ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
1
ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI
1er JUIN
1972

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le Numéro 0,70 F.

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris 9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.429

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.429

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱԳՆԱՊԸ ՉԷ ՓԱՐԱՏԱԾ

Անգարայի նոր կառավարութիւնը, բանակին օրհնութեամբ իշխանութեան գլուխ կուգայ այնպիսի պահու մը, երբ ներքին ճակատին վրայ տագնապը փոխանակ փարատելու, աստիճան մը աւելի ծանրացած է:

Կը թուի թէ ճարպիկ ու ճկուն մարդ է վարչապետ Ֆէրիտ Մէլէն, որ Վանեցի է, ծնած 1906ին: Աւարտելէ վերջ Անգարայի Քաղաքական Գիտութեանց բարձրագոյն վարժարանը, նետուած է պետական–հանրային գործունէութեան ասպարէզ: Ցարած է Հալք կուսակցութեան եւ 1950ին ընտրուած Վանի երեսփոխան: 1962ին մտած է Ինէօնիւի դահլիճին մէջ իբրեւ Ելմտական նախարար, պաշտօն՝ զոր վարած է մինչեւ 1965:

1971ին Նիհատ Էրիմ Ազգ. Պաշտպանութեան նախարար նշանակած է զինքը: Դաւանանքով պահպանողական, դահլիճին մէջ գործակցած է աջակողմեան նախարարներու հետ, որոնց բռնած գիծքին հետեւանքով հրաժարած են բարենորոգումներու կողմնակից 11 նախարարներ – Քարաօսմանօղլու, Սատի Քոչաշ եւ ընկերները:

Հակառակ Ազգ. Պաշտպանութեան նախարար ըլլալուն, երբեք չէ խառնուած զինուորական խնդիրներու, դէշ մարդ չըլլալու համար: Թոյլ տուած է որ բանակը ուզածին պէս գործէ:

Ֆէրիտ Մէլէն ուզած է գոհացնել բոլոր հոսանքները: Իր դահլիճին մէջ առած է Ատալէթէն ութ հոգի, Հալքէն՝ հինգ, Կիւվէնէն՝ երկու, ոչ-խորհրդարանական՝ ինը եւ մէկ ծերակուտական՝ նշանակուած Հանրապետութեան նախագահին կողմէ:

Նոր կառավարութիւնը մեծամասնութեամբ բաղկացած է աջակողմեան տարրերէ եւ դժուար թէ կարենայ գործադրել տնտեսական ու ընկերային այն հիմնական բարենորոգումները, որոնք անհրաժեշտ են երկրին մէջ տիրող թշուառութիւնն ու անհաւասարութիւնը բառնալու, գիւղացիներուն ու գործաւորներուն մարդավայել կեանք մը ապահովելու համար:

Կալուածատէր աւատապետները Անատոլուի մէջ կը շարունակեն շահագործել հողազուրկ գիւղացիները: Բանուորները դժգոհ են իրենց վիճակէն եւ արտագաղթի կը դիմեն դրամ շահելու համար:

Անգարայի Ազգային Ժողովը Մայիս 24ին դարձեալ երկու ամիս — մինչեւ 25 Յուլիս — երկարաձգեց տասնըմէկ նահանգներու մէջ 1971 Ապրիլին երկու ամսուան համար յայտարարուած պաշարման վիճակը:

Այս առթիւ Ներքին նախարար Ֆէրիտ Քուպաթ յայտնած է թէ անգլիացի երեք ճարտարապէտներու առեւանգումէն ու սպանութենէն ի վեր ձերբակալուած են 452 հոգի: Իսկ պաշարման վիճակի հաստատումէն ի վեր ձերբակալուածներու թիւն է 2050: Առաջին տարին պատերազմական ատեաններու կողմէ ամբաստանուած ու դատապարտուած են 687 հոգի: Բանտ կը մնան 111 ամբաստանեալներ: 807 ամբաստանեալներու դատը շարունակուելու վրայ է:

Նախարարը աւելցուցած է թէ Այնթապի մէջ գրաւուած են մեծ քանակութեամբ զէնքեր, ինչ որ ապացոյց մըն է եղեր, որ «որոշ տարրեր կը ջանան քաղաքային կռիւ հրահրել»:

Ուրեմն ամէն ինչ խաղաղած չէ դեռ: Հարիւրաւոր մարդիկ դատի տակ են:

Տեղ տեղ անպակաս են եղեռնափորձերը: Անիշխանական շարժումը հաշուեյարդարի չէ ենթարկուած:

Միւս կողմէ Հալք կուսակցութեան ծոցին մէջ ծագած տագնապը չէ խաղաղած: Ծեր աղուէսն ունի շատ համակիրներ, որոնք դիւրաւ պիտի չմարսեն անոր խայտառակ պարտութիւնը:

Բանակը աչալուրջ կը հսկէ երկրի անդորրութեան վրայ:

Մինչ կուսակցութիւնները «ժողովրդավարութիւն» կը հոլովեն, վախն ի վախ պարբերաբար պահանջելով, որ բանակը զօրանոց վերադառնայ եւ չխառնուի քաղաքական գործերու:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՍԿԱԿԱՆ ՋԱՐԴ՝ ԼՈՏԻ ՕԴԱԿԱՅԱՆԻՆ ՄԷՋ

26 ՄԵՌԵԱԼ, 72 ՎԻՐԱՒՈՐ

Կատարեալ ջարդ մըն է որ տեղի ունեցած է Երեքշաբթի իրիկուն, ժամը 10.30ին Թել-Ավիվի Լոտի օդակայանին մէջ, ուր Փարիզէն հասած էր Էֆ-Ֆրանսի Պօյինկ մը: Օդանաւը կուգար Փարիզէն բայց հանգիպած էր Հռոմ: Ճամբորդները իջած են արդէն եւ համախմբուած մաքսատուն, երբ յանկարծ երեք ճափոն երիտասարդներ իրենց պայուսակը կը բանան ու կը սկսին անխնայ կրակել աջ-ձախ: Վիրաւոր ու դիակ կը դիզուին: Բազմաթիւ կիներ եւ երախաներ գետին կը փռուին: Չորեքշաբթի առտու Թել-Ավիվէն կը հաղորդէին թէ մեռեալներու թիւը 26 է եւ 72 վիրաւոր կայ, մեծ մասը՝ ծանր: Կը ճշդուի թէ այս երեք ճափոնները կը գործէին Պաղեստինցիներու հաշւոյն եւ օդանաւ մըտած էին Հռոմ, ուր հակակշիռ եւ խուզարկութիւն շատ խիստ չեն, ըստ երեւոյթին:

Ճափոն երեք ահաբեկիչներէն մէկը ձերբակալուած է, մէկը հարա-քիրա ըրած է պառկելով ձեռնառումբի մը վրայ իսկ երրորդը սպաննուած է, բայց յայտնի չէր Չորեքշաբթի առտուան շփոթութեան մէջ, թէ զայն սպաննողը ոստիկա՞ն մըն էր թէ — սխալմամբ — իր ընկերը:

Չորեքշաբթի օր դեռ չէր ճշդուած ահաբեկիչներուն ինքնութիւնը, թէեւ կը տեղեկացուէր, թէ երեքն ալ ճափոնցի են եւ կը պատկանին այսպէս կոչուած «Կարմիր Բանակ»ի կազմակերպութեան — ծայրայեղ ձախապաշտ գաղտնի շարժում մը, որ 200-300 անդամ ունեցած է ժամանակ մը ճափոնի մէջ: Շատեր ձերբակալուած են, սակայն դեռ կան գաղտնի գործողներ:

Պաղեստինի Ազատագրութեան Բանակը անմիջապէս ստանձնեց օդակայանի ահաբեկչական արարքին կամ, ինչպէս կը գրէ միջազգային մամուլը՝ «Նախճիր»ի պատասխանատուութիւնը: Ճափոնցի ահաբեկիչները Պաղեստինցիներու հաշւոյն կատարած են իրենց ոճիրը:

Անմիջապէս օդակայան փութացած են երեք նախարարներ, որոնց մէջ՝ Մոշէ Տայեան եւ վարչապետ Կոլտա Մէյր ընդհատած է իր արձակուրդը եւ Թել-Ավիվ ժամանած:

Կը կարծուի թէ այս արարքը ոչ միայն փոխ-վրէժ մըն է սպաննուած Պաղեստինցի ահաբեկիչներու (նոյն օդակայանը երբ Սապենայի օդանաւ մը չեղել տուած էին) այլեւ հարուած մը կ'ուզեն տալ Իսրայէլի զբօսաշրջիկութեան, սարսափի մթնոլորտ մը ստեղծելով:

ՏԻՐԱԿԱՆ ԴԷՄՔ ՄԸ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ՝ — ԹԻԹՕ —

Հազուագիւտ են այն անձերը, որոնք պատեհութիւնն են ունեցած մասնակից դառնալու այն շարժումներուն, որոնք երեք կայսրութիւններ կործանեցին: Այդ հազուագիւտ դէմքերէն է մարէշալ Թիթօ, որուն ծննդեան 80ամեակը յիշատակուեցաւ անցեալ Հինգշաբթի:

Ան այժմ աւելոր մարդու դիմագիծ է ստացած՝ հանդարտ խօսակցութեամբ եւ շարժուձեւերով: Չըրչիլի սովորութիւններն ալ իւրացուցած է անոր նման ծխելով սիկար եւ խմելով ուիսքի: Ոչ ոք պիտի մտածէր այսօր նայելով իրեն թէ ան անցեալին մեծ յեղափոխական մը, ահաբեկիչ եւ գործակալ մը եղած է:

Եոսիպ Պրոզ (Թիթօ իր յեղափոխական ծածկանունն է) կաթոլիկէ ծնողքէ սերած աղքատ գիւղացի մըն էր, Խըրուաթիոյ մէջ, որ այդ ժամանակաշրջանին Աւստրօ-Հունգար կայսրութեան մէկ նահանգն էր: Այդ օրերու իր ամէնէն յանդուգն «գործ»ն էր եղած մասնակցութիւնը ինքնաշարժի մրցումի մը՝ Տէյմըր-Պենց կառքով: Առաջին Համաշխարհային պատերազմին զօրակոչի կ'ենթարկուի աւստրիական բանակի կողմէ եւ կը վիրաւորուի ռուսական ճակատի վրայ: Գերի կ'իյնայ եւ կը յարի համայնավարութեան: Այս հանգամանքով փոքր դեր կը կատարէ նախկին վարչակարգի տապալման գործին մէջ:

1930ին Մոսկուայի կողմէ գաղտնի կը ղրկուի Եուկոսլաւիա՝ կազմակերպելու համար Համայնավար կուսակցութիւնը: Յետագային, պատերազմի տարիներուն, իր կազմակերպած արձակազէններու ջոկատները լուրջ հարուածներ հասցուցին Նացի կայսրութեան հարաւ-արեւելեան անկիւնի բանակներուն: Առանց դաշնակիցներու օգնութեան ան յաջողեցաւ նոր Պետութիւն մը հաստատել:

Այդ օրերուն Թիթօ կը նկատուէր ամէնէն հաւատարիմ դաշնակիցը Սթալինի՝ Արեւելեան Եւրոպայի մէջ: Այսուհանդերձ, 1948ին, երբ խորհրդային մենատէրը փորձեց միջամուխ ըլլալ Եուկոսլաւիոյ ներքին խնդիրներուն, հաստատակամ մարէշալը ընդդիմացաւ: Ռուսերուն եւ անոնց արբանեակներուն դէմ ցցուեցաւ եւ, առանց հրաժարելու համայնավար համոզումներէ, անկախ մեկնաբանութիւն մը տուաւ անոնց:

Այս շարժումը, որ այնքան կարեւոր է որքան Հիթլէրի դէմ տարուած յաղթանակը, փոփոխութեան ենթարկեց ամբողջ խորհրդային կարգուսարքը: Արդարեւ, քանդեց Կրեմլինի երազը՝ իր հակակշռին տակ միատեսակ համայնավար աշխարհ մը հաստատել: Այսպէս կոչուած թիթոյականութեան սերմերը տարածուեցան համայնավար կառավարութիւն ունեցող երկիրներու մէջ: Արդարեւ, Մոսկուայի արձանագրած յետագայ դժուարութիւնները Արեւելեան Գերմանիոյ, Լեհաստանի, Հունգարիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ, այս կամ այն ձեւով կը կրեն թիթոյականութեան ազդեցութիւնը:

Անշուշտ, տարիներու ընթացքին փոփոխութիւններ կրեցին իր տեսակէտները՝ արտաքին եւ ներքին քաղաքական հարցերու մէջ:

Այսպէս, ան նախապէս կը ջատագովէր անվերապահ հաւատարմութեան միտքը Մոսկուայի նախաձեռնած Վարշաւայի Ուխտին նկատմամբ: Յետագային դէմ եղաւ ասոր եւ պաշտպանեց «չէզոք» քաղաքականութիւն վարելու գաղափարը, որուն ղեկավար դէմքերէն եղաւ Գահիրէի եւ Նոր Տելհիի առաջնորդներուն հետ: Հողերու համայնականացման ջատագով՝ յետագային աւելի ազատախոհ դարձաւ եւ թոյլ տուաւ, որ երկրագործութիւնը անհատական բնոյթ ունենայ առաւելագոյն չափով: Քաղաքական եւ ճարտարարուեստական կեդրոնացեալ ղեկավարման իր գիծքին յաջորդեց ապակեդրոնացման քաղաքականութիւնը, որով թոյլ կը տրուի հիմնարկութիւններու եւ ձեռնարկութիւններու անօրէնութեանց վարել իրենց գործերը համաձայն իրենց մշակած ծրագիրներուն:

Թիթօ ազգայնական մըն է նաեւ, որ ամէն գնով կ'ուզէ պահպանել իր երկրին սլաւ ժողովուրդներուն միասնականութիւնը: «Մարքսականութիւնը կը մնայ միշտ մեր հիմնական ներշնչման աղբիւրը: Մարքսականութիւնը վարդապետութիւն մըն է, սակայն զայն կը կիրարկենք համաձայն մեր պահանջներուն: Երկրէ երկիր պայմանները կը փոխուին եւ, հետեւաբար, վարդապետութիւնը պէտք է յարմարի ասոնց: Մենք տրամախօսներ ենք և գիտենք թէ ինչ որ լաւ է կամ անհրաժեշտ այսօրուան համար, կրնայ ո՛չ լաւ եւ ոչ ալ անհրաժեշտ ըլլալ վաղը»:

Ասոնք են իր հիմնական միտքերը:

Թ. Ա. Թ.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԻՔՍԸՆ Թեհրանի մէջ ընդունուեցաւ Շահին կողմէ եւ թնդանօթի 21 հարուածներով: Համաձայն պարսիկ իշխանութիւններու, կէս միլիոնէ աւելի ժողովուրդ փողոցները խռնուած է ողջունելու համար նախագահը: Նիքսըն Չորեքշաբթի օր Վարշաւա կը հասնէր:

ՊՈՒՐՈՒՆՏԻԻ ձայնասփիւռը հաղորդեց, թէ առնուազն 50.000 հոգի սպաննուած է պետական հարուածի ձախողութենէն ի վեր: Համաձայն հաղորդումին, Հութու ցեղախումբի «ըմբոստներն» են, որ անխնայ ջարդած են Թութսի ցեղախումբի մարդիկը: Ականատեսներ սարսափելի պատկերացում տուած էին ցարդ յայտարարելով, թէ իշխանութեան գլուխ գտնուող Թութսի ղեկավարութիւնը, իր ցեղախումբի անդամներն ու բանակը հրապարակ նետած էր ջարդելու համար երկրին մեծամասնութիւնը կազմող Հութուները: Պրիւսէլ բողոքած էր այս առթիւ:

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ նախագահը Պէյրութ ժամանեց:

ԻՏԱԼԻԱ դեռ չէ կրցած լուծել կառավարական իր տագնապը: Նախագահ Լէօնէ կը շարունակէ իր բանակցութիւնները:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Պիմէն պատրիարքը չկրցաւ պատարագել Երուսաղէմի Ս. Յարութեան տաճարը, ուր բացարձակապէս արգիլուած է օտարներուն արարողութիւն կատարել: Յոյները տրամադիր էին իրենց կարգը տալու բայց այն ատեն կրնար մեծ խռովութիւն ստեղծուիլ քրիստոնեայ միւս յարանուանութեանց (լատին եւ հայ) մօտ իբրեւ խախտում դարաւոր աւանդութեան: Ծանօթ է որ ինչ բարդ գոյավիճակ կայ Ս. Վայրերու մէջ, իրաւական եւ կրօնական տեսակէտով:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՌՈՒՍԹՐՔԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Ա.

Բանբեր Երևանի Համալսարանի 1971ի վերջին թիւին (3) մէջ կարդ մը տուեալներով շահեկան յօդուած մը ունի Էդ. Զօհրաբեան՝ «Մոսկուայի ռուս – թրքական կոնֆերանսի նախօրէին» խորագրով:

Ճշդենք, թէ խօսքը այն դաշնագրի մասին է, որ կնքուեցաւ Ռուսաստանի Սոց. Դաշն. Խորհրդային Հանրապետութեան եւ Թուրքիոյ միջեւ 1921 Մարտ 16ին, Մոսկուա: Խորհ. Ռուսիոյ անունով այդ « բարեկամութեան եւ եղբայրութեան դաշն »ը ստորագրեցին Չիչերին եւ Կորկմասով, իսկ Թուրքիոյ կողմէ՝ Եուսուֆ Քեմալ պէյ, Ռիզա Նուր պէյ եւ Ալի Ֆուատ փաշա:

Մոսկուա այդ դաշնագրի Ա. յօդուածով համաձայն էր «չճանաչնալ միջազգային որեւէ ակտ, որ կը վերաբերի Թուրքիոյ եւ չէ ճանաչուած Թուրքիոյ՝ ներկայիս Ազգ. Մեծ Ժողովի ներկայացուցիչը հանդիսացող ազգային կառավարութեան կողմէ»:

Այդ դաշնագրին մէջ Թուրքիա ըսելով կը հասկցուէր այն հողամասը, որ նշանակուած է 1336ին (1920) Թուրքիոյ Ազգային Ուխտի կողմէ:

Թուրքիոյ հիւսիս – արեւելեան սահմանը կը ճշդուէր հետեւեալ ձեւով — Սեւ ծով, Խեդէկ–Մթա լեռ, Շաւշէթ եւ Քանլի–տաղ լեռներու ջրաբաժան գիծը, Արտահանի եւ Կարսի նահանգներու հիւսիսային վարչական սահմանը, Արփաչայ և Արաքս գետերու հովիտը՝ մինչեւ ստորին Գարասուի գետաբերանը:

Այլ խօսքով՝ այժմու Թուրքեւխորհրդային սահմանը:

Դաշնագիր երկու կողմերը կը համաձայնէին նաեւ (յօդուած 3) Նախիջեւանի շրջանը դարձնել ինքնավար՝ Ազրբէջանի գերիշխանութեան տակ, պայմանով որ այս վերջինը այդ գերիշխանութիւնը չյանձնէ երրորդ Պետութեան մը: Աւելորդ է ըսել, թէ այդ երրորդ Պետութիւնը Հայաստանն էր:

Մոսկուա ընդունելէ ետք Արեւմտեան Հայաստանի գրաւումը Թուրքիոյ կողմէ, ինչպէս նաեւ Նախիջեւանի յանձնումը Ազրբէջանի, դաշնագրի 15րդ յօդուածով յանձնառու կը դառնար «Անդրկովկասի Հանրապետութիւններու վերաբերմամբ առնել անհրաժեշտ քայլեր, որպէսզի այդ Հանրապետութիւնները Տաճկաստանի հետ իրենց կնքելիք դաշնագիրներուն մէջ ընդունին ներկայ դաշնագրին այն յօդուածները, որոնք անմիջական կերպով իրենց կը վերաբերին»:

Ինքնին հասկնալի կը դառնայ, թէ Մոսկուա այդ յօդուածով յանձն կ'առնէր պարտադրել Հայաստանի՝ ընդունիլ իր հողերու անդամահատումը: Պարտադրութիւնը, փաստօրէն, չէր երթար Ազրբէջանի, քանի որ ան այդ դաշնագրով ձեռք կը ձգէր Նախիջեւանը, ո'չ ալ Վրաստանի, որ նոյն դաշնագրի թիւ 2 յօդուածով ետ կը ստանար Պաթումը:

Անդրկովկասի երեք Հանրապետութիւններէն միայն Հայաստանն էր, որ կը տուժէր Մոսկուայի ռուսեւթուրք դաշնագրէն:

Աւելցնենք, որ Մոսկուայի դաշնագրի կնքումէն վեց ամիս ետք, 1921 Հոկտեմբեր 13ին, Կարսի մէջ Խորհ. Ռուսիա լիովին կը կատարէր իր ստանձնած պարտականութիւնը՝ Խորհ. Հայաստանի ներկայացուցիչներ Ասքանազ Մռաւեանի եւ Պօղոս Մակինցեանի ստորագրութիւնը «ապահովելով» Կարսի դաշնագրի կնքումին, որով Թուրքիա երկրորդ պաշտօնագրով մը տէր կը դառնար հայապատկան հողերու, իսկ Պաքու՝ Նախիջեւանի:

Այս՝ Մոսկուայի ռուսեւթուրք դաշնագրի մասին է, որ կարդ մը հետաքրքրական տուեալներ կը հայթայթէ «Բանբեր Երեւանի Համալսարանի» յօդուածագիրը:

Շահեկան է ծանօթանալ անոնց:

Էդ. Զօհրաբեան կը հաստատէ իրողութիւն մը, որ բացայայտ եղած է չատերու համար — Լենին առաջնահերթ հարց նկատած է Թուրքիոյ հետ բարեկամութեան եւ գործակցութեան հաստատումը՝ միջազգային – քաղաքական առաջադրութիւններով: Յօդուածագիրը կը գրէ. «Ռուս – թրքական երկրորդ կոնֆերանսի գումարումը ոչ միայն սովետա–թրքական յարաբերութիւնների, այլեւ ժամանակի միջազգային կեանքի առաւել նշանակալից իրադարձութիւններից մէկն էր: Վ. Ի. Լենինը 1921 թ. Փետրուարի 28ին բանուորների եւ գիւղացիների դեպուտատների Մոսկուայի Սովետի պլենումի նիստում արտասանած ճառում անդրադառնալով « միջազգային կեանքի գլխաւոր նորոյթներին » ասել է. «Այդպիսի նորոյթներ, հակիրճ լինելու համար, ես միայն երեքը կը նշեմ. առաջինն այն է, որ մեզանում սկսուել է կոնֆերանցիա թրքական դելեգատների հետ՝ այստեղ, Մոսկուայում (1): Այս փաստը յատկապէս պէտք է ողջունել, որովհետեւ մեր եւ թրքական կառավարութեան դելեգացիաների միջեւ անմիջական բանակցութիւններ վարելու դէմ բազմաթիւ խոչընդոտներ կային...» (2):

Կը հետեւի, ուրեմն, թէ Լենին խորհրդային միջազգային քաղաքականութեան երեք գլխաւոր հարցերէն մէկը (եւ առաջինը) կը նկատէր Թուրքիոյ հետ ծայր տուած բանակցութիւնները եւ, հետեւաբար, «կ'ողջունէր», որ այդ բանակցութիւններու դէմ ցցուած «խոչընդոտները» վերջ գտած են:

Այդ «խոչընդոտները», ինչպէս ի յայտ կուգայ յօդուածէն, Թուրքիոյ պնդումն էր տէր մնալու հայկական հողերուն՝ Կարս – Արտահան շրջագիծին մէջ մինչեւ Արաքս:

«Հէնց այն հանգամանքը, կը գրէ Էդ. Զօհրաբեան, որ կոնֆերանսի գումարման փաստն իսկ յաջողութիւն է համարւում, խօսում է այն մասին, թէ ինչպիսի լուրջ նշանակութիւն էր տրւում Թուրքիայի հետ բարիդրացիական ու բարեկամական կապերի ամրապնդմանը: Գ. Վ. Չիչերինը, խօսելով կոնֆերանսի աշխատանքների նկատմամբ Լենինի ցուցաբերած կենդանի հետաքրքրութեան մասին, գրում է. «Ես յիշում եմ, թէ Թուրքիայի հետ Մոսկուայի կոնֆերանսի ժամանակ Վլադիմիր Իլյիչը ինչպիսի ուշադրութեամբ ամէն երեկոյ հեռախօսով ինձ հարցուփորձ էր անում օրուայ ընթացքում կատարուածի մասին (3): Այդ մասին են վկայում նաեւ Լենինի անձնական գրադարանում պահպանուած կոնֆերանսի պլենար նիստերի եւ քաղաքական յանձնաժողովի նիստերի սղագրութիւնները»:

Ահա՛ թէ որքան ուշադիր էր Լենին, որպէսզի բարեյաջող լուծում մը գտնէ Թուրքեւխորհրդային «կոնֆերանսը» եւ շարունակուի սերտ գործակցութիւնը երկու երկիրներու միջեւ:

Էդ. Զօհրաբեան բաւարար փաստերով կը մատնանշէ այն բազմաթիւ խոչընդոտները, որոնց մասին անդրադարձած էր Լենին՝ Մոսկուայի Խորհուրդի նիստին:

Բայց այս մասին յաջորդիւ:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(1) Երկրորդը՝ ըստ Լենինի, Ռիկայի մէջ Լեհաստանի հետ կատարուող բանակցութիւններն էին, իսկ երրորդը՝ Վրաստանի դէպքերը:

(2) Վ. Ի. Լենին, Երկեր, հտ. 32, Երեւան, 1952, էջ 171:

(3) Գ. Վ. Չիչերին «Յօդուածներ եւ ճառեր միջազգային քաղաքական հարցերու մասին», հր. 1961, էջ 283:

ՇԱՐԼՈԹ ՔՈՐՏԷ

———o———

(Գ. եւ վերջին մաս)

Շարլոթ թեթեւցնող շունչ մը կ'արձակէ, դանակը կ'առնէ տաշտին եզերքէն եւ կը պատրաստուի դուրս ելլել, բայց նախասենեակին մէջ, թղթավաճառը աթոռ մը կ'իջեցնէ անոր գլխուն, ձեռքերը կը կապէ շուանով մը ու կը տանի դահլիճ: Շարլոթ գոհունակութիւն մը կը զգայ. որքա՜ն դիւրին է հայրենիքը փրկել, եթէ մարդ անկեղծօրէն կամենայ ատիկա:

Լուրը արդէն տարածուած է եւ մարդիկ կը խուժեն ներս, կը լեցնեն սատիճանները, փողոցը: Կիները կը թքնեն Շարլոթի երեսին: Վրայ կը հասնին պաշտօնական անձնաւորութիւններ: Մասագործ Լըժանտր Շարլոթին կը հարցնէ.

— Ի՞նչպէս կրցար Մարան հարուածել իր սրտէն:

— Սիրտս այնքան խոցուած էր անոր ոճիրներէն, որ դանակին շեղբը ինքնաբերաբար հոն ուղղուեցաւ:

Մարայի գլուխը արդէն սկսած էր նեխիլ եւ գարշահոտութիւնը կը հասնէր մինչեւ փողոց, ուր ամբոխը երթալով կը խտանար:

Կէս գիշերին դուրս կը հանեն Շարլոթը: Ամբոխը կատղած կ'ուզէ վրան յարձակիլ եւ բզքտել. բայց ձայն մը կը պոռայ.

— Մի՛ դպչիք իրեն, կ'ուզենք հասկնալ իր մեղսակիցներուն անունները:

Կառքը, որ զինք հոն բերած էր՝ դեռ կը սպասէ: Շարլոթը կը տանին մօտակայ բանտը եւ կը նետեն վնտանի մը մէջ:

Զորեքշաբթի, 17 Յուլիսին, Շարլոթ կը ներկայանայ դատարան:

Ա՜հ, եթէ Շարլոթի պապը, անմահ թատերագիր Քորնէյ, ներկայ գտնուէր իր թոռնուհիին կողքին, ինչե՛ր պիտի յուշէր անոր. ի՜նչ առնական, խրոխտ եւ հերոսական բառեր պիտի ներշնչէր իր ուղեղէն ծնած իր անթիւ հերոսուհիներուն այս արժանի քրոջը:

Պէտք է ըսել սակայն, որ Քորնէյի ոգին կը սաւառնէր դատարանի սրահին մէջ եւ ան հիացումով կ'ունկնդրէր Շարլոթի յանդուգն պատասխանները:

Յեղափոխական դատարանը իր ամբողջ կազմով բազմած է սեղանին շուրջ: Հոն է ընդհանուր դատախազ Ֆուքիէ–Թենվիլ, որ կը հանդիսանար մահուան սեւ ստուերն:

— Ո՞վ քեզի ներշնչեց այսքան ատելութիւն Մարայի հանդէպ:

— Ես ուրիշներու ատելութեան պէտք չունէի. իմ ատելութիւնս բաւական էր: Ես կ'ատէի իր ոճիրները, Ֆրանսայի հետ կը վարուէր թշնամիի մը պէս: Սպանենցի վայրագ գազան մը, դահիճ մը, որպէսզի անմեղ հայրենասէրները կարենան ապրիլ խաղաղ: Մի՛ մոռնաք, որ ես հանրապետական էի ձեզմէ շատ առաջ, յեղափոխութենէն շատ առաջ...

Վճիռը արդէն արձակուած էր. Շարլոթ պիտի գլխատուէր նոյն օրը:

Բանտի խուցէն Շարլոթ նամակներ կը գրէ Պարպարուին եւ իր ծնողքին: Նոյնպէս կը խնդրէ, որ Հաուր նկարիչը վերջացնէ իր նկարը, որ սկսած էր դատարանի սրահին մէջ:

Նամակներու էջերէն կրնանք քաղել

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

———o———

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Մոլլան ափի մէջ հաւաքեց իր ցանցառ, կարճ մօրուքը եւ սկսեց մտածել:

— Ըդը ի՞նչըղ իմացար, մոլլա, — հարցրեց հաջին:

— Սաֆարի երեխէքն էին տեսէ Հայի տղին՝ Հարիբէի տունը մտնելու վախտը:

Տիրեց լռութիւն: Գործնական մարդը ծխափողը թխթխկացնելով սեղանի ծայրին, ծխախոտի մնացորդը մաքրեց դրա միջից եւ առաջարկեց.

— Մէ բանըմ մտածէք: Իրիկունը մեր տղամարդիկ բաղարից տուն կուգան, Հարիբէին կը սպանեն: Կամ մենք սպանենք, կամ էդոր առաջն առնենք...

Նա այնպէս գործնական եւ հանգիստ էր խօսում, որ թւում էր, թէ կատակ էր անում: Սակայն նրա խօսքերը բոլորի ուշադրութիւնն ուղղեցին դէպի նրա յլշեցրած վտանգը: Այո, տուն կը գան տղամարդիկ եւ առանց երկար մտածելու, արին կը թափեն... Ու մինչդեռ նրանք մտածում էին, նա նորից առաջարկեց.

— Կնկան վռնտենք, իսկ տղին ծեծենք: Իբրահիմ, հաջի Քեամիրի դաւաղանն ըձի տու...

— Տղին ծեծենք, — համաձայնուեցին մի քանիսը, — հմը կնկան...

Նրանց սրտերը, ովքեր դեռ ծեր չէին, սեղմուեցին խանդից: Անյայտ հեռուներից իրենց թաղամասն էր եկել անծանօթ մի գեղեցկուհի, սէր էր արել կողմնակի մի մարդու հետ եւ այժմ պէտք է հեռանար նորից...

Մէկը տեսել էր նրա աչքերը, միւսը՝ երրորդը՝ չադրայի եզրերը բռնած նրա նուրբ ձեռքը: Երբեմն քամին բարձրացել էր նրա չադրայի եւ չրջազգեստի փէշը՝ ցուցադրելով նրա չքնաղ սրունքները, երբեմն քամին չադրան ու չրջազգեստը պիրկ փակցրել էր նրա մարմնին՝ քանդակելով նրա գեղեցիկ մարմնաձեւերը... Իսկ յետոյ, սուրճի մանրիկ գաւաթների վրայ գլուխները կախած, նրանք երկար պատմել էին նրա մասին, նկարագրել նրան, եւ բոլորի մտապատկերներում ամբողջացել էր Հարիբան իր սպիտակ ճակատով ու սեւ աչքերով, բարակ ձեռքերով ու լիքը սրունքներով, մօտիկ բայց անմատչելի...

— Շարխաթը...

Բոլորն սթափուեցին:

— Շարխաթը, — կրկնեց մոլլան, — դէչ բան կը պահանջէ, հաւատացեալներ ... Հմը ես ձէզնէն էդ դէչը չեմ ուզէ: Եկէք կակուղսիրտ եղնինք ու թող Ալահն ըձի պատժէ իմ բարի բնաւորութեանս հմար... Կնկան վռնտենք, իսկ տղին ծեծենք... Ես իմ վենձ կնկաս էսօր կը ղրկեմ Հարիբէի քովը...

Հաջին եւ միւս բոլոր հաւասակաւորները համաձայնութեամբ գլխով արեցին՝ թէ իրենց կողմից եւ թէ բացակայողների...

×

Յերեկուայ պայծառ անդորրը տարածուել էր բոստանների վրայ: Ամէն ինչ անշարժ քարացել էր այնտեղ, բայց դա չոգի թմրութիւն չէր, այլ միջօրէի խաղաղութիւն: Արեւը լճացել էր բոստաններ վրայ, դաշտերի վրայ՝ հորիզոնից հորիզոն: Խոչոր, մուգ բծերով երեւում էին ծառերի չարքերը մարդերի եզրերին եւ հովիտների շուրջը: Տօդն ու հովն ապրում էին կողք կողքի: Զովացնող քամին անցնելով երբեմնակի, հանդիսաւոր ու ծանր խշշացնում էր սաղարթները, որոնք հովհարում էին իրենց ստուերում հանգրւանող մարդուն կամ կենդանուն:

Հովիկի մօտ, ծառերի տակով, սահում էր վճիտ ջուրն իր արխի մէջ, սահում էր արագ, բայց բոլորովին լուռ: Երբեմն միայն, ջրի մի կոհակ բարձրանալով մի փոքրիկ քարի վրայ եւ իջնելով, ծկլթում էր կամացուկ, կարծես աղջիկ մըտաւ ջուրը լողանալու եւ դրա սառնութիւնից վախեցած՝ սրսփաց.

Ներքեւից նայելիս դէպի վերեւ՝ ուռիների ճիւղերին, մարդու աչքերը չաղւում էին արեւի մանր պատառների եւ տերեւների մանր բազմութեան խառնուրդից: Սաղարթների մէջ համատարած լսւում էր պիծակների համաչեա անընդհատ, նուրբ պզզոցը: Պիծակներն աննկատելի էին և պտըտւում էին իրենց նման աննկատելի ծաղիկների շուրջը: Նրանց պզզոցի հետ խառը՝ դէպի կանաչ գետինն էր իջնում այդ անհամար ծաղիկների սքանչելի բոյրը՝ նոյնքան նուրբ, նոյնքան անընդհատ...

Հեռւում, որտեղ վերջանում էին բոստանները եւ փոքրիկ կոյտերով թափթփուած էին պսպղացող ապակու կտորտանքով լի աղբակոյտեր, կանոնաւոր ընդմիջումներով, միակերպ ու մտածկոտ, լսւում էր ինչ–որ թռչունի ձայն՝ հօ՛–պօ՛... Լռութիւն՝ խոր եւ պայծառ ... Հօ՛–պօ՛... Յերեկ... Անշարժութիւն ... Հօ՛–պօ՛...

(39 – Շար.)

քանի մը նախադասութիւններ, գրուած քերթուածներ չունչով․

«Ան, որ հայրենիքը կը փրկէ՝ ճկատի չանեիր վճարած գինը»:

«Հայրենիքիս երջանկութիւնը իմ ալ երջանկութիւնս է»:

«Պէտք չունիմ անտարբերութիւն ձեւացնելու մահուան առջեւ, որովհետեւ մինչեւ վերջին պահը պիտի չվախնամ մեռնելէ»:

Նկարը հազիւ վերջացած էր, երբ դուռը զարնուեցաւ: Դահիճն էր: Տարլոթ անոր ձեռքէն կ'առնէ մկրատը եւ մազերէն փունջ մը կտրելով՝ կը նուիրէ նկարիչին․

«Ընդունեցէք մահամերձի մը այս համեստ յիշատակը···»:

Կը հագուի մահապարտներուն կարմիր շապիկը․ դահիճը ծոծրակէն կը կտրէ առատ մազերը․

— Հիմա պատրաստ եմ․ կ'ուզէի մեռնիլ ուրիշ կերպով, ամբոխին ձիթաններուն մէջ, բայց կառափնատն ալ բարձր ամպիոն մըն է, ուրկէ հոգին դիւրաւ կը սլանայ դէպի անմահութիւն»:

Մայթերուն վրայ կատղած ամբոխ մը կը սպասէ իրեն: Տարլոթ ոտքի կանգնած՝ խրոխտ նայուածք մը կը պտըտցնէ անցորդներուն այս փոհմակին վրայ, որոնց համար ահա կը մեռնի ինք եւ անոնք չեն գիտեր:

Երբ կը հասնին Յեղափոխութեան Հրապարակին վրայ, դահճապետ Սամսոն, որ խորքին մէջ գէշ մարդ մը չէր, Տարլոթին առջեւը կը կանգնի, որպէսզի ան չտեսնէ կիյոթինի ահաւորուռ տեսիլքը:

— Քաղաքացի Սամսոն, կը խնդրեմ, անցէք առջեւէս, գոնէ անգամ մը վայելեմ այդ կիյոթին լսուած գործիքին տեսքը․ մի' մոռնաք, որ առաջին անգամ ըլլալով պիտի տեսնեմ զայն:

Ճիշդ այդ պահուն, Յուլիսի տաք երկինքին մէջ կուտակուած սեւ ամպերը կը պայթին եւ ջրհեղեղ մը կը սկսի: Տարլոթ շնորհալի քալուածքով մը կը բարձրանայ փայտէ աստիճանները:

Երբ վեր կը հասնի, օգնական դահիճը կը քաշէ վզպանը, որ կը ծածկէր կուրծքը եւ կը տեսնուի ծիծերուն վերի մասը, որուն վրայ կ'իյնան անձրեւի կաթիլները մարգարիտներու պէս: Տարլոթ կը կարմրի եւ բնազդաբար գլուխը վեր կը վերցնէ՝ վերջին անգամ դիտելու համար ամբոխը, որ կ'ողնայ իր դիմաց, սաստկութեան լորձունքը չլթներուն:

Եւ առանց ուեւէ մէկուն օգնութեան՝ Տարլոթ կ'երթայ, կ'երկննայ հորիզոնական տախտակին վրայ: Վայրկեան մը եւք, եռանկիւն շեղբը խուլ աղմուկով կ'իյնայ անոր մատղաշ վզին վրայ···

Այն ատեն, օգնական դահիճը սակառին մէջէն կ'առնէ գլուխը, եւ մազերէն բռնած՝ զայն ցոյց տալով ամբոխին, կ'ապտակէ երկու այտերը···:

ՆՈՒՊԱՐ ՉԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

ԻՆՉ ԲԱՐՔԵՐ

ՅԻՇԱՏԱԿԵԼԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ԽՄԲ․— Ստորեւ, Պոսթընի մեր պաշտօնակից «Հայրենիք»էն կ'արտատպենք այս նամակը, ուղղուած «Հայրենիք»ի խմբագրութեան (Մայիս 17): Բովանդակութիւնը կը շահագրգռէ բոլորս, մանաւանդ որ վախ կայ թէ Ֆրանսա ալ «ներգաղթեն» նման բարքեր: Ու ողբալի է նկատել թէ այս բաները ոչ միայն կը շարունակուին յամի տեառն 1972ին, այլեւ կը փոխանցուին սերունդէ սերունդ յանուն, հաւանաբար « հայապահպանման »···:

Ցետագային կը հրատարակենք նաեւ «Հայրենիք»ի խմբագրականը, որ կ'անդրադառնայ այս նամակին բովանդակութեան:

×

Պատ․ խմբագրութիւն «Հայրենիք» օրաթերթի,

Մայիս 6ին ընտանեօք գացինք Հ․ Բ․ Ը․ Մ․ի «Հայ Ուսանողական Միութեան» հանդէսին, Քեմպրիճի Սուրբ Երրորդութիւն եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Մխիթարական երեւոյթ է տեսնել այս ամերիկահայ ուսանողներու գործունէութիւնը եւ իրենց հետաքրքրութիւնը՝ հայկական մշակոյթի հանդէպ:

Պէտք է գիտակցինք, արդարեւ, թէ հաճելի պարտականութիւն է քաջալերել ամերիկահայ այս երիտասարդները, որոնք կը գրաղին հայկական մշակոյթով, հայկական եկեղեցւոյ սրահին մը մէջ:

Նոր սերունդ, մշակոյթ, եկեղեցի··· ա՛յս է Ամերիկահայոց ազգապահպանման եռագիծ ճամբան:

×

Քիչ մը ուշ մնացած էինք: — Երբ երկու չափահաս աղջիկ եւ մէկ կին ունիս՝ յաճախ չի պատահիր որ ճշդապահ կարենաս ըլլալ···: Այդ խել պատճառով ալ՝ ուտելիքներէն շատ բան մնացած չէր:

Բայց եւ այնպէս, ծանօթներու միջամտութեամբ յաջողեցայ քանի մը պնակ ապանդեր ձեռք ձգել:

Համով էին: — Տոլմա, ֆիւֆթէ, լեհմաճուն, պէօրէկ, փաքլաւա, ճատայիֆ, եւայլն:

×

Թէեւ կ'ըսուի թէ ժողովուրդի մը քաղաքակրթութեան չափանիշը իր մշակոյթն է, բայց եւ այնպէս··· բազմաթի՛ւ հեղինակաւոր պատմագէտներ կը հաստատեն թէ մշակոյթէն աւելի՛ կարեւոր է կերակուրը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հայ Մարզական Միութիւնը այս եղանակին յաջողութիւններ արձանագրեց:

Միութիւնը ներկայիս ունի ութ կանոնաւոր խումբ: Ա․ խումբը ունեցաւ «Փռոմոսիոն տ'Օնէօռ»ի ախոյենական շարքի 22 մրցում․ շահեցաւ ինը խաղ, հաւասար մնաց ութի մէջ եւ պարտուեցաւ հինգ անգամ՝ գրաւելով երրորդ տեղը 12 խումբերու մէջ: Պահեստի խումբը ունեցաւ 22 մրցում «Փռոմոսիոն սիւթրիթ»ի շարքին մէջ: Շահեցաւ եօթը խաղ, հաւասար արդիւնքով վերջացուց վեց խաղ, իսկ պարտուեցաւ ինը մրցումներու մէջ՝ գրաւելով եօթներորդ տեղը 12 խումբերու մէջ: Գ․ խումբը, որ առաջին անգամ ըլլալով կը մասնակցէր երրորդ դասի ախոյենական մրցումներուն, յաջողեցաւ բարձրանալ մինչեւ երկրորդ դաս:

«Ժիւնիէօր» խումբը իր շարքին երկրորդ տեղը գրաւեց: «Մինիմ» խումբը իր շարքին երրորդ տեղը գրաւեց: «Փիւփիլ» խումբը իր շարքին ախոյեանը դառնալէ ետք պարտուեցաւ քառ տը փինալին:

Գալով Հայ Մարզականի պարծանքը հանդիսացող « Փիւսէն » անպարտելի խումբին, տիսթրիքթ Տոռմ-Արտէշի վերջին մրցումը կորսնցնելով, փոխ-ախոյեան նկատուեցաւ:

Հայ Մարզականի պատանիներէն Ժ․ Քէմէճեան այժմ մաս կը կազմէ Ֆրանսայի դպրոցական ազգային խումբին: Իբրեւ աջ յետսապահ ան մաս կը կազմէ նաեւ Տոռմ – Արտէշի քառէ խումբին:

Պէտք է շնորհաւորել նաեւ մեր երեց խումբին անդամներէն Ժ․ Ժամագործեանը, իր արձանագրած յաջողութիւններուն համար (երիտասարդ խաղացողներու մրցումին մէջ):

Հայ Մարզականի ընդհ․ ժողովը տեղի կ'ունենայ Յունիս 2ին:

Ա.ԶԱՏ-ՄԱՐԶԻԿ

Այդ տեսակէտով, մենք պատուաբե՛ր տեղ կը գրաւենք միջազգային պատմութեան մէջ:

Փաստրմայով եւ սու պէօրէյիով՝ Հայերը իրենց կարեւո՛ր մասնակցութիւնը բերած են միջազգային քաղաքակրթութեան··

Վերջին պատառը դեռ բերանս էր, երբ յայտարարուեցաւ թէ պիտի սկսէր գեղարուեստական բաժինը:

Աթոռիս վրայ քիչ մը աւելի լաւ տեղաւորուեցայ, վայելքի պատրաստուող մարդու մը բնազդական շարժումով:

Սակայն, երբ «գեղարուեստական բաժինը» տեսայ՝ քիչ մնաց որ պատառս կոկորդս մնար:

Կիսամերկ օտար պարուհի մը սկսաւ արեւելեան փորտախաղեր պարել: Քովս նստած՝ պզտիկ տղաս հարցուց թէ ինչո՛ւ պարողը այդքան «քիչ հագուստ ունէր» վրան:

Բացատրեցի թէ օդը տա՛ք էր···

Բոժոժները ձեռին, հեղաձկուն ձեւերով՝ պարուհին կ'երերցնէր իր կուրծքը եւ գիստերը: Կը թրթռային կոնքերն ու փորը, երաժշտութեան չափին համապատասխան:

Ներդաշնակ «չիֆթէ թելլի»ով մը սկսան, յետոյ նուագեցին Եէնի Քոնիալըն, Օղլան-օղլան, Մենտիլիմ, Քատիֆէտէն, Եանտը՛մ Շեքէր օղլան եւ ուրիշ դասական կտորներ···

Հայ ուսանողութեան խանդավառութիւնը չափ չունէր, եւ ինքնաբուխ բացագանչութիւններով (աֆերին, եաշա՛) կը գնահատէին այս գեղարուեստական վայելքը···

Ոմանք բոլորովին տարուեցան հայկական մշակոյթի այս ելոյթով, ուրիշներ՝ իրենք զիրենք վերափոխուած զգացին Հազար ու Մէկ Գիշերներու մթնոլորտի մը մէջ:

Իսկ ես, հակառակ անոր որ Սուրբ Երրորդութիւն եկեղեցւոյ սրահին մէջն էի, կարծեցի գտնուած ըլլալ Պոլսոյ Թաղեբէն Փերայի կողմը, Մաքսիմ քազինոյին մէջ···

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍՊԱՀԱՆԻ համալսարանի հայագիտական կեդրոնը յատուկ շէնք մը պիտի ունենայ իր տրամադրութեան տակ: Մայիս 8ին նոր շէնքին հիմնարկէքը կատարուած է ի ներկայութեան համալսարանի տեսուչին, գիտութեան եւ բարձրագոյն ուսման փոխ-նախարարին, Թեմի առաջնորդ Գարեգին Եպս․ Սարգիսեանի, ազգային իշխանութիւններու ներկայացուցիչներու եւ ուրիշներու: Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը յիշեալ կեդրոնի շէնքի կառուցման համար Սպահանի համալսարանի տրամադրութեան տակ է դրած 50·000 տոլար: Շէնքը պիտի կառուցուի հայկական ոճով երկյարկանի եւ պիտի ունենայ երեք դասարան, մէկ գրադարան – թանգարան, դասախօսներու երեք աշխատասենեակ եւ յարակից բաժիններ: Յատակագիծը պատրաստած է ճարտարապետ Ժ․ Աֆթանդիլեան:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ
ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (71)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Թող ձայն հանէիր, բայց ոչ այս կերպով, պարապ տեղը խաղք եղար Տիրանին քովը··· Աս եղածը մարդ չէր գիտեր՝ ամէնուն իմացուցիր կամ կ'ուզես կոր իմացնել: Ըսենք որ խօսքդ մըտիկ ըրի ու մօրս քով դարձայ, ամէն մարդ պիտի իմանայ, որ քեզի կը խաբուեր եղեր, Տիրանը կը սիրեմ եղեր, եւն․, ինչ պիտի չահիս ատկէ··· ձայն չհանես նէ՝ ամէն բան ծածուկ կը մնայ, քու պատիւդ ալ չի վնասուիր··· տասնկ բաներ շատ ընտանիքներու մէջ կը պատահին, բայց ձայնը դուրս չելլեր··· տասնկ փաթթոտը հանելով գործ չի տեսնուիր:

Պօղոս էֆէնտի առանց պատասխանելու մտիկ կ'ընէր իր կնոջ պերճախօսութեան: Կը զգար, թէ ճշմարտութիւններ կային ըրած դիտողութիւններուն մէջ եւ թերեւս կարելի պիտի ըլլայ ամէն բան ծածուկ պահել ու իր պատուին արատ մը չբերել: Տագիկ տեսնելով որ իր ամուսինը լուռ կը մնայ՝ հասկցաւ, որ խօսքերը ազդեցութիւն ընել կը սկսէին ու ատկէ քաջալերուած՝ շարունակեց․

— Կը խոստովանիմ, որ խալթ մըն էր ըրածս, յանցաւոր եմ եւ թէ անկեղծօրէն ներում կը խնդրեմ ու կը խոստանամ մէյ մըն ալ տասնկ բան չընել··· միւս կողմէ խիղճս հանդարտ է սակայն, որովհետեւ մինչեւ այսօր պատիւդ միշտ բարձր բռնած եմ···

— Տիրանին պէս մէկու մը հետ:

— Որու հետ ըլլայ, ըլլա՛յ, խնդիրը ան է, որ մարդ չէ իմացած:

— Չէ իմացած մի՛··· չէ իմացած մի՛, գոչեց Պօղոս էֆէնտի դողահար ձայնով մը, հապա ասիկա ի՞նչ է···

Ու գրպանէն անստորագիր նամակը առնելով նետեց իր կնոջ:

Տագիկ նամակը բացաւ, կարդաց ու չկրնալով ուրիշ խօսք մը գտնել, քթին տակէն փսփսաց․

— Թշնամիի գործ է սա···

Ցետոյ յանկարծ աւելցուց․

— Արդարը ո՞վ է···

— Ես ի՞նչ գիտնամ, երիտասարդ մը ··· դիմացի սենեակը կը նստի կոր ու ամէն բան տեղն ի տեղօք գիտէ կոր··· անոր բերանը ի՞նչպէս պիտի գոցենք:

— Նամակն ալ ան գրած ըլլալու է, ըսաւ Տագիկ, հիմա ամէն բան կը հասկցուի կոր··· կ'երեւայ թէ այդ երիտասարդը մեզ տեսեր ու ճանչցեր է ու ելեր քեզի իմաց տուեր է···

— Կրնայ ըլլալ, պատասխանեց Պօղոս էֆէնտի, բայց ի՞նչ պիտի հետեւցնես ատկէ:

— Պարզապէս սա պիտի ըսեմ, որ պէտք է երիտասարդին բերանը գոցել··· այն ատեն խնդիրը կը լմննայ:

— Ի՞նչպէս···

— Ձեռ գիտեր··· թերեւս դրամով:

Հիմա Պօղոս էֆէնտիին բարկութիւնը գրեթէ բոլորովին անցած էր: Կացութիւնը կը դառնէր չէզոք անձի մը պէս, իբր թէ խնդիրը իր վրայ չդառնար: Ամէնէն շատ զինքը նեղացնող բանն էր հրապարակային գայթակղութիւնը, որ կրնար թէ՛ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս վնասել իրեն: Եթէ վստահ ըլլար, որ ամէն բան ծածուկ պիտի մնար, թերեւս նոյնիսկ ներէր իր կնոջը եւ մոռնար այդ դժնդակ իրողութիւնը:

— Վա՛յ, եթէ Մարգար էֆէնտիենց բերանը իյնանք, ըսաւ, դառնալով իր սեւեռուն գաղափարին:

— Ուրկէ՞ ուր պիտի իմանան, պատասխանեց Տագիկ:

— Արդ, Տիրանը պիտի երթայ ամէն բան պատմէ:

— Երբեք, շատ ստորին արարած մը ըլլալու է, որ անանկ բան մը ընէ:

— Զինքը վռնտելուս համար դուցէ վրէժ լուծէ:

— Բարկութեան միջոցին քիչ մը խիստ վարուեցար հետը, բայց վնաս չունի, անոր բերանը գոցելը դիւրին է, դուն ան գործը ինծի ձգէ:

— Իսկ դէմի երիտասա՞րդը···

— Ահա բուն խնդիրը:

— Արդեօք հիմա երթամ անմիջապէս զինքը տեսնե՞մ···

— Կարծեմ լաւագոյն միջոցը այդ է:

Պօղոս էֆէնտի փոքրիկ վարանումէ մը ետքը ըսաւ իր կնոջը․

— Դուն մէյ մը ել տուն դարձիր տեսնեմ···

Տագիկ չափազանց գոհ՝ այսքան աժան ազատուելուն՝ անմիջապէս սենեակէն դուրս ելաւ եւ դէպի սանդուխը ուղղուեցաւ:

Ամուսինը վայրկեան մը սպասեց․ մինչեւ որ լսեց տան դրան բացուիլը եւ իր կնոջ հեռանալը, յետոյ սիկարէթ մը վառեց, քանի մը անգամ քաշեց եւ սենեակէն դուրս ելլելով գնաց Արգարին սենեակին դուռը բախելու:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար․)

Այրի Տիկին Արշալոյս Պապուռեան եւ զաւակները ցաւոն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ Հօր՝

ՅԱԿՈԲ ՊԱՊՈՒՌԵԱՆԻ
(62 տարեկան)

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 30ին։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ 2 Յունիս Ուրբաթ, ժամը 13·30ին, Ալ – ֆորվիլի Ս· Պօղոս–Պետրոս եկեղեցիին մէջ։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբրեւ այդ նկատել։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէն ·— Տէր եւ Տիկին Երեմիա Աճէմեան, Տէր եւ Տիկին Յ· Աճէմեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Աճէմեան, Տէր եւ Տիկին Ա· Աւագեան եւ բոլոր ազգականները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր հայ կազմակերպութեանց որոնք ծաղկեպսակով, անձամբ եւ գրաւոր տողերով ցաւակցութիւն յայտնեցին, իրենց թոռան, զաւկին, զարմիկին եւ ազգականին՝

ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

զառնակսկիծ մահուան առթիւ։

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ
– ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ –
ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Յունիս 3, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

6րդ թաղամասի Քաղաքապետարանի սրահը

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Շրջ· Կոմիտէի

եւ մասնակցութեամբ փարիզեան շրջանի բոլոր խումբերուն

Կը նախագահէ ԸՆԿ· ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

Կը խօսի ԸՆԿ· ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ուղերձ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի կողմէ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կը մասնակցին Կովկաս պարախումբը, Անի Տէմիրեան, Ժան Թապլաճեան (արտասանութիւն), Պետրոս Պետիկեան (երգ)։

Իր մասնակցութիւնը կը բերէ Փարիզի Օփերայէն

ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ

Պաշտօնական բաժինէն ետք պարահանդէս ։ Նուագախումբ

Պ· Պետիկեան

Խնջոյք — ճոխ պիւֆէ

Խօսնակ Գրիգոր Ամիրայեան

Մուտք 10 ֆրանք

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ ·— Հ· Յ· Դ· «Ս· Մինասեան» ենթակոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքավայրը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԻՍԻ ·— Հ· Յ· Դ· «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը Հինգշաբթի (Յունիս 1) ժամը 21ին, 4 Ռիւ տը լա Տէֆանս։

ՓԱՐԻԶ ·— Հ· Յ· Դ· Շրջ· Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Հ· Յ· Դ· Ռուբէն խումբի բոլոր անդամները, այս Ուրբաթ ժամը 21ին Մշակոյթի Տան մէջ։ «Կարեւոր օրակարգ։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ ·— Հ· Յ· Դ· «Վարդան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ· ժողովը այս Ուրբաթ սովորական հաւաքատեղին ժամը 21ին։

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Զապէլ Հօճապաշեան իր սիրելի քրոջ Տիկին Թագուհի Ազարեանի կսկծալի մահուան քառասունքին առթիւ կը նուիրէ 50 Ֆր· Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին (ստանալ «Յառաջ»էն), 30 ֆրանք «Յառաջ»ին։

×

Վալանսէն, ընկ· Աղատ Պալեան իր մօր այրի Տիկին Թագուհի Պալեանի (Լա Վուլթ) մահուան տարելիցին ի յիշատակ 20 Ֆր· կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

×

Տիկին Հռ· Չիլինկիրեան իր ողբացեալ ամուսնոյն՝ Պերճ Չիլինկիրեանի մահուան 18րդ տարելիցին առթիւ կը նուիրէ 50 Ֆր· Փարիզի Կապոյտ Խաչին եւ 20 Ֆր· «Յառաջ»ին (ստանալ «Յառաջէն)։

ԲԱՑՄԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

1915 ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՄԷԿՈՒԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ Տէսինի Յուշարձանի

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ

ՊԱՐՈՆ ԼՈՒԻ ՓՐԱՏԷԼԻ

Լիոնի քաղաքապետ եւ Քոմիւնօթէ Իւրպէնի նախագահ

ՊԱՐՈՆ ՓԻԷՌ ՄՈՒԹԷՆԻ

Ընդհանուր խորհրդական եւ Տէսինի քաղաքապետ

ՊԱՐՈՆ ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆԻ

Յուշարձանի շինութեան Յանձնախումբի պատուոյ նախագահ

4 Յունիս Կիրակի ժամը 15·30ին Տէսինի Լիպեռասիոն հրապարակը

Խօսք պիտի առնէ

ՊԱՐՈՆ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Այս առթիւ կը հրաւիրուին ֆրանսահայ Մամուլը, Քաղաքական, Կրօնական, Բարեսիրական, Մշակութային, Հայրենակցական եւ Երիտասարդական կազմակերպութիւններն ու միութիւնները եւ ամբողջ հայ հասարակութիւնը անխտիր։

Վիէն ·— Հայ Ազգային Միութեան վարչութիւնը օթոքառ մը դրած է գաղութի ազգայիններու տրամադրութեան տակ՝ գանոնք Տէսին փոխադրելու համար։ Արձանագրութեանց համար դիմել Միութեան վարչութեանց անդամներու մօտ, ինչպէս նաեւ Ս· Արզումանեանի դրասենեակը՝ 79 Ռիւ Պոզոն։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ ·— Հ· Յ· Դ· Շրջ· Կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ Մերունեան ընտանիքին, իր երէց ընկերոջ Արամ Մերունեանի մահուան առթիւ։

ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ

Այս Կիրակի, 4 Յունիս, տօն է Կաթուղիկէ Ս· Էջմիածնի։

Ժամը 10ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ պիտի տրուի աւուր պատշաճի քարոզ։ Պատարագի ընթացքին պիտի կատարուի մասնաւոր մաղթանք Ս· Էջմիածնի։

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը մասնակցելու պատարագին եւ աղօթելու Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ անսասանութեան համար։

ԿՈՒԶՈՒԻ

Շաբաթը քանի մը օրուան համար աքթիֆ – հաշուապահ օրիորդ մը։

Հեռաձայնել 253–20–54։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տիկին Գօչունեան 50 Ֆր· կը նուիրէ Կապ· Խաչի կայանին փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Տիրուհի Պօռունեանի մահուան առթիւ։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

×

Տիկին Պարաքեան 50 Ֆր· կը նուիրէ Կապ· Խաչի կայանին։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած են արձանագրութիւնները

1972 – 1973

Կ'ընդունուին աշակերտներ որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական ատեան։ Կ'աւանդուին պետական և ազգային ուսումներ եօթներորդ դասարանէն սկսեալ մինչեւ Աւարտական (Classe Terminale).

Անոնք որ կը փափաքին արձանագրել իրենց զաւակները, այժմէն փութան ապահովել տեղերը։

Դիմել՝

Direction du Collège Arménien

26, Rue Troyon — 92 - Sèvres

Tél. : 027-18-28

ՏՆՕՐՈՒԹԻՒՆ

LA SECTION CULTURELLE DU

CLUB des JEUNES de l'U. G. A. B.

vous invite à une

SOIREE POETIQUE

organisée à l'occasion du centième anniversaire de la naissance de l'éminent

Homme de Lettres

ARCHAG TCHOBANIAN

En première partie : la vie et l'œuvrede Tchobanian

Deuxième partie : montage audio-visuel sur des poèmes de l'auteur.

Vendredi 2 Juin à 20 h. 30

Dans les Salles des Centraux 8, Rue Jean Goujon, Paris

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի — Յունիս 4 — առաւօտեան ժամը 9·30ին հեռատեսիլի Ա· կայանէն Ժ· Սթեֆանէսքոյի յայտագիրը, նուիրուած Փարիզի Նուպարեան Մատենադարանին։

ՏԷՍԻՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՎԱԼԱՆՍԷՆ ·— Ազգ· Միութիւնը ճամբորդութիւն մը կազմակերպած է դէպի Տէսին, այս Կիրակի, Յունիս 4։ Երթուդարձ՝ 10 Ֆր·։ Մեկնում ժամը 13ին, Մեզոն տը Թուրիզմի առջեւէն։

Արձանագրուիլ Պ· Գասպար Սիմոնեանի մօտ (քաֆէ) Ռիւ Պուֆիէ, նպարավաճառ Պ· Մարգարեանի (Ֆոնլոզիէ) եւ Պ· Անտոնեանի մօտ մինչեւ Ուրբաթ։

LA GALERIE DE BELLECOUR
(18, Rue Auguste-Comte — Lyon)

présente l'Arménie vue par

MUTAFIAN

du 27 Mai au 9 Juin

sous le haut patronage de

Mr. L. PRADEL (Maire de Lyon)

ՅՈՒՇԻ ԵՐԵԿՈՅ
ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

Մահուան 100ամեակին առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան եւ Փարիզի Էսաեան Սանուց Միութեան, հովանաւորութեամբ Արեւմտ· Եւրոպայի Կաթող· Պատուիրակ։

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ

Դուրեանի կեանքն ու գրականութիւնը կը ներկայացնէ ԵԴ· ԱՂԱՄԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ ԱՍԱՏՈՒՐ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

Արտասանութիւններ քերթողին գործերէն

9 Յունիս Ուրբաթ գիշեր ժամը 8·30ին

MAISON DES CENTRAUX

8, Rue Jean-Goujon, Paris (8e)

ՍԿԱՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒՆ, ԳԱՅԼԻԿՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի 11 Յունիս 1972, կէսօրէն մինչեւ երեկոյ, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ

26, Rue Troyon — Sèvres — Métro : Pont de Sèvres

Դաշտահանդէսի յայտագիր — սկաուտական խաղեր եւ երգեր — զանազան հաճելի խաղեր եւ մրցումներ։

Սկաուտական ձեռական աշխատանքներու ցուցադրութիւն։

Առատ ուտելիք եւ խմիչքներ — պաղ կամ տաք խորոված եւ անուշեղէններ, չատ մատչելի գիներով։

Մուտքը ազատ է։

Անձրեւի պարագային, հանդէսը տեղի կ'ունենայ պատսպարուած սրահներուն մէջ։

ՋՐՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԾՈՎԱՓ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Պանեէօ–Քաշանի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի, Յունիս 18 դէպի Էթրըթա (Ֆրանսայի գեղեցիկ ժայռերը)։

Ժամադրավայր ·— 1) Առաւօտեան ժամը 7ին Պանեէօյի Լիւքս սինեմային առջեւ։ 2) 7·15ին Փորթ տ'Օրլէանի Զօր· Լըքլէրի արձանի քով։

Երթուդարձ 25 Ֆր·։ Երախաներուն համար (10 տարեկանէն վար) կէս գին։

Արձանագրուիլ Կապոյտ Խաչուհիներու մօտ կամ հեռաձայնել՝ 253–49–78։

Անձրեւի պարագային պատսպարուած տեղ ապահովուած է։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՈՒՐԲԱԹ 2 ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI 2 JUIN 1972

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris 9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-83

Le Numéro 0,70 F.

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.

48րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.430
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
48e ANNÉE N° 12.430

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ

Մեծ Եղեռնի մէկուկէս միլիոն նահատակներու յիշատակին նուիրուած Յուշարձանին հանդիսաւոր բացումը տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի՝ Տէսինի «Լիպէրասիոն» հրապարակին վրայ:

Բացման հանդէսին կը մասնակցին Լիոնի եւ Տէսինի քաղաքապետները, հայ զանազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներն ու հայ հասարակութիւնը՝ համազգային հանդամանք տալով այս բացառիկ արարողութեան:

Տէսինի հայկական գաղութը կազմուած է քանական թուականներուն, Իզմիրի աղէտի վաղորդայնին, երբ տասնեակ հազարաւոր Հայեր ապաստան գտան Ֆրանսայի հիւրընկալ հողին վրայ:

1925ին հրատարակուած պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն, այդ թուականին Լիոնէն կէս ժամ հեռու Տէսինի մէջ կ'ապրէին շուրջ 250 Հայեր, մեծ մասը կիներ ու աղջիկներ: Այրերու թիւը կը հասնէր 60–70ի: Բոլորն ալ կ'աշխատէին արուեստական մետաքսի գործարանին մէջ եւ համախումբ կ'ապրէին գործատէրերու տրամադրած շէնքերուն մէջ: Իր հաւնող պզտիկներուն համար ունէին դպրոց մը, որուն սրահը տրամադրած է գործարանատէրը:

Յետագային Տէսինի հայ գաղութը ստուարացաւ ու զարգացաւ, դառնալով փոքրիկ Հայաստան մը Միջին Ֆրանսայի մէջ:

Տէսինի մեր հայրենակիցներն են, որ առաջինն եղան կառուցանելու սեփական եկեղեցական Տուն մը, որ աւելի քան քառասուն տարիէ ի վեր կը ծառայէ իբրեւ հանդիսասրահ, հաւաքավայր, մանաւանդ իբրեւ դպրոց:

Կառուցին նաեւ եկեղեցի մը:

Մեր զանազան կազմակերպութիւնները Տէսինի մէջ ունին իրենց մասնաճիւղերը: Քանի մը փողոցներ հայկական անուններ կը կրեն այդ աւանին մէջ:

Մեծ Եղեռնի յիսնամեակին առթիւ է, որ Տէսինցիք գաղափարը յղացած էին Յուշարձանով մը յաւերժացնելու մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներու սուրբ յիշատակը:

Յուշարձանի Յանձնախումբին կոչը իրեն արձագանգ գտաւ ամէն կողմ եւ հոյացած գումարը հնարաւորութիւն ընծայեց ի կատար ածելու ծրագրուած ձեռնարկը:

Օրինակը վարակիչ դարձաւ եւ Մարսէյլ մեր հայրենակիցներն ալ ծրագրեցին Յուշարձան մը կանգնել Մայր եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ:

Շնորհաւորութեան արժանի են Տէսինի մեր հայրենակիցները իրենց գովելի նախաձեռնութեան եւ յուզիչ մտածումին համար:

Որքա՜ն պիտի ուզէինք, որ նման Յուշարձաններ կանգնուէին Ֆրանսայի աւելի բազմամարդ քաղաքներուն մէջ, որպէսզի անոնք դառնային Ուխտատեղի աւելի մեծ թիւով հայրենակիցներու եւ ուշադրութիւնը գրաւէին ամէնալայն այցելուներու եւ զբօսաշրջիկներու:

Հարկ չկայ շեշտելու, որ Փարիզն է յարմարագոյն վայրը նման Յուշարձանի մը համար:

Պիտի մտածե՛նք այդ մասին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼՈՏԻ ՋԱՐԴԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ ՄՏԱՀՈԳ Է

ՖՐԱՆՍԱ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԷ ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ԱՐԱՐՔԸ

Միջազգային հանրային կարծիքը վրդովուած է Լոտի օդակայանի ջարդին համար: Միայն արաբ երկիրներն են, որ իրենց գոհունակութիւնը կը յայտնեն:

Ֆրանսական կառավարութիւնը խստիւ դատապարտեց այս արարքը, միեւնոյն ժամանակ, իր բանբերին միջոցաւ «զարմանք» յայտնեց իսրայելեան ամբաստանութիւններուն համար: Արդարեւ, Իսրայելացիք պատասխանատու կը նկատեն Ֆրանսան եւ, յատկապէս, Էր-Ֆրանսը, որ անհրաժեշտ միջոցներ ի գործ չի դներ օդահէններ եւ ահաբեկիչներ երեւան հանելու համար: Ֆրանսայի կառավարութեան բանբերը յիշեցնել եաք, թէ Օրլիի մէջ ապահովութեան միջոցներ ձեռք առնուած են երկար ատենէ ի վեր, նկատել տուաւ, թէ երեք ճափոնները Հռոմէն է, որ առած են օդանաւը: Էր-Ֆրանս, իր կարգին, յայտարարեց, թէ «նախատեսուած հսկողութիւնը» կատարուած էր այս թռիչքին առթիւ եւս:

Թել-Ավիվ Ֆրանսայէն զատ Լիբանանն ալ պատասխանատու կը նկատէ այն առարկութեամբ, որ ապաստան տուած է պաղեստինեան կազմակերպութիւններուն: Պէյրութ կը սպասէ Թել Ավիվի «փոխադարձութեան» եւ արդէն նախազգուշական կարգադրութիւններ եղած են: Բանակը դիրք բռնած է Պէյրութի օդակայանին եւ այլ կարեւոր կեդրոններու մէջ:

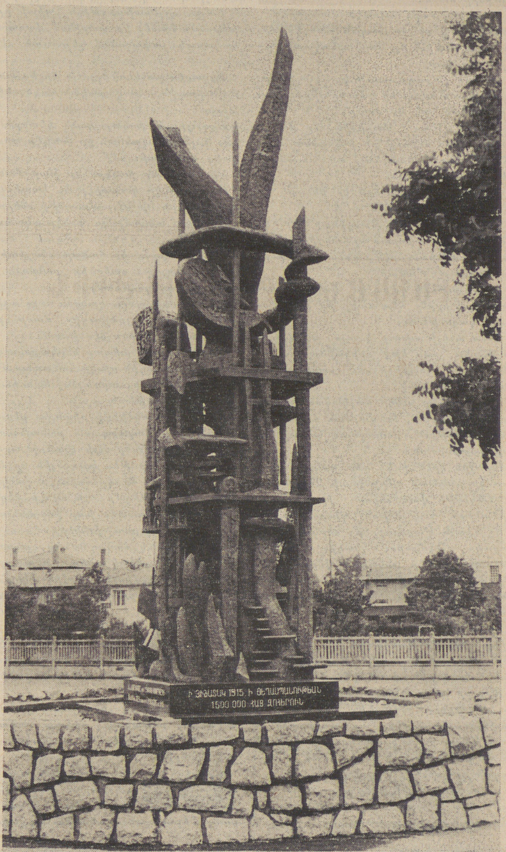
Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, մեռեալներու թիւը 28ի բարձրացած է. գալով վիրաւորներուն՝ 85 հոգի, շատեր շատ ծանր վիճակի մէջ են: Սպաննուածներուն մէջ է հրեայ աշխարհահռչակ գիտնական մը՝ Փրոֆ. Արոն Քաձիր, 59 տարեկան:

× ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարը Քուրթ Վալտհայմ այս ահաբեկչական արարքին անդրադարձած է զեկոյցով մը, ուր կ'ըսէ թէ զայրացած է կենդանական բնութեան եւ անպատասխանատու այս արարքէն անմեղ մարդոց դէմ, միջազգային օդակայանի մը մէջ:

ՅՈՒՆԻՍ 7-Ի ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Յունիս 7ի գործադուլը գգալի պիտի ըլլայ առաւելաբար երկաթուղիի համար: Ծանօթ է որ Սէ. Ժէ. Թէ.ն է որ այս շարժումին գլուխն է եւ կարգ մը սենտիքաներ նոյնիսկ դէմ են բայց ներկայիս ինքնավարներն ալ միացան (կարեւոր է իրենց համեմատութիւնը երկաթուղիին մէջ) եւ այդ իսկ պատճառով խանդաբումները որ պիտի տեւեն նաեւ Յունիս 8ին, բաւական կարեւոր պիտի ըլլան: Ասկէ զատ Ուրբաթ օր (Յունիս 2) գործադուլի առանձին շարժում մը կ'ընէ Սէն-Լազարի գիծը:

Աւելցնենք որ Չորեքշաբթի օր (Յունիս 7) ելեկտրական հոսանքը պիտի չկտրի, բայց գործադուլի հրահանգ տուած են նաեւ «գիրքի բանուորները» եւ ոչ մէկ թերթ լոյս պիտի տեսնէ այդ օրը, (ոչ ալ անշուշտ՝ «Յառաջ»ը):

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ

որ կանգնած է Տէսինի մեծագոյն հրապարակին՝ Լիպէրասիոնի վրայ: Բարձրութիւնն է 10 մեթր, պատուանդանի տարածութիւնը կը գրաւէ 100 քառ. մեթր: Կը հանգչի 1 մեթր 80 քառանկիւն պատուանդանի մը վրայ որ ծածկուած է սեւ կրանիթէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ նախագահ Նիքսըն ժողովրդային խանդավառ ընդունելութեան արժանացաւ: Թեհրանի մէջ քանի մը ռումբեր պայթեցան Նիքսընի այցելութեան ժամանակ: Ամերիկացի զօրավարի մը սրունքները ջախջախուեցան ռումբէ:

ՌՈԹԵՐՏԱՄԻ մէջ, 72 հազար հոգիի ներկայութեան եւ 300 միլիոն հեռադիտողներու, Ամսթերտամի Այաքսը 0ի դէմ երկու կէտով պարտութեան մատնեց Միլանոյի Ինթէրը, այս տարի եւս տիրանալով Եւրոպայի Ֆութպոլի բաժակին:

ՈՍԿԻՆ կը շարունակէ բարձրանալ: Զոյլ ոսկին 9280 ֆրանքի հասաւ առջի օր, ինչ որ մրցանիշ մըն է:

ՈՒԻՆՍԸՐԻ ԴՈՒՔՍԻՆ մարմինը Լոնտոն հասաւ առջի օր: Դքսուհին, որ հիւանդ է չէր ընկերացած ամուսնոյն դիակին բայց կը կարծուի թէ Ուրբաթ օր Լոնտոն կ'երթայ եւ Երկուշաբթի օր ներկայ կ'ըլլայ յուղարկաւորութեան մտերիմ արարողութեան:

ՀԻՒՍ. ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ մէջ երկու անգլիացի զինուոր սպաննուեցան: Տըպլինի մէջ իշխանութիւնները ձերբակալեցին Իռայի առաջնորդներէն երկուքը: Իրլանտայի Հանրապետութեան վարչապետը յայտարարած էր վերջերս, թէ կառավարութիւնը թոյլ պիտի չտայ ահաբեկչական գործողութիւններու ծաւալման Ըլսթըրի մէջ:

ՊՈՆԷՆ կը հաղորդեն, թէ Եգիպտոս եւ Դաշնակցային Գերմանիա պիտի վերահաստատեն իրենց դիւանագիտական յարաբերութիւնները ի մօտոյ:

ՓԱՐԻԶԻ Մոնթէնեը լիսէին մէջ ռումբ մը պայթած է առջի օր եւ հրդեհ ծագած է անմիջապէս: Բարեբախտաբար աւելի մեծ աղէտի մը առաջքն առնուած է արագօրէն:

ՎԵՐՋԻՆ ՕՋԱԽԸ (*)

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ

Վաստակաւոր մը, բառին բովանդակ իմաստով:

Տեսակ մը գինուորեալ, որ կը հաւատար իրեն սահմանուած դերին, պատանութենէն մինչեւ խոր ծերութիւն:

Եւ կ'ուզէր տակաւին գործել, հակառակ իր ուժասպառ վիճակին:

Յաճախ կը հանդիպէինք փողոցը: Նըկուն եւ երերուն, գիսախռիւ դէմքով, ձեռքերը ետին:

Ո՞ւր կ'երթար, այսպէս մտացրիւ:

Ամէն ուր որ հայկական հանդէս մը, դասախօսութիւն մը կամ տօնակատարութիւն մը կար:

Երբեմն խմբագրատուն կը հանդիպէր, ստուգելու համար իր կատարելիք դասախօսութեան օրն ու ժամը:

Հասած էր այն տարիքին ուր մարդկային բոլոր ուժերը տեղի կուտան հետզհետէ, բեղուն անցեալի մը ստուերին վերածելով ներկան:

Իր արդար իրաւունքն էր սենեակ մը Հանգստեան Տան մէջ:

Ինք չփնտռեց այդ հանգիստը: Եւ կը պատահէր որ տպարան ալ հանդիպի, հայերէն կամ ֆրանսերէն յօդուածի մը փորձը կարդալու համար:

Եւ աճապարանքի մէջ կոտրած, ...

Եւ ահաւասիկ դժբախտ, կսկծալի արկած մը, իբրեւ հետեւանք իր թարթափուն կացութեան:

Շատ աւելի տխուր է այս եղերական վախճանը, քան եթէ յանկարծամահ ըլլար, կքած՝ տարիքի եւ տառապանքի ծանրութեան տակ:

Պաշտամունք ունէր հայկական միջակոյթին հանդէպ, եւ դարձաւ մարմնացեալ տքնութիւն, ծառայելու համար անոր զարգացման:

Առաջին օրէն իսկ, դեռ դպրոցական, երբ կը խայտար «Արշալոյսի Ջայներ»ով եւ «Թուղթի փառք»երով, իր գլխաւոր արժանիքն եղաւ անխոնջ պրպտումը:

Ոչ միայն կ'արտադրէր, ներկայ կամ բացակայ Դէմքերու կեանքն ու գործը կ'ուսումնասիրէր քննական վերլուծումներով, այլեւ նիւթեր կը հաւաքէր օտար անդաստաններէ եւ հայրենի պահեստի գանձարանէն:

Իր անխոնջ պրպտումներուն կը պարտինք շարք մը թանկագին յայտնութիւններ՝ սկսելով Նահապետ Քուչակի Դիւանէն եւ ուրիշ գիւտերէ:

Ո՛ւր որ կը հանդիպէր Վենետիկ, Վիէննա, Թիֆլիս, Էջմիածին, Երուսաղէմ, Կիլիկիա, կը մաղէր Մատենադարաններու, Թանգարաններու դեղնած թուղթերն ու փոշիները, լոյս աշխարհ հանելով այլազան գոհարներ:

Իր միւս արժանիքն եղաւ օտարին ծանօթացնել հայկական մշակոյթին փառքերը:

Իրմէ առաջ եւ իրմէ ետք, ոչ մէկը այնքան գուրգուրանքով փարած էր այս աշխատանքին, — թարգմանել, վերլուծել, տարածել:

Միայն ֆրանսերէն «Վարդենիք Հայաստան»ին փառապսակ մը պիտի կազմէր սնեւ մէկուն համար, իր հինգ հատորներով:

Դեռ չենք հաշուեր իր ցիրուցան ուսումնասիրութիւնները փարիզեան առաջնակարգ հանդէսներու մէջ, հայկական մատենագրութեան եւ ականաւոր դէմքերու մասին (Նարեկացի, եւայլն):

Կարելի է վերապահումներ ունենալ իր գրական տեսութեանց մասին, մանաւանդ առաջին մեծ պատերազմէն աղին:

Բայց, ապերախտութիւն պիտի ըլլար թերագնահատել իր փարթամ վաստակը, հակառակ չափազանց չեչտուած «Ես»ի մը:

Այլապէս չահեկան գլուխ մը կը կազմէ իր ազգային – քաղաքական գործունէութիւնը:

Ազգային – քաղաքական կեանքի մէջ եւս Արշակ Չօպանեան կը փայլէր առաջակարգ եռանդով:

Կը գրէր: Կը խօսէր: Կը թարգմանէր: Դիմումներ կը կատարէր եւ կապեր կը հաստատէր: Իր թարգմանութիւնները կը ղրկէր կամ անձամբ կը տանէր ականաւոր անձերու:

Մէկ խօսքով, կը ջանար «հայասիրական» մթնոլորտ ստեղծել բանաւոր եւ գրաւոր քարոզութեամբ:

Անշուշտ անօգուտ չանցաւ այս աշխատանքը, իբրեւ լրացուցիչ մասը բուն քաղաքական գործունէութեան:

Չօպանեան ալ տիպար ներկայացուցիչն էր այն սերունդին որ կը հաւատար մարդոց բարութեան, արդարութեան եւ ուրիշ առաքինութեանց:

Ականաւոր անձի մը սիրալիր ընդունելութիւնը, հայանպաստ բանախօսութիւն մը, համակրանքի գրաւոր արտայայտութիւն մը թեւ կուտային իր երեւակայութեան: Եւ կը հրճուէր մանկական ուրախութեամբ: Կը ճգնէր ձեզ ալ համոզել թէ իրապէս խոր իմաստ ունէին եղած արտայայտութիւնները:

Իրեն յատուկ համոզումներ, յայտնապէս վիճելի տեսակէտներ ունէր որոնց կառչած մնաց մինչեւ վերջը: Վկայ՝ իր «Քրոնիկ»ները օրուան հարցերու մասին, «Անահիտ»ի հին եւ նոր թիւերուն եւ իր աշխատակցած թերթերուն մէջ:

Դժբախտաբար չկրցաւ լրացնել իր Յուշերը, որոնց աննշան մէկ մասը, պատանեկան շրջանը միայն երեւցաւ քանի մը տարի առաջ:

Թէեւ կրքոտ՝ կուսակցական վիճաբանութեանց ընթացքին, յաճախ համար – ձակօրէն կը պարզէր իր անձնական տեսակէտները:

Այսպէս, միշտ բողոքեց Երեւանի մէջ պարտադրուած բարբարոս ուղղագրութեան, օտարաբանութեանց եւ մտաւորականներու զանգուածային ձերբակալութեան դէմ: Գոնէ պարտք սեպեց հարցումներ ուղղել, երբ իր պատկանած հոսանքը եւ ուրիշ գրող-բրոցները կծկուած էին «խոհեմութեան» տաքուկ մուշտակին տակ:

Ծանօթ պաշտօնը կը կատարէր:

Փարիզի «Վերածնունդ» կիսամսեայ հանդէսին մէջ, որուն ազգային – քաղաքական բաժնի «Քրոնիկ»ները իրեն յանձնուած էին, կը գրէր 1918 Մարտ 1ին.

— «Լենին եւ ընկերութեան երեսը ճերմակ կենայ… «ժողովուրդներու ինքնորոշում» պոռալ ամիսներով, Հայաստանին անկախութեան իրաւունքը թղթի կըտորով մը հռչակել, եւ ունենալ ընթացք մը որ ռուս հայրենիքը մատնէ եւ հայ ազգութիւնն իսկ վտանգի դնէ… Աղուո՛ր ազատամտութիւն…

«Թուրքերը Երզնկան, Տրապիզոնը, Բաբերդը առեր են… Անհնար է այս հաւա՛ր անգամ սեւ լուրերուն ներշնչած զգացումը արտայայտել…»:

Մասյլ խորհրդածութիւններէն ետք, արկածահար գրագէտը «երկրպագելի» կը գտնէ ազգին հերոսական պայքարը այս եղերական կացութեան առջեւ.

— «Մաքսիմալիստ (բոլշեւիկեան) վատութենէն օգտուելով յառաջացող Թուրքը իր դէմ կը գտնէ հայ հողը պաշտպանող զինուորներ, մխ-մինակ մնացած, բայց որ իրենց պարտքը մինչեւ վերջը կը կատարեն»:

Միշտ ներդաշնակ եւ արդար չեղաւ իր դիրքը, շարք մը խնդիրներու մէջ:

Բայց այսօր, երբ իր գլուխը ջախջախուած է կսկծալի արկածի մը հետեւանքով, պատմութեան կը յանձնենք այդ էջը, խոնարհելով իր 65–70 տարուան ապրանուէր գործունէութեան առջեւ:

Բազմավաստակ սերունդի մը վերջին օջախն ալ կը փրթի, այս եղերական վախճանով…:

Շ.

10–11 Յունիս 1954

(*) Ի յիշատակ իր ծննդեան հարիւրամեակին:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՌՈՒՍԵՒԹՈՒՐՔ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Բ.

Մոսկուայի ռուսեւթուրք բանակցութիւններու վերսկսման ճամբուն վրայ, ինչպէս յայտնի կը դառնայ էդ. Զօհրաբեանի յօդուածէն, հիմնական խոչընդոտն է հանդիսացած հայկական գըրաւեալ հողերու հարցը: Ու ինչպէս ցոյց կուտան մէջբերուած փաստերը, Թուրքերը անզիջող դիրք են բռնած լաւ գիտնալով, որ Մոսկուա վերջին հաշուով գերիվեր պիտի նկատէր իր շահերը եւ փոքր ժողովուրդի մը իրաւունքները պաշտպանելու փորձութեան պիտի չենթարկուէր:

Երբ երկուստեք կը համաձայնին Մոսկուայի բանակցութիւնները վերսկսիլ, Չիչերին Անգարայի կառավարութեան պաշտօնապէս կը հաղորդէ, թէ «Ռուսաստանի սովետական կառավարութիւնը անհրաժեշտ է համարում հայկական եւ ադրբեջանական սովետական կառավարութիւնների ներկայացուցիչների մասնակցութիւնը, քանի որ պէտք է լուծուեն տերիտորիալ եւ այլ հարցեր այդ Պետութիւնների եւ Թուրքիոյ ու Ռուսաստանի միջեւ»:

Անգարա, որ դէմ էր այս Հանրապետութիւններու մասնակցութեան, խոկոյն եւ եթ կը փորձէ չօշափել Մոսկուայի տրամադրութիւնները Հայաստանի հարցին մէջ: 1920 Դեկտեմբեր 15ին Չիչերինի յղած հեռագրին մէջ Ահմէտ Մուհթար հաւաստիացնելէ ետք, թէ «Թուրքիոյ Ազգային Մեծ ժողովի կառավարութիւնը իրեն համարում է… ՌՍՖՍՀ կառավարութեան բնական դաշնակիցը, քանի որ իրենք միատեղ են պայքարում ընդհանուր թշնամու դէմ», *գիւանագիտական դարձուածքով մը կը հարցնէ՝* «Երեւանում սովետական իշխանութեան հաստատումից յետոյ Մոսկուայում ի՞նչպիսի քաղաքականութիւն են ուզում վարել Հայկական Հարցի վերաբերեալ»: *Ահմէտ Մուհթար այս առթիւ կը յիշեցնէ, թէ Ալեքսանդրապոլի դաշնագրով իրենք* «ցանկացել են անեքսիայի ենթարկել միմիայն այն տերիտորիաները, որոնք թուրք բնակչութիւն ունեն»: *Այդ շրջաններու վերամիացումը Հայաստանի՝ կրնայ նոր ջարդերու պատճառ դառնալ:*

Չիչերինի պատասխանը այնքան ալ նըպաստաւոր չէ եղած Թուրքերու համար, նկատել կուտայ յօդուածագիրը: «Սովետական կառավարութիւնը հաստատ համոզուած է, որ Հայաստանի նոր սովետական կառավարութիւնը… արմատապէս փոխել է իր քաղաքականութիւնը Հայաստանի մուսուլման բնակչութեան նկատմամբ: Ռուսաստանի կառավարութիւնը նմանապէս հաստատ համոզուած է, որ թուրք ժողովուրդը եւ թուրք կառավարութիւնը Հայաստանի սովետական կառավարութեան ու բանուորների եւ գիւղացիների կը դիտեն որպէս բարեկամ կառավարութիւն եւ բարեկամ ժողովուրդ եւ որպէս նրանց ու սովետական Հանրապետութիւնների նկատմամբ բարի զգացմունքներ…

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Մարդիկ կարող էին ժամերով պառկել մէջքի վրայ, ուռիների տակ, առխի մօտ, պգալ սաղարթների եւ ջրի թարմութիւնը, չնչել ճիւղերից իջնող քաղցր եւ խաղաղեցնող բոյրը, լսել պիծակների պզզոցը, ջրի յանկարծակի ծկլթոցը եւ արեւոտ հեռուից երբեմնակի եկող հանգիստ, խաղաղ, անմարմին ձայնը՝ հօ՛-պօ՛… Յետոյ լռութիւն եւ ապա նորից՝ հօ՛-պօ՛… Այդ ձայնից լռութիւնը չէր խախտւում, խաղաղութիւնը չէր վըրդովւում, այլ իւրաքանչիւր կրկնութիւնից յետոյ դառնում էր աւելի խոր, աւելի լայնատարած…

Երբեմն, հեռւում, որեւէ ծառուղիով անցնում էր մի մարդ՝ բահն ուսին եւ ոտքերը մինչեւ ծնկները բաց: Հօ-պօ՛… — լսւում էր նոյն րոպէին եւ մարդը նոյնպէս թւում էր անմարմին եւ խաղաղ պատկեր…

Երբեմն, զբօսնելու ելած երկու աղջիկներ մտնում էին բոստաններից մէկը եւ քայլում էին ծառերի ստուերներով: Նրանք հագնուած էին լինում աննկատելի – վարդագոյն եզրերով ու գօտիներով սպիտակ զգեստներ, նոյնպիսի վարդագոյն ու սպիտակ լայնեզր գլխարկներ: Նրանց նուրբ զգեստներից բուրում էր մատաղահաս աղջիկների իւրայատուկ բոյրը՝ անմեղութիւնը: Իրենց անբիծ հագուստներով նրանք նմանւում էին խնձորենու ծաղիկների՝ նոյնպիսի սպիտակ եւ աննկատելի – վարդագոյն: Նորից լսւում էր՝ հօ՛-պօ՛, եւ աղջիկները նոյնպէս թւում էին անմարմին պատկեր…

Հեռւում, Երանոսի բոստանի դարպասի վրայ բացուեց դռնակը եւ ներս մտաւ ուստա Մկրտիչը: Թւաց, թէ նա էլ էր անմարմին երազ, որ մարդ էր եղել եւ գոյութիւն էր ունեցել երբեւէ, ապրել էր եւ աշխատել, աւարտել էր իր կեանքն ու մեռել՝ իր հետ տանելով նաեւ իր աշխարհը, բայց այժմ վերակենդանացել էր նորից, միայն մի վայրկեանով, երեւութականօրէն, եւ այդ պատճառով աւելի հանդիսաւոր էր եւ յամրաքայլ:

×

Ուստա Մկրտիչը մօտեցաւ հոլիկին: Հեռու մարդերից մէկում Երանոսի միջնեկ եղբայր Գեղամը բահը խրեց հողի մէջ եւ չտապեց դէպի նա: Հոլիկի ետեւից նախ նայեց, ապա դուրս եկաւ Երանոսի կինը, որն այնտեղ զբաղուած էր կանաչեղէնի դաստաներ կապելով:

— Բարեւ, քուր:

— Բարեւ, եխպայր:

Ուստան Երանոսի ընտանիքի հետ ծանօթացե՛լ էր դեռ բոստանչու թաղման օրը, ուստի եւ, նայելով աջ ու ձախ, հարցրեց.

— Ըպը Մանանս ո՞ւր է…

— Բարեւ, ուստա ջան, — ասաց Գեղամը՝ տեղ հասնելով:

— Աստու բարին, օղուլ: Մանանս ո՞ւր է:

— Քնած է, եխպայր, — ասաց կինը՝ գլխով անելով դէպի առխի եզրերին չարուած սաղարթախիտ ուռիները: Ուստան աչքերով փնտռեց, նկատեց աղջկան եւ քայլերն ուղղեց դէպի նա: Կինն ու Գեղամը հետեւեցին ուստային:

Մանանը պառկել էր կանաչի վրայ, նրա ծնկները թաղուել էին խիտ բուսած սպիտակ մանր ծաղիկների մէջ: Նա գլուխը դրել էր իր մի թեւի վրայ, միւս ձեռքը՝ այտին: Նրա սեւ մազերը վերջանում էին խոշոր, կլորիկ խոպոպներով: Մազերին կապուած էր լայն, պայծառ-կարմիր ժապաւէն:

Ուստան նայեց նրան սիրով ու գուրգուրանքով եւ ուզում էր կռանալ դէպի նա, երբ իր ետեւում լսեց կնոջ հեծկլտոցը եւ արագ ետ շրջուեց:

— Քո՞ւր…

— Որբ ու անտէր մնաց…

— Աստուած օղորմած է, քուր, սաղ մնան հօրըխպըրտինքը, սաղ մնաս դուն: Աչքերդ սրբէ:

— Մի լա, հարս-խանում ջան, — գուրգուրեց Գեղամը՝ խելօք եւ մտածկոտ աչքերով: — Ախպէրս էդ բանը չպիտի էնէր, հմը… Մի լա…

Ուստա Մկրտիչը թեքուեց դէպի գետին, վերցրեց այնտեղից աղջկան, գըրկեց, տարաւ դէպի հոլիկ: Նստեց պատի տակ գրուած թախտի վրայ, ուշադիր նայեց դեռ քնած երեխային եւ համբուրեց ճակատը:

— Վեցը թամմա՞ւ:

— Ջմեռը թամմաւ, եխպայր:

— Մէ խորուրդ եմ էրէ, — ասաց ուստան՝ աղջկան գրկից բաց չթողնելով: — Դուն էլ լաւ լսէ, Գեղամ, հիմի դուն ես տան գլխաւորը…

Կինը նստեց: Գեղամը շարունակեց պատկառանքով կանգնած մնալ ուստայի առջեւ:

Ուստան մտածեց: Յետոյ, երբ ուզում էր սկսել, յանկարծ փոխեց համգամանօրէն խօսելու իր մտադրութիւնը, նորից համբուրեց երեխային, յանձնեց մօրը եւ ասաց.

(40 – Շար.)

մունքների վկայութիւն, անհրաժեշտ միջոցներ կը ձեռնարկեն, որպէսզի թուրք բանակը անյապաղ մաքրի Ալեքսանդրապոլի օկրուգը եւ Կարսի օկրուգից դէպի հիւսիս եւ արեւելք ընկած շրջանները, որոնց օկուպացիան, սակայն, մեր կարծիքով պէտք չէ կանխորոշի հայ-թրքական սահմանը»:

Չիչերինի այս պատասխանը, ինչպէս կը յայտնէ յիշեալ յօդուածագրին մէջբերած փաստերէն, ձեւական բնոյթ ունէր: Արդարեւ, նախնական բանակցութիւններու ընթացքին, 1921 Յունուար 15ին, Անգորայի ներկայացուցիչներու եւ ՌՍՖՍՀ լիազօր ներկայացուցիչ Բուդու Մդիվանիի միջեւ, այս վերջինը արդէն լիովին զոհացում կու տար Թուրքերու պահանջներուն:

Այսպէս, Ահմէտ Մուհթար՝ Չիչերինի ուղղուած 1921 Յունուար 30ի յուշագրին մէջ կը հաստատէ այս իրողութիւնը: «Շտապում եմ Ձեզ տեղեակ պահել, որ այդ նամակում (*խօսքը Ալի Ֆուատ փաշայի ուղղուած Մդիվանիի նամակն է*) բովանդակուած յայտարարութիւնները, որով մեր կառավարութեան կից Ձեր ներկայացուցիչը ՌՍՖՍՀ-ի անունից պաշտօնապէս հաստատում է, որ Թուրքիոյ կողմից Հայաստանի տերիտորիալ զիջումների մասին խօսք լինել չի կարող, մեզ ամբողջովին բաւարարում են: ...Ոչ մի լուրջ արգելք այլեւս չի կարող դժուարացնել մոսկովեան բանակցութիւնները: Այդպիսի պայմաններում մեր պատուիրակութիւնը հրահանգ է ստացել դուրս գալ Կարսից եւ յամենայն արագութեամբ մեկնել Մոսկուա»:

Այսպէս, ուրեմն, Մոսկուայի ռուսեւ-թուրք դաշնագրի կնքումին առջեւ ցցուող միակ խոչընդոտը՝ հայկական գրաւեալ հողերու հարցն էր, եւ Մոսկուա այդ խոչընդոտը վերցուցած էր հրաժարելով պաշտպանելէ հայկական իրաւունքները, երբ արդէն Հայաստան խորհրդայնացած էր:

Լենին, ինչպէս ցոյց կու տայ «Բանբեր Երեւանի Համալսարանի» յօդուածագրին մէջբերած փաստը, պարզապէս «կ'ողջունէր», որ այդ «խոչընդոտը» (իմա՛ հայապատկան հողերու վերադարձը Խորհ. Հայաստանի) վերջ գտած է:

Ի դէպ, Կարսի բանակցութիւններուն, 1921 *Յունուար 15ին, Թուրք ներկայացուցիչը հարց դրած էր խորհրդային ներկայացուցիչին, թէ* «արդեօք բաւարար չափով օգնութիւն ցոյց կը տրուի՞» *իրենց: Յօդուածագիրը՝ Էդ. Զօհրաբեան անդրադառնալով այս կէտին, կը հաստատէ.* «Ինչ վերաբերում է բաւարար չափով օգնութեանը, ապա Սովետական Ռուսաստանի կառավարութիւնը վաղուց արդէն վերսկսել էր Հայաստանի վրայ քեմալականների յարձակման նետեւանքով ընդհատուած օգնութիւնը: Այսպէս, 1920 թ. Դեկտեմբերի 27ից մինչեւ 1921 թ. Յունուարի 9ը Կովկասեան ռազմաճակատի հրամանատարութեան կողմից Տուապսէում Անգարայի կառավարութեան ներկայացուցիչներին է յանձնել 6 հրանօթ, 9 հազար արկ, նռնակ եւ ռումբ: Իսկ Փետրուար 14ին՝ 3733 հրացան եւ 5 միլիոն փամփուշտ»:

Եւ այս՝ Հայաստանի վրայ կատարուած յարձակումէն ետք եւ, երբ, Թուրքերը գրաւման տակ կը պահէին Կարսն Ալեքսանդրապոլ հողատարածութիւնը:

Թէ ինչո՛ւ Լենին ամէն գնով «Բարեկամութեան եւ եղբայրութեան դաշն» կ'ուզէր կնքել Անգարայի հետ, յայտնի կը դառնայ յօդուածի շարունակութենէն:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԷՆ

ՇԱՒԻԼ.— Հոգեգալուստի Կիրակին Շաւիլի գաղութին համար խանդավառ օր մը եղաւ: Կապոյտ Խաչի տեղւոյն մասնաճիւղի այս տարուան այս երկրորդ ձեռնարկն ալ անցաւ առաջինին նման յաջող: Առաւօտուն Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին մինչեւ դուռը լեցուած էր հոծ բազմութեամբ: Տեղի ունեցաւ հոգեհանգիստ շրջանիս մէջ 40 տարիներու ընթացքին անդարձ մեկնած Խաչուհիներու յիշատակին, ինչպէս նաեւ մանուկներու հաղորդութիւն տրուեցաւ: Երեք տասնեակ մանուկներ հաղորդուեցան եւ ստացան նախաճաշիկներ:

Մասնաճիւղի քառասնամեակի հանդէսը՝ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, սկըսաւ ժամը 13ին: Վարչութեան երիտասարդ ընկերուհիներու պատրաստած ճաշի սեղաններուն շուրջ բոլորուած էին 80է աւելի ընկեր-ընկերուհիներ եւ համակիրներ: Ներկայ էին Շրջ. Վարչութեան նախագահուհին՝ Աստղիկ Առաքելեան, պատարագիչ քահանան, որ առաւօտեան իր քարոզին մէջ գովեստով արտայայտուած էր Կապոյտ Խաչի օգտաշատ գործունէութեան մասին, Շաւիլի Թաղապետարանի անդամ Պ. Տէր-Յակոբեան եւ ուրիշներ:

Օրուան սեղանապետը՝ ընկ. Գր. Փափազեան առաջին խօսքը տուաւ ընկերուհի Ա. Առաքելեանի, որ նախ համառօտ ակնարկ մը նետելով ՀՕՄի ընդարձակ կազմակերպութեան գործունէութեան վրայ, անդրադարձաւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի արգասաւոր աշխատանքներուն: Թուեց կատարուած գլխաւոր գործերը գաղութին մէջ ու նաեւ ծրագրուած ապագայի առաջադրութիւնները: Նախագահուհին խօսեցաւ նոյնպէս կայանի մասին յոյս յայտնելով, որ նոր շէնքի շինութեամբ յառաջիկայ տարեշրջանէն սկսեալ գոնէ մասամբ բաւարարութիւն կը տրուի օր ասուր աճող դիմումներուն: Այժմ 200է աւելի երախաներ կ'օգտուին կայանէն ամէն եղանակի:

Կապոյտ Խաչի առաջադրութիւններուն եւ աշխատանքներուն մասին արտայայտուեցան Շրջ. Վարչութեան նախկին անդամուհիներէն Տիկին Ա. Խաչիկեան, Շաւիլի դպրոցի ուսուցչուհի ընկերուհի Գ. Փափազեան, Պ. Յ. Տատուրեան, դպրոցի վարչութեան անդամներէն Նշան Հայթայեան եւ Պ. Տէր-Յակոբեան:

Յետեկոյթին երգերով մասնակցեցան ընկ. Շառյեան, ընկերուհի Մարի Պատուական, Պ. Պ. Յար. Տատուրեան, Գնէլ Քէօշկարեան եւ Գ. Մինասեան:

Այստեղ, սիրելի «Յառաջ», թոյլ տուր, որ փոքրիկ փակագիծ մը բանամ: Անցեալ օրուան «Յառաջ»ին մէջ երբ թուած էիր մեր գաղութին մէջ «Անոյշ»ի ներկայացումները Սուրաբեանի, Սաքօ Յակոբեանի եւայլնի ղեկավարութեամբ, չէիր գիտեր եւ կամ չէիր յիշած որ 1946ին, պատերազմէն անմիջապէս ետք, մեր Շաւիլն ալ իր «Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ»ի և «Րաֆֆի»ի 45–50 անդամներով ներկայացուցած է «Անոյշ»ը, ծայրէ ծայր, առանց կրճատումի, ղեկավարութեամբ ողբացեալ ընկ. Սահակ Յովհաննէսեանի, թէ Շաւիլի, Իսիի եւ թէ Փորթ տ'Իթալիի ընդարձակ սրահներուն մէջ, բնական է առանց տէքօրի, առանց նուագախումբի եւ նաեւ բնական է առանց ծախքերու: Այդ ներկայացումը Շաւիլի մէջ եղաւ ի նպաստ մեր եկեղեցիին եւ դպրոցին: Այս՝ ի գիտութիւն «Յառաջ»ին:

Ուրեմն մեր այս հանդէսին հաճելի ներկայութիւնը ունեցանք ընկերուհի Աստղիկ Քէօսէեանի եւ ընկ. Խորէն Մինասեանի, մեր «Անոյշ»ի ներկայացման Անոյշի եւ Սարոյի դերակատարներուն, որոնք իրենց երգերով եւ մանաւանդ դուեթով, մեզ պահ մը ապրեցուցին այդ երանելի օրերը: Այդ օրը Կապոյտ Խաչի այս երկրորդ ձեռնարկն ալ անցաւ յաջող եւ խանդավառ: Որոշուած էր որ հանգանակութիւն չկատարուի, սակայն դարձեալ ինքնաբերաբար եւ սիրայօժար տրուած նուէրներէն գոյացաւ 700 ֆր.ի գումար մը: Ու հիմա, մեր երիտասարդ Խաչուհիները քաջալերուած ցոյց տըրուած համակրանքէն, կը մտածեն նոր ձեռնարկի մը մասին:

ԳՐ. ԿԻՒԼԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ «Յառաջդիմասէր»ի սրահին մէջ, Մայիս 13ին, յաջող երգահանդէս մը տուած է լիբանահայ երգչուհի Սօսի Մինասեան, հայկական եւ եւրոպական երգերով: Տարի մը առաջ բացումը կատարուած էր «Յառաջդիմասէր» Մշակութային Ընկերակցութեան բարենորոգուած արդիական գեղեցիկ շէնքին, պաշտօնական անձերու եւ հրաւիրեալներու խուռն բազմութեան մը ներկայութեան: «Յառաջդիմասէր» Մշակութային Տունը, քաղաքին կեդրոնը, մշակութային եւ մարզական գործունէութեան յարմար շէնք մըն է: «Յառաջդիմասէր»ը հիմնուած է 1906ին:

ԴԱՀԻՐԷԻ մէջ Մայիս 20ին մեծ հանդիսութեամբ տօնուած է Հայ Կարմիր Խաչի հիմնադրութեան քառասնամեակը: Հայ Կարմիր Խաչը իր բարեսիրական գործունէութեան շարքին ամէն ամառ երեք ամսուան շրջանին Գալուստեան, Նուպարեան եւ Անարատ Յղութեան վարժարաններէն հարիւր կարօտեալ աշակերտներ իր ծովեզերեայ կազդուրման կայանը կը տանի: Զանազան երկրորդական վարժարաններու մէջ 12 հայ ուսումնատենչ ուսանողներու կրթաթոշակ կը յատկացնէ, իսկ Գալուստեան Ազգ. վարժարանի մէջ չորս սան կը պահէ:

ՊՈՒԷՆՈՍ – ԱՅՐԷՍԻ մէջ գումարուած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի տեղւոյն մասնաճիւղին տարեկան ընդհ. ժողովը: Մասնաճիւղը, իր 44 տարիներու գոյութեամբ, իւրայատուկ տեղ կը գրաւէ Արժանթինի հայ գաղութի կեանքին մէջ: Տարիներէ ի վեր, Հ. Մ. Ը. Մ.ի շքեղ մարզադաշտը վերածուած է փոքրիկ Հայաստանի մը, ուր Շաբաթ եւ Կիրակի օրերը, շուրջ 500 Հայեր կը համախմբուին: Վարչութեան գործուղանքին արժանացած է 200 արիներ հաշուող Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտական շարժումը: Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պուէնոս – Այրէսի մասնաճիւղը ունի ոտնագնդակի, պասքէթպոլի, թենիսի, ճատրակի եւ այլ մարզական ճիւղերու խումբեր: Անցեալ տարի վարչութիւնը գնած է մարզադաշտին կից 2090 քառ. մեթր տարածութեամբ հող մը: Բարերար մը՝ Վ. Փօյաճեան չորս հեկտար տարածութեամբ հողամաս մը նուիրած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի: Տարեկան ընդհ. ժողովին նախագահած է ընկ. Րաֆֆի Միրաքեան:

ՁՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ
ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (72)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

Բայց պատասխան չստացաւ: Կրկին բախեց, սակայն ի զուր: Դուռը բանալ փորձեց, կողպուած էր:

— Մեկներ է, կ'երեւայ որ, մտածեց:

Նոյն միջոցին նշմարեց յոյն կինը, որ զինքը առաջին անգամ ընդունած էր:

— Միսիւ Արգարը իր սենեակը չէ, հարցուց:

— Ոչ, դուրս ելաւ, պատասխանեց կինը:

— Շատո՞նց ի վեր է...

— Քառորդ ժամ մը կայ:

Պօղոս էֆէնտի ուզեց հարցուփորձել կինը, բայց նախ հարկ սեպեց ինքզինք ներկայացնելու:

— Գիտէ՞ք ես ով եմ, հարցուց:

— Չէ, պատասխանեց միւսը, առաջին անգամն է, որ ձեզ կը տեսնեմ:

— Այս տեղէն դուրս ելլող կնոջ ամուսինն եմ:

— Գուշակեցի, պատասխանեց կինը թեթեւ մը ժպտելով:

Յետոյ լուրջ կերպարանք մը առնելով, յարեց.

— Եթէ գիտնայինք, որ գործերնիս ամուսնացած կնոջ հետ էր, երբեք սենեակը չէինք տրամադրեր իրեն, որովհետեւ այստեղ պատուաւոր տուն մըն է եւ մեր տան տիրուհին չախորժիր, որ իր տանը մէջ անվայել բաներ պատահին:

— Այս սենեակը ո՞վ վարձած էր, հարցուց Պօղոս էֆէնտի յոյն կնոջ հետ դառնալով այն սենեակը, ուր Շաղիկ եւ Տիրան գտնուած էին:

— Ձեր տիկինը, պատասխանեց միւսը:

— Ի՞նչ կը վճարէր վարձքը:

— Այո, կմկմաց կինը, որ կը սկսէր նեղուիլ այս հարցաքննութենէն:

— Որչա՞փ ատենէ ի վեր սենեակը բռնած էր:

— Չեմ գիտեր... ես ատանկ խնդիրներու մէջ խառնուիլ չեմ ուզեր:

Պօղոս էֆէնտի տեսաւ կնոջ խօսելու մասին ցոյց տուած դժկամակութիւնը եւ անոր լեզուն բանալու համար դիմեց ամէնէն գործնական միջոցին:

— Առ սա ոսկին եւ տեղն ի տեղօք պատասխանէ քեզի ընելիք հարցումներուս, ըսաւ՝ ոսկի մը սահեցնելով կնոջ ձեռքը, մի վախնար, ինչ որ ըսես իմ քովս պիտի մնայ... միայն թէ կ'ուզեմ մի քանի տեղեկութիւններ ստանալ:

Ոսկին իր հրաշալի ազդեցութիւնը գործած էր արդէն:

— Իրբեւ ամուսին իրաւունքնիդ է ամէն բան հասկնալ, եթէ ուրիշ մէկը ըլլար՝ ոչ թէ մէկ ոսկիով, այլ նոյնիսկ տասը ոսկիով ալ բերանս չէի բանար ու խօսք մը չէի ըսեր, բայց քանի որ դուք կնոջ ամուսինն էք, ձեր իրաւունքն է ամէն բան գիտնալ... ես ամէն բանին շիտակը կը խօսիմ:

— Շատ շնորհակալ եմ, նախ ըսէ թէ որչափ ատենէ ի վեր այս սենեակը վարձած է կինս:

— Վեց եօթը ամիս կայ, պատասխանեց կինը մտովի հաշիւ մը ընելով:

— Շաբաթը քանի՞ անգամ կինս կուգար հոս:

— Մէկ անգամ... Հինգշաբթի օրերը:

— Միշտ միեւնո՞յն մարդուն հետ:

— Այո...

— Միասի՞ն կուգային:

— Չէ, ընդհանրապէս ձեր կինը առաջ կուգար եւ քիչ ետքն ալ միւսը... շիտակը ըսելու համար մեծ զգուշութեամբ կը վարուէին... երբեք միասին դուրս չէին ելլեր, այլ զատ-զատ... կը զարմանամ, որ հակառակ այս զգուշութիւններուն դուք կրցեր էք ամէն բան իմանալ:

— Իսկ դիմացի սենեակը բնակող երիտասարդը ո՞վ է...

— Միսիւ Արգար է անունը:

— Գիտեմ, ի՞նչ գործ կ'ընէ:

— Կարծեմ վաճառականի քով գրագիր է...

— Ո՞ր վաճառականին քով:

— Չեմ գիտեր... արդէն դեռ նոր եկած է հոս, հազիւ ամիս մը կայ:

— Ինչ տեղեկութիւն ունէ՞ր կնոջս ընթացքին մասին...

— Այո, պատասխանեց կինը, նոյնիսկ անունով կը ճանչնար թէ ձեր կինը եւ թէ երիտասարդը եւ ինք մեզի ըսաւ անոնց բուն անունը, անկէ առաջ մենք տիկինը կը ճանչնայինք իբրեւ մատամ Մառի: Չմոռնամ ըսելու, որ Արգարը շատ կը հետաքրքրուէր ձեր կնոջ եւ իր սիրահարին մասին... եւ ամէն Հինգշաբթի ցերեկը իր սենեակը կը մնար, անշուշտ զանոնք լրտեսելու համար... այդ երիտասարդը ինծի քիչ մը կասկածելի կ'երեւայ:

— Ինծի ալ այնպէս, պատասխանեց Պօղոս էֆէնտի:

— Բայց դուք ի՞նչպէս իմացաք ձեր կնոջ այս տան մէջ գտնուիլը:

— Անստորագիր նամակէ մը...

— Անպատճառ միսիւ Արգարը ըլլալու է:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ

— ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ —

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Յունիս 3, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

6րդ թաղամասի Քաղաքապետարանի սրահը

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի

եւ մասնակցութեամբ փարիզեան շրջանի բոլոր խումբերուն

Կը նախագահէ ԸՆԿ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

Կը խօսի ԸՆԿ. ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ուղերձ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը մասնակցին Կովկաս պարախումբը, Անի Տէմիրեան, ժան Թասլաճեան (արտասանութիւն), Պետրոս Պետիկեան (երգ):

Իր մասնակցութիւնը կը բերէ Փարիզի Օփերայէն

ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ

Պաշտօնական բաժինէն ետք պարահանդէս: Նուագախումբ

Պ. Պետիկեան

Խնջոյք — ճոխ պիւֆէ

Խօսնակ Գրիգոր Ամիրայեան

Մուտք 10 փրանք

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վիրոֆլէէն Տէր եւ Տիկին Հայկ Քիրազեան, Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Նորազեան, Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Նոր — րայեան, Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Նոր — հատեան եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի (Յունիս 4) Շաւիլի եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց սիրելի մօր

ՆՈՒԷՐ ՆՈՐՀԱՏԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին եւ սիրելի հօր

ՊԵՏՐՈՍ ՆՈՐՀԱՏԵԱՆԻ

մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալներու յիշատակը յարգողներու:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 100 ֆր. ի նպաստ դպրոցին՝ Պր. Յակոբ եւ Օր. Բրաբիոն Տապաղեանէ, իրենց սիրեցեալ մօր մահուան քառասունքին առթիւ:

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքավայրը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը Հինգշաբթի (Յունիս 1) ժամը 21ին, 4 Ռիւ տը լա Տէֆանս:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. Ռուբէն խումբի բոլոր անդամները, այս Ուրբաթ ժամը 21ին Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ սովորական հաւաքատեղին ժամը 21ին:

ԲԱՑՄԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

1915 ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՄԷԿՈՒԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ Տէսինի Յուշարձանի

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ

ՊԱՐՈՆ ԼՈՒԻ ՓՐԱՏԷԼԻ

Լիոնի քաղաքապետ եւ Քոմիւնոթէ Իւրպէնի նախագահ

ՊԱՐՈՆ ՓԻԷՌ ՄՈՒԹԷՆԻ

Ընդհանուր խորհրդական եւ Տէսինի քաղաքապետ

ՊԱՐՈՆ ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆԻ

Յուշարձանի շինութեան Յանձնախումբի պատուոյ նախագահ

4 Յունիս կիրակի ժամը 15·30ին Տէսինի Լիպեռասիոն հրապարակը

Խօսք պիտի առնէ

ՊԱՐՈՆ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Այս առթիւ կը հրաւիրուին Ֆրանսահայ Մամուլը, Քաղաքական, Կրօնական, Բարեսիրական, Մշակութային, Հայրենակցական եւ Երիտասարդական կազմակերպութիւններն ու միութիւնները եւ ամբողջ հայ հասարակութիւնը անխտիր:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէսինի եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութիւնը համախորհուրդ Տէսինի Ապրիլեան Յուշարձանի Յանձնախումբին հետ, կը ծանուցանէ թէ պատարագ կը մատուցուի եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Ապրիլեան Նահատակներու յիշատակին, Կիրակի առաւօտ տեղւոյն Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ:

Արարողութեան կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Կաթողիկոսական Պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կը պատարագէ ԴԱՒԻԹ Ծ. Վ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՎԻԷՆ.— Հայ Ազգային Միութեան վարչութիւնը օթոքար մը դրած է գաղութի ազգայիններու տրամադրութեան տակ՝ զանոնք Տէսին փոխադրելու համար: Արձանագրութեանց համար դիմել Միութեան վարչութեանց անդամներուն մօտ, ինչպէս նաեւ Ս. Արզումանեանի գրասենեակը՝ 79 Ռիւ Պողոն:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Այս Կիրակի, 4 Յունիս, տօն է Կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի:

Ժամը 10ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ պիտի տրուի աւուր պատշաճի քարոզ: Պատարագի ընթացքին պիտի կատարուի մասնաւոր մաղթանք Ս. Էջմիածնի:

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը մասնակցելու պատարագին եւ աղօթելու Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ անսասանութեան համար:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի — Յունիս 4 — առաւօտեան ժամը 9·30ին հեռատեսիլի Ա. կայանէն Ժ. Սթեֆանէսքոյի յայտագիրը, նուիրուած Փարիզի Նուպարեան Մատենադարանին:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Գունաւոր լուսապատկերով, Հայ Մանրանկարչութեան մասին, կազմակերպուած Փարիզի Էսաեան Սանուց Միութեան կողմէ, Համալսարանական ուսանողի Մարի-Նուպար հայ ուսանողական տան մէջ, 57, Պուլվառ Ժուրտան, Յունիս 2, Ուրբաթ, ժամը 20·30ին:

Ֆրանսերէնով կը դասախօսէ

Պր. ՊԵՐՆԱՐ ԹԱՐՈՆ

Նիւթ՝ Մանրանկարչութիւնը հայկական ձեռագիրներու մէջ 6 – 14րդ դարերուն:

Սիրով կը հրաւիրուի գեղարուեստասէր հասարակութիւնը:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՆՈՒԷՐ

Շաւիլի Կապոյտ Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է 10 Ֆր. Պ. Յով. Պէտէշեանէ ողբացեալ Գր. Պաղտատլեանի յիշատակին:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Տրապիզոնի Հայրենակցականին ձեռնարկը յետաձգուած է աշնան:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Երիտասարդ ուսանող մը կէսօրուան (կէսօրէ ետք) գործ կը փնտռէ: Անգլերէն գիտէ:

Դիմել՝ Պերճ Արզումանեանի

26 պիս, Պուլվ. Տիտըրօ, Փարիզ 12րդ:

ՏԷՍԻՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՎԱԼԱՆՍԷՆ.— Ազգ. Միութիւնը ճամբորդութիւն մը կազմակերպած է դէպի Տէսին, այս Կիրակի, Յունիս 4: Երթեւդարձ՝ 10 Ֆր.: Մեկնում ժամը 13ին, Մեզոն տը Թուրիզմի առջեւէն:

Արձանագրուիլ Պ. Գասպար Սիմոնեանի մօտ (քաֆէ) Ռիւ Պուֆիէ, Նպարավաճառ Պ. Մարգարեանի (Ֆոնլոզիէ) եւ Պ. Անտոնեանի մօտ մինչեւ Ուրբաթ:

ԲԱՑՈՒՄ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԾՈՎԵԶԵՐԵԱՅ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿԱՅԱՆԻՆ

1 ՕԳՈՍՏՈՍ 1972

6–14 տարեկան մանուկներու արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝

15, Rue Jean Goujon — Paris (8e)

Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 10–12

LA SECTION CULTURELLE DU

CLUB des JEUNES de l'U.G.A.B.

vous invite à une

SOIREE POETIQUE

organisée à l'occasion du centième anniversaire de la naissance de l'éminent

Homme de Lettres

ARCHAG TCHOBANIAN

En première partie : la vie et l'œuvre de Tchobanian

Deuxième partie : montage audio-visuel sur des poèmes de l'auteur.

Vendredi 2 Juin à 20 h. 30

Dans les Salles des Centraux 8, Rue Jean Goujon, Paris

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի եւ Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան հովանաւորած հայերէնի միօրեայ դպրոցին հանդէսը 3 Յունիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Սալ Մազընոյի մէջ, հովանաւորութեամբ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

Երգ, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն եւ զանազան անակնկալներ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքներն ու բոլոր Հայերը անխտիր:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ — ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը ներկայացնէ

Ի նպաստ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ

ԽՍԻ ՄԱՐԴԸ

Շաբաթ, Յունիս 3, ժամը 21ին ԺԻՄՆԱԶԻ ԹԱՏՐՈՆԸ

Տեղերը ապահովել Ահարոնեան ակումբէն, 26 Ռիւ Տէ Քոնվալէսան, հեռ. 20-57-58 ինչպէս նաեւ, Տիկին Ֆրանկիւլեան, 32, Ռիւ տը լա Ռեփիւպլիք, Պառ Քլարիս, Փլաս տէ Քափիւսէն, Ծերիկեան, Ռիւ տէ Տոմինիքէն, Քէօսէեան, Ֆօթօ Ռեքս, Անտրէ Պաղտասարեան, 8 Ռիւ Ֆրանսիստը Փրէսանսէ:

ՊՕՄՈՆ.— Տիկին Ղազարեան, 14, Պուլվառ Վոքուա:

ՊՈՒԼՎ. ՕՍՍՕ.— Տիկին Արմաղանեան, 14 Պուլվ. Տէ Միւռիէ:

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Տիկին Շալճեան, 20 Ավընիւ Վալտոն:

RECITAL

Adiss HARMANDYAN

SALLE PLEYEL — 252, Fbg. St-Honoré

Samedi 3 Juin à 21 h. accompagné par Jacques Kodjian et son ensemble

Nouvelles chansons — nouveaux disques — Vente de disques arméniens

RESERVATION. — Salle Pleyel, Armenia-Mondia, 17 Rue Saint Florentin, Markarian, 32 Rue de Trévise, Café Philippe, Place Carnot, Alfortville, Epicerie Nigoghossian à Arnouville, et par correspondance à Armenia - Mondia.

Prix des places 30, 25, 20, 15, 10 Frs.

Lyon Dimanche 4 Juin à 21 heures, Salle Rameau

ՇԱԲԱԹ
3
ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI
3 JUIN
1972

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris 9e)
Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731
— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Le Numéro 0,70 F.

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.431
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
48e ANNÉE — N° 12.431

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Հ. ԵՓՐԵՄ Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

———o———

Վերջին տասնամեակին մահուան հրաժեշտը անողոք եղաւ Մխիթարեան զոյգ Միաբանութեանց համար, — Վիեննա եւ Վենետիկ։

Ս. Ղազար կորսնցուց արբահայր Հ. Սրապեան Վրդ. Ուլուհօճեանը, Բազմավէպի խմբագիր եւ Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի տեսուչ Հ. Եղիա Վրդ. Փէչիկեանը, երաժշտագէտ Հ. Ղեւոնդ Վ. Տայեանը, միաբանութեան վեթերան Հ. Քերովբէ Վրդ. Զրաքեանը եւ ուրիշներ։

Նոյնքան ծանր հարուածներ կրեց Վիեննայի միաբանութիւնը։ Անդարմանելի էր կորուստը Հ. Ներսէս Վ. Ակինեանի, որուն պատմական – բանասիրական հրատարակութիւնները մատենադարան մը լեցնելու չափ շատ են։ Մեզմէ յաւէտ բաժնուեցան նաեւ Հ. Սահակ Վ. Կոգեան, Հ. Վահան Ինգլիզեան, Հ. Յարութիւն Հիւրմիւզեան, եւայլն, բոլորն ալ անխոնջ վաստակաւորներ հայ մշակոյթի։

Ու ահա՛ վերջինը՝ Հ. Եփրեմ Վրդ. Պօղոսեան, Յառաջի հաւատարիմ աշխատակիցը, որ աչքերը յաւիտենութեան կը փակէ անժամանակ, երբ տակաւին ա՛յնքան պրպտումներ ունէր լրացնելիք։ Ծնած էր Կովկասի Արտախեւ – Խաչուտ գիւղը, 14 Մարտ 1897ին։ Վիեննայի Մխիթարեան Միաբանութեան մէջ մտած է 21 Նոյ. 1917ին եւ վարդապետ ձեռնադրուած 24 Դեկտ. 1921ին։

Մեր զոյգ Միաբանութեանց անձնազոհ անդամները կուսակրօն հոգեւորականի սքեմ հագնելու օրէն կ'ուխտեն ծառայել, բացի եկեղեցիէն, հայ ազգին, որուն ծոցէն են ծնած։ Բոլորն ալ, ըստ իրենց նախասիրութեանց եւ կարողութեանց, կը նուիրուին կրթական ասպարէզին՝ իբրեւ ուսուցիչ Մխիթարեան վարժարաններուն, կամ իրենց նպաստը կը բերեն հայ մշակոյթի զանազան ճիւղերուն, պատմական ու բանասիրական խղճամիտ ուսումնասիրութիւններով։

Հ. Եփրեմ Վ. Պօղոսեան իր անդնահատելի վաստակն ունեցաւ կրկնակ մարզերու մէջ։ Ուսուցչական ասպարէզին ծառայեց իր երիտասարդութեան տարիներուն եւ բազմաթիւ աշակերտներ հասցուց։ Ակամայ հեռացաւ դպրոցական բեմէն, երբ երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին Պուլկարիոյ համայնավար կառավարութիւնը, « ընկերվարութիւն կառուցանելու » իր մոլուցքին մէջ, բոնի միջոցներով փակեց Պլովդիւի (Ֆիլիպպէ) Մխիթարեան վարժարանը, — «յետադիմութեան այդ բոյնը» (?)։

Այնուհետեւ ամբողջովին նուիրուեցաւ համբերատար ու յոգնեցուցիչ պրպտումներու, հին թերթերու հաւաքածոներէն քաղելով թանկագին տեղեկութիւններ հայկական վերածնունդի օրերուն կազմուած զանազան մշակութային միութեանց ծնունդին ու գործունէութեան եւ անցեալին այլ եւ այլ մարզերու մէջ ազգին ծառայութիւններ մատուցանող ծանօթ հայ գերդաստաններու մասին։

Կենսագրութեանց բաժնին մէջ յիշենք իր գլխաւոր մենագրութիւնները.—

1.— Կարապետ Արթին փաշա Տաւուտեան (1816–1873), 1949։ Տաւուտ փաշա ինքնավար Լեռնալիբանանի առաջին քրիստոնեայ կառավարիչն է եղած։

2.— Գույումճեան եւ Թընկըրեան գերդաստանները, 1951։

3.— Ոսկեան եւ Մըսըրլեան գերդաստանները, 1953։

4.— Ալլահվէրտեան գերդաստանը, 1957։

5.— Կէօչէյեան գերդաստանը, 1961։

6.— Պիլէզիկճեան գերդաստանը, 1963։

7.— Տատեան գերդաստանը, 1967։

8.— Պալեան գերդաստանը, որ մաս մաս կը հրատարակուի Հանդէս Ամսօրեայի մէջ, 1970ի սկիզբէն ի վեր ու դեռ «շարունակելի» է։

Իսկ իր ամէնէն հոյակապ գործն է Պատմութիւն Հայ Մշակութային Ընկերութիւններու եռահատոր երկը։ Ա. հատոր՝ Պոլսահայ Մշակութային Ընկերութիւններ, 1957, 784 էջ. Բ. հատոր՝ 1963, 404 էջ, Գ. հատոր, 1969։

Հրատարակած է նաեւ՝ Համբարձման տօնը եւ հայ ժողովուրդի վիճակախաղը, 1956, 216 էջ։ Հայ խմբագրուհիներ, 1953։ Նոր Տարւոյ տօնը հին եւ նոր Հայոց քով, 1952։ Քերականութիւն աշխարհաբար լեզուի, Ա., Բ. եւ Գ.–Դ. տարի, Պլովտիւ, 1939–1947։ եւայլն։

Վերջին ծայր հաճոյակատար՝ սիրով ընդառաջ գացած է խնդրանքներուն զանազան Հայրենակցական Միութեանց, որոնք կը ծրագրէին հրատարակել իրենց ծննդավայրերու պատմութիւնը։

Գոհացում տուած է բոլորին, առանց սակարկութեան։ Մխիթարեանց հարուստ Մատենադարանի հին ու նոր թերթերու ճոխ հաւաքածոներէն քաղած է արժէքաւոր տեղեկութիւններ, մանրակրկիտ պրպտումներով, տքնաջան աշխատութեամբ, անձնուիրաբար, հակառակ յառաջացած տարիքին եւ թոյլ առողջութեան։

Վաստակաւոր վարդապետը ամբողջ կէս դար լիուլի ծառայած է հայ դպրոցին ու հայ մշակոյթին իր երկասիրութիւններով։

Անխոնջ պրպտող միտք, կը թողու բաց մը, զոր կը յուսանք թէ պիտի ջանան լեցնել երիտասարդ վարդապետներ։

Անմոռաց պիտի մնայ իր բարի յիշատակը։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԵՐՋՆԱԳԻՐ ԼԻԲԱՆԱՆԻ

———o———

Լոտի օդակայանի առջի օրուան ջարդը կը շարունակէ նիւթ դառնալ յատկապէս միջազգային մամուլի էջերուն մէջ։ Բոլորն ալ համոզուած են, թէ Իսրայէլացիք ձեռնածալ պիտի չնստին եւ անպայման ազդու փոխադարձութիւն մը պիտի կատարեն։

Յամենայն դէպս Լիբանան սպառնալական դիրք բռնած է այս ուղղութեամբ։ Երկրին մէջ, ինչպէս հաղորդած էինք, ապահովութեան եւ պաշտպանութեան բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են քանի մը օրէ ի վեր։

Պաշտօնական լրատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, Թել Ավիվ «վերջին ազդարարութիւն» մը ուղղած է Պէյրութի, պահանջելով լիբանանեան իշխանութիւններէն վերջ դնել տան ահաբեկիչներու գործունէութեան իրենց սահմաններուն մէջ։

Լիբանան արդէն իսկ Ապահովութեան Խորհուրդին դիմած է յայտարարելով, թէ սպառնալիքի տակ կը գտնուի։

Ճափոնցի ահաբեկիչը, որ ձերբակալուած էր (միւս երկուքը սպաննուած էին) կը հարցաքննուի իսրայէլեան ոստիկանութեան եւ ճափոնէ յատկապէս ժամանած քննիչներու կողմէ։

Համաձայն մամուլի հաղորդած լուրերուն, ահաբեկիչը յայտարարած է, թէ բազմաթիւ ճափոնցի երիտասարդ ճախապաշտներ կը գտնուին պաղեստինեան կայաններու մէջ։ Ասոնք եւս կը մարզուին ահաբեկչական գործողութիւններու համար։

Հիւսէյն Թագաւորը դատապարտեց Լոտի ահաբեկչական արարքը։ Մամուլի թղթակիցներու պատասխանելով թագաւորը յայտարարեց, թէ «այս ոճիրը յղացողներն ու գործադրողները հիւանդներ են»։

Լոտի արարքը դատապարտողները շատ են։ Պօղոս Զ. «սարսափելի եւ անբնական» կ'որակէ այս ջարդը։

× Ճափոնի կառավարութիւնն ալ շատ խոր անցած է այս անորակելի ոճիրին առթիւ եւ ինքզինք անուղղակի պատասխանատու կը նկատէ։ Կառավարութեան բանբերը յայտարարած է թէ Ճափոն պատրաստ է վնասուց հատուցում ալ տալու։

× Իռ – Ֆրանս ալ զեկոյց մը հրատարակած է կարգ մը կէտեր ճշդելու համար, տրուած ըլլալով որ իսրայէլեան իշխանութիւնները պատասխանատու կը նկատեն նաեւ Ֆրանսական ընկերութիւնը։

Իռ–Ֆրանս կը շեշտէ մանաւանդ թէ երբեք չէ զլացած հարկ եղած միջոցները ձեռք առնելէ իր թռիչքներուն ապահովութիւնը երաշխաւորելու համար ահաբեկչական արարքներու դէմ։ Դէպի Իսրայէլ թռիչքներու յատուկ պարագային ալ Իռ–Ֆրանս նուազ բան չըներ քան օտար այլ ընկերութիւններ եւ ոչ մէկ բան կ'արդարացնէ իսրայէլեան ամբաստանութիւնները։ Իռ–Ֆրանս գիտակից է որ իր պարտականութիւնը կատարած է։

× Փարիզի մէջ քանի մը հարիւր հոգի ցոյց ըրած են ցուցատախտակներով, ուր կարելի էր կարդալ՝ «Ֆրանսա արդէք կը դնէ զէնքերուն վրայ, Իռ–Ֆրանս մարդասպանները կը փոխադրէ»։ Այս ցուցարարները մաս կը կազմէին «Հրեայ Երիտասարդութեան Ֆրանսական Շարժումներ»ուն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը ազգայնացուց Իրաք Փեթրոլիըմ Քոմփէնին, որու մէջ բաժին ունի Ֆրանսա (23,75 % է Ֆրանսէզ տէ Փեթրոլի բաժինը) եւ ինչպէս ծանօթ է Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը (5 %)։ Ասկէ էր արդէն որ Կիւլպէնկեան կը ճանչցուէր իբրեւ «Պարոն 5 առ հարիւր»։ Պաղտատի կառավարութիւնը յայտարարած է թէ տրամադիր է բանակցելու Այ. Փի. Սի.ի ֆրանսական բաժնին հետ «եթէ փափաք յայտնէ»։

ՖՐԱՆՔՖՈՐԹԻ մէջ ձերբակալուեցաւ Անդրէաս Պատեր, ծայրայեղ ձախապաշտ ահաբեկչական խմբակի մը պետը, որ երկար ատենէ ի վեր ահաբեկչական գործողութիւններ կը կատարէր։

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ Մ. Նահանգներն ու Լեհաստան համաձայնեցան սերտացնել իրենց կապերը եւ գործակցութիւնը առեւտրական, տնտեսական եւ երմտական մարզերու մէջ։ Այս համաձայնութիւնը հաստատուեցաւ Նիքսընի Վարշաւա այցելութեան առթիւ։ Լեհաստանի մէջ Մ. Նահանգներու նախագահը ժողովրդային խանդավառ ընդունելութեան արժանացած է։

ԼԻԲԻԱՅԷՆ Իտալիա տարուեցան 20 հազար իտալացի զինուորներու դիակները։ Ասոնք սպաննուած են Լիբիոյ գրաւման ժամանակ (1911) եւ համաշխարհային Բ. պատերազմին։ Լիբիոյ կառավարութիւնը վերջերս որոշած էր գերեզմանատունը քանդել «քաղաքը ընդարձակելու համար»։ Գերեզմանատունը կը գտնուէր Թրիփոլի։

ՍԷՆ ԼԱԶԱՐԻ կիծին վրայ լուրջ խանգարումներ կային Ուրբաթ օր, ուղեւորներու գործադուլի շարժումի մը հետեւանքով։ Արուարձաններու երթեւեկը ապահովուած էր սակայն բայց մեծ–գիծերու վրայ երթեւեկ չկար։

ԿԱՌՔԵՐՈՒ տուգանքները 10էն 20ի եւ 30էն 40 փրանքի կը բարձրանայ Յուլիս մէկէն սկսեալ։

ՈՒԻՆՍԸՐԻ դքսուհին Պըքինկըմի պալատը ժամանեց։ Երկուշաբթի ներկայ պիտի գտնուի իր ամուսնոյն՝ Ուինտըրնի դուքսին յուղարկաւորութեան։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահին անձնական խորհրդատուն՝ Քիսինկէր նկատել տուաւ, թէ «յառաջիկային աւելի եւս կրնայ ընդլայնիլ խորհրդային – ամերիկեան գործակցութիւնը»։ Քիսինկէրի համաձայն, յառաջիկային եւս խորհրդային եւ ամերիկեան առաջնորդներ կրնան հանդիպումներ ունենալ իրարու հետ։

ՄԱԿ–ի ընդհ. քարտուղարը Լեհաստան պիտի այցելէ Յուլիս 5–8ին։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ երկու հոգի ձերբակալուեցաւ։ Ըստ ոստիկանութեան ասոնք ռումբ նետած են Նիքսընի Թեհրան այցելութեան ժամանակ։

ԼՈՆՏՈՆԻ օդակայանին մէջ ոստիկանութիւնը երեւան հանեց զէնքերու պահեստ մը։ Ճշդուեցաւ, որ զէնքերը ղրկուած էին Սան Ֆրանսիսքոյէն եւ պիտի յանձնուէին Իռայի գաղտնի կազմակերպութեան։

ԻՏԱԼԱՅԻ չորս գողեր Միլանոյի Ալֆա–Ռոմէօի դրասենեակը մտնելով 340 հազար տոլար գողցած են։ Դրասենեակէն մեկնած են Ալֆա–Ռոմէօ ինքնաշարժով։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՅԻ ընդհ. քարտուղար ընտրուեցաւ Մահմուտ Ռիատ, որ խորհրդատուն է Եգիպտոսի նախագահին արտաքին քաղաքական հարցերու շուրջ։

ԼԻՈՆԻ մէջ, Յունիս 9ին, Նախագահ Փոմփիտու բացումը պիտի կատարէ քաղաքի Հետազօտութեան Միջազգային Կեդրոնին։ Շէնքը 14 յարկ ունի, ուր բաշխուած են դրասենեակներ եւ տարրալուծարանները։ Այս կեդրոնին իր կարեւոր մասնակցութիւնը բերած է Պ. Նափոլէոն Պիւլլիւքեան։

ՓԱՐԻԶԻ մէջ 190 մսավաճառատուն քննիչներու այցելութիւնն ընդունած են վերջին օրերը։ Իշխանութիւնները կ'ուզեն վստահ ըլլալ որ որոշուած սակերը կը գործադրուին։ Ծանօթ է որ մսավաճառները համաձայն չէին որ միսը պարտադիր սակ ունենայ եւ որոշած էին չենթարկուիլ։ Բազմաթիւ մսավաճառներ տուգանքի պատիժներ ստացած են։

ՇԱՊԱՆ – ՏԵԼՄԱՍ առջի օր բացումը կատարեց նոր մեծ պանդոկի մը (1006 սենեակ) ցոյց տալու համար կառավարութեան հետաքրքրութիւնը պանդոկի մարզին նկատմամբ։ Լը Մեռիտիէնի մէկ հոգինոց սենեակը կ'արժէ 178 ֆր., երկու հոգինոց՝ 220 (նախաճաշը մէջը)։ Շինութիւնը արժած է 210 միլիոն։

ԹՂԹԱՏԱՐԻ մէջ տակաւին յապաղումներ կան եւ վախ կայ որ Յունիս 7ի գործադուլը որուն ընդհանուր բնոյթ կ'ուզէ տալ Սէ. Ժէ. Թէ.ն, ա՛լ աւելի խանգարէ ամէն ինչ։ Ամէն պարագայի մէջ երկաթուղին պիտի չբանի երկու օր եւ թերթերը լոյս պիտի չտեսնեն Չորեքշաբթի։

ՍԱՐՍԷԼԻ մէջ կիրակի թաղապետական ընտրութիւններ տեղի կ'ունենան, տրուած ըլլալով որ նախորդները օրինաւոր չնկատուեցան եւ բողոքի վրայ չեղեալ համարուեցան Սահմանադրական Խորհուրդին կողմէ։

«ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ»

Զենք կարծեր որ ընթերցողներու ուշադրութենէն վրիպած ըլլայ մեր աշխատակից ընկ. Ենովք Լաչինեանի նամակը, ուղղուած՝ խմբագրութեանս (տե՛ս «Յառաջ», Յունիս 1)·

— « Ցիշատակելի քացառի՞կ հանդէս մը »···

Հաւանօրէն գտնուին մարդիկ, որոնք ուզեն «պահպանողական» կամ··· յետադիմական տրամադրութիւններ տեսնել մեր մէջ, եթէ ըսենք, առանց նախապաշարումի, թէ բարքերու «թրքացում»ը ակներեւ կը դառնայ օրէ օր՝ ոչ միայն անդրանիկ սերունդի միջավայրերուն… Հայութեան անհատական կեանքին մէջ, այլեւ միութիւններու եւ պաշտօնական հաստատութեանց հովանիին տակ եւ հրապարակային ձեռնարկներու մէջ:

Զրուցէ՛ն կարծես « արեւելեան » եւ « հայկական » երաժշտութեան անունով հայկական տուներէ ներս թափանցող թրքատիպ երգերն ու եղանակները (առեւտրականամիտ փերեզակներու կողմէ պատրաստուած), հիմա ալ երիտասարդական – ուսանողական հաւաքոյթներու զա՛րդն ու պարծանքը կը դառնան թրքական պարերգներն ու ցնծերգները, — «Եէնի Գոնիալը», «Օղլան, օղլան», «Մեննտիլիմ» եւ «Քատիփէտէն»···

Այս անգամ Միացեալ Նահանգներու «Հայ Ուսանողական Միութիւն»ն է, որ Մայիս 6ի իր հաւաքոյթին մէջ կը պատուէ Թուրքին երգն ու նուագը··· Սուրբ Երրորդութիւն եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ծնողքներու եւ զաւակներու բազմութեան մը ներկայութեան:

Զենք ուզեր ստեղծել այն թիւր տպաւորութիւնը, թէ « խաղող ուտելու » պատրուակով «այգեպանը ծեծելու» փորձ մը կ'ընենք···

Պարզուող երեւոյթը յատուկ չէ միայն Ամերիկայի Հայ Ուսանողական Միութեան:

Ոչ ալ այս տարուան նորութիւն է, հանդիսատես հայ հասարակութեան աչքին առջեւ, ծափերո՜ւն եւ լուռ համակրանքին արժանի:

Առանց բացառութեան, քիչ մը ամէ՛ն տեղ, «արեւելեան նուագ»ի հանդէպ ցոյց տրուած ընդունելութիւնը կուգայ, կը յանգի ի վերջոյ··· Թրքականին, ո՛չ անպայման գիտակցաբար, սակայն առհասարակ իբրեւ հետեւանք հսկողութեան պակասի եւ հանդուրժողութեան:

Ամերիկածին երիտասարդութեան մէջ չեչտուած համակրանք մը կայ Արեւել – քէն հասնող երգերու հանդէպ, որուն մեղկութիւնը, խրախճանական հաւաքոյթներու մթնոլորտին հետ հաշտ նուագնքը կամ խանդավառ շեշտը կը գրաւեն զինք:

Բաց ենք այլ առիթներով ալ, որ հասկնալի այս «տկարութիւնը» որեւէ աղերս չունի հայ մարդուն ու հայ երիտասարդին հակաթուրք զգացումներուն հետ: Զենք կրնար երեւակայել ոեւէ Հայ՝ որ իր սիրած թրքական եղանակին հետ նաե՛ւ պատկան ժողովուրդին հանդէպ համակրանքի զգացումով մը տոգորուի:

Նեղմիտ ալ չենք, մեղադրելու համար բոլոր անոնք, որոնք անձնական նախասիրութիւններով կը տրամադրուին եւ ազատութիւնը կը զգան հոս ու հոն ունկնդրելու նաեւ թրքական նուագը՝ «արեւելեան»ի կողքին:

Մեր մտահոգութիւնն ու առարկութիւնը կը սկսին այն կէտէն, երբ նկատի կ'ունենանք՝

Ա.— Հայ երիտասարդութեան հայեցի դաստիարակութեան եւ հայաճանաչումի հարցը:

Բ.— Թրքատիպ երգերու մուտքը հայկական հրապարակային հաւաքոյթներու մէջ:

Գ.— Հետզհետէ խորացող այն չփոթանքը՝ որով հայ երիտասարդը կը մըղուի թրքական երգին մէջ··· հայ երաժշտութի՛ւնը գտած ըլլալու խաբկանքին:

Դ.— Թրքականով խանդավառուելու եւ հայկականը առ յաւէտ չճանչնալու փաստական իրականութիւնը:

Ե.— Այս իրողութենէն օգտուելով, կարգ մը մարդոց «չուտիկութիւնը»՝ թրքատիպ երգերու ձայնապնակներ հրապարակելու եւ շահարկելու:

Հանրային մարմիններու, հայ կազմակերպութեանց եւ միութիւններու, մամուլի եւ գիտակից ծնողքներու վրայ կը ծանրանայ պարտաւորութիւնը՝ պարզելու նորահաս սերունդին թէ Թուրքին երգն ու նուագը տարածել, խոտոր կը համեմատի ազգային մեր գիտակցութեան հետ:

Աւելի՛ն: Կ'ունենայ հոգեբանական իր ժխտական անդրադարձումը, այդ երիտասարդութեան ճաշակին, ապա նաեւ խառնուածքին եւ մտածողութեան վրայ:

Ամէն տեղ ու ամէն առիթով, ամէն անգամ որ հաւաքոյթի կամ խրախճանքի հարց կը ծագի, երէցները պարտաւորութիւնը պէտք է զգան հետաքրքրուելու՝ թէ իրենց զաւակները ի՛նչ յայտագիր ունին, ի՛նչ երգացանկով պիտի ներկայանան հանրութեան, ի՛նչ խումբ կամ ի՛նչ մարդ պիտի բերեն սրահ···

Եթէ անգէտ է նոր սերունդը, հինը պիտի ջանայ փափկօրէն լուսաբանել, բացատրել, պարզել թէ ինչո՛ւ պէտք չէ հիւրասիրել Թուրքին երգն ու նուագը՝ հայկական հաւաքոյթներու մէջ:

Հին ու նոր հարիւրաւո՛ր խրախճանական երգեր ունի Հայը: Սո՞վ կայ պարերգի, սիրերգի, հարսներգի կամ ուրախաձայն յօրինումներու:

Զրուէ՛ր կարծես նուագը, հայ չարաթաթերթ մը վերջերս տեղ տուած էր նաեւ թրքական ճաշարանի մը յայտարարութեան, — անշուշտ այն աժա՜ն պատճառաբանութեամբ··· որ եղածը «յայտարարութի՛ւն» է ի վերջոյ:

Ո՞ւր կը հասնինք այս կերպով: Եւ ո՞վ պիտի փորձէ «հեռուները տեսնել», հաստատելու համար թէ մեծ չարիքները աննշան սայթաքումներով կը սկսին յաճախ:

Փակե՛նք պատուհան ու դուռ, խաթարիչ ամէն թափանցումի առջեւ···:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՌՈՒՍԵՒԹՈՒՐՔ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

« Բանբեր Երեւանի Համալսարանի » յօդուածագիրը կը հաստատէ թէ, մինչ Անգարա «ընական դաշնակից» կը նկատէր Խորհ. Ռուսիան եւ այս վերջինոյն կը հաւաստիացնէր, որ անհրաժեշտ է «ընդհանուր թշնամիին դէմ միասեղ պայքար մղել», անդին, ճարպիկ դիւանագիտութեամբ մը, կը ձգտէր մերձեցում ստեղծել իր եւ Դաշնակից մեծ Պետութիւններու միջեւ:

Դեռ 1921 Յունուար 23ին, այսինքն այն ժամանակ, երբ Կարսի մէջ նախնական բանակցութիւններ կը կատարուէին Թուրքերու եւ Ռուսերու միջեւ, Ալի Ֆուատ փաշա խօսակցի Պոտեբոյի կը հասկցնէր, թէ ինք կը նախընտրէր համաձայնութիւն կնքել ո՛չ թէ Մոսկուայի, այլ Դաշնակիցներու հետ, որովհետեւ անոնք զօրավիգ կը կանգնին Թուրքիոյ՝ Հայաստանի եւ Վրաստանի ուղղած իր պահանջներուն մէջ: Իսկ Տրապիզոնի խորհրդային տեղեկատուութեան գրասենեակի ղեկավարը՝ Գ. Աստախով Փետրուար 12ին կը հեռագրէր Մոսկուա, որ «ընդհանրապէս այնպիսի տպաւորութիւն է ստեղծւում, թէ քեմալականները զգուշութեամբ կամուրջ են պատրաստում Անտանտի Լագեր հնարաւոր անցման կամ, ծայրայեղ դէպքում Սով. Ռուսաստանի հետ կապերի խզման համար»: Ցեղազային Պեքիր Սամի պէյ, որ կը գլխաւորէր թուրք պատուիրակութիւնը Լոնտոնի խորհրդաժողովին, ընդունած է, թէ արդէն անցեալ գարնան, այսինքն 1920ին, Թուրքերը որոշեցին վերջնապէս հեռանալ բոլշեւիկներէն եւ իրենց հայեացքը ուղղել դէպի արեւմտեան աշխարհ:

Աւելին, ինչպէս նկատել կուտայ Էդ. Զօհրաբեան, քեմալական Թուրքիա բուռն հալածանք մը կը սարքէ համայնավար տարրերու դէմ. «Տրապիզոնի իշխանութիւնները կառավարութեան ցուցումով 1921 թ. Յունուարի 28ին թուրք կոմունիստների առաջնորդ Մուսթաֆա Սուպհիին ու նրա ընկերներին ծովում խեղդամահ են անում, դրանով իսկ արեւմտեան աշխարհին ցոյց տալով, որ իրենք պատրաստ են անողոք պայքար մղել բոլշեւիզմի դէմ»:

Յօդուածագիրը կ'անդրադառնայ նաեւ արեւմտեան մեծ Պետութիւններու դիւանագիտական խաղերուն, որոնց նպատակն էր թոյլ չտալ, որ բարեկամական կապ ստեղծուի Մոսկուայի եւ Անգարայի միջեւ: Միւս կողմէ, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Իտալիա առանձին շահեր կը հետապնդէին՝ յաճախ իրարու դէմ մրցելով: «Կասկած չի կարող լինել, կը գրէ Էդ. Զօհրաբեան, որ Անգլիան եւ Ֆրանսան միասնական էին իրենց հակասովետական ձգտումներով··· տարբերութիւնն այն էր, որ Ֆրանսա այդ նպատակին համար Թուրքիան էր ձգտում օգտագործել, իսկ Անգլիան՝ Սեւրի պայմանագրով ստեղծուելիք մարիոնետային Պետութիւնների սիստեմը: Դրա պատճառն այն է, որ, գլխաւոր նպատակին հասնելու հետ մէկտեղ, նրանցից իւրաքանչիւրը ձգտում էր իրագործել նաեւ իր սեփական նպատակները՝ ուժեղացնել իր ազդեցութիւնը Մերձաւոր Արեւելքում»:

Ֆրանսա առաջինը եղած է, որ պահանջած է Սեւրի դաշնագրին վերաքննումը: Ապա՝ Իտալիա: Անգլիա, նկատել կուտայ յօդուածագիրը, երկար ժամանակ դէմ եղած է այս մտքին: Այսուհանդերձ, երբ տեսնուած է, թէ մերձեցում մը կը ստեղծուի Անգարայի եւ Մոսկուայի միջեւ, Լորտ Քըրզըն առեղծուած է Պրիանի եւ Սֆորցայի, թէ Անգլիա համաձայն է Փետրուարին խորհրդաժողով մը գումարել Լոնտոնի մէջ՝ հրաւիրելով նաեւ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ կառավարութիւններու ներկայացուցիչները. «Այսպիսով, ռուս – թրքական դաշինքի կնքման անհրաժեշտութիւնը Անտանտի դիւանագէտներին ստիպեց խոռվարար գեներալի (իմա՛ Քեմալ) ներկայացուցիչների հետ նստել կլոր սեղանի շուրջ»:

Ասիկա, ինչպէս կ'ակնկալուէր, գըժգոհ կը ձգէ Մոսկուան: Այս վերջինը անգլիական կառավարութեան ուղղած 1921 Փետրուար 4ի իր յուշագրին մէջ նկատել կուտայ ի մէջ այլոց, թէ «Մեծն Բրիտանիան ձգտում է, թէեւ առանց յաջողութեան, խանգարել բարեկամական յարաբերութիւնների հաստատումը Թուրքիայի եւ Ռուսաստանի միջեւ»: Իսկ «Իզվեստիա» անդրադառնալով Լոնտոնի խորհրդաժողովին, կը գրէ. «Եւ ահա այդ դաշինքի (ռուս – թրքական) ուրուականը ...

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

— Ծաղկի պէս պահէ հարսիս, քուր···

Կինը չառարկեց, արագ նայեց երեխային, ապա խանդաղատանքով եւ ամուր համբուրեց: Երեխան արթնացաւ, մադերը եա տարաւ ճակատից, ժպտաց, փորձեց հասկանալ, թէ որտեղ է ինքը:

— Գեղա՛մ, — խիստ ձայնով դիմեց ուստան տղային, — աղջկանս մաղին դիպնող չեղնի: Գլուխդ տու, ես էլ իմ գլուխս կուտամ, հմը ծաղիկս թող դալար մնայ···

Գեղամը մտածեց մեծավարի, ապա ի նշան համաձայնութեան գլուխը խոնարհելով, ասաց.

— Թող քու կամքդ եղնի, ուստան ջան: Դուն էն տեսակ վենձ պատիւ կ'ենես մեզի, որ էլ մենք ի՞նչ կրնանք ըսէ···

— Քո՞ւր···

Ուստան հարցական նայեց կնոջը:

— Տեղրօջս խօսքն իմ օրէնքս է, եխպայր:

— Սրտինդ ըսա, քուր: Ցարն էլ է մեր օրէնքը, հմը մեր սրտին օր հարցընե՞ս···

— Խօսք չկայ բերանս, եխպայր, օր սրտիս ուրախութիւնն ըսեմ: Դուն իմ որբիս հեր դառնալ կ'ուզես··· Դուն իմ անբախտիս բախտ տալ կ'ուզես··· Դուն իմ Մանանիս···

Եւ չկարողանալով զսպել ոչ տխրութեան, ոչ ուրախութեան արցունքները, նա նորից համբուրեց երեխային:

Լսելով իր անունը, երեխան ժպտաց եւ մօր գրկից վեր ցատկելով, փախաւ: Ըստ երեւոյթին նա ամաչեց, որ երեք չափահաս մարդիկ զբաղուած են իր նման մի փոքրիկ թռչնիկով:

Ուստան պայծառացած աչքերով նայեց նրա ետեւից, ժպտաց իր բեխերի մէջ եւ գրպանից հանելով կէս չիչ օղի, դիմեց Գեղամին.

— Բաժակ բէ:

Բայց եւ իսկոյն ընդունեց ուրիշ որոշում.

— Կեցի, բաժակ հարկաւոր չէ: Գնա երկու խիար քաղէ···

Գեղամն արագ գնաց մտաւ վարունգի մարգերը, քաղեց երկու վարունգ, վերադարձաւ:

— Դանակ էլ բէ···

Երբ Գեղամը մտաւ հօլիկ, ուստայի դէմքը մի պահ խիստ արտայայտութիւն ընդունեց եւ նա դիմեց Երանոսի կնոջը.

— Քուր··· Լաւ գիտնաս, որ վենձ պատիւ կ'ենեմ ձեզի··· Սրան սպաննող մարդու ընտանիքի հետ բարեկամութիւն էնելն օրինաւոր բան չէ: Օր ուրիշներն օրինակ առնին՝ ես եմ մեղաւորը···

Գեղամը բերեց դանակը եւ տուեց ուստային: Կինը ճչաց: Գեղամը չփոթուեց եւ ձեռքն արագ մեկնեց դէպի ուստան:

— Տու դանակը՝ ուրիշը բերեմ··· Զնկատեցի, օր խիկ էն դանակն է···

Ուստան ետ ծալեց նրա ձեռքը.

— Մի սխալուի, օղուլ: Աստած ինքն է քեզի ըսէ, օր էս դանակը բերես: Էդիկ չար դանակ էր, հմը իրան չարութիւնը զարտըկել է: Հիմի էսոր մէջ մեննակ բարին է մնացէ: Ըսել է՝ մեզի բախտաւորութիւն պիտի բերէ···

Վերցնելով վարունգներից մէկը, նա դանակով երկու կէս արեց, փորեց մի – ջուկը եւ դարձրեց բաժակներ: Վերցրեց միւս վարունգը, մի բաժակ եւս դրա կէսից պատրաստեց: Օղին լցրեց դրանց մէջ, մէկն ինքը վերցրեց, միւսները մեկնեց կնոջն ու Գեղամին.

— Մեր ուխտի կենացը··· Աստած օգորմի Երանոսի մեղաւոր հոգուն··· Տայ Աստած, որ աշխըրքիս երեսին հէչ մէ մարդըմ մեր ուխտը քանդել չկըրնընա: Բարով վենձընան Մանանս ու Գալուստս, իրար հասնին, ուրախ ապրին, բախտաւոր եղնին···:

Ուստա Մկրտիչը մի ումպով դատարկեց օղին, ապա կերաւ վարունգը: Գեղամը նոյնն արեց: Կինը խմեց մի քիչ եւ արցունքներն աչքերից գլորելով, մնացած օղին թափեց դանակի վրայ:

— Դուն էլ խմէ, անզութ, աղջկանդ նշանն է···

×

Ուստա Մկրտիչը կոմթեց բարդիների չարքի մօտ խաղացող Երանոսի փոքր եղբօր այտը եւ դարպասի դռնակից դուրս ելաւ դէպի ճանապարհը: Հազիւ էր ոտքը չէմքից դուրս դրել, երբ ցնցուեց եւ մէջքով կպաւ պատին:

— Եա՛··· Է՞ս ինչ էր···

Նրա մօտով, առանց նրան նկատելու, արագաքայլ անցաւ Թրքուհին: Ուստային թուաց, թէ նա ճանաչեց տասնհինգ տարուց ի վեր իրեն այնքան ծանօթ Հեղնարի քայլուածքը:

— Նահլաթ քեզի, սատանայ, խօ հարբած չե՞մ, — համարեա շշնջաց ուստան՝ նայելով նրա ետեւից. — տանամաններն էլ՝ Հեղնարինը···

(41 – Շար.)

ը եւրոպական պարագլուխներին սափ–պեց նոր խաղ սկսել Թուրքիայի հետ: Զիջումներ անել Քեմալին, կանխել ռուս–թուրքական համաձայնութիւնը, խախտել այդ ժողովրդների բարեկամութիւնը » (1921 Մարտ 3):

Պարզ է, ուրեմն, թէ Մոսկուա հաշտ աչքով չէր դիտեր Թուրքիոյ մերձեցումը Արեւմուտքի հետ, ինչպէս որ այս վերջինն ալ՝ Անգարա – Մոսկուա բարեկամական կապի հաստատումը: Գալով Անգարայի՝ դիւանագիտական ճարպիկ խաղով կը շահագործէր Արեւելք – Արեւմուտք մրցակցութիւնը ի նպաստ իրեն:

Այսպէս է, որ երբ ան դոհացուցիչ չի գտներ Լոնտոնի խորհրդաժողովին որոշումները (1), իր աչքերը կրկին կը յառէ դէպի Մոսկուա: Ու կը կնքուի Մոսկուայի ռուսեւթուրք « բարեկամութեան եւ եղբայրութեան դաշն »ը ի մեծ ուրախութիւն Լենինի:

Իդ. Զօհրաբեան, բնականաբար, հարկադրուած է արդարացնել Մոսկուայի քաղաքականութիւնը գրելով, թէ «1921 թ. գարնան իրադրութեան պայմաններում, երբ սովետական իշխանութեան ե'ւ արտաքին, ե'ւ ներքին թշնամիները լուրջ փորձեր էին կատարում դեռեւս անկայուն խաղաղութիւնը խախտելու եւ երկրի ներսում ինտերվենցիան վերսկսելու համար, նման խոչընդոտների յաղթահարումը եւ Թուրքիայի հետ եղբայրութեան ու բարեկամութեան մասին պայմանագրի ստորագրումը սովետական դիւանագիտութեան խոշոր ներդրումն էր»:

Փաստը, այնուամենայնիւ, կը մնայ փաստ — Լենին ամէն գնով Թուրքիոյ հետ բարեկամութիւն եւ եղբայրութիւն հաստատելու համար ոտնահարեց Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդին տարրական շահերը՝ Հայապատկան հողեր նուիրելով Անգարայի:

Արեւմուտք եւ Արեւելք (իմա' Խորհ. Ռուսիա) բոլոր հարցերու մէջ մի'շտ առաջնորդուեցան գաղթատիրական Պետութիւններու շահագիտական նպատակներով:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(1) 1921 Մարտ 11ին դաշնակիցները կը հաղորդեն իրենց որոշումները — դաշնակից բանակները կը պարպեն Պոլիսը, իսկ նեղուցները կ'ապազինուին, բայց անհրաժեշտութեան պարագային կրնան կրկին գրաւուիլ: Իզմիրը կը յանձնուի Թուրքերուն, սակայն շրջանը կը պահէ իր ինքնավարութիւնը· հոն կը մնայ յունական պահակազունդ մը: Թրակիա կը տրուի Յունաստանի, իսկ Թուրքիոյ արեւելքը կը ստեղծուի հայկական «ազգային օճախ», որու սահմանները կ'որոշէ Ազգերու Դաշնակցութիւնը: Քիւրտիստան կ'օգտուի տեղական ինքնավարութենէ եւայլն:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺՆԵՐՈՒ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

———O———

Լենինական քաղաքը 1926 Հոկտեմբեր 24ին քանի մը վայրկեանի մէջ դրեթէ ամբողջովին փլատակներու վերածուեցաւ, երկրաշարժի հետեւանքով: Այժմ քաղաքը վերափոխուած է, դարձած է Անդրկովկասի արդիւնաբերութեան ու մշակոյթի մեծ կեդրոններէն մէկը: Քաղաքը ունի մօտ 200.000 բնակչութիւն: Մարդիկ մոռցած են հիմա 1926ի աղէտը, բայց ոչ գիտնականները, որ գիշեր – ցերեկ կը հետեւին երկրի հեւքին: Անոնց ցուցմունքներով հոն կը կառուցուին շարժերու տոկացող տուներ: Ահա թէ ինչո'ւ Լենինականի մէջ է, որ հաստատուած է երկրաբանութեան եւ երկրաշարժի գիտահետազօտական հիմնարկութիւնը:

Կարելի՞ է արդեօք նախատեսել շարժերը:

Գիտնական Յոլակ Յակոբեան այս հարցումին կը պատասխանէ նկատելով, թէ տասնամեակներէ ի վեր մասնագէտներ կը փորձեն լուծել այս խնդիրը: Ճափոնի մէջ, ուր յաճախակի են երկրաշարժները, արդէն 80 տարի է որ այդ ուղղութեամբ կ'աշխատին:

Մինչեւ վերջերս Լենինականի գիտահետազօտական հիմնարկութիւնը բաւարար ուշադրութիւն չէր դարձուցած այս բնոյթի հետազօտութիւններուն: Զանգեզուրի 1968ի շարժը պատճառ դարձաւ, որ աւելի ուշադրութիւն դարձուի այս հարցին: Այսպէս, Ակադ. Գ. Նազարով, որ երկրաշարժի գիտահետազօտական հիմնարկութեան տնօրէնն է, մշակած է Հայաստանի շարժերու հարցին նուիրուած աշխատանքի ծրագիրը մինչեւ 1975:

Այդ ծրագրին համաձայն, Զանգեզուրի, ինչպէս նաեւ Հայաստանի կեդրոնն ու հիւսիսը, հաստատուելու վրայ են շարժերու երեք դիտարան:

Միւս կողմէ, հիմնարկութեան մէջ փորձեր կը կատարուին պարզելու համար երկրաշարժին վերջին նախատեսումին ժամանակը: Որքան զօրաւոր ըլլայ երկրաշարժը, այնքան ան աւելի շուտ ինքզինք զգացնել կուտայ:

Հիմնարկութիւնը փորձեր կը կատարէ նաեւ դիմացկուն շէնքեր հաստատելու ուղղութեամբ:

Հիմնարկութեան առաջին քայլերը յաջող են: Բայց անոր յետագայ զարգացումը մեծապէս կախում ունի մասնագէտներու թիւէն:

Դժբախտաբար, Երեւանի պետական Համալսարանը բաւարար թիւով մասնագէտներ չի հայթայթեր, նկատել կուտայ Ա. Նազարով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

« ՊԱՏՄԱ – ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ »

Լոյս տեսած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի «Պատմա–բանասիրական Հանդէս»ի այս տարուան առաջին թիւը:

Փրոֆ. Մ. Ներսիսեան ուսումնասիրութիւն մը ունի Ռուսիոյ կողմէ Արեւելեան Հայաստանի գրաւման շուրջ: Ե. Պետրոսեան կ'անդրադառնայ «Մշակ»ի, անոր հիմնադրութեան հարիւրամեակին առթիւ: Յ. Ճ. Սիրունի յօդուած մը ունի արեւմտահայ գրականութեան պատմութեան վերաբերեալ, Վ. Առաքելեան կը ներկայացնէ Կիրակոս Գանձակեցի պատմագիրը, Վ. Մաթեւոսեան՝ միջնադարու հայ նկարիչ Մարգարէի արուեստը, Վ. Յարութիւնով՝ Բիւզանդիոնի հիւսիս – արեւելեան սահմանամերձ շրջաններու ԺԱ. դարու պատմութիւնը եւայլն:

Այս թիւին մէջ ներկայացուած են նմոյշներ ԺԸ. դարու գրագէտ Եղիա Մուշեղեանի գրական գործերէն:

Հետաքրքրական են հետեւեալ յօդուածներն ու ուսումնասիրութիւնները — «Հերանոյշ Արշակեան» (Վ. Գաբրիէլեան), «Արովեանի վերջին վերելքը Արարատի գագաթը» (Պ. Յակոբեան), «Խաչատուր Ոսկանեանի հրապարակախօսութիւնը» (Հ. Սահակեան), «Դաւիթ Սալաձորցի (Շ. Սմբատեան), «Մի քանի ճշգումներ Մովսէս Կաղանկատուացու Աղուանից աշխարհի պատմութեան բնագրի մէջ, «Պաւլիկեանութեան իրաւական կարգաւորումը վաղ աւատատիրական Հայաստանում » (Լ. Յովհաննիսեան), եւայլն:

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԴԷՊԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

———0———

« Արուեստ եւ Քաղաքակրթութիւն » ընկերութիւնը, 14 Ռիւ Փասքիէ, Փարիզ 8րդ (հեռաձայն 265–33–33) ճամբորդութիւն մը կը կազմակերպէ Յունիս 11էն 30, «Հայաստանի նախկին թագաւորութիւնը» (Թուրքիա – Պարսկաստան – Հայաստան):

Մեկնում Փարիզէն Պոլիս, ապա Անգարա, Տիգրանակերտ, Վան, Էրզրում, Տրապիզոն, Կարս, յետոյ Պարսկաստան եւ Հայաստան: Մասնակցութիւն 3970 կամ 4175 ֆրանք: Մանրամասնութեանց համար դիմել կազմակերպիչ ընկերութեան:

×

Հայր Տէմէի եւ պատուելի Սահակեանի ղեկավարութեամբ ճամբորդութիւն մը կազմակերպուած է քրիստոնեայ Հայաստանի մէջ Օգոստոս 3էն 26:

Փարիզէն Փարիզ 3895 ֆր., այցելութիւններ Էրզրում, Կարս, Անի, ապա Հայաստանի տեսարժան վայրերը եւ Պարսկաստան ու վերադարձ Թուրքիոյ ճամբով: Արձանագրուելու համար դիմել՝

Էքիւմէնիք Փլէօ
2, Փլաս Կայըթոն
Լիոն (հեռաձայն 37-49-82)

խումբը 30 հոգիէ բաղկացած է:

ԱՆՏԵՍԱՆԵԼԻ ԹՇՆԱՄԻՆ

———o———

Ֆրանսայի մէջ վերջին տարիներուն յաճախակի են ջղային խանգարումները աղմուկի հետեւանքով: Այդ «անտեսանելի թշնամին» աննկատելի ձեւով կը քայքայէ մարդոց առողջութիւնը:

Հոգեկան հիւանդութիւններու 60 տոկոսին պատասխանատուն, Ֆրանսայի մէջ, աղմուկն է: Իսկ քանի քանիներ ատոր պատճառով չեն յաջողիր բնականոն քուն ունենալ կամ հանգստանալ յոգնեցուցիչ աշխատանքէ մը ետք: Ինքնաշարժ վարողներուն արգիլուած է ձայնի ազդանշան տալ քաղաքներու մէջ: Բայց այս օրէնքը յաճախ կ'անտեսուի. հերթական խճողումներու ժամանակ վարորդները իրենց անհամբերութիւնը « կ'արտայայտեն » զօրաւոր սուլոցներով: Եւ սակս թէ' առաւօտուն, թէ' ցերեկը եւ թէ երեկոյեան:

Պարզուած է, որ հանգիստ քնանալու համար շրջապատի աղմուկը պէտք չէ անցնի 30 տեսիպելը (աղմուկի չափ): Եւ որպէսզի յստակ դառնայ 30 տեսիպելին աղմուկի չափը, նկատել տանք, թէ շնչառութիւնը 10, տերեւներու սօսափիւնը՝ 20 տեսիպել աղմուկ կը ստեղծեն: 70 տեսիպել աղմուկը արդէն յոգնեցուցիչ է, իսկ երբ ան 90էն աւելի կը դառնայ՝ կը վնասէ առողջութեան:

Յատուկ հետազօտութիւնները ցոյց տուած են, որ Փարիզի գլխաւոր փողոցներուն մէջ աղմուկը կը հասնի 90 տեսիպելի, իսկ քաղաքէն դուրս գտնուող մեծ պողոտաներուն վրայ՝ 100է աւելի:

ԱՌԱԾԱՆԻ

Ան որ վարժ է խոստանալու, վարժ է նաեւ մոռնալու: (Անգլիական)

×

Մարդիկ կը ճանչցուին իրենց քրտինքով ու տուած խօսքով: (Արաբական)

×

Տեղդ նստէ եւ ոչ ոք քեզ ոտքի կը հանէ: (Սպանական)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (73)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Ատանկ կ'երեւայ... ըսաւ Պօղոս էֆէնտի, ինք ընդունեցաւ գիս սենեակը եւ ըսաւ, թէ կինս իր սիրահարին հետ դիմացի սենեակն է:

— Վա'յ անպիտան... կը վայելէ՞ այս ըրածը: Պարապ տեղ ձեր հանգիստը խռովեց այսպէս:

— Կը փափաքէի անգամ մը այդ երիտասարդին հետ տեսնուիլ:

— Ձեզ կարծեր, որ կէս–գիշերէն առաջ վերադառնայ:

— Իսկ առտուները մինչեւ քանի՞ այստեղ է:

— Առտուները շատ կանուխ կը մեկնի: Եթէ կ'ուզէք, ձեր հասցէն ձգեցէք հոս, թող ինք գայ ձեզ տեսնէ:

Այս առաջարկը շատ լաւ թուեցաւ Պօղոս էֆէնտիին, որ թուղթի մը վրայ իր հասցէն գրեց եւ յոյն կնոջ յանձնեց:

Թաղական Խորհուրդի ատենապետը այլեւս գործ մը չունէր այս տան մէջ, ուստի մնաս բարով ըսելով մեկնեցաւ եւ ուղղակի գնաց իր գրասենեակը: Քանի մը ժամէ ի վեր իր կրած յուզումները այնքան վրդոված էին զինքը, որ կարողութիւն չունէր գործերով զբաղելու: Շագիկի արարքը միշտ կը ցցուէր իր երեւակայութեան առջեւ՝ բոլոր անախորժ հետեւանքներովը:

Եթէ գործը իմացուէր՝ պատիւս փարայի մը պիտի ըլլայ, կը մտածէր, թաղին մէջ պիտի չկրնամ մնալ...

Այս պատահականութիւնն էր, որ ամենէն աւելի կը խռովէր զինքը:

Եթէ վստահ ըլլար, որ գործը բացարձակապէս գաղտնի պիտի մնար՝ շատ հոգ պիտի չընէր իր գլխուն եկած փորձանքին համար:

Պօղոս էֆէնտի, շատերու պէս, անանկ համոզուած էր, թէ մարդուս պատիւը անարատ կը մնայ այնքան ատեն, որ հանրային կարծիքը առիթ չունենար զայն քննադատելու:

Ժամերով, գրասենեակին մէջ խորհեցաւ գործը գաղտնի պահելու միջոցներուն վրայ:

Շատ վախ չունէր յոյն կնոջմէ, որ իբրեւ օտարական անշուշտ չէր կրնար հետաքրքրուիլ իրմով եւ կամ պատմութիւնը տարածել հոս ու հոն: Խնդիրը Արդարն ու Տիրանը լռեցնելուն վրայ էր: Առաջինը թերեւս կարենար դրամի ուժով իր կողմը շահիլ, իսկ Տիրա՞նը...

Ահաւասիկ խնդիրը, իրաւ է, որ Շագիկ հաւատացած էր, որ իր սիրահարը լուռ պիտի մնար, բայց այս հաւաստումը կատարելապէս չէր վստահեցներ Պօղոս էֆէնտի:

Մէկ միջոց մը կայ Տիրանին լեզուն բերանը զոցելու, կը մտածէր, այն է՝ զինքը դարձեալ իր պաշտօնին մէջ պահել:

Այս բանը անշուշտ շատ ծանր կուգար իրեն, եւ նախ՝ իբրեւ անկարելի նկատեց, բայց յետոյ կամաց–կամաց ընտելցաւ այս գաղափարին:

Եթէ զինքը ճամբեմ, առանց իր գործին մէջ որոշ յանցանք մը ըլլալու, խորհեցաւ, ամէնուն եւ մանաւանդ իմ միւս պաշտօնեաներուս ուշադրութիւնը պիտի գրաւէ եւ ով գիտէ ինչ մեկնութիւններ պիտի տան:

Միւս կողմէ Տիրան, որպէսզի իր հաւատարմութեան մասին կասկածներ չըլլան, թերեւս պիտի ուզէ բուն իրողութիւնը ըսել, ցոյց տալու համար, թէ բոլորովին տարբեր պատճառով մը ճամբուած է քովէս...

Այս մտածումներով տողորուած Պօղոս էֆէնտի մեկնեցաւ գրասենեակէն եւ դէպի տուն դիմեց:

Երբ հասաւ իր բնակարանը, առաջին անգամ կինը հարցուց իր սպասուհիին:

— Հանըմս քիչ մը անհանգիստ էր, պառկեցաւ, պատասխանեց սպասուհին, եւ ըսաւ, որ կերակուր պիտի չուտէ:

— Ի՞նչ ունի, հարցուց Պօղոս էֆէնտի:

— Գլուխը կը ցաւի կոր...

Արդարեւ Շագիկ իր կրած յուզումներէն քիչ մը հիւանդացած էր եւ տուն հասնելէն ետքը սենեակը քաշուած ու անկողին մտած էր:

Պօղոս էֆէնտի գոհ եղաւ կնոջը այս անհանգստութենէն: Անոր հետ երես առ երես գտնուիլը շատ տխորժելի պիտի չըլլար այս միջոցիս: Մանաւանդ որ կը վախնար թէ՝ իր պաղարիւնութիւնը պիտի չկրնար պահել ու անախորժ տեսարաններ պիտի պատահէին տան մէջ:

Առանձին ճաշեց եւ յետոյ, իր սովորութեան համեմատ, սկսաւ օրուան թերթը աչքէ անցընել:

Այսպէս ընթերցումի մէջ թաղուած էր, երբ սենեակին դուռը բացուեցաւ եւ ներս մտաւ Մկրտիչ աղա, Թաղական Խորհուրդի իր պաշտօնակիցը: Պօղոս էֆէնտի թերթը մէկ կողմ դրաւ իր բարեկամը ողջունելու համար:

— Բարի եկաք, հրամմեցէք, նստեցէք, ըսաւ թիկնաթոռ մը ցոյց տալով:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՓԱՐԻԶԻ

Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է ծանօթ բարերար՝ Պ. Մուշեղ Ճիէրճեանէ 10.000 փրանք։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 100 ֆր. Պ. Արման Ուզունեանէ իր քրոջ Շաքէ Ագըլեանի հոգեհանգստեան առթիւ։

×

Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է այրի Տիկին Նուարդ Դարբինեանէ 50 ֆ. իր սանահօր՝ Աւետիս Յովհաննէսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Կազմակերպուած Մարդկային Իրաւանց Լիկայի Սոյի մասնաճիւղին կողմէ, Ուրբաթ Յունիս 9, ժամը 20.45ին Սոյի նախկին քաղաքապետարանի Սալ տէ Ֆէթը (68, Ռիւ Հուտան)։

Էտուար Տըփըէօ պիտի խօսի «Տարքային մը յուշերը» իր հատորին մասին եւ պատասխանէ հարցումներուն։

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ
— ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ —

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Յունիս 3, ժամը 21էն մինչեւ լոյս
6րդ թաղամասի Քաղաքապետարանի սրահը
Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի
եւ մասնակցութեամբ փարիզեան շրջանի բոլոր խումբերուն

Կը նախագահէ ԸՆԿ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
Կը խօսի ԸՆԿ. ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ
Ուղերձ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կը մասնակցին կովկաս պարախումբը, Անի Տէմիրեան, Ժան Թապաքեան (արտասանութիւն), Պետրոս Պետիկեան (երգ)։
Իր մասնակցութիւնը կը բերէ Փարիզի Օփերայէն
ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ
Պաշտօնական բաժինէն ետք պարահանդէս։ Նուագախումբ
Պ. Պետիկեան
Խնջոյք — ճոխ պիւֆէ
Խօսնակ Գրիգոր Ամիրայեան
Մուտք 10 փրանք

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի հետեւեալ խումբերը.—

— Քրիստափոր եւթ. Չորեքշաբթի 7 Յունիս, Ահարոնեան ակումբը։

— Վռամեան խումբ, Ուրբաթ 9 Յունիս սովորական հաւաքատեղին։

— Ակնունի խումբ, Ուրբաթ 9 Յունիս սովորական հաւաքատեղին։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Կեդր. Վարչութեան եւ կազմակերպութեամբ Վիէն-Տէսին քոյր միութիւններու

Պատուոյ նախագահութեամբ
Տէսինի քաղաքապետ
Պր. ՓԻԷՐ ՄՈՒԹԷՆԻ
Կը խօսի Պր. Վիքթոր Կարտոն

Մասնակցութեամբ Տէսին-Վիէն Նոր Սերունդի պարախումբին։

Երգ՝ Տիկ. Ալիս Այթունեան-Գալուստեան, արտասանութիւն՝ Օր. Օր. Պարտաքճեան եւ Կարապետեան։

Առատ կերուխում, հայկական նուագախումբ, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ։ 11 Յունիս Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը, ժամը 15.30ին։

Մուտքը ազատ է

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Երուանդ Քէօշկէրեան՝ սափրիչ։ Իրմէ եւ գինքը ճանչցողներէն կը խնդրուի գրել Պ. Բիւզանդ Քէօշկէրեանի հետեւեալ հասցէով.

Mr Puzant Keuchguérian
St. Ceciliapad 3
Venray (Pays-Bas)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

LA GALERIE DE BELLECOUR
(18, Rue Auguste-Comte — Lyon)

présente l'Arménie vue par

MUTAFIAN

du 27 Mai au 9 Juin
sous le haut patronage de
Mr. L. PRADEL (Maire de Lyon)

ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ
ՄԱՅԻՍ 28

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի
Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչին
Շաբաթ, Յունիս 10, ժամը 21էն մինչեւ լոյս
Salle des Fêtes d'Alfortville, — 22, Rue Voltaire

Կը խօսի ԸՆԿԵՐ Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին
ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ
ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ — ՀՐԱՉՈՒՀԻ ՀԱՅԿԱՆԵԱՆ
Նուագախումբ՝ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆ

ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ ՊԱՐ, ԵՐԳ ԵՒ ԽԱՂԵՐ — ԱՌԱՏ ԿԵՐՈՒԽՈՒՄ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԻՒՆ 1972Ի ԱՄԱՌ

Ամբողջական փանսիոն Անի պանդոկը (Ա. կարգի) Երեւանի մէջ

ՅՈՒԼԻՍ 15էն 30 — պտոյտներով 2550 ֆր. (առանց պտոյտի 2450)
ՅՈՒԼԻՍ 15էն Օգոստ. 4 պտոյտներով 2900, առանց պտոյտի 2800
ՕԳՈՍՏՈՍ 6էն Օգոստ. 21, պտոյտներով 2550, առանց պտոյտի 2450
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1էն 16, պտոյտներով 2550, առանց պտոյտի 2450

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ՕԳՈՍՏՈՍ 7-ԷՆ 25
ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔ ՓԱՐԻԶ – ԵՐԵՒԱՆ – ՓԱՐԻԶ
Պտոյտներով 2750 ֆր., առանց պտոյտի 2650 ֆր.

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ
16էն 35 տարեկան — ամբողջական փանսիոն Անի պանդոկը, Երեւան — Ամէնօրեայ պտոյտներ եւ հայերէնի դասընթացքի սքած,
ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ՝ 1980 ՖՐ.

ԱՅՍ ՏԱՐՈՒԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ
«Կովկասեան Հանրապետութիւնները» այցելութիւններով Մոսկուա, Երեւան, Թիֆլիզ եւ Բագու։
Մեկնում Օգոստ. 10 եւ Սեպտ. 2
ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ՝ 2450 ՖՐ
Դիմեցէք մեր մանրամասն գրքոյկները ստանալու համար

Արձանագրութիւն
Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ — SONIA COUMRYANTZ
TRIM VOYAGE
1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ — Լիոնէն մեկնումը օդանաւով
VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ — JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՊԷՅՐՈՒԹ ԵՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ
ՕԳՈՍՏՈՍ 4 ԷՆ 23

Երկու շաբաթ Պէյրութ կէս-փանսիոն ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ա. կարգի պանդոկի մէջ եւ մէկ շաբաթ՝ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, ամէնօրեայ պտոյտներով։
ՔՍԱՆ ՕՐ, գին՝ Փարիզէն Փարիզ անձգլուխ՝ 2290 փրանք
Դիմեցէք մեր մանրամասն գրքոյկը ստանալու համար
Մանրամասնութիւն և արձանագրութիւն՝

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ — SONIA COUMRYANTZ
TRIM VOYAGE
1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ — Լիոնէն մեկնումը օդանաւով
VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. : 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ — JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ընդհանուր փափաքին համաձայն
Հայ Ուսանողներու Օգնութեան Միութեան
ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ թատերախումբը կրկին կը ներկայացնէ
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆԻ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

(3 արար)
զուարճալի զաւեշտ մը

Արդիականացում եւ համադրութիւն դերակատարներու կողմէ, ղեկավարութեամբ Յակոբ Փափազեանի
Երեքշաբթի Յունիս 6, ժամը 20.45ին
THEATRE CHARLES DE ROCHEFORT 64, Rue du Rocher (Métro Villiers)
Դերակատարներ.— Սօնա Վարդանեան, Օքսէն Կեղլեան, Յակոբ Փափազեան, Ազապի Պալեան, Մանուկ Թօմարճեան, Ալեքսան Ալեքսանեան, Կարօ Մասլաքեան, Արա Տէյիրմէնճեան, Գաբրիէլ Թօփաչեան, Արման Թիւզէմէնեան, Րաֆֆի Սարգիսեան, Միսաք Բըլըճեան, Գ. Տէմիրեան։

Տոմսերու համար դիմել.—
Bureau de l'Union, 32 Rue de Trévise, les Mercredis et Samedis de 18 à 19 heures
Markarian, 32, Rue de Trévise — Massis, 21 Rue Saulnier
Diamantaires, 60 Rue Lafayette
Գին 20 եւ 10 փրանք

ԿԻՐԱԿԻ
4
ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE
4 JUIN
1972

Le Numéro 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris 9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731
— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 120 ֆր. Վեցամսեայ 65 ֆր.
Արտասահման Տար. 135 ֆր. Հատը 0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.432

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.432

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՀԵՐ՝ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

—o—

Քանի կ'երկարին տարագրութեան տարիները, այնքան աւելի կը շեշտուի Հայրենիքի կարօտը:

Հայրենասիրական ոգին, պահ մը թմրելի ենթարկուած, կը վերազարթնու աստիճանաբար:

Օտար աստղերու տակ աչք բացած նոր սերունդը կը սկսի հպարտանալ իր հայկական ծագումով:

Ինքնապաշտպանութեան նոր զէնքեր կ'որոնենք անաղարտ պահելու համար մեր ազգային դիմագիծը՝ արեւմուտքի համայնակուլ ովկիանոսին մէջ:

Հայապահպանումը դարձած է օրակարգի հրատապ հարց սփիւռքի Հայութեան համար:

Հայրենադարձութիւնը դանդաղ կ'ընթանայ: Տարեկան հինգ հազար հոգիի բաժնեչափը դարման չէ մեզ տանջող ցաւին:

Հայրենիքը պէտք է զարգանայ այնպէս, որ մագնիսի նման իրեն քաշէ տարագիր Հայութիւնը: Ապրուստի մակարդակը պէտք է բարձրանայ ա՛յնքան, որ մարդիկ մրցումի ելլեն իրարու հետ, ու բոլոր միջոցներով Երկիր մտնելու եւ վերջնականապէս այնտեղ հաստատուելու համար: Հայրենասէր Հրեաներու նման:

Անհաս երազները իրականութիւն պէտք է դառնան:

Մթագնած է քաղաքական հորիզոնը:

Աշխարհ ուրիշ հոգեր ունի:

Բազմաթիւ բարդ հարցեր լուծումի կը սպասեն:

Հայկական Դատը այդ խնդիրներու առաջին գիծին վրայ է:

Բոլոր դուները փակուած են՝ բարւոք լուծում մը յանգեցնելու համար Հայկական Հարցը, որ շուրջ մէկ դարէ ի վեր աշխարհակալ, ընչաքաղց, նաւթապաշտ մեծ Պետութեանց մրցակցութեան ու սակարկութեան առարկայ է դարձած:

Միջազգային դիւանագիտութեան կանաչ սեղաններուն վրայ տեղ չունի Հայոց դատը յիսուն տարիէ ի վեր:

Արեւմուտքը խաբեց մեզ, հանդիսաւորապէս առատաձեռն խոստումներ շըռայլելէ վերջ հայ ազգին, որ միայն արգահատանքի ու խղճալու արժանի ժողովուրդ մը չէր, այլեւ զէն ի ձեռին կը կռուէր դաշնակիցներու կողքին, յանուն իր հայրենիքի եւ բռնակալութեան ենթակայ բոլոր հայրենիքներու ազատութեան:

Նաւթը աւելի արժէք կը ներկայացնէր աշխարհի մեծերուն համար քան բարոյական սկզբունքները:

Լօզանի մէջ Մուսուլի քարիւղը աւելի ծանր կշռեց քան հայկական հեղեղման [illegible] արիւնը:

Արեւելք — Արեւմուտք հակամարտ ճակատները համաձայն գտնուեցան մէկ կէտի վրայ միայն, — դարպասել մեր դարաւոր թշնամին:

Լքեցին մեզ բոլորը:

Ուրացան մեր արդար Դատը:

Սակայն չենք յուսահատած:

Հաստատակամ կառչած ենք մեր իրաւունքներուն եւ պիտի հետապնդենք անոնց իրականացումը կարելի բոլոր միջոցներով:

Անկախութեան տարեդարձին առթիւ անգամ մը եւս կը կրկնենք մեր ուխտը՝ հաւատարիմ մնալու մեր նահատակներու կտակին: Ազատ եւ ամբողջական Հայաստանի գաղափարականին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՄՓԻՏՈՒԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Ազդարարութենէ աւելի բան մը, գրեթէ վերջնագիր մըն է զոր տուած է Նախագահ Փոմփիտու Եւրոպացիներուն, իբրեւ բանբեր օգտագործելով Պելժիոյ վարչապետը՝ Էյսքէնս, որ իրեն կ'այցելէր: Արդարեւ Ֆրանսայի եւրոպացի ընկերները պիտի կարենան անդրադառնալ որ Հանրաքուէին տկար արդիւնքը չէ ազդած Նախագահ Փոմփիտուի վրայ եթէ նման յոյս մը ունէին: Ճիշդ է որ Եւրոպացիք կրնային ակնկալել որ Ֆրանսա շատ գլուխ չի բռներ այլեւս, բայց Ուրբաթ օր պարզուեցաւ որ այդպէս չէ:

Նախագահ Փոմփիտու շատ յստակ արտայայտած է եւ բառերը չէ ծամծմած: Պելժիոյ վարչապետին ի պատիւ սարքուած ճաշին ատեն էր որ Ֆրանսայի Պետութեան ղեկավարը բացէ ի բաց ըսած է թէ Հոկտեմբերին Փարիզ չի հրաւիրեր Տասներու վեհաժողովը եթէ ան պիտի յանգի միայն հոգեհաց խօսքերու: Այդ ժողովը պէտք է մանրամասնօրէն պատրաստուի ու Փոմփիտու կը շեշտէ.— «Ինչ կը վերաբերի ինծի, պատասխանատուութիւնը չեմ ստանձներ ինը ղեկավար հրաւիրելու եթէ իրենց հաւաքոյթէն մէջտեղ պիտի ելլեն միայն նպատակներու անորոշ յայտարարութիւններ, աննշան կէտերու վրայ համաձայնութիւններ կամ աւելի գէշ՝ պարտկուած տարակարծութիւններ»:

Պարզ է որ Պելժիոյ վարչապետը մեծ գոհունակութեամբ չէ լսած այս խօսքերը, տրուած ըլլալով մանաւանդ որ Պրիւքսէլի եւ Փարիզի միջեւ տարակարծութիւնը կարեւոր է եւրոպական կառուցման շուրջ: Ու մամուլի իր ասուլիսին ընթացքին Էյսքէնս չէ ծածկած իր յուսախաբութիւնը:

Պելժիա կ'առաջարկէ որ Եւրոպայի քաղաքական միութեան համար, ժամանակի ընթացքին իրագործուի եւրոպական Դաշնակցութիւն մը, այլ խօսքով՝ Պետութիւններու պատասխանատուները խոր հրրդակցին եւ միասնաբար որոշեն կարեւոր հարցերը:

Շաբաթ օր, եւրոպական մայրաքաղաքները պաշտօնապէս չէին արտայայտուած Նախագահ Փոմփիտուի ելոյթին մասին, բայց կը հաստատէր թէ Անգլիացիք գոհ են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌԷՆՆԻ նահանգապետարանին մէջ կաթի հարցը չլուծուեցաւ ամբողջ գիշեր մը ժողովէ ետք: Նախարարութեան ներկայացուցիչները եւ կաթի ճարտարարուեստի պատասխանատուները տեղի չտուին արտադրողներու պահանջներուն եւ Շաբաթ վաղ առաւօտեան բանակցութիւնները խզուեցան: Ծանօթ է որ արտադրողները 0,60 յաւելում կ'ուզեն ճարտարարուեստի մեծերէն որոնք տեղի չեն տար, տրուած ըլլալով որ կառավարութիւնն ալ իր կարգին թոյլ չի տար որ կաթնեղէն ապրանքները յաւելում կրեն: Այս է անել կացութիւնը եւ իշխանութիւնները միջոցներ ձեռք առին առաջքն առնելու համար որեւէ միջադէպի Պրըթանիի մէջ:

ԼԻԲԱՆԱՆ չուզեր որեւէ պատասխանատուութիւն ստանձնել պաղեստինեան ահաբեկչական արարքներուն համար: Նախագահ Ֆրանժիէ շեշտեց թէ Լիբանանի չի կրնար բռնութեան պատասխանատուութիւնն առնել, քանի որ մարդկայնութեան, ազատութեան եւ հանդուրժողութեան երկիր մըն է:

ՔՍԱՆ ՀԱԶԱՐ Անգլիացիներ տողանցած են Ուինսըրի դուքսի դագաղին առջեւ, ուր տիւ եւ գիշեր հսկում կը կատարեն պահակները:

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԸՍԷՆ Սիթլ թռչող Պոյինկ 727 օդանաւի մը հակակշիռը ձեռք առին չորս օդահէններ, պահանջելով որ ազատ արձակուի Անճելա Տէյվիս:

ԿԻՊՐՈՍԻ Ինքնավար Եկեղեցւոյ Ս. Սինոդոսի երեք եպիսկոպոսները վերջնագիր մը ղրկած են Մակարիոս Արք.ի պահանջելով որ անմիջապէս հրաժարի Հանրապետութեան նախագահի իր պաշտօնէն:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ օդանաւային Փանամ ընկերութեան տնօրէնը քննադատած է անգլեւֆրանսական Քոնքորտ օդանաւը, որ «շատ գէշ ատեն մը կը հասնի, որու չափը յարմար չէ եւ խնայողական ալ չէ»: Տնօրէնը աւելցուցած է որ գինն ալ շատ բարձր է եւ օդանաւային ոչ մէկ ընկերութիւն որ Անդրատլանտեան թռիչքներ կ'ապահովէ ի վիճակի է 300 միլիոն Ֆրանք վճարելու:

ՓԱՐԻԶ 1 համալսարանը Տոքթոր Հոնորիս Քաուզայի տիտղոսը տուած է Փիքասոյի: Նկարիչը 90 տարեկան է եւ կը շարունակէ աշխատիլ Մուժէնի իր ապարանքին մէջ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ մամուլը «արաբական մեծ յաղթանակ» մը կը նկատէ քարիւղի ազգայնացումը Պաղտատի կառավարութեան կողմէ: Իզվեստիա որ կառավարական պաշտօնաթերթն է, կ'ըսէ թէ «մեծ յաղթանակ մըն է արաբ ժողովուրդներուն համար, որոնք կը պայքարին աշխարհակալութեան ուժերուն դէմ եւ իրենց ազգային տնտեսութեան ամրապնդման ի նպաստ»: Յիշենք որ Իրաք Փեթրոլիըմ Քըմփէնին (Այ. Փի. Սի) համաշխարհային ամէնէն հին ընկերութիւններէն մէկն է, հիմնուած՝ Լոնտոն 1912-ին: Առաջին մեծ պատերազմէն ետք, միջազգային համաձայնագրով իր դրամագլուխը հետեւեալ ձեւով բաժնուած էր.— 23,75 % Պրիթիշ Փեթրոլիըմին, 23,75% Ֆրանսէզ տէ Փեթրոլի, ճիշդ այդ նպատակով հիմնուած այդ ատեն (եւ որու արժէթուղթերու 35 առ հարիւրը Պետութեան կը պատկանի), 23,75 % Ռօյըլ-Տէօչ Շէլի (անգլեւհոլանտական ընկերութիւն) եւ վերջապէս 5 առ հարիւրը՝ Գալուստ Կիւլպէնկեանի եւ անոր մահէն ետք իր անունը կրող Հիմնարկութեան: Այ. Փի. Սի.ն կը շահագործէր մէկուկէս անգամ Ֆրանսայի հողամասին տարածութեան վրայ 331 հորեր եւ երեք նաւթուղի դէպի Միջերկրական, տասը հազար աշխատաւոր բանուորներով: Արտադրութիւնն էր շուրջ 51 միլիոն թոն 1971ին: Իրաքի դրամածը մէկ միլիառ տոլար կը հաշուէր:

ԲՈՒԼԱՐ ԿՈՒՃԱՎԱ, խորհրդային բանաստեղծ եւ երգերու հեղինակ, որ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէր երիտասարդներու մօտ իր երգիծական գործերուն համար, արտաքսուած է կուսակցութենէն:

ԻՍԻԻ ՄԷՋ
«Յառաջ» կը ծախուի գրավաճառատուն
2, Rue de la Défense

ՆԵՐԱ ՀԵՏ

Համբոյր մ'առի ներանէ,
Համբո՛յր մ'անհուն գորովի,
Երբ կարմիր շողք մարէին
Հորիզոնին վերեւի:

Ձեռքըս տարաւ կուրծին՝ հոն
Սիրոյ երկին մ'որոտար.
Թռչնեցայ գիրկն ես իբրեւ
Համբոյր մ'անհուն, դալկահար:

Նէ զ'իս իր քով նստեցուց
Գորգի վրայ դալարեայ.
Հուսկ ճաճանչ մը կ'պլպլար
Ներա դիմացը վըրայ:

Թոթովեցի... դողացի...
Առի համբոյր անհամար.
«Խօսի՛նք» բսաւ — ո՛հ, խօսի՛լ,
Հատնիլ է լոկ ինձ համար:

Աչերու բոցն երբ մարի,
Դադրի տրոփն երբ սրտին,
Լոկ այն ատեն հարկ է որ
Անզօր շուրթերը խօսին:

Հուր հորիզոնն մարեցաւ,
Երկինքն աստղեր փթթեցան,
Համբոյր մ'առի դարձեալ ես
Յանուն աստեղց ցիրուցան:

Նէ թողուց որ վարսքն ազատ
Սիւքը դէպ յ'իս բերելով
Միշտ հովահարէ բոլորկած
Ճակատըս զով բոյրերով:

Ո՛հ, այն ժամը ոսկեզօծ
Անշուշտ սահած, թըռած է
Ճակատագրին անողորմ
Սեւ ձեռքերէն երկաթէ:

Մեր համբոյրներն պահեցին
Տերեւները խարշափմամբ,
Եւ շողերու տուին շուք
Աստղերն երկնից այն անամպ:

Ձեռք վերցուցինք աստղերուն,
Սէր ուխտեցինք իրարու,
Դողդըղացին աստղերն ալ
Մեր երդումէն ահարկու:

Լըսեց երկինք մեր ջերմ ուխտ,
Աստղեր սըսկեց ի գորով,
Բնութիւնն եղաւ պըսակիչ,
Մեզ պըսակեց աստղերով...:

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ

Լուռ, մարմարակերտ դամբանին խորէն,
Հանճարի աչքերն անքոյթ կը նային,
Լոյս ոգիներու կեանքովն երկնային
Ալ մեկուսացուած ունայն ժըխորէն:

Մեռաւ, խանդավառ սէրերն երգելէն,
Ու պիտի յաւէտ միտքերն հմային
Իր թունդ քընարէն, ու երգերն ալ հին
Պաշտումով զմեզ միշտ պիտի գերեն:

Յոյզով մեռաւ ան, յուշքով կ'ապրի դեռ,
Ծառերուն նըման, որ թարմ ու դալար,
Իր գերեզմանին կ'ելլեն քովն ի վեր:

Հիացքներ կ'երթան իրեն ետեւէն...
Եւ իր յուշքերն ալ, յաւէտ անմոլար
Ու միշտ ոգեւոր՝ դեռ պիտի տեւեն:

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ

ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԵՐԷՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ·— Արեւմտահայերէնի պատմութեան նուիրուած շահեկան հատոր մը լոյս ընծայած է վանուհի Անէմեան, Հայաստանի մէջ: Գրադատ Վ· Առաքելեան երկար գրախօսականով մը կը ներկայացնէ գրքին բովանդակութիւնը «Սով· Գրականութիւն» ամսագրի Ապրիլի թիւին մէջ: Կը ներկայացնենք հիմնական միտքերը:

Առաջին բաժնին մէջ հեղինակը սեղմ գիծերով կը ներկայացնէ արեւմտահայ մշակութային կեդրոններու պատմութիւնը: Հեղինակը կը շեշտէ, թէ ընկերային եւ քաղաքական պատճառներով հակայ թիւով Հայութիւն մը կեդրոնացած էր Պոլսոյ մէջ: ԺԵ· դարէն սկսեալ, այսինքն Պոլսոյ գրաւումէն անմիջապէս յետոյ, սուլթաններու քաղաքականութիւնը կ'ըլլայ Հայութեան թիւը աւելցնել մայրաքաղաքին մէջ, որպէսզի այդ ձեւով հակակշռէ ենթարկուի յոյն տարրը: Հայութիւնը մայրաքաղաք կը լեցուէր, որովհետեւ հոն կեանքը աւելի տանելի էր, կարելիութիւն կը տրուէր առեւտուրին եւ արհեստներուն զարգանալու: Ըստ այն ատենուան տուեալներու, արդէն ԺԹ· դարասկզբին, Պոլսոյ մէջ 300·000ի կը հասնէր Հայութեան թիւը: Եթէ այս թիւը կիսով անգամ կրճատենք, դարձեալ Հայութիւնը պատկառելի թիւ կը ներկայացնէր: Այս կեդրոնացումը կը ստեղծէ մտաւորականութիւն, կը ստեղծուին գրադարաններ, կը բացուին դըպրոցներ, հրապարակ կուգան Մխիթարեանները, զարկ կը տրուի տպագրութեան գործին, կը ծաւալի լայն մտաւորական շարժում:

Հեղինակը կը բնութագրէ ԺԸ· դարու արեւմտահայ աշխարհաբարի ձեւաւորման տնտեսական, քաղաքական եւ մշակութային նախադրեալները, որոնք ազդակ կը դառնան ժողովուրդին հասկնալի լեզուով գրականութիւն ունենալու գաղափարին: Այդ մտայնութիւնը այնքան խոր արմատ կը բռնէ, որ ոչ միայն գիրքեր կը հրատարակուին աշխարհաբար լեզուով, այլեւ կը պատրաստուին քերականներ:

ԺԹ· դարու սկիզբներէն Պոլսոյ մէջ կը սկսին գործել թաղային դպրոցներ, որոնք եկեղեցիներու կապուած չէին: Ֆրանսական յեղափոխութեան ազդեցութիւնը նշանակալի կը դառնայ: Գիտութիւնն ու կրթութիւնը հանրային սեփականութիւն դարձնելը կը դառնայ մտասեւեռում: 1790–1840 թուականներուն Պոլսոյ մէջ կային 32 դպրոցներ, կային մինչեւ իսկ ձրի դպրոցներ, կը բացուին նաեւ զաւառական վարժարաններ, որոնց թիւը Թուրքիոյ մէջ կը հասնի 114ի: Դպրոցներ եւ տպարաններ կը հիմնուին Զմիւռնիոյ մէջ:

Աշխարհաբարը հետեւողական կերպով կ'ընդարձակէ իր գործածութեան շրջանակները: Վենետիկի մէջ 1799ին կը սկսի լոյս տեսնել Հ· Ինճիճեանի «Տարեգիրք» պարբերականը աշխարհաբար լեզուով, որ յետագային « Եղանակ Բիւզանդիոն » անունով կը շարունակուի մինչեւ 1820: 1812ին լոյս կը տեսնէ երկշաբաթաթերթ «Դիտակ Բիւզանդեանը», իսկ 1832էն սկսեալ՝ Պոլսոյ անդրանիկ աշխարհաբար լրագիրը՝ «Լրոյ գիր մեծի տէրութեան օսմանեան»: Ասոր կը հետեւին «Ազգաբար պիտանի գիտելեաց», «Արշալոյս Արարատեան», որոնք նոյնպէս աշխարհաբար լեզուով էին: Փաստօրէն աշխարհաբարը կը դառնայ նաեւ հրապարակագրական լեզու, ապա մուտք կը գործէ թատրոն եւ գրականութիւն: 1817էն մինչեւ 1830 աշխարհաբարով կը հրատարակուին վէպեր, առակներ, բնագիտական, բժշկական, կենցաղագիտական, մանկավարժական, կրօնական բազմաթիւ գիրքեր, մինչեւ իսկ աշխարհաբարով կը գրուին տպանագիրները:

Արեւմտահայերէնի հիմը, նկատել կուտայ հեղինակը, Պոլսոյ ընդհանուր խօսակցական հայերէնն է, որ կը կրէր Հայաստանի բազմազան գաւառներէ հաւաքուած տարբեր բարբառներուն խօսքին կնիքը: Խօսակցական տարբեր բարբառներու մէջ առաջնութիւնը կը տրուի Պոլսոյ հայերէնին ոչ միայն այն պատճառով որ աշխարհաբարով գիրքեր գրող հեղինակներու, ուսուցիչներու, մտաւորականութեան ճնշող մեծամասնութիւնը Պոլսեցի էր այդ շրջանին, այլեւ այն պատճառով, որ Պոլսոյ հայերէնը մատչելի է գրեթէ բոլորին:

Պոլսոյ հայերէնը ձեւական տեսակէտէ եւ հնչիւնաբանական որոշ կողմերով միջին գրական հայերէնի ժառանգն է: Ունի Փոքր Ասիոյ կարգ մը բարբառներու ընդհանուր առանձնայատկութիւնները: Աչքի կը զարնէ հնչիւնաբանական եւ քերականական ձեւերու բազմազանութեամբ, որ արդիւնք է Պոլսոյ բնակչութեան խայտաբղէտութեան: Ժողովրդական որոշ շրջանակներու մէջ ծանրաբեռնուած է Թուրքերէն կամ Թրքերէնի միջոցով մուտք գործած օտար բառերով:

Ահա այդ խօսակցական հայերէնը գրական դեմնի վրայ դեռ միասնական դիմագիծ չունի, գրաբարին թափանցումը անհաւասար է, կան գրութիւններ, որոնք կիսով գրաբար են, լեզուն խճողուած է Թրքերէն բառերով: Այնուամենայնիւ, այդ լեզուն կը ձեւաւորուի, կը դառնայ միակ հաղորդակցութեան միջոցը դպրոցներու, պաշտօնական այլ եւ այլ շրջանակներու, մտաւորական խաւերու եւ, նոյնիսկ, ժողովրդական որոշ շրջանակներու մէջ:

Աշխարհաբարի եւ գրաբարի պայքարը կը սկսի 1843ին եւ կը տեւէ 50 տարի: Գրապայքարին պսակն է Հ· Արսէն Այտընեանի հոյակապ գիրքը՝ «Քննական քերականութիւն աշխարհաբարի կամ արդի հայերէն լեզուի»: Աշխարհաբարը ուսումնական ծրագիրներու մէջ պաշտօնապէս մուտք կը գործէ միայն 1891ին:

Նոր լեզուին ամէնէն խոցելի կէտը Թրքերէն բառապաշարն էր, որու մաքրութեան գործին կը լծուին բոլորը: Նոյնիսկ Պատրիարքարանը յատուկ որոշում կուտայ (1855) աշխարհաբարը օտար բառերէ մաքրելու եւ զանոնք գրաբար բառերով փոխարինելու համար: Եւ ահա մտաւորականութիւնը կը լծուի այդ օրինակելի գործին, ամենուրեք օտար բառերը դուրս կը նետուին լեզուէն· մաղաբանը կը փոխարինուի քարանձաւով, պիլէզիքը՝ ապարանջանով, պայդուշը՝ բուով, պիռանն՝ գարեջուրով, իւնիվերսիթէն՝ համալսարանով, պէրպէրը՝ սափրիչով, եւայլն: Եւ այսպէս՝ Նոր լեզուի մէջ կը մտնեն տօնավաճառ, ոլորն, կնիք, գզեակ, նորընծայ, ժուժկալութիւն, մշտավառ, սենեկապետ, համազամ, անուշահամ, ծաղկաւէտ, ատեպղին, մանկամարդ, թիթեղ, լեզակ, կապար, ասինձ, կաղնի, պատուասա, տրամաբանութիւն, տապար, պողոտայ, արբշիռ, միականի, սրբակրօն, չնաշխարհիկ, հըրաշալեղ, գիշերապահ, պարագլուխ, սպրդիլ, ծածկամիտ, եւայլն:

Ճիշդ է՝ այս ճամբով լեզուէն ներս կը խուժեն անիմաստ բառեր, բայց յետագային լեզուն ինքնաբերաբար կը մաքրէ զանոնք: Գործածութենէ դուրս կը մնան կամաց – կամաց այսպիսի բառեր — չուտութիւն, ուրախական, ծիծաղական, զուեհ, քանիոն, երեկեան, կտուիք եւն·:

Սկզբնական շրջանին գրպգէտները դեռ չէին խրտչիր գաւառական բառերէ — իրեք, հաւտալ, զուրցել, ըղեղ, դժար, եւել, բալլիք, զուրցուածք, եւայլն, բայց ասոնք ալ աստիճանաբար իրենց տեղը կը զիջին գրական բառերուն, որովհետեւ անոնց գործածութիւնները անհատական բնոյթ ունէին:

Հայերէնի բառապաշարին հետ լեզուէն ներս մուտք կը գործեն նաեւ դարձուածքներ՝ ցաւօք սրտի, առ ի չգոյէ, ի դերեւ հանել, ի գործ դնել, ըստ կարելւոյն, ըստ հաճոյս, միով բանիւ, յականէ յանուանէ, ի յիշատակ, եւայլն:

Լեզուի մաքրութեան սկզբունքով օտար (ֆրանսերէն) բառեր ալ դուրս կը հանուին, ինչպէս էնժենիյօր, մինիսթր, եւայլն:

Այսպէս է, որ հեղինակին հաստատումով, արեւմտահայերէնը կը ստանայ բազմաստի աներեւակայելի ճշգրտութիւն, խորութիւն մը, որ ճիշդ է նաեւ այսօրուան համար:

Վ· Ա·

ԳՈՂԸ ԵՒ ՏԵՐՈՐԻՍՏՆԵՐԸ

—0—

Աթէնքը գեղեցկուհի էր:

Պելկրատը առնական էր: Ծանր ու լուրջ քաղաք: Յոյները մարդամօտ էին ու քաղաքավարի, Սերպերը օտարատեաց էին եւ կոպիտ: Իրենց քաղաքին նման մռայլ էին ու հաստատուն:

Ուտելիք չունենք: Դրամ էլ չունենք: Իջել ենք մի մռայլ պանդոկ:

Այստեղից նաւ պիտի նստենք Դանուբով պիտի անցնենք Փրակա: Մի փոքրիկ գումար ունենք, որ հազիւ բաւէ նաւի տոմսերին: Երկու օր սպասելու ենք նաւին: Ի՞նչ ենք անելու:

Ոչ մի ծանօթ ունենք: Գուրգէնեանը վերցնում է մեզ մօտ մնացած մէկ հատ անուշահոտութիւնը, տանում է շուկայ վաճառելու որ նրա գումարով ուտելիք գնենք:

Գուրգէնեանը ուշանում է, իսկ մենք անօթի ենք: Երկու ժամ յետոյ գալիս է երկու ոստիկաններ հետ:

— Ի՞նչ է պատահել:

— Ինձ բռնեցին եւ տարան ոստիկանատուն:

— Իբրեւ գողի: Մտայ մի խանութ եւ առաջարկեցի գնել անուշահոտութիւնը: Մարդը նայեց ինձ, նայեց շիշին եւ ասաց·

— Նստեցէք մի բոպէ, կանչեմ տիրոջը: Ներս գնաց եւ վերադառնալով ասաց·

— Շատ լաւ, պիտի գնենք, հիմա տէրը կուգայ, սա շատ լաւ եւ սուղ «փարփիւմ» է:

— Նստած սպասում էի: Տեսնեմ երկու ոստիկան եւ մէկ էլ քննիչ, — ըստ երեւոյթին գաղտնի ոստիկան, — ներս մտան եւ առանց հարցուփորձի ինձ տարան ոստիկանատուն:

— Որտեղի՞ց ես գողացել «փարհիւմ»ը, հարցնում է քննիչը:

— Չեմ գողացել, սա մերն է, մենք դերասանական խումբ ենք, եկել ենք Հեռուներից եւ գնում ենք Փրակա ուսանելու:

— Այս տեսակ երգեր մենք շատ ենք լսել գողերից: Խոստովանիր, որտեղի՞ց ես գողացել:

Բարեբախտաբար քննիչը ռուսերէն գիտէր եւ մենք նրան բացատրեցինք: Նա երեւի հասկացաւ ճշմարտութիւնը, ոստիկանների հետ մեկնեց, իր հետ տանելով մեր վերջին յոյսը, մի շիշ անուշահոտութիւնը:

Նրա մեկնելուց յետոյ պանդոկապետին հարց տուինք·

— Պելկրատում Հայ չկա՞յ:

Պանդոկապետը մի Հայու անուն եւ

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Նա ձեռքը չփեց ճակատին: Լսել էր, որ երբեմն չար ոգին գեղեցիկ Թրքուհու կերպարանք է առնում եւ իր սիրով խելագարեցնում է մարդկանց, բայց երբեք չէր հաւատացել դրան: Միայն Երանոսի մահից յետոյ մի քիչ կասկածել էր, որ բոստանչուն հանդիպած Թրքուհին նոյնպէս չար ոգի էր եղել: Եւ չար ոգին, ինչպէս ասում են, ջահէլ կանանց սնոտուկներից գողանում է նրանց հաղուստներն ու ստնամանները, հագնում, ապա նորից դնում է տեղը···

— Եա՛, — կրկնեց ուստան, — կրունկները, գոյնը··· Թէ՞ աչքերս խաբեցին··· Է՞ս ինչ էր···

Թրքուհին, որ շարունակում էր գնալ նոյն արագ քայլերով, անհետացաւ ճանապարհի ոլորի ետեւում: Ուստան ըսթափուեց, համոզուեց, որ դա տեսիլք էր, որը զերբնական ձեւով անհետացաւ: Սակայն անմիջապէս մտածեց, որ կինը պարզապէս կարող էր ծածկուած լինել ճանապարհի շրջադարձի ետեւում, ուստի եւ արագ առաջ գնաց՝ ստուգելու համար:

Մի քանի քայլից յետոյ Թրքուհին նորից երեւաց: Չադրայի մէջ խուլ փաթաթուած, նա շարունակում էր ճանապարհը:

Ուստան մտածեց շտապել, մօտենալ նրան եւ դիտել մօտիկից, բայց եւ իսկոյն մտադրութիւնը փոխեց: Այնուամենայնիւ Թրքուհին կարող էր ոգի լինել, եւ նկատելով ուստային՝ անհետանալ: Ուստի եւ, փոխանակ մօտենալու, ուստան շարունակեց հետեւել հեռուից: Յաճախ չէ, որ մարդ առիթ է ունենում ոգու հանդիպել: Պէտք է հետեւել եւ տեսնել, թէ նա ինչ նպատակով է հագել իր կնոջ ստնամանները: Բայց արդեօ՞ք իր կնոջ···

Ուստա Մկրտիչը յիշեց, որ Հեղնարի այդ կիսակօշիկներից մէկի՝ ձախի տակը երկու տեղով ճաքել էր եւ ուստան պատուիրել էր Հեղնարին՝ այլեւս դէն նետել այդ ստնամանները:

Նա կռացաւ, նայեց Թրքուհու ստնահետքերին: Ձախ ներբանի տափակ հետքի վրայ, փոշու մէջ, հազիւ նկատւում էին լայնքից գնացող երկու խազեր:

— Տէր Աստուած, — ասաց ուստան՝ խաչակնքելով, եւ շփոխան ետ հրեց դէպի ծոծրակը, — ահան աչքամս կը տեսնիմ հրաշքը, հմը էլի չեմ հաւատայ··· Ձեղնի՞ էս բանը հրաշք է···

×

Թուրքիական թաղամասի աղբիւրի ութանկիւնի փոքրիկ շէնքը՝ ծառերի տակ կանգնած, ամբողջովին գտնւում էր դըրանց ստուերում: Այդ նշանակում էր, որ ցերեկը հասել էր իր գագաթնակէտին: Արեւի լոյսից աշխարհն այնքան պայծառ էր աղբիւրի շուրջը, որ աղբիւրն իր վրայ կախուած ծառերի ըստուերում թւում էր գիշերային տեսիլ՝ ամէն կողմից ցերեկով շրջապատուած: Ջուրը, որ անձայն եւ անշարժ կորագծով իջնում էր խողովակից դէպի գուռ, թւում էր արծաթափայլ կամար՝ նետուած այս աշխարհից դէպի հողը:

Աղբիւրի շուրջը, նոյնպէս ստուերի մէջ, հաւաքուել էին շատ աղջիկներ եւ կանայք, բայց նրանցից ոչ մէկը ջուր չէր լցնում, իսկ ով արդէն լցրել էր՝ դեռ չէր հեռանում: Բոլորն էլ զբաղուած էին ըստ երեւոյթին ծայր աստիճան հետաքրքիր ու կարեւոր խօսակցութեամբ: Ջրի անկման տակ դրուած մի կուժ վաղուց ի վեր լցուած էր: Ջուրը խշշալով յորդառատ՝ դրա կողերով թափւում էր վար:

— Սաֆարի երեխէքը··· Ավիրակ փողոցի քովը··· Հէթը Թուրքերէն էին խօսէ՝ չէր հասկցէ··· Փափախը դրել է խաբելու համար···

— Սե՞ւ փափախ, — հարցրեց մէկը:

— Սեւ:

— Գռո՞ւզ:

— Գռուզ:

— Ըսել է՝ ես էլ եմ տեսէ էնոր, կընկտիք:

Մի այլ կին, որը մտածկոտ խաղում էր մատանու հետ, յանկարծ կարմրեց եւ դիմեց խօսողներին·

— Դուք է՞ն կ'ըսէք, օր աչքեր ունի, ինչղ օր կրակ···

— Էն:

— Տեսել եմ: Մէ անգամըմ մօտեցաւ, ջուր ուզեց: Երեսս ծածկեցի, փախայ, էլ չիմացայ, թէ ուր գնաց:

— Ո՞ւր պիտի երթար, հըլպըթ էն լըբի քովը, — ասաց մի աղջիկ՝ խոշոր աչքերը բարկութեամբ ոլորելով Հարիբայի տան ուղղութեամբ:

— Սէ՛ր կ'ենեն, — առեղծուածով շըրթունքները կծկելով, ասաց մի կին: — Լիրբը կը պաղէ ջահէլի աչքերը, ծոցը կ'առնէ ջահէլին···

Նրա աչքերը յանկարծ արցունքոտուեցին, նա լռեց եւ ծածկուեց չադրայով:

(42 – Շար·)

հայցէ տուեց: Մի ժամ յետոյ երկու հոգի մեր ընկերոջ հետ մտնում են մեր սենեակը: Նրանցից մէկը նիհար եւ ժպիտը երեսին, մօտենալով մեզ ասում է.

— Բարով էք եկել, տղերք: Ես Սողոմոնն եմ:

— Թեհլիրեան, աւելցնում է երկրորդը:

Բոլորս շշմում ենք: Մեր առջեւ կանգնած էր պաշտելի հերոսը, այն հոյակապ հայորդին, որ Պերլինում դիտապաստ գետին գլորեց հայակեր հրէշին՝ Թալէաթ փաշային:

Թեհլիրեանը գրկում է բոլորիս եւ համբուրում է: Կարծես մենք էլ ենք հերոսանում: Ղարիբեանը բռնում է հերոսի ձեռքը, ուզում է համբուրել: Սողոմոնը չի թողնում:

— Թող որ համբուրեմ այդ ձեռքը, այդ վրիժառու բազուկը:

Թեհլիրեանի հետ եկողը, որի անունը դժբախտաբար մոռացել եմ, մեզ հրաւիրում է ճաշի: Մեր աչքերը փայլում են: 24 ժամ է ոչինչ չենք կերել: Ճաշն անցնում է հրաշալի: Բաժակաճառ, երգ, արտասանութիւն: Ուշ ժամանակ գալիս ենք, մի քիչ հանգստանալու:

Հազիւ էինք պառկել, երբ մեր սենեակին դուռը ծեծեցին: Բացինք: Փոթորիկի պէս ներս մտան հինգ հոգի, որոնցից երեքը ատրճանակներ բռնած էին: Զինուորներից մէկը մօտեցաւ պատուհանին, փակեց եւ վարագոյրը քաշեց:

— Զմօտենալ պատուհանին:

Միւս երկուքը պահակի նման կանգնեցին դռների երկու կողմերը:

— Զմօտենալ դռներին:

Մենք չգիտէինք թէ ինչ է պատահել: Նրանցից մէկը նստեց սեղանի առաջ, բաց արեց տօսիէն, հանեց ինչ որ թղթեր եւ անթարթ աչքերով նայեց մեզ: Զննեց բոլորիս խիստ հայեացքով ու կոտրած ռուսերէնով հարցրեց.

— Ո՞վ է ձեր շէֆը:

— Մենք շէֆ չունենք, մենք ունենք ռեժիսէօր՝ Մանուէլ Մարութեան եւ ադմինիստրատօր, եւ ցոյց տուինք Գուրգէնեանին:

— Ո՞վքեր էք դուք:

— Դերասան – ուսանողներ, որ Պարսկաստանից սկսած ներկայացումներ տալով գնում ենք Փրակա ուսանելու:

— Փրակայում ի՞նչ պիտի ուսանէք:

— Զանազան մասնագիտութիւններ:

— Հըմ, ասեց դաժան քննիչը, — ուրեմն դուք ուսանող էք, ներկայացումներ էք տալիս եւ գնում էք Փրակա ուսանելու:

— Այո՛:

— Սուտ էք, գոռաց քննիչը: Դուք տէրրօրիստներ էք, մենք ստոյգ տեղեկութիւններ ունենք:

— Տէրրօրի՞ստներ… զարմացած բացականչեցինք բոլորս:

— Այո, տէրրօրիստներ: Դուք ճանաչո՞ւմ էք Սողոմոն Թեհլիրեանին:

— Այսօր ծանօթացանք:

— Այսօ՞ր: Նախապէս ծանօթ չէի՞ք:

— Ո՛չ:

— Գիտէ՞ք թէ ո՞վ է նա:

— Այո՛:

— Ի՞նչ գործ ունէիք նրա հետ:

— Մեր ընկերներից մէկին այսօր ձերբակալեցին իբրեւ գող որովհետեւ մեր ունեցած միակ հարստութիւնը՝ մէկ շիշ անուշահոտութիւն, տարել էր շուկայ ծախելու եւ դրամով ուտելիք գնելու համար: Մենք կարողացանք ձեր ոստիկանութեան ապացուցանել որ նա գող չէ: Այդ ձեւի անակնկալների չհանդիպելու համար, որոշեցինք փնտռել եւ գտնել մեր ազգակիցներին մէկին, որպէսզի մեզ օգնէ նման դժուարութիւնների դէպքում: Ես անձամբ իջայ պանդոկապետի մօտ եւ խնդրեցի մի որեւէ Հայի հասցէ տալ: Նա տուեց: Ես գնացի գտայ նրան, այնտեղ էր նաեւ Ս. Թեհլիրեանը: Երբ իմացան որ մենք Հայ ենք եւ ուսանող, եկան մեզ տեսնելու եւ օգտակար լինելու. Նրանք մեզ ճաշի հրաւիրեցին: Ահա ամբողջ ճշմարտութիւնը:

Քննիչը լռեց: Մի գեղեցիկ ծխատուփ հանեց եւ ծխախոտ առաջարկեց:

— Ես հաւատում եմ ձեզ, ասաց նա, բայց մենք ապահովութեան պաշտօնեաներ ենք, մեր պարտականութիւնն ենք կատարում: Թրքական դեսպանատնից յայտնել են որ տէրրօրիստներ եկել են եւ հանդիպում ունեցել Թեհլիրեանի հետ: Նրանք գնալու են Պոլիս կամ Անգարա:

— Բացարձակապէս զրպարտութիւն է, քանի որ մենք գնում ենք Փրակա:

— Ուրեմն դուք Պոլիս չէ՞ք գնում:

— Նայեցէք մեր անցագրերը:

— Ե՞րբ էք մեկնում:

— Վաղը երեկոյեան ժամը 8ին:

— Պիտի ներէք, բայց ստիպուած ենք ձեզ ասել, որ մինչեւ ձեր մեկնումը պանդոկից դուրս չելլէք եւ հանդիպումներ չունենաք կասկածելի մարդկանց հետ: Սա ի հարկէ ձեր օգտին համար, — ասաց ապահովութեան պաշտօնեան:

— Մի խօսքով դատապարտուած ենք տնային բանտարկութեան:

— Ստիպուած ենք, ասաց պաշտօնեան եւ վեր կացաւ ու պատրաստուեց մեկնելու:

— Այս ոստիկանը կը մնայ ձեր տրամադրութեան տակ, եթէ մի բանի պէտք ունենաք, սրա միջոցով կարող էք կարգադրել:

— Մի խօսքով սա էլ մեր պահակն է:

— Ցտեսութիւն, ասաց պաշտօնեան, հաւանական է վաղը առիթ ունենամ ձեզ բարի ճանապարհ մաղթելու:

Չգիտեմ թէ ինչ ձեւով, հաւանաբար պանդոկապետի միջոցով, այս լուրը հասել էր սուրճի վաճառական Հային եւ Թեհլիրեանին: Վաճառականը, որ լաւ ծանօթութիւն եւ կապեր ունէր պետական շրջանակների հետ, գնացել խօսել էր ուրիշ անձանց հետ, որի հետեւանքով կարողացան մեզ ազատել տնային բանտարկութիւնից:

Մեկնելու օրը հրաւիրուած էինք ճաշի մի ուրիշ պատուական Հայի տուն, որ եթէ չեմ սխալւում Մորճիկեան էր կոչւում: Այնտեղ էր նաեւ Սողոմոնը: Նա ժպտալով ասաց.

— Տղերք ջան, հրաժեշտներս լաւ կը կատարէք:

— Սա մի գեղեցիկ յուշ է, ասացի:

— Որ իմ պատճառով պիտի դատապարտուէիք 24 ժամ բանտարկուել հիւրանոցում:

Երեկոյեան եկան մեզ ճանապարհ դնելու: Ուտելիք առատ պաշար էին բերել: Համբուրուեցինք հերոսի հետ ու բաժանուեցինք հարազատների նման: Ես այլեւս չհանդիպեցի Սողոմոնին: Տարիներ յետոյ երբ լսեցի նրա մահը, յիշեցի պերլինեան օրերը եւ նրա պայծառ, ազնիւ դէմքը դարձաւ կենդանի եւ խօսուն: Յաւերժ փառք մեծանուն հերոսին:

Մենք « տերրորիստ »ներս, փոխանակ Պոլիս գնալու, նաւի առագաստները պարզեցինք դէպի Չեխոսլովաքիայի մայրաքաղաքը Փրակա:

Նաւաստարդեանը նստած նաւի ցռուկին, երգում էր «Կապոյտ Դանուբ»ը:

Սերժը բաց արեց ուտելիքի կապոցները, Բաշմանեանի հետ ուտում էր սերպիական երշիկները:

Նաւը խաղաղ սահում էր Դանուբի վրայով: Եւ մենք շուտով պիտի հասնէինք մեր արկածալից ճամբորդութեան նաւահանգիստին:

«Կապոյտ Դանուբ… Կապոյտ Դանուբ…» — Իսկ ո՞ւր մնաց «Մայր Արաքս»ը:

ՄԱՆՈՒԷԼ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

Թեհրան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՏՈՎԱՔԱՐԵՐԸ

———o———

Աղջիկս ծովափին քարեր է հաւաքում, մանր, գեղեցիկ քարեր: Գոյների ինչպիսի՜ նրբերանգներ, ձեւերի ինչպիսի՜ բազմազանութիւն: Կարծես մի անտես, բայց հմուտ ձեռք մէկ-մէկ յղկել է այդ քարերը, գեղեցիկ նախշեր քաշել, ջնարակել, յետոյ բերել ու թափել է ծովափում, տուել ալիքների ձեռքը, որ պարապ չմնան, քարկտիկ խաղան, որ ուրախանան իրենց մենութեան մէջ:

Աղջիկս ծովափին քարեր է հաւաքում, մանր, գեղեցիկ քարեր: Նա ցանկանում է ծովափից գեղեցկութեան մի քանի փշրանքներ տանել իր փոքրիկ բաժակի մէջ լցրած: Նա ուզում է իր փոքրիկ բաժակում իր փոքրիկ ծովը ունենալ, գոյնզգոյն քարերով, լսել նրանց աղմուկը, տեսնել նրանց խաղը:

Ահա բաժակը դրուած է սեղանին: Բաժակի մէջ ջուր է, ջրում՝ քարերը: Լցուած են քարերը ջրի մէջ, որպէսզի վերադարձուի նրանց բնական միճակը, որպէսզի նրանք փայլեն անցածի ու հեռաւորի փշրանքներով…:

Բայց նոյնիսկ պատրանքը չկայ: Ո՞ւր են քարերի նախկին գեղեցկութիւնը, փայլը, երանգները: Կարծես նոյն քարերը չեն, կարծես դրանց փոխել է, գունաթափել, տգեղացրել, խլելով նրանց շունչը, փայլը, կենդանութիւնը ու թողել պարզապէս քարեր՝ սովորական, անհրապոյր…

— Բայց ինչո՞ւ, ինչո՞ւ, հարցնում է աղջիկս: Չէ՞ որ նրանք էլի ջրի մէջ են: Ինչո՞ւ…

— Բայց ծովում չեն:

— Մի՞թէ ծովի ջուրը ուրիշ է:

— Ուրիշ չէ, ասում եմ, միեւնոյն ժամանակ ուրիշ է: Բաժակում չկան ծովի խորութիւնը, անհունութիւնը, չկան ալիքներ, շարժում…

— Շարժո՞ւմ, ալիքնե՞ր…

— Այո՛, Եւ այն բոլորը, ինչ շրջապատ է կոչւում, կոչւում է տարերք…

Աղջիկս չհասկանալով, հարցական ինձ է նայում:

Պարզ է, չի հասկանում:

— Ի՛նչպէս ասեմ, սկսում եմ նորից: Այ, դո՛ւ այստեղ չնայած ուրախ ես անցկացնում օրերդ, լողանում ես, բայց երբեմն տխրում ես առանց ընկերների, տան, դպրոցի, այն շրջապատի, որին սովոր ես: Ախր, այս քարերն էլ են կարօտում: Կարօտում իրենց տանը, ծովափին, կարօտում իրենց ընկերներին՝ քարերին:

— Կարօտո՞ւմ…

Աղջիկս լռում է: Զգում եմ, որ մտածում է: Յետոյ անխօս վերցնում է քարերով լցուած բաժակը ու դուրս վազում: Քիչ յետոյ զանգաղ ներս է մտնում, դատարկ բաժակը դնում է սեղանին:

— Ի՞նչ արեցիր, հարցնում եմ:

— Ծովափ տարայ: Իրենց տուն տարայ, իրենց ընկերների մօտ: Թող մնան իրենց տեղում, թող չկարօտեն: Եթէ չկարօտեն իրենց տանը, ընկերներին, առաջուայ պէս կը փայլեն չէ՞, հարցրեց նա:

Ես լուռ գլխով արեցի: Ի՞նչ կարող էի ասել: Շոյեցի գլուխը, ժպտացի: Նա լաւ էր հասկացել այդ փոքրիկ քարերի փոքրիկ տխրութեան պատճառը:

ԵԴ. ԱՒԱԳԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (74)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

Մկրտիչ աղա նստաւ: Զափազանց յուզուած ու այլայլած դէմք մը ունէր, զոր վաճառականը չնշմարեց:

— Առանձի՞ն էք, հարցուց:

— Այո, պատասխանեց Պօղոս էֆէնտի:

— Տիկինը հոս չէ՞:

— Հոս է, բայց քիչ մը անհանգիստ է…

Երկու բարեկամներուն միջեւ պահ մը լռութիւն տիրեց: Մկրտիչ աղա նեղուած կերպարանք մը ունէր եւ հետզհետէ իր յուզումը կ'աւելնար: Պօղոս էֆէնտի նըշմարեց ասիկա…

— Ի՞նչ կայ, հարցուց, վրանիդ տարօրինակ վիճակ մը կը տեսնեմ կոր…

— Այսինքն, այո, քիչ մը յուզուած եմ, կմկմաց:

— Ինչո՞ւ համար, մէկու մը հետ խընդի՞ր մը ունեցաք…

— Չէ, միայն թէ… քիչ մը առաջ…

Եւ Թաղականը լռեց, առանց խօսքը ամբողջացնելու:

— Ի՞նչ կայ, խօսէ տեսնենք, պնդեց Պօղոս էֆէնտի, որ չէր հասկնար իր բարեկամին վարանոտ ընթացքին պատճառը:

— Շիտակը, Պօղոս էֆէնտի, չեմ համարձակիր կոր…

— Ի՞նչ բանի վրայ է խնդիրը:

— Խնդիրը ձեր անձին վրայ է… Թէեւ չէի ուզեր ատանկ գործերու խառնուիլ, բայց միւս կողմէն լռելն ալ անկարելի է, մանաւանդ որ խօսքը ամէնուն բերանն է եւ կը զարմանամ, որ դեռ ձեր ականջը չէ հասած:

— Աստծու սիրոյն, ի՞նչ է ատ, խօսէ, մենք ալ հասկնանք:

— Ճանըմ, պարզապէս զրպարտութիւն մը, ով գիտէ որ սրիկան մէջտեղ նետեր է… բայց անանկ մանրամասնութիւններով կը պատմուի կոր…

Պօղոս էֆէնտի յանկարծ թեթեւ մը տժգունեցաւ: Զգաց թէ խնդիրը ինչ բանի շուրջը կը դառնայ եւ դողահար ձայնով մը հարցուց.

— Իմ ընտանեկան պատւի՞ս վերաբերեալ բան մըն է:

— Այո… ճիշդ գուշակեցիք, պատասխանեց միւսը:

— Պատմէ տեսնենք… դարձեալ Մարգար էֆէնտիի փէշին տակէն ելած բան մը պիտի ըլլայ:

— Ինծի ալ անանկ կուգայ, պատասխանեց Մկրտիչ աղա:

Պօղոս էֆէնտի սիկարէթ մը վառեց, հատ մըն ալ իր բարեկամին տուաւ եւ իր պաղարիւնութիւնը պահելու համար հզօր ճիգ մը ընելով յարեց.

— Պատմէ նայինք սա լաօծները:

— Պօղոս էֆէնտի, գիտցած ըլլաս, որ ես այդ լուրերուն բնաւ չհաւատացի:

— Ճանըմ, ես գիտեմ ատանկ ըլլալը… դուն պատմէ տեսնենք:

— Այսօր ձեր տիկինը Բերա գնա՞ց, հարցուց Մկրտիչ աղա:

— Այո, գնաց, կմկմաց Պօղոս էֆէնտի, էյ ատկէ ի՞նչ կ'ելլէ:

— Իբրեւ թէ տուն մըն է եղեր, դուք ալ վրայ հասեր էք… հոն ձեր պաշտօնեան կայ եղեր… անունն ալ ըսին, միսիս Տիրան…

Պօղոս էֆէնտի ամբողջ մարմնով սարսռաց: Գերմարդկային ճիգ մը ըրաւ իր պաղարիւնութիւնը պահելու համար, յետոյ դողահար ձայնով մը հարցուց.

— Ուրիշ ի՞նչ լսեցիր:

— Ճանըմ, կարգ մը մանրամասնութիւններ… իբր թէ դուն նամակ մը առեր ես եղեր, ատկէ իմացեր ես, թէ տիկինն այսինչ տունն է միսիս Տիրանին հետ, հոն գացեր ես, հոն երիտասարդ մը կայ եղեր Արդար անունով, անիկա քեզ ընդունեք է եւ ցոյց տուեր է այն սենեակը՝ ուրտեղ… տեսակ-տեսակ խօսքեր, էֆէնտիմ, ո՞ր մէկը ըսեմ… նորէն կը կրկնեմ, ես բնաւ չհաւատացի, բայց ուզեցի որ ձեզի ըսեմ, որպէսզի գիտնաք… Թաղին մէջ ամէնուն բերանն է:

— Բայց ո՞վ է այս բաները ըսողը:

— Ես ընկեր Կայծունիէն իմացայ… բայց ուրիշներն ալ նոյն բանը պատմեր են… կ'երեւայ, որ խօսքը Մարգար էֆէնտիին տունէն ելեր է… Այդ Արդար ըսուած երիտասարդը հոն եղեր է:

— Ո՞ւր է եղեր, գոչեց Պօղոս էֆէնտի:

— Մարգար էֆէնտիի տունը: Դուն ատանկ երիտասարդ մը կը ճանչնա՞ս:

— Չէ, չեմ գիտեր կոր, պատասխանեց Պօղոս էֆէնտի:

— Ես արդէն ըսի, որ ծայրէ ի ծայր սուտ ըլլալու է:

— Այդ Արդարը դուն տեսա՞ր:

— Չէ, բայց Կայծունին ըսաւ, որ անկէ լսեր է պատմութիւնը: Այս ատեն ալ սուտ կ'ըլլա՞յ:

Պօղոս էֆէնտի ոտքի ելաւ, սենեակին մէջ պահ մը շրջեցաւ, սիկարէթ մը վառեց եւ յետոյ հարցուց.

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Յուրէն Փափազեանէ 100 Փր. իրենց հօր Մկրտիչ Փափազեանի մահուան 17րդ տարելիցին առթիւ։

×

Կապոյտ Խաչի Առնուվիլ – Սարսէլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 50 Փր. փոխան ծաղկեպսակի, Պր. Ոսկան Դանիէլեանէ, ողբացեալ Հայկուհի Նիկողոսեանի մահուան առթիւ։

×

Կապոյտ Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները.—

Տիկին Զօրեան իր ապաքինման առթիւ (Էքս–ան–Փրովանս) 50 Փր., այլեւ Տիկին Քնար Մուրատեան իր ամուսնոյն մահուան առաջին տարելիցին առթիւ 50 Փր., այլ Տիկին Ե. Այանեան իր եղբօր՝ Սարգիս Թէրզիեազուպեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ 50 Փր.։

×

Կարմիր Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ 100 Փր. Տիկին Հայկուհի Նիկողոսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, տեղւոյն Ամասիացի ծանօթներու կողմէ հաւաքուած, ինչպէս նաեւ Պր. Ո. Դանիէլեանէ 50 Փր.։ փոխան ծաղկեպսակի Տիկ. Հայկուհի Նիկողոսեանի մահուան տխուր առթիւ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Կազմակերպուած Մարդկային Իրաւանց Լիկայի Սոյի մասնաճիւղին կողմէ, Ուրբաթ Յունիս 9, ժամը 20.45ին Սոյի նախկին քաղաքապետարանի Սալ տէ Ֆէթը (68, Ռիւ Հուտան)։

Էտուար Տըփրէօ պիտի խօսի «Ծարքային մը յուշերը» իր հատորին մասին եւ պատասխանէ հարցումներուն։

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի հետեւեալ խումբերը.—

— Քրիստափոր ենթ. Չորեքշաբթի 7 Յունիս, Աճարոնեան ակումբը։

— Վռամեան խումբ, Ուրբաթ 9 Յունիս սովորական հաւաքատեղին։

— Ակնունի խումբ, Ուրբաթ 9 Յունիս սովորական հաւաքատեղին։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կիրակի, Յունիս 25 Պարգեւաբաշխութիւն.

— Ժամը 11.30ին ամավերջի հանդիսաւոր պատարագ.

— Ժամը 13ին հացկերոյթ.

— Ժամը 15.30ին պարգեւաբաշխութիւն։

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ամավերջի ճաշին, բարեհաճին տեղեկացնել Տեսչութեան. Հեռաձայն 027-18-28։

Ճաշագին 25 Փրանք։

ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 28

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի
Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչին

Շաբաթ, Յունիս 10, ժամը 21էն մինչեւ լոյս
Salle des Fêtes d'Alfortville, — 22, Rue Voltaire

Կը խօսի ԸՆԿԵՐ Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին
ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ
ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ — ՀՐԱՉՈՒՀԻ ՀԱՅԿԱՆԵԱՆ
Նուագախումբ՝ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆ

ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ ՊԱՐ, ԵՐԳ ԵՒ ԽԱՂԵՐ — ԱՌԱՏ ԿԵՐՈՒԽՈՒՄ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ամավերջի հանդէս – դաշտահանդէսը Յունիս 25ին։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Երուանդ Քէօշկէրեան՝ սափրիչ։ Իրմէ եւ զինքը ճանչցողներէն կը խնդրուի գրել Պ. Բիւզանդ Քէօշկէրեանի հետեւեալ հասցէով.

Mr Puzant Keuchguérian
St. Ceciliapad 3
Venray (Pays-Bas)

×

Կարապետ Եաղըճեան ծնած Պաֆրա (Թուրքիա) կը փնտռէ իր քոյրը որ 15 տարեկան էր 1916ին։ Ձիրար վերջին անգամ տեսած են Դաւրայի մէկ որբանոցը 1916ին։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել՝

Տէր–Յարութիւնեանի
1, Rue des Vignes
93 - Epinay s/Seine

ՍԿԱՏՈՒԱՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒՆ, ԳԱՅԼԻԿՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի 11 Յունիս 1972, կէսօրէն մինչեւ երեկոյ, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ
26. Rue Troyon — Sèvres — Métro : Pont de Sèvres

Դաշտահանդէսի յայտագիր — սկաուտական խաղեր եւ երգեր — զանազան հաճելի խաղեր եւ մրցումներ։
Սկաուտական ձեռական աշխատանքներու ցուցադրութիւն։
Առատ ուտելիք եւ խմիչքներ — պաղ կամ տաք խորոված եւ անուշեղէններ, չատ մատչելի գիներով։
Մուտքը ազատ է։

Անձրեւի պարագային, հանդէսը տեղի կ'ունենայ պատսպարուած սրահներուն մէջ։

ԲԱՑՈՒՄ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ԾՈՎԵԶԵՐԵԱՅ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿԱՅԱՆԻՆ
1 ՕԳՈՍՏՈՍ 1972

6–14 տարեկան մանուկներու արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝
15, Rue Jean Goujon — Paris (8e)
Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 10–12

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ընդհանուր փափաքին համաձայն
Հայ Ուսանողներու Օգնութեան Միութեան
ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ թատերախումբը կրկին կը ներկայացնէ
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆԻ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

(3 արար)
զուարճալի զաւեշտ մը

Արդիականացում եւ համադրծ բեմադրութիւն դերակատարներու կողմէ, ղեկավարութեամբ Յակոբ Փափազեանի
Երեքշաբթի Յունիս 6, ժամը 20.45ին
THEATRE CHARLES DE ROCHEFORT 64, Rue du Rocher (Métro Villiers)

Դերակատարներ.— Սօնա Վարդանեան, Օքսէն Կեղեան, Յակոբ Փափազեան, Ագապի Պալեան, Մանուկ Թօմարճեան, Ալեքսան Ալեքսանեան, Կարօ Մասլաքեան, Արա Տէյիրմէնճեան, Գաբրիէլ Թօկաչեան, Արման Թիւզէմէնեան, Րաֆֆի Սարգիսեան, Միսաք Քըլըճեան, Գ. Տէմիրեան։

Տոմսերու համար դիմել.—
Bureau de l'Union, 32 Rue de Trévise, les Mercredis et Samedis de 18 à 19 heures
Markarian, 32, Rue de Trévise — Massis, 21 Rue Saulnier
Diamantaires, 60 Rue Lafayette
Գին 20 եւ 10 փրանք

ՃԱՇ

Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան յանձնախումբի ճաշը Յունիս 17ին, Մխիթարեան վարժարանի «Գ. Մ. Ալէմշահ» սրահը։ Ծոխ գեղարուեստական բաժին։
Մանրամասնութիւնները յետագային։

ԵՐԿՈՒ ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ
17 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԳԻՆ 2.500 ՖՐ.
ԱՅԺՄԷՆ ԻՍԿ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԵՐԵՔ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ

12 ՅՈՒԼԻՍ — 4 ՕԳՈՍՏՈՍ — 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Երդ ու դարձ օդանաւով։ ԵՐԿՈՒ ՀՈԳԻՆՈՑ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, ԼՈԳԱՐԱՆՈՎ, «Արմենիա»ի կամ «Անի»ի մէջ։ Նախաճաշ, ճաշ, ընթրիք, բազմաթիւ շրջապտոյտներ

Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար
Արձանագրութեանց համար դիմել՝
TRANSTOURS, 22 Rue du 4-Septembre, Paris (2e) — Tél. 742-77-40
ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. Ունեանի, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. Ալիքսանեանի՝
11, Rue du Bassin, St. Julien — Tél. 51-74-90 — 66-38-92
ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ Ն. Գասպարեանի — ԼԻՈՆ՝ Պալեանի — ՏԷՍԻՆ՝ Կ. Գարայեանի
ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ Ց. Պօյաճեանի

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ
ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Կեդր. Վարչութեան եւ կազմակերպութեամբ Վիէն–Տէսին քոյր միութիւններու.
Պատուոյ նախագահութեամբ
Տէսինի քաղաքապետ
Պր. ՓԻԷՐ ՄՈՒԹԷՆԻ
Կը խօսի Պր. Վիքթոր Կարտոն
Մասնակցութեամբ Տէսին – Վիէն Նոր Սերունդի պարախումբին։

Երգ՝ Տիկ. Ալիս Ալթունեան–Գալուստեան, արտասանութիւն՝ Օր. Օր. Պարտաքճեան եւ Կարապետեան։

Առատ կերուխում, հայկական նուագախումբ, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ։
11 Յունիս Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը, ժամը 15.30ին։
Մուտքը ազատ է

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վիէնի Կապոյտ Խաչի դաշտահանդէսը Յունիս 18ին։

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը եւ դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Կիրակի, 25 Յունիսին։

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »
32, Rue de Trévise — Paris (9e)

ԱՐԵՒԻՆ ՀԵՏ,
ԱՐԵՒԻ ՓԱՅԼ ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU
Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98

ՅՈՒՇԻ ԵՐԵԿՈՅ
ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

Մահուան 100ամեակին առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան եւ Փարիզի Էսսեան Սանուց Միութեան, հովանաւորութեամբ Արեւմտ. Եւրոպայի Կաթող. Պատուիրակ։

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Կը նախագահէ ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ
Դուրեանի կեանքն ու գրականութիւնը կը ներկայացնէ ԵԴ. ԱՂԱՄԵԱՆ
Խօսք կ'առնէ ԱՍԱՏՈՒՐ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ
Արտասանութիւններ քերթողին գործերէն
9 Յունիս Ուրբաթ գիշեր ժամը 8.30ին
MAISON DES CENTRAUX
8, Rue Jean-Goujon, Paris (8e)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Շաբաթը քանի մը օրուան համար տաքթիլօ – հաշուապահ օրիորդ մը։
Հեռաձայնել 253-20-54։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
6
ՅՈՒՆԻՍ
MARDI
6 JUIN
1972

Le Numéro 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris 9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-81

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.	

48րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.433

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.433

ԲԱՑՄԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻ

Յունիս չորսի Կիրակին յիշատակելի ու մինչեւ իսկ պատմական օր մըն էր ոչ միայն Տէսինի Հայութեան համար, այլեւ բոլոր անոնց, ներկայ թէ բացակայ, որոնք աւելի քան կէս դարէ ի վեր իրենց սրտին մէջ կառուցած են Ապրիլեան յուշարձաններ ու այսօր մօտէն թէ հեռուէն կ'ապրէին բացառիկ ժամեր, ի տես կամ ի լուր Տէսինի յուշարձանի բացման արարողութեան:

Եկած էին Ֆրանսայի գրեթէ բոլոր շրջաններէն Ռոնի նահանգի այս փոքրիկ քաղաքը, ուր փոքրիկ հայ գաղութը գոհողութեամբ եւ անսակարկ նուիրումով կրցած էր իրագործել կառուցումը յուշարձանի մը, որ կոչուած է յաւէժացնե-լու անորակելի ցեղասպանութեան մը յիշատակութիւնը, հայրենիքէն դուրս, արտասահմանի հողին վրայ, հոն ուր համախմբուած է ամբողջ Ապրիլեան սե-րունդը:

Առաւօտուն, տեղւոյն Ս. Աստուածած-նայ մատրան մէջ, Լիոնի հոգեւոր հո-վիւ՝ Դաւիթ Ծ. Վ. Սահակեան մատոյց պատարագը որուն կը նախագահէր Կաթ. Պատուիրակ՝ Սերովբէ Արք. Մանուկ-եան, արտասանելով նաեւ Ապրիլեան Եղեռնը ոգեկոչող քարոզը:

Կէսօրէ ետք ժամը 3.30էն առաջ իսկ, խուռներամ բազմութիւն մը հաւաքուած էր Տէսինի Լիպերասիոնի հրապարակը, ուր կը բարձրանայ արդիական ըմբռնու-մով կառուցուած յուշարձանը, գործ Լիոնի արձանագործներէն՝ Տառասի:

Հետզհետէ կը հասնէին պաշտօնական անձնաւորութիւնները, կրօնական թէ աշ-խարհական, Ֆրանսացի թէ հայ, որոնց կարգին յիշենք Սերովբէ Արք. Մանուկ-եան, Հայ Բողոքական յարանուանու-թեան ներկայացուցիչը (դժբախտաբար ոչ մէկ ներկայացուցիչ ունէր Հայ Կա-թողիկէ Եկեղեցին), Լիոնի Արքեպիսկո-պոսին ներկայացուցիչը, մեծ Ռաբբու-նապետը, Լիոնի Քաղաքապետը, Նահան-գապետարանի ներկայացուցիչներ, խոր-հրդականնաականներ, Թաղապետական խորհրդատուներ ինչպէս նաեւ հայ կազմա-կերպութիւններու եւ միութիւններու ներկայացուցիչներ Փարիզէն, ի շարս որոնց ներկայացուցիչները՝ Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէի, Հայ Դատի Յանձնախումբի, Աղքատա-խնամի, Եկեղեցւոյ վարչութեան, Ժաֆի, Մշակ. Միութեան, «Յառաջ»ի խմբա-գրութեան, եւայլն, եւայլն: Գաւառի գանազան քաղաքներէ — Լիոն, Վալանս, Վիէն, Սէնթ Էթիէն, Կրընոպլը եւ այլն — եկած էին նաեւ Ազգ. Միութիւններու եւ կազմակերպութիւններու ներկայացու-ցիչներ: Ու վերջապէս հայ ժողովուրդը, շուրջ 4000 հոգի, հայ մարմիկէն մինչեւ վաղուան երիտասարդը, ամբողջ սե-րունդը Ապրիլեան, ժամանակէն առաջ ծերացած սերունդ մը, որ դեռ 57 տարի յետոյ չէ մոռցած իր սեւ անցեալը: Մա-նրդի ունկնդրութենէն ետք, առաջին անգամ խօսք առաւ Պ. Արսէն Մարկոս-եան, Տէսինի քաղաքապետի օգնական, որ յանուն կառուցման եւ բացման արա-րողութեան կոմիտէներու եւ Տէսինի Հա-յութեան, առաւելաբար շնորհակալու-թեան խօսք ըսաւ Տէսինի քաղաքապե-տին, Լիոնի քաղաքապետին, նահանգա-պետին, արձանագործին եւ բոլոր անոնց որոնք բարոյապէս թէ նիւթապէս օժան-դակեցին այս յուշարձանի իրագործման:

Տէսինի քաղաքապետ Պր. Մութէն նախ հակիրճ պատմականը ըրաւ յուշարձանի կառուցման, ապա ծանրացաւ Տէսինի հայ գաղութի պատմութեան վրայ, 1923էն սկսեալ երբ 1500 հոգինոց փոքրիկ քա-ղաքը ուր նոր բացուած էր Թեքսթիլ Լիոնի ընկերութեան գործատունը, կ'ըն-դունէր տարագիր Հայերը:

Մէթր Ցովիկ Եղիազարեան նախ եւ ա-ռաջ շեշտեց թէ այս արարողութիւնը յա-տուկ տարողութիւն մը եւ հանդիսաւո-րութիւն մը ունի, ողջունելով մանաւանդ Լիոնի քաղաքապետ Պ. Լուի Փրատէլի ներկայութիւնը, ու շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք Տէսինի քաղաքապետին, խորհրդականներուն, Թաղապետական խորհրդատուներուն ու բոլոր ներկանե-րուն, անդրադարձաւ նաեւ թէ հաւաւա-գիտօրէն ձեռնարկ մը նման միասնակա-նութիւն ստեղծած է եւ ապահոված բո-լոր Հայերու մասնակցութիւնը առանց խտրութեան: Ծանրացաւ նաեւ Ֆրանսա-ցիներու եւ Հայերու կողք կողքի սարած կռիւներուն պատերազմական դաշտին թէ դիմադրական ճակատի մէջ: Այս յուշարձանը ոչ վրէժի խորհրդանիշ մըն է, ոչ ալ լացի պատ մը, այլ յիշատակի արձան մը որ կը խորհրդանշէ արդարու-թեան եւ ազատութեան ոգին, որ միայն իմաստ մը կու տայ կեանքին: Ֆրանսերէն ճառէն ետք Մէթր Ցովիկ Եղիազարեան քանի մը խօսք ալ ըսաւ հայերէն:

Լիոնի քաղաքապետը՝ Լուի Փրատէլ գլխաւորաբար յիշատակեց Թուրքերու ծրագրուած ցեղասպանութիւնը, շեշտը դնելով Թալաաթի հեռագրին վրայ, որուն բնագիրը կարդալով մարդ չի կրնար սար-սափի զգացում մը չունենալ ու կարելի չէ հպարտ ըլլալ իբրեւ մարդ, քանի որ բոլորս ալ պատասխանատու ենք եղածին: Պ. Փրատէլ ոգեկոչեց ջարդերը Ապտիւլ Համիտէն սկսեալ հասնելու համար 1915-ին, որ դարուս առաջին ցեղասպանու-թիւնը հանդիսացաւ:

Լիոնի քաղաքապետի ճառէն ետք, Սե-րովբէ Արք. շրջապատուած վարդապետ-ներով կրօնական արարողութիւն մը կա-տարեց ու հոգւոցը ըսելէ ետք, խօսք ա-ռաւ հայ ժողովուրդի երախտագիտու-թիւնը յայտնելու համար ազնիւ եւ հիւ-րընկալ Ֆրանսայի ու նաեւ գոհունակու-թիւնը այս յուշարձանին կառուցման առ-թիւ, մաղթելով որ նման յուշարձաններ կառուցուին ամէն տեղ:

«Հայր Մեր»ով վերջ գտաւ այս արա-րողութիւնը, որուն կը յաջորդէր հիւրա-սիրութիւն մը Տէսինի Քաղաքապետա-րանին մէջ:

Աւելորդ չէ անշուշտ շեշտել թէ գա-ղութը առաւելաբար Պ. Նափոլէոն Պիւլ-լիւքեանի կը պարտի բոլոր Ֆրանսացի անձնաւորութեանց եւ ի մասնաւորի Լիո-նի քաղաքապետ՝ Պ. Լուի Փրատէլի ներ-կայութիւնն ու լայն օժանդակութիւնը այս ձեռնարկին: Գնահատանքի լայն բա-ժին մը ունի նաեւ կառուցման յանձնա-խումբը որ Պ. Մեսրոպ Պայընտրեանի գլխաւորութեամբ եւ ոքնաջան աշխա-տանքով, յաջողեցաւ իրագործել 1965ի Յիսնամեակին առթիւ յղացուած այս ծրագիրը, որուն նիւթական լայն մաս-նակցութիւն մը բերաւ ամբողջ ֆրան-սահայ գաղութը եւ մանաւանդ, ինչպէս միշտ՝ Պ. Մուշեղ Ճիէրճեան, որ պատ-ւոյ նախագահն էր յանձնախումբին եւ Միացեալ Նահանգներ գտնուելով, չէր կրցած ներկայ ըլլալ արարողութեան:

×

Այսպէս յիշատակելի օր մը ապրեցաւ Ֆրանսահայ գաղութը, Կիրակի օր, Ռո-նի ափին ուր ոգեկոչեց Եփրատը, Ազա-տագրութեան հրապարակի մը վրայ, ուր յիշեց թէ իր Հողերը կը սպասեն իրենց ազատագրութեան ու անգամ մը եւս ա-ղօթեց, սրտին խորէն, բոլոր անոնց հա-մար որոնք ինկան վասն կրօնի եւ հայ-րենեաց, շատ ու շատ հեռու Տէսինէն, ուր այսօր, կը յաւերժանայ իրենց յի-շատակը:

Ա. Մ.

Յ. Գ.— Յաջորդաբար պիտի հրատա-րակենք իրենց բնագրին լեզուով Տէսինի քաղաքապետ Պ. Մութէնի, Պ. Ցովիկ Եղիազարեանի եւ Լիոնի քաղաքապետ՝ Պ. Լուի Փրատէլի ճառերը ու տանք նաեւ, ի հարկին, այլ մանրամասնութիւններ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՀՐԱՒԻՐՈՒԱԾ

Դաշնակցային Գերմանիա բացառիկ շաբաթավերջ մը ապրեցաւ եւ յանգեցաւ Խորհրդային Միութեան հետ յարաբերու-թեանց սերտացման, աւելի քան երկու տարուան ճիգերէ ետք: Նոյն օրը ի զօրու կը դառնային երկու դաշինքները՝ գեր-մանեւխորհրդային եւ գերմանալեհ եւ համաձայնագիր մը Պերլինի շուրջ: Պատ-մական օրեր Գերմանիոյ համար եւ մա-նաւանդ Պրանտի որ 1970էն ի վեր բա-ւական դժուարութիւններու բախեցաւ: Հեռատեսիլէն խօսած ճառով մը Պրանտ կը շեշտէր. «Պէտք է հիմա կեանք տալ այս դաշինքներուն զորս ստորագրեցինք: Նախապէս ալ բաժակաճառի մը մէջ, ի պատիւ խորհրդային Արտաքին նախա-րար Գրոմիկոյի, որ իր հիւրն էր, Վիլլի Պրանտ յայտարարած էր. «Աշխատանքը որ կը մնայ մեզի ընելիք աւելի քիչ չէ քան այն զոր կատարեցինք: Դժուար պի-տի ըլլայ եւ գուցէ ճախողանքներ ունե-նանք»: Ու բաժակը բարձրացնելէ առաջ «խաղաղ Եւրոպայի մը» կենացը «ուր ժողովուրդները պիտի գործակցին», Դաշնակցային Հանրապետութեան վար-չապետը Գերմանիա հրաւիրած է խոր-հրդային երեք մեծերը՝ Բրեժնեւ, Պող-գորնի եւ Կոսիգին: Կը կարծուի թէ այս այցելութիւնը կը կատարուի գալ տար-ուան սկիզբը:

Վիլլի Պրանտ, ապա, կը մեկնէր Ամե-րիկա, ուր ճառ մը պիտի խօսի Հարվարտ համալսարանի մէջ, Մարշալ ծրագրին 25ամեակին առթիւ: Այս 25 տարիներու ընթացքին Գերմանիա կրցաւ լաւագոյնս արդիւնաւորել տնտեսական մարզին մէջ այն 13 միլիառը զորս Ամերիկա տուաւ աւերակ Գերմանիոյ մը:

× Շաբաթ օր, Պերլինի մէջ է որ Մօ-րիս Շուման, Ռոճըրս, Գրոմիկօ եւ Սըր Ալէք Հիւմ ստորագրեցին Պերլինի վե-րաբերեալ դաշինքը, որուն համար 18 ա-միս աշխատած էին Պոնի չորս դեսպան-ները:

Այս արարողութեան առթիւ խօսք ա-ռած են Արտաքին նախարարները եւ Ռո-ճըրս շեշտած է թէ «ամերիկացի ժողո-վուրդը խորապէս կապուած կը զգայ ինքզինքը Պերլինի ժողովուրդին, եւ ա-նոր հետ կը յուսայ որ Յունիս 3ի այս օրը նշէ աւելի դիւրին կեանքի մը սկիզբը միլիոնաւոր Պերլինցիներուն եւ Գերմա-նացիներուն համար»:

COMMUNIQUE

Le Syndicat de la Presse parisienne communique :

« Bien qu'aucun conflit du travail n'existe actuellement entre le Syndicat de la Presse parisienne et les collaborateurs des diverses catégories des entreprises de la presse quotidienne de Paris, le personnel des imprimeries ressortissant du Comité Intersyndical du Livre parisien a cru devoir s'associer au mouvement de grève nationale décidé par la C.G.T.

Dans ces conditions, aucun journal ne pourra être mis en vente le Mercredi 7 Juin 1972.

Les journaux parisiens regrettent, du fait de cette interruption de parution indépendante de leur volonté, de n'être pas en mesure de fournir au public, avec la régularité souhaitable, les informations et commentaires écrits qu'il attendait. Ils prient leurs lecteurs de bien vouloir les en excuser.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ նորակառոյց Փարք տէ Փրէն-սին մէջ ֆութպոլի Ֆրանսայի բաժակին տիրացաւ Մարսէյլի Օլէմփիքը 1ի դէմ 2 կէտով Պասթիայի դէմ: Արդէն քանի օրէ ուր «հայրենակցական» բուռն զգացում-ներու արտայայտութիւնները տեղ գտած էին Փարիզ, ուր Մարսէյլցիներ եւ Քոր-սիքացիներ կը տողանցէին, ամէն մէկը վստահ իր յաղթանակին: Մարզական Էքիփ օրաթերթի աշխատակիցը կը գտնէ սակայն թէ Կիրակի օրուան մրցումը ա-մէնէն միջակն էր որ տեղի ունեցած է Բաժակի մը մրցումներու շարքին: Ուղե-րորդ անգամն է որ Մարսէյլ կը տիրա-նայ բաժակին:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ «Իզվեսթիա» աւագա-նին շնորհակալութիւն յայտնեց ամե-րիկեան ռազմանաւի նաւապետին, որ նշաններով զգուշացուցած էր այս վեր-ջինը ականներու մասին, իր շրջապայած վայրին մէջ: Խորհրդային նաւապետը «բարի ճամբորդութիւն» մաղթած է ա-մերիկացի նաւապետին:

ՍԱՆ ԽՈԶԷԻ դատարանը անպարտ հրա-տարակեց սեւամորթ ձախապաշտ Անճելա Տէյվիսը, որ ձերբակալուած էր իբրեւ մասնակից ահաբեկչական գործունէու-թիւններու:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախագահը Մոսկուա ժամանեց հինգ օրուան պաշտօնական այ-ցելութեան համար:

ԼԻԲԻՈՅ վարչապետը անդրադառնալով Մերձ. Արեւելքի հարցին անլոյծ կացու-թեան, այդ վիճակին համար պատաս-խանատու նկատեց Խորհ. Միութիւնը: Գնդ. Խատտաֆիի տեսակէտով Արաբները պէտք է վերսկսին պատերազմը Իսրայէլի դէմ:

ԻՏԱԼԻՈՅ կառավարութիւնը կազմելու պաշտօն յանձնուեցաւ Ճուլիօ Անտրէօթ-թիի, որ ընտրութիւններէն ի վեր (Մա-յիս 7) կը շարունակէ վարել ընթացիկ հարցերը:

ՍԹՈՔՀՈԼՄԻ մէջ բացումը կատարուե-ցաւ խորհրդաժողովի մը, որ պիտի զբա-ղի բնութեան պահպանման եւ անոր ա-ռաջքը առնելու հարցով: 109 Պետութիւն-ներ իրենց պատուիրակները ղրկած են:

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ համաձայնագիր մը ստորագրուեցաւ այն երկիրներու միջեւ, որոնք ձկնորսութեան լայն տնտեսութիւն մը ունին: Ըստ այդ համաձայնագրին, 1976էն վերջ պիտի տան լողի ձուկը (սօ-մոն) որսին Հիւս. Ատլանտեանի մէջ, որպէսզի չանհետանայ:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Ա.

Մոսկուայի մէջ լոյս տեսած է Եուրի Պետրոսեանի « Երիտթուրքական շարժում » խորագրով մենագրութիւնը: Գիրքին տպաքանակը, դժբախտաբար, շատ փոքր է՝ ընդամէնը 2.300 օրինակ: Ծանօթ է, որ խորհրդային իշխանութիւնները ջանք կը թափեն, որպէսզի Թուրքիան քննադատող բովանդակութեամբ գիրքեր լոյս չտեսնեն կամ՝ առնուազն աննկատելի դառնան անոնք: Ահա թէ ինչու Պետրոսեանի այս շահեկան գործը, ռուսերէն, որ կը ձգտի փաստերու լոյսին տակ ցոյց տալ Երիտասարդ Թուրքերու ազգայնամոլ եւ յետադիմական նկարագիրը, այսքան փոքր, գրեթէ աննշան տպաքանակ է ունեցած, երբ անդին անարժէք գիրքեր տասնեակ հազարաւոր օրինակներով կը տպուին:

Անուղղակի կերպով այս ցաւալի իրողութեան կ'անդրադառնայ Նշան Կիրակոսեան, «Գարուն»ի 1972ի Մարտի թիւին մէջ, գրելով, թէ «Գրքի տպաքանակը ընդամէնը 2300 օրինակ է: Բայց ամենեւին չենք տարակուսում, որ նրա էջերում արծարծուած հարցերը հետաքրքրում են եւ չեն կարող չհետաքրքրել շատ աւելի մեծ թիւով ընթերցողների, մանաւանդ հայ ընթերցողներին, երիտասարդութեանը»:

Գիրքին հեղինակը՝ Ե. Պետրոսեան, թրքագէտ, տնօրէնն է Խորհ. Միութեան Գիտութիւններու Ակադեմիայի արեւելագիտութեան հիմնարկութեան Լենին-գրադի ճիւղին: Հեղինակը կ'արծարծէ զանազան հարցեր — — ի՞նչ հողի վրայ յառաջ եկաւ Երիտ. Թուրքերու շարժումը, ի՞նչ էր անոնց հետապնդած նպատակը, գաղափարախօսութիւնը, ի՞նչ հեռանկարներ ունէին, եւայլն:

Ջոն Կիրակոսեան « Գարուն »ի այդ թիւին մէջ երկար գրախօսական մըն է գրած, իր կողմէ աւելցնելով նաեւ խիստ շահեկան մանրամասնութիւններ, տուեալներ:

Անցեալ դարու 60–70ական թուականներէն սկսեալ է, որ Եւրոպացիները գործածած են Երիտասարդ Թուրքեր տարազը, ներկայացնելու համար Թուրք սահմանադրականներու գործունէութիւնը: Այս վերջինները իրենք զիրենք կը կոչէին «Նոր Օսմանցիներ»: Ասիկա պատահականութիւն չէր, քանի որ մինչեւ 1908ի յեղափոխութիւնը Թուրք գաղտնի խմբակցութիւնները, այնուհետեւ «Իթ-թիհատ վէ Թերագգը» (Միութիւն և Յառաջդիմութիւն) « Համակայսերական », « օսմանեան հայրենասիրութեան » նշանախօսքերով կ'առաջնորդուէին: 1908էն ետք Թուրքերն ալ սկսան գործածել այդ տարազը:

ԺԹ. դարու կէսերուն, կը գրէ Ջ. Կիրակոսեան, օսմանեան կայսրութիւնը կը գալարուէր ներքին եւ արտաքին հակասութիւններու մէջ: Թուրք փտած պետականութիւնը արդէն չատոնց հաստատած էր իր սորտարոյծ նկարագիրը, բազմաթիւ ճնշուած ժողովուրդներու, երկիրներու վրայ իր իշխանութիւնը պահպանելու անզօրութիւնը: Այդ հսկայ կայսրութիւնը, որ « կարկտան », « հիւանդ մարդ » կոչումն էր ստացած, կը դառնէր կործանումի, փլուզումի եզրին: Եւրոպական Պետութիւնները կը ձգտէին օգտուիլ այս կացութենէն: Օսմանեան կայսրութիւնը կը վերածուի կիսագաղութի: Սուլթանները ճարպիկ դիւանագիտութեամբ կ'օգտագործէին օտար երկիրներու հակամարտ շահերը, իսկ ներքին՝ ազգային – ազատագրական շարժումները կը ցուպէին եաթաղանի քաղաքականութեամբ:

Քաղաքական ասպարէզ իջած «Նոր Օսմանցիներ»ը իրենց ծրագրին գլխաւոր կէտերէն մէկը կը նկատէին կայսրութեան ամբողջականութեան պահպանումը: Ասիկա կը նշանակէր, որ սուլթաններու իշխանութեան տակ հեծող ժողովուրդները՝ Հայաստանէն մինչեւ Պալքաններ, Հիւս. Ափրիկէէն մինչեւ Արաբական թերակղզի պէտք է շարունակէին մաս կազմել օսմանեան բռնապետական կայսրութեան: Անոնց գաղափարախօսներէն Նամիկ Քեմալ եւ Ալի Սուավի 1867ին վճռապէս կը բողոքէին Սուլթանի դէմ, որ որոշած է Սերպիայէն հեռացնել Թուրք պահակազօրքը: Այդ «գիջումները» վարակիչ կրնան դառնալ կայսրութեան միւս ոչ-մահմետական ազգերու, յատկապէս Պուլկարներու համար:

Ե. Պետրոսեան նկատել կուտայ, թէ «Նոր Օսմանցիներ»ու պարագլուխները ո՛չ միայն կը ժխտէին կայսրութեան ոչ-Թուրք ժողովուրդներու անկախութեան իրաւունքը, այլեւ տեսական գետնի վրայ կը ճգնէին ցոյց տալ, թէ ազգային-ազատագրական շարժումները սխալ էին:

Անտեսելով պատմական իրողութիւնները, որոնք ցոյց կուտան Թուրքերու դաժան քաղաքականութիւնը՝ ձուլելու օտար ժողովուրդները իրենց մէջ, «Նոր Օսմանցիներ»ը կը փորձեն «փաստել», թէ կայսրութեան ոչ-Թուրք ազգերը սուրի ենթակայ բլլալէ աւելի, սուլթաններու արդարութենէն օգտուած են, որ իբրեւ թէ երբեք ճնշում ի գործ դրուած չէ նուաճումի ենթարկուած ժողովուրդներու վրայ: Այս ձեւի սին միտքեր կ'արտայայտէր յատկապէս Թուրքիոյ Սահմանադրութեան հայր յորջորջուած Միթհատ փաշա 1878ին Փարիզ լոյս ընծայած իր «Թուրքիա, անոր անցեալն ու ապագան» գիրքին մէջ:

Ալի Սուավի կը գտնէր, որ «այսօր օսմանեան կայսրութեան բոլոր ժողովուրդները կը կազմեն մէկ ազգ՝ Օսմանցիներու ազգը»: Թէեւ անոնք կը քարոզէին հաւասարութեան եւ միասնականութեան սկզբունքը, սակայն, կ'ուզէին պահպանել Թուրքերու տիրապետող դիրքը նաեւ ապագայ՝ բարեփոխուած օսմանեան Պետութեան մէջ: Նամիկ Քեմալ, որ փտաբանդի էր, փախած սուլթանի ճանկերէն, կը յայտարարէր. « Մենք կ'ըսենք, սակայն, որ եթէ քրիստոնեաները մեզմէ իշխանութիւն պահանջեն, բնականաբար, անոնք իրաւունք չեն ունենար բողոքելու, երբ մենք զանոնք կառավարութեան մէջ չառնենք »: Ն. Քեմալի ընկերը՝ Ալի Սուավի կը պնդէր, թէ Թուրքը ամէնէն բարձր եւ հին ժողովուրդն է իր պատմական, քաղաքական, ռազմական, մշակութային դերով, իսկ Թրքերէնը՝ աշխարհի ամէնէն հարուստ եւ կատարեալ լեզուն: Այս «Նոր Օսմանցիներ»ն էին, որ Թուրքիոյ քաղաքական կեանքի մէջ սերմերը ցանեցին ծայրայեղ ազգայնականութեան, որ յետագային դարձաւ համաթրքութեան յետադէմ վարդապետութեան հիմը:

ԱՐԵՒԵԼԱՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

Անցեալ դարու վերջին քառորդին, երբ Ց. Պարոնեանի եւ Ռ. Պատկանեանի երգիծական գրութիւնները ժողովրդականութիւն էին գտած, արեւելահայ մամուլի էջերուն մէջ ուրիշ յաջող թերթօններ ալ երեւան եկան: Թերթօններ տպած են օրուան թերթերու խմբագիրները՝ Գր. Արծրունի (Ասիացի), Պետրոս Սիմէոնեան (Քաղքցի), Արդար Յովհաննիսեան (Մախլաս) եւ ուրիշներ:

Արդար Յովհաննիսեան խմբագրած է «Փորձ» եւ «Արձագանք» պարբերականները: Թէ՛ իբրեւ խմբագիր – հրատարակիչ եւ թէ իբրեւ թարգմանիչ ան մեծ դեր կատարած է դարավերջի արեւելահայ գրականութեան զարգացման գործին մէջ: Անոր պարբերականներուն մէջ տպուած են Պռոշեանի վէպերը, Շիրվանզադէի վիպակները, պատմուածքներն եւ ուղեգրութիւնները, Պատկանեանի չափածոյ եւ արձակ գործերը, «Սամուէլ» եւ «Գէորգ Մարզպետունի» պատմավէպերը, Պարոնեանի, Փափազեանի, Զօհրապի, Դուրեանի եւ Ց. Յովհաննիսեանի ստեղծագործութիւնները եւայլն: «Փորձ»ի եւ «Արձագանք»ի միջոցով ան հայ ընթերցողին ծանօթացուցած է Շիլլէրի, Կէօթէի, Լեսսինկի, Մոփասանի եւ եւրոպացի այլ գրողներու գործերը: Հայ գրականութիւնն ալ Եւրոպացիներուն ծանօթացնելու մտադրութեամբ, այլ մանաւանդ հայկական հարցը օտար շրջանակներու մօտ արծարծելու համար, հիմնած է «Հայկական Գրադարան» մատենաշարը գերմաներէն: Այդ շարքին մաս կազմող 11 հատորներուն մէջ քիչ թիւ չեն ներկայացներ անոր կողմէ թարգմանուած գործերը:

Արդար Յովհաննիսեանի տոմսերը Մախլաս գրական կեղծանունններով լոյս տեսած են «Արձագանք»ի էջերուն մէջ 1882էն մինչեւ 1898: Մախլասի շօշափած նիւթերը բազմազան են. Ներսիսեան դպրոցի Հոգաբարձութեան ընտրութիւնները, Բարեգործական Ընկերութեան ժողովները, Թատերական ներկայացումները եւ այլ երեւոյթներ անոր գրչին տակ ստացած են երգիծական գոյն:

Նմանողութեամբ Ց. Պարոնեանի «Ազգային ջոջերուն», Արդար Յովհաննիսեան 1894ին ներկայացուցած է արեւելահայ չորս ջոջեր («Ներսիսեան դպրոցի 12 նորընտիր հոգաբարձուները»): Այդ շարքին առաջին ակնարկը նուիրուած է Բժ. Իվան Լորիս Մելիքովի: Ակնարկը կառուցուած է ղաւեշտական բնոյթի քանի մը դրուագներու վրայ, որոնք ցոյց կուտան այն հակասութիւնները, որոնք գոյութիւն ունէին անոր նկարագրին մէջ՝ մերկացում հերոսին պաշտօնի անցնելու մոլեգին տենչին: Ժամանակակիցներու վկայութեամբ, ակնարկը այնպիսի ազդուկ ստեղծած է, որ Բժ. Լորիս Մելիքով Թիֆլիսէն հեռանալով հաստատուած է Փարիզ:

Մախլասի ակնարկներու բնոյթը կը փոխուի Արեւմտեան Հայաստանի ողբերգական իրադարձութիւններուն հետեւանքով: Ան ոչ միայն այլեւս չի վիճիր տեղական հայկական թերթերու հետ, այլ եւ կը կշտամբէ «Մշակ»ի եւ «Տարազ»ի աշխատակիցները՝ անոնց սկսած բանավէճին համար:

«Տարօրինակ է տեսնել, կը գրէ ան, որ մի պարոն հայկական խնդրի այս տաք ժամանակ, յարմար տեղի է գտել զբաղուելու «Մշակ»ի էջերում գեղարուեստական հարցերով. այս նորագոյն Բելինսկին (Մելքումեան – «Շիրվանցի») մի երկար, տակաւին չվերջացած ֆելիետոն է գրել «Տենդենցիան գեղարուեստի մէջ» վերնագրով: Ի հարկէ, մեր այս տագնապալի օրերում գեղարուեստով զբաղուելը, մինչեւ անգամ այնպիսի գեղարուեստով, ուր տենդենցիա կայ, մի անմեղ պարապմունք է, այնքան անմեղ, որին նոյնիսկ Տաճկաց Տէրութիւնը թոյլ է տալիս ամբողջապէս անձնատուր լինել Թուրքիայի հայ լրագիրներին»:

Արդար Յովհաննիսեան բանավէճի մէջ կը մտնէ ռուս ազգայնամոլ եւ օտարատեաց թերթերու հետ: Անհրաժեշտ էր հրապարակագրական տրուեստի եւ դիւանագէտի տրամաբանութեամբ հերքել Սուվորինի եւ Վելիչկոյի հրատարակած թերթերուն սուտ մեղադրանքները Հա –

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

— Ընչի՞ սէր չէնեն, — դառը ժպտաց մի ուրիշը: — Հարուստ, անզարդ... Ի՞նչն է պակաս... Բայց տղէն ի՛նչ տըղայ է...

— Տղէն կը մեռնի էնոր համար... Կայ մարդ, օր քեզնէն ջուր կ'ուզէ, համը գիտես, օր քեզի կ'ուզէ: Համը էնիկ օր ջուր ուզեց՝ մենակ ծարւըցած եղնելու համար էր: Աչքովս տեսայ, թէ ինչըղ քրտընել էր լէն ճակատը, թօղտել էին մազերը...

— Հըլպըթ օր կը սիրէ: Բայց խօ չի՞ ծեծէ: Էդպէս տղէն կնկայ վրայ ձեռք կը բանձրցնէ՞...

Երկար թերթերունքների տակ փայլատակում էին կանանց սեւ աչքերը: Երբ նրանք շրջում էին հայեացքներն աջ ու ձախ, նրանց աչքերի սպիտակուցները փայփայում էին առեղութեամբ, նրանց այտերը վառւում էին շառագոյն՝ կարծես անդրադարձնելով ինչ-որ հրդեհի բոցը: Նրանց կրծքերը ելնում-իջնում էին՝ կարծես զսպած հեկեկոցից: Իսկ երբ նրանք խօսում էին, թւում էր, թէ նրանց ձայնը դուրս էր գալիս թախիծով ու արցունքով լի խոր ջրհորից: Ոմանք կանգնել էին երեսները չադրայով ծածկած, ձեռքերից մէկով ջրամանը բռնած, միւսով՝ չադրան կրծքի վրայ պահած, իսկ երեսների վրայ քաշած չադրայի եզրերը սեղմել էին սպիտակ ու մանրիկ ատամների արանքում: Եղբերի հետ միասին նրանք սեղմում, արխնոտելու չափ կծկում էին նաեւ իրենց շրթունքները: Տարօրինակ էր թւում, որ նրանց կազմած կիսաշրջանի մէջ ջուրը հոսում էր նոյն խաղաղութեամբ, կարծես չէր հոսում, եւ ուստա Մկրտչի անունը գըրուած աղբիւրի ճակատին՝ երեք հին, բայց կենդանի լեզուներով, թւում էր նոյնքան խաղաղ եւ յաւիտենական...

Մոլլայի մեծ կինը, որն ի հարկէ երբեք չէր գալիս ջրի, այժմ նոյնպէս առանց ջրամանի էր կանգնել կանանց միջեւ, լուռ լսում էր խօսակցութիւնները եւ մերթ ընդ մերթ գլխի դրական շարժումներով հաւանութիւն էր տալիս նրանց ասածներին: Սակայն նա ուշադիր չէր լսում նրանց եւ շարունակ նայում էր դէպի փողոց: Երբ այնտեղ երեւաց Հեղնարը եւ արագ անցաւ, մոլլայի մեծ կինը նշան արեց աղբիւրի մօտ գտնուողներին՝ ձայն չհանել, եւ շտապեց նրա ետեւից:

Աղբիւրի մօտ բոլորը նայեցին իրար:

— Աչէս ի՞նչ են մտածէ մեր տղամարդիկ, — շշնջաց մէկը:

— Կը սպանեն, — ենթադրեց միւսը:

— Թող սպանեն, — տենդահար բոցավառուեցին մի զոյգ աչքեր. — էնիկ շաբաթին հակառակ կ'ապրի: Ընչի՞ պիտի մենակ էնիկ շաբաթին հակառակ ապրի:

×

Հարիրայի տան փոքրիկ փողոցի անկիւնում մոլլայի մեծ կինը հասաւ Հեղնարին, կարեց նրա առաջը, երկու ձեռքերով կոպիտ բաց արեց նրա երեսը.

— Անամօ՛թ...

Հեղնարը զուռնատուեց:

— Սիրակա՞ն ունիս, քա՛ծ:

— Ունիմ, բաջի, օր քեզնէն պահեմ, Ալլահից ի՞նչըղ պահեմ, — շշնջաց Հեղնարը:

— Ունի՞ս հա՞...

Թրքուհին կատաղած սեղմեց բռունցքներն ու ատամները, եւ կարծես ներսից ստացած մի հարուածից՝ նետուեց դէպի ուստայի կինը.

— Հա՞յ է...

— Հայ է, բաջի...

Հեղնարը բռնեց սիրտը, որ թպրտում էր անհանգիստ եւ անկանոն:

— Ըսել է՝ սուտ չէ՞, հա՞, անառակ: Լա՛ւ...

Նա կտրուկ ետ շրջուեց, բղաւեց.

— Հէ՛յ, աղջիկներ, կնիկք, խտեղ եկէք, մէ-մէ քար բերէք հետներդ, շուն կայ սատկեցնելու, շո՛ւտ...

— Բաջի, — սարսափից նուաղած ձայնով թոյլ ճչաց Հեղնարը, — բաջի, սուս կեցի, ոտքդ պագնեմ, ես Հայ եմ...

— Ի՞նչ...

Մոլլայի մեծ կինը ետ-ետ գնաց եւ ձեռքերը ետեւը տանելով, չռուած մատներով շօշափեց պատը՝ չընկնելու համար:

— Հա՞յ ես...

Աղբիւրը հեռու էր եւ ոչ ոք չէր լսել մոլլայի կնոջ կանչը: Հեղնարն այնպէս էր զուռնատուել, որ թւում էր, թէ պիտի ուշաթափուի:

Մոլլայի կինը, որ սառած աչքերով անթարթ նայում էր Հեղնարին, սկսեց շրթունքները շարժել: Ըստ երեւոյթին նա խօսում էր, բայց ոչինչ չէր լսւում: Այդպէս անցաւ մի քանի վայրկեան, մինչեւ որ նրա ձայնը դարձաւ լսելի.

— Հայ... Ո՛վ մարգարէ... ի՞նչըղ չէինք նկատէ... Շէյթանը քեզի հետ... Թուրքի անուննո՞վ անառակութիւն կ'ենես... Քեզի ակռէքով կը զզենք... Ակռէքով...

(43 – Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28-Ը

———0———

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ) — Վեց դար ստրկութենէ յետոյ, Տաւրոսէն մինչեւ Արարատ, հայ ժողովուրդի խաւարամած հորիզոնին վրայ Մայիս 28ը կանգնեցաւ իբր լուսաւոր փարոս մը: Այսօր, աւելի քան կէս դար տարագրութենէ ետք, Արարատէն մինչեւ Ալպեան լեռներ, մինչեւ Անտեան շղթաներ, Մայիս 28ը կը մնայ անմար կանթեղ, որուն պլպլացող ճրագին մէջ Հայութիւնը կը տեսնէ իր անցեալի հաւատքը եւ ապագայի յոյսը: Այս է օրուան իմաստն ու խորհուրդը, որուն համար խունկերամ բազմութիւններ արտասահմանի տարածքին վրայ ամէն տարի կը հաւաքուին հաղորդուելու, նորոգուելու ու իրենց ազգային սնունդը վերստանալու:

Այսպէս, Մարսէյլի հայրենասէր բազմութիւնը, որուն մէջ զգալի թիւով երիտասարդներ, ամբողջովին լեցուցած էր Սփլանտիտի պանդոկին սրահները Կիրակի Մայիս 28ին ոգեկոչելու Հայաստանի Հանրապետութեան հռչակման 54րդ տարեդարձը:

Հանդիսութեան կը նախագահէր Իվ Գասպարեան, որ հակիրճ խօսքերով բնորոշեց Մայիսեան հերոսամարտներով կերտուած Ազատ ու Անկախ Հայրենիքի արժէքն ու տարողութիւնը պատմական, քաղաքական, ընկերային եւ մարդկային մարզերու մէջ, յայտնելով իր հաւատքն ու համոզումը հայ ժողովուրդի արդար իրաւունքներու վերահաստատման, հակառակ այսօրուան միջազգային քաղաքականութեան մեծերու լռութեան եւ անտարբերութեան, շեշտելով թէ դիւանագիտական աշխարհի մէջ կարեւորը, տեւական պատրաստ ըլլալն է՝ լաւագոյնս օգտագործելու ներկայացած բոլոր առիթները: Այս պարտականութիւնն ու նուիրական առաքելութիւնը կ'երթան այսօրուան ու գալիք սերունդներուն, մինչեւ որ հայ ժողովուրդի հազարամեայ դանդերը դարձեալ աւետեն իր Ազատութիւնն ու Անկախութիւնը:

Օրուան առաջին բանախօսն էր՝ երիտասարդ փաստաբան Մէթր Փաթրիք Տէվէճեան, որ նախ ընդգծեց մեր տօնակատարութիւններու իմաստը, որոնք չեն բացատրուիր անցեալը ոգեկոչելով կամ ապրելով միայն յիշատակներու աշխարհին մէջ, այլեւ ցոյց կուտան հայ ժողովուրդի տոկալու, յարատեւելու, ապրելու, ստեղծագործելու վճռական կամքը: Այսպէս Մայիս 28ի տօնակատարութիւնները մեզ կը տանին դէպի ապագան:

« … 1918 Մայիս 28ը, հայ Պետութեան մը հիմնարկութիւնն է, հայ հողի մը վերստեղծումը՝ աշխարհագրական եւ պատմական ու քաղաքական իմաստով, որ հայկ աւերակներէ եւ պայքարներէ դուրս եկած, պիտի սկսէր շինարար աշխատանքի՝ երբ յանկարծ նոր դաշոյն մը ստացաւ իր կողին: Ճակատագիրը փոխուեցաւ: Կարեւոր չէ այսօրուան քաղաքական մեքենան, ի՞նչ են յիսուն կամ հարիւր տարի համայնավարութիւն կամ այլ տիրապետութիւն, հայ ժողովուրդի հազարամեայ պատմութեան մէջ: Ան կ'ապրի այսօր, կը պակսի միայն ազատութիւնը, որ չի կրնար չվերահաստատուիլ երբ կայ մէկ կողմ հող եւ միւս կողմ ժողովուրդ…»:

Յետոյ բանախօսը յատկապէս կեդրոնացաւ Հայկական Հարցի այժմէականութեան վրայ ըսելով թէ՝ օսմանեան կայսրութեան եւ մեծ պետութիւններու միջեւ ստորագրուած դաշնագիրները ոչ միայն մեզի գոհացում չտուին, այլեւ անտեսեցին ու արհամարհեցին: Ինչպէս երէկ, այսօրուան Թուրքիան բաղկացած է զանազան ժողովուրդներէ, որոնք կը պահանջեն ու պիտի պահանջեն միշտ իրենց ազատութիւնը՝ Լազերը, Քիւրտերը: Թուրքիա չի կրնար յաւիտենապէս բռնագրաւել մեր հողերը եւ խեղաթիւրել պատմութիւնը. « … Այս միտումով կը յայտարարենք Թուրք դիւանագէտներուն, որ կը ջանան նուաճել արեւմտեան երկիրները ուր ապաստան գտած ենք, քիչ մը մոռնալ տալ զիրենք: Մենք այդ երկիրներու մէջ իբր կատարեալ քաղաքացի նկատելով բոլոր իրաւունքները ունինք որոշ դեր եւ ազդեցութիւն տնտեսական եւ քաղաքական կեանքին մէջ, որոնք բաւարար են տեւաբար յիշեցնելու հիւրընկալ Պետութեանց թէ Հայկական Հարց մը կայ, պահանջատէր ենք ու կը սպասենք եւ կը հաւատանք արդար լուծումի մը… »:

Ապա խօսք առաւ, օրուան երկրորդ բանախօս՝ ընկեր Միսաք Միրզէ, որ իր խանդավառ շունչով, ժողովրդական պատկերներով, փաստացի վկայութիւններով եւ առօրեայ կեանքի օրինակներով կրցաւ գրաւել ներկաներու ուշադրութիւնն ու հետաքրքրութիւնը: Յարգելի բանախօսը նախ բնորոշեց Մայիս 28ը իբր բացառիկ թուական մը մեր դարաւոր պատմութեան մէջ: Բացառիկ որովհետեւ Մայիսեան օրերու նախօրեակին Հայաստան աշխարհի մէջ ոչ կազմակերպութիւն, ոչ նախարարութիւններ, ոչ բանակ, ոչ մարզուած զինուորներ, եւ նոյնիսկ ոչ սեփական հող կար մեր ժողովուրդի ոտքին տակ, դարերու օտար լուծերը եւ Ապրիլեան Եղեռնը փոշիացուցած էին Հայուն «զօրեղ մարմինը» եւ «վեհ հոգին»: Գերմարդկային, հզօր, իմաստուն բազուկներ, սրտեր եւ մտքեր պէտք էին՝ ինչպէս Ա. Մանուկեան, Սիլիկեան եւ ուրիշներ, որպէսզի երախաներէ, կիներէ, ծերերէ բաղկացած ամբոխը դառնար Ազգ, Պետութիւն, Կառավարութիւն:

Յետոյ Միսաք Միրզէ անդրադարձաւ մեր Հայրենիքի մէջ ապրող ժողովուրդի հոգեփոխութեան մասին: Ժողովուրդ մը որ չորս, հինգ տասնեակ տարիներ առաջ բոլորովին մտայլկուած ու ընդարմացած վիճակ մը ունէր, յանկարծ հոգեշարժի ենթարկուեցաւ՝ կանգնեցուց կոթողներ, յուշարձաններ, հրապարակ հանեց երիտասարդութիւն մը. ժողովուրդ մը որ այսօր հազարներով կը բարձրանայ Սարդարապատի դաշտը իր խունկը եւ մոմը մատուցանելու բոլոր անոնց որոնք ինկան վասն հայրենեաց, վասն ազատութեան: Եթէ այսօր միայն Սարդարապատը կը յիշուի, վաղը այդ կոթողին վրայ իրենց տեղը պիտի գտնեն Սարդարապատի յաղթողող օրերը, Արամ Մանուկեան, Դրօ, Սիլիկեան, Նազարբէկեան:

Իր եզրակացութեան մէջ, Միսաք Միրզէ յայտնեց իր հաւատքը հանդէպ երիտասարդութեան. երիտասարդութիւն մը, որ այլեւս կը դառնայ դէպի իր ազգային հարցերուն եւ որուն աւագ պարտականութիւնն է շարունակել իր ժողովուրդի պատմական առաքելութիւնը վճռական եւ անխորտակ կամքով, մինչեւ որ դարձեալ Ազատութեան եւ Անկախութեան փրկարար շունչը ողողէ մեր հերոսներու արիւնով ոռոգուած լեռներն ու հովիտները:

Օրուան գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին Օրիորդ Լիսի Գէօմիւրեան (Լինէն) ժողովրդական երգերով, Օրիորդ Մարի Ալեքսանեան դաշնակ եւ Օրիորդ Սեդա Տիրիգլեան, արտասանութիւն:

Շնորհաւորելի է կազմակերպիչ մարմինը, որ առիթը տուաւ, հայապատկան այս օրով, անգամ մը եւս նորոգել մեր ուխտը հայկականութեան զարբինին վրայ, մեր ուխտը Հայ ապրելու, մեր ուխտը Հայ մնալու:

ՆԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՋԱՆԱՋԱՆ-ՋԱՐՄԱՆԱՋԱՆ

———o———

Պէյրութի մէջ, Մայիս մէկի նախօրեակին, երկու գեղեցիկ կիներ մտած են նորաձեւութեանց վաճառատուն մը:

Քիչ վերջ, անոնցմէ մէկը, վաճառատան տէրը՝ Ատէլ Ապտալլան մէկ կողմ կանչելով՝ անոր ըսած է որ, զինք համբուրէ եւ իր բարեկամը ըլլայ, որովհետեւ, ինք հարուստ եւ տարիքոտ մարդու մը հետ ամուսնացած է:

Ապտալլա համբոյրը տուած եւ երիտասարդ կնոջ հեռաձայնի թիւը առած է:

Երբ երկու կիները մեկնած են, Ապտալլա տեսած է որ, արկղին մէջ գտնուող 1200 լիբրանական թղթոսկին չկայ եւ թէ իր առած հեռաձայնի թիւը հողեբուժարանի մը հեռաձայնի թիւն է:

×

Աճուրդներու Լոնտոնի Սոթպի ընկերութեան Լոս Անճելըսի մասնաճիւղը, մօտ օրէն աճուրդով պիտի ծախէ Միքի Մաուզներու ստեղծիչ Ուոլթ Տիզնէյի պատկանած բազմաթիւ առարկաներ, առնուած անոր «սթիւտիօ»ներէն:

Առարկաներուն մէջ կը գտնուին նաեւ բազմաթիւ ժամացոյցներ, որոնց ձեւերը գծած էր Տիզնէյ եւ որոնք կը ներկայացնէին «Միքի» եւ «Մինի Մաուս»ի միջեւ սիրային տեսարան մը:

Այսուհանդերձ, այդ ժամացոյցները ի վերջոյ հրապարակ հանուած չէին, որովհետեւ սիրային տեսարանը այն ատեն չափազանց «սէքսի» նկատուած էր:

×

Անգլիոյ Սաութհ Սիտս քաղաքի բնակիչներէն կարասիներու վաճառական Վիքթոր Հոլտըն, վերջերս երբ իմացած է թէ իր 7 տարու աղջկան յաճախած վարժարանը ծախու հանուած է, անմիջապէս գնած է զայն:

Պ. Հոլտըն յայտարարած է. «Շատ գոհ եմ վարժարանէն եւ վախցայ որ, եթէ ուրիշ մէկը գնէր զայն, դասաւանդութեանց մեթոտն ալ պիտի փոխուէր, բան մը՝ որ երբեք չէի ցանկար»:

×

Աւստրալիոյ Ատելայիտ քաղաքի բնակիչներէն Պ. Պրանտըրրուք, վերջերս գնած է ինքնաշարժ մը, որուն դուռը երբ բացած է, զարմանքով տեսած է որ ետեւի նստարանին վրայ օձ մը կծկուած քնացած է, ղեկին մօտ՝ գորտ մը կեցած է իսկ վարն ալ՝ մեծ մուկ մը կայ:

Ըսած է թէ՝ իր գնածը ոչ թէ ինքնաշարժ, այլ Նոյեան տապան է:

Ա. Օ.

յերու դէմ: Այդ աշխատանքին կը լծուի ան իր աշխատակիցներով:

Մախլասի վերջին տոմսը «Ազա՛տ լրագրութիւն» խորագրով տպուած է «Արձագանք»ի 1898ի առաջին թիւին մէջ: Ասիկա քաղաքական բովանդակութեամբ գրութիւն մըն էր, որու միջոցաւ կը քննադատէր սուլթանական Թուրքիոյ կաշառուած մամուլը: Այս կը դառնայ Մախլասի կարապի երգը, քանի որ գրութեան լոյս ընծայումէն երկու շաբաթ ետք ռուս կառավարութիւնը աննշան պատրուակով մը կը փակէ «Արձագանք»ը՝ ընդմիշտ արգիլելով անոր խմբագրին զբաղիլ լրագրութեամբ:

Մ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (75)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Այդ Արգարը ի՞նչ գործ ունի եղեր Մարգար էֆէնտիին տունը:

— Կարծեմ իրեն մէկ հեռաւոր ազգականն է եղեր:

— Հէ՞, գոչեց Պօղոս էֆէնտի, այս նոր յայտնութենէն սարսափած:

— Կայծուկին այնպէս ըսաւ… բայց տեսնենք իրա՞ւ է, դուն ատանկ մարդ չես ճանչնար եղեր, ուրեմն բոլոր այս պատմութիւնը որեւէ հիմք չունի:

— Ա՛… չեմ ճանչնար պատասխանեց Պօղոս էֆէնտի, բայց…

— Կը տեսնեմ, որ պարապ տեղը ձեզի իրար անցուցի, եթէ գիտնայի, որ այսքան պիտի յուզուիք՝ բնաւ խօսք չէի բանար, ըսաւ Մկրտիչ աղա:

— Այդ Արգարը անգամ մը չե՞նք կրնար տեսնել, ըսաւ Պօղոս էֆէնտի առանց իր բարեկամին խօսքերուն ուշադրութիւն դարձնելու:

— Իրաւ որ չեմ գիտեր, թէ ինչպէս կարելի է… բայց ի՞նչ օգուտ այդ երիտասարդը տեսնելէն:

— Այսինքն կ'ուզէի հասկնալ, թէ ի՞նչ նպատակի համար այս խօսքերը կը տարածէ կոր:

— Ատիկա շատ պարզ է, պարզապէս թշնամութեան համար:

— Բայց ես այդ տղուն հետ բան մը չունիմ:

— Ըսի ձեզի, որ Մարգար էֆէնտիի ազգական է եղեր, ասիկա բաւական է ամէն բան բացատրելու:

Պօղոս էֆէնտի չպատասխանեց: Խորին մտածումի մէջ թաղուած կը թուէր: Մկրտիչ աղա զղջացած էր գալուն եւ այդ խօսքերը բանալուն: Ինք կ'ենթադրէր, թէ լուրածները զրպարտութիւններ էին եւ թէ Պօղոս էֆէնտի պիտի կրնար զանոնք մէկ բառով հերքել: Իսկ հիմա կը տեսնէր թէ, ընդհակառակն, իր բարեկամը ոչ թէ կարող չէր եղածը հերքելու, այլ նոյնիսկ գրեթէ պատմութեան ճշմարտութիւնը կը հաստատէր իր յուզուած ու շփոթած կերպարանքովը:

Կ'երեւայ, որ բոլոր իմացածներս ճիշդ են, խորհեցաւ Մկրտիչ աղա եւ այս մտածումը զինքը խորապէս վրդովեց:

Կամաց մը ոտքի ելաւ եւ մեկնելու պատրաստուեցաւ, սակայն Պօղոս էֆէնտի ձեռքի շարժումով մը կեցուց զինքը:

— Նստէ, կ'աղաչեմ:

Թաղականը նստաւ:

— Կը ներես, շատ յուզուած եմ, ըսաւ Պօղոս էֆէնտի, անոր համար թերեւս քիչ մը պակաս խօսքեր ըսեմ, ուստի կը խնդրեմ, որ իբրեւ մտերիմ եւ ճշմարիտ բարեկամ մեր փոխանակած խօսքերը բոլորովին ծածուկ մնան:

— Այդ մասին կատարելապէս վստահ կրնաս ըլլալ իմ մասին:

— Այս միջոցիս քեզ իբրեւ եղբայր նկատելով է, որ կը խօսիմ:

— Շնորհակալ եմ ձեր ցոյց տուած վստահութենէն:

— Հիմա ինծի մտիկ ըրէ, ըսաւ Պօղոս էֆէնտի, դողահար ձայնով մը, քիչ մը առաջ ինչ որ պատմեցիր ամէնքն ալ կէտ առ կէտ ճիշդ են…

— Ի՛նչ կ'ըսէք, Պօղոս էֆէնտի, գոչեց Մկրտիչ աղա այս յայտնութենէն այլայլած:

— Այո, բարեկամ, ճիշդ են… ի՞նչ հարկ կայ ուրանալու, քանի որ ամէն բան երեւան ելած է արդէն:

— Երբեք չէի կրնար հաւատալ, որ տիկինը…

— Ես ալ այնպէս, բայց իրողութիւնը այս է: Հիմա կը մնայ դարման մը խորհիլ, գայթակղութեան առաջքը առնելու համար: Իբրեւ անկեղծ բարեկամ ի՞նչ խորհուրդ կուտաս ինծի:

Մկրտիչ աղա անմիջապէս չպատասխանեց, պահ մը խորհեցաւ, յետոյ ըսաւ.

— Խնդիրը այնքան ծանրակշիռ է, որ կարելի չէ թեթեւօրէն վճիռ մը տալ:

— Ես ալ նոյն բանը կը խորհիմ, բայց վերջապէս այս վիճակին դարման մը պէտք է գտնել:

— Դուք հարկաւ դարման մը խորհեցաք… նախ ի՞նչ կարգադրութիւն պիտի ընէք ձեր կնոջ մասին:

— Մինչեւ հիմա այդ մասին բան մը չեմ որոշած, պատասխանեց Պօղոս էֆէնտի մխամտօրէն:

— Արդարեւ դժուար կացութիւն, ըսաւ Մկրտիչ աղա, որ ինքն ալ կարող չէր որեւէ միջոց մը գտնել իր բարեկամը փրկելու համար այս փորձանքէն:

— Ես կ'ուզէի խնդիրը ծածկել, բայց հիմա կը տեսնեմ, որ կարելի չէ այդ բանը… հազիւ քանի մը ժամ անցած արդէն ամէն բան իմացուեր է թաղին մէջ:

— Այո, եւ ասոր համար կարծեմ առաջուց կարգադրութիւն եղած է… ինծի անանկ կուգայ, որ Արգարը եւ Մարգար էֆէնտին միասին պատրաստած են այս ամէնը:

— Անա՞նկ կը կարծես:

— Անոր տարակոյս չունիմ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Վիքթորիա Յովհաննէսեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղիկի նուէրներով, անձամբ, մամուլով եւ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՒԵՏԻՍ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

×

Այրի Տիկին Արշալոյս Պապուռեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ, մամուլով կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅԱԿՈԲ ՊԱՊՈՒՌԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷՆ.— Նշան Այտապիրեան խոր ցաւով կուգայ բաժնելու սուգը այրի Տիկին Արշալոյս Պապուռեանի եւ զաւակներուն, պատանեկութեան սիրելի ընկերոջ Յակոբ Պապուռեանի մահուան առթիւ եւ կը նուիրէ 30 Ֆր. տեղւոյն Նոր Սերունդի Բարգէն Սիւնի խումբին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ալեքսանեանէ 50 Ֆր. իրենց աղջըկան Լիսիի ամուսնութեան առթիւ:

×

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները հոգեհանգստեան առթիւ.—

Ողբ. Տօրումեան Գրիգորի հոգեհանգստեան առթիւ Տիկին Ռոզ Տօրումեան եւ զաւակները 25 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Թայիշակ Կիրակոսեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւնեան, Տէր եւ Տիկին Կիրակոսեան 10ական Ֆր.:

Ողբ. Տիրատուրեան Տիրատուրի մահուան Ա. տարելիցին հոգեհանգստեան առթիւ Տիկին Ազատուհի Տիրատուրեան 10 Ֆր. Ողբ. Սիմոն Շիշմանեանի հոգեհանգստեան առթիւ այրի Տիկին Սիրուհի Շիշմանեան 30: Ողբ. Վահէ Անդրէասեանի մահուան քառասունքին հոգեհանգստեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Միհրան Անդրէասեան 100 Ֆր.:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կիրակի, Յունիս 25 Պարգեւաբաշխութիւն.

— Ժամը 11.30ին ամավերջի հանդիսաւոր պատարագ.

— Ժամը 13ին հացկերոյթ.

— Ժամը 15.30ին պարգեւաբաշխութիւն:

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ամավերջի ճաշին, բարեհաճին տեղեկացնել Տեսչութեան. Հեռաձայն 027-18-28:

Ճաշագին 25 Ֆրանք:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 28

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի
Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչին

Շաբաթ, Յունիս 10, ժամը 21էն մինչեւ լոյս
Salle des Fêtes d'Alfortville, — 22, Rue Voltaire

Կը խօսի ԸՆԿԵՐ Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին

ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ

ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ — ՀՐԱՉՈՒՀԻ ՀԱՅԿԱՆԵԱՆ

Նուագախումբ՝ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆ

ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ ՊԱՐ, ԵՐԳ ԵՒ ԽԱՂԵՐ — ԱՌԱՏ ԿԵՐՈՒԽՈՒՄ

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

35րդ ցանկ

Պր. Սերժ Քրքեաշարեան (Շաու), Պր. Գ. Համբարձումեան (Վիլէօրպան), Դանիէլեան ընտանիք (Լիոն), Տիկին Աղաւնի Տէրտէրեան (Իսի լէ Մուլինօ), Օր. Լուիզ Պուրմայեան (Պուա Քոլոմպ), Պր. Ժաք Ժամկոչեան (Շալոն-սիւր-Սոն), Պր. Սարգիս Ջուլֆեան (Շաու), Տիկ. Օհաննէսեան (Լիվրի Կարկան), Պր. Յովհ. Շըրըքճեան (Շընըվիէռ), Տէր եւ Տիկին Պետրոս Գապաքճեան (Վիլէօրպան), Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մանուկեան, Պր. Լեւոն Պայընտըրեան, Տէր եւ Տիկ. Ներսէսեան, Տէր եւ Տիկ. Վարդան Խրիմեան, Տէր եւ Տիկ. Մ. Թաշճեան, Տէր եւ Տիկ. Հ. Թէրզեան, Տէր եւ Տիկ. Գ. Յովակիմեան, Տէր եւ Տիկ. Յ. Յովսէփեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Թաշճեան, այրի Տիկ. Ն. Հէքիմեան 100ական Ֆր (չնչուածները Սէնթ Էթիէնէն):

Նախկին գումար 128.082,53
35րդ ցանկի գումար 2.000 Ֆր.
Ընդհ. գումար 130.082,53:

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի հետեւեալ խումբերը.—

— Քրիստափոր ենթ. Չորեքշաբթի 7 Յունիս, Ահարոնեան ակումբը:

— Վռամեան խումբ, Ուրբաթ 9 Յունիս սովորական հաւաքատեղին:

— Ակնունի խումբ, Ուրբաթ 9 Յունիս սովորական հաւաքատեղին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Նոր Սերունդը դաշտահանդէս մը կը կազմակերպէ կիրակի 25 Յունիսին:

Յետագային մանրամասնութիւններ:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 18 Յունիս ժամը 10էն 22
Անտիյլի Հանգստեան Տան դարաւ տանին մէջ, 1 Ռիւ Ժան-Ֆինօ Անտիյի 95
Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին կողմէ, Յունիս 25ին կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պօրըկարի գեղեցիկ պուրակին մէջ, պաղ ջուրին մօտ:

Ձոխ պիւֆէ, հայկական համադամ ուտելիքներով՝ պատրաստուած Խաչուհիներու կողմէ:

Հաճելի անակնկալներ, բարձրախօս:

(Անձրեւի պարագային Յուլիս 2ի կիրակին):

ՅՈՒՇԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

Մահուան 100ամեակին առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան եւ Փարիզի Էսաեան Սանուց Միութեան, հովանաւորութեամբ Արեւմտ. Եւրոպայի Կաթող. Պատուիրակ:

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ
Դուրեանի կեանքն ու գրականութիւնը կը ներկայացնէ ԵԴ. ԱՂԱՄԵԱՆ
Խօսք կ'առնէ ԱՍԱՏՈՒՐ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ
Արտասանութիւններ քերթողին գործերէն
9 Յունիս Ուրբաթ գիշեր ժամը 8.30ին
MAISON DES CENTRAUX
8, Rue Jean-Goujon, Paris (8e)

ՍԿԱՏՈՒԱՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒՆ, ԳԱՅԼԻԿՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի 11 Յունիս 1972, կէսօրէն մինչեւ երեկոյ, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ

26, Rue Troyon — Sèvres — Métro : Pont de Sèvres

Դաշտահանդէսի յայտագիր — սկաուտական խաղեր եւ երգեր — զանազան հաճելի խաղեր եւ մրցումներ:

Սկաուտական ձեռական աշխատանքներու ցուցադրութիւն:

Առատ ուտելիք եւ խմիչքներ — պաղ կամ տաք խորոված եւ անուշեղէններ, չատ մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

Անձրեւի պարագային, հանդէսը տեղի կ'ունենայ պատսպարուած սրահներուն մէջ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կարապետ Եագըճեան ծնած Պաֆրա (Թուրքիա) կը փնտռէ իր քոյրը որ 15 տարեկան էր 1916ին: Զիրար վերջին անգամ տեսած են Դաւրայի մէկ որբանոցը 1916ին: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել՝

Տէր-Յարութիւնեանի
1, Rue des Vignes
93 - Epinay s/Seine

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Կազմակերպուած Մարդկային Իրաւանց Լիկայի Սոյի մասնաճիւղին կողմէ, Ուրբաթ Յունիս 9, ժամը 20.45ին Սոյի նախկին քաղաքապետարանի Սալ տէ Ֆէթը (68, Ռիւ Հուտան):

Խտուար Տըփրէօ պիտի խօսի «Շարքային մը յուշերը» իր հատորին մասին եւ պատասխանէ հարցումներուն:

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆ - ՌԱՖԱՅԷԼԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ

Կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի բոլոր մասնաճիւղերուն, Շաբաթ, Յունիս 17ին:

Արձանագրուիլ այժմէն մինչեւ Յունիս 13 Երեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 17 Ահարոնեան ակումբը: Ծախք՝ 20 Ֆրանք:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Կեդր. Վարչութեան եւ կազմակերպութեամբ Վիէն - Տէսինի քոյր միութիւններու

Պատուոյ նախագահութեամբ
Տէսինի քաղաքապետ
Պր. ՓԻԷՐ ՄՈՒԹԷՆԻ

Կը խօսի Պր. Վիքթոր Կարտոն

Մասնակցութեամբ Տէսին - Վիէն Նոր Սերունդի պարախումբին:

Երգ՝ Տիկ. Ալիս Ալթունեան-Գալուստեան, արտասանութիւն՝ Օր. Օր. Պարտաքճեան եւ Կարապետեան:

Առատ կերուխում, հայկական նուագախումբ, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ:

11 Յունիս Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը, ժամը 15.30ին:

Մուտքը ազատ է

LA GALERIE DE BELLECOUR
(18, Rue Auguste-Comte — Lyon)

présente l'Arménie vue par

MUTAFIAN

du 27 Mai au 9 Juin

sous le haut patronage de
Mr. L. PRADEL (Maire de Lyon)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ընդհանուր փափաքին համաձայն
Հայ Ուսանողներու Օգնութեան Միութեան
ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ թատերախումբը կրկին կը ներկայացնէ
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆԻ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

(3 արար)
զուարճալի զաւեշտ մը

Արդիականացում եւ համադրոյթ բեմադրութիւն դերակատարներու կողմէ, ղեկավարութեամբ Յակոբ Փափազեանի

Երեքշաբթի Յունիս 6, ժամը 20.45ին

THEATRE CHARLES DE ROCHEFORT 64, Rue du Rocher (Métro Villiers)

Դերակատարներ.— Սօնա Վարդանեան, Օքսէն Կեղլեան, Յակոբ Փափազեան, Ազատի Պալեան, Մանուկ Թօմարճեան, Ալեքսան Ալեքսանեան, Կարօ Մասլաքեան, Արա Տէյիրմէնճեան, Գաբրիէլ Թօկաչեան, Արման Թիւղէմէնեան, Րաֆֆի Սարգիսեան, Միսաք Քըլըճեան, Գ. Տէմիրեան:

Տոմսերու համար դիմել.—

Bureau de l'Union, 32 Rue de Trévise, les Mercredis et Samedis de 18 à 19 heures
Markarian, 32, Rue de Trévise — Massis, 21 Rue Saulnier
Diamantaires, 60 Rue Lafayette

Գին 20 եւ 10 ֆրանք

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ամավերջի հանդէս - դաշտահանդէսը Յունիս 25ին:

ՃԱՇ

Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան յանձնախումբի ճաշը Յունիս 17ին, Մխիթարեան վարժարանի «Գ. Մ. Ալէմշահ» սրահը: Ձոխ գեղարուեստական բաժին:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վիէնի Կապոյտ Խաչի դաշտահանդէսը Յունիս 18ին:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը եւ դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Կիրակի, 25 Յունիսին:

×

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի Հարաւային շրջանի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 9 Յուլիս Կիրակի օր Ֆապրէկուլի գեղեցիկ դարաստանին մէջ: Մանրամասնութիւնները առանձին:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 7 ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI 7 JUIN 1972

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS 9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.	

LE NUMÉRO 0,70 F.

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.434
48e ANNÉE — N° 12.434

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՑՕՐԵԱՅԻՆ ՀՆԳԱՄԵԱԿԸ

Հինգ տարի առաջ, 1967 Յունիս 5ին, Իսրայէլի բանակները օդանաւերով, թընդանօթներով եւ հրասայլերով յանկարծակի կը յարձակէին Եգիպտոսի, Յորդանանի եւ Սուրիոյ վրայ միաժամանակ, անակնկալի բերելով երեք երկիրները:

Մթնոլորտը ելեկտրականացած էր ամիսներէ ի վեր: Կամալ Աբտէլ Նասր ատրմաշունչ ճառեր կ'արտասանէր՝ սպառնալով բնաջնջել Իսրայէլը:

1956 Հոկտեմբերի ճախուեր պատերազմէն ի վեր ՄԱԿի կապոյտ գդակաւորները պահակի դեր կը կատարէին Սուէզի ու Սինայի ճակատին վրայ, արգիլելու համար արիւնալի բախումները եգիպտական եւ իսրայէլեան բանակներուն միջեւ:

Նասրի պահանջին վրայ, միջազգային պահակները քաշուեցան, ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Ու Թանի կարգադրութեամբ: Եգիպտացիք անմիջապէս գրաւեցին Շարմ–էլ–Շէյխը, Թիրանի նեղուցին վրայ, արգիլելու համար Իսրայէլացիներու մուտքը Կարմիր ծովէն Աքապայի ծոցը:

Կացութիւնը ծանրացաւ յանկարծ: ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը ի զուր ջանաց առաջքն առնել պատերազմին: Զօր. տը Կօլ յայտարարեց, որ Ֆրանսա պիտի դատապարտէ նախայարձակը: Ու յարգեց իր խօսքը:

Հիւսէյն Թագաւոր, որ տարիներով թիրախ էր դարձած Նասրի անարգական յարձակումներուն, Յունիսի սկիզբը անակնկալ կերպով Գահիրէ գնաց իր ոխերիմ թշնամիին՝ Աճմէտ Շուքէյրիի ընկերակցութեամբ՝ եւ հաշտուեցաւ Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան նախագահին հետ: Այս հաշտութիւնը ճակատագրական պիտի ըլլար Յորդանանի համար, որ ստիպուեցաւ մասնակցիլ արաբ–իսրայէլեան դժբախտ պատերազմին: Եւ հակառակ իր հուշակաւոր Արաբական Լեգէոնի հերոսական դիմադրութեան, կորսնցուց Երուսաղէմը, Նապլուսը, Բեթղեհէմը, Երիքովը եւ ամբողջ Այսրյորդանանը՝ մինչեւ Յորդանան գետը:

Աւելորդ արիւնահեղութենէ խուսափելու համար Յունիս 7ին Հիւսէյն համաձայնեցաւ կռիւը դադրեցնելու մասին Ապահովութեան Խորհուրդի ուղղած երկրորդ կոչին:

Եգիպտական ճակատին վրայ կատարուած էր աղէտը: Յունիս 5ի առաւօտեան ժամը 8ին իսրայէլեան օդանաւեր միաժամանակ ռմբակոծեցին 17 օդակայաններ, գետնի վրայ քանդելով հարիւրաւոր օդանաւեր, որոնք օդ բարձրանալու առիթ չունեցան:

Իսրայէլեան բանակը Նէկէվի անապատէն հրասայլերով յառաջացաւ, առանց մեծ դիմադրութեան հանդիպելու: Եւ երրորդ օրը գրաւեց Կազան ու Էլ–Արիշը, հասնելով մինչեւ Սուէզի Ջրանցքին ափերը: Եգիպտական բանակը կը նահանջէր խուճապահար:

Իսրայէլացիք գրաւեցին նաեւ Շարմ–էլ–Շէյխը, ապահովելով ազատ նաւարկութիւնը Աքապայի ծոցին մէջ, Կարմիր ծովէն էյլաթի նաւահանգիստը:

Սուրիոյ ճակատին վրայ եւս հարուածային կարգով յաղթանակներ արձանագրեցին: Սահմանէն ներս մտնելով գրաւեցին Քունէյթրայի շէրքէզաբնակ շրջանն ու Կոլանի բարձունքները:

Ապահովութեան Խորհուրդի կոչին ընդառաջ գացին նաեւ Եգիպտոս եւ Սուրիա: Եւ Յունիս 10ին կրակը դադրեցաւ բոլոր ճակատներու վրայ:

Միայն վեց օր տեւած էր պատերազմը:

Իսրայէլացիք կարեւոր տարածութեամբ հող գրաւած էին Եգիպտոսէն, Յորդանանէն ու Սուրիայէն եւ տեղաւորուած այնտեղ:

Պարտուած էր Նասր, որ թատերական ձեւով Հանրապետութեան նախագահութենէն հրաժարեցաւ Յունիս 9ին, Ուրբաթ կէսօրէ վերջ: Սակայն ժողովուրդի հրապարակային համակրական ցոյցերուն վրայ, ետ առաւ հրաժարականը յաջորդ առաւօտ:

Այսօր, հինգ տարի վերջ, Իսրայէլացիք տակաւին կը մնան իրենց գրաւած արաբական հողերուն վրայ:

Զինադադար կնքուած է:

Խաղաղութիւնը կը յամառի դեռ հեռանալ, երազի կապոյտ թռչունին պէս:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԻԹՕ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Եուկոսլաւիոյ նախագահը Մոսկուա ժամանեց հինգ օրուան պաշտօնական այցելութեան համար:

Այս այցելութիւնը, որ առաջինն է 1968էն ցայսօր, յատկանշական կը նկատուի երկու երկիրներու յարաբերութեանց ճամբուն մէջ: Արդարեւ, Մոսկուայի եւ Պելկրատի կապերը խզուած էին 1948ին, երբ Խորհ. Միութիւն փորձեց իր կամքը պարտադրել Եուկոսլաւիոյ զայն դարձնելու համար պարզ արբանեակ մը՝ իր ազդեցութեան ենթակայ: Այդ թուականէն ի վեր որոշ բարելաւում մը նշմարուած էր յարաբերութիւններու մարզին մէջ, թէեւ տարակարծութիւնները փարատած չէին: Այսպէս, Թիթօ խատիւ դատապարտեց Չեխոսլովաքիոյ վրայ կատարուած խորհրդային զինեալ միջամտութիւնը եւ դէմ արտայայտուեցաւ այսպէս կոչուած Բրեժնեւի « տեսութեան », ըստ որուն ընկերվարութեան պահպանման համար Կրեմլին իրաւունք կուտայ ինքզինքին միջամտելու արբանեակ երկիրներու ներքին գործերուն՝ «կարգ ու կանոնի վերահաստատման համար»:

Աւելցնենք, որ Բրեժնեւ երբ Պելկրատ այցելեց վստահեցուց Եուկոսլաւիոյ առաջնորդը, թէ գերագահութեան եւ անկախութեան սկզբունքը, ինչպէս նաեւ ուրիշ երկիրներու ներքին գործերուն միջամուխ չըլլալու տեսակէտը, հաստատուած Պելկրատի եւ Մոսկուայի միջեւ 1955ին, կը մնան ի զօրու:

Բրեժնեւի այցելութեամբ (անցեալ Սեպտեմբերին) բարելաւում մը արձանագրուեցաւ երկու երկիրներու յարաբերութիւններուն միջեւ:

Կրեմլինի մէջ ի պատիւ մարեչալ Թիթօյի ընդունելութիւն մը տեղի ունեցաւ, որու ընթացքին անոր յանձնուեցաւ խորհրդային ամէնէն բարձր շքանշանը, որ կը կրէ Լենինի անունը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը Պրանտ Հարուըրտի համալսարանին մէջ յայտարարեց, թէ Գերմանիա մօտ 50 միլիոն տոլար պիտի նուիրէ Մ. Նահանգներուն՝ իբրեւ «գերման Մարշալ ծրագիր», որպէսզի կրթական հաստատութիւն մը հիմնուի, որուն նպատակը պիտի ըլլայ զբաղիլ եւրոպական հարցերով: Պրանտ իր այս յայտարարութիւնը կատարեց ամերիկեան Մարշալ ծրագրի 25ամեակին առթիւ:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Պաշտպանութեան նախարարը՝ Զօր. Մոշէ Տայեան ազդարարութիւն մը ըրաւ Եգիպտոսի եւ Լիբանանի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ

«Արարատ» Մայիս 30ին վերջապէս յաջողեցաւ իր երբեմնի կենսունակ դիմագիծը ցոյց տալ պարտութեան մատնելով (2–0) Թիֆլիսի «Դինամօ»ն: «Արարատ» իր պարտութիւններուն հետեւանքով նախավերջին դիրքի հասած էր 16 խումբերու շարքին մէջ, մինչ Թիֆլիսի խումբը յաջողած էր հասնիլ մինչեւ Ա. դիրք:

«Հրազդան» մարզադաշտին մէջ երկու մրցակիցները շատ լարուած ու կռուփի խաղ մը ցուցաբերեցին: Առաջին քառորդ ժամուն Երեւանցիները շրջապատեցին «Դինամօ»ի բերդը՝ հարուածներու տարափով: Սակայն Մարգարեանի, Զանազանեանի եւ Անդրէասեանի բազմաթիւ հարուածները կը վրիպէին իրենց նշանակէտէն: Վրացիները, որ ամուր պաշտպանութիւն մը ունէին, զայն ա՛լ աւելի զօրացնելու համար դաշտ կ'իջեցնեն թարմ ուժ մը:

Երեւանցիները տեսնելով, որ գետնէն տրուած ցած փոխանցումները արդիւնք չեն տար, կը կիրարկեն «օդային» խաղը: Բայց այս պարագային ալ չեն յաջողիր, քանի որ մրցակիցները ունէին բարձրահասակ խաղացողներ:

«Արարատ»ի կը մնար չյուսահատիլ եւ արագ խաղարկութեան ճամբով ճեղք մը ստեղծել պաշտպանութեան գիծին մէջ: Այս ալ անշուշտ դիւրին չեղաւ, սակայն, «Արարատ» այդ օր իր ամբողջ ճարտարութիւնը ի գործ դնելով կը յաջողի 44րդ վայրկեանին կէտ մը նշանակել: Երկրորդ կէտն ալ կ'արձանագրէ 3 վայրկեան ետք:

«Արարատ» պէտք է իր յաջորդ մրցումներն ալ նոյն թափով կատարէ, որպէսզի իր աննախանձելի դիրքէն դուրս ելլէ:

ԽԱՉԻԿ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՏԵՂԵԿԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ

Ինչպէս գրած էինք առջի օր, Լիբանանի նոր դահլիճը կազմուած էր 16 նախարարներով, տրուած ըլլալով որ Մէթր Խաչիկ Պապիկեան եւ Սաատ մերժած էին իրենց առաջարկուած նախարարութիւնները, զանազան պատճառաբանութեամբ: Ֆրանսական մամուլի գործակալութեան հեռագիրը կը հաղորդէ ներկայիս թէ երկուքն ալ ետ առած են իրենց որոշումները եւ այս ձեւով Մէթր Խաչիկ Պապիկեան, որ նախապէս եղած է Առողջապահութեան ու նաեւ Զբօսաշրջիկութեան նախարար, այս անգամ ալ կը դառնայ Տեղեկատուութեան նախարար:

Խաչիկ Պապիկեան ծնած է 1922ին Կիպրոս: Իբրեւ փաստաբան վկայուած է Պէյրութի Սէն Ժօզէֆ համալսարանի իրաւաբանական վարժարանէն 1943ին: Ապա իրաւաբանութեան տոքթորան առած է Լիոնի համալսարանէն: Պէյրութի երեսփոխան ընտրուած է 1957ին, 60ին, 64ին, 68ին եւ 72ին:

« ՅԱՌԱՋ » ՎԱՂԸ ԼՈՅՍ ՉԻ ՏԵՍՆԵՐ

Ինչպէս փարիզեան Մամուլի Սենտիքան կը հաղորդէր իր զեկոյցով, որ լոյս տեսաւ «Յառաջ»ի երէկուան թիւին մէջ (Յունիս 6), փարիզեան օրաթերթերը լոյս չեն տեսներ Չորեքշաբթի օր իբրեւ հետեւանք տպարանի անձնակազմերու գործադուլին:

Մեր յաջորդ թիւը՝ Ուրբաթ Յունիս 9:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Նորին Սրբութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Հայրապետի հրաւէրով եւ Նորին Սրբութիւն Ռումինիայի Ժուստինեան Պատրիարքի կարգադրութեամբ սոյն թուականի Մայիսի 16ից մինչեւ 24ը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին այցելեց ռումին օրթոդոքս սուրբ եկեղեցու մի պատուիրակութիւն, որի մաս կազմում էին Նորին Սրբազնութիւն Բանաթի միտրոպոլիտ Նիկոլայէ Գեանեանուն, պատրիարքական փոխանորդ, Նորին Սրբազնութիւն Անգիմ Նիկա եպիսկոպոսը, աստուածաբան – դասախօս արժանապատիւ Ենէ Բրանիշտէ քահանան՝ ուղեկցութեամբ հոգեշնորհ Տ. Զարեհ Ծ. Վրդ. Պարոնեանի, Բուխարեստի Հայոց Ս. Հրեշտակապետաց եկեղեցու հոգեւոր հովիւ՝ որպէս թարգման:

Ռումին օրթոդոքս եկեղեցու պատուիրակութիւնը եղբայրական ջերմ սիրով է ընդունւում Ամենայն Հայոց Հայրապետի, Ս. Էջմիածնի եւ Երեւանի եկեղեցիների հոգեւոր դասի կողմից:

Ռումին բարձրաստիճան հոգեւորականները Մայիսի 20ին, Շաբաթ օրը, երեկոյեան, մասնակցում են սուրբ ժամերգութեանը եւ Մայիսի 21ին, Կիրակի օրը՝ պատարագին, Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարում, ուր Հայոց Հայրապետի եւ Մայր Աթոռի միաբանութեան եւ հայ հոգեւորականութեան հետ միատեղ աղօթում են բոլոր եկեղեցիների միութեան համար Քրիստոսի սիրոյն մէջ եւ համայն աշխարհի խաղաղութեան:

Ռումին օրթոդոքս եկեղեցու պատուիրակութիւնը այցելում է պատմական սրբատեղիները՝ Ս. Հռիփսիմէի, Ս. Գայանէի, Ս. Գեղարդի վանքերը, Օշականի ինչպէս նաեւ Երեւանի Ս. Սարգիս եկեղեցիները, Երեւանում, Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի անուան ձեռագրաց Մատենադարանը, Պատմութեան թանգարան, եւ 1915 թուականի հայ նահատակաց յուշարձան:

Բարձրաստիճան ռումին հիւրերը այցելութիւն են տալիս նաեւ Մայիսի 20ի երեկոյեան, Մայր Աթոռի հոգեւոր ճեմարանին, ուր արժանապատիւ պրոֆեսոր Ենէ Բրանիշտէ քահանան երկու դասախօսութիւններ է կարդում ուսանողութեանը:

Ռումին օրթոդոքս եկեղեցու պատուիրակութեան սոյն բարեկամական այցելութիւնը հանդիսանում է մի երջանիկ առիթ եւս՝ խորացնելու հայ եւ ռումին երկու եկեղեցիների միջեւ անկեղծ բարեկամութիւնը եւ փոխադարձ գնահատանքը աւետարանական եւ էկումենիկ ոգով:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

24 Մայիս 1972 (կնիք)
Ս. Էջմիածին

ՊԱՏՇԱՃԻ՞Լ՝ ԱՅՈ՛, ԿԱՊԿԵ՞Լ՝ Ո՛Չ

Մայիս 27ի մեր խմբագրական(*)խորհըրդածութիւններուն յաւելուածաբար, կ'ուզենք հանրային ուշադրութեան յանձնել պարագայական կարգ մը նկատողութիւններ՝ զորս այս անգամ հրապարակային արծարծումի նիւթ կը դարձնէ Փարիզի մեր պաշտօնակիցը, «Յառաջ», գիտել տալու համար թէ չարաշահութեան նիւթ պէտք չէ դառնան «մշակոյթ», «մշակութային» եւ «մշակութային շաբաթ» բառերն ու սահմանումները:

Յօդուածագիրը, Ա. Մ., «Տեսակ – տեսակ բաներ» խորագրուած նշմարով կ'անդրադառնայ առհասարակ գրական – գաղափարական եւ մշակութային – թատերական հաւաքոյթներու, որոնք վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին տեղի ունեցած են Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ, ու գիտել կուտայ թէ գնահատելի նախաձեռնութիւններ ըլլալով հանդերձ՝ բծախնդրութեան պակասով մը կը յատկանշուին անոնք:

«Տեսակ – տեսակ բաներ»ու կարգին արձագանգելով «Մշակութային Շաբաթ»ի պիտակին տակ կազմակերպուած հրապարակային ձեռնարկի մը, մեր պաշտօնակիցը կ'ընդգծէ.

— «Ապրիլ 27ին, Սալ Կավոյի մէջ, Եան'ցի (հայկական ակումբ մը, Հ.) մշակութային շաբաթի հրապարակային մէկ ձեռնարկն էր Արա Կիրակոսեանի երգահանդէսը:

«Հոս խնդրոյ առարկայ չէ երգիչին ձայնը, այլ պարզապէս յայտագրին բնոյթը եւ ներկայացման ձեւը:

«Հօսանք մը կայ, բնական եւ գուցէ արդարանալի, արդիականացնելու համար հայ ժողովրդական երգերը: Պարզ է որ, երբ Մոցարթի 40րդ համանուագը (սեմֆոնի) հասարակ երգի մը կը վերածեն եւ անոյշ–անոյշ կ'երգեն, չենք կրնար շատ խստապահանջ ըլլալ երբ մերիններն ալ փոխակերպեն մեր երգերը: Բայց Կավոյի բեմին վրայ, մօտ երկու ժամ, արեւելեան–փոփ կարգադրութիւններով եւ անտանելի աղմուկով (նուագախումբ եւ բարձրախօս) մեզի հրամցնել հայերէն ժողովրդական երգեր, զորս այդ ձեւով կարելի է լսել միայն քէյֆի սեղաններու շուրջ, խնջոյքի ատեն, ան ալ քանի՛ մը հատ միայն, անիկա անշուշտ չի կրնար մաս կազմել Մշակութային Շաբաթի մը:

«Յաւալին ա՛յն է որ հաւնող կայ...»:

Մեր պաշտօնակցին պարագայական այս նկատողութիւնը ունի իր շարունակութիւնը: Զանց կ'առնենք յաջորդող տողերը, որովհետեւ մեր ըսելիքին հետ անմիջապէս աղերս չունին:

Ճամբայ ելած ենք կեդրոնանալու համար այսպէ՛ս կոչուած «ժողովրդային» երգի եւ երաժշտութեան այն հոսանքին վրայ, որ ի պատուի է քիչ մը ամէն տեղ, յատկապէս նոր եւ նորագոյն սերունդներուն մօտ, իբրեւ «նորարարական» շարժում եւ... հարազա՛տ արտայայտութիւն նոր ժամանակներու:

Բացորոշ է, ամէն բանէ առաջ, որ — ինչպէս գիտել կուտայ «Յառաջ»ի աշխատակիցը — «բնական եւ գուցէ արդարանալի» պէտք է նկատել հայ ժողովրդական երգերը արդիականացնելու հոսանքը:

Պինդգլուխ պահպանողականութիւնը շատո՛նց ժամանակավրէպ մըն է: Որքան ալխտաբեր է անհակակշիռ ազատամտութիւնը, նոյնքան չարաղէպ է նախապաշարումն ու նեղմտութիւնը՝ արդիապաշտական շարժումներու հանդէպ:

Զարմանալի կամ անբնական չենք նկատեր հետեւաբար, որ նոր սերունդը փորձէ պատշաճիլ ժամանակին, — թօթափէ տխրութեան եւ թանձր ռոմանթիզմի շեշտը, հաճոյքը դաւանի կեանքի նպատակներէն մին, փորձէ վայելել կեանքը՝ առանց յաւելեալ ճիգերու եւ տառապանքի, ու մանաւանդ երգն ու պարը ներդաշնակէ մեր ժամանակներու արագութեան, կշռոյթին եւ համաշխարհային ուղղութեանց հետ:

Շահագրգռուողները պէտք չէ վրդովին սակայն, եթէ գիտել տանք թէ երկու հիմնական կէտեր նկատի պէտք է առնուին լրջօրէն, «արդիականութիւնը» չշփոթելու համար կապկութիւններու եւ անճաշակ ծայրայեղութեանց հետ եւ հայ երգին ու երաժշտութեան մէջ չմոռնալու համար մշակութային որակի անխաթար պահպանութեան կարեւորութիւնը:

Ամէն ժողովուրդ իր ինքնուրոյն նկարագիրը ունի՝ որուն արտայայտութիւնը կը գտնենք իր երգին, գրականութեան, արուեստին, մէկ խօսքով՝ մշակոյթին մէջ:

Եւ «արդիականացումը» մեկնակէտ մը չի կրնար նկատուիլ որեւէ ձեւով խաթարելու այդ նկարագիրը:

Մեր նորերէն շատերու մեղադրելի կէտը ա՛յն է, որ «արդիական» օտարաշունչ եղանակաւորումներուն հայերէն բառեր յարմարցնելով՝ բեմ կը բարձրանան իբրե՛ւ, թէ հայ արդիական երաժշտութիւն հրամցնելու համար, — մինչ իրողութեան մէջ հայեցի ոչինչ ունին անոնք...:

Պատշաճիլ ժամանակներուն՝ չի նշանակեր ընդօրինակել: Պատուաստումը էական պայման եւ անհրաժեշտութիւն է, սակայն օտարացում եւ խորթացում չէ: Հայաբարբառ երգը «հայ երգ» չէ, որքան ատեն որ երաժշտական յօրինումները չեն համապատասխաներ հոգեկան ու մտաւոր մեր կեանքին, ազգային մեր խառնուածքին եւ ապրումներուն, ներքին եւ ինքնուրոյն «կլիմայ»ին:

Հայ ժողովրդային երգը հայրենի կամ սփիւռքեան իրականութիւններէն, հայ մարդու եւ հայ հաւաքականութեան ապրումներու ակունքէն պիտի առնէ իր կատարները եւ ո՛չ թէ կապկէ համաշխարհային «մոթիֆ»ները, հայերէն բառերու կարկտանով մը:

Դժբախտաբար, ներկայիս ի պատուի արդիաշունչ երգերէն շատերը չունին հայեցի որեւէ նկարագիր եւ հասարակ, թութակային կրկնութիւն են «կաֆէ – շանթան»ային ժամերու ծեքծեքումներու...:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

(*) Տես «Յառաջ» Յունիս 3:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ե. Պետրոսեան Թուրք տնտեսութեան յետամնացութեան պատճառները կը փորձէ ուրիշներու նման փնտռել օտար դրամագլուխի խաղացած դերին մէջ: Ասիկա պատմական մօտեցում մը չէ: Արդարեւ, իրողութիւնն այն էր, որ իրենց դարաւոր տիրապետութեան ընթացքին Թուրք տիրակալները աւելի քանդեցին, քան շինեցին, աւելի շատ կը վայելէին, քան կ'արտադրէին: Պատմական ճշմարտութիւն է, որ մինչեւ եւրոպական տնտեսական ներխուժումը, սուլթաններու Պետութիւնը արդէն տնտեսական անկումի էր դատապարտուած: Բուն պատճառը Թրքութեան մէջ պէտք է փնտռել, այն Թրքութեան, որ, օրինակ, Լենին կը հասկնար գիւղատնտեսութիւնը վարելու ամէնէն յետամնաց, ամէնէն վայրենի ձեւը:

ԺԹ. դարու վերջերը եւ Ի. դարու ըսկիզբները օսմանեան կայսրութիւնը աւատապետական – սուլթանական, ծայրայեղ բռնապետական վարչակարգ մը կը ներկայացնէր՝ ընկերային եւ ազգային սուր հարցերով:

Պետութիւնը կառավարող բոլոր թելերը կեդրոնացած էին սուլթանի եւ պալատական վերնախաւի ձեռքը: Սուլթանը շրջապատուած էր մահմետական յետադէմ կրօնաւորներով արաբ, չէրքէզ, քիւրտ աւատապետներով, որոնք Ապտիւլ Համիտի յենարաններն էին: Անոր մահաբեր իշխանութեան խորհրդանիշը տխրահռչակ «Եըլտըզ» պալատն էր: Հոն է, որ կը տրուէին սուլթանական որոշումները, հոն էր լրտեսութեան, սպանութիւններու կեդրոնատեղին:

Հեղինակը փաստերով կը բնութագրէ սուլթանի իշխանութեան բնոյթը: Օրինակ, 1898ին Թուրք կառավարութեան անդամներէն ոչ մէկը բարձրագոյն կըրթութիւն ունէր: Զարգացումն ու ուսումը «քաղաքական անբարեյուսութեան նըշան կը համարուէր»:

«Երիտթուրքական կազմակերպութիւնները եւ անոնց գործունէութիւնը ԺԹ. դարու վերջերուն եւ Ի. դարու սկիզբին» բաժնին մէջ հեղինակը ցոյց կուտայ այդ շարժումին տարածումը օսմանեան կայսրութեան (յատկապէս Պալքաններու) մէջ: Հեղինակը կը վերլուծէ խումբերու աշխատանքի եղանակները, գաղափարական հայեացքներու տարբերութիւնը, գաղտնի աշխատանքի ձեւերը եւայլն:

Զ. Կիրակոսեան անհրաժեշտ կը գտնէ կարգ մը ճշգումներ կատարել: Մասնաւորապէս յատկանշական է, նկատել կուտայ ան, Երիտ. Թուրք պարագլուխներու դիրքը անցեալ դարու 90ական թուականներու հայկական զանգուածային ջարդերու նկատմամբ: 1894ին Կ. Պոլսոյ օսմանեան դրամատան վրայ դաշնակցական խումբին կատարած յարձակումին առիթով անոնք թռուցիկ մը հրապարակ կը հանեն (ի դէպ, առաջին անգամ ըլլալով հրապարակաւ կը դրուէր «Միութիւն եւ Յառաջդիմութիւն» անունը, իբրեւ ստորագրութիւն): Այդ թռուցիկին մէջ Երիտ. Թուրքերը ցաւ կը յայտնէին, որ Հայերը ձեռք բարձրացուցած են Բ. Դրան վրայ, կոչ կ'ընէին միասնաբար պայքարիլ սուլթանի իշխանութեան դէմ: Կարծես, թէ ոեւէ մէկը կ'արգիլէր իրենց գործի անցնիլ Թուրքիոյ մէջ, փոխանակ եւրոպական մայրաքաղաքներու մէջ գըշի մարգանք ընելու:

1895ին Փարիզի մէջ Ահմէտ Ռիզա լոյս կ'ընծայէ «Մեշվերէթ» (Քննարկում) թերթը: 1895 Դեկտեմբեր 3ի թիւին մէջ ներկայացուած էր «Միութիւն եւ Յառաջդիմութիւն» օսմանեան կոմիտէի ծրագիրը: «Մենք կը ձգտինք, կը կարգանք հոն, ոչ թէ տապալել ներկայ իշխանութիւնը, որու գոյութիւնը մենք անհրաժեշտ կը համարենք կարգուկանոնի պահպանման համար, այլ յառաջդիմութիւն տարածել, խաղաղ ճամբով ասոր յաղթանակը ապահովել... Մենք բարեփոխումներ կ'ուզենք, բայց ոչ այս կամ այն նահանգին համար»: Աւելի ետք՝ 1897 Օգոստոս 15ին նոյն թերթին մէջ ներկայացնելով «Երիտասարդ Թուրքիոյ ծրագիրը», Ահմէտ Ռիզա եւ իր ընկերները կը յայտարարէին, «Անոնք, որոնք կը ձգտին Պետութենէն անջատել մեր հողերուն մէկ մասը, հայրենիքի թշնամիներ են»:

Երիտ. Թուրքերու ջանքերը ուղղուած էին ժողովուրդներու բանտը կիսատ – պռատ բարեփոխումներով կանգուն պահելու, բոլոր ճնշուած ազգերը այդ մահաբեր փանդակին մէջ պահելու նպատակին: Անոնց պարագլուխներէն Միզանճի Մուրատ պէյ (պատմաբան, լրագրող, ծագումով Տաղստանցի) իր խմբագրած «Միզան» թերթին մէջ կը վաւե–

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Եւ դանդաղ պոկուելով պատից, նա քայլեց ետ՝ տուն կամ դայֆախանէ, ինքն էլ չգիտենալով, թէ ուր, անհաւատալի լուրը տղամարդկանց տեղեկացնելու:

Հեղնարը չհամարձակուեց նայել նրա ետեւից եւ նրա առաջին միտքը եղաւ՝ փախչել եւ այլեւս չվերադառնալ: Նոյն վայրկեանին նա սոսկումով յիշեց, որ քիչ յետոյ, գուցէ մի րոպէից, գալու է իր սիրեցեալը եւ ընկնելու է գազազած մարդկանց ձեռքը: Պէտք էր շտապել, հանդիպել ճանապարհին եւ ետ դարձնել...

Նա նետուեց դէպի ձախ կողմի աւերակ փողոցը: Ինչպէս միշտ, այնտեղ ոչ ոք չկար՝ բացի Սաֆարի երեխաներից, որ պատի տակ նստած, խաղում էին: Տեսնելով Հեղնարին, նրանցից մէկն անփոյթ վեր կացաւ, դանդաղ գնաց մի քիչ տեղ, ապա վազեց: Երեխաների աչքերի վատ թաքցրած արտայայտութիւնից Հեղնարը հասկացաւ, որ նրանք իրեն էին հսկում եւ նրանցից այդ մէկն անշուշտ գնաց մեծերին հաղորդելու իր մասին:

Հեղնարը նուաղեց, զգաց թակարդից դուրս գալու անհնարինութիւնը, եւ ենթարկուելով անխուսափելիին, հազիւ մի կերպ քայլեց դէպի Հարիրայի տունը, մտաւ ներս եւ դարպասը կամացուկ ծածկեց...

×

Հեղնարը հազիւ էր դարպասը ծածկել, երբ երեւաց ուստա Մկրտիչը, որն շտապ մտաւ փողոց եւ շուրջը նայեց:

— Բաջի՛...

Մոլլայի մեծ կինը, որ հեռանում էր արտաքայլ, ետ նայեց, ապա կանգ առաւ: Ուստան, քրտնած ու փոշոտ, մօտեցաւ նրան:

— Բարեւ, բաջի:

— Բարեւ, ուստա Մկրտիչ:

— Մէ Թուրքիմ կնիկ չանցա՞ւ խատեղով...

Մոլլայի կինը մի վայրկեան ձայն չհանեց, ապա անթափանց չադրայի տակ ժպիտ ձեւացնելով հարցրեց.

— Թուրքի կնիկն ինչո՞ւդ է հարկաւոր, ուստա...

Ուստան նոր միայն սթափուելով շտապմունքից եւ շփոթութիւնից, զգաց իր տուած հարցի տարօրինակութիւնը:

— Հարկաւոր է, բաջի, — այնուամենայնիւ պնդեց նա:

— Լաւ, ինչո՞ւդ է հարկաւոր, — կրկնեց Թրքուհին՝ թեթեւակի բաց անելով երեսը: — Դուն՝ Հայ, էնիկ՝ Թուրք, դուն՝ կնկայ–երեխի տէր, էնիկ...

— Այ բաջի, — ճիգով ժպտաց ուստա Մկրտիչը՝ տիրապետելով ինքն իրեն, — Հայի ու Թուրքի մէջ ախպար ու քուրոջ գործ չի՞ պատահի:

— Ընչի՞ չէ:

— Ըշտը էդպէս մէ գործով էմ կը հարցնեմ: Թուրքի կնիկ էր՝ կանանչ տոնամաններով...

Ուստան, ծայր աստիճան անհանգիստ, ձեռքերը տարաւ դէպի գօտին, բռնեց, քարացաւ սպասողական:

— Էդ Թուրքի կնիկն իրան տունը մըտաւ: Ինքը մենակ կ'ապրի: Դու մենակ կնկայ քով ի՞նչըղ երթաս, ուստա...

Աւերակ փողոցի կողմից երեւաց ոսկեբէչ Վաղինակի տղայ Վարոսը: Տեսնելով ուստա Մկրտչին, նա ետ նետուեց եւ անհետացաւ: Ոչ ուստան, ոչ Թրքուհին, չտեսան նրան: Նրան տեսան միայն Սաֆարի երեխաները, որոնք նորից, այս անգամ բոլորը միասին, վազ տուեցին մեծերին յայտնելու Հայի տղայի մասին, որը սակայն կորաւ անհետ...

— Տէ, օր էդ կնիկը մենակ կ'ապրի, դուն ինքդ էլ արի հետս, բաջի, — առաջարկեց ուստան:

Նրանք մօտեցան Հարիրայի տան դըռանը:

— Ուստա, էնիկ Հայ է, — յայտնեց Թրքուհին:

— Հա՞յ...

Փոխանակ պատասխանելու, մոլլայի մեծ կինը յանկարծ փոխուեց, արիւնը խփեց նրա երեսին եւ նա սպառնալի շըշնջաց.

— Արի աչքովդ տես: Ինքն անառակութիւն կ'էնէ, սիրական կը պահէ, հմը մեր անունը կը խայտառակէ...

Ուստան արագ քայլերով մտաւ ներս:

×

Տասը տարի անխնամ մնացած պարտէզի վայրի մենաւորութիւնը տեղի էր տուել պայծառ զուարթութեան:

Վարոսը կտրել էր բազական թուով ծառեր եւ կտրատել էր մնացածների քըմահաճօրէն աճած աւելորդ ճիւղերը, մաքրել էր մարգերն մայթերը, ցանել էր բազմագոյն ծաղիկներ՝ բուրումնաւէտ եւ քնքոյշ:

(44 – Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

———0———

ՎԻԷՆ (Յառաջ).— Կիրակի Մայիս 28ի պատմական թուականին առթիւ, Վիէնի մէջ կազմակերպուած էր յարգանքի հանդէս մը, նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ տեղւոյն Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէին, Նորակառոյց Գասպար Իփէկեան ակումբին մէջ:

Ընկ. Ա. Լուսարբեեան հանդէսը բացաւ ժամը 16.30ին կոկիկ հանդիսականներու ներկայութեամբ: Իր բարիգալուստի հայերէն եւ ֆրանսերէն խօսքերէն յետոյ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երկսեռ երիտասարդներու կողմէ երգուեցան ֆրանսական եւ հայկական փառերգները, որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս: Որմէ յետոյ օրուան նախագահը՝ ընկ. Ս. Սխալեան իր պաշտօնին անցնելով՝ ըսաւ.

«Յիսունեւչորս տարիներէ ի վեր, օտար ափերու վրայ, առանց յուսահատելու եւ ընկրկելու, հակառակ զանազան դժուարութիւններու, յամառօրէն տարին հեղ մը կը հաւաքուինք սրահներու մէջ յիշատակելու եւ խորհրդածելու Մայիս 28ի պատմական արժէքին եւ իմաստին առընչութեամբ, Հայոց դարաւոր պատմութեան մէջ:

Կիլիկիայէն, 1375էն մինչեւ 1915ի չարաչուք թուականը, վեց դարերէ ի վեր պարտութիւններ, ջարդեր նաեւ յաղթանակներ ունեցանք ի խնդիր մեր ազատութեան, սակայն չունեցանք այն դժնդակ եւ ողբերգական կացութիւնը, որ ունէինք ցեղովին, Մայիսեան օրհասական կռիւներու սկսելէն առաջ... Մի-մինակ, մենք մեր ահաւո՜ր վիշտին մէջ, Արեւմտահայութիւնը իսպառ ջարդուած, Հայկ. բուռ մը քաջերով, Թրքական գերազանց ուժերու դէմ կռիւ մղեցինք... Բայց անհաւասար կռիւին մէջ նկատի ունեցանք միայն մէկ սրբազան նպատակ, հաւատքով, քաջութեամբ եւ գիտակցութեամբ՝ առանց դոյզն տկարութեան միայն ու միայն յաղթելու նշանաբանով Սարդարապատի, Բաշ-Ապարանի եւ Ղարաքիլիսէի դաշտերուն վրայ... Որովհետեւ, տկարութեան փոքր նշան մը՝ Թրքական 35.000 գիշատիչ բանակին դէմ, աններելի մեղք մը գործած պիտի ըլլար... Որովհետեւ, Հայոց գոյութեան վերջին բերդն ալ գրաւելէ յետոյ, Թուրքը որոշած էր Հայաստանի վրայով, իր կաթնեղբայր Ազրպէյճանին եւ իր քարիւղին հասնիլ...

Սակայն Հայկ. քաջարի բանակը թիկ առ թիկ կռուեցաւ եւ որոշած էր այլեւս անթիզ մը հող չտալ մեր դարաւոր ոսոխին, կռուեցաւ աննահանջ ու անսակարկ Վարդաններու ժառանգով, Սասունցի Դաւիթներու խիզախութեամբ եւ Անդրանիկներու ոգիով, այսպէս վեց դարերէ վերջ, առաջին անգամ ըլլալով Հայոց եռագոյն դրօշակը պարզուեցաւ Արարատի վեհաշուք կատարէն եւ հայկական Պետութեան Խորհրդարանի պատշգամէն:

Եզրակացնելով, իր խօսքը ուղղեց երիտասարդներուն, յորդորեց որ առանց իրենց ծագումը մոռնալու Հայ մնան Սարդարապատի քաջութեամբ եւ Մայիս 28ի ոգիով, ըսելով վերջացուց:

Նախագահին իբր յառաջաբան խօսած քանի մը խօսքէն յետոյ, երկրորդ խօսողն էր ընկ. Ա. Քէօսէեան (Մարսէյլէն) որ թափանցելով 54 տարիներ առաջ պատահած դէպքերուն եւ դէմքերուն արխիւներու մէջ, վերլուծելով ներկայ օրերու հայեացքով, մօտաւորապէս հետեւեալ խորհրդածութիւնները ըրաւ Մայիս 28ի դէպքերու կապակցութեամբ:

— Աշխարհի պատմութեան վրայ, երբ թռուցիկ ակնարկ մը ձգենք ի խնդիր ազատութեան համար մղուած պայքարներուն, հայ ժողովուրդը շատ աւելի սուղ վճարած է քան ուէ ժողովուրդ...: Ան՝ ըլլայ Կիլիկիոյ թէ Կովկասի մէջ:

Մեր մէջ սովորութիւն դարձած է յաճախ կրկնել կամ գանգատիլ, թէ օտարները մեզի չեն օգնած, թէեւ այդ օրերուն, հայանուն մարդիկ իսկ անտարբեր գտնուեցան մեր ժողովուրդին ճակատագրին նկատմամբ՝ աւելի շատ հետաքրքրուելով Միջազգային յեղափոխութեամբ...:

Սակայն, յիսուն տարի յետոյ, Հայաստանի ներկայ վարիչները տարբեր ձեւով կը մեկնեն Սարդարապատի իմաստն ու ոգին. ըստ Քոչարեանի եւ Ն. Զարեանի՝ Սարդարապատի յաղթանակին իմաստը շատ աւելի խորախորհուրդ է, քան որեւէ դէպք Հայոց դարաւոր պատմութեան մէջ, որովհետեւ Թուրք կոչուած գահիճը՝ արդէն Արեւմտահայութիւնը ջարդած, մնացած Հայութիւնն ալ կ'ուզէր նախորդին տարօսին ենթարկել, հետեւարար, Մայիս 28էն առաջ դիւցազնական հերոսամարտները մեր գոյութեան, յարատեւութեան հիմնաքարը եւ ապրելու կիրքը եղաւ: Մեր դարաւոր երազներուն թագն ու պսակը եղաւ: Պատի՛ւ ու յարգանք անոնց անմոռաց յիշատակին:

Սարդարապատի գոյամարտը (առանց նսեմացնելու միւս հերոսամարտները) հրաշամարտ է, գերեզմանին դուռը հասած Հայութիւնը փրկեց. որովհետեւ Սարդարապատի կռիւները եթէ չըլլային ներկայ Հայութիւնը և Կովկասի մէջ Հայաստան գոյութիւն չէր ունենար...:

Ամփոփելով խօսքը՝ կոչ ըրաւ երիտասարդութեան, խտացնել Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը, որպէսզի տարուած աշխատանքները համազգային ձեւով եւ արդիւնաւոր ըլլան, այսինքն՝ Մայիս 28ի ներշնչումով՝ Ամբողջական Հայաստան, Ամբողջական Հայութեամբ: Ուրեմն իւրաքանչիւր երիտասարդ ուշադրութեամբ պէտք է հետեւի մեր պատմութեան մէջ պատահած նշանակալից դէպքերուն, ըսելով վերջացուց իր խօսքը՝ խոր տպաւորութիւն ձգելով ներկաներու վրայ:

Հանդէսին գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին Օր. Ա. Քղելեան, Տիկ. Ա. Գալուստեան, Տիկ. Ա. Սապունճեան մեներգներով, Օր. Քէլէչեան, Ս. Սխալեան, ընկ. Ա. Գալայճեան արտասանութիւններով: Ընկ. Յ. Պետրոսեան դրաւոր ուղերձ մը կարդաց գրուած՝ Սարդարապատի ոգիով:

Յաջորդաբար տոհմիկ մենապար եւ շուրջպարեր պարեցին ազգային տարազներով Սեւան պարախումբի անդամուհիները ղեկավարութեամբ Օր. Աստղիկ Սանճրեանի, որմէ յետոյ հանդէսի բաժինը վերջ գտաւ եւ սկսաւ խնջոյքի բաժինը, ուր դարձեալ երիտասարդ-երիտասարդուհիները իրենց մեներգներով ու պարերով խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծեցին:

Թ.Դ.ԹԱԿԻՑ

բացնէր Ապտիւլ Համիտի քաղաքականութիւնը Հայկական Հարցին մէջ:

Թուրքերը ԺԹ. դարու ամբողջ ընթացքին քրիստոնեայ ազգերէն ետք կը մնային ոչ միայն ընկերային-տնտեսական եւ մշակութային մակարդակի գետնին մէջ, այլեւ ազգային ինքնագիտակցութեամբ: Երիտ. Թուրքերը դեռ չէին հասած այն մակարդակին, որ կարողանային ըմբռնել ճնշուած ազգերու յառաջդիմական ուժերու պահանջները: Անոնք ի վիճակի չէին հասկնալու «ազգերու բնական ձգտումը»՝ անջատուելու օսմանեան կայսրութենէն: Ընդհակառակն՝ Երիտասարդ Թուրքերը մեր դարասկիզբին վարակուեցան ցնորամտութեամբ մը՝ «Ադրիաթիկի ափերէն մինչեւ Չինաստանի սահմանները ընդգրկող կայսրութիւն մը ստեղծել», անշուշտ, Թրքական:

ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն հաւատացեալ հայ ժողովուրդեան կը յայտարարենք, թէ Նորին Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Խորէն Ա. Շնորհազարդ Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, հանդերձեալ է Սրբալոյս Միւռոնի Օրհնութիւն կատարել 22 Հոկտեմբեր 1972, Կիրակի օր, Կաթողիկոսարանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարին մէջ, Անթիլիաս:

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

15 Մարտ 1972 (Կնիք)
Անթիլիաս – Լիբանան

×

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՏՈՒՉՈՒԹԻՒՆ
ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

Ընդառաջելով Բերիոյ Թեմի Ազգ. Գաւառական Ժողովի խնդրանքին, Խորէն Ա. Կաթողիկոս, իր գահակալութեան իններորդ տարեդարձին առթիւ, 14 Մայիս, Կիրակի օր, Կաթողիկոսարանիս Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարին մէջ, յընթացս պատարագի, Ծայրագոյն Վարդապետութեան իշխանութիւն շնորհեց Ս. Աթոռոյս միաբաններէն եւ Բերիոյ Թեմին Առաջնորդ Տաթեւ Վրդ. Սարգիսեանին՝ որպէս արդար գնահատանք եւ արժանի վարձատրութիւն իր բոլորանուէր ծառայութեանց:

Օրուան պատարագիչն էր Վահան Վրդ. Պէրպէրեան, իսկ արարողապետը՝ Վարդան Ծ. Վրդ. Տէմիրճեան: Տուչութեան արարողութիւնը տեղի ունեցաւ «Հայր Մեր»էն անմիջապէս առաջ, ատեանին մէջ, ըստ Մաշտոցի հրահանգներուն:

Արարողութեանց աւարտին, Հայրապետը հակիրճ խօսքերով շնորհաւորեց Հայր Սուրբը, գնահատեց անոր վանական, կրթական եւ վարչական աշխատանքները եւ նորանոր յաջողութիւններ մաղթեց: Ապա, Հայց. Եկեղեցւոյ վաղեմի սովորութեանց համաձայն, հրաւիրեց ընծայեալը որ տայ օրուան պատգամը:

Բեմ բարձրանալով, Տաթեւ Ծ. Վարդապետ նախ իր շնորհակալութիւնները յայտնեց եւ ապա գեղեցիկ քարոզ մը խօսեցաւ՝ հոգեւոր եւ վարչական իր պաշտօններու ընթացքին ձեռք բերած փորձառութեանց լոյսին տակ:

Յաւարտ պատարագի միաբան հայրեր, Հալէպէն եկած հոգեւոր եւ ազգային ներկայացուցիչներ, ինչպէս նաեւ ներկայ հաւատացեալները ջերմօրէն շնորհաւորեցին Ծայր. Վարդապետը:

×

Հայրապետի կարգադրութեամբ, Մայիս 20ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամերգութենէն ետք, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարին մէջ, Դպրեվանքի տեսուչ Արտաւազդ Եպս. Թրթռեան դպրութեան չորս աստիճանները տուաւ Դպրեվանքի ժառանգաւորաց բաժնի սաներուն. յատուկ աղօթքներէ ետք, Արտաւազդ Եպս. անոնց մազերը խաչաձեւ կտրեց՝ ի նշան աշխարհէն հրաժարումին, ապա անոնց շնորհեց դռնապանի, ընթերցողի, երդմնեցուցչի եւ ջահընկալի չորս աստիճանները:

Այս առթիւ տեսուչ Հայրը Դ. դասարանի հինգ ժառանգաւորներուն շնորհեց ուրար կրելու իրաւունք: Նոր ուրարակիրներն են.— Յովհաննէս Արապեան, Նշան Մանճիկեան, Սամուէլ Սիմոնեան, Սարգիս Սէփէթճեան եւ Վաչէ Արապաճեան:

ՎԱՐԴԱՆ Ծ. ՎՐԴ.

Անթիլիաս

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (76)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Այն ատեն անկարելի է գործը ծածկել:

— Քեզի սաչափը ըսեմ, որ Կայծունիին քով տեսայ քեզի գրուած նամակին օրինակը:

— Վա՜յ չունչանորդի, գոչեց Պօղոս էֆէնտի, վա՜յ չունչանորդի, այս ի՞նչ ծուղակի մէջ ձգեցին զիս:

— Ինծի անանկ կու գայ, որ այս խնդիրը անուշ տեղը կապելու մէկ միջոց մը կայ, ըսաւ Մկրտիչ աղա:

— Ո՞րն է...

— Սա Թաղական Խորհուրդի պաշտօնէն ինքնաբերաբար քաշուելու ես:

— Ատիկա ի՞նչ յարաբերութիւն ունի այս խնդրին հետ:

— Ընդհակառակն, ամէն բան ասկէ ծագում առած է, պատասխանեց Մկրտիչ աղա, ես վստահ եմ, որ եթէ այս թաղականի խնդիրը չըլլար՝ հիմա այս խօսքերը մէջտեղ պիտի չգային...

— Թերեւս իրաւունք ունիս, ըսաւ Պօղոս էֆէնտի, այս խնդրին համար Մարգար էֆէնտին ինծի թշնամի ըրի:

— Ու ասկէ առաջ եկան բոլոր միւս խնդիրները...

— Բայց եթէ ես հիմա կեցած տեղս հրաժարական տամ՝ ամէն ըսուածները ընդունած պիտի ըլլամ, ատ ալ պատուիս արատ կը բերէ:

— Անանկ է, Պօղոս էֆէնտի: Կրնաս պատրուակ մը գտնել եւ հրաժարիլ...

— Ի՞նչպէս:

— Օրինակի համար՝ ուրիշ թաղ մը կը փոխադրուիս, այն ատեն, արդէն ըստ օրէնի չես կրնար այս թաղին մէջ Թաղական Խորհուրդի անդամ ըլլալ եւ բնականաբար կը ստիպուիս հրաժարական տալու:

— Ըսածդ շատ իրաւացի է, բայց պէտք է, որ դեռ մտածեմ այդ մասին, պատասխանեց Պօղոս էֆէնտի:

Ցետոյ երկու բարեկամները ընդերկար խօսեցան տակաւին խնդիրը կարելի եղածին չափ ի նպաստ իրենց կարգադրելու կարեւորութեան մասին: Կէս գիշերին մօտ Մկրտիչ աղա հրաժեշտ տուաւ եւ մեկնեցաւ կրկին խոստանալով, որ կատարեալ գաղտնապահութեամբ պիտի վարուի:

Մկրտիչ աղա, ըսաւ Պօղոս էֆէնտի իր բարեկամը ճամբու դնելով, անձնական պատիւս է, որ ձեզի կը վստահիմ կոր... Այս տեսակ դժուարին պարագաներու մէջ է, որ ճշմարիտ բարեկամները կը ճանչցուին:

— Անանկ է, Պօղոս էֆէնտի:

ԺԳ.

Կարպիս Նիզակ էֆէնտի իր տեղեկագիրը աւարտած եւ մատուցած էր Վարչութեան: Ք. Թաղի խնդիրը բաւական հետաքրքրութիւն շարժած ըլլալով՝ թերթերու լրաբերները իրար անցած էին այդ կարեւոր վաւերաթուղթը ձեռք անցընելու եւ իրենց թերթերուն հաղորդելու համար: Եւ սակայն տեղեկագիրը որոշուած էր չհաղորդել թերթերուն մինչեւ «նոր տնօրինութիւն»:

Պարոն Նշանիկ, որ իմացած էր տեղեկագրին Վարչութեան մատուցուիլը, ուղղակի դիմեց նախ Խառն Ժողովի քարտուղարին:

— Ք. Թաղի խնդրին մասին Կարպիս էֆէնտի Նիզակի տեղեկագիրը ընդունո՞ւած էք, հարցուց:

— Այո, Վարչութիւնը ընդունած է, պատասխանեց քարտուղարը:

— Մէկ օրինակը պիտի չհաղորդէ՞ք մամուլին:

— Ոչ, ժողովը որոշեց թերթերուն չհաղորդել:

— Դուք տեղեկագիրը կարդացի՞ք:

— Բնականաբար... ես չկարդամ ո՞վ պիտի կարդայ:

— Գոնէ իմաստը ըսէք ինծի:

— Անկարելի է... բառ մը չեմ կրնար ըսել:

— Գոնէ եզրակացութիւնը...

— Բառ մը չեմ կրնար ըսել:

— Երկու խօսքով բացատրեցէք, գրելու համար չէ, միայն թէ ես գիտնամ, պարզ հետաքրքրութիւն մը:

— Չըլլար, էֆէնտիմ, չըլլար, բացարձակ գաղտնիք է, պատասխանեց քարտուղարը, պարագային պահանջածէն աւելի լուրջ կերպարանք մը առնելով:

Նշանիկ հասկցաւ, որ անկարելի էր աւելի պնդել, ուստի թողուց քարտուղարը եւ հեռացաւ ժողովասրահէն:

Նրբանցքին մէջ հանդիպեցաւ Գարիկ Մուպաշիրեանի, որ բոլթոյին գրպաններուն մէջ թուղթերու ծրար մը լեցուցած կը յառաջանար:

— Բարեւ, Գարիկ էֆէնտի, ըսաւ պարոն Նշանիկ մօտենալով Ազգային Ժողովի քարտուղարին, ի՞նչպէս էք:

— Աղէկ, պատասխանեց Գարիկ փոքրիկ բարեւ մը տալով:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Սինանեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ բոլոր պարա– գաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍԻՆԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 5ին, 68 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի Յունիս 8ին, ժամը 10·30ին Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, Կոմիտաս փողոց, ուրկէ մար– մինը կը փոխադրուի Ալֆորվիլի գերեզ– մանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Պ· Յարութիւն Աղապէկեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Էյրամճեան, այրի Տի– կին Դ· Օհանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Էյրամճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Էյրամճեան եւ զա– ւակները ինչպէս նաեւ ընտանեկան բո– լոր պարագաներն ու բարեկամները խո– րունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԱՍԻԱ ԱՂԱՊԷԿԵԱՆԻ

(ծնեալ Ադոյեան, Կարսեցի)

մահը, որ պատահեցաւ Շաբաթ Յունիս 3ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ (Յունիս 9) ժամը 14·30ին Փա– րիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, Փարիզ:

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ

ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

57ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Կեդր· Վարչու – թեան եւ կազմակերպութեամբ Վիէն – Տէսին քոյր միութիւններու

Պատուոյ Նախագահութեամբ

Տէսինի քաղաքապետ

Պր· ՓԻԷՐ ՄՈՒԹԷՆԻ

Կը խօսի Պր· Վիքթոր Կարտոն

Մասնակցութեամբ Տէսին – Վիէն Նոր Սերունդի պարախումբին:

Երգ՝ Տիկ· Ալիս Ալթունեան–Գալուստ– եան, արտասանութիւն՝ Օր· Օր· Պար – տաքճեան եւ Կարապետեան:

Առատ կերուխում, հայկական նուա – գախումբ, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ:

11 Յունիս Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը, ժամը 15·30ին:

Մուտքը ազատ է

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ·— Մէօտէօնէն, Յունիս 2 թուականով, 180 փրանքի Պէ· էն· փէ· չէք մը ղրկող բաժանորդէն կը խնդ– րուի իր անունն ու հասցէն ճշդել «Յա– ռաջ»ի վարչութեան:

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Հ· Յ· Դ· Շրջ· Կոմիտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի հետեւեալ խումբերը·—

— Քրիստափոր ենթ· Չորեքշաբթի 7 Յունիս, Ահարոնեան ակումբը:

— Վռամեան խումբ, Ուրբաթ 9 Յունիս սովորական հաւաքատեղին:

— Ակնունի խումբ, Ուրբաթ 9 Յունիս սովորական հաւաքատեղին:

ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 28

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· «Ս· Մինասեան» ենթակոմիտէի

Մասնակցութեամբ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդին եւ Ֆր· Կապոյտ Խաչին

Շաբաթ, Յունիս 10, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

Salle des Fêtes d'Alfortville, — 22, Rue Voltaire

Կը խօսի ԸՆԿԵՐ Ժ· ԴԱՍՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին

ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ

ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ — ՀՐԱՉՈՒՀԻ ՀԱՅԿԱՆԵԱՆ

Նուագախումբ՝ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆ

ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ ՊԱՐ, ԵՐԳ ԵՒ ԽԱՂԵՐ — ԱՌԱՏ ԿԵՐՈՒԽՈՒՄ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 18 Յունիս ժամը 10էն 22

Առաջին անգամ ըլլալով, այս տարի տեղի կ'ունենայ 18 Յունիս Կիրակի ԱՆՏԻԵԻԻ դարաստանին մէջ

1, Rue Jean Finot — Andilly

նորակառոյց ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ կողքին մասնաւոր խնամ– ուած յայտագրով մը:

Դուռները կը բացուին ժամը 10ին եւ կը տեւէ մինչեւ ժամը 22:

Կէսօրին կարելի է ճաշել ճաշացուցակին համաձայն: Կարելի է նախօրօք սեղան– ներ ապահովել հեռաձայնելով Անտիեի 989–46–31 եւ կամ Աղքատախնամի կեդ – րոնը 878–02–99

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ, թէ՛ կէսօրին եւ թէ երեկոյին: Անչափ առատ ամէն տեսակ ուտեստեղէն եւ ըմպելիներ:

Բացառիկ ժամանցի օր մը, նուագ, երգ եւ անակնկալներ, առիթ տալով պատը– պարեալներուն նոյնպէս զուարճանալու:

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով:

Մուտք 5 փր· ուսանող եւ երախաներու 2 փրանք

Անձրեւի պարագային, ապահովութիւններ ձեռք առնուած են: Կառքերը կրնան օգտուիլ քաղաքապետարանի հրապարակէն:

ԾԱՆՕԹ·— Անտիեի երթալու համար շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նոռէն եւ իջ– նել Անկէն (իւրաքանչիւր քառորդ ժամուն, անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 10 օթօ – պիւսով իջնել Անտիեի քաղաքապետարան: — Օթոպիւսի ժամերը 10·05, 11·10, 12·15, 14·10, 15·10 — Վերադարձ 18·35, 19·15, 20·05 եւ 21·10:

Հանգստեան տուներու կառքն ալ ժամը 11էն պիտի սպասարկէ հանդիսական– ները դաշտահանդէս առաջնորդելու համար::

ԿԱՐԵՒՈՐ·— Կը յանձնարարուի պաշարեղէններով չգալ եւ ծախսել տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն ըլլալուն:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պատուոյ անդամակցութիւն – 1972

Տէր եւ Տիկին Եաղքարտաշեան	100 ֆր·
Պր· Կարապետ Փօլատեան	100 ֆր·
Պր· Կարլօս Յակոբեան	100 ֆր·

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուրժ· Օտտոյի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները·—

Հանգուցեալ Փառանձեմ Յովսէփեանի Թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկին Գասպար– եան 30 ֆր·, Տէր եւ Տիկին Գորեղեան, Տէր եւ Տիկին Վարդանեան 10ական ֆր·:

Ադանեան եւ Տէրոյեան 10ական ֆր·: Հոգեհանգիստին առթիւ Ադանեան, Տէ– րոյեան ընտանիքներ (Ամերիկա) 10ական տոլար, Պր· Ղազար Կիւլեան 20, Պր· Ղե– ւոնդ Կիւլեան 20:

Հանգուցեալ Գալուստ Սաղըեանի հո– գեհանգիստին առթիւ Օր· Մարի Սաղը– եան 30, Պր· Արտաշէս Տէրտէրեան, այրի Տիկին Խօրտէքեան 20ական:

Հանգուցեալ Ասրինէ Վարդանեանի հոգեհանգիստին առթիւ Տէր եւ Տիկին Յակոբեան 20, Վէնեան ընտանիք 30:

Տէրտէրեան ընտանիքի հոգեհանգիստին առթիւ Տէր եւ Տիկին Մանուկեան 10 եկեղեցւոյ, 10 դպրոցին:

Եկեղեցւոյ բարեզարդման համար ե– ղած նուէրներ·— Տէր եւ Տիկին Կիւլպէ– միշեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգեան 10ա– կան, Պր· Պօղոս Կարապետեան 20, այրի Տիկին Նուրեան 30, Արզումանեան ըն– տանիք 20, այրի Տիկին Կիրակոսեան 10:

Միրոյեան ընտանիքի հոգեհանգիստին առթիւ Տէր եւ Տիկին Միրոյեան 40 ֆր·:

(Շար·)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ· Յ· Դ· Վալանսի Նոր Սերունդը դաշտահանդէս մը կը կազմակերպէ Կի– րակի 25 Յունիսին:

Յետագային մանրամասնութիւններ:

ԼԻՈՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հայ Առաք· Եկե– ղեցւոյ Ազգ· Միութեան, Սէն Մօրիսի Քլօ–Մոնտըրույի ծանօթ դաշտին վրայ,

ի նպաստ Հայկազեան վարժարանի

Կիրակի Յունիս 18ին առաւօտեան ժամը 10էն սկսեալ մինչեւ երեկոյեան ժամը 9

Մասնաւոր օթօքառ մը կը մեկնի եկե– ղեցիի դրան առջեւէն առաւօտեան ժամը 10ին:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր, զանազան խաղեր վարժարանի աշակեր – տութեան եւ երիտասարդներու կողմէ:

Ճոխ պիւֆէ, արեւելեան համադամ ապանդերներ, շամփուրով խորոված են·

Հանգանակութիւն չկայ

ՍԿԱՏՈՒԱՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒՆ, ԳԱՅԼԻԿՆԵ– ՐՈՒՆ ԵՒ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի 11 Յունիս 1972, կէսօրէն մինչեւ երեկոյ, Սամուէլ Մուրատեան վարժա– րանի պարտէզներուն մէջ

26, Rue Troyon — Sèvres — Métro : Pont de Sèvres

Դաշտահանդէսի յայտագիր — սկաուտական խաղեր եւ երգեր — զանազան հա– ճելի խաղեր եւ մրցումներ:

Սկաուտական ձեռական աշխատանքներու ցուցադրութիւն:

Առատ ուտելիք եւ խմիչքներ — պաղ կամ տաք խորոված եւ անուշեղէններ, շատ մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

Անձրեւի պարագային, հանդէսը տեղի կ'ոնենայ պատսպարուած սրահներուն մէջ:

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆ – ՌԱՖԱՅԷԼԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ

Կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի բոլոր մասնաճիւղերուն, Շա– բաթ, Յունիս 17ին:

Արձանագրուիլ այժմէն մինչեւ Յունիս 13 Երեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 17 Ահարոնեան ակում– բը: Ծախք՝ 20 Փրանք:

ՑՈՒՇԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

Մահուան 100ամեակին առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանսահայ Գրող– ներու Ընկերակցութեան եւ Փարիզի Է– սաեան Սանուց Միութեան, հովանաւո – րութեամբ Արեւմտ· Եւրոպայի Կաթող· Պատուիրակ:

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ

Դուրեանի կեանքն ու գրականութիւնը կը ներկայացնէ ԵԴ· ԱՂԱՄԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ ԱՍԱՏՈՒՐ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

Արտասանութիւններ քերթողին գործերէն

9 Յունիս Ուրբաթ գիշեր ժամը 8·30ին

MAISON DES CENTRAUX

8, Rue Jean-Goujon, Paris (8e)

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ամավերջի հանդէս – դաշտահանդէսը Յունիս 25ին:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած են արձանագրութիւնները

1972 – 1973

Կ'ընդունուին աշակերտներ որոնք ունին իրենց տարիքին համապա– տասխան նաեւ ուսումնական պատր– ճան: Կ'աւանդուին պետական և ազ– գային ուսումներ եօթներորդ դասա– րանէն սկսեալ մինչեւ Աւարտական (Classe Terminale).

Անոնք որ կը փափաքին արձանա– գրել իրենց զաւակները, այժմէն փութան ապահովել տեղերը:

Դիմել՝

Direction du Collège Arménien

26, Rue Troyon — 92 - Sèvres

Tél. : 027-18-28

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ՃԱՇ

Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան յանձնա – խումբի ճաշը Յունիս 17ին, Մխիթար – եան վարժարանի «Գ· Մ· Ալէմշահ» սրա– հը: Ճոխ գեղարուեստական բաժին:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Կըր– նոպլի մասնաճիւղին կողմէ, Յունիս 25ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Նիզիէի ճամ– բուն վրայ Շաթօ տը Պօրըկարի գեղեցիկ պուրակին մէջ, պաղ ջուրին մօտ:

Ճոխ պիւֆէ, հայկական համադամ ու– տելիքներով՝ պատրաստուած Խաչուհի – ներու կողմէ:

Հաճելի անակնկալներ, բարձրախօս:

(Անձրեւի պարագային Յուլիս 2ի Կի – րակին):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վիէնի Կապոյտ Խաչի դաշտահանդէսը Յունիս 18ին:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կիրակի, Յունիս 25 Պարգեւաբաշխու– թիւն·

— Ժամը 11·30ին ամավերջի հանդի– սաւոր պատարագ·

— Ժամը 13ին հացկերոյթ·

— Ժամը 15·30ին պարգեւաբաշխութիւն:

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ա– մավերջի ճաշին, բարեհաճին տեղեկացնել Տնօրէնութեան· Հեռաձայն 027–18–28:

Ճաշագին 25 Փրանք:

ՍԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կարապետ Եաղըճեան ծնած Պաֆրա (Թուրքիա) կը փնտռէ իր քոյրը որ 15 տարեկան էր 1916ին: Զիրար վերջին ան– գամ տեսած են Դուրայի մէկ որբանոցը 1916ին: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել՝

Տէր–Յարութիւնեանի

1, Rue des Vignes

93 - Epinay s/Seine

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »
32, Rue de Trévise — Paris (9e)

ՈՒՐԲԱԹ
9
ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI
9 JUIN
1972

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS 9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

LE NUMÉRO 0,70 F.

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 120 ֆր·	Վեցամսեայ	65 ֆր·	
Արտասահման	Տար· 135 ֆր·	Հատը	0,70 ֆր·	

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12435

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.435

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՆՉԵՒ Ե՞ՐԲ

Արաբեւիսրայէլեան ճակատին վրայ զոյավիճակը անփոփոխ է հինգ տարիէ ի վեր: Իսրայէլացիք ամուր կանգնած են վեցօրեայ պատերազմի ընթացքին իրենց գրաւած արաբական հողերուն վրայ:

Եգիպտոս, Յորդանան եւ Սուրիա, հակառակ Արաբական Լիկայի անդամ երկիրներու բարոյական ու նիւթական աջակցութեան, չյաջողեցան թիզ մը հող իսկ առնել Հրեաներու ձեռքէն:

Բացի արաբական երկիրներու օժանդակութենէն, ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդն ալ հանդիսաւորապէս քուէարկեց 22 Նոյեմբեր 1967ի թիւ 242 ծանօթ բանաձեւը, որ մասնաւորաբար կը պահանջէր Իսրայէլացիներէն ամբողջովին պարպել գրաւեալ հողերը եւ պատշաճ կարգադրութիւն մը ընել Պաղեստինի արաբ գաղթականներու ցաւոտ հարցին:

Իսրայէլ խուլ ականջ ձեւացաւ միջազգային գերագոյն մարմնի մը այդ որոշման հանդէպ եւ բանաձեւի պայմաններէն ո՛չ մէկը գործադրեց, հակառակ բազմիցս յիշեցումներու:

Այս պարագան եկաւ հաստատելու թէ նոյն Եւրոպի Արիսպագոսը ո՛չ մէկ տարբերութիւն ունի ժընեւի հանգուցեալ Ազգերու Դաշնակցութենէն, որ ժամանակաւ կ՚ըլլար կոչեր խմբագրելով եւ հոգեհաց բանաձեւեր քուէարկելով: Ատոր առաջին փաստը տեսեր էինք 1920 Սեպտեմբերին, երբ Քեազիմ Քարապէքիրի միլլի բանակները կը յարձակէին Հայաստանի Հանրապետութեան վրայ: Հայաստան կը լքուէր իր բախտին:

1967ի Նոյեմբերեան բանաձեւը ի զօրու է տակաւին: Սակայն ո՛չ մէկ գործնական քայլ առնուած է Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ գրաւեալ հողերը պարպել տալու եւ գաղթականներու խնդիրը կարգադրելու համար:

Արաբեւիսրայէլեան վէճը դիւանագիտական ճամբով, մեծ Պետութեանց միջամտութեամբ կամ ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարի ներկայացուցչին բարեխօսութեամբ լուծելու փորձերը ո՛չ մէկ դրական արդիւնք տուին հինգ տարիէ ի վեր:

Ու քանի կ՚երկարին տարիները, այնքան կը դժուարանան խաղաղ լուծումի մը կարելիութիւնները: «Կատարուած իրողութիւններ»ու երկար շարք մը Երուսաղէմի, ինչպէս նաեւ Այսրյորդանանի, Կազայի եւ Կոլանի շրջաններուն մէջ՝ ստեղծած է անել կացութիւն մը:

Ապարդիւն մնացին արաբական ճակատին վրայ միացեալ ուժերով եւ զինուորութեամբ թշնամին գրաւեալ հողերէն դուրս նետելու համար կատարուած փորձերը:

Միացեալ ճակատը քանիցս ճեղքուածքներ կրեց: Յորդանանի կառավարութիւնը հրասայլերու եւ գնդացիրներու օգնութեամբ հաշուեյարդարի ենթարկեց պաղեստինեան ֆէտայիներու կազմակերպութիւնը: Եգիպտոս խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Յորդանանի հետ: Իրաք ետ քաշեց իր զինուորները Յորդանանէն:

Եգիպտոսի Նախագահը քանիցս հրապարակաւ յայտարարեց, որ 1971ի վերջաւորութեան ամէն ինչ պիտի կարգադրուի: Հինգ ամիս անցաւ արդէն եւ ո՛չ միայն բան մը չէ կարգադրուած, այլ եւ մօտալուտ լուծումի մը յոյսեր չկան դեռ:

Կողմերը լրջօրէն չեն մտածեր պատերազմը վերսկսելու մասին: Նոր պատերազմ մը որեւէ չահ չապահովելէ զատ վնասարեր կ՚ըլլայ միայն, առանց լուծելու վէճը:

Մինչեւ ե՞րբ անորոշ կացութիւնը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅՈՒՆԻՍ 7-Ի ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

ՑՈՅՑԵՐ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄ

Փարիզեան մամուլի խմբագիրները միշտ յատկանշական են երբ գործադուլի շարժում մը կամ ցոյցեր կը կազմակերպուին: Այս անգամ ալ անշուշտ պատկերը նոյնը պիտի մնար եւ մինչ Ֆիկարօ եւ Օռոռ ձախողութեան մասին կը խօսին, Իւմանիթէ յաղթանակ կ՚երգէ, իսկ Քոմպա միջին ճամբայ մը կը գտնէ, որ հաւանաբար աւելի մօտ է ճշմարտութեան:

Արդարեւ կարելի չէ ոչ յաղթանակի ոչ ալ ձախողութեան մասին խօսիլ Աշխատանքի Ընդհ. Համադաշնակցութեան (Սէ. Ժէ. Թէ.) եւ անոր ընդհ. քարտուղար Ժորժ Սէկիի մասին: Երբ Օռոռ կը խմբագրէ թէ Սէկի չյաջողեցաւ անդամալոյծ ընել երկիրը, պէտք է նաեւ չանտեսել թէ զուցէ այդ չէր նպատակը Սէ. Ժէ. Թէ.ին: Վասնզի կը բաւէր ելեկտրական հոսանքը կտրել որպէսզի ամէն ինչ կանգ առնէ, բայց Սէ. Ժէ. Թէ.ն սկիզբէն յայտարարեց թէ հոսանքը պիտի չկտրի (յիշենք թէ ելեկտրականութեան ճիւղին մէջ Սէ. Ժէ. Թէ.ն մեծամասնութիւն է): Այդ որոշումը կարելի է անշուշտ տարբեր ձեւերով մեկնաբանել, ոմանք կրնան ըսել թէ պատճառն այն էր որ Սէկի վստահ չէր որ հրահանգը կը գործադրուի, բայց աւելի տրամաբանական է հաւանաբար պարզապէս ընդունիլ թէ Սէկի չուզեց անդամալոյծ ընել երկիրը եւ կորսնցնել իրեն անհրաժեշտ ժողովրդականութիւնը:

Ըսենք թէ միակ ճիւղը ուր գործադուլը ամբողջական էր, մամուլն էր: Տպարանի անձնակազմերը կը միանային շարժումին, հակառակ անոր որ աշխատավարձքի ոչ մէկ հարց կայ (նոր յաւելում մը եղած էր Ապրիլին 3 առ հարիւրի) բայց չմոռնանք որ գործադուլին եւ ցոյցին երկու նշանախօսքերն էին՝ ոչ մէկ աշխատավարձք ամսական 1000 ֆրանքէն վար եւ հանգիստ՝ 60 տարեկանին:

Չորեքշաբթի օր ուրեմն մամուլէն զատ, ամէն կողմ գործադուլը լրիւ չգործադրուեցաւ: Այսպէս երկաթուղին կը բանէր 25 առ հարիւր համեմատութեամբ, թղթատարը ցրումները ապահոված էր, ագերը կը հաւաքուէին որոշ տեղեր եւ կը մնային մայթերուն վրայ այլ շրջաններ, մեթրօն գրեթէ կանոնաւոր էր ինչպէս նաեւ օթօպիւսը եւ այս ամբողջին արդիւնքն այն էր որ Փարիզը հանդարտ օր մը կ՚ապրէր եւ խճողում ու բազմութիւն ալ չկար:

Բազմութիւն կար սակայն Սէ. Ժէ. Թէ.ի կազմակերպած ցոյցին ուր 100 հազարէն 250 հազար հոգի համախմբուած էին (հոս ալ անշուշտ թիւերը կը տարբերին ըստ թերթերուն եւ Օռոռէն Իւմանիթէ հարկ է որ տարկայական ընթերցողը ինք միջին մը ընէ): Այս ցոյցը, ամէն պարագայի մէջ կարեւոր էր եւ ըստ համայնավար պաշտօնաթերթին՝ ամէնէն զօրաւորը 1968 Մայիսէն ի վեր: Տասնեակ հազարաւոր աշխատաւորներ ժամը 10ին արդէն հաւաքուած էին Պաստիյ, հսկայ պաստառներով: Պէտք է չեշտել թէ Սէ. Ժէ. Թէ.ի երկու պահանջները ժողովրդականութիւն գտած են (ամսական 1000 ֆրանքը եւ հանգիստը՝ 60 տարեկանին) ու երբ այլ սենտիքաներ չմիացան Չորեքշաբթի օրուան գործադուլին, անոր մէջ քաղաքական բնոյթ տեսնելով, արդիւնքը եղաւ այն որ Սէ. Ժէ. Թէ.ն տեսակ մը ախոյեան դարձաւ այդ երկու պահանջներուն, ինչպէս դիտել կուտար նաեւ Ժորժ Լըռուա (Քլօտ Թօփաքեան) Եւրոպա Մէկ կայանէն Հինգշաբթի առաւօտ իր քրոնիքին մէջ:

×

Նման ցոյցեր տեղի ունեցած են նաեւ Մարսէյլ, Նիս, Պօրտօ բայց փոքր համեմատութիւններ առած են:

×

Ձայն – պատկերասփիւռի վերաբերեալ բարեփոխումը պիտի ուսումնասիրուի Յունիս 15ին Ազգ. Ժողովին: Կը նախատեսուի որ յետագային կազմուելիք Վարչական Խորհուրդին մէջ ձայն ու ներկայացուցիչ ունենան նաեւ հեռադիտողները եւ լրագրողները: Օրինագիծը բաղկացած է 15 յօդուածներէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՏԵԶԻՈՅ Ուանքի քաղաքի ածխահանքի մէջ պայթում մը յառաջ եկաւ: Ազատարարներ ամէն միջոց ձեռք առին փրկելու համար 430ի մօտ ածխագործներ, որոնք կը գտնուէին հանքին մէջ: Հազիւ 8 հոգի կրցած են ազատիլ: 428 հոգի մեռած կը նկատուին: Հանքի ամէնէն մեծ աղէտը տեղի ունեցած է 1942ին, Մանչուրիա. 1572 հոգի մեռած էր:

ՖԻՏԷԼ ՔԱՍԹՐՕ կը շարունակէ իր շրջապտոյտը Լեհաստանի մէջ: Համաձայն որոշ լուրերու, չափէն աւելի յոգնած է եւ սրտի տագնապ անցուցած է:

ՍԵՄԻՓԱԼԱՏԻՆՍԿԻ շրջանին մէջ, Սիպերիա, խորհրդային գիտնականները հիւլէական ռումբ մը պայթեցուցած են հողի տակ, համաձայն ամերիկեան հիւլէական ուժի կեդրոնին: Պայթումը արձանագրուած է Յունիս 7ին:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Արտաքին նախարարը՝ Գրոմիկօ Երկուշաբթի օր Փարիզ կը ժամանէ երեք օրուան պաշտօնական այցելութեան: Ֆրանսա դժգոհ է, որ Ամերիկացիք եւ Ռուսերը քաղաքական ուղեգիծեր կը մշակեն Եւրոպայի առընչութեամբ, առանց խորհրդակցելու Եւրոպացիներու հետ: Գրոմիկօ տեղեկութիւններ պիտի տայ Մոսկուայի վերջին խօսակցութիւններու մասին: Երկու երկիրները կը շարունակեն բանակցիլ հաստատելու համար տասը տարուան համագործակցութիւն մը տնտեսական մարզէ ներս:

ԼԻԲԱՆԱՆ ընդունեցաւ գործադրել երկու միջազգային համաձայնագիրներու տրամադրութիւնները՝ օդահէններու դէմ պայքարի մասին: Օդահէնները պիտի պատժուին այսուհետեւ լիբանանեան իշխանութիւններու կողմէ: Երկու համաձայնագիրները կնքուած էին անցեալ տարի Լահէյի եւ Թոքիոյի մէջ: Միւս կողմէ կը հաղորդուի, թէ ամերիկացի օդաչուներու Ընկերակցութիւնը որոշած է ջնջել օդանաւային հաղորդակցութեան գիծերը բոլոր այն երկիրներու հետ, որոնք ապաստան կուտան օդահէններու: Առաջին առթիւ կը յիշուին Ալժերիա եւ

L'ARMENIE

Այս խորագրով յօդուածաշարք մը սկսած է լոյս տեսնել Ֆրանս-Իւրս մակագինի մէջ, Յունիսի թիւէն:

Յօդուածագիրը Ռէմոն Շմիթլէն պատմական ակնարկ մը կը նետէ Հայերուն վրայ, կը խօսի ճարտարապետութեան մասին, եւայլն, եւայլն: Յօդուածը շարունակելի է:

CANNIBALISME ET GENOCIDE

Այս խորագրով գիրք մը լոյս տեսած է քանի մը օր առաջ, որուն մէջ հեղինակը՝ Էրվէ Սավոն, կ՚անդրադառնայ նաեւ հայկական ջարդերուն:

Քուպա: Ընկերակցութիւնը դիմում կատարած է Նախագահ Նիքսընի մօտ, որպէսզի համապատասխան որոշում տրուի եւ միջոցներ ձեռք առնուին:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ զինուորական իշխանութիւնը ազատ արձակեց 125 բանտարկեալ Հիւս. Իրլանտայի մէջ: Պելֆասթի մէջ վերջին 24 ժամուն երկու զինուոր սպաննուեցաւ: 362րդ զինուորն է, որ կը սպաննուի անգլիական բանակի միջամըտութենէն ի վեր:

ՄԱԿ-ի ընդհ. քարտուղարը Կիպրոս կը գտնուի: Կ՚այցելէ ապահովութեան ուժերուն, որոնք խաղաղութեան պահպանման պաշտօն ունին:

ԳԵՐՄԱՆ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց անիշխանական զաղտնի խմբակի մը առաջնորդներէն 31 տարեկան կին մը:

ՈՍԿԻՆ կը շարունակէ բարձրանալ կոտրելով բոլոր մրցանիշները: Չորեքշաբթի օր օնսը կ՚արժէր 65 տոլար մինչ Փարիզի սակարանին մէջ ձոյլ ոսկիի քիլօն կը հասնէր 10 հազար ֆրանքի (մէկ միլիոն հին): Այս «ջերմ»ին պատճառները շատ յստակ չեն: Կ՚ըսուի թէ արդիւնք է Մոսկուայի խօսակցութիւններուն Նիքսընի եւ խորհրդային ղեկավարներու միջեւ, որոնց ընթացքին համաձայնութիւն գոյացած ըլլայ ոսկիի նոր վերարժեւորման մը մասին, ինչ որ անշուշտ հերքուեցաւ Ամերիկացիներու կողմէ:

ԻՐԱՔ առեւտրական եւ տնտեսական համաձայնագիր մը կնքեց Խորհ. Միութեան հետ: Մանրամասնութիւնները չեն տրուիր, սակայն, կ՚ենթադրուի, թէ Պաղտատ Մոսկուայի պիտի ծախէ դեռ վերջերս ազգայնացուցած քարիւղին մէկ մասը:

ԳԱՀԻՐԷ եւ Պոն դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատեցին: Խզուած էին եօթը տարի առաջ:

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷԻ մէջ ուսանողական խլրտումները կը շարունակուին, աւելի ծաւալ ալ առնելով: Ներքին նախարարը կ՚ամբաստանէ Անկլիքան եկեղեցին որ դրդապատճառներ կուտայ ցոյցերու եւ ցաւ կը յայտնէ որ «Աստուծոյ տունը քաղաքական նպատակներու կ՚օգտագործուի»:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ազգ. Ժողովը քուէարկեց նոր օրինագիծ մը, որ կ՚ամրապնդէ հակացեղապաշտ օրէնսդրութիւնը Ֆրանսայի մէջ, պատիժները աւելի խիստ դարձնելով անոնց համար որոնք ցեղապաշտական յանցանքներ կը գործեն:

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

«Յառաջ» կը ծախուի գրավաճառատուն
2, Rue de la Défense

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻ
– ԲԱՑՈՒՄ –

ՏԵՂԻՈՅՆ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ

Le samedi 24 Avril 1965, le 50ème anniversaire du génocide arménien donnait lieu dans notre Commune à un ensemble de cérémonies qui se déroulèrent dans une atmosphère remarquable de dignité et de receuillement.

Cette journée vit, notamment, l'inauguration de la rue, toute proche, du 24 Avril 1915, ainsi que, à cet endroit précis, la pose de la première pierre d'une stèle commémorative.

×

Le Comité de commémoration du cinquantenaire, constitué quelques mois auparavant, ainsi que les Conseillers Municipaux d'origine arménienne, avaient demandé à la Municipalité d'envisager une réalisation qui concrétiserait d'une manière permanente le souvenir des cérémonies de 1965.

Cette requête trouva, au sein de notre assemblée communale, un écho favorable. En effet, la Communauté arménienne représente, dans notre Commune, un phénomène à la fois important et original.

C'est en 1923 qu'arrivèrent à Décines les premiers Arméniens, survivants des massacres organisés 8 ans auparavant par le gouvernement turc. Tels les navigateurs hellènes de l'Antiquité, ils avaient, après leur débarquement à Marseille, remonté le Rhône, fondant au passage des communautés à Valence, Péage de Roussillon, Vienne, Lyon...

×

Décines était alors un modeste village de 1.500 habitants, concentrés dans le vieux bourg.

Comment expliquer, dans ces conditions, l'installation d'une communauté arménienne dans notre agglomération ?

Depuis peu, l'industrie textile était bouleversée par les découvertes d'un chimiste, le Comte de Chardonnet, inventeur d'un procédé de fabrication de la soie artificielle.

Une importante usine venait d'ouvrir ses portes à Décines, construite par la Société Lyonnaise de Textiles artificiels, dont la cheminée de 112 mètres de hauteur allait dominer, pendant plusieurs décades, le paysage d'alentour.

Dans notre pays épuisé par 4 années de guerre, le recrutement de la main d'œuvre s'avérait difficile. Aussi la Société Lyonnaise de Textiles embaucha-t-elle par centaines les réfugiés arméniens. Beaucoup d'entre eux demeurèrent d'ailleurs dans cette usine jusqu'à sa fermeture, en 1959.

D'autres, par atavisme à la fois et goût de la liberté, créèrent de petites affaires : magasins et échoppes d'artisans se multiplièrent sur la route nationale.

Employée essentiellement par la Société Lyonnaise de Textiles, cette nouvelle population se groupa dans la partie de Décines où nous nous trouvons aujourd'hui : cités ouvrières de l'autre côté de l'avenue, maisons modestes des rues Wilson, Arago, Galilée, Branly de ce côté. Là, les réfugiés arméniens reconstituèrent leurs organisations culturelles : maison du peuple, école, église apostolique, etc... Arrachés à leurs cadres géographiques, jetés dans un milieu totalement différent de celui qu'ils avaient connu, ils s'accrochèrent à leur tradition : fêtes civiles ou religieuses, habitudes culinaires, chants du folklore. Ils conservèrent longtemps un code moral qui, malgré des dégradations au fil des ans, porte encore les traces d'une vieille société patriarcale.

×

Le temps accomplissant son œuvre, les réfugiés arméniens s'intégrèrent dans notre Commune. Leurs qualités de courage, de ténacité au travail, leur ouverture d'esprit, les firent rapidement distinguer et apprécier par leurs employeurs

Au sein de la population locale, l'estime, peu à peu, fit place à la curiosité à l'égard de ces nouveaux venus, dont l'histoire lointaine était à peu près inconnue.

Dans nos écoles, les jeunes Arméniens fraternisèrent très vite avec leurs camarades et firent preuve de solides qualités intellectuelles, que sanctionnaient, chaque année, les épreuves du certificat d'études primaires.

Née sur les bancs de l'école, cette fraternité se fortifia tout au long des jours. Aussi, tout naturellement, en 1939, les Arméniens mobilisables, qu'ils aient été naturalisés ou qu'ils aient tenu à conserver leur qualité de réfugiés Nansen, répondirent-ils présents à l'appel de la France. Certains y firent le sacrifice de leur vie ; d'autres connurent la longue détention dans les stalags. Plusieurs furent décorés de la médaille militaire et de la Croix de Guerre.

De même, ils ne furent pas absents de la longue lutte menée, de 1940 à 1944, contre l'occupant, et leur rôle dans la résistance fut loin d'être négligeable.

Dès lors, plus rien ne distinguait les Arméniens des autres citoyens, si ce n'est la consonance de leur nom et leur teint quelque peu basané. L'intégration totale réalisée au sein de la Commune allait être consacrée, quelque années après, par l'entrée au Conseil Municipal de citoyens d'origine arménienne.

×

Tel est, Mesdames et Messieurs, le contexte historique qui explique l'accueil favorable réservé par l'assemblée communale, à la proposition que lui fit, en 1965, le Comité de commémoration du cinquantenaire.

Outre la commisération à l'égard des souffrances de ce peuple martyr, l'importance numérique de la communauté arménienne, son rôle dans la vie économique de la Commune, sa participation à la vie locale, justifiaient une telle attitude.

Par une délibération du 19 Mars 1966, le Conseil Municipal donnait son accord de principe pour ériger, sur la place de la Libération, une stèle à la mémoire des victimes du génocide de 1915.

Le Comité dut se placer, pour répondre aux nécessités de la procédure administrative, dans le cadre de la loi du 1er Juillet 1901. Après leur approbation, le 10 Novembre 1966, par l'Assemblée générale de la communauté arménienne, les statuts de l'association dont la présidence avait été confiée à Monsieur Mesrob Bayendrian, étaient déposés à la Sous-Préfecture de Vienne. Ce dépôt fit l'objet d'une publication par le journal officiel, dans son numéro du 15 Janvier 1967.

Permettez-moi, Mesdames, Messieurs, de rappeler le texte de l'article 1er de ces statuts :

« Il est formé entre les membres de la Communauté arménienne de Décines, une association régie par la loi du 1er Juillet 1901, qui prend le titre de « Comité pour l'érection d'un monument à la mémoire des victimes du génocide arménien du 24 Avril 1915 ».

L'article 6 détermine les moyens d'action du Comité :

« Pour atteindre le but proposé, le bureau :

— ouvrira une soucription entre tous ses membres, amis et bienfaiteurs pour recueillir les fonds nécessaires à l'érection du monument.

— accomplira auprès des pouvoirs publics, toutes les formalités afin d'obtenir les autorisations nécessaires, après avoir approuvé la maquette présentée par l'homme de l'art désigné par ses soins.

— prendra toutes dispositions et mesures pour atteindre son but, et règlera les dépenses nécessaires ».

×

Dans sa séance du 22 Mai 1967, le Conseil Municipal renouvelait explicitement, en faveur de l'association ainsi constituée, l'accord de principe qu'il avait donné l'année précédente. Cette délibération était approuvée le 3 Juillet 1967, par le Préfet de l'Isère, qui invitait, par ailleurs, le Président de l'association à lui adresser un dossier complet destiné au Ministre de l'Intérieur.

Nanti des autorisations officielles sur le plan local, le Comité se mit alors en rapport avec Monsieur le Préfet RUDE, conseiller technique de Monsieur le Préfet de région pour les affaires culturelles, qui accueillit avec le plus vif intérêt le projet qui lui était soumis. Peu après, le Comité confiait à M. Robert DARNAS la mission de réaliser l'œuvre souhaitée. La maquette en était d'ailleurs présentée au Comité et au Conseil Municipal dans les mois suivants.

Au début de l'année 1968, la totalité des pièces nécessaires à la constitution du dossier était réunie et celui-ci transmis au mois de Mars, avec avis très favorable, au Ministère.

Ce dossier se trouvait en cours d'instruction, lorsque survint, à la fin de l'année 1968, une mesure de déconcentration, qui confiait aux préfets de région le soin d'approuver les projets d'érection de monuments commémoratifs.

Monsieur le Préfet RUDE intervint alors à PARIS pour « rapatrier » rapidement ce dossier et quelques semaines plus tard, le 28 Janvier 1969, un arrêté de Monsieur Max MOULIN, Préfet de région, autorisait le projet du Comité décinois.

×

Les formalités administratives terminées, M. DARNAS pouvait se mettre au travail, ce qu'il fit aussitôt. La réalisation de son œuvre exigea deux ans d'efforts, en collaboration avec Mme DARNAS.

Cette sculpture, dont les barreaux évoquent l'oppression du peuple arménien, correspond parfaitement aux intentions manifestées par la Communauté de Décines.

Je me dois d'évoquer le rôle décisif joué par M. BAYENDRIAN, Président du Comité d'érection, qui n'a pas ménagé sa peine, ainsi que les membres de son bureau, pour mener à bonne fin la mis-

ՀԵՂՆԱՐ
ԱՂՋԻԿԸ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Այժմ պարտէզն իրօք որ պայծառ պարտէզ էր եւ ոչ խաւար պուրակ։ Արեւն առատօրէն թափուել էր ծառերի միջեւ, գետնի վրայ։ Այժմ արեւն էր այնտեղ տիրապետողը եւ ոչ թէ ստուերը, որն առանձին պատառների բաժանուած, կըծկուել էր ծառերից իւրաքանչիւրի տակ։ Ստուերները, լինելով քիչ եւ արեւի խոշոր բծերով շրջապատուած, այժմ թւում էին աւելի մուգ, աւելի պաղ եւ հաճելի։ Ամէնուր, որտեղ արեւն էր թափուել, աճում էին բազմագոյն եւ բազմատեսակ ծաղիկներ։ Դրանց հոյլերի միջեւ անցնում էին կարմիր աղիւսա–փոշու շաւիղներ։ Աւազանի շատրուանը խփում էր աւելի բարձր եւ ջրափոշին նստում էր տերեւների ու ծաղիկների վըրայ, մեծերը՝ մարգարտի պէս, փոքրերը՝ ադամանդի փոշու...

Ուստա Մկրտիչը մի պահ կանգ առաւ քարացած՝ կարծես վախենալով որեւէ անզգոյշ շարժումով կլչել պարտէզի քնքշութեանը։ Դարպասի մօտից մինչեւ բնակարանի դուռը նա գնաց կամացուկ, համարեա ոտների ծայրերի վրայ՝ քըսուելով պատին եւ չխտահանալով նեղ մայթից ոտքը դնել ցած, որտեղ բուսել էին այնքան մանրիկ եւ անմեղ խոտեր...

Մտնելով նախասենեակ, ուստան բաց արեց երեք սպիտակ լուսամուտներ ունեցող սենեակի դուռը։ Այնտեղ ոչ ոք չկար։ Սենեակի խորքի մասն առջեւի մասից բարձր էր երկու աստիճան եւ բաժանուած էր վարագոյրով։ Ուստան վարագոյրը ետ տարաւ եւ նայեց ներս։ Նոյնպէս ոչ ոք չկար։

Նա ելաւ միջանցք։ Նշանակում է, չար ոգին, Թրքուհին, Հայուհին, կամ Տէր Աստուած, իր կին Հեղնարն այնտեղ է՝ միւս սենեակում...

Ուստայի սիրտը դողաց, դողաց նաեւ ձեռքը, որով նա դրան ունկն էր բռնել։ Նա կամացուկ եւ համարեա անլսելի բաց արեց դուռը, մտաւ ներս...

Հեղնարը՝ գունատ, նուաղած, ծունկ էր չոքել եւ կիսաբաց շրթունքներով աղօթք էր անում՝ անշուշտ իր սիրեցեալի անվտանգութեան համար։

Լսելով դրան ձայնը, նա նայեց այն կողմ եւ ցնցուեց։ Ըստ երեւոյթին նա չհաւատաց իր աչքերին։ Նա վախեցաւ աւելի շուտ իր վրդովուած վիճակից եւ տենդոտ ուղեղից, քան դրան մօտ կանգնած կերպարանքից։

— Հեղնա՞ր... — շշնջաց Մկրտիչը։

Մի վայրկեանում Հեղնարի դէմքն անասելի սպիտակեց. — Թուաց, թէ այդ նրա աչքերն էին, որ անասելի սեւացան։ Նա ձեռքը տարաւ դէպի կուրծքը, զգաց դրա տակ ուժգին եւ անկանոն թպրտացող սիրտը, եւ մինչեւ իսկ չկարողացաւ ճչալ։ Նա ծկլթաց՝ ինչպէս վճիտ ջուրը բոստանների արխում, եւ լռեց։

Ամէն ինչ վերջացաւ։

ԳԼՈՒԽ ՉՈՐՐՈՐԴ

Հաբիբայի ծանր ու անհիւրընկալ դարպասը նորից փակուեց։ Թուրքական թաղամասում նորից համոզուեցին, որ անհետացած պառաւի տան վրայ անէծք կար ծանրացած։

Հեղնարի մահից անմիջապէս յետոյ, երբ մոլլայի մեծ կնոջ միջոցով լուրը տարածուեց ամբողջ թաղամասում, բոլոր բնակիչները բահ ու քլունգներով զինուած, անասելի գոռոցներով հաւաքուեցին Հաբիբայի տան առջեւ՝ հիմնայատակ կործանելու այն։ Ու մինչդեռ ուստա Մկրտչի դժբախտութեան լուրը սլացաւ քաղաք՝ կայծակի արագութեամբ եւ ուժգնութեամբ տարածուելու այնտեղ, մոլլան, Իպրահիմը, Սաֆարը, Հաջի Քեարիմը եւ թաղամասում գըտնուող բոլոր միւս տղամարդիկ սկսեցին քլունգի կատաղի հարուածներ տեղալ շէնքի աղիւսէ ճակատին։ Թուաց, թէ հարուածների ձայներն անգամ հնչեցին արտասովոր մռայլութեամբ։ Աղիւսնե–րից բարձրացաւ կարմիր փոշին եւ մշուշեց հաւաքուած բազմութիւնը, իր փայլող գործիքների հետ։

Առանց հաշիւ տալու, թէ ինչու, կանայք վայնասուն բարձրացրին եւ սկսեցին իրենց մազերը պոկոտել, իսկ երեխաները գոռալով լաց եղան։ Տղամարդիկ հարուածները տեղում էին աւելի եւ աւելի մոլեգին, կարծես ոչ թէ քանդում էին պատը, այլ ծեծում, ջարդուփշուր անում՝ այն դանելով իբրեւ ամէն ինչի մեղաւորը։

Համատարած իրարանցման մէջ յանկարծ բացուեց Հաբիբայի տան դարպասը եւ շէմքի վրայ երեւաց ուստա Մկըրտիչը՝ բարձրահասակ ու մտախոհ։ Շափխան դէպի ծոծրակը ետ հրած, ճակատի վրայ քրտինքի մարգարիտներ, նա խաղաղ ու հանգիստ աչք ածեց շուրջը։

— Էս ի՞նչ դառնադոչում է, — հարցրեց նա թուրքերէն։ — Ներսը քնած մարդ կայ...

Եւ նորից մտնելով շէնք, ծածկեց դարպասի ծանր փեղկը։

(45 – Շար․)

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՄՏԱԾԷ ՊՐԱՆՏ

Դաշնակցային Գերմանիոյ վարչապետը լաւատես է խաղաղ համակեցութեան հաստատման ուղղութեամբ: Այսուհան – դերձ, ան զգոյշ է իր լաւատեսութեան մէջ:

Պրանտ, անշուշտ, կ՚ըմբռնէ այն վըտանգը, որ կը ստեղծուի յանկարծական փոփոխութեամբ՝ քաղաքական կեանքի մէջ: Սակայն ան համոզուած է, որ զանազան պատճառներով, Խորհ. Միութեան այժմու ղեկավարութիւնը կը ձգտի զարմանել պատերազմէն մնացած վէրքերը եւ հանդարտ կացութիւն ստեղծել Եւրոպայի մէջ: Խօսելով Պերլինի շուրջ հաստատուած համաձայնութեան մասին ան նկատել կու տայ, թէ քան տարուան տագնապէ մը ետք պէտք է դրական երեւոյթ նկատել երկու դեր–Պետութիւններու ձգտումը համաձայնութեան եզրեր գտնելու: «Պերլինի շուրջ կնքուած համաձայնագիրը, անշուշտ, լուծում մը չէ, սակայն, կարգադրութիւն մըն է, քանի որ աւելի նպաստաւոր պայմաններ կը ստեղծուին բաղդատմամբ անցեալին»:

Պրանտ նկատել կու տայ, թէ Պերլինի համաձայնագիրը ցոյց կու տայ, թէ Մոսկուա այժմ կ՚ընդունի այն կապը, որ գոյութիւն ունի Արեւմտ. Պերլինի եւ Դաշնակցային Գերմանիոյ միջեւ:

Դաշնակցային Գերմանիոյ վարչապետ – ...

ՀԱՅԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պերճ Յակոբեան, ծնած 1937ին եւ վըկայեալ ճարտարապետ, գլխաւոր աշխատանքը տարողը եղած է Փարք տէ Փրէնսի կառուցման ֆրանսացի ճարտարապետի կողքին: Երիտասարդը իր ուսումը կատարած է Գեղարուեստից վարժարանը, ապա ճարտարապետներու «կարգին» արձանագրուած է 1966ին: 1960ին արդէն ստացած էր Փարիզ– քաղաքի ճարտարապետութեան ակադեմիայի մետալը:

Փարք տէ Փրէնսի առընչութեամբ իր աշխատանքը եղած է գլխաւորաբար պատրաստել ծրագիրները 1967էն սկսեալ, ապա համադրել ամէն ինչ եւ գործադրութեան ծրագիրները մէջտեղ հանել 1968 Յուլիսին: 1968 Նոյեմբերին հսկողութիւնն ունեցած է բոլոր աշխատանքներու մինչեւ պաշտօնական բացումը 1971 Օգոստոսին երբ արժանացած է նոր մետալի մը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Հայաստանի Հանրապետութեան հռչակման 54րդ տարեդարձը տեղի ունեցաւ, 28 Մայիս, Կիրակի օր, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Սէն Մօրիսի «Վրացեան» խումբին, Նոր Սերունդին եւ Կապ. Խաչին:

Առաւօտուն, մասնաւոր հոգեհանգստեան արարողութիւն կը կատարուէր Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ, որուն ընթացքին Դաւիթ Ծ. Վրդ. յաւուր պատշաճի իր հայրենաշունչ քարոզով, ոգեկոչեց եւ օրհնեց յիշատակը այն բոլոր հերոսներուն, որոնք Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Ապարանի ճակատամարտերուն մէջ նահատակուեցան, վասն հայրենեաց եւ ազգին Հայոց, եւ հիմը դրին Հայաստանի Հանրապետութեան:

Կէսօրէ վերջ, ժամը 16ին, ընկեր Տ. Չէքեան, հաւատաւոր բազմութեան մը ներկայութեան, Ազգ. Տան մէջ, հանդէսը բացուած կը յայտարարէր եւ կը հրաւիրէր Նոր Սերունդը, երգելու համար «Յառաջ Նահատակ» քայլերգը:

Իր բացման խօսքին մէջ, ընկերը հակիրճ պատմականը ընելով այդ օրերու իրադարձութեանց, եզրակացուց ըսելով. «Օրհասական պայքար մըն էր որ տեղի ունեցաւ սոսոր թշնամիին դէմ, որ ժամանակը հասած կը նկատէր, իրականացնելու համար իր հրէշային ծրագիրը, սակայն Արամ Մանուկեանի կազմակերպած ժողովրդային դիմադրութիւնը, ծունկի կը բերէր մեր դարաւոր թշնամին, որ ճանչնայ Հայաստանի Անկախութիւնը, Պաթումի դաշնագրով: Փա՛ռք հերոսներուն, կեցցէ՛ Հայաստան»:

Ընկեր Ժ. Մարտիրոսեան, ֆրանսերէն իր խօսքերով, առաւելապէս ծանրացաւ Հայաստանի Հանրապետութեան պետական – վարչական կազմին վրայ, թուեց անոր տարած կազմակերպչական եւ շինարար աշխատանքները պետական, ազգային, մշակութային եւ հանրային գետնի վրայ, եւ հաստատումը Ալեքսանդրապոլի մէջ 1919ին, պետական համալսարանին: Փաստեց յայտնեց, որ Մայիս 28ի տօնակատարութիւնները ըլլան մեզ համար ոչ թէ միայն անկախութեան, այլ եւ միութեան եւ համագործակցութեան թուական մը»:

Ընկեր Յ. Արթինեան, խնդրեց մէկ վայրկեան, ոտքի, յարգել յիշատակը այն բոլոր մարտիկներուն, որոնք զոհուեցան հայրենիքի ազատութեան համար, եւ այդ հերոսներուն միացուց գրչի եւ գաղափարի հերոս մը, որ իր ամբողջ կեանքը նուիրեց կուսակցութեան եւ ազգին, ընկեր Տոքթ. Գապաղեան, ամբասիր ղեկավարը եւ մարդը, որ վերջերս մահացաւ Պէյրութի մէջ:

Յետոյ ընկերը անդրադարձաւ պատմական թուականներու 1915էն 1917ի չարաղէտ դէպքերուն, ճակատի լքում, եւ կործանիչ «դէպի տուն» կարգախօսքը ռուսական բանակին, ու շարունակեց.

«Մահու եւ կենաց շրջան մըն էր որ կ՚ապրէինք, դէմ դիմաց մեր դարաւոր թշնամիին հետ, եւ օրհասական ու անհաւասար պայքարէ մը վերջ կը յաղթէինք անոր: Այսօր եթէ ունինք հայրենիք մը, կը պարտինք Մայիսեան օրերու այդ յաղթանակներուն, եւ հայրենիքի ներկայ երիտասարդութիւնն ալ կ՚ընդունի եւ կը գիտակցի այդ բոլորին, ցաւալին այն է որ, արտասահմանի մէջ, մենք տակաւին կը յամառինք տարբեր տեսակէտներ ունենալ:

«Մայիս 28ը հերոսական թուականի մը վերյիշումը չէ միայն, այդ տօնակատարութիւնը, Հայկական հարցի հետապնդման նոր ազդակ մը պէտք է ըլլայ, նոր ուժերով, յարատեւ աշխատանքով տէր կանգնելու համար, մեր անապատ դարձած հայրենական հողերուն, մեր ուժերով, մեր միջոցներով միայն, որովհետեւ... խորհրդային նախագահը բարեկամական դաշինք կնքել կ՚ուզէ Թուրքիոյ հետ»:

Ակնարկելով այսօրուան տօնակատարութիւնը զուգադիպած ըլլալուն «Մայրերու Օր»ուան տօնակատարութեան, ըսաւ. «Թող հայ մայրերը անաղարտ պահեն ազգային զգացումները, այս օտարութեան մէջ եւ նորահաս սերունդին փոխանցեն հայրենասիրական ոգին, պարծանքը մեր դարաւոր մշակոյթին եւ անանցանելի իրաւունքները մեր հողային եւ սահմանային պահանջներուն, ու այն ատեն կը վստահեցնեմ ձեզի, ինչպէս նահատակ բանաստեղծը կը մարգարէանար, անպայման օր մը պիտի տեսնենք կրկին, «վարդակարմիր արշալոյսը Հայոց աշխարհի»: Յարգանք եւ փառք յայտնի եւ անյայտ հերոսներուն, որոնք բարձր պահեցին ու կը պահեն հայկական արժանիքները, արտասահմանէն մինչեւ Հայաստան»:

Այս հանդէսի գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ էր, որուն կը մասնակցէին ջութակով՝ Յ. Պէրպէեան, Վ. Պայըտարեան, արտասանութեամբ՝ Լ. Գըլըճեան, Մ. Քէչէճեան, եւ հայկական տոհմիկ պարեր, Վալանսի «Ծէյրան» եւ Լիոնի «Հայկազեան» վարժարանի պարախումբերուն կողմէ, որոնք ստեղծեցին խանդավառ մթնոլորտ եւ բոլորն ալ արժանացան ներկաներու գնահատանքին եւ բուռն ծափահարութեան:

Հանդէսի այս գեղարուեստական բաժնէն յետոյ, սկսաւ խրախճանքը, եւ զուարթ սեղաններու շուրջ, ազգային – յեղափոխական երգերը արձագանգեցին սրահի կամարներուն տակ, մինչեւ ուշ գիշեր, հաճելի տրամադրութեամբ:

«ՊԱՐՏԻԶԱԿՑԻ»

տր «տրամադրանական» եզրեր կը գտնէ Պերլինի համաձայնութեան եւ այլ քաղաքական հարցերու կարգադրութեան միջեւ: Առանց Պերլինի խնդրին կարգադրութեան Ռուսերը չէին կրնար բարելաւել իրենց յարաբերութիւնները Դաշնակցային Գերմանիոյ, առանց այս վերջինոյն՝ իրենց յարաբերութիւնը Արեւմըտեան Եւրոպայի եւ առանց նաեւ սաոր՝ Մ. Նահանգներու հետ:

Ասիկա չի նշանակեր, թէ Ռուսերը վաղը չեն կրնար փոփոխութեան ենթարկել իրենց քաղաքականութիւնը: Ասոր համար է, որ կարեւոր է հակակշիռ մը ստեղծել Եւրոպայի մէջ Ատլանտեան Ուխտի միջոցով — «բանակցիլ եւ, միւս կողմէ, զինուորական գետնի վրայ պատրաստ գտնուիլ ամէն հաւանականութեան առջեւ»:

Ինչո՞ւ համար Ռուսերը աղաւնիի դէմքով կը ներկայանան այժմ: Ներքի՞ն, արտաքինի՞ն թէ այլ պատճառներով: «Կը կարծեմ, կ՚ըսէ ան, թէ այս բոլորն ալ իրենց դերը ունին ստեղծուած կացութեան մէջ: Յարդ. ոչ ոք կրցած է ճըշգրիտ ձեւով ըսել, թէ ասոնցմէ ո՛ր մէկն է հիմնական պատճառը քաղաքականութեան փոփոխման»: Բայց ան հակամէտ է ենթադրելու, թէ Չեխոսլովաքիոյ 1968ի տագնապը իր դերն է ունեցած, կարեւոր դերը: «Պէտք է ըմբռնած ըլլան, թէ իրենց կատարածը ձախողած քաղաքականութիւն մըն է», կ՚ըսէ ան:

«Այն տպաւորութիւնը ստացած եմ 1971ին, երբ կը խօսէի Բրեժնեւի հետ, թէ ան մտահոգուած էր այն մեծ ծախքերուն համար, որոնք կը կատարուին զինարշաւին առթիւ: Նաեւ՝ շահագրգռուած էր հարցերով, որոնք կապ ունին արդի ընկերութեան հետ: Երբեմն ամերիկացի ծերակուտականի մը նման կ՚արտայայտուէր»:

Թ. Ա. Թ.

sion que leur avait confiée la Communauté arménienne de DECINES, rassemblée dans un mouvement unanime.

Ils ont trouvé, dans les communautés extérieures, et à LYON, notamment, auprès de M. BULLUKIAN, les concours complémentaires dont ils avaient besoin.

×

Cette œuvre constitue, hors les frontière de l'Arménie, le premier monument (1) commémoratif du Génocide, érigé, dans le monde, sur une place publique.

Celle-ci sera désormais un haut-lieu du souvenir pour toute la diaspora arménienne. Ce monument, outre le témoignage de la fraternité franco-arménienne, doit rappeler aux générations futures les conséquences terribles des conflits ethniques.

Puisse-t-il contribuer, par son existence, à la disparition des génocides à travers le monde, tel est le souhait que nous formulons en ce jour.

PIERRE MOUTIN

(1) N. D. L. R. — *Un monument semblable a été érigé à Montebello (Etats-Unis), un autre à Bikfaya (Liban).*

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (77)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Տեղեկագիրը եկե՞ր է:

— Ի՞նչ տեղեկագիր, հարցուց Մուպաշիրեան, որ արդէն հասկցած էր թէ խընդիրը ինչ բանի համար է:

— Ճանըմ, Կարպիս էֆէնտի Նիզակի տեղեկագիրը, Բ. Թաղի խնդրին վրայ...

— Այո, տեղեկագիրը եկած է Վարչութեան եւ Վարչութիւնը նկատողութեան առած է զայն:

— Գիտեմ, ամէն բան իմացայ, միայն թէ պժգալատաբար չուզեցին յանձնել մամուլին...

— Բնականաբար, սովորութիւնը այն է, որ այս տեղեկագիրները չեն յանձնուիր մինչեւ որ խնդրոյ առարկայ եղող մարմիններուն չհաղորդուի:

— Բայց ես արդէն իմացայ տեղեկագրին եզրակացութիւնը:

— Կրնայ ըլլալ...

— Դուն ալ իմացած ես անշուշտ:

— Սանկ մէյ մը աչքէ անցուցի:

— Կ՚երեւայ, որ Թաղական Խորհուրդը յանցաւոր կը հանէ կոր...

— Վա՞յ, հարցուց Գարիկ Մուպաշիրեան թեթեւ ժպիտով մը:

— Դուն ալ այնպէս չդատեցի՞ր:

— Ես չիտակը հարեւանցի կերպով կարդացի... բայց դուն կ՚երեւայ, որ աւելի ուշադրութեամբ կարդացած ես, պատասխանեց Ազգային Ժողովի քարտուղարը անմշմարելիօրէն հեգնական շեշտով մը:

— Տեղեկագիրը չտեսայ, միայն լսեցի որ տրուեր է, խոստովանեցաւ խմբագիրը գոնէ եզրակացութիւնը ըսէ...

— Եզրակացութիւնը սա է, որ խընդիրը պարզապէս թիւրիմացութեան մը արդիւնք է:

— Ո՞ր կողմն է յանցաւորը...

— Ուշադրութեամբ չկարդացի, պատասխանեց Մուպաշիրեան, ես այդ տեսակ չնչին խնդիրներով չեմ հետաքրքըրուիր... քանի մը օր սպասէ, անշուշտ տեղեկագիրը մամուլին պիտի հաղորդուի, այն ատեն ամէն բան կ՚իմանաս... մնա՛ս բարով, Մազարեան էֆէնտին գիս ուզեր է, հոն պիտի երթամ:

Եւ Ազգային Ժողովի քարտուղարը հեռացաւ իր երկար հասակը մէկ կողմ ծըռած, Բիզայի ծանօթ աշտարակին պէս:

Նշանիկ քթին տակէն մռլտաց.

— Ամէն բան գիտէ, բայց ըսել չուզեր, որպէսզի վաղը իրիկուն իր թերթին մէջ առաջին անգամ ինքը տայ լուրը...

Արդարեւ Գարիկ էֆէնտի կ՚աշխատակցէր երեկոյեան թերթի մը, որուն ազգային լուրերը կը խմբագրէր:

Այն մտածումը, թէ տեղեկագրին պարունակութիւնը ուրիշ թերթ մը առաջին անգամ պիտի տար՝ աւելի կատղեցուց «Հանրային Կարծիք»ի խմբագիրը:

— Այս տեղեկագիրը անպատճառ պէտք է ձեռք ձգեմ խորհեցաւ:

Բայց ի՞նչպէս... ահա խնդիրը: Կրկին վերադարձաւ Խորհրդարան: Վարչութեան անդամները արդէն մեկնած էին, միայն քարտուղարը մնացած էր, որ թուղթերը կարգի կը դնէր ու մէկիկ-մէկիկ կը տեղաւորէր խոշոր պայուսակի մը մէջ: Գոգունի քայլերով կամաց մը մօտեցաւ անոր առանց նշմարուելու:

Քարտուղարը՝ գետին ծռած՝ կը ջանար խոշոր տետրակ մը տեղաւորելու պայուսակին մէջ:

Խմբագիրը, յանկարծ, սեղանին վրայ նշմարեց Կարպիս էֆէնտի Նիզակի տեղեկագիրը:

Սատայէլական ժպիտ մը նկատուեցաւ դէմքին վրայ: Շունչը կտրած եւ ոտքին մատներուն վրայ կոխելով՝ քայլ մը առաւ դէպի սեղանը եւ ձեռքը երկարելով տեղեկագիրը վերցուց եւ անպարարական ճարպիկութեամբ մը սահեցուց գրպանին մէջ: Յետոյ կամաց դէպի դուռը ուղղուեցաւ եւ անյայտ եղաւ:

Այս ամէն գործողութիւնները հազիւ երկու վայրկեան տեւած էին: Վարչութեան քարտուղարը բան մը չէր նկատած:

Նշանիկ յաղթականօրէն անցաւ նըրբանցքէն, սանդուխներէն արագ – արագ վար սահեցաւ եւ ինքզինքը եկեղեցիին բակը նետեց:

Վայրկեան մը ետքը արդէն թրամվայի ճամբան հասած էր եւ գրեթէ վազելով կամուրջը կը դիմէր:

Երբ խմբագրատուն հասաւ, դէմքը կը ճառագայթէր ուրախութեամբ: Շիտակ գնաց իր տնօրէնին մօտ, որ սեղանի մը առջեւ նստած՝ դրամ համրելու վրայ էր:

— Նշանաւոր բան մը ձեռք ձգեցի, ըսաւ թրքերէն լեզուով:

— Ի՞նչ է, տեսնենք, հարցուց միւսը առանց իրար անցնելու:

— Տեղեկագիր մը, որ գաղտուկ կը պահէին կոր եւ որու մասին չուզեցին բան մը հաղորդել մամուլին:

— Ի՞նչ տեղեկագիր է...

— Ճանըմ, Բ. Թաղի խնդրին վրայ Կարպիս Նիզակ էֆէնտիի տեղեկագիրը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

Պ. Յարութիւն Աղապէկեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Էյրամճեան, այրի Տիկին Դ. Օհաննեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Էյրամճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Էյրամճեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաներն ու բարեկամները խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԱՍԻԱ ԱՂԱՊԷԿԵԱՆԻ
(ծնեալ Ադոյեան
Ղարսեցի – Ալեքսանդրապոլ)

մահը, որ պատահեցաւ Շաբաթ Յունիս 3ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ (Յունիս 9) ժամը 14·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, Փարիզ։

Որեւէ մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Պ. Յարութիւն Լազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պըյըքլեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Մուրատ Զալմանեան, այրի Տիկին Ալթունեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Սալմինիոս եւ զաւակը (Ամերիկա) եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ-մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԼԱԶԵԱՆԻ
(ծնեալ Ջիրաքեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 6ին, 96 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ օր, Յունիս 10, ժամը 8·45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Աննա Առաքելեան, Առաքել Առաքելեան, Տէր եւ Տիկին Պուճաքճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն, եղբօր եւ մօրեղբօր՝

ՍԱՐԳԻՍ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, Մարսէյլի Մայր եկեղեցին, Ավընիւ Փրատօ, այս Կիրակի Յունիս 11։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Ողբացեալին ընտանիքը նաեւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք բաժնեցին իրենց սուգը, Սարգիս Առաքելեանի մահուան առթիւ։

Պօրտոյէն այրի Տիկին Փնջիկ Թումիկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍԵԴՐԱԿ ԹՈՒՄԻԿԵԱՆԻ

մահուան երկրորդ տարեդարձին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ (Յունիս 11) Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Այս տխուր առթիւ 250ական Ֆր. կը նուիրեն Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ, Հայազեան վարժարանին, աղքատներուն, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժեռոմի եւ շրջակայքի Թաղեցիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ողբացեալ Յարութիւն Փանոսեանի մահուան առթիւ։ Նոյն առթիւ շնորհակալութեամբ ստացուած է փոխան ծաղիկի.—

Արմենակ Կիրակոսեան 100 Ֆր., Պուլվար Օտտոյի եկեղեցի, Տէր-Մինասեան ընտանիք 50ական, Վարդան Պանտիկեան 30, Տիկ. Շնորհիկ Մարտիրոսեան 50, Կիրակոս Կիրակոսեան ընտանիք, Մարխասեան Գեղամ, Ժան Եավրուեան, Նազարեան (Մարսէյլ), Պարէեան ընտանիք, Ծորճ Գասպարեան, Մանկիեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Կիրակոսեան, Էթիէն Մէսճիեան ընտանիք, Պերճ Կարապետեան, Վարդան Հաճիվարդանեան, Դանիէլ Վարդուկեան, Միջիկեան Էտմոն 20ական ֆրանք։

(Շար.)

ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 28

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի
Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչին

Շաբաթ, Յունիս 10, ժամը 21էն մինչեւ լոյս
Salle des Fêtes d'Alfortville, — 22, Rue Voltaire

Կը խօսի ԸՆԿԵՐ Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին

ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ

ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ — ՀՐԱԶՈՒՀԻ ՀԱՅԿԱՆԵԱՆ

Նուագախումբ՝ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆ

ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ ՊԱՐ, ԵՐԳ ԵՒ ԽԱՂԵՐ — ԱՌԱՏ ԿԵՐՈՒԽՈՒՄ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Վարդան Խրիմեան ողբալով իրենց սիրելի սանահօր՝ Խաչատուր Պալօեանի յանկարծական մահը, խորին ցաւակցութիւն կը յայտնեն իրենց սանամօր, այրի Տիկին Նուարդ Պալօեանի, զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն։

Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 50 Ֆր. Փարիզի Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Հանգուցեալ Մկրտիչ Ժամկոչեանի թաղման տխուր առիթով Պր. Տէվէճեան 10 Ֆր., Պր. Աճէմեան 30։

Հանգուցեալ Մարգրիտ Արթինեանի թաղման տխուր առիթով Պր. Արշակ Միրոյեան 20, Պր. Արթինեան 30։

Հանգուցեալ Եղիազար Զատուրեանի հոգեհանգիստին Տիկին Զապէլ Արզումանեան 10։ Նոյն առթիւ եկեղեցւոյ բակին մէջ կառուցուելիք սրահի շինութեան համար այրի Տիկին Զատուրեան 25, Արզումանեան ընտանիք 25, Պր. Ներսէս Զատուրեան 15, Պր. Վարուժան Զատուրեան 15, Տէր եւ Տիկին Զէօրտէքեան 10, Օրիորդներ Գրիսթիան եւ Տընիզ Սարգիսեան 10։

Հանգուցեալ Առաքել Մարտիրոսեանի հոգեհանգիստին Պր. Գազանճեան 20, այրի Տիկին Մարտիրոսեան 10, Յարութիւն Փոլաքեան 20, Տէր եւ Տիկին Տէլիղազարեան 20։

Հանգուցեալ Մկրտիչ Ժամկոչեանի քառասունքին՝ Տէր եւ Տիկին Նաճարեան 20, Տէր եւ Տիկին Մարկոսեան 20, Տէր եւ Տիկին Տողրամաճեան 20։

Հանգուցեալ Պր. Սարգիսեանի հոգեհանգիստին՝ Տէր եւ Տիկին Աբրահամեան 10 ֆրանք։

Հանգուցեալ Գալուստ Սաղրեանի հոգեհանգիստին՝ Օր. Մարի Սաղրեան 30, Պր. Արտաշէս Տէրտէրեան 20, այրի Տիկին Խօրտէքեան 20 ֆրանք։

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »
32, Rue de Trévise — Paris (9e)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ
ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 57ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Կեդր. Վարչութեան եւ կազմակերպութեամբ Վիէն-Տէսին քոյր միութիւններու

Պատուոյ Նախագահութեամբ
Տէսինի քաղաքապետ
Պր. ՓԻԷՐ ՄՈՒԹԷՆԻ

Կը խօսի Պր. Վիքթոր Կարտոն

Մասնակցութեամբ Տէսին – Վիէն Նոր Սերունդի պարախումբին։

Երգ՝ Տիկ. Ալիս Ալթունեան-Գալուստեան, արտասանութիւն՝ Օր. Օր. Պարտաքճեան եւ Կարապետեան։

Առատ կերուխում, հայկական նուագախումբ, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ։

11 Յունիս Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը, ժամը 15·30ին։

Մուտքը ազատ է

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վիէնի Կապոյտ Խաչի դաշտահանդէսը Յունիս 18ին։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒՆ, ԳԱՅԼԻԿՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի 11 Յունիս 1972, կէսօրէն մինչեւ երեկոյ, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ

26. Rue Troyon — Sèvres — Métro : Pont de Sèvres

Դաշտահանդէսի յայտագիր — սկաուտական խաղեր եւ երգեր — զանազան հաճելի խաղեր եւ մրցումներ։

Սկաուտական ձեռական աշխատանքներու ցուցադրութիւն։

Առատ ուտելիք եւ խմիչքներ — պաղ կամ տաք խորոված եւ անուշեղէններ, շատ մատչելի գիներով։

Մուտքը ազատ է։

Անձրեւի պարագային, հանդէսը տեղի կ'ունենայ պատսպարուած սրահներուն մէջ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կիրակի, Յունիս 25 Պարգեւաբաշխութիւն.

— Ժամը 11·30ին ամավերջի հանդիսաւոր պատարագ.

— Ժամը 13ին հացկերոյթ.

— Ժամը 15·30ին պարգեւաբաշխութիւն։

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ամավերջի ճաշին, բարեհաճին տեղեկացնել Տնօրէնութեան. Հեռաձայն 027-18-28։

Ճաշագին 25 ֆրանք։

ԱՐԵՒԻՆ ՀԵՏ,
ԱՐԵՒԻ ՓԱՅԼ ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU

Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տիկին Ամիրալեան (Պուլոնեը) 20 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի։

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի հետեւեալ խումբերը.—

— Վռամեան խումբ, Ուրբաթ 9 Յունիս սովորական հաւաքատեղին։

— Ակնունի խումբ, Ուրբաթ 9 Յունիս սովորական հաւաքատեղին։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ (10 Յունիս) ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՅՈՒՇԻ ԵՐԵԿՈՅ
ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

Մահուան 100ամեակին առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան եւ Փարիզի Էսաեան Սանուց Միութեան, հովանաւորութեամբ Արեւմտ. Եւրոպայի Կաթող. Պատուիրակ։

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ

Դուրեանի կեանքն ու գրականութիւնը կը ներկայացնէ ԵԴ. ԱՂԱՄԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ ԱՍԱՏՈՒՐ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

Արտասանութիւններ քերթողին գործերէն

9 Յունիս Ուրբաթ գիշեր ժամը 8·30ին

MAISON DES CENTRAUX
8, Rue Jean-Goujon, Paris (8e)

ԼԻՈՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան, Սէն Մօրիսի Ֆլօ-Մոնտէրույի ծանօթ դաշտին վրայ, ի նպաստ Հայկազեան վարժարանի կիրակի Յունիս 18ին առաւօտեան ժամը 10էն սկսեալ մինչեւ երեկոյեան ժամը 9

Մասնաւոր օթոքառ մը կը մեկնի եկեղեցիի դրան առջեւէն առաւօտեան ժամը 10ին։

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր, զանազան խաղեր վարժարանի աշակերտութեան եւ երիտասարդներու կողմէ։

Ճոխ պիւֆէ, արեւելեան համադամ աղանդերներ, շամփուրով խորոված եւն.

Հանգանակութիւն չկայ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կարապետ Եազըճեան ծնած Պաֆրա (Թուրքիա) կը փնտռէ իր քոյրը որ 15 տարեկան էր 1916ին։ Զիրար վերջին անգամ տեսած են Դաւրայի մէկ որբանոցը 1916ին։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել՝

Տէր-Յարութիւնեանի
1, Rue des Vignes
93 - Epinay s/Seine

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆ ԺԵՌՈՄԻ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Սէն Ժեռոմի եւ շրջակայքի հայ հասարակութիւնը 15 Յունիս, Սէն Ժեռոմի դպրոցի սրահին մէջ ժամը 21ին, Թաղը հետաքրքրող հարցերու շուրջ։

ՇԱԲԱԹ
10
ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI
10 JUIN
1972

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le Numéro 0,70 F.

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris 9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731
— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 12.436

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.436

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆՆ ՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆԸ

—o—

Աշխարհի դիմագիծը հիմնական փոփոխութեան ենթարկուեցաւ երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին: Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ բազմաթիւ գոյնզգոյն ազգեր ու ցեղեր թօթափելով աշխարհակալ Պետութեանց թեւարկութիւնը կամ լուծը՝ անկախութեան տիրացան:

Անոնց կարգին կը պատկանին արաբախօս երկիրները՝ Պարսից ծոցէն մինչեւ Ատլանտեանի ափերը, — Իրաք, Սուրիա, Լիբանան, Եգիպտոս, Սուտան, Եմէն, Լիբիա, Թունուզ, Ալժերիա, Մարոք, Մաւրիտանիա, եւայլն:

Ազատութեան եւ անկախութեան ձգտումը չեչտուած արտայայտութիւնն էր թունդ ազգայնական զգացումներու:

Նման երեւոյթ պարզուած էր առաջին աշխարհամարտին յաջորդող տարիներու ընթացքին, երբ զանազան անազատ ազգեր ազատագրուեցան:

Սակայն ինչ որ հակասական կը թուէր այս անգամ, ա՛յն տարօրինակ երեւոյթն էր, որ նորազատ երկիրներու կարեւոր մէկ մասին մէջ ազգայնական գաղափարներուն հետ միաժամանակ պարզացան միջազգայնական գաղափարախօսութեան հիմնական սկզբունքները: Թեքում դէպի «ձախ»:

Իրաք, Սուրիա, Եգիպտոս, Սուտան, Եմէն, Լիբիա եւ Ալժերիա ներկայիս կը կառավարուին «ընկերվարական» պիտակով, իւրաքանչիւրն ըստ իր հայեցողութեան: Արեւելեան «ընկերվարութիւն»ը կը տարբերի արեւմտեանէն:

Մինչ արեւմուտքի (Խորհրդային Միութեան) մէջ ընկերվարական – համայնավար – միջազգայնական գաղափարախօսութիւնը կը դատապարտէ անկախութեան ու ազատութեան ձգտումները՝ իբրեւ ազգայնական յետաշրջական, ժամանակավրէպ վարդապետութիւն, Մերձաւոր Արեւելքի «ընկերվարական» Պետութիւնները ազգայնականն ու միջազգայնականը համադրելով ընդգրկած են ուղեգիծ մը, — որ խորքին մէջ գերազանցօրէն ազգայնական է, համայնավարական կարգ մը մեթոտներու գործադրութեամբ, — ու կը վայելէ Մոսկուայի բարոյական, երբեմն նաեւ նիւթական ու ռազմական աջակցութիւնը:

Կրեմլինի համար նպատակը կ՚արդարացնէ միջոցը: Քաջալերելով ազգայնական շարժումները «դրամատիրական» երկիրներու դէմ՝ մէկ քարով երկու թռչուն կը զարնէ: Մէկ կողմէ կը տկարացնէ «աշխարհակալութեան» իր մրցակիցները, միւս կողմէ կը շահի ազատագրեալ ազգերու բարեկամութիւնը:

Խ. Միութեան վարիչ դէմքերը այժմ անձամբ կ՚այցելեն Մերձաւոր Արեւելքի երկիրները եւ քաղաքական – տնտեսական համաձայնագրեր կը կնքեն անոնց հետ:

Վերջին ամիսներուն այդպիսի այցելութիւններ կատարեցին Պոդգորնի եւ Կոսիգին: Առաջինը Եգիպտոսի, երկրորդը Իրաքի հետ նման համաձայնագրեր ստորագրելով, ամրապնդեցին Մոսկուայի դերը Միջերկրականի աւազանին եւ Պարսից ծոցի շրջանին մէջ: Կոսիգին կարեւոր չահեր ապահովեց իր կառավարութեան, հարաւային Իրաքի քարիւղի հանքերը շահագործելու իրաւունք ձեռք բերելով:

Ու երբ Յունիս 1ին Պաղտատի կառավարութիւնը ազգայնացուց «Իրաքի Քարիւղի Ընկերութիւն»ը (Այ, Փի, Սի), մարդիկ տարուեցան մտածելու թէ Կոսիգինի վերջին այցելութեան հետեւանքը չէ՞ր այդ:

Որոշ ճշմարտութիւն կայ անշուշտ այդ ենթադրութեան մէջ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

—o—

Ազգ. Ժողովի Մշակութային Հարցերու յանձնախումբը միաձայնութեամբ Էտկար Ֆօրը նշանակեց իբրեւ տեղեկատու Ձայնապատկերասփիւռի նոր կանոնագրի օրինագիծին: Այս նիւթին առթիւ յանձնախումբին նախագահը՝ Ալէն Փէյրըֆիթ շեշտը դրած է այն նորութիւններուն վրայ որոնք արձանագրուած են ձայնապատկերասփիւռի Օֆիսին կանոնագրին վրայ: Ասոնք չորս հատ են ըստ իրեն.— Ա) տնօրէն – նախագահի մը նշանակումը, Բ) վարչութիւններու ինքնավարութիւն, Գ) պատասխանի իրաւունք եւ Դ) նուազագոյն սպասարկութեան մը ապահովութիւնը գործադուլի ժամանակ:

Իր նշանակումէն ետք, Էտկար Ֆօր յայտարարած է Լիւքսանպուրկի ձայնասփիւռի կայանէն թէ ինչ կը վերաբերի իրեն, հանրային սպասարկութեան համոզուած կողմնակից մըն է ու աւելցուցած.— «Իմ ընտրութիւնս է: Բայց տակէ պէտք է քաղել հետեւանքները նպատակին եւ միջոցներուն մասին: Ինչ կը վերաբերի հեռանկարին, եթէ կ՚ուզենք հանրային սպասարկութիւն մը, տոր նպատակը չէ ըլլալ կամ ձգել որ ըլլայ հեռատեսիլ մը որ Պետութեան իբրեւ հեռատեսիլ, նոյնը ըլլայ ինչ որ պիտի ըլլար առեւտրական հեռատեսիլ մը: Պէտք է որ յառաջ տանինք հեռատեսիլին դաստիարակչական եւ մշակութային պաշտօնը»:

× Արմատական կուսակցութիւնը նորէն տագնապի մէջ է եւ փոքրամասնութեան ճիւղը գլխաւորութեամբ Մօրիս Ֆօրի եւ Ռոպէր Ֆապրի, որոշած է չմասնակցիլ Լիլի համագումարին (Յունիս 24) Սերվան – Շրէպէր չուզեր շատ կարեւորութիւն տալ այս կացութեան: Նոյնիսկ աւելի – պակաս խօսքեր ալ ըսած է կուսակցութեան նախկին նախագահ՝ Պիլլէրի մասին.— «Ծերութիւնը միշտ քիչ մը տխուր է, Պ. Պիլլէր որ նախագահն էր կուսակցութեան մը որ ծիծաղելի թիւով խորհրդարանականներ ունէր եւ անգոյ շարքայիններ անշուշտ իր տեղը չի կրնար ըլլալ այսօրուան չափ կարեւոր կուսակցութեան մը մէջ»:

× Համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր փոխ–քարտուղարը՝ Ժորժ Մարշէ երեսփոխանական ընտրութեանց թեկնածու պիտի ներկայանայ Վալ տը Մարնի մէջ (Ա. շրջան), ուր ցարդ կ՚ընտրուէր Տիկին Վայան – Քութիւրիէ, որ այլեւս կը քաշուի:

Հեռատեսիլի Ա. կայանէն օրուան լուրերէն ետք, Հինգշաբթի իրիկուն, Աշխատանքի Ընդհ. Համադաշնակցութեան (Սէ. Ժէ. Թէ.) ընդհ. քարտուղարը Ժորժ Սէկի կը պատասխանէր հինգ լրագրողներու հարցումներուն: Նիւթը, պարզ է, Յունիս 7ի գործադուլն էր: Սէկի ի պատասխան անոնց որոնք ձախողութիւն կամ կէս–ձախողութիւն կը նկատեն Յունիս 7ի շարժումը, չեշտեց.— Երբեք որոշում չենք տուած երկիրը անդամալուծելու: Նոյնիսկ միջոցներ ձեռք առինք որպէսզի գործադուլի այս շարժումը չնեղէ հանրային սպասարկութիւնները օգտագործողները: Ընդհ. գործադուլ չէր այլ՝ ազգային գործադուլ:

Ըստ Սէ. Ժէ. Թէ.ի հինգ միլիոն 700 հազար աշխատաւոր կայ որ ամսական 1000 ֆրանքէն պակաս կ՚առնէ: Կառավարութեան համար թիւը շատ աւելի փոքր է:

Ծանօթ է որ Շապան – Տելմաս վստահեցուց թէ 18 ամիսէն ամէն ոք ամսական նուազագոյն 1000 Ֆր. պիտի առնէ, բայց նկատել կուտայ Սէկի այն ատեն այդ 1000 Ֆր.ը այսօրուան 880 Ֆր.ի գնելու կարողութիւնը պիտի ունենայ:

Սէկի հերքեց նաեւ թէ գործադուլը քաղաքական բնոյթ ունէր, միայն ու միայն պահանջի գործադուլ էր:

× Հինգշաբթի իրիկուն հսկայ ցոյց մըն ալ տեղի ունեցաւ Թրինիթէի հրապարակը, ուր հազարաւոր երիտասարդներ «վարկեր եւ օժանդակութիւն» կը պահանջէին Մարզականի եւ Երիտասարդութեան նախարար՝ Քոմիթիէ:

ՎԻԷԹՆԱՄ

Հար. Վիէթնամի մէջ կռիւները կը շարունակուին, թէեւ բաղդատաբար թոյլ տարողութեամբ:

Հիւս. Վիէթնամի ուժերը 11 շաբաթ առաջ ընդհ. յարձակումի կ՚անցնէին Հարաւ. Վիէթնամի մէջ եւ յաջորդաբար քանի մը ճակատներ կը ստեղծէին: Քուանդ Թրիի շրջանին մէջ նոյնիսկ փախուստի կը մատնէին Սայկոնի ուժերը:

Ներկայիս կացութիւնը որոշ իմաստով կայուն դարձած է: Այսպէս, Քոնթումի պաշտպանները յամառ կռիւներէ ետք յաջողեցան արգիլել Հանոյի զինուորներու մուտքը քաղաք: Այս վերջինները յաջողած էին գրաւել քաղաքին քանի մը կեդրոնները, սակայն, մաքրագործուած են: Զինուորական իշխանութիւնները կը կարծեն, թէ Հիւս. Վիէթնամցիները կրկին պիտի յարձակին գրաւելու համար քաղաքը, եւ այս ձեւով փակելով Հարաւ. Վիէթնամի հիւսիսային մասի հաղորդակցութեան գիծերը հարաւային շրջաններու հետ:

Ան Լոքի պաշարումը գրեթէ վերջ գտած է: Արդարեւ, Հարաւ. Վիէթնամի օգնութեան փութացող ուժերը շաբաթներէ ի վեր չէին յաջողեր միանալ պաշարուած ուժերուն՝ խիստ դիմադրութեան հետեւանքով, առջի օր յաջողեցան Ան Լոկ մտնել, որ աւերակոյտի է վերածուած:

Միւս կողմէ, սակայն, Հիւս. Վիէթնամցիք յարձակեցան Թրանկ Պանկ քաղաքին վրայ, Սայկոնէն մօտ 40 քիլմ. հիւսիս – արեւմուտք: Այս ձեւով անոնք փակեցին Հարաւ. Վիէթնամի եւ Քամպոճի մայրաքաղաքներու ճամբան:

Ամերիկեան օդուժը կը շարունակէ ռմբակոծել Հիւս. Վիէթնամի հաղորդակցութեան կեդրոնները, ինչպէս նաեւ այլ վայրեր: Դէտերը նկատել կուտան, թէ ամերիկեան օդանաւերը այժմ ռմբակոծութեան թիրախ կը դարձնեն երկաթուղիի գիծեր, կամուրջներ եւ այլ Չինաստանի սահմանամերձ շրջաններու մէջ:

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

«Յառաջ» կը ծախուի դրավաճառատուն
2, Rue de la Défense

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ նախագահը՝ Մակարիոս Արք. ինը տարիէ առաջին անգամ ըլլալով, հանդիպում ունեցած է Թուրք համայնքի պետ՝ փոխ – նախագահ Ֆազիլ Քիւչիւքի հետ, ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Վալտհայմի ժամանման առթիւ: Վալտհայմ իր գոհունակութիւնը յայտնած է այս առթիւ, յայտարարելով թէ հանդիպումը շատ բարեկամական եղած է եւ կը յուսայ թէ պիտի օժանդակէ կարգադրութեան մը իրագործման:

ՉԵԽ օդանաւ մը առեւանգուեցաւ Մարիէնպատ – Փրակա ճամբու վրայ: Երկու չեխ երիտասարդներ, մեղսակցութեամբը միւս ճամբորդներուն, կը պահանջեն օդաչուէն շեղիլ իր ճամբէն: Այս վերջինը կը սպաննուի, երբ կը մերժէ: Օգնականը կ՚ենթարկուի հրամանին եւ օդանաւը վայրէջք կը կատարէ Բարձր Պավիէրի մէկ գիւղին մօտ: Գերման իշխանութիւնները կը ձերբակալեն օդահէնները:

ՓԵՔԻՆԻ մէջ իշխան Սիհանուք, Քամպոճի պաշտօնանկ առաջնորդը, յայտարարեց թէ Չինացիք թոյլ չեն տար խորհրդային նաւերու, որպէսզի չին նաւահանգիստներու մէջ պարպեն Հիւս. Վիէթնամի սահմանուած ռազմամթերքը: Իշխանը «կ՚ըմբռնէ» Չինացիներու մերժումին պատճառը, քանի որ անոնք չեն ուզեր թոյլ տալ Ռուսերու՝ ոտք կոխել Չինաստան եւ տեսնել նաւահանգիստներու պաշտպանութեան միջոցները:

ՖՐԱՆՔՖՈՐԹԻ մէջ ինը ամիս բանտարկութեան դատապարտուած է ձախապաշտ պարագլուխ՝ Դանիէլ Քոհն–Պենտիթ, որու անունը ծանօթ է Ֆրանսացիներուն, մանաւանդ Փարիզցիներուն 1968ի Մայիսեան օրերէն: 1970 Նոյեմբեր գրգած էր ցուցարարներ որ ոստիկաններու վրայ յարձակին եւ ոստիկան մը ծանրօրէն վիրաւորուած էր:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԷՆ սկսեալ յաւելում պիտի կրէ հիւանդութեան – ապահովութեան սակը եւ պիտի հասնի 16,20 առ հարիւր սահմանափակ աշխատավարձքին վրայ (ներկայիս ամսական 1830 Ֆր.) այս յաւելումին պատճառը անշուշտ բացն է զոր ընկերային ապահովութեան այդ ճիւղը ունի:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հաղորդեն, թէ իսրայելեան օդանաւեր եւ փոքր ռազմանաւեր Լիբանանի սահմաններէն ներս կը մտնեն: Իսրայելացիք առաջին անգամ ըլլալով թոյլ տուին իսրայելացի Արաբներու այցելելու Ամման: 1948էն ի վեր ոչ մէկու արտօնութիւն տրուած էր:

ՆԻԿԵՐԻԱ Ռապաթի Ափրիկեան Միութեան Արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովին առաջարկեց համափրիկեան բանակ մը կազմել:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ փոխ–վարչապետը եւ Պատերազմական նախարարը՝ Զօր. Մոհամմէտ Սատէք Մոսկուա ժամանեց:

ՔԱՐԱՔԱՍԻ մէջ խորհրդաժողով մը պիտի գումարեն Լատին Ամերիկեան քարիւղ արտադրող երկիրները, որպէսզի միացեալ քաղաքականութիւն մը մշակեն:

ԱՆԳԼԻՈՅ Արտաքին նախարարը երկրորդ այցելութիւն մը պիտի տայ Ասիա: Յաջորդաբար պիտի այցելէ Պանկլա Տէշ, Աֆղանիստան, Աւստրալիա եւ Նոր Զելանտա:

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ նկատեց, որ Փաքիստան զինուորական նպատակներու եր յատկացնէ ամերիկեան տասը միլիոն տոլարի նպաստը՝ իր տնտեսութեան զարգացման:

ՏԱՐԺԱՆԿԱՐԸ
— ԱՆՑԵԱԼԻՆ ԵՒ ԵՐԷԿ —

ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼԵՐԸ

Լիւմիէր եղբայրները, իրենց գիւտէն ոչ մէկ նիւթական ակնկալութիւն ունէին: Զայն կը նկատէին իբրեւ լաբորաթուարի գործիք, մեքենայ մը, որուն շնորհիւ գիտնականները պիտի կարենային ուսումնասիրել աստղերու կամ կենդանիներու շարժումները՝ զանոնք նկարելով, ու վերարտադրել իրենց ուզած պահուն եւ ուզած ձեւով:

Սակայն Քափիւսիններու պողոտայի Մեծ Սրճարանին գետնայարկ սրահը պարապ չէր մնար: Վարձուեցան, գանձապահ մը՝ մուտքերուն վրայ հսկելու համար, եւ օփերաթէօրներ՝ որոնց պաշտօն տրուեցաւ լուսանկարել եւ ժապաւէնները ցուցադրել: Առաջին անձը, որ դրամ շահեցաւ իբրեւ շարժապատկերի պաշտօնեայ, կը կոչուի Ֆելիքս Մեսկիշ: Երկու հնարիչներու հայրը, Անթուան Լիւմիէր, երբ զայն կանչեց պաշտօնի, անոր ըսաւ հետեւեալը. «Գիտես Մեսկիշ, այս գործը մեծ ապագայ մը չունի: Կրնայ տեւել վեց ամիս, մէկ տարի, թերեւս աւելի, թերեւս պակաս»: Մեսկիշ ոչ միայն պաշտօնի վրայ մնաց ամբողջ կեանքի տեւողութեան, այլեւ լաւ ալ դրամ շահեցաւ: Ասիկա փաստելու համար է, որ գիտնականները երբեք չեն եղած գործնական մարդիկ, եթէ բացառութիւն նկատենք Թոմաս Ալվա Էտիսընը:

Լիւմիէր եղբայրները մանաւանդ չէին կարծեր, որ իրենց գիւտը կրնայ որեւէ ազդեցութիւն ունենալ արուեստի մարզին մէջ: Այդ պատճառաւ, անոնք գոհացան նկարելով կեանքի տեսարանները, ինչ որ կը տեսնէին իրենց շուրջը, ինչ որ կը կատարուէր իրենց շուրջը:

Փարիզի մէջ այնքան մեծ եղաւ իրենց շարժապատկերին յաջողութիւնը, որ նոր սրահներ բացին Ֆրանսայի միւս մեծ քաղաքներուն մէջ: Իսկ 1896 Փետրուար 17ին, սրահ մը վարձեցին Լոնտոնի մէջ, Փետրուար 22ին՝ Պրիւքսէլի մէջ, յետոյ Պերլին եւ Նիւ Եորք: Ֆելիքս Մեսկիշ երբ ոտք կոխեց ամերիկեան հողին վրայ, ծովածաւալ բազմութիւն մը եկած էր զայն դիմաւորելու: Եւ մինչ Մարսէյէզը կը նուագուէր, քանի մը հիացողներ Մեսկիշը առին իրենց ուսին վրայ եւ ուղղուեցան դէպի քաղաքին կեդրոնը:

Մեսկիշ իր հետ ունէր երկու օգնական օփերաթէօրներ՝ Ալպէր Փրոմիօ եւ Ֆրանսի Տուպլիէ: Փրոմիօ առաջին անգամ գործածեց նկարելու թրավլինգ կոչուած ձեւը, երբ Կոնտոլի մը մէջ նստած, կը լուսանկարէր Վենետիկի տեսարանները: Իսկ երբ Պոլսոյ փողոցներուն մէջ կը շրջէր լուսանկարչական քամերայով, սուլթան Համիտի ոստիկանները, կարծելով որ այդ գործիքը նոր տեսակի զէնք մըն է, եւ զայն կրողը մահափորձ մը կը պատրաստէ բռնակալին դէմ, զայն ձերբակալելով նետած էին բանտ:

Գալով Տուպլէի, ան գացած էր Մոսկուա լուսանկարելու համար Նիկոլա Բ. ցարին թագադրութեան արարողութիւնը: Խուճապի մը ընթացքին, մազ մնաց, որ ինք եւ իր գործիքը ճզմուէին փախչող ամբոխին ոտքերուն տակ: Այսպէսով, ծնունդ տրուած էր շարժապատկերային ռըփորթաժի մը, մանաւանդ որ Մեսկիշ գացած էր մինչեւ Սփիթզպէրկ կղզին, սառուցեալ գօտիին մէջ, երկրախոյզներու աշխատանքը լուսանկարելու համար:

Մեծ Սրճարանի սրահին առաջին հանդիսատեսներու շարքին կար մարդ մը, որ մէկ նայուածքով հասկցած էր, թէ ինչ բաներ կարելի էր ընել այս նորահնար գործիքով. այդ մարդը կը կոչուէր Ժորժ Մելիէս:

Ժորժ Մելիէս ծնած էր Փարիզ, բարեկեցիկ ընտանիքէ մը: Երկրորդական ուսումը աւարտելուն պէս քաղաքի ամէնէն բարձր քոլէժներուն մէջ, Մելիէս ինքզինք նուիրեց իր սիրած զբաղումներուն՝ գծագրութիւն, թատերախաղ, ինքնագործ մեքենայ: Կը հետաքրքրուէր նաեւ Ռոպէր Հուտէնի կախարդական գաղտնիքներով: 1888ին գնեց Ռոպէր Հուտէնի թատրոնը, ուր կը ներկայանային կախարդները եւ ձեռնածուները:

Երբ Մեծ Սրճարանի սրահին մէջ տեսաւ «Թրջուած պարտիզպանը», անմիջապէս ըմբռնեց, թէ կը գտնուէր գիւտի մը առջեւ, որ կրնար յեղաշրջել գրօսանքի աշխարհը եւ թատրոնի արուեստը:

Մելիէսի ձեռքերուն մէջ, քամերան դադրեցաւ պարզ արձանագրող մը ըլլալէ, այլ կախարդական գործիք մը, որմէ կարելի էր շատ բաներ պահանջել: Մելիէսին կը պարտինք շարժանկարին բոլոր թեքնիք գիւտերը. փլու պատկերները, սեւի վրայ կրկնատպագրութիւնը, ձայնի եւ պատկերի ներդաշնակումը:

Մելիէս իր ամբողջ հարստութիւնը ծախսեց շարժանկարի ճամբուն: Հիմնեց ֆիլմերու առաջին ընկերութիւնը, Սթար ֆիլմ, որ յետագային կոչուեցաւ Շարժանկարի Ժապաւէններու Գործարան: Իր ծախքերով շինեց աշխարհի առաջին ըսթիւտիօն, 1896 Հոկտեմբերին, Մոնթրէօյի իր պարտէզին մէջ: Այս սթիւտիօն ապակեպատ խոշոր սրահ մըն էր, 17 մեթր երկայնութեամբ եւ վեց մեթր լայնքով, իր բեմերով, տէքորներով, լուսարձակներով եւ լուսանկարումի շարժական խուցով մը: Յիշեալ սթիւտիօյէն անցան այդ շրջանի շարժանկարի մեծագոյն անունները: 1905ին, Մելիէսի եղբայրը մեկնեցաւ Միացեալ Նահանգներ, որպէսզի ընդարձակուի գործը. բայց Թոմաս Էտիսըն, որ յաջողած էր ձեռք ձգել շարժանկարի մենաշնորհը, պայքար բացաւ այդ Եւրոպացիին դէմ, որ կը յանդգնէր մուտք գործել իր կալուածէն ներս:

1895էն մինչեւ 1914 Մելիէս լուսանկարեց մօտ 450 ժապաւէն, որոնցմէ շատերուն երկարութիւնը կ'անցնի 300 մեթրը: Իր ամէնէն նշանաւոր ժապաւէնը կը կոչուի՝ «Ճամբորդութիւն դէպի Լուսին», 260 մեթր երկարութեամբ եւ 16 վայրկեան տեւողութեամբ: Այս ժապաւէնը այնքան յաջող էր, որ Թոմաս Էտիսըն զայն ընդօրինակեց եւ օրինակներ ղրկեց աշխարհի չորս կողմերը, պահելով նոյնիսկ Մելիէսի ընկերութեան անունը: Մելիէս չբարկացաւ սակայն. «Զիս ընդօրինակողները անուղղակիօրէն տարածեցին իմ համբաւս», կ'ըսէր իր խօսակիցներուն:

Մելիէսի միւս ժապաւէններէն յիշենք, ժամանակագրական կարգով, Ժան տ'Արք, 271 մեթր, Մեֆիսթոյի խուցը, Կիւլիվէրի ճամբորդութիւնը, Ռոպինսըն Քրուզօ, Թափառական Հրեան, Համլէթ, եւն.:

Մելիէս ի ծնէ արուեստագէտ մըն էր եւ ոչ առեւտրական մը, այդ պատճառաւ չկրցաւ իր գործը դնել նիւթական ապահով հիմերու վրայ, եւ ստիպուեցաւ ծախել իր ամբողջ ունեցածը, ու երդում ըրաւ անգամ մըն ալ ձեռքը չառնել քամերա կոչուած գործիքը: Առաջին Համաշխարհային պատերազմն ալ ունեցած էր իր կարեւոր դերը այս սնանկութեան մէջ:

Մելիէս Մոնփառնաս կայարանի կրպակներէն մէկուն մէջ խաղալիք ու շաքար կը ծախէր իր հացը ճարելու համար: Հոն է, որ զայն գտաւ բանաստեղծ Փօլ Ժիլսոն, 1928ին: Սինեմայի ընկերութիւնները, որոնք սկսած էին միլիոններ շահիլ, ամչցան այս ահաւոր անարդարութենէն. անմիջապէս հացկերոյթ մը սարքեցին ի պատիւ Մելիէսի. նախարար մը կուրծքին անցուց Պատուոյ Լեգէոնի նշանը: Կատարուեցաւ հանգանակութիւն մը՝ ապահովելու համար իր, կնոջ եւ թոռնուհիին ապրուստը: Եւ 20րդ դարու մեծագոյն խնջոյքը սարքողը դարձաւ իր պատրաստած սեղանին համեստ կոչնականը: Սակայն թշուառութիւնը դարձած էր իր անբաժան ընկերը: Իր վերջին հանգրուանը եղաւ Լէօփոլտ–Պելան հիւանդանոցը, ուր աւանդեց իր հոգին 1938ին, 77 տարեկան հասակին:

Իրական արուեստագէտի մը պարզ ու սովորական վախճանը:

ՆՈՒՊԱՐ ԶԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՍՈՖԻԱՅԷՆ

Ազգերու պատմութեան մէջ չկայ աւելի տառապած ժողովուրդներէն է Թրքահայութիւնը, որ ոտնագնդակի նման երկրէ երկիր նետուեցաւ օսմանեան Թուրքիայէն քաղաքական շահեր ակնկալող մեծ Պետութիւններու կողմէ: Բայց չկայ նաեւ այսպիսի դժխեմ ճակատագրի մը դէմ աւելի տոկուն եւ յամառ կեցուածք ունեցող ժողովուրդ մը քան Հայը, որ իր ապրած երկիրներուն մէջ իր աշխատասիրութեամբ, օրինապահութեամբ եւ երախտագիտութեամբ օրինակ ծառայած է զինքը շրջապատող ժողովրդական տարրերուն:

Մասնաւորելով մեր խօսքը Պուլկարահայերու մասին, անոնց այս բնատուր բարեմասնութիւնը քանիցս հրապարակաւ եւ մամուլով հաստատուեցաւ պուլկար բարձրաստիճան պաշտօնական անձերու կողմէ:

Պուլկարիոյ Հայը, այսօր, մոռցած է նախկին քաղաքական անհաճոյ պայքարներն եւ իբրեւ օրինապահ քաղաքացի՝ բոլորանուէր ջանադրութեամբ մը նոյնացած է երկրին աշխատաւորութեան հետ՝ սատարելու համար երկրի ընկերային բարգաւաճման եւ ժողովուրդի բարօրութեան:

Բայց չենք հասկնար, թէ այս վերջերս Սոֆիայի «Երեւան» հայկական մշակութային Միութեան կեդր. Կոմիտէն ինչո՞ւ դայթակղեցուցիչ քարոզչութիւն մը սկըսած է Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովներուն մէջ, որով կը վիրաւորէ անդամներու ազգային զգացումները՝ թէ Միութեան երգչախումբը աւելի հայկական երգեր կ'երգէ, քան թէ ռուսական եւ պուլկար, թէ՝ թատերական յանձնախումբը աւելի հայկական թատերախաղեր կը հրամցնէ հայ հասարակութեան քան ռուսական եւ պուլկարական, թէ Հայերը զանգուածով պէտք է միախառնուին պուլկար ժողովուրդին հետ, եւն., եւն.:

Չենք գիտեր, թէ այս նոր քարոզիչները ինչո՞ւ չեն տեսներ, որ Պուլկարիոյ հայ երիտասարդութեան որոշ մէկ մասը արդէն իսկ միախառնուած է տեղացի տարրին հետ՝ կնքելով բազմաթիւ խառն ամուսնութիւններ, ինչպէս արտայայտուեցան ողջմիտ անդամներէն Կարօ Մինասեան եւ Սրբուհի Թօփաքպաշեան Ապրիլ 25ի Սոֆիայի մասնաճիւղի տարեկան ընդհ. ժողովին մէջ, ուր ներկայ էին Պուլկարիոյ Համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչը՝ Կ. Պօրիսով եւ հայրենական ճակատի քաղկոմի նախագահ Տ. Վրպանով, որոնք ամէն ինչ լաւ հասկցան, քանի որ «Երեւան»ի ժողովները միշտ պուլկարերէնով կը կատարուին՝ հայերէնը մէկդի դրուած ըլլալով:

Ըստ երեւոյթին անհասկնալի թուացող այդ առաջարկը իր խորքին մէջ շատ պարզ եւ հասկնալի էր անդամներուն համար:

Ճիշդ է, որ ըստ Համայնավարութեան ծրագրին՝ «երկրին մէջ ապրող քաղաքացիները պէտք է համախմբուին մէկ

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Միանգամից տիրեց այնպիսի լռութիւն, որ թուաց, թէ լսելի դարձաւ կարմիր փոշու ձայնը, որն օդից նստում էր մարդկանց գլուխների, ուսերի վրայ եւ գետնին: Բահերն ու քլունգները մարդկանց ձեռքերում դարձան աւելորդ եւ մարդիկ նայեցին միմեանց՝ չգիտենալով ինչ անել: Բոլորը կարծես միայն նոր վերյիշեցին, որ տան ներսում յաւիտենական քնով քնել էր մի կին, որին խաղաղութիւն էր հարկաւոր, ինչպէս իւրաքանչիւր քնած մարդու:

Նոյն րոպէին դարպասը նորից բացուեց եւ ուստան դուրս ելնելով, դիմեց մոլլային.

— Միրզալի, նես արի, դո՞ւ ընչի ես կայնէ: Հաջի Քեարիմ, Սաֆար, ձեզի հետ եմ…

Թաղամասի պատկառելի ծերունիները մոլլայի հետ միասին մտան չենք:

Ուստան դեռեւս դարպասը չէր ծածկել, երբ անկեան ետեւից լսուեց սմբակների ձայն եւ սանձակոտոր ընթացքով մի կառք մտաւ փողոց: Հաւաքուածները չուռ եկան: Գլխաշորը վար առած, սպիտակ մազերն արձակ, չռուած մատներով կարծես մազերը սանրելով, գալիս էր ուստա Մկրտչի մայրը:

Նա շրթունքն ամուր սեղմել էր ատամների տակ եւ նուաղկոտ ձայնով հծծում էր՝ ո՜ւմմ… ո՜ւմմ…

Ի՜նչպէս էր այդքան արագ եւ ամէնից առաջ լուրը հասել նրան՝ քաղաքի մի ծայրից մինչեւ միւս ծայրը…

Ուստան նետուեց ընդառաջ: Օգնելով մօրը՝ վար իջնել կառքից, նա միջոց գըտաւ շշնջալու.

— Ջուր կ'ողբաս, մեր, էնիկ քու ողբիդ չաժէ…

Մայրն ապշութիւնից չռած աչքերով հարցական նայեց որդուն:

— Երթանք՝ նեսը կ'ըսեմ, — ասաց ուստան:

Դրանից անմիջապէս յետոյ սկսուեց այդ օրուայ մեծագոյն տաղնապը: Միանգամից լսուեցին բազմաթիւ կառքերի ձայներ, վազող մարդկանց ոտնաձայներ, եւ փողոց լցուեցին մեծ թուով մարդիկ: Նրանք մօտեցան հաւաքուածներին, սկըսեցին տեղալ չփոթուած հարցեր:

Փոքրիկ փողոցը հեղեղուեց մարդկանցով եւ կառքերով: Քիչ յետոյ մարդկանցով ու կառքերով լցուեցին նաեւ շրջակայ փողոցները: Աղմուկը խլացրեց ամէն ինչ: Մարդիկ աշխատում էին առաջ անցնել իրարից, մօտենալ տանը, իմանալ, տեսնել, թէ ինչ էր պատահել ուստա Մկրտչին: Թուրքական թաղամասի իւրաքանչիւր բնակիչ շրջապատուեց բազմաթիւ մարդկանցով, որոնք անընդհատ հարցեր էին տալիս: Բայց Թուրքերին եւս, շատ բան յայտնի չէր: Ամէնաէականը սակայն, գիտէին բոլորը, ուստայի կին Հեղնարը մի հայ սիրեկան էր ունեցել, որի հետ հանդիպելիս էր եղել Հաբիբայի տանը: Ուստան բռնել էր Հեղնարին եւ Հեղնարի սիրտը ճաքել էր…

Իսկ թէ ինչ կերպ էր ուստան բացել դաւաճանութիւնը եւ ով էր կնոջ սիրեկանը՝ ոչ ոք չգիտէր: Միայն թէ Թուրք՝ մսագործ Կուլին, որն այդ օրը շուկայ չէր գնացել եւ տանն էր, պատմում էր, թէ ինչպէս մի ժամ առաջ Սաֆարի մի երեխան վազել էր իր մօտ եւ հաղորդել Հեղնարի փախչել պատրաստուելու մասին, ապա միւս երեխաներն էին եկել՝ յայտնելու հայ տղայի գալու մասին: Բայց մինչեւ թաղամասի տղամարդկանց վրայ հասնելը, Հայի տղան արդէն փախել էր, իսկ Հեղնարը՝ հանդչել:

Ազդեցիկ մարդիկ՝ թէ՛ Հայերից, թէ՛ Յոյներից, վերջապէս կարողացան մօտենալ դարպասին: Մօտեցան նաեւ ուստա Մկրտչի ընկերները, բարեկամները, Հեղնարի այլայլուած եւ ամօթահար ազգականները: Երբ մարդկանցից մէկը դարպասը հրեց՝ դուրս եկաւ, որ այն փակ էր: Մտածելով մի վայրկեան, նա բարձրացրեց երկաթէ թակը եւ խփեց: Հաւաքուածներին ցնցեցին թակի մռայլ ու խուլ հնչիւնները:

Դարպասը բացուեց, դուրս եկաւ ուստայի մայրը: Նա միանգամայն հանդիստ էր, սովորականի նման գլխաշորը գլխին դցած: Միայն նրա շրթունքներն էին ամուր սեղմուած եւ դէմքը սովորականից մի քիչ աւելի խիստ էր: Նա նայեց հաւաքուածների իսկոյն լռած ամբոխին եւ ասաց.

— Ետ դարձէք, օղուլ, ձեր տներն էլ են ափսոս, ձիաններուն էլ…

Ապա հաստատուն քայլերով նորից մըտաւ ներս եւ դարպասը փակեց:

×

Հեղնարը պառկած էր յատակին, գորգի վրայ: Նրա վրայ գցել էին պատից պոկած մի այլ գորգ, որը ծածկել էր նրան ամբողջովին՝ բաց թողնելով միայն սեւ մազերով շրջանակուած դէմքը եւ կանաչ կիսակօշիկները: Նրա դէմքը գունատ էր, սպիտակ, եւ թւում էր, թէ նա քնած է:

(46 – Շար.)

գաղափարականի չուրջ», բայց համախմբուիլ չի նշանակեր ձուլուիլ, քանի որ ըստ պուլկար Սահմանադրութեան՝ «ժողովրդական տարրերու ազգային եւ կենցաղային զանազանութիւնները — լեզու, կրօնք, տոհմիկ մշակոյթ, աւանդութիւն եւ տօնակատարութիւն — լիովին կը պաշտպանուին եւ ազատ են»:

Ուրեմն «Երեւան»ի Պ. Նախագահը ի՞նչ կ'ուզէ...: Ինք աւելի՞ համայնավար ըլլալ քան պուլկար իշխանութիւնը, կամ՝ պուլկար համայնավար կուսակցութիւնը կրնայ հանդուրժել երկրին մէջ ոչ–պուլկար տարրին գոյութիւնը, իսկ «Երեւան»ի նախագահը չի կրնար հանդուրժել Հայերու գոյակցութիւնը...:

Կը ցաւինք, որ Հայութեան համար անտեղի եւ խորթ այս թելադրութիւնները, Թուաճուքի եւ Փլովտիվի ընդհանուր ժողովներուն մէջ չէչտուեցան, հակառակ անդամներու ընդվզումին: Այս վրդովեցուցիչ խորհուրդները կրնան վիրաւորել անդամներու ազգային զգացումները եւ ջախջախել «Երեւան» հայկական Միութեան ջրաղացը, որմէ ետք եթէ տասը աղբիւրէ ալ ջուր բերուի, այդ ջրաղացը չաշխատիր, անգործութեան կը դատապարտուի, բան մը, որ այժմէն իսկ սկըսած է արդէն ծայր տալ եւ շատ քիչեր միայն կը յաճախեն հայկական (?) ակումբը: Ահա թէ ինչպէս «Երեւան»ի ղեկավարները յօնք շինելու տեղ աչք կը հանեն, եւ տասը մէկ չառաչուն ապացոյցը չէ՞ր միթէ այս ժողովին մէջ տասի չափ երիտասարդ անդամներուն զառնացած ոտքի ելլելով՝ ժողովարահը ձգել – հեռանալը:

Ներկայիս երբ անդին՝ գաղութներու մէջ կորովի ջանքեր կը թափուին եւ մեծ գումարներ կը ծախսուին Հայ մը աւելի փրկելու համար ձուլումի համայնակուլ քուրայէն, ասդին՝ Պուլկարիոյ հայ գաղութին մէջ ուծացումը եւ ապազգայնացումը արագացնելու փորձեր կը կատարուին՝ այն ալ հայ Մշակոյթի Ակումբին մէջ:

Այս նոր քարոզիչները պէտք չէ մոռնան երբեք, որ Թրքահայութեան 1922ի մեծ տարագրումի օրերուն Հայերը Պուլկարիա եկան ու միայն ու միայն Հայ մնալու եւ Հայ ապրելու համար, այլապէս կրնային հայ անունէն հրաժարիլ եւ մնալ Թուրքիա եւ չզրկուիլ իրենց հօրենական օճախներէն եւ անհաշիւ հարստութիւններէն:

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ԼՈՒՐԵՐ ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԷՆ

ԽՄԲ.— Առջի օր Այնճարի «Յառաջ» նախակրթարանի սաներէն ստացանք այս նամակը, զոր կը հրատարակենք ուրախութեամբ, հոն գտնելով անկեղծ շունչ մը ու անեղծ ոգի մը, որոնք յուզիչ են իրենց պարզութեան մէջ: Գիտենք թէ ողբացեալ Շաւարշ Միսաքեան որքան ուրախ պիտի ըլլար ի տես այս վաղուան սերունդին, որ այսօր իսկ կ'ուխտէ ծառայել հայ լեզուին ու մշակոյթին:

Սիրելի «Յառաջ»,

Ձեզի կը գրենք Այնճարէն: Յառաջ նախակրթարանի սաներ ենք մենք, հիմա արդէն Երկրորդական բաժին անցած եւ առանձնած Մուսա Լեռ տարեգիրքը խմբագրելու դժուարին պարտականութիւնը:

15 Մայիս 1972, Երկուշաբթի, ոգեկոչեցինք յիշատակը մեծ հրապարակագիր եւ Յառաջ նախակրթարանի հիմնադիր՝ Շաւարշ Միսաքեանի, անոր մահուան 15րդ տարելիցին առթիւ: Մեզի խօսեցաւ Պր. Յակոբ Իսկէնտէրեան եւ ըրաւ կարգ մը թելադրութիւններ, որոնք մեր սրտին դպան, յուզեցին մեզ եւ մենք անմիջապէս որդեգրեցինք զանոնք: Այս նամակով կ'ուզենք ձեզ ալ հաղորդ պահել եւ խնդրել ձեզմէ որ օգնէք մեզի:

Ա.— Պիտի խնդրէինք ձեզմէ որ մեր անունով եւ անունովը Յառաջ նախակրթարանի հին ու նոր բոլոր սաներուն, գեղեցիկ եւ հոտաւէտ ծաղիկներ տանէիք Շաւարշ Միսաքեանի գերեզմանին եւ ըսէիք իրեն՝ որ իր պատկերը միայն մեր տեսչարանի պատէն կախուած չէ, այլ միշտ մեր աչքերուն դիմաց է՝ խիստ, պրկուած եւ պահանջատէր: Գիտենք որ գիւղին ճամբաներուն մարդը չէր ինք. նոյնիսկ անձնական կեանք չէ ունեցած: Ահա թէ ինչու մեր ընկերուհիներէն՝ Շուշան Տումանեան, իր ուղերձին մէջ հետեւեալ ուխտը ըրաւ.—

«Իր մահուան 15րդ տարելիցին առթիւ, իմ եւ իմ ընկերներուն եւ այս վարժարանի սեմէն անցնող բոլոր հայրենակիցներու անունով կը խոնարհիմ իր անթառամ յիշատակին առջեւ եւ կը խոստանամ ապրիլ, մտածել ու գործել այնպէս՝ ինչպէս պիտի ուզէր մեծ Հայը, անմահանուն Շաւարշ Միսաքեանը»:

Սիրելի Յառաջ, պիտի խնդրէինք ձեզմէ, որ ծաղիկները տարածելէ ետք իր սեւ գերեզմանաքարին վրայ, բարձր ձայնով կարդայիք իրեն այս ուխտը:

Բ.— Որպէսզի կարենանք նուազագոյն չափով մեր պարտքը հատուցանել եւ արտայայտել մեր երախտագիտութիւնը, որոշեցինք գործնական քայլերու անցնիլ եւ մեր գիւղին մէջ սպառել ձեր կողմէ լոյսին ընծայուած Շաւարշ Միսաքեանի Օրեր եւ Ժամեր *գործէն յիսուն օրինակ:*

Մենք համոզուած ենք որ այս քայլով ոչ միայն երախտաւորեալի ազնիւ աշխատանք մը տարած կ'ըլլանք, այլ նաեւ բարի ծառայութիւն մը կը մատուցանենք մեր գրականութեան եւ հրապարակագրութեան: Որովհետեւ Շաւարշ Միսաքեան իր ժողովուրդը սիրող պայծառ հոգի մը չէր միայն, այլ նաեւ գրագէտի վաւերական շնորհներով օժտուած մեծ ընտրեալ մը:

Ուստի, սիրելի Յառաջ, *պիտի խնդրէինք ձեզմէ որ շուտով ղրկէիք մեզի յիսուն օրինակ: Մենք կը խոստանանք սպառել զանոնք մեր գիւղին մէջ, առանց մեր ուսուցիչներու օժանդակութեան, այլ մի միայն մեր ջանքերով:*

Գ.— Մեզի յիշեցուեցաւ նոյնպէս որ 1975ը Յառաջ *օրաթերթի հիմնադրութեան յիսնամեակն է: Այս առթիւ թելադրուեցաւ որ մեր ուսուցիչներու օգնութեամբ եւ հսկողութեամբ՝ մենք հակինք* Յառաջ *օրաթերթի բոլոր թիւերուն վրայ, սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը, եւ ջանանք վերծանել յիսնամեայ բարիքը անոր՝ նուիրուած մեր լեզուին, հրապարակագրութեան, գրականութեան, ազգապահպանման եւ այլ կարեւոր երեւոյթներու: Այս թելադրութիւնը շատ փորձիչ է եւ մենք շատ խանդավառ ենք անոր հեռանկարով: Բայց գործի ձեռնարկելէ առաջ պիտի առնենք մեր ուսուցիչներու խորհուրդը:*

Աշակերտի յարգանքներով՝

Ի դիմաց Մուսա Լեռ խմբակի

Նախագահ ՊԵՏԻԿ ՀԵՐԿԵԼԵԱՆ
Քարտուղարուհի ՄԱՐՕ ԱՅՆԹԱՊԵԱՆ

Պատասխանատու ուսուցիչ
ՄՈՎՍԷՍ ԱՅՆԹԱՊԵԱՆ

29 Մայիս 1972, Այնճար

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ս. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

Պելժիոյ «Էլիզապէթ Թագուհի» երաժշտական միջազգային մրցումը վերջ գտաւ Կիրակի օր, Պրիւքսէլի մէջ:

Բազմաթիւ երկիրներէ շնորհալի արուեստագէտներ ներկայացան մրցումին, որ անուանի է: Խորհ. Միութենէն կը մասնակցէր նաեւ, ինչպէս գրած ենք, Սվետլանա Նաւասարդեան, 26 տարեկան Հայուհի մը:

Երիտասարդ դաշնակահարուհին առաջին իսկ օրէն մեծապէս գնահատուեցաւ: Արդարեւ քննադատներ հաստատեցին, թէ արուեստագիտուհին «ինքնավստահ ճարտարութեամբ գիտէ տէր դառնալ իր նուագին»: Թեքնիքի եւ մեկնաբանութեան կատարեալ վարպետութիւն: Այսպէս է, որ Ս. Նաւասարդեան բազմաթիւ քննադատներու կողմէ կը նկատուէր մրցանակիրներէն մէկը:

Դատական կազմը երկար խորհրդածութիւններէ ետք, Ա. մրցանակը կը շնորհէ դաշնակահար Վալերի Աֆանասիէֆի (Խորհ. Միութիւն): Երկրորդ, երրորդ եւ չորրորդ մրցանակները ամերիկացի արուեստագէտներու, իսկ հինգերորդը Սվետլանա Նաւասարդեանի, որ կը ստանայ Պրիւքսէլ քաղաքի մրցանակը, արծաթեայ շքանշան:

Աւելցնենք, որ դատակազմին որոշումը տեղի տուած է վիճաբանութեանց: Շատեր դժգոհութիւն յայտնած են:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ քաղաքապետարանի մարզադաշտին վրայ Մայիս 28ին վերջ գտած են Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շրջանային Վարչութեան կազմակերպած հայկական վարժարաններու 7րդ ողիմպիական մրցումները: 4000է աւելի հանդիսականներ ներկայ գտնուած են աթլեթիզմի եւ ոտնագնդակի մրցաշարքի աւարտական մրցումներուն, որոնցմէ ետք տեղի ունեցած են մասնակցող ինը վարժարաններու մարզիկներուն տողանցքը ու մրցանակներու բաշխումը:

ՀԱԼԷՊԻ «Համազգային»ի մասնաճիւղի վարչութեան հրաւէրով թատերական երեք ներկայացումներ տուած է «Գասպար Իփէկեան» թատերախումբը Մայիս 19ին, 20ին եւ 21ին: Այս առթիւ հանդիպում մը տեղի ունեցած է այցելու խումբին եւ Հալէպի հայ թատերախումբերուն միջեւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի դաշտին մէջ: Հալէպի թատերախումբերն են՝ «Ադամեան», «Պարոնեան», «Զաւարեան» եւ «Համազգային»:

ՊՈՍԹԸՆԻ «Մուզիք Հոլ»ի սրահին մէջ, Մայիս 21ին, երգի–պարի յաջող հանդէս մը տեղի ունեցած է՝ Հ.Բ.Ը. Միութեան «Անդրանիկ» երգչախումբին կողմէ՝ ղեկավարութեամբ Սարգիս Փասքալեանի եւ Համբարձում Պէրպէրեանի:

ԼՈՍ ԱՆՃԸԼԸՍԻ մէջ Մայիս 26ին իր մահկանացուն կնքած է Տիկին Զապէլ Արսէնեան, ծնեալ Խանճեան, նախկին խմբապետուհի Փարիզի Հայ Արենոյշներու:

ՏԻԹՐՈՅԹԻ մէջ տօնուած է Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի 57րդ տարեդարձը: Օրուան բանախօսն է եղած Տոքթ. Հրանդ Մարգարեան:

ԱՅՆՃԱՐԻ մէջ Մայիս 28ին տօնակատարուած է Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան 54րդ տարեդարձը նախագահութեամբ Կոմիտաս Վրդ. Պէօճիքեանի եւ բանախօսութեամբ Տոքթ. Յ. Գազանճեանի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (78)

ԹՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Առէ նէ՝ բան մը չէ, ես ալ կարեւոր բան մը կարծեցի, պատասխանեց տնօրէնը, ի՞նչ կարեւորութիւն ունի Ք. Թաղի խնդիրը:

— Էֆէնտի, ի՞նչ կ'ըսես, օրուան ազգային հարցն է, միւս թերթերուն խմբագիրները այնչափ աշխատեցան ձեռք ձգելու համար, չյաջողեցան, բայց ես կամաց մը Վարչութեան սեղանին վրայէն գողցայ... քարտուղարին քթին տակ:

— Այդ տեսակ տեղեկագիրները փոր չեն կշտացներ, պատասխանեց միւսը, փարայա պագալըմ...

— Վաղը մենք միայն լուրը պիտի տանք ամէնէն առաջ:

— Կը կարծե՞ս, որ թերթը ատոր համար հազար օրինակ աւելի պիտի ծախուի...

Նշանիկ տեսնելով, որ իր արարքը պէտք եղածին չափ չի գնահատուիր իր տնօրէնին կողմէ՝ դժգոհութեամբ մեկնեցաւ ու վերը՝ խմբագիրներուն սենեակը գնաց:

— Տղա՛ք, գոչեց, Կարպիս Նիզակին տեղեկագիրը ձեռք անցուցի, վաղը առաջին անգամ մենք պիտի հաղորդենք անոր պարունակութիւնը:

Եւ մանրամասնօրէն պատմեց, թէ ինչպէս յաջողած էր այդ ծածուկ սահմանուած վաւերաթուղթը ձեռք ձգել:

— Գարեգին Մուպաչիրեանին գլխուն պաղ ջուր մը պիտի իջնէ, երբոր վաղը առտու մեր թերթին մէջ կարդայ Նիզակ Էֆէնտիի տեղեկագիրը:

— Ինչո՞ւ համար, հարցուց խմբագիրներէն մին:

— Որովհետեւ ինք գիտէր կոր անոր պարունակութիւնը եւ չուզեց ինծի յայտնել, որպէսզի վաղը իրիկուն ինք հաղորդէ ամէնէն առաջ:

Եւ Նշանիկ զուարթօրէն տեղեկագիրը բացաւ եւ սկսաւ ուշի ուշով կարդալ:

— Ծայրէ ի ծայր հրատարակելու է անիկա, վճռեց, շատ կարեւոր է...

— Որչա՞փ տեղ կը բռնէ, հարցուց գլխաւոր խմբագիրը, որուն յանձնուած էր թերթին պարունակութեան հսկելու պաշտօնը:

— Երեք սիւնակի չափ կ'ըլլայ:

— Անկարելի է ուրեմն, մէկ տեղեկագրի համար այնքան տեղ չենք կրնար գոհել:

— Բայց շատ կարեւոր է:

— Ձըլլար, վճռեց միւսը, յամառօրէն, միայն իմաստը գրէ, ազգային լուրերու մէջ, քսան–քսանըհինգ տողով:

Նշանիկ պնդեց, որ տեղեկագիրը ամբողջովին հրատարակուի, բայց անկարելի եղաւ միւս խմբագիրը համոզել:

Թերթին մեծ մասը շարուած էր արդէն եւ տակաւին շատ մը կարեւոր լուրեր կային, որոնք անպատճառ պէտք է հրատարակուէին:

Խեղճ լրաբերը ստիպուեցաւ տեղի տալ այս նիւթական դժուարութիւններուն հանդէպ եւ գոհացաւ համառօտելով իր թանկագին տեղեկագիրը:

Հետեւեալ առտու «Հանրային Կարծիք»ի ազգային լուրերու գլուխը կը կարդացուէր հետեւեալը.

Ք. ԹԱՂԻՆ ԽՆԴԻՐԸ

«Ք. Թաղին ծանօթ խնդրին մասին Կարպիս Նիզակ Էֆէնտիի պատրաստած տեղեկագիրը երէկ մատուցուեցաւ Վարչութեան: Թէեւ կատարուած քննութեան արդիւնքը որոշուած էր խիստ ծածուկ պահել մինչեւ խնդրին վերջնական կարգադրութիւնը եւ մամուլին որեւէ լուր չհաղորդել Նիզակ Էֆէնտիի տեղեկագրին մասին՝ այսուհանդերձ մենք յաջողեցանք նոյն գաղտնի տեղեկագիրը ձեռք անցընել, որով թերթերուն մէջ առաջինն ըլլալով կրնանք մեր ընթերցողներուն ծանօթութիւններ տալ Նիզակ Էֆէնտիի քննութեան արդիւնքի նկատմամբ:

«Կարպիս Նիզակ Էֆէնտի նախ խնդրին պատմականը ընելով դատապարտելի կը գտնէ ժամկոչ Վարդանը, որ տիկին Շագիկի աթոռը բերած դրած էր եկեղեցիին մէջ, ճիշդ տիկին Սասունեանի կեցած տեղը՝ ինչ որ քաղաքավարութեան տարրական կանոններուն դէմ էր, այսուհանդերձ կ'արդարացնէ ժամկոչը, քանի որ անիկա շարժած էր տիկին Շագիկի հրամանով եւ ոչ թէ ինքնաբերաբար: Յետոյ լիազօր քննիչը ձեռք կ'առնէ այս միջադէպին հետեւանքով թաղին մէջ ծագած եւ հետզհետէ արծարծուած հակառակութիւնները եւ սա եզրակացութեան կը հասնի թէ՝ Թաղական Խորհուրդի ատենապետ Պօղոս Էֆէնտի իր պաշտօնի կիրառման մէջ որեւէ թերութիւն չունենալով հանդերձ, իր բռնած քիչ մը կամայական ընթացքովը դժգոհութիւններ յարուցած է թաղին մէջ, որոնց ո՛ր աստիճան արդարացի ըլլալը չի քններ Նիզակ Էֆէնտի, այսպիսի քննութիւն մը իր իրաւասութեան սահմանէն դուրս նկատելով:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

Այրի Տիկին Յարութիւն Իսքէնտէրեան, Տէր եւ Տիկին Միսաք Քանըը եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ուիլեամ Իսքէնտէրեան, Պ. Ալեքսանդր Իսքէնտէրեան, Տէր եւ Տիկին Գասպար Իսքէնտէրեան, Օր. Ազաւնի Իսքէնտէրեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Զարմանեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Գերեսթէճեան, Փափազեան, Գաբրիէլեան, Տէր-Մինասեան, Գոլաֆեան, Աւետեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծհօր, եղբօր, տագրոջ, աներձագին, հօրեղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԻՍՔԷՆՏԷՐԵԱՆԻ
(ծնած Պիթլիս 1902ին)

մահը որ պատահեցաւ Յունիս 5ին, իր բնակարանը, Վէնսէն:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ (Յունիս 10) ժամը 10·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Վէնսէնի Նոր Գերեզմանատունը 296 Ավընիւ Վիքթոր-Իւկօ, Ֆոնթընէ-սու-Պուա, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Պայծառ Վարդանեան եւ զաւակները՝ Վարդան, Մարի, Խաչիկ եւ Աննա կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՀԱՄԲԱՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Կը խնդրուի բոլոր անոնցմէ որոնք ճանչցած եւ սիրած են ողբացեալը, որ աղօթակից ըլլան:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տրապիզոնցիներու Հայրենակցական Միութենէն 50 ֆրանք:

Հ. Յ. Դ.

ՇԱԻԻԼ. — Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ (10 Յունիս) ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 28

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի
Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչին
Շաբաթ, Յունիս 10, ժամը 21էն մինչեւ լոյս
Salle des Fêtes d'Alfortville, — 22, Rue Voltaire

Կը խօսի ԸՆԿԵՐ Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին
ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ
ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ — ՀՐԱԶՈՒՀԻ ՀԱՅԿԱՆԵԱՆ
Նուագախումբ՝ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆ
ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ ՊԱՐ, ԵՐԳ ԵՒ ԽԱՂԵՐ — ԱՌԱՏ ԿԵՐՈՒԽՈՒՄ

ՍԿԱՏՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒՆ, ԳԱՅԼԻԿՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի 11 Յունիս 1972, կէսօրէն մինչեւ երեկոյ, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ
26. Rue Troyon — Sèvres — Métro : Pont de Sèvres

Դաշտահանդէսի յայտագիր — սկաուտական խաղեր եւ երգեր — զանազան հաճելի խաղեր եւ մրցումներ:
Սկաուտական ձեռական աշխատանքներու ցուցադրութիւն:
Առատ ուտելիք եւ խմիչքներ — պաղ կամ տաք խորոված եւ անուշեղէններ, չատ մատչելի գիներով:
Մուտքը ազատ է:
Անձրեւի պարագային, հանդէսը տեղի կ'ունենայ պատսպարուած սրահներուն մէջ:

ԼԻՈՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան, Սէն Մորիս Բլօ-Մոնտէրուլի ծանօթ դաշտին վրայ, ի նպաստ Հայկազեան վարժարանի Կիրակի Յունիս 18ին առաւօտեան ժամը 10էն սկսեալ մինչեւ երեկոյեան ժամը 9

Մասնաւոր օթոքառ մը կը մեկնի եկեղեցիի դրան առջեւէն առաւօտեան ժամը 10ին:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր, զանազան խաղեր վարժարանի աշակերտութեան եւ երիտասարդներու կողմէ:

Ճոխ պիւֆէ, արեւելեան համադամ ազանդերներ, շամփուրով խորոված եւն.

Հանգանակութիւն չկայ

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ ԺԵՌՈՄԻ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Սէն Ժեռոմի եւ շրջակայքի հայ հասարակութիւնը 15 Յունիս, Սէն Ժեռոմի դպրոցի սրահի մէջ ժամը 21ին, թաղը հետաքրքրող հարցերու շուրջ:

Ի ՆՊԱՍՏ ԻՍԻԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՃԱՇ

կազմակերպուած Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբին կողմէ
Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 18էն սկսեալ մինչև լոյս գիշեր, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ սրահը
26, RUE TROYON — SEVRES

Կը խօսի ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Պետրոս Պետիկեան եւ իր նուագախումբը
Զանազան անակնկալներ
Զեկուցում Տան Յանձնախումբի՝ շինարարական եւ նիւթական
ՃԱՇԱԳԻՆ 30 ՖՐ.

UGAB - UGAB - UGAB - UGAB - UGAB - UGAB - UGAB

ՀԲ
ԸՄ

Dans le cadre du Cycle
AUDITIONS DÉBATS 72 DE L'UGAB
le Mardi 20 Juin à 20 h 45

Première Partie
Trois Premières Auditions :
Œuvres de : A. BABADJANIAN
S. KAZANDJIAN
L. TJEKNAVORIAN

MUSÉE GUIMET
6, Place d'Iéna
(Métro Iéna)

Deuxième Partie
Causerie-Débat sur le "Cinéma"
Mass-Média - Langage de notre temps

INVITATION — Film de : CLAUDE LELOUCHE

AUDITIONS DÉBATS 72 AUDITIONS
AUDITIONS DÉBATS 72 AUDITIONS

UNION GÉNÉRALE ARMÉNIENNE DE BIENFAISANCE

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ՊԷՅՐՈՒԹ ԵՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 4 ԷՆ 23

Երկու շաբաթ Պէյրութ կէս-փանսիոն ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ա. կարգի պանդոկի մէջ եւ մէկ շաբաթ՝ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, ամէնօրեայ պտոյտներով:
ՔՍԱՆ ՕՐ, գին՝ Փարիզէն Փարիզ անձգլուխ՝ 2290 ֆրանք
Դիմեցէք մեր մանրամասն գրքոյկը ստանալու համար
Մանրամասնութիւն և արձանագրութիւն՝

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ — SONIA COUMRYANTZ
TRIM VOYAGE
1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ — Լիոնէն մեկնումը օդանաւով
VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. : 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ — JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԻՒՆ 1972Ի ԱՄԱՌ

Ամբողջական փանսիոն Անի պանդոկը (Ա. կարգի) Երեւանի մէջ
ՅՈՒԼԻՍ 15էն 30 — պտոյտներով 2550 ֆր. (առանց պտոյտի 2450)
ՅՈՒԼԻՍ 15էն Օգոստ. 4 պտոյտներով 2900, առանց պտոյտի 2800
ՕԳՈՍՏՈՍ 6էն Օգոստ. 21, պտոյտներով 2550, առանց պտոյտի 2450
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1էն 16, պտոյտներով 2550, առանց պտոյտի 2450

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ՕԳՈՍՏՈՍ 7-ԷՆ 25
ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔ ՓԱՐԻԶ – ԵՐԵՒԱՆ – ՓԱՐԻԶ
Պտոյտներով 2750 ֆր., առանց պտոյտի 2650 ֆր.

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ
16էն 35 տարեկան — ամբողջական փանսիոն Անի պանդոկը, Երեւան — Ամէնօրեայ պտոյտներ եւ հայերէնի դասընթացքի սքած,
ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ՝ 1980 ՖՐ.

ԱՅՍ ՏԱՐՈՒԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ
« Կովկասեան Հանրապետութիւնները » այցելութիւններով Մոսկուա, Երեւան, Թիֆլիզ եւ Բագու:
Մեկնում Օգոստ. 10 եւ Սեպտ. 2
ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ՝ 2450 ՖՐ
Դիմեցէք մեր մանրամասն գրքոյկները ստանալու համար

Արձանագրութիւն
Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ — SONIA COUMRYANTZ
TRIM VOYAGE
1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ — Լիոնէն մեկնումը օդանաւով
VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ — JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ԿԻՐԱԿԻ 11 ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE 11 JUIN 1972

LE NUMÉRO 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS 9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.		Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.		Հատը	0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12·437

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.437

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՐԱՔԻ ՔԱՐԻՒՂԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Ա.— Գալուստ Կիւլպէնկեանի դերը

Հանդուցեալ բարերար Գալուստ Կիւլպէնկեանի անունը սերտիւ կապուած է «Իրաքի Քարիւղի Ընկերութեան» հետ, որ ազգայնացուեցաւ ամսոյս սկիզբը Պաղտատի կառավարութեան կողմէ :

Գալուստ Կիւլպէնկեան երիտասարդ տարիքէն հետաքրքրուած է քարիւղով: Անձամբ այցելած է Անդրկովկաս, Ապշերոնի թերակղզին եւ մանրակրկիտ ուսումնասիրութեան ենթարկած է Բագուի շրջանին մէջ քարիւղի արտադրութեան գիտական եղանակները, միաժամանակ կապեր հաստատած նաւթահորերու սեփականատէրերուն հետ:

Եւրոպա վերադարձին, 81 տարի առաջ, Փարիզի մէջ հրատարակած է խիստ շահեկան գիրք մը.—

CALOUSTE GULBENKIAN :
La Transcaucasie et la péninsule d'Apchéron. Souvenirs de voyage. Paris, Libr. Hachette, 1891, xxxi-336 pages, carte en couleurs se dépliant.

Եւրոպայի մէջ Կիւլպէնկեան մօտէն հետաքրքրուեցաւ քարիւղի արտադրութեան վերաբերեալ խնդիրներով: Ծանօթացաւ Հոլանտացի Սըր Հէնրի Տէթէրտինկի, որուն հետ ընկերութիւն կազմեց 1895ին: Տէթէրտինկ 1896ին դարձաւ տնօրէն Ռոյըլ Տըչ-Շէլ անգլեւ-հոլանտական քարիւղի մեծ ընկերութեան, մրցակիցը Սթանտարտ Օյլի:

Քաղաքական թուականներուն քարիւղի մասին հրատարակուած գրքի մը մէջ Տէթէրտինկի համար կ'ըսուէր «քարիւղի Նափոլէոն»ը, իսկ Կիւլպէնկեան՝ «Թալէյրան»ը:

Կիւլպէնկեան սերտ կապեր հաստատեց միջազգային դրամատիրական շրջանակներու հետ: Ինք է, որ օսմանեան կառավարութենէն ստացաւ Մուսուլի շրջանի քարիւղի հանքերը հետազօտելու եւ շահագործելու մենաշնորհը: 1912ին կազմեց Թըրքիշ Փեթրոլիում Քըմփըընին, որուն դրամագլուխին 45 առ հարիւրը կը պատկանէր տ'Արսիի Անգլեւիրանեան խմբակին (ներկայիս Պրիթիշ Փեթրոլիոմ), 25 առ հարիւրը Ռոյըլ Տըչ-Շէլի, 25 առ հարիւրը Տոյչէ Պանքի, 5 առ հարիւրը Կիւլպէնկեանի:

Առաջին աշխարհամարտի վաղորդայնին, երբ յաղթական դաշնակիցները պարտուած երկիրներու աւարը կը բաժնէին, ձեռք դրին նաեւ Թըրքիշ Փեթրոլիոմ Ընկերութեան վրայ, որուն մէջ կարեւոր բաժին ունէր գերման կառավարութիւնը:

Երկար սակարկութիւններէ ետք եւ փոխադարձ զիջումներէ ետք, 1920 Ապրիլին Սան Ռէմոյի համաձայնագրով Գերմանիոյ 25 առ հարիւրի բաժինը տրուեցաւ Ֆրանսայի, որուն որոշ իրաւունքներ կ'ապահովէր 1916ի Սայքս-Փիքոյ գաղտնի համաձայնագիրը՝ Մուսուլի շրջանին մէջ:

1929 Յունիս 8ին «Թըրքիշ Փէթրոլիոմ»ի փոխարէն ստեղծուեցաւ Իրաք Փէթրոլիոմ Քըմփըընին, որուն դրամագլուխը բաժնուեցաւ հետեւեալ ձեւով.— 23·75 առ հարիւր Պրիթիշ Փէթրոլիոմ, 23·75 առ հարիւր Ռոյըլ Տըչ-Շէլ, 23·75 առ հարիւր Սթանտարտ Օյլ աֆ Նիւ Ճըրսի եւ Մոպիլ, 23·75 առ հարիւր Ֆրանսական Քարիւղի Ընկ. եւ 5 առ հարիւր Գալուստ Կիւլպէնկեան: Ընկերութեան կեդրոն նըշանակուեցաւ Լոնտոն:

Կիւլպէնկեան կարեւոր չահարաժին մը ստացաւ նաեւ Անգլեւիրանեան Քարիւղի Ընկերութեան մէջ: Մասնակցեցաւ նոյնպէս Ֆրանս. Քարիւղի Ընկ.եան կազմութեան՝ 1924ին:

Իրաքի Քարիւղի Ընկ.ը մենաշնորհ ունէր հետազօտութիւններ ընելու ամբողջ երկրին մէջ եւ շահագործելու իր երեւան հանած հանքերը: Ամէնէն առաջ շահագործեց Քէրքիւքի հարուստ հանքերը, որոնք խորունկ չէին եւ քիչ ծախքով մեծ շահ կ'ապահովէին:

1934ին արտադրութիւնն էր չորս միլիոն թոն: Նաւթամուղ խողովակներ քարիւղը Քէրքիւքէն կը փոխադրէին Միջերկրականի զոյգ նաւահանգիստները՝ Տրիպոլիս (Լիբանան) եւ Հայֆա (Պաղեստին, այժմ Իսրայէլ):

Արտադրութիւնը աւելցած ըլլալով, 1949էն սկսեալ աւելի կարեւոր քարիւղատար խողովակներ շարժման մէջ դրըուեցան:

Ընկերութիւնը իր գործառնութիւնները աւելցուց հետզհետէ: Պասրայի շրջանի նաւթահանքերն ու Մուսուլի մարզին մէջ երեւան հանուած նոր նաւթահորերը շահագործման ենթարկելով, տարեկան արտադրութիւնը անհամեմատ յաւելում արձանագրեց, 1971ին հասնելով 83 միլիոն թոնի:

Միջադէպքէն դուրս մերձակայ երկիրներու մէջ ալ նաւթահորեր ունի ընկերութիւնը: Այսպէս Ապու-Տհապին կ'արտադրէ տարեկան 27·5 միլիոն թոն, Քաթարը՝ 10·5 միլիոն թոն: Քարիւղի Ֆրանսական Ընկ.ը 1949ին իր բոլոր գընումները 100 առ հարիւր կ'ընէր Իրաքէն: 1960ին համեմատութիւնը իջաւ 56 առ հարիւրի, իսկ 1970ին՝ 32·9 առ հարիւրի (19 միլիոն թոն):

Իրաքի Քարիւղի Ընկ.եան ազգայնացումը տնտեսական, նոյնիսկ քաղաքական բարդ խնդիրներու դուռ կը բանայ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆՍԷՐԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

—o—

ՆԱԽԱԳԱՀ ՓՈՄՓԻՏՈՒ ԿԱՏԱՐԵՑ ԲԱՑՈՒՄԸ

Ֆրանսայի Նախագահը անցի օր պաշտօնական բացումը կատարեց քանսէրի հետազօտութեան միջազգային կեդրոնին, Լիոնի մէջ:

Այս կեդրոնը ամէնէն մեծն է աշխարհի մէջ եւ միջազգային համագործակցութեան լաւագոյն ապացոյցը կը նկատուի:

Ֆրանսայի Նախագահին ընկերացած էին քանի մը նախարարներ՝ Պուլէն, Ֆոնթանէ, Մարսըլէն, Օր. Տիէնէշ, ինչպէս նաեւ Տիկին Փոմփիտու, որ Նախագահուհին է քանսէրի դէմ մղուած միջազգային պայքարին:

Ժորժ Փոմփիտուի յանձնուեցան կեդրոնի բանալիները, որմէ ետք Նախագահը այցելեց քանի մը տարրալուծարաններ: Ան իր գոհունակութիւնը յայտնեց ի տես այն երեւոյթին, որ համագործակցութիւն մը ստեղծուած է երկիրներու միջեւ դարու հիւանդութեան դէմ պայքարելու համար: Ներկայիս տասը երկիրներ նիւթապէս կը մասնակցին աշխարհի այս մեծ կեդրոնին աշխատանքներուն եւ հետազօտութիւններուն: Նախագահը նկատել տուաւ այս առթիւ, թէ այս համագործակցութիւնը ցոյց կուտայ հասարակաց ճիգը, որով կը փորձուի մարդկութիւնը ազատել այս պատուհասէն: Նախագահը յոյս յայտնեց, որ այս եւ այլ աշխատանքներու շնորհիւ կարելի կը դառնայ գտնել հիւանդութեան պատճառներն ու դանոնք դարմանել:

Ցաջորդաբար խօսք կ'առնեն կեդրոնի նախագահը՝ Տոքթ. Կրէյ եւ տնօրէնը՝ ամերիկացի Փրոֆ. Ճոն Հիկինսըն:

Լիոնի քաղաքապետը՝ Լուի Փրատէլ յիշեց էտք, թէ Ֆրանսայի առաջին հիւանդանոցը Լիոնի մէջ է հիմնուած տասնեւհինգ դար առաջ, բնական կը գտնէ, որ նման մեծ եւ կարեւոր կեդրոն մըն ալ Լիոնի մէջ հաստատուէր:

Աւելցնենք, որ ներկայիս 124 մասնագէտներ փորձեր եւ հետազօտութիւններ կը կատարեն հոն քանսէրի ուղղութեամբ:

Սոփրէս հանրային կարծիքի քննութիւն մը կատարեց այս առթիւ: Երեւան եկաւ, որ Ֆրանսացիներու 70 տոկոսը ամէնէն աւելի քանսէրէ կը վախնայ, սրտի հիւանդութիւնը գրաւելով երկրորդ տեղը, 17 տոկոսով: Միւս կողմէ 83 առ հարիւրը կը կարծէ, թէ օր մը կրնայ նաեւ ինք քանսէր ունենալ:

× Նախագահ Նիքսըն հեռագրով մը շնորհաւորած է Նախագահ Փոմփիտուն, Ֆրանսայի կառավարութեան «առատաձեռն մասնակցութեան» համար: Նիքսըն հրաւիրուած էր ներկայ գտնուելու կեդրոնի բացումին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒՐՈՒՆՏԻԻ կառավարութիւնը ջարդի ճամբով բնաջնջել ուզեց Հութու ցեղի չափահասները, համաձայն դիւանագիտական շրջանակներու: Արդէն իսկ 100 հազար Հութու ջարդուած է եւ այս թիւը օր աւուր կը շատնայ: Կառավարութիւնը կը ժխտէ աւելցնելով, որ Հութուները 50·000 Թութսի ջարդած են պետական հարուածի ձախող փորձի ժամանակ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետին վրայ երկաթէ ձող մը նետած է 22 տարեկան երիտասարդ մը, որ անմիջապէս ձերբակալուած է: Վարչապետը՝ Սայէպ Սալամ վիրաւորուած չէ:

ՋԱՅՆ - ՊԱՏԿԵՐԱՍՓԻՒՌԸ ի նշան բողոքի նոր կանոնագրին դէմ, որոշեց գործադուլ ընել Յունիս 14ին: Գործադուլ կրնան ընել նաեւ 50 հազար օդաչուներ եթէ Ապահովութեան Խորհուրդը Յունիս 16էն առաջ չքննէ օդանաւերու պաշտպանութեան միջոցները:

ՍՏԵՓԱՆ ՍՐԱՊԵԱՆ

Խոր ցաւով կ'իմանանք թէ Ուրբաթ օր, (Յունիս 9) ժամը 5ին, Միլանոյի մէջ իր մահկանացուն կնքած է Ազգ. Միութեան Նախագահ, բոլորին սիրելի Ստեփան Սրապեանը:

Ասկէ եօթը շաբաթ առաջ էր որ սրտի անսպասելի եւ ծանր տագնապ մը պիտի գլետնէր Ստեփանը: Ինք որ համակ կեանք էր ու լաւատեսութիւն, եռանդ եւ աշխուժութիւն, մօտ յիսուն օր պիտի պայքարէր մահուան դէմ եւ քանի օրերը կ'անցնէին աւելի յոյս ներշնչէր իր շուրջիններուն: Ոչ ոք կ'ուզէր հաւատալ թէ Ստեփանը կրնար չյաղթել: Բոլորը գիտէին թէ վիճակը ծանր է բայց կը հաւատային հրաշքի մը:

Հրաշքը չպատահեցաւ ու այսօր Միլանոյի հայ գաղութը ծանր կորուստ մը կ'արձանագրէ:

Ստեփան Սրապեան ծնած էր Կէյվէի Օրթաքիւղը 1908ին եւ եօթը տարեկանին բռնած էր արդէն տարագրութեան ճամբաները, որոնց վրայ որբացած, պիտի թափառէր մինչեւ 1918ի զինադադարը: Ապա քանի մը տարի կը մնար Պոլսոյ Գուլէլիի եւ Խասգիւղի որբանոցները, ուրկէ պիտի փոխադրուէր Յունաստան եւ Գորֆուի մէջ ալ պիտի ապրէր որբանոցի կեանքը: 1924ին փոխադրուած էր Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան Ֆիէսսօ տ'Արթիքոյի եւ Միլանոյի վարժարանները, ուրկէ պիտի անցնէր Միլանոյի կերպասագործութեան վարժարանը եւ վկայուէր տարի մը ետք ոսկեայ առաջին մրցանակով: 20 տարեկանին կը նետուէր կեանքի մէջ, փորձելով զանազան արհեստներ եւ միաժամանակ մաս կազմելով Միլանոյի Фրо Փաթրիա մարզական նշանաւոր խումբին (1932-1942) եւ դառնալով Իտալիոյ ախոյեան թեթեւ, թեթեւ-միջին եւ միջին ծանրութիւն վերցնելու մրցումներուն մէջ:

Երկրորդ աշխարհամարտի նախօրեակին էր որ կը հիմնէր կաշեղէնի իրերու գործատուն մը, որ տարիներու ընթացքին մեծ ծաւալ պիտի առնէր, դառնալու համար Միլանոյի լաւագոյն գործատուներէն մէկը:

Պէտք է չնշել մանաւանդ թէ Ստեփան Սրապեան սկիզբէն մինչեւ իր անակնկալ մահը, առաւելագոյն չափով ծառայած է իր ժողովուրդին եւ եկեղեցիին, բարոյապէս թէ նիւթապէս: Ազգ. Միութեան նախագահ ընտրուելէն առաջ իսկ, Ստեփան Սրապեան երկար տարիներու ընթացքին ջանք չէ խնայած օգտակար ըլլալու համար իր ազգին: Եկեղեցական, բարեսիրական (շրջան մը մաս կը կազմէր նաեւ Հ. Բ. Ը. Մ.ի Եւրոպայի յանձնաժողովին) թէ կրթական գետնի վրայ մեծ եղած է իր ծառայութիւնը: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իրեն շնորհած էր Ս. Գր. Լուսաւորչի Ա. կարգի ադամանդակուռ շքանշանը:

Քանի մը տարի առաջ կորսնցուցած էր իր կրտսեր եղբայրը՝ տաղաջախտ Արամայիս Սրապեանը:

Այսօր իր մահով զգալի պարապ մըն է որ կը բացուի ոչ միայն Միլանոյի հայ կեանքին մէջ այլեւ Սփիւռքի, ուր օրէ օր կը պակսին Ստեփանները:

Խանդավառ ու չէն բնաւորութեան տէր, Ստեփան Սրապեան երբեք չէր մտածեր հիւանդութեան ու մանաւանդ մահուան մասին:

Սրտանց կը ծառայէր իր բոլոր հայրենակիցներուն ու իր բնակարանը տեսակ մը «ազգային առաջնորդարան» էր դարձած: Այսօր սակայն երբ ոեւէ Հայ ոտք կոխէ Միլանօ, պիտի զգայ թէ բան մը կը պակսի հոն՝ ոչ եւս է Ստեփան Սրապեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Կիրակի օր, տեղւոյն Ս. Քառասուն Մանկանց եկեղեցին:

Մեր ցաւակցութիւնները իր այրիին եւ զաւակներուն:

×

ՄԻԼԱՆՕ.— Հայ Ազգ. Վարչութիւնը խոր ցաւով կը հաղորդէ իր ժրաջան նախագահին

ՍՏԵՓԱՆ ՍՐԱՊԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 9ին:

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻ
— ԲԱՑՈՒՄ —

ՄԷԹՐ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ ՃԱՌԸ

Eminence,
Monsieur le Maire de Lyon,
Monsieur le Maire de Décines,
Messieurs les Parlementaires,
Messieurs les Conseillers Municipaux de Décines,

L'objet et le sens de la cérémonie qui se déroule confèrent à celle-ci une dimension et une solennité particulières.

L'inauguration de ce monument, consacré à l'exaltation des plus hautes vertus humaines, est rehaussé par vos présences. L'éclat qui lui est donné par la présidence de Messieurs les Maires de Lyon et de Décines nous comble d'une rare satisfaction.

— Monsieur le Maire de LYON, en nous faisant l'honneur d'associer la grande et illustre Cité française, dont vous-êtes le guide compétent et éclairé, à l'hommage rendu aux victimes arméniennes du génocide de 1915, vous avez su toucher nos cœurs. Vos administrés d'origine arménienne, comme l'ensemble des Arméniens, apprécient à sa juste valeur tout le prix de votre geste.

Veuillez croire à nos sentiments sincères de gratitude.

— Monsieur le Maire de DECINES, nous n'ignorons pas ce que vous doit la colonie arménienne de votre ville.

Le jour est enfin venu où nous pouvons vous manifester publiquement notre profonde reconnaissance pour votre action en faveur de l'érection de ce monument, dont vous êtes l'un des principaux artisans.

— Messieurs les parlementaires, nous vous remercions, chaleureusement, ainsi que les nombreuses personnalités présentes d'avoir bien voulu marquer l'intérêt que vous nous portez en assistant à cette inauguration.

— Messieurs les Conseillers Municipaux de DECINES, votre soutien nous a été des plus précieux. Vous avez fait montre d'un large esprit d'équité.

Soyez-en grandement remerciés.

— Eminence, nous saluons en vous le dignitaire de cette Eglise arménienne qui n'a pas été épargnée lors des événements de 1915. Ses serviteurs, du plus humble au plus grand, ont aussi gravi, croix en main, le calvaire aux côtés des innombrables déportés, pour la sauvegarde de la foi et de la pensée arméniennes.

En votre qualité de représentant actuel de cette Eglise, daignez accepter l'expression de notre respect.

— Malgré un empêchement qui tient éloigné de cette cérémonie Monsieur le Président d'Honneur du Comité d'érection du monument inauguré, nous voulons lui dire combien nous lui sommes redevables d'avoir contribué, par son appui sans réserve, à la réalisation du but que s'était donné le Comité, patronné par lui.

— Aux membres de ce Comité nous exprimons toute notre admiration pour leurs efforts et le plein succès de leur entreprise.

Mesdames,
Mesdemoiselles,
Messieurs,

Peu d'initiatives ont emporté une adhésion aussi totale des Arméniens, peu d'initiatives ont suscité tant d'enthousiasme, peu d'initiatives ont autant remué l'âme arménienne, que celle du Comité responsable de cette inauguration.

En vérité c'est à un événement unique en son genre que nous avons le privilège de participer.

Voici donc, sur cette terre de France, généreuse et hospitalière, qui accueillit fraternellement tant de rescapés des déportations massives et des massacres de 1915, que s'élève désormais ce monument, rappelant le bouleversant martyrologe d'un peuple.

Faisant écho à celui construit près d'Erévan, au pied de l'Ararat, dans le même dessein, il crée un nouveau courant de sympathie et d'estime réciproques entre Français et Arméniens, que bien des liens unissent déjà depuis d'époque des Croisades.

Et quel lieu aurait pu servir du cadre plus approprié à un tel monument que cette région lyonnaise, qui fut elle-même, durant les années d'occupation de 1940 à 1944, l'un des grands centres intellectuels et militaires de l'héroïque résistance française, à laquelle nombre d'Arméniens ont pris part.

Aussi tenons-nous à rendre aujourd'hui un même et fervent hommage à la mémoire des résistants français et arméniens.

×

Ni mur des lamentations, ni monument destiné à perpétuer des sentiments de haine et de vengeance, que sa civilisation plus de trois fois millénaire interdit au peuple arménien de cultiver, mais monument du souvenir sacré

monument glorifiant la résistance arménienne à l'oppression,
monument symbolisant par conséquent les idéaux de Justice et de Liberté, qui seuls donnent un sens à la vie,

Mémorial enfin, dressé en témoignage de reconnaissance envers plus d'un million et demi de martyrs, qui acceptèrent courageusement le sacrifice suprême pour conserver intacts le renom et l'honneur arméniens,

telle est la destination de cette œuvre d'art.

Si la dignité et la sérénité doivent présider à cette inauguration, nous ne pouvons cependant nous défendre à l'intense émotion qui nous étreint tous en ce moment.

La plupart d'entre nous avons perdu un et parfois, hélas, plusieurs des nôtres, disparus dans la tourmente dantesque.

Ce n'est pas uniquement cette foule recueillie qui est venue à l'inauguration d'aujourd'hui, mais sur cette place est concentrée également la pensée de tout Arménien, qu'il soit de France, de la Diaspora ou d'Arménie et nous sentons profondément qu'avec les vivants communient aussi, à ce même instant, les âmes meurtries et errantes de milliers, de centaines de milliers d'innocents martyrs.

Le bannissement de sentiments de haine ne signifie pas, pour autant, oubli, absolution, renonciation à des droits imprescriptibles.

Ce serait trahir la mémoire de nos martyrs que de taire les privations, les tortures, les souffrances indicibles qu'ils eurent à endurer sur les routes brulantes, dans les plaines arides et les montagnes d'Anatolie, au cours de leur longue marche vers la mort.

Personne ne peut nous contraindre à un tel oubli. Ce serait faire le jeu de ceux qui y ont trop intérêt que de passer sous silence des faits aussi condamnables.

Le génocide délibérément organisé et commis par les Turcs contre notre peuple alla, en cruauté, au delà de tous les crimes dont l'humanité avait déjà été le témoin, depuis celui perpétré par Caïn, ce qui devait permettre à Clémenceau de proclamer que «l'atrocité calculée des massacres égale ou dépasse tout ce qu'a jamais enregistré l'histoire».

Premier génocide du vingtième siècle contre une population préalablement désarmée, il est demeuré sans sanction, ouvrant ainsi une voie tragique à tous les génocides que notre triste siècle allait connaître depuis, tant il est vrai qu'un crime impuni encourage la violence et par là même contient en lui le germe de crimes futurs.

Sans doute eut-il été souhaitable que les conditions d'une rémission possible fussent réunies. Mais l'absolution demande la reconnaissance formelle des actes coupables et un repentir sincère.

Elle ne saurait être accordée lorsqu'il y a, bien au contraire, dénégation et déformation systématiques autant que persévérantes de faits historiques, pourtant établis par des preuves irréfutables de culpabilité.

N'est-il pas plus édifiant, plus exemplaire ce récent agenouillement expiatoire d'un Chancelier devant le monument élevé à la mémoire des victimes polonaises du nazisme ?

Seules une telle attitude d'humilité et la condamnation du génocide de 1915 eussent lavé de l'opprobre un peuple, en le désolidarisant d'un crime contre l'humanité commis jadis par les siens. Seul l'accomplissement d'un geste de réparation nous eut permis de croire à l'absence de complicité de tout le peuple turc avec ses gouvernants de 1915 dans l'exécution des massacres.

×

L'Histoire enseigne que le génocide, comme tout crime, ne paie pas. Les Arméniens ont fourni, pour leur part, une brillante démonstration de cette vérité.

Souvenez-vous que ce n'est pas seulement la moitié de notre population totale d'alors qui a péri, mais avec elle tout ce que cette population représentait de force créatrice, de richesses intellectuelles, de possibilités démographiques, sans compter la simple joie de vivre.

Néanmoins, une fois de plus, nous avons prouvé que nous ne sommes pas un peuple de soumis. A l'immense saignée de 1915 ont succédé la résurrection de 1918, le développement toujours croissant de notre peuple, la présence d'une Arménie dans le monde actuel. Ce rétablissement est dû au fait que si pour certains la force est l'arme meurtrière, notre force est l'esprit, cet esprit de liberté que nulle arme n'a su et ne saura jamais dompter.

La victoire pacifique ainsi remportée par les Arméniens sur les promoteurs et les exécutants du génocide de 1915 est le meilleur châtiment, combien plus sévère que tout autre, qu'un peuple civilisé pouvait infliger aux coupables.

Nous avons su triompher de l'anéantissement projeté. Cependant le problème arménien ne sera complètement résolu que par la rétrocession de nos territoires

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Նրա կողքերին ծալապատիկ նստել էին ուստա Մկրտիչը, մօլլան, Հաջի Քեարիմը, Սաֆարը, ուստայի մայրն ու մօլլայի կինը: Իբրահիմը կանգնել էր դրան մօտ՝ շուար, ձեռքերը կախ գցած եւ մտածում էր: Լուսամուտի խայտաբղէտ ապակիներից անիրական լոյսն ընկել էր հաւաքուածների անշարժ եւ անձայն կերպարանքների վրայ: Արտաքին աշխարհից ոչ մի ձայն ներս չէր թափանցում եւ յայտնի չէր՝ դեռ աղմկո՞ւմ էին այնտեղ, թէ լռել էին:

— Մեղքը մերն է... — լռութեան նըման հանդարտ՝ վերջապէս լսուեց մօլլայի ձայնը: — Հարիբէի տունը մենք շուտուց պիտի քանդած եղնէինք...

— Կը քանդենք... — փակ ատամների տակից զուսպ մրմռաց Հաջին, — բայց դիակը տարան թէ չէ՝ հիմնայատակ կ'էնենք...

Խօսքերից յետոյ վերահաստատուած լռութեան մէջ ուստան բարձրացրեց գըլուխը, նայեց նստածներին եւ ասաց խաղաղաձայն.

— Մէ խորուրդ էրեցի... Կ'ուզեմ էս մեղաւոր կնկան թաղել իրան մեղքի տան մէջը...

Եւ նորից խոնարհեց գլուխը:

Մօլլան ու հաջին նայեցին իրար:

— Էս տունը քանդոցի տակ, — ասաց մօլլայի մեծ կինը՝ առանց նայելու ուստային, որովհետեւ նրա աչքերի մէջ փայլատակում էին բարկութեան կրակները եւ նրան թւում էր, թէ շաղրայի տակից անգամ, դրանք կը հասնեն ուստային եւ կը վիրաւորեն:

Խուլ, կարծես յաւիտենութեան միջից, լսուեց դարպասի թակոցը:

Իբրահիմը ելաւ դուրս:

Քիչ յետոյ ներս մտաւ քաղաքի աւագ եկեղեցու աւագ քահանան՝ աւագ տիրացուի հետ, որի թեւի տակ շուրջառ կար եւ աղօթագիրք: Բոլորը ոտքի կանգնեցին: Քահանան արագ մօտեցաւ ուստային եւ սեղմեց նրա ձեռքը: Ապա երբ դրանից յետոյ նա մօտեցաւ ուստայի մօրը, կինը համբուրեց քահանայի աջը եւ ասաց.

— Գնա, հայր-սուրբ, խաչդ մի պղծէ:

Կարծես սառը ջուր սրսկեցին բոլորի վրայ:

— Մեղաւորի հոգին... — փորձեց հակաճառել քահանան:

— Մեղաւորի հոգին գնաց՝ ուր որ իրան տեղն էր, — ընդհատեց ուստայի մայրը:

Քահանան ու տիրացուն նայեցին իրար եւ խաղաղութիւն մաղթելով, ելան դուրս:

Երբ Իբրահիմը նրանց ետեւից դարպասը փակելուց յետոյ մտաւ սենեակ, բոլորն այնտեղ նորից նստած էին առաջուայ դիրքով՝ լուռ եւ անշարժ:

— Մենք ուստի խօսքը ետ դարձնել չենք կրնայ, — շարունակեց հաջին ընդհատուած խօսակցութիւնը: — Ուստի նըպատակը ճշմարիտ է՝ թող մեղաւորը թաղուի իրան մեղքի տան մէջը...

— Տունը քանդոցի տակ է... — կրկնեց մօլլայի կինը: — Թէ ախպէրը համաձայն է՝ թող թաղէ...

— Ի՞նչ կ'ըսես, ուստա, — հարցրեց մօլլան:

Բոլորը նայեցին ուստա Մկրտչին:

Մտածելով բաւական երկար, ուստան յայտնեց.

— Տունն ընձի հարկաւոր չէ... Մենակ թէ, ընձի մէ քառսուն օր ժամանակ տուէք՝ ետեւ քանդէք...

— Քառսուն օ՞ր, — չհասկացաւ մօլլան:

— Տէյմոր քար քաշեմ դերեզմընի վըրայ, — բացատրեց ուստան:

Մօլլան, Հաջի Քեարիմը, Սաֆարը, Իբրահիմը, մօլլայի մեծ կինը համաձայնութիւն տուեցին՝ թէ իրենց կողմից, թէ թաղամասի բոլոր բնակիչների:

×

— Եկաւ քրէական եւ բժշկական քննութիւնը եւ այդ դէպքն արձանագրեց իբրեւ անյայտ պատճառներից դրդուած յանկարծամահութիւն:

×

Հեղնարին թաղեցին պարտէզում, աւազանի տակ: Ընդհատեցին շատրուանը, յատակից վերցրին մի քանի սալաքար, խորը փորեցին տակի հողը եւ դագաղը դրեցին այնտեղ: Յետոյ նոյնութեամբ սարքեցին ամէն ինչ եւ բաց թողեցին շատրուանի վճիտ ջուրը, որը նորից արծաթէ բարակ ձողիկի պէս շպրտուեց վերեւ եւ քիչ յետոյ աւազանում լճացաւ անձրեւոտ չիթերից չեչոտուած ջրի հայելին:

Իրիկնադէմին բոլորը հրաժեշտ տուեցին ուստա Մկրտչին եւ դուրս ելան:

Ուստայի մայրը փորձեց ետ պահել որդուն այդ մռայլ տան մէջ քառասուն օր մենակ մնալու վտանգաւոր որոշումից, բայց ուստան, ի պատասխան, միայն համբուրեց նրա ձեռքը եւ խնդրեց՝ իր ընկերներից մէկնումէկի միջոցով ամէն օր մի քիչ ուտելիք ուղարկել իրեն: Դամբանաքար պատրաստելու անհրաժեշտ գործիքները նա բերել տուեց հէնց նոյն օրը:

(47 – Շար.)

ԵՐԳ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

«Խորհրդային կեանք» անգլերէն նկարազարդ ամսաթերթի Ապրիլի թիւին մէջ 9 էջ յատկացուած է Հայաստանի։

Ամսաթերթը լոյս կը տեսնէ Մոսկուա եւ սահմանուած է Մ. Նահանգներու մէջ տարածուելու համար։

Գէորգ Էմինի խօսքով կը բացուի Հայաստանի անցեալին եւ ներկային նուիրուած բաժինը։ Բանաստեղծին խօսքը քաղուած է «Երգ Հայաստանի» ժապաւէնէն։

Բազմաթիւ մեծ ու փոքր նկարներ կը պատկերացնեն Հայաստանի վերելքը՝ ճարտարարուեստի, մշակոյթի եւ այլ մարզերու մէջ։ Երկար տողեր կան պատմական Հայաստանի մասին ցոյց տալու համար, թէ երկար պայքարներէ եւ տառապանքներէ ետք հայ ժողովուրդը յաջողած է սեղծել իր հայրենիքը։

Անշուշտ, ժամանակակից պատմութեան կարգ մը էջերը ներկայացուած են տեսանկիւնով մը, որ չի համապատասխաներ իրականութեան։

ancestraux, occupés par les Turcs. Le règlement définitif et équitable de ce problème est la condition essentielle d'un apaisement.

×

Martyrs et résistants arméniens, votre exemple demeure pour nous une source inépuisable d'enseignement, d'inspiration et de fierté.

Vous avez refusé d'être parjures à votre foi, à votre origine, à votre idéal.

Par votre grandeur d'âme, votre détermination, votre vaillance, non seulement vous vous êtes égalés aux plus grands, aux plus purs héros de notre légende et de notre histoire, mais vous avez également pris rang parmi les sublimes martyrs de l'histoire universelle, qui sont l'honneur du genre humain.

— Comme le souvenir de notre légendaire David de Sassoun,

— Comme la mémoire impérissable des héros de l'Epopée Vartanienne du Cinquième siècle et de tous ceux qui, dans le passé, ont maintenu haut et clair le flambeau arménien, assurant ainsi la pérennité d'une vieille et brillante culture,

— Comme la mémoire sacrée de ceux qui, au prix de leur sang, ont forgé notre renaissance,

Votre mémoire vivra en nous cœurs et en ceux de tous les hommes épris de Justice et de Liberté, dans les siècles des siècles.

Dormez, dormez en paix. Gloire à votre mémoire.

H. EGHIAZARIAN

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ ՀԱՏՈՐՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

—0—

Աւելի աւելի քան տասը տարի առաջ, 1959 Մայիսին, Պոլսոյ «Թօ» ամսագրին մէջ բանաստեղծ Զարեհ Խրախունի կը փորձէր բնութագրել պոլսահայ ներկայ բանաստեղծութեան ուղղութիւնը գրելով. «Վարուժանի անանձնականութիւնը, Թէքէեանի անսեթեւեթ լեզուն եւ բնելու պարզ ու յստակ կերպը, եւ Զարիֆեանի խորհրդանշանները, միաձուլուելով եւ նաեւ կրելով անխուսափելի ազդեցութիւնը միջազգային քերթողութեան հոսանքներուն, անհրաժեշտօրէն պիտի յանգէին մեր այսօրուան ուղղութեան»։

Գրական այս նոր ուղղութեան հետեւող անուններու մէջ առանձին տեղ գրաւեցին Զահրատ, Զարեհ Խրախունի, Հայկազուն Գալուստեան, Վարդերես Գարակէօզեան եւ քանի մը ուրիշներ, որոնցմէ ոմանք իրենց գրական յաջող փորձերն էին կատարեր արդէն այդ թուականէն առաջ։

Նորերուն համար բանաստեղծութիւնը արտայայտիչը պէտք է դառնար բացորոշ ծանօթ իրողութիւններու, ըլլար խորհրդանշան։ Ու ատիկա այնպիսի ընդհանուր, ընդհանրական ձեւով, որ հնարաւորութիւն ստեղծէր ազատ մեկնաբանութիւններու, բայց միեւնոյն ժամանակ այնքան յստակ ու պայծառ, որ ան «չխարխափէր առեղծուածային աղջամուղջին մէջ», ինչպէս կը ճշդէր Խրախունի։

Նոր դպրոցի ուղղութեան հետեւողները ակներեւ կերպով կրեցին Ժաք Փրեվէրի ազդեցութիւնը։ Արդարեւ, շատեր այս վերջինոյն նմանողութեամբ նկարագրական գործողութիւնը փոխարինեցին գործող պատկերով, համեմատութեան դրուած վիճակը՝ զարգացող իմաստով եւ զգացումով։ Արուեստը զերծ մնաց զարդարանքներէ առաւելապէս ածականներու դէմ շպրտումով։ Ու եթէ ուզենք աւելի յստակ պատկերացում մը կատարել պիտի տարուինք ըսելու, թէ եթէ երէկ բանաստեղծութիւնը աւելի շատ « երգել » կը նշանակէր, այսօր, ան, նորերէն ոմանց մօտ դարձած է « խօսիլ »։

Մեկնելով այս իրողութենէն անհրաժեշտ կը դառնայ հաստատել երկրորդ կէտը, իբրեւ իւրայատուկ յատկանիշը անոնց քերթողութեան։ Այսպէս՝ «խօսիլ» կ'ենթադրէ բառերու ճշգրիտ ընտրութիւն, անփոխարինելի՝ իրենց իմաստի տեսակէտէն։ Հոսկէ նաեւ նոր դպրոցի հետեւողներէն ոմանց նախասիրութիւնը հեռու մնալու դասական կառոյցի (յանգերու գործածութեան) կաշկանդումներէն, քանի որ կոկիկ ու նուրբ յանգեր կազմելու հոլովոյթը յաճախ կը հարկադրէ բանաստեղծը փոխելու բառեր, նոր դասաւորումներու ենթարկելու զանոնք։ Նոյնիսկ կէտադրութիւնը շատերու համար կը դառնայ կաշկանդիչ, աւելորդ, գլխաւոր յատկանիշը մնալով կըշռոյթը։

Այս նոր ուղղութեան տիրական անուններէն կը դառնայ Զահրատ (Զարեհ Եալտըզճեան), որ իր առաջին բանաստեղծութիւնը՝ «Աստղ մը», կը գրէ 1943ին։

Ցայսօր ան լոյս ընծայած է բանաստեղծութիւններու երեք հաւաքածոյ՝ «Մեծ քաղաքը» (1960), «Գունաւոր սահմաններ » (1968) եւ վերջերս՝ 1971ին «Բարի երկինք» (*)։ Այս վերջին ժողովածուն 39 բանաստեղծութիւն կը բովանդակէ երեք ենթաբաժիններու մէջ։

Առաւելաբար խորհրդածութիւններու «աշխարհ» մըն է մեր աչքին առջեւ պարզուածը։ Արդարեւ, բանաստեղծը կը սիրէ մտածել, դատել, մեկնաբանել եւ լուսաբանել կեանքի ամէն երեւոյթ՝ թէկուզ աննշան։ Այդ խորհրդածութիւնները, սակայն, չեն կատարուիր «փիլիսոփայութեան» ի սէր, այլ անոնք մեկնակէտ ունին էութեան մը փնտռտուքը, զայն գիտակցելու համար։ Այլ խօսքով անոնց կոչումն է ճանչնալ ինքզինք (իմա՛ բանաստեղծը) առօրեայի հեւքին եւ գիտութեան ու մեքենական այս արտասովոր աշխարհին մէջ։

Օր կ'ըլլայ
Ես եւ ինքս ձեռք ձեռքի
Անօրինակ փնտռտուքի մը կ'ելլենք —
Ու ծալքերուն մէջ էութեանս անպարփակ
Ինքնութիւնս կը պեղենք

որովհետեւ բանաստեղծը ճանճրացած միօրինակ տարազներու յաճախանքէն « բազմերեսակ ինքնութիւնը » կ'ուզէ ճանչնալ։

Խոր եւ այլազան ինքնութիւնը տեղ մը կրնայ Վերջակէտ ըլլալ, «որմէ վերջ ամէն բառ գլխագիրով կը սկսի» եւ կամ՝ Նորատող մը, «որմէ վերջ ամէն կեանք երջանկութեան կը նայի»։ Եւ ասիկա կեանքի «համառօտ քերականութիւնն» է։

Վերջակէտ թէ Նորատող՝ «Ես»ի պահպանումը կեանքի յորձանուտին մէջ, կարեւոր նշանակէտ մըն է անհատականութեան տէր մարդոց համար։ Եւ, վերջին հաշուով ընթացիկ ողբերգութեան պատկերն է, որ կուտայ բանաստեղծը, երբ իր տանը դուռը ամէն առաւօտ փակելէ ետք կը նկատէ, թէ «կը խառնուիմ ուրիշներով շինուած հսկայ ծովուն մէջ», մինչդեռ անդին՝ «եսս պատն երեսին նստեր կուլայ ետեւէս»։

Բանաստեղծին լարը կը թրթռայ նաեւ հայրենաշունչ տարրերու վրայ։ «Մեսրոպաբոյր»ը կամ «Կոմիտասը» մեր ոսկեդինիկին եւ երգին բնութագրումն է՝ լաւատեսութեամբ։

Սակայն Զահրատ անհեթեթ տողեր ալ ունի «Բարի երկինք» հատորին մէջ։ Եւ անոնք էջեր եւ էջեր կը գրաւեն։ Նոր եւ ինքնատիպ երեւալու ձգտումը շատ յաճախ պատճառ է դարձած, որ ան արտայայտութեան այլակերպ միջոցներու դիմէ, եւ նորօրինակ ձեւեր փնտռելու իր յաճախանքին մէջ մոռնայ խորքը։

Արդարեւ, ինչի՛ կը յանգին վերջին նըկատումով սա տողերը, օրինակ.

Սամուէլ հոս
Սամուէլ հոն
Այո տիկին
Լաւ տիկին
Եկուր տեսնեմ Սամուէլ
Լաւ տիկին
Գնա նայիմ Սամուէլ
Այո Տիկին — Լաւ Տիկին («Սամուէլի առաջին սէրը»)։

կամ՝

վերելակը վեր
վերելակը վար
վեր-վար
վերելակը վեր — Սամուէլ վեր
վերելակը վար — Սամուէլ վար
վեր վար վեր վար Սամուէլ վեր
վեր վար վեր վար Սամուէլ վար, եւն.
(«Սամուէլին երկրորդ սէրը»)։

Առարկուի թերեւս, թէ ասոնց մէջ կշռոյթով եւ հեւքով վիճակ մը կը պատկերացուի, կեանքէն փրցուած էջ մը կը ներկայացուի։ Նման «փաստարկութիւններ» գրական սնոպիզմի դուռ կը բանան՝ «նոր»ի եւ «հին»ի ճամարտակութեամբ։

Բանաստեղծութիւնը պէտք չէ շփոթել բառախաղութեան հետ։

Զահրատ, որ բանաստեղծական խառնուածք եւ շնորհք ունի, դժբախտաբար, այս մոլորանքին մէջ կ'իյնայ յաճախ, յանուն «նորարութեան»։

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) «Բարի երկինք», Պոլիս 1971, 25-ամեակի յոբելենական բացառիկ հրատարակութիւն Մխիթարեան Սանուց Միութեան։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Նկարչուհի Մայտա Մնտիկեան իր վերջին գործերը ցուցադրած է Վենետիկ կալերիա տ'Առթէ Մոտեռնա Բա'Ռեծոնիքօ Մայիս 30էն Յունիս 9։

ԶԱՆԱԶԱՆ-ԶԱՐՄԱՆԱԶԱՆ

Պուֆալոյի (Նիւ Եորք) ճաշարաններէն մէկուն մէջ, 70 տարու յաճախորդ մը, ատրճանակով սպաննած է 50 տարու ուրիշ յաճախորդ մը, պարզ այն պատճառով որ, ան բարձրաձայն կը խօսի եղեր իր բարեկամին հետ, որ կէս մը խուլ է եղեր։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (79)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՑ ԿԵԱՆՔԷ)

«Վկայութեանց մասին Վարչութեան տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ՝ ինչ-ինչ կէտերու մէջ վկաները համաձայն են թէեւ՝ բայց ինչ-ինչ կէտերու մէջ ալ իրարու կը հակասեն, որով իրենց վկայութենէն բաղձալի լուսաբանութիւն մը կարելի չէ քաղել։ Միւս կողմէ երկու գլխաւոր հոսանքները, — Թաղականական եւ Հակաթաղականական — այնքան լարուած են իրարու դէմ, որ կարելի չէ աւելի երկար ատեն խնդիրը այս վիճակին մէջ թողուլ, որով Կարապետ Նիզակ էֆէնտի կը հրաւիրէ Վարչութիւնը, որ անյապաղ պարտ ու պատշաճը տնօրինէ»։

Ք. Թաղին մէջ երբ Կարապետ Նիզակ էֆէնտիի տեղեկագրին այս վերլուծումը կարդացուեցաւ, ընդհանուր գոհունակութիւն պատճառեց։ Ամէն մարդ իր ուզածին պէս կը մեկնէր զայն եւ ի նպաստ իր դատին տրուած վճիռ մը կը նկատէր։

— Շատ արդարացի եւ անաչառ կերպով դատեր է ամէն բան, ըսաւ ուսուցիչ պարոն Թորգոմ, ընկեր Սուսերեանցի, թերթը ցոյց տալով։

Այս վերջինը սակայն շատ գոհ չմնաց։

— Եզրակացութիւնը բացորոշ չէ, առարկեց։

— Եղբայր, քիչ մը դիւանագիտական լեզուով գրուած է, բայց երբոր ուշադրութեամբ կարդաս՝ կը տեսնես, որ բոլորովին մեր կողմը բռնած է։

— Ես կը փափաքէի ջախջախիչ եզրակացութիւն մը...

Միւս կողմէ ընկեր Կայծունի, ինքն ալ թերթը ձեռքը բռնած՝ դէմ ելլողին կ'ըսէր.

— Կարդացի՞ք Նիզակ էֆէնտիի տեղեկագիրը։

— Այո, կարդացի։

— Թաղական խորհուրդին խերը անիծեր է։

— Այսինքն շատ բացայայտ չէ... սակայն այո, կարելի է ըսել, որ կը դատապարտէ կոր Պօղոս էֆէնտին։

— Պաշտօնական անձ մը ուրիշ կերպ չէր կրնար գրել... ստիպուած է պաշտօնական լեզու գործածել։

Իրիկունը սրճարանին մէջ, ուր երկու կուսակցութեանց անդամները կը հաւաքուէին, կրկին ընդհանուր խօսակցութեան առարկայ եղաւ Նիզակ էֆէնտիի տեղեկագիրը։

Երկու կողմէն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան գրուածքին զանազան մութ կէտերուն մասին։

— Եղբայր, անանկ ըսել չուզեր կոր, ասանկ ըսել կ'ուզէր կոր...

— Չէ, դուն սխալ կը հասկնաս կոր, պարզապէս ըսել կ'ուզէ կոր թէ...

— Քիչ մը վարը կարդա, տես ի՛նչ կ'ըսէ կոր։

— Դուն վարինը ձգէ, վերը կարդա...

— Ապուշ արարած, կարդացածդ հասկնալու կարողութիւն չունիս։

— Ապուշը դուն ես, աւանա'կ, այնտեղ «ոչ թէ ինքնաբերաբար» մը կայ, որ շատ բան կը հասկցնէ կոր։

— «Իր պաշտօնին կիրառման մէջ թեթեւութիւն չունի», կ'ըսէ կոր մարդը։

— Աղէկ, բայց «կամայական ընթացքով դժգոհութիւն յարուցած է» կ'ըսէ կոր...

Ու այսպէս ժամերով վիճաբանութիւնը շարունակուեցաւ։ Յանկարծ ներս մտաւ պարոն Թորգոմը, շուարած՝ շփոթուած կերպարանքով։ Հետաքրքիր ակնարկ մը պտըտցուց շուրջը, գտաւ իր փնտռածը, որ ընկեր Սուսերեանցն էր եւ խուժեց անոր վրայ ու ականջին բաներ մը փսփըսաց։

— Անկարելի բան, գոչեց «Պայքար Ակումբ»ի վարիչը։

— Ճիշդ է ըսածս, պնդեց ուսուցիչը։

— Սարսափելի բան, աւելցուց միւսը, չէ, պէտք չէ, որ ըլլայ...

— Եւ սակայն եղած լմնցած է...

— Պէտք է առաջքը առնել։

— Ալ ատենն ուշ է։

— Պէտք է անկարելին փորձել... երթանք դուրս։

Եւ երկուքը մէկէն դուրս ելան սրճարանէն։ Արդարեւ ծանրակշիռ լուր բերած էր ուսուցիչը։ Պօղոս էֆէնտի, Մկրտիչ աղա եւ Գարեգին իրենց հրաժարականը մատուցած էին Թաղականի պաշտօնէն. ասիկա կ'երեւայ, որ առընչութիւն չունէր Նիզակ էֆէնտիի տեղեկագրին հետ, քանի որ առջի օրը ղրկած էին հրաժարականները։

— Բայց դաւաճանութիւն է ասիկա, կը պոռար Սուսերեանց դողահար ձայնով մը, միթէ կարելի՞ է այս դասալքութիւնը...

— Ամբողջ պատճառը կարծեմ այդ կնոջ խնդիրն է...

— Մի սոոր զրպարտութեան համար միթէ կարելի՞ է այսպէս տեղի տալ։ Եւ յետոյ միւսնե՞րը... անոնք ալ կնոջ խնդի՞ր ունին։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր անկեղծ ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Վարդ էյ–րամճեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց քրոջ եւ ազգականին՝ Ասիա Աղապէկեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Համախորհրդակցական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի կեդր. վարչութիւնը բոլոր մասնաճիւղերու անունով կուգայ իր խորին ցաւակցութիւնները յայտնել այրի Տիկին Յովհաննէսեանի, զաւակներուն, Թոռնիկին եւ Հայթայեան ընտանիքին (Մարսէյլ), իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր եւ ազգականին Նշան Յովհաննէսեանի (նախագահ կեդր. վարչութեան) յանկարծական եւ ցաւակսկիծ մահուան առթիւ (Մարսէյլ):

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Փոթորիկ» խումբի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ (16 Յունիս) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տուն: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ (16 Յունիս) ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տուն: Կարեւոր օրակարգ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Նոր Սերունդը դաշտահանդէս մը կը կազմակերպէ Կիրակի 25 Յունիսին:

Յետագային մանրամասնութիւններ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

(Մայիս 28) կը տօնուի

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Դրօ խումբին, Հայ կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան եւ Ֆրանս. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին:

18 Յունիս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ

ընկ. ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական յայտագիր Նոր Սերունդին կողմէ: Հայկական պարեր, արտասանութիւն՝ Օր. Օր. Ժընըվիէվ Պարտաքճեանէ եւ Արսինէ Կարապետեանէ եւ ուրիշներէ: Նաեւ երգ ու մեներգ:

Մուտքը ազատ է

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

նոր շէնքի կառուցման համար

Վարժարանի Տեսչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՅԱՆԿ

Մարսիլիոյ Նախկին Աշակերտներու Միութիւնը 10·000 ֆր.

Մարսիլիոյ Նախկին Աշակերտներու պարահանդէսին 4·310 ֆր.

Պողաճեան Վ.– 5·000 ֆր.

Մկրեան Կ. 1·000 ֆր.

Հաճեան Ա. 1·000 ֆր.

Հրաչեան Տ., Մակարեան Յ., Փափազեան Եղ. Ալթունեան, Անթառամեան, Պապայեան Ա. Սիլոյեան Յ., Դաւիթեան Գ. 500ական ֆր., Միսաքեան 250 ֆր., Մալխասեան 100 ֆ., Յակոբեան Ա. 500:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժեռմի եւ շրջակայքի Թաղեցիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ողբացեալ Յարութիւն Փանոսեանի մահուան առթիւ: Նոյն առթիւ շնորհակալութեամբ ստացուած է փոխան ծաղկի.—

Թահթալեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Պարսամիկեան, Գուրգէն Կարկուտեան, Ռուբէն Ասարլըքեան, Աբրահամ Մանկասարեան, Բարգէն Բուրուտեան, Գրիգոր Մարուքեան, Գալուստ Գալուստեան, Վարուժան Անտոնեան, Նշան Կիրէչլիեան, Օննիկ Ժամկոչեան 10ական ֆրանք:

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

Շաբաթ, Յունիս 17 ժամը 3ին Սէն-Տոմինիք սրահին մէջ (92 Ռիւ Սէն Տոմինիք) գեղարուեստական ցերեկոյթ հայկական պարերու եւ երգերու կատարմամբ Եւա Արզումեանի պարի դասընթացքներու աշակերտներուն:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի Յունիս 18, Օ Մօփա

Կազմակերպուած Ռոմանի Հայ Համայնքի Բարեկամական Միութեան կողմէ

Ի ՆՊԱՍՏ ԻՍԻԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՃԱՇ

Կազմակերպուած Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբին կողմէ

Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 18էն սկսեալ մինչեւ լոյս գիշեր, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ սրահը

26, RUE TROYON — SEVRES

Կը խօսի ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Պետրոս Պետիկեան եւ իր նուագախումբը

Զանազան անակնկալներ

Զեկուցում Տան Յանձնախումբի՝ շինարարական եւ նիւթական

ՃԱՇԱԳԻՆ 30 ՖՐ.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները.—

Տիկին Շամի Յակոբեանի թաղման առթիւ Տիկին Երանուհի Կէօնճեան 50, Մատօ Յովհաննէսեան, Պօղոս Տօնիկեան 30-ական, Մարկոսեան ընտանիք, Էնէզեան ընտանիք, Լեւոն Ազնաւուրեան, Աճարեան Երուանդ 20ական, Մաննիկ Փիլոյեան, Մարի Թէրզեան, Սվազեան ընտանիք, Մարիցա Մանուկեան 10ական:

Գրիգոր Միրաքեանի թաղման առթիւ. Միրաքեան ընտանիք 200, Վրէժ Եղքովանեան 50, Մարգարեան ընտանիք, Սարգիս Քէօսէեան, Հրանդ Տէմիրճեան, Փարազամեան ընտանիք, Շահան Հորոյեան 30ական, Գրիգոր Եղքովանեան, Կարապետ Գուգայեան 20ական, Ժանօ Յովհաննէսեան 25, Կարպիս Լեւոնեան, Պէրպէրեան ընտանիք, Պօղոս Մանոյեան, Նահապետեան, Գրիգոր Փիլիկեան, Միհրան Նազաչեան 10ական:

(Շար.)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Յունիս 24, ժամը 15·30ին ի նպաստ Շաւիլի հայկ. դպրոցին, Թաղապետարանի սրահին մէջ:

Մասնակցութեամբ տեղւոյն բոլոր միութիւններուն եւ բարձր հովանաւորութեամբ Կաթող. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԾՈՎԱՓ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Պանթէօ-Քաշանի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի, Յունիս 18 դէպի Էթրըթա (Ֆրանսայի գեղեցիկ ժայռերը):

Ժամադրավայր.— 1) Առաւօտեան ժամը 7ին Պանթէօյի Լիւքս սինեմային առջեւ: 2) 7·15ին Փորթ տ'Օրլէանի Զոր. Լըքլէրի արձանի քով:

Երթուդարձ 25 ֆր.: Երախաներուն համար (10 տարեկանէն վար) կէս գին:

Արձանագրուիլ Կապոյտ Խաչուհիներու մօտ կամ հեռաձայնել՝ 253-49-78:

Անձրեւի պարագային պատսպարուած տեղ ապահովուած է:

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆ – ՌԱՖԱՅԷԼԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ

Կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի բոլոր մասնաճիւղերուն, Շաբաթ, Յունիս 17ին:

Արձանագրուիլ այժմէն մինչեւ Յունիս 13 Երեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 17 Ահարոնեան ակումբը: Ծախք՝ 20 ֆրանք:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32. Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 18 Յունիս ժամը 10էն 22

Առաջին անգամ ըլլալով, այս տարի տեղի կ'ունենայ 18 Յունիս Կիրակի ԱՆՏԻԼԻԻ դարաստանին մէջ

1, Rue Jean Finot — Andilly

նորակառոյց ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ կողքին մասնաւոր խնամուած յայտագրով մը:

Դուռները կը բացուին ժամը 10ին եւ կը տեւէ մինչեւ ժամը 22:

Կէսօրին կարելի է ճաշել ճաշացուցակին համաձայն: Կարելի է նախօրօք սեղաններ ապահովել հեռաձայնելով Անտիլի 989-46-31 եւ կամ Աղքատախնամի կեդրոնը 878-02-99

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ, թէ՛ կէսօրին եւ թէ երեկոյին: Անջատ առատ ամէն տեսակ ուտես տեղէն եւ ըմպելիներ:

Բացառիկ ժամանցի օր մը, նուագ, երգ եւ անակնկալներ, առիթ տալով պատըպարեալներուն նոյնպէս զուարճանալու:

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով:

Մուտք 5 ֆր. ուսանող եւ երախաներու 2 ֆրանք

Անձրեւի պարագային, ապահովութիւններ ձեռք առնուած են: Կառքերը կրնան օգտուիլ քաղաքապետարանի հրապարակէն:

ԾԱՆՕԹ.— Անտիլի երթալու համար շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նորէն եւ իջնել Անկէն (իւրաքանչիւր քառորդ ժամուն, անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 10 օթոպիւսով իջնել Անտիլիի քաղաքապետարան: — Օթոպիւսի ժամերը 10·05, 11·10, 12·15, 14·10, 15·10 — Վերադարձ 18·35, 19·15, 20·05 եւ 21·10:

Հանգստեան տուներու կառքն ալ ժամը 11էն պիտի սպասարկէ հանդիսականները դաշտահանդէս առաջնորդելու համար::

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Կը յանձնարարուի պաշարեղէններով չգալ եւ ծախսել տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն ըլլալուն:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ ՕԳՈՍՏՈՍԻ ՀԱՄԱՐ

(Յուլիսը լրիւ է)

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար:

Արձանագրութիւնները ամէն Շաբաթ ժամը 15ին:

Ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Կապոյտ Խաչի գրասենեակը՝

17, Rue Bleue — Métro Cadet

հետեւեալ թուղթերով՝

Livret de famille
Carte d'immatriculation S. S.
Bon de vacances visé par le Percepteur
Livret de vaccination à jour
Une photo d'identité.

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կայանի արձանագրութիւնները Մայիս 30էն Յունիս 17, ամէն Երեքշաբթի Հինգշաբթի և Շաբաթ օրերը, ժամը 15էն 17, Ահարոնեան ակումբ՝ 26, Ռիւ Գոնվալէսան: Ուրշեալ Թուականէն ետք որեւէ դիմում նկատի չառնուիր:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Միջին տարիքի հայ խոհարար մը, հայկ. հաստատութեան մը համար: Ներկայանալ «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՅՈՒՇԱՏՕՏՐ

ՍԷՆ ԺԵՌՈՄԻ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Սէն Ժեռմի եւ շրջակայքի հայ հասարակութիւնը 15 Յունիս, Սէն Ժեռմի դպրոցի սրահի մէջ ժամը 21ին, Թաղը հետաքրքրող հարցերու շուրջ:

ԼԻՈՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան, Սէն Մօրիս Քլօ-Մոնտէրուլի ծանօթ դաշտին վրայ, ի նպաստ Հայկազեան վարժարանի Կիրակի Յունիս 18ին առաւօտեան ժամը 10էն սկսեալ մինչեւ երեկոյեան ժամը 9

Մասնաւոր օթոքառ մը կը մեկնի եկեղեցիի դրան առջեւէն առաւօտեան ժամը 10ին:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր, զանազան խաղեր վարժարանի աշակերտութեան եւ երիտասարդներու կողմէ:

Ճոխ պիւֆէ, արեւելեան համադամ աղանդերներ, շամփուրով խորոված եւն.

Հանգանակութիւն չկայ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին կողմէ, Յունիս 25ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պօրըկարի գեղեցիկ պուրակին մէջ, պաղ ջուրին մօտ:

Ճոխ պիւֆէ, հայկական համադամ ուտելիքներով՝ պատրաստուած Խաչուհիներու կողմէ:

Հաճելի անակնկալներ, բարձրախօս:

(Անձրեւի պարագային Յուլիս 2ի Կիրակին):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կարապետ Եաղըճեան ծնած Պաֆրա (Թուրքիա) կը փնտռէ իր քոյրը որ 15 տարեկան էր 1916ին: Զիրար վերջին անգամ տեսած են Դաւրայի մէկ որբանոցը 1916ին: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել՝

Տէր-Յարութիւնեանի
1, Rue des Vignes
93 - Epinay s/Seine

ԵՐԿՈՒ ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ 17 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԳԻՆ 2·500 ՖՐ.

ԱՅԺՄԷՆ ԻՍԿ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԵՐԵՔ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ

12 ՅՈՒԼԻՍ　4 ՕԳՈՍՏՈՍ　11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Երդ ու դարձ օդանաւով: ԵՐԿՈՒ ՀՈԳԻՆՈՑ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, ԼՈԳԱՐԱՆՈՎ, «Արմենիա»ի կամ «Անի»ի մէջ: Նախաճաշ, ճաշ, ընթրիք, բազմաթիւ շրջապտոյտներ

Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS, 22 Rue du 4-Septembre, Paris (2e) — Tél. 742-77-40

ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. Ունենեանի, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. Ալիքսանեանի՝

11, Rue du Bassin, St. Julien — Tél. 51-74-90 — 66-38-92

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ Ն. Գասպարեանի — ԼԻՈՆ՝ Պալեանի — ՏԷՍԻՆ՝ Կ. Գարայեանի

ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ Յ. Պօյաճեանի

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
13
ՅՈՒՆԻՍ
MARDI
13 JUIN
1972

Le Numéro 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris 9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.	

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.438

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.438

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՐԱՔԻ ՔԱՐԻՒՂԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Բ.— Ազգայնացումը դարմա՞ն է

Վերջին տասնամեակին կարգ մը անհամաձայնութիւններ ծագած էին քարիւղի ընկերութեան եւ Պաղտատի կառավարութեան միջեւ:

1961 Դեկտեմբերի թիւ 80 օրէնքով այս վերջինը սեղմումներու ենթարկած էր Ընկերութեան իրաւասութիւնները, անոր ձեռքէն եւս առնելով մենաշնորհին մաս կազմող այն հողամասերը, ուր մինչեւ այդ թուականը հետազօտութիւններ չէին կատարուած եւ նաւթահորեր չէին շահարկուած:

Այս խառնութեանց իբրեւ պատասխան, Ընկերութիւնը զանդաղեցուց քարիւղի արտադրութիւնը 1961էն սկսեալ, նեղելու համար Իրաքի կառավարութիւնը, որուն հասոյթները պակսեցան համեմատական չափով: Զօր. Քասըմ տապալուեցաւ. 1967ին զիջումներ ըրին Ընկերութեան:

Պաշտօնական վիճակագրութեան մը համաձայն, ներկայ 1972 տարուան Մարտին քարիւղի արտադրութիւնը սովորականէն 16.6 առ հարիւր պակաս եղած է. Ապրիլին՝ 17.7 առ հարիւր պակաս: Երկու ամսուան մէջ Պաղտատի կառավարութիւնը կորսնցուցած է 86 միլիոն տոլար (430 միլիոն ֆրանք): Եթէ նոյն համեմատութեամբ պակսէր արտադրութիւնը մինչեւ տարեվերջ, կորուստը պիտի ըլլար 312 միլիոն տոլար (մէկ միլիառ 560 միլիոն ֆրանք): Մեծ վնաս (1/3) Իրաքի պետական գանձին համար:

Քարիւղի միջազգային ընկերութիւնները արտադրութիւնը նուազագոյն աստիճանին իջեցուցին այն երկիրներուն մէջ, որոնք բարձր շահաբաժին կը պահանջեն: Փոխարէնը արտադրութեան ուժ տուին Ափրիկէի եւ Մերձաւոր Արեւելքի այն երկիրներուն մէջ, որոնց պայմանները աւելի նպաստաւոր են իրենց:

Պաղտատի կառավարութիւնը ազգայնացնելով Իրաքի Քարիւղի Ընկ.ը, մասնաւոր կարգադրութիւն մը ըրաւ Քարիւղի Ֆրանս. Ընկ.եան, ազգայնացումէ զերծ պահելով անոր բաժինը՝ 23.75 առ հարիւր: Եւ առաջարկեց բանակցիլ՝ նոր հիմերու վրայ, նպաստաւոր պայմաններով:

Ֆրանսայի Նախարարական Խորհուրդը Յունիս 7ի իր չորեքշաբթի ժողովին մէջ որոշեց ընդառաջ երթալ Իրաքի կառավարութեան առաջարկին, զանազան նկատումներով: Ա) Ապահովել Ֆրանսայի նիւթական շահերը: Բ) Պահպանել արաբական երկիրներու բարեկամութիւնը: Գ) Միջնորդի դեր կատարել Ընկերութեան միւս բաժնեկիցներուն եւ Պաղտատի կառավարութեան միջեւ: Դ) Հակազդել Մոսկուայի թափանցումի քաղաքականութեան, որ հետզհետէ մտահոգիչ համեմատութիւն կը ստանայ հարաւային Միջագետքի եւ Պարսից ծոցի շրջանին մէջ:

Քարիւղի Ֆրանս. Ընկ.եան Իրաքէն ստացած շահաբաժինը արտասահմանի իր պահանջներուն 60 առ հարիւրը կը ներկայացնէ: Շնորհիւ քարիւղին, վերջին տարիներուն ֆրանքօ-իրաքեան առեւտրական փոխանակութիւնները զգալի յաւելում արձանագրած են:

Ֆրանսայի պետական գանձը մեծ շահեր կ'ապահովէ Իրաքէն ստացած զտուած քարիւղէն, անոր կարեւոր մասը ծախելով ուրիշներու, փոխարէն ստանալով հաստատուն օտար դրամ (տոլար):

Խորհրդային Միութիւնը հարաւային Իրաքի Ռումէյլայի շրջանի նաւթահորերու մենաշնորհն ունի արդէն: Ասոնց տարեկան արտադրութիւնն է հինգ միլիոն թոն: Կոսիգինի վերջին այցելութեան առթիւ Կրեմլին ուրիշ շահեր ալ ապահովեց Իրաքի մէջ, բարեկամութեան եւ իպաշտպանութեան դաշինք կնքելով: Իրաքեա-խորհրդային նոր համաձայնագրով մը Մոսկուա յանձնառու եղած է 72 միլիոն տոլար արժէքով քարիւղի կազմածներ հայթայթել Պաղտատի, մինչեւ 1976, փոխարէնը ստանալով զտուած քարիւղ:

Արտաքին նախարարի նախագահութեամբ Պաղտատի կառավարութեան կողմէ պատուիրակութիւն մը Մոսկուա գնաց Յունիս 2ին ազգայնացման հետեւանքով ծագած բարդ խնդիրներու մասին խորհրդակցելու համար Կրեմլինի վարիչներուն հետ:

Քարիւղի ընկերութիւնները բարձր հատուցում կը պահանջեն եւ կը սպառնան դատ բանալ բոլոր անոնց դէմ, որոնք պիտի գնեն Իրաքի ազգայնացուած «կարմիր» քարիւղը, ցորչափ Պաղտատի կառավարութիւնը չվճարէ իր պարտքը:

Միջազգային դրամատիրութիւնը պիտի չուզէ անշուշտ դիւրաւ անձնատուր ըլլալ:

1951ին Իրանի վարչապետ Տոքթ. Մոսատեղ ազգայնացուց Անգլօ-իրանեան Քարիւղի Ընկ.ը: Սակայն 1953ին շնորհազրկուեցաւ եւ նորակազմ Քարիւղի Ընկերութեան մէջ Անգլիացիք առիւծի բաժինն ստացան: 15 տարի վերջ միայն Իրան վերստացաւ իր նախկին առաջնակարգ դիրքը Մերձաւոր Արեւելքի քարիւղ արտադրող երկիրներու շարքին: Թեհրանի կառավարութիւնը վնասով դուրս ելաւ ազգայնացումէն:

Մեքսիկա, Ինտոնեզիա, Ալժերիա եւ Լիբիա եւս ազգայնացուցին քարիւղի օտար ընկերութիւնները, ապահովելու համար իրենց երկիրներու տնտեսական անկախութիւնը՝ քաղաքականէն ետք:

Ազգայնական հովը աւելի ուժգին կը փչէ կարգ մը երկիրներու մէջ, որոնք ընկերվարական – միջազգայնական վարչակարգով կը կառավարուին:

Ազգայնացումը դարմա՞ն է փոքր երկիրները տանջող ցաւին:

Ապագան ցոյց պիտի տայ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԵԾ ԱՂԷՏ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՏԱՔՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

—o—

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ԶՈՀԵՐ

Ռափիտ Սիթի, որ Տաքոթայի հարաւը կը գտնուի, արտակարգ փոթորիկի եւ անձրեւի հետեւանքով կատարեալ աղէտի ենթարկուեցաւ: Արդարեւ, չորս գետակներ, որ քաղաքէն կ'անցնին, յորդեցան: Որոշ վայրերու մէջ յորդած ջուրին տարածութիւնը մինչեւ ութ քիլոմեթրի հասաւ, իսկ բարձրութիւնը՝ 10 մեթրի:

Մեռեալներու եւ անհետացածներու թիւը մեծ է եւ, դժբախտաբար, ժամէ ժամ ալ աւելի կը բարձրանայ: Այսպէս, արդէն իսկ 200 մեռեալի եւ 600 անհետացածներու մասին կը խօսուի: Նիւթական վնասն ալ մեծ է, քանի որ հարիւր միլիոն տոլարէ աւելի կը նկատուի:

Ամէն ինչ քանի մը վայրկեանի մէջ եղած է: Յորդած ջուրերը քանդած են ամբարտակ մը, ինչպէս նաեւ ելեկտրական սիւներ, տուներ եւայլն: Տեղ-տեղ հրդեհներ յառաջ եկած են, կազուղիներու քանդումով՝ պայթումներ:

Իշխանութիւնները միջոցներ ձեռք առած են: Ազգային պահակախումբը եւս կ'օժանդակէ օգնութեան աշխատանքներուն: Հարաւային Տաքոթայի ծերակուտականը՝ Ժորժ Մքկըվըրն, որ Դեմոկրատ կուսակցութեան գլխաւոր թեկնածուն է նախագահական աթոռին, պահանջած է նախագահ Նիքսընէ, որ կարեւոր օժանդակութիւն ցոյց տրուի աղէտեալներուն:

Ռափիտ Սիթի 43.000 բնակիչ ունի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՆԻ 24 ժամերու նախատեսուած յաղթականը եղաւ ֆրանսական Մաթրա (Սիմքա) ցուցանիշը, այս ձեւով 22 տարուան առաջին յաղթանակը ապահովելով Ֆրանսայի: Երկու առաջին տեղերը գրաւեցին Փեսքարոլօ եւ Կրահըմ Հիլ, բայց այս անգամ ալ մահ պատահեցաւ: Մրցումը հազիւ սկսած չուէտացի Եոհաքիմ Պոնիէ որ Լոլա մը կը վարէր բախումի մը հետեւանքով ուրիշ կառքի մը հետ, ծանր արկած ունեցաւ, կառքը կրակ առած է եւ ինք ալ մեռած:

ՊՈԼՍՈՅ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՐՑԸ

ԿՈՒՍԱԿԱԼԸ ԽՈՍՏՈՒՄՆԵՐ ՏՈՒԱԾ Է ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ ԵՒ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ԱՅԼՈՒՐ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Իսթանպուլի կուսակալը Վէֆա Փօյրազ անակնկալ այցելութիւն մը տուած է Գալֆայեան որբանոցին եւ Խասգիւղի Ներսէսեան վարժարանին, բացատրութիւններ ստանալով երկու վարժարաններուն ներկայ գոյավիճակին մասին: Այս այցելութեան առթիւ Գալֆայեանի խնամակալներէն Պր. Արա Գույումճեան հետեւեալ լուսաբանութիւնները տուած է Մարմարայի խմբագրութեան.

— Վերջերս զանազան հանդիպումներու ընթացքին յարգելի Կուսակալին ուշադրութեան յանձնած էի Գալֆայեան որբանոցի անել վիճակը եւ միշտ ալ իր անմիջական հետաքրքրութիւնը խնդրած էի այս այնքան կենսական հարցին նկատմամբ: Մեր վերջին հանդիպումէն քանի մը օր վերջ առաւօտ մը գիս Կուսակալութենէն փնտռեցին եւ յայտնեցին որ Պ. Փօյրազ կը փափաքէր խօսիլ հետս: Խօսեցանք եւ Կուսակալը անգամ մը եւս բացատրութիւններ պահանջեց ինծմէ որբանոցին մասին: Սխալ տեղեկութիւններ տրուած էին իրեն, կը կարծուէր որ մենք ներկայիս փլցուածէն աւելի խոշոր, աւելի փառաւոր շէնք մը կառուցանել կ'ուզենք Սկիւտարի մեր պարտէզին մէջ: Մինչդեռ ինչպէս յայտնի է այդպիսի ծրագիր մը չկայ եւ մեր մեծագոյն փափաքն է ճիշդ փլցուածին չափ շէնք մը կառուցանել, ուր կարենան ապաստանիլ ներկայիս որբանոցին մէջ ուսանող աշակերտուհիները: Այս սխալ տեղեկատուութիւնները սրբագրելէ վերջ կուսակալէն խնդրեցի որ անձամբ այցելութիւն մը տայ թէ՛ Գալֆայեան վարժարանին եւ թէ Սկիւտարի հողին, ուր շատ փոքր եւ խարխուլ շէնք մը միայն կայ մեր տրամադրութեան տակ: Կուսակալը բարի եղաւ խոստանալ եւ ժամադրութիւն մը տալ ինծի այս ուղղութեամբ: Երկուշաբթի Յունիս 5ին ժամը 14ին կուսակալութենէն հեռաձայնեցին եւ իմացուցին թէ Կուսակալը ժամադրութենէն երկու ժամ աւելի կանուխ կը մեկնէր դէպի Խասգիւղ եւ կը խնդրէր որ ես ալ ներկայ գտնուէի հոն: Իսկոյն փութացի եւ երբ Գալֆայեան հասայ, տեսայ որ Կուսակալը արդէն հիւրասիրուած էր Հաստատութեան Մօր եւ Քոյրերուն կողմէ: Փօյրազ պտըտեցաւ փլուզումի ենթարկուելիք շէնքը, տեսաւ աշակերտուհիները եւ հարց տուաւ թէ ի՞նչ պիտի ըլլային այս աշակերտուհիները մինչեւ որ նոր վայր մը որոշուէր որբանոցին համար: Պատասխանեցինք որ անոնք ստիպողաբար պիտի պատսպարուէին ազնիւ ազգայիններու տուներուն մէջ, մինչեւ որ պատկան իշխանութիւններէն ստացուէր Սկիւտարի շէնքին շինութեան վերաբերեալ հրամանագիրը: Ուրիշ միջոց չկար, քանի որ գրեթէ բոլոր աշակերտուհիները որբեր էին, տուն տեղ չունէին: Կուսակալը խիկապէս ազդուեցաւ այս կացութենէն եւ մեր ժողովուրդին մարդասէր զգացումներէն: Շեշտեցինք որ անհասկնալի կը գտնէինք նոր շէնք մը կառուցանելու հրամանագրին մերժումը, քանի որ շէնքը ի վերջոյ երկրին մէջ պիտի կոչուէր հանրային ծառայութեան եւ ուսում պիտի ջամբէր մեր զաւակներուն:

Գալֆայեանը պտըտելէ վերջ, Կուսակալը, ինչպէս խոստացած էր նախապէս, փափաքեցաւ միասին անցնիլ Սկիւտար եւ քննել այդտեղի հողը: Ջիս ալ հրաւիրեց իր կառքը եւ միասին ճամբայ ելանք: Ճիշդ Ներսէսեան վարժարանի առջեւէն կ'անցնէինք, մեր ճամբան կտրուեցաւ Ներսէսեան վարժարանին ուսուցիչներուն եւ վարիչներուն կողմէ, որոնք յարգանքի արտայայտութիւններ ունեցան Կուսակալին հանդէպ եւ ապա խնդրեցին որ անպայման իրենց ալ այցելութիւն տայ: Բացատրեցին թէ նոյնն էր կացութիւնը այս վարժարանին համար ալ: Կուսակալը պտըտեցաւ նաեւ Ներսէսեան վարժարանը եւ երբ վարժարանին վարիչները թախանձագին կը խնդրէին իրմէ որ զբաղէր իրենց հարցով ալ, Կուսակալը պատասխանեց. «Ի՞նչ հարկ կայ այդպէս թախանձելու, մեր պարտականութիւնն է, շատ բնական է որ զբաղինք ձեր հարցով»:

Ներսէսեան վարժարանէն վերջ Կուսակալին հետ անցանք Գալֆայեանի Սկիւտարի կալուածը, ուր օր մը առաջ քննութիւններ կատարուած էին նաեւ տեղւոյն քաղաքապետին կողմէ: Կուսակալը անձամբ տեսաւ այդտեղի փոքրիկ ու խարխուլ շէնքը, որ ոչ մէկ կերպով յարմար էր պատսպարելու աւելի քան 100 աշակերտուհիներ: Ատոր փոխարէն հիացաւ պարտէզին ընդարձակութեան եւ գեղեցկութեան վրայ: «Այս պարտէզին մէջ կարելի է երկու երեք շէնքով հոյակապ վարժարան մը կառուցանել» ըսաւ Կուսակալը: «Մենք այդքանը չենք ուզեր, պատասխանեցի, կը բաւէ որ մեզի արտօնուի փլցուածին համազօր շէնք մը կառուցանել»: Կուսակալը խոստացաւ զբաղիլ կարելի չափով շուտ հրամանագիրը ապահովելու ուղղութեամբ եւ այս կերպով բաժնուեցանք Սկիւտարէն:

Պր. Արա Գույումճեան, վերի բացատրութիւնները տալէ վերջ, իր խօսքերուն աւելցուց թէ վստահ է թէ Կուսակալը, որ ցարդ սխալ տեղեկութիւններ ստացած էր Գալֆայեանի մասին, լրջօրէն պիտի հակի այս ցաւոտ խնդրին վրայ եւ ամենակարճ ժամանակի ընթացքին հիմնական լուծում մը պիտի ապահովէ:

ՏԱԼԵՐՈՒՆ ՀԱՐՍՆԻՔԸ

(ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ)

Քարամ Մամը կուժը չալակը դուրս ելաւ Հնձանին Ձորը երթալու Երեք Ակէն լըվաս եփելու ջուր բերելու:

Դպրենց տան անկիւնը դարձաւ, Մինասենց, Ղազարենց դռներէն անցաւ, գեղեզերքի աղբանոցները եկաւ, Գորբալ Մարը, Մարգրիտ Մարը, Քնար Մարը իրենց չեմերը նստեր էին:

— Կնիկ ո՞ւր, Քարամ Մամ ո՞ւր, հարցուցին:

— Երեք Ակը երթամ, լըվաս եփելու ջուր բերեմ, պատասխանեց

Քարամ Մամուն կարճուկ հասակին, չալակին կուժին վրայ նայեցան, չկրցան բռնել ինքզինքնին:

— Դուն ինտո՞ր ատ տարիքիդ կուժ մը ջուրը կը չալկես ու կը բերես ըսին: Ան ալ գեղին Խաս Աղբիւրէն չէ, դէ՜... Հընձանին նեղ ձորէն: Դարվերին ինտո՞ր պիտի ելլես, ծունկերդ կը դողան: Դուն մենէ քսան տարու ալ մեծ ես, մենք քենէ պզտիկ ենք, մեր աչքը չկտրեր, դուն ինտո՞ր կը բերես աւելցուցին:

— Կը բերեմ, կը բերեմ, կուժ մը ջուր բերելու ուժ կայ ծունկերուս, պատասխանեց: Ի՞նչ ընեմ, բղուկը նայեցայ պուտ մը ջուր չէ մնացեր տակը: Որո՞վ եփեմ լըվասս: Խասի ջրով կ'եփուի՞: Այլը չէ, ջամը դուրս չեն տար. չեն բացուիր լըվասները: Ձէք գիտեր չէ:

— Կեցար, կեցար, իրիկուան եղեր ես կ'երթաս: Աս տարաժամուն կ'երթցուի՞: Այլը չէ, վախու ձոր է: Ուշ ժամերուն Ալերը, Քըղ-Մեղ-Աղէկները խաղի, պարի կ'ելլեն, տավուլ զուռնա կը չալեն, հարսնիք կ'ընեն: Կը նայիս քեզի կը հանդիպի կը սոսկաս: Մարդու բան մը չեն ըներ կ'ըսեն. անոնք մեզ կը տեսնեն մենք անոնք չենք տեսներ կ'ըսեն, ըմը թող ըլլայ: Մեր գիտցածը մեր մամերը մեզի կը պատմէին թէ մէկ անգամ մը երեւցեր էին, Լուսնեկանց Լուսիկ Մամա մը կայ եղեր, ան ալ քեզի պէս սասնկ ուշ ժամերուն Հնձանը Երեք Ակէն ջուր բերելու գացեր է, կը դառնայ եղեր: Դիմացը ելեր են, խնդացեր են, կռնակին զարկեր են, թողեր են որ երթայ, ըմը ի՞նչ ալ ըլլայ մարդ ես կը վախնաս ըսին:

— Ուշ ժամ չէ, նոր ետինք եղաւ, պատասխանեց: Արեւը լեռներուն ետեւը իջած չէ: Շատ կ'ուզէ: Մինչեւ ան ատեն ես կ'երթամ ու կը դառնամ: Ալերն ալ ամէն օր հարսնիք չեն ըներ: Ընելու ալ ըլլան հըմըն ինծի՞ պիտի հանդիպի:

— Դուն գիտես, մեզի հարցնես մ'երթար կ'ըսենք:

Քարամ Մամուն վրայ ուժ մը եկաւ: Քսան տարեկանին, նոր հարսնութեանը անգամ սասնկ քալած չէր: Ճամբաները մարդ չկար: Իրիկուան ժամերուն ո՞վ կ'ըլլար:

«Թող ըլլայ, մարդը ի՞նչ պիտի ընեմ, հըմըն կ'երթամ ու կուգամ» ըսաւ մըտքովը:

Կալերը անցաւ, Կիրակոսենց, Կորջայենց արտերու ճամբան մտաւ: Շիտակէն չքալեց, արտերուն մէջէն գնաց: Արտերն ալ քաշուած ըլլալով տակի խոզանները, նոր բուսած կանանչ խոտերը կային, ոտքերուն կը պլլուէին: Խոզանէ մը երկու ապուռներ թռան:

«Ասոնք հոս ի՞նչ կ'ընեն ըսաւ:

Հնձանին ձորբերանը եկաւ: Շուքերը երկնցեր էին, բայց ձորը արեւ կար: Դարվարին իջաւ, աղբիւր մտաւ: Հոն ալ մարդ չկար:

«Ինձմէ զատ ո՞վ կ'ըլլայ» ըսաւ:

Երեք տեղէն երեք ակերէն ջուրերը դուրս կը խուժէին, դուռ հըլլալով առաջքնին, երեք առուներով ձորը կ'երթային: Կուժը չալակէն վար առաւ, մէջտեղի ակին առաջքը պառկեցուց: Բերանը ակին տալն ու լեցուելով յորդելը բոպէ մը տեւեց: Երկու ունկերէն բռնելով վերցուց, թեւերուն այնքան թեթեւ եկաւ որ չզգաց անգամ ծանրութիւնը: Հանդչեքարին տափարակին վրայ դրաւ, ու պատրաստուեցաւ որ պիտի չալկէր ու ճամբայ ելլէր, յանկարծ զուռնա տավուլ մը թնդացուց ձորը, աղբիւրը: Սկսան չալել:

«Վա՜յ ինծի, վա՜յ գլխուս, պոռաց, Ալերն են, Քըղ-Մեղ-Աղէկներն են, անոնց հարսնիքին հանդիպեցայ»:

Կուժը թողուց Հանդչեքարը: Ինտո՞ր պիտի չալկէր:

Հինայի պարին եղանակը կը չալէին: Կիներու պարն էր: Իրենք իրենց վրայ կը դառնային ու կը պարէին, հինային ափէն կը խաղցնէին բարձր միջոյին մէջ, ու իրարու կը փոխանցէին:

«Անոնք ալ հինային պարը գիտեն ըսաւ, հիմա ես տուն պիտի երթամ, ինտո՞ր պիտի երթամ, մ'երթար ըսին ու ես մտիկ չըրի:

Պոռալ սկսան: Այրերու, կիներու ձայներ էին: Պարել կ'ուզէին, կը պահանջէին: Զուռնան փոխեց եղանակը: Մեծ բոլորապարին, այրերու կիներու խառն մէկ այր, մէկ կին, Ալաճապարին եղանակը զարկաւ. Թեւանցուկը պարեցին: Թեւերը իրարու ուսինը պարեցին: Թեւերը վեր մատները իրարու ագուցուածը պարեցին: Ամէն անգամին զուռնան կը լռէր ու նորէն կը սկսէր: Ծափապարին եկաւ կարգը: Ծափապարը սարսափեցուց Քարամ Մամը: Կիները թէ այրերը անանկ կը կանչուըռտէին, իրարու դառնալով իրենց բոլոր ուժովը անանկ ծափահարելով կը պարէին, ոտքերնին գետինին անանկ կը զարնէին որ աղբիւրը կ'երերար, ձորը կը գնգար:

Քարամ Մամը զգուշութիւնով որպէսզի չնշմարեն աղբիւրէն ձորը ելաւ փախ-ի փախ ու նոյնքան ալ հետաքրքրութիւնով նայելու համար թէ Ալերը ի՞նչ տեսակ մարդիկ են:

Զարմացաւ: Մարդ չտեսաւ Հնձանին Լեռը: Երեք հնձաններն ալ պարապ էին: Լեռը ըսես նոյնն էր ինչպէս որ գիտէր: Մինչեւ զաղաթները ամառէն մնացած խոտերը, կաթնուկները, շողունները միայն կային: Իսկ խոտ չեղած մասերուն ճերմակ բուռերը, ճերմակ բռհողերը կ'երեւնային լերան ստորոտը ձորն ալ նոյն չորս ուռիներն էին որոնք ինչպէս միշտ հակեր էին իրենց ճիւղերը թափուած չոր տերեւներուն վրայ:

«Ուրկէ՞ կուգան զուռնային ու Ալերուն ձայները, ըսաւ: Ըճեպ հնձաններուն շատ ներսէ՞ն, լերան մէջէ՞ն ու ինծի չեն երեւնար: Ըճեպ անոնք իս կը տեսնեն ու ես անոնք չե՞մ տեսներ: Ըմը ուրկէ՞ կուգան թող գան, ես կուժս կը չալկեմ ու կ'երթամ»:

Խծկուռը խծկեց կուժին բերանը, որպէսզի փարատուելէն ջուրը չթափի վրան ու թրջուի, հանդչեքարէն չալկեց կըժչուանով ամուր մը դարձուց ու կապեց իրեն ու ճամբայ ելաւ:

Հարսնառի եղանակը յանկարծ զարկաւ զուռնան ու անմիջապէս ետեւէն սազերու, տէֆերու ձայները բարձրացան: Միասին ալ հարսնառի հարէնները կը կանչէին: Կիներ էին կանչողները: «Բացէք մարեր բացէք դռները բացէք: Մենք մեր հախըլուն առնենք դուք վերջը լացէք» մը ըսին, «Եկուր աղուոր աղջիկ հարս եղիր մեզի» մը ըսին, «Ժողվէ հարսնեւորդ առ երթանք մեզի մը ըսին, ան ի՞նչ հարէններ կանչեցին, ան ինչքա՜ն տէֆեր ու սազեր զարնուեցան, ան ինչքա՜ն անհամար էին կանչողները:

«Մեր հարէնները կը կանչեն, ինտո՞ր ալ գիտեն, ըսաւ Քարամ Մամը, ըճեպ ի՞նչ ընեմ, չերթա՞մ, աղբիւրը մտնեմ ու կենա՞մ, ինչե՞փ ալ չատուոր են, ինչե՞փ ալ շատ Ալ կայ, հապա որ դուրս թափին ու ճամբաներս բռնեն, ես ինտո՞ր անոնց մէջէն տունս պիտի երթամ»:

Շուարեցաւ, կը դողար:

«Զէ նը որ չեն երեւնար ես փախչիմ ու երթամ» ըսաւ:

Շուտ-շուտ, շուտ-շուտ դարվերին ելաւ: Ձորբերանը մէկը յայտնուեցաւ քովը, յետոյ երկրորդ մըն ալ, յետոյ երրորդ մըն ալ: Երեք եղան: Մինչեւ գետինները կարմիր նուռի գոյն շապիկներով էին: Բոպի՞կ էին թէ կօշիկով, չէին տեսնուեր, աչքերնին նեղ ու երկայն էին ու իրեն կը նայէին:

«Ալերն են, Ալերը ասոնք են, վա՜յ ինծի, հիմա ի՞նչ պիտի ընեն, մէջերնին մնացի» ըսաւ մտքովը:

Արտերը ելան, խոզաններուն մէջէն քալեց, անոնք ալ հետը քալեցին: Վազեց, Ալերն ալ հետը վազեցին:

«Մենք քեզ տեսանք, ըսին Ալերը, կուժդ չալակդ աղբիւրէն որ ելար: Մենք քեզ ճանչցանք, դուն Քարամ Մամը չե՞ս, դուն ալ մեզ ճանչցա՞ր, ինտո՞ր պիտի ճանչնաս, ես Ցունարը չե՞մ, Գալենց Ցունարը, հարսը, ըսաւ առաջինը, ես Խանպակը չե՞մ, Անծեղկայի ձեր եղին դրացինը ըսաւ երկրորդը, ես Ալոն չե՞մ, մարանցդ հարսը, դուն իմ տալս չե՞ս:

Քարամ Մամը վախցաւ, չկրցաւ ըսել. «Դուք մեռած էիք, դուք Ա՞լ եղեր էք»:

«Եկուր կուժդ վար առնենք քեզ մեր հարսնեւորնը տանինք, կը տեսնես մեր հարսը, մի վախնար, նորէն քեզ կը բերենք, կուժդ չալակդ կուտանք տուն կ'երթաս» ըսին Ալերը:

Կուժը չալակէն վար իջեցնել ուզեցին: Քարամ Մամը սարսափէն այլայլեցաւ, դեղնեցաւ, դողաց իր բոլոր ուժովը պոռաց.

«Ես չեմ գա՜ր... ես կը վախնա՜մ ձենէ...»:

Այնքան բարձր պոռաց որ իր ձայնէն արթնցաւ, աչքերը բացաւ, ելաւ նստաւ, իր չուրջը նայեցաւ:

Ոչ իրենց չեմերը նստող Գորթալ Մարը, Մարգրիտ Մարը, Քնար Մարը կային, «կնիկ ո՞ւր» հարցուցին իրեն:

Ոչ կուժը չալակը Հնձանին ձորը Երեք Ակը գնաց լըվաս եփելու ջուր բերելու:

Ոչ յանկարծ զուռնա տավուլը չալեցին ձորը թնդացուցին:

Ոչ գոյն գոյն չուխաներով որմաններով բանուած սալային վրայ հինայի ափէն խաղցուցին կիները պարելով ու իրենք իրենց վրայ դառնալով:

Ոչ ծափապարին եղանակը զարկաւ զուռնան, հարսնեւոր այրերը, կիները պարելով իրարու դառնալով իրարու ծափահարելով այնպէս կանչուըռտեցին, այնպէս գետիններուն ոտք կոխեցին որ Երեք Ակին աղբիւրը երերաց:

Ոչ անհամար բերաններ հարսնառի հարէնները կանչեցին, սազերը զարնուեցան զիլերով տէֆերը չալեցին, հարսը մօրը տունէն հանեցին:

Ոչ Ցունարը, Խանպակը, Ալոն Ալ եղեր էին, կուժը չալակէն վար առնել Ալերուն հարսնեւորնը զինքը տանիլ ուզեցին:

ՅԱԿՈԲ ՄՆՋՈՒՐԻ

(*) Ալիկ կանաչ թարմ լուբիային, լըվաս չոր ճերմակ լուբիային կ'ըսեն:

ՄԱՅԻՍ 28-Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հայաստանի անկախութեան տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Յունիս 3ի Շաբաթ գիշեր, Փարիզի Երդ Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Վեց երկար դարեր, ազատութեան սիրով տոգորուած հաւատաւոր հայ ժողովուրդի սպառիչ ճիգերով եւ անմահ քաջերու հերոսական պայքարներովը ձեռք բերուած՝ անկախութեան հռչակման 54-րդ տարեդարձին առթիւ, Հայութիւնը եկած էր իր մասնակցութիւնը բերելու,

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Երբ քաղաքում իմացան ուստա Մկրտչի որոշումը, բոլորն անխտիր եկան այն եզրակացութեան, որ դամբանաքար պատրաստելը պատրուակ էր ուստայի համար՝ չերեւալու մարդկանց մէջ, քանի դեռ թարմ էր ընտանեկան չտեսնուած եւ չլսուած խայտառակութեան տպաւորութիւնը: Սակայն ո՞ւմ մտքով կ'անցնէր չարախնդալ ուստայի դժբախտութեան վրայ: Բոլորին պաշարել էր սոսկումը՝ ինչպէս սրբապղծութիւնից: Ինչպէս էր համարձակուել Հեղնարը՝ այդ անառակ կինը, պղծել պայծառ ուստայի անկողինը... Եւ ո՞վ էր եղել արդեօք այն իժի ծնունդը, որ գայթակղեցրել էր այդքան տարիների անարատ կնոջը...

Թաղման հէնց հետեւեալ օրն ուստայի ընկերները վերցրին Սաֆարի երեխաներին եւ սկսեցին շրջել շուկաները, արհեստաւորների եւ առեւտրականների խանութները, չայխանաները, ղայֆախանները, միկիտանները՝ Հեղնարի սիրեկանին գտնելու համար: Նրանք իրենց գրպաններում ունէին նրա համար խնամքով սրած դանակներ: Բայց նա չկար: Ո՞վ գիտէ, գուցէ եւ կար, գուցէ եւ Սաֆարի երեխաները տեսնում էին նրան, բայց չէին ճանաչում, որովհետեւ նրանք յիշում էին երիտասարդի միայն փափախը: Ըստ երեւոյթին, տղան իր հայկական չափխան Թուրքական փափախով փոխարինում էր միայն Թուրքական Թաղամաս գնալիս՝ բոստանների մէջ, տեղով անցնող ճանապարհի ոլորներից մէկում, որտեղ եւ անշուշտ, Հեղնարն էր իր չաղրան ծածկում կամ վար առնում:

Ճիշդ է, երիտասարդին տեսել էին նաեւ Թրքուհիներից ոմանք, բայց տեսել էին անցողակի, հապճեպ, չաղրայի անվըստահօրէն բացած ճեղքից: Նրանք հազիւ թէ կարողանային յիշել նրան, իսկ եթէ յիշէին էլ, չէին համարձակուի ծպտուն հանել այս մասին, խոստովանել որ նայել են նրան ցոյց են տուել իրենց երեսը այլազգ մարդուն, Հային, անառակին: Այդ եռակի յանցանքի համար կը շողար սրած պողպատի մի կտոր եւ աշխարհը կը պակասէր եւս մի կնոջով...

Ի զուր փնտռտումներից յուսահատուած, բոլորն իրենց յոյսը դրել էին Սամծու վրայ, որպէսզի նա ինքն իր շանթով տեղն ու տեղը ոչնչացնէր մեղաւորին, թոյլ չտար նրան՝ մնալ անպատիժ եւ գայթակղութիւն ծառայել իր նման ուրիշների համար: Հարկաւոր էր ցասում, վրիժառութիւն: Բոլորը սոսկահար սպասում էին դրան, սպասում էին, թէ պիտի գար մի հրաշք՝ ընտանիքի սրբութիւնը նորից հաստատող: Բայց եւ միաժամանակ, բոլորն իրենց հոգու հեռաւոր խորքում կասկածում էին, թէ կը գա՞ր արդեօք այդ հրաշքը... Եւ ի՞նչ պիտի հաստատէր այն՝ եթէ գար... Մի՞թէ անպայման ընտանիքի սրբութիւնը... Եւ ոչ թէ սիրոյ իրաւունքը...

×

Ոսկերիչ Վաղինակի տղան՝ Վարոսը, քանդեց օձիքի կոճակները եւ չարունակեց քայլել: Անասելի տօթը շնչահեղձ էր անում նրան, եւ չէր կարողանում որոշել՝ դրսո՞ւմն էր այդ տօթը, թէ ներսում: Շափխայի տակից նրա ճակատին թափուած մազերը փոշէկալել էին եւ գորշ էին թւում: Նրա աչքերը յոգնել էին եւ կորցրել իրենց յանդուգն, կանանց շփոթեցնող արտայայտութիւնը: Որոնող հայեացքով նա անդադար շուրջն էր նայում, բայց ոչինչ չէր տեսնում: Մի անգամ միայն նա կանգ առաւ, սթափուեց, փորձեց որոշել իր որտեղ լինելը: Նրա երկու կողմերում Գիմրու մի յարկանի տներն էին. սեւ ու նարնջագոյն տուֆաքարերից, կամարապատ դարպասներով, դռներով եւ լուսամուտներով: Փողոցը լուռ էր ու խաղաղ, այնտեղ ոչ ոք չկար: Այդ անդորրութեան մէջ առաւել անտանելի էր Վարոսի համար իր խռովայոյզ վիճակը:

Ի՞նչ անել, ի՞նչ անել...

Ահա Թաթոս հօրեղբօր տունն աջ կողմում: Զմտնե՞լ արդեօք այնտեղ, չխօսե՞լ հօրեղբօր կնոջ հետ, չպատմե՞լ նրան այն, ինչ որ չի պատմել դեռ ոչ ոքի... Բայց ինչո՞ւ պատմել, ի՞նչ կը փոխուի դրանից...

Գուցէ մտնել Փալանջո՞նց մօտ... Ահա նրանց տունը ձախ կողմում: Եթէ Վարոսը մտնի այնտեղ, Փալանջոնց ողջ ընտանիքը դուրս պիտի վազի նրան ընդառաջ: Գոհարը պիտի ամաչի, բայց եւ հայեացքը չխոնարհելով, պիտի ժպտայ եւ աչքով անի խոստմնալից: Ընտանիքն ուզում է, որ Վարոսն իրենց փեսայ դառնայ, իսկ Գոհարը սիրում է նրան: Ինչո՞ւ է սիրում... Ո՞ւմ է պէտք...

Կամ գուցէ մտնել ա՞յս տունը... Վարոսը չի յիշում, կամ չգիտէ, թէ ում տունն է դա, բայց նրան հարկաւոր է ընդամէնը մի թաս ջուր խնդրել իր տօթ հոգու համար: Իսկ ինչո՞ւ խնդրել, ի՞նչ պիտի օգնի ջուրը...

(48 — Շար.)

ներշնչելու եւ խանդավառելու անկախութեան գաղափարով:

Ցանկայս երգուած «Մեր Հայրենիք»էն յետոյ, բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան նախագահ ընկեր Հրանտ Սամուէլեանը, որ նախ հրաւիրեց մէկ վայրկեանի լռութեամբ յարգել Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ–Ապարանի հերոսներուն յիշատակը:

Ընկեր նախագահի խօսքերը հետեւեալ կերպով կարելի է ամփոփել.

«Յիսունեւչորս երկար տարիներ անցած են այն երջանիկ օրէն ի վեր, երբ Հայոց դարաւոր պատմութեան մէջ անջնջելի տառերով արձանագրուեցաւ պաշտելի թուական մը՝ Մայիս 28ը: Այդ անմոռանալի օրը՝ հիմը դրուեցաւ անկախ Հայաստանի Հանրապետութեան: Ազատութիւնը, սեփական հայրենիքը, երազ մըն էր մեզի համար, առով կը խանդավառուէինք, այդ երանելի օրուան ակնկալութեամբ կը զօտեպնդուէինք: Յոյսն ու հաւատքը քաջալեր կը հանդիսանային մեր հեռաւոր, փայլուն ծրագիրներուն: Մայիս 28ին, հրաշք մը գործուեցաւ Արարատեան դաշտին վրայ, Հայոց ժամանակակից պատմութեան ամէնէն ճակատագրական օրերուն, երբ լինել թէ չլինելու հարցականը դրուած էր նժարին վրայ, երբ մեր դարաւոր թշնամին Թրքահայաստանը արեան բաղնիքի վերածելէ ետք, կուգար սահմանին միւս կողմը ծուարած Հայութիւնն ալ բնաջնջելու դիւային ծրագրով, հայ ժողովուրդը մէկ սիրտ, մէկ հոգի կանգնեցաւ դահիճին գերակշիռ ուժերուն դէմ, եւ Սարդարապատի, Բաշ–Ապարանի ու Ղարաքիլիսէի պատմական կռիւներուն մէջ, ծունկի բերաւ զայն, անոր պարտադրելով Հայաստանի անկախութիւնը:

«Ամէն տարի ոգեկոչելով Արարատեան դաշտի հրաշապատում ճակատամարտները, յարգանքով կը խոնարհինք այն բոլոր հերոսներուն յիշատակին առջեւ, որոնք իրենց կեանքը զոհեցին, ազատ հայրենիք մը պարգեւելով հայ ազգին: Հիւսիսէն ու հարաւէն փչող մահասարսուռ խորշակները խորտակեցին անկախ Հայաստանը: Կրկին ինկանք օտարի տիրապետութեան տակ: Փոխուեցաւ վարչաձեւը, սակայն մնաց Մայիս 28ը, կոթողը: Այդ կոթողին վրայ է որ, կը տքնի, կ'աճի Հայութիւնը օրէ օր նոր նուաճումներ արձանագրելով: Այդ կոթողին վրայ հասակ կը նետէ նոր սերունդ մը՝ տոգորուած հայրենասիրական ջերմ զգացումներով»:

Գրաւոր ուղերձով մը ընկ. Կ. Մուրատեան բերաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խօսքը միշտ հաւատարիմ մնալու ազատ ու անկախ Հայաստանի գաղափարին եւ Թրքական հողերու պահանջին:

Բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօս ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան եւ խօսեցաւ կուռ ճառ մը, բնաբան առնելով մեր պատմահայր Մ. Խորենացիին հետեւեալ բառերը. «Զի թէպէտ եւ եմք ածու փոքր եւ թուով յոյժ փոքու սահմանեալ եւ զօրութեամբ տկար եւ նուաճեալ թագաւորութեամբ, սակայն բազում գործք յարութեան գտանին գործեալ ի մերում աշխարհի»:

«Մեզմէ 15 դար առաջ, Խորենացին կը գրէր իր պատմութիւնը քրքրելով հոլովոյթը երկու տասնամեակի ընթացքին, ներշնչելով վստահութիւն եւ յոյս ապագայ սերունդներուն»:

Ընկ. Մկրտիչեան իր քիչերէն մէկը մասնակցող այդ ժամանակի կռիւներուն, հետեւաբար իրազեկ՝ 1918էն առաջ եւ յետոյ տեղի ունեցած անցքերուն, տուաւ մանրամասնութիւններ այդ օրերուն տիրող գոյավիճակին, սկսելով 1914ի պատերազմէն, հայ կամաւորական խումբերու կազմութեան, յոյսերու եւ յուսախաբութեան, վերադարձ երկիր, որ դէպք 1917ի Փետրուարեան յեղափոխութեան, Արեւմտահայաստանի ինքնավարութեան, Դեկտեմբերեան յեղափոխութիւն, ռուսական բանակի քայքայում, դէպի տուն նշանաբանով:

«Պատմական դրուագները չեն մոռցուիր, ժամանակները կ'անցնին, սերունդներ իրարու կը յաջորդեն, սակայն հայրենիքը կայ ու կը մնայ: Այսօր խորթ վարչակարգի մը տակ, Սարդարապատի յուշարձանը կը կանգնի հայրենի հողին վրայ, ուր իմ սերունդի մարտիկները իրենց արիւնը զոհաբերեցին յանուն հայ հայրենիքի»:

Օրուան խօսնակ ընկ. Գ. Ամիրայեան, կարգով բեմ հրաւիրեց գեղարուեստական բաժնի մասնակցողները: Արտասանեց յուզումով Օր. Անի Տէմիրեան Պարոյր Սեւակէն Կանգ ու պիտի լինինք, ընկ. Յովհ. Թաւլաղեան արտասանեց յաջող կերպով Բ. Կոռնեանի Երազ ունեցող ժողովուրդը, ինչպէս նաեւ Յովհ. Շիրազի Ամենայն սրտովը:

Պէտք է ըսել որ երկու արտասանողներն ալ իրենց հրաշալի ապրումներով եւ յստակ առոգանութեամբ ծափահարուեցան բուռն կերպով:

Պետրոս Պետիկեան մեներգեց քանի մը երգեր դաշնակի ընկերակցութեամբ:

Կարգը եկած էր Օր. Լին Տուբեանի, որ իր հրաշալի ձայնով, ծափերու մէջ, երգեց դաշնակի ընկերակցութեամբ Տիկին Նաոմի Կիրովնայի Զայն տուր ո՛վ ծովակը, Մայրական խօսքը, Փոքրիկ տղան եւ Պսակ, պսակը:

Կովկասեան պարախումբը հայկական պարերով խանդավառեց հասարակութիւնը:

Նախագահի փակման խօսքերէն յետոյ վերջացաւ գեղարուեստական բաժինը, եւ սկսաւ պարահանդէսը, Պետրոս Պետիկեանի նուագախումբով, որ տեւեց մինչեւ լոյս խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ: Խնջոյքի բաժնին մէջ ժողովրդական երգերով ներկաները խանդավառեց Ատիս Հարմանտեան:

Պ. ՋՊՈՒՔՃԵԱՆ

ՄՈՒԹԱՖԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

«Որքա՛ն իմաստուն ու գեղեցիկ է բնութիւնը իր գիծերու եւ գոյներու լեզուին մէջ»: Այս խօսքերը կը լսենք Մութաֆեանի նկարներէն, ցուցադրուած Լիոն, քաղաքապետին բարձր հովանաւորութեան տակ:

Մութաֆեան յոգնութիւնը արհամարհող նկարիչ մը կը թուի: Այդ տպաւորութիւնը կուտան մեզի 27 անհատական ցուցահանդէսները, որ կ'երկարին մինչեւ Սան Ֆրանսիսկօ: Ապշեցուցիչ թիւ մը, եթէ նկատի առնենք բոլոր դժուարութիւններն ու նեղութիւնները, որոնք կապուած են նկարներ փոխադրելու հարցին հետ:

Բացման առաջին ժամուն իսկ, օտար արուեստագէտներու եւ նկարիչներու բազմութիւն մը լեցուց սրահը, լեցուց նաեւ տպաւորութեան մատեանը հիացիկ տողերով:

Արդարեւ, Մութաֆեանի նկարները հմայք մը ունին իրենց հարուստ գոյներու փնտռուած ներդաշնակութեանց մէջ, որ մեր երկրին կուտան բացառիկ գեղեցկութիւն մը, վկայութեամբ օտարներու գրածներուն:

Այս երեսուն նկարները, երեսուն տարբեր ժպիտներ են Սեւաններու եւ Արարատներու, վանքերու եւ ծաղիկներու, ինքնատիպ նկարիչի մը աչքով տեսնուած: Լայն եւ ազատ մեկնաբանութեան մէջ թարմ են անոնք եւ ինքնեկ, բայց ամէն բանէ առաջ բանաստեղծական մէկ մէկ էջեր են գոյնի լեզուով գրուած:

Ցուցահանդէսէն առաջ, «Լը Փրոկրէ» մեծ օրաթերթը կը գրէ.

«Զանազան քաղաքներէ ետք Ֆրանսայի եւ արտասահմանի, Լիոն եւս պիտի տեսնէ այս չքնաղ ցուցահանդէսը տաղանդաւոր նկարիչի մը՝ Մութաֆեանի, որ ամբողջովին նուիրուած պիտի ըլլայ Հայաստանի: Անոնք որ այցելած են այս գեղեցիկ երկիրը, այս ցուցահանդէսը յիշատակներու փունջ մը պիտի ըլլայ հրաշալիօրէն գեղեցկացած արուեստագէտին կողմէ: Անոնք որ տակաւին չեն այցելած, յայտնութեան մը առջեւ պիտի գտնուին ու պիտի ունենան անդիմադրելի փափաքը Արարատին երկիրը անպատճառ տեսնելու»:

Երկու օր վերջ կը շարունակէ նոյն թերթը.

«Այս ցուցահանդէսը նուիրուած է Հայաստանի բնութեան: Մութաֆեան նկարած է զայն քոլորխատի տուրքով, որ հրաշալիօրէն կ'արտայայտէ Հայաստանի գեղեցիկ աշունը: Միեւնոյն աչքով տեսնուած է սրբազան վայրերը, մենաստաններ, բարձր լեռներու վրայ ծուարած, պատմութիւնով հարուստ եւ գիւղացիներ, ընտանեկան աշխատանքի լծուած:

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի դեղագործութեան համալսարանի քննիչ յանձնախումբի (ժիւրի) առջեւ, նախագահութեամբ Փրոֆ. Հանրի Կաստոյի, Մարսէյլի բժշկական եւ դեղագործութեան համալսարանին տուայէնը 1972 Մարտ 24ին, դեղագործ Եդուարդ Մէսճեան արժանացած է «դեղագործութեան պետական բժիշկ»ի տիտղոսին շատ պատուաբեր յիշատակութեամբ, ինչպէս նաեւ թէզի մրցանակի մը իր ներկայացուցած «Լուսնոտութեան արդիւնքները կենդանիին վրայ» թէզին համար:

Եդուարդ Մէսճեան ծնած է Մարսէյլ 1934ին: Դեղագործութեան վկայականը ստանալէ ետք 1955ին, վարած է բազմաթիւ պատասխանատու պաշտօններ յատկապէս Մարսէյլի բժշկական եւ դեղագործութեան համալսարանին մէջ «չիմի անալիթիք»ի օգնական դասախօս եղած է: Հիւանդանոցներու մէջ իր կատարած ծառայութիւններուն համար արժանացած է «Հիւանդանոցներու ոսկեայ շքանշանին»: 1966ին, իր ներկայացուցած «Անչափահասներու եւ չափահասներու մօտ Թրիփթոֆանի թէսթերու ուսումնասիրութեան օժանդակութիւն» թէզին համար արժանացած է դեղագործութեան մագիստրոսի տիտղոսին:

Այժմ Եդուարդ Մէսճեան կը մասնակցի հետազօտութեանց աշխատանքներու, Ֆրանսայի առողջապահութեան եւ բժշկական հետազօտութեանց ազգային հիմնարկի նէօրոպսիքոլոժիի միութեան:

Գեղեցիկ քնարականութիւն մը կ'ոգեւորէ երանգային նուագները ու ձեւակերպերուն կուտայ ջերմութիւն մը որ հազուագիւտ է: Այս կարողութիւնը կը կռթնի շատ լաւ մշակուած, շատ վստահ արուեստի մը վրայ: Կը բաւէ դիտել թէ ինչ ոգիով նկարուած են Մութաֆեանի երկինքները, գիտնալու համար թէ լուրջ, անյագ եւ գեղեցիկ երանգապնակ ունեցողներու շարքին մէջ է ան»: Ժան-Ժաք Լերան

«Անհունօրէն ջերմեռանդ նուիրումով Մութաֆեան կ'երգէ իր կորսուած եւ վերագտնուած հայրենիքը: Դասական ըմբռնումներէն հեռու ենք, բայց շատ մօտ արուեստագէտին՝ որ ճանչցանք եւ սիրեցինք: Վերագտանք նորագոյն զգայնութիւնը Մութաֆեանի եւ անոր զուարթ գոյներուն սանդղաշարը որով կ'երգէ գեղեցկութիւնը Սեւանի «Լուսնակ գիշեր»ին եւ ցոյց կուտայ երանգային հազուագիւտ ներդաշնակութիւններու մէջ Արարատ եւ Արագած սրբազան լեռները Հայաստանի: Մութաֆեանի թեքնիքին եւ երանգապնակին մէջ կան բոլոր յատկութիւնները մեծ արուեստագէտի»: «Տեռնիէր Էօր», 5 Յունիս, Ռընէ Տէրուտիյլ:

Ն. ԿԻՒՋԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (80)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Ոչ, բայց երբ ատենապետը հրաժարի, բնական է, որ միւս երկուքը այլեւս չեն կրնար պաշտօնի վրայ մնալ:

— Չպէտք է հրաժարուել, գոչեց Սուսերեանց բռունցքը շարժելով:

— Եղած լմնցած է...

— Պէտք է ետ առնել այդ հրաժարականը:

— Կարելի՞ բան է:

— Կարելի կամ անկարելի՝ պէտք է ետ առնել... շուտ գնանք Պօղոս էֆէնտիին մօտ:

Երկու թաղականները ուղղուեցան Թաղական Խորհուրդի ատենապետին տունը եւ դուռը զարկին:

Ծառայ մը եկաւ բանալու:

— Հիմա անպատճառ պէտք է Պօղոս էֆէնտին տեսնենք, գնա իմաց տուր:

— Անկարելի է, պատասխանեց ծառան պաղարիւնով:

— Ի՞նչպէս անկարելի է...

— Էֆէնտին հոս չէ:

— Ո՞ւր գնաց:

— Տիկինին հետ այս առտու գացին եւ ըսին, որ քանի մը օր պիտի չգան...

Շանթի հարուած մըն էր այս, որ կ'իջնէր երկու բարեկամներու գլխուն:

— Չպէտք է գացած ըլլան, գոչեց Սուսերեան:

— Զարմանալի բան, ձեզի սո՞ւտ պիտի խօսիմ, պատասխանեց ծառան:

— Անպայման պէտք է որ զինքը տեսնենք այս բոպէին...

Ծառան այլեւս չպատասխանեց:

— Քանի որ հոս չէ, ճար չկայ... երթանք, դիտել տուաւ ուսուցիչը:

— Պօղոս էֆէնտի հրաժարե՞ր է Թաղական Խորհուրդի պաշտօնէն, հարցուց Սուսերեանց ծառային:

— Լուր չունիմ, պատասխանեց այս վերջինը:

Սուսերեանց սրտմտած հեռացաւ պարոն Թորգոմին հետ:

— Գնանք Մկրտիչ աղայի քով, ըսաւ:

Այս վերջինը բարեբախտաբար տունն էր եւ երկու բարեկամները ընդունեցաւ սիրալիր կերպով:

— Հրաժարուե՞լ էք, գոչեց Սուսերեանց հազիւ բազմոցին վրայ տեղաւորուած:

— Այո, հրաժարեցանք, փորձանքէն ազատեցանք, պատասխանեց նախկին Թաղականը զուարթ դէմքով մը:

— Չպիտի լինի այդ բանը:

— Եղաւ լմնցաւ արդէն, հրաժարականները հիմա Պատրիարքին ձեռքը հասած ըլլալու են, վաղը թերեւս թերթերու մէջ կարդաք:

— Պէտք է ետ առնել անմիջապէս:

— Տղայական խօսքեր մի ընէք:

— Ի՞նչպէս տղայական խօսք, գոչեց Սուսերեանց...

— Պօղոս էֆէնտի անդառնալիօրէն հրաժարած է, հետեւաբար մենք ալ պաշտօնին վրայ չենք կրնար մնալ:

— Ի՞նչ է այս անակնկալ հրաժարականին պատճառը, հարցուց ուսուցիչը:

— Չեմ գիտեր... կարծեմ թէ Պօղոս էֆէնտի ուրիշ թաղ մը պիտի փոխադրուի, անանկ բան մը ըսաւ երէկ առտու:

— Տիկին Շաղիկի մասին եղած տարաձայնութիւններուն հետեւանքն է:

— Տեղեկութիւն չունիմ... ինչ որ գիտեմ, սա է թէ՝ Պօղոս էֆէնտիի հրաժարականը անդառնալի է... եւ որպէսզի պատրիարքը զայն չմերժէ, ինքը անձամբ իր հրաժարականը պիտի տանէր եւ ընդունել պիտի տար:

— Բայց դասալքութիւն է դա, գոչեց Սուսերեանց:

— Կրնայ ըլլալ, սակայն այս այսպէս է:

— Կը բողոքենք յանուն թաղեցիներուն:

— Այդ ձեր գիտնալիք բանն է:

— Եւ կը պահանջենք, որ հրաժարականը մերժուի:

— Չեմ կարծեր, որ այդ բանը կարելի ըլլայ:

— Յանուն ժողովուրդին կը խօսիմ:

— Գիտեմ, սիրելիս, բայց անօգուտ է:

— Քանի որ Պօղոս էֆէնտի թաղին մէջ կուսակցութեան մը պետ հանդիսացաւ, քանի որ մինչեւ հիմա պայքար մղեց՝ չի կրնար հրաժարիլ առանց նախապէս մեր կամքը առնելու...

— Եւ սակայն հրաժարեցաւ:

— Մենք չեղեալ կը նկատենք թէ անոր եւ թէ ձեր հրաժարականը:

— Շնորհակալ եմ ձեր մեզ հանդէպ ցոյց տուած համակրութենէն, բայց...

— Յանուն ժողովուրդին կը պահանջենք, որ վաղն իսկ ձեր պաշտօնը շարունակէք:

— Անիկա չըլլար...

— Հակառակ պարագային ձեզ բռնի պիտի տանինք Խորհրդարան...

— Կը խնդրեմ, պարոն Սուսերեանց, տղայական խօսքեր մի ընէք:

— Ժողովուրդին կամքը յարգեցէք...

— Մեր հրաժարականները անդառնալի են, ալ չխօսինք այդ մասին:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Վահրամ Պապիկեան եւ զաւակները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝
ՎԱՀՐԱՄ ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 11ին, 59 տարեկանին յետ անողոք հիւանդութեան:
Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Երեքշաբթի (Յունիս 13) ժամը 10ին Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ: Իսկ թաղումը՝ ժամը 15·30ին Վալանս:
Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ նկատել:
ՅԱՌԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Պապիկեանի եւ զաւակներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Սինանեան եւ զաւակները խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղիկով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍԻՆԱՆԵԱՆԻ
մահուան առթիւ:

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆ - ՌԱՖԱՅԷԼԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ
Կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի բոլոր մասնաճիւղերուն, Շաբաթ, Յունիս 17ին:
Արձանագրուիլ այժմէն մինչեւ Յունիս 13 Երեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 17 Ահարոնեան ակումբը: Ծախք՝ 20 փրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները.—
Սիրանոյշ Նորատունկեանի թաղման առթիւ.— *Պր. Նորատունկեան Տօնիկ 200 Ֆր. Բիբեան ընտանիք 40, Շահնիկ Մինասեան 20, Խաչվարդ Թաղոյեան, Կէօնճեան ընտանիք, Աւագ Զալկըճեան, Պօղոս Պէրպէրեան, Փեղէս, Ազատուհի Պօյաճեան, Ռաքէլ Էնէշեան, Սերոբ Գինոսեան, Էօժէնի Տէրպատեան, Էլիզ Ղազարեան 10ական, Ագնէս Սիվազլեան 5 փրանք:*
Եղսա Եղիկեանի մահուան առթիւ.— *Հայկազ Սարգիսեան 50, Ժողովար - եան - Պարէլ 40, Զարուհի Մարկոսեան, Պետրոսեան ընտանիք, Մկրտիչեան 20ական, Երէցկին Միքայէլեան 10 Ֆր.:*

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ
ՀՌՉԱԿՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ
(Մայիս 28) կը տօնուի
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Դրօ խումբին, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան եւ Ֆրանս. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին:
18 Յունիս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ:
Կը նախագահէ
ընկ. ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ
Կը բանախօսէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ
Գեղարուեստական յայտագիր Նոր Սերունդին կողմէ: Հայկական պարեր, արտասանութիւն՝ Օր. Օր. Ժընըվիէվ Պարտաքճեանէ եւ Արփինէ Կարապետեանէ եւ ուրիշներէ: Նաեւ երգ ու մեներգ:
Մուտքը ազատ է

ՔՐՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԾՈՎԱՓ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Պանեէօ-Քաշանի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի, Յունիս 18 դէպի Էթրըթա (Ֆրանսայի գեղեցիկ ժայռերը):
Ժամադրավայր.— 1) Առաւօտեան ժամը 7ին Պանեէօյի Լիւէս *սինեմային առջեւ: 2) 7·15ին Փորթ տ'Օրլէանի Զօր. Լըքլէրի արձանի քով:*
Երթուդարձ 25 Ֆր.: Երախաներուն համար (10 տարեկանէն վար) կէս գին:
Արձանագրուիլ Կապոյտ Խաչուհիներու մօտ կամ հեռաձայնել՝ 253-49-78:
Անձրեւի պարագային պատսպարուած տեղ ապահովուած է:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Փոթորիկ» խումբի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ (16 Յունիս) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տուն: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:
ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ (16 Յունիս) ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տուն: Կարեւոր օրակարգ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին կողմէ, Յունիս 25ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պօրըկարի *գեղեցիկ պուրակին մէջ, պաղ ջուրին մօտ:*
Ձուկ պլաֆ, հայկական համադամ ուտելիքներով՝ պատրաստուած Խաչուհիներու կողմէ:
Հաճելի անակնկալներ, բարձրախօս:
(Անձրեւի պարագային Յուլիս 2ի Կիրակին):

ԼԻՈՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան, *Սէն Մօրիսի Բլօ-Մոնտէրուլի ծանօթ դաշտին վրայ,*
ի նպաստ Հայկազեան վարժարանի
կիրակի Յունիս 18ին առաւօտեան ժամը 10էն սկսեալ մինչեւ երեկոյեան ժամը 9
Մասնաւոր օթոքառ մը կը մեկնի եկեղեցիի դրան առջեւէն առաւօտեան ժամը 10ին:
Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր, զանազան խաղեր վարժարանի աշակերտութեան եւ երիտասարդներու կողմէ:
Ձուկ պլաֆ, արեւելեան համադամ ադանդերներ, շամփուրով խորոված եւն.
Հանգանակութիւն չկայ

Ա Ջ Դ

Մոնմորանսիի եւ Անտիեփի Հանգստեան տուներուն այցելութիւնները արտօնուած են ամէն օր, միմիայն ժամը 14էն 18 (Նահանգապետութեան հրամանով):
ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
(Կնիք)

Ի ՆՊԱՍՏ ԻՍԻԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՃԱՇ

Կազմակերպուած Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբին կողմէ
Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 18էն սկսեալ մինչեւ լոյս գիշեր, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան - Գ. Մ. Ալէմշահ սրահը
26, RUE TROYON — SEVRES
Կը խօսի ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Պետրոս Պետիկեան *եւ իր նուագախումբը*
Զանազան անակնկալներ
Զեկուցում Տան Յանձնախումբի՝ շինարարական եւ նիւթական
ՃԱՇԱԳԻՆ 30 ՖՐ.

ԻՍԻԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
16րդ ցանկ
Տէր եւ Տիկ. Զատրեան 450 Ֆր., Օր. Շէխիկեան (Երանոսեան) 500, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէսեան Արա, Տէր եւ Տիկ. Կարապետեան Կարապետ, Տէր եւ Տիկ. Պալըճեան Գէորգ 1000ական, Տէր եւ Տիկին Սապոնճեան 50, այրի Տիկին Գոճիկեան Հրանդ 150, Տէր եւ Տիկին Շահինեան Հայկ 50, այրի Տիկին Մարգարեան (անուշավաճառ) 10 Ֆր.:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի Յունիս 18, Օ Մօփա
Կազմակերպուած Ռոմանի Հայ Համայնքի Բարեկամական Միութեան կողմէ

GERMAIN SANCHEZ
31 bis, Avenue de Tassigny
94 - CHARENTON
Tél. : 893-23-00
Agent Immobilier Agréé
Affilié à la Caisse de Garantie des A. I. F.

Vous propose à ALFORTVILLE, angle rue des Epinoches et rue des Anguilles
Terrain d'environ 337 m2 — Possibilité d'acquérir en plus un petit pavillon libre avec terrain de 230 m2
Crédit 80 %

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ
Շաբաթ Յունիս 24, ժամը 15·30ին ի նպաստ Շաւիլի հայկ. դպրոցին, Թաղապետարանի սրահին մէջ:
Մասնակցութեամբ տեղւոյն բոլոր միութիւններուն եւ բարձր հովանաւորութեամբ Կաթող. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 18 Յունիս ժամը 10էն 22
Առաջին անգամ ըլլալով, այս տարի տեղի կ'ունենայ 18 Յունիս Կիրակի ԱՆՏԻԵՓԻ դարաստանին մէջ
1, Rue Jean Finot — Andilly
նորակառոյց ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ կողքին մասնաւոր խնամուած յայտագրով մը:
Դուռները կը բացուին ժամը 10ին եւ կը տեւէ մինչեւ ժամը 22:
Կէսօրին կարելի է ճաշել ճաշացուցակին համաձայն: Կարելի է նախօրօք սեղաններ ապահովել հեռաձայնելով Անտիեփ 989-46-31 եւ կամ Աղքատախնամի կեդրոնը 878-02-99
ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ, թէ՛ կէսօրին եւ թէ երեկոյին: Անչափ առատ ամէն տեսակ ուտեստեղէն եւ ըմպելիներ:
Բացառիկ ժամանցի օր մը, նուագ, երգեւ անակնկալներ, առիթ տալով պատըպարեալներուն նոյնպէս զուարճանալու:
ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով:
Մուտք 5 փր. ուսանող եւ երախաներու 2 փրանք
Անձրեւի պարագային, ապահովութիւններ ձեռք առնուած են: Կառքերը կրնան օգտուիլ քաղաքապետարանի հրապարակէն:
ԾԱՆՕԹ.— Անտիեփ երթալու համար շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նոռէն եւ իջնել Անկէն (իւրաքանչիւր քառորդ ժամուն, անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 10 օթոպիւսով իջնել Անտիեփի քաղաքապետարան: — Օթոպիւսի ժամերը 10·05, 11·10, 12·15, 14·10, 15·10 — վերադարձ 18·35, 19·15, 20·05 եւ 21·10:
Հանգստեան տուներու կառքն ալ ժամը 11էն պիտի սպասարկէ հանդիսականները դաշտահանդէս առաջնորդելու համար::
ԿԱՐԵՒՈՐ.— Կը յանձնարարուի պաշարեղէններով չգալ եւ ծախսել տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն ըլլալուն:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԵՒ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին կողմէ Յունիս 18ին, Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 14էն սկսեալ Փոն-տ'Էվէքի (Լա Փոնրի) պաղ աղբիւրին մօտ:
Երգ, արտասանութիւն, պար դպրոցի աշակերտներու կողմէ:
Ձուկ պլաֆ, առատ կերուխում:
Անձրեւի պարագային նոյն հանդէսը Գասպար Իփէկեան ակումբին մէջ, 40, Ռիւ Վիքթոր Ֆօժիէ, Վիէն:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ամավերջի հանդէս - դաշտահանդէսը Յունիս 25ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆ ԺԵՌՈՄԻ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Սէն Ժեռոմի եւ շրջակայքի հայ հասարակութիւնը 15 Յունիս, Սէն Ժեռոմի դպրոցի սրահի մէջ ժամը 21ին, Թաղը հետաքրքրող հարցերու շուրջ:

ՄԵՐ ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

24-25 Յունիս Լիւքսանպուրկ եւ Գերմանիա պտոյտ գեղեցիկ շոգենաւով մը Մօզէլ գետին վրայ երկու օր, պանդոկ, ճաշ եւ պտոյտը ամէնը մէջը 139 Ֆր.:
×
14-15-16 Յուլիս Զուիցերիա Նէօշաթէլ գետափի քաղաք մը լիճին վրայ. շատ մը տեսարժէք տեղեր պիտի այցելէք. երեք օր պանդոկ, ճաշ, եւայլն:
Գին՝ 195 Ֆր. ամէն ծախքերը մէջը:
×
2էն 20 Օգոստոս, օդափոխութիւն Աւստրիա - Սան Եոհան եւ Փօնկաօ, հրապուրիչ երկիր մը օդասուն 600 մեթր բարձր. շատ մը տեսարժան վայրեր:
750 Ֆր.:
Ամէն մանրամասն տեղեկութիւն կը տրուին Պր. Ճէզիրեանի կողմէ՝
RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
ԷՏ. ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

le CLUB des JEUNES de L'UGAB
Organise un voyage d'été
en ARMENIE
du 7 au 25 Août avec une extension en GEORGIE
Vol PARIS - EREVAN direct, séjour en pension complète à l'Hôtel ANI (1ère classe) en plein centre de la ville
Prix tout compris comprenant les excursions en ARMENIE et en GEORGIE 2000 Frs.
Renseignements — U. G. A. B. Club des Jeunes, 11 Square Alboni — Paris (16e)
Tél. : TRO. 03-18

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI 14 JUIN 1972

LE NUMÉRO 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS 9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 120 ֆր. Վեցամսեայ 65 ֆր.
Արտասահման Տար. 135 ֆր. Հատը 0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.439

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.439

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ՊԱՂՏԱՏ

Խորհրդային Միութիւնը ամէն օր աստիճան մը աւելի կ'ամրապնդէ իր քաղաքական ու տնտեսական – մասամբ նաեւ ռազմական — դիրքը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ։

Միջազգային մամուլը իբրեւ սովորական դէպք մը արձանագրեց Ալեքսէյ Կոսիգինի Իրաք այցելութիւնը երկու ամիս առաջ։ Եւ սակայն այսօր այդ այցելութեան արձագանգը մեծաչափինդ աղմուկով լսուեցաւ Պաղտատէն, երբ Իրաքի կառավարութիւնը Յունիս 5ին ազգայնացուց Իրաքի Քարիւղի Ընկերութիւնը։

Արեւմուտքի դրամատիրական շրջանակներուն եւ Մերձաւոր Արեւելքի քարիւղ արտադրող երկիրներուն մէջ մեծ խլրտնցում առաջ եկած է Պաղտատի կառավարութեան միակողմանի եւ յանկարծական այդ կարգադրութեան առթիւ։

Ապրիլ 9ին Խորհ. Միութեան վարչապետ Կոսիգինի եւ Իրաքի վարչապետ Պաքրի միջեւ կնքուած էր «բարեկամութեան եւ գործակցութեան» դաշնագիր մը։ Մանրամասնութիւններ չտրուեցան այս մասին։ Տարակոյս չկայ, որ քարիւղի շուրջ ալ խօսած էին երկու երկիրներու պատասխանատու վարիչները եւ որոշ համաձայնութեան յանգած։

Պաղտատի դաշնագիրը լրացնելու եւ աւելի ընդլայնելու նպատակով Մոսկուա գնաց Իրաքի Արտաքին նախարար Մուրթազա Սայիտ Ապտիւլպաքի, որ Յունիս 7ին համաձայնագիր մը ստորագրեց խորհրդային կառավարութեան հետ, երկու երկիրներու միջեւ «առեւտրական յարաբերութեանց» սերտացման մասին։

Այս այցելութիւնը տեղի կ'ունենար Իրաքի Քարիւղի Ընկերութեան ազգայնացումէն անմիջապէս վերջ։ Արտաքին նախարարին գլխաւոր նպատակն էր ապահովել Մոսկուայի աջակցութիւնը Պաղտատի կառավարութեան, որ նիւթական նեղ կացութեան մատնուած է։ Յայտնի չէ թէ ի՛նչ խոստումներ ստացաւ Ապտիւլպաքի խորհրդային կառավարութենէն, որ համակրանքով կ'ողջունէ Իրաքի կառավարութեան որոշումը։ Ըստ Մոսկուայի, ձերբազատուելով միջազգային դրամատիրութեան շահագործումէն, այժմ կը վերագտնէ իր քաղաքական անկախութիւնը։ Տէր կը դառնայ իր երկրի բնական հարստութեանց, կ'ապահովէ նաեւ իր ազգային տնտեսութեան անկախութիւնը, ի շահ իր ժողովուրդի բարօրութեան։

Պաղտատի կառավարութիւնը պէտք ունի 500 միլիոն տոլարի՝ ստեղծուած նոր կացութեան դիմակալելու համար։ Իր քարիւղին համար նոր յաճախորդներ պէտք է գտնէ։ Մեծ յոյս դրած է Մոսկուայի վրայ, որ սակայն խոստացած է միայն մէկ միլիոն թոն գնել ներկայ տարուան ընթացքին, իսկ 2 միլիոն թոն՝ յաջորդ երեք տարիներուն, փոխարէնը զանազան ապրանքներ տալու պայմանով։ Այսինքն փոխանակութեան ձեւով։

Սակայն Իրաք կ'ուզէ իր քարիւղը ծախել հաստատուն օտար դրամով (տոլլից), որուն անհրաժեշտ կարիքն ունի, իր զանազան պարտքերը վճարելու համար։

Միւս կողմէ Իրաքի Քարիւղի Ընկ.եան անգլիացի, հոլանտացի եւ ամերիկացի բաժնետէրերը կը սպառնան դատ բանալ բոլոր անոնց դէմ, որոնք քարիւղ կը գնեն Իրաքէն։

Մոսկուա ներկայիս առիթէն պիտի օգտուի՝ Իրաքի վրայ իր քաղաքական ազդեցութիւնը աւելի եւս շեշտելու համար։

Կառավարութեան պաշտօնաթերթ Իզվեստիայի Յունիս 7ի թիւին մէջ Կուտրիացեւ կը գրէ թէ երկու տարի առաջ բանակցութիւններ սկսած էին, Պաասի, Համայնավար կուսակցութեան եւ Քիւրտ Դեմոկրատ կուսակցութեան մասնակցութեամբ յառաջդիմական բոլոր ուժերու «Ազգային Ճակատ» մը ստեղծելու համար։

Արդ, այս ծրագիրը ցարդ չէ իրագործուած։ Ու դիտել կուտայ թէ առանց այս երեք կազմակերպութեանց գործակցութեան անկարելի է ընկերա-տնտեսական ծրագիր մը կեանքի կոչել։ Պաշտօնաթերթը ներկայ պայմաններուն մէջ յոյս չունի, որ Իրաք դառնայ իսկական ընկերվարական երկիր մը։

Պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսալը դիւանագիտութեան ամէնէն սովորական ու դիւրին միջոցն է։

Մոսկուայի եւ Պաղտատի փոխ-յարաբերութիւնները երեւութապէս կը հաստատեն թէ քսաներորդ դարու երկրորդ կէսէն ետք ալ այս ճշմարտութիւնը ի զօրու է միշտ։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԵՔԻՆ ԴԺԳՈՀ Է

Փեքին, որ Մոսկուայի նման երկար ժամանակէ ի վեր գրեթէ լուռ կը մնայ ամերիկեան ռմբակոծումներու ծաւալումին հանդէպ, առջի օր շատ խիստ ոճով դատապարտեց զայն։ Չինաստանի Արտաքին նախարարութիւնը երկար յայտարարութեամբ մը նախ նկատել կու տայ, թէ ամերիկեան զաղթատիրութիւնը աւելի քան ամիսէ մը ի վեր «ընդլայնած է իր զինուորական գործողութիւնները դաշտը Հիւս. Վիէթնամի դէմ»։ Ուաշինկթըն ոչ միայն ականներ զետեղած է Հիւս. Վիէթնամի նաւահանգիստներու մէջ, այլեւ մեծ թիւով օդանաւերով կը ռմբակոծէ բազմաթիւ քաղաքներ, գիւղեր եւ բնակչութիւն ունեցող ծովեզերեայ շրջաններ։ Աւելին՝ ռմբակոծումներու թիրախ կը դառնան այժմ չին-վիէթնամեան սահմանամերձ շրջաններ «վտանգելով եւ սպառնալով Չինաստանի ապահովութեան»։

Փեքին յիշեցնելէ ետք, թէ «չին եւ վիէթնամցի ժողովուրդները ընկերներ եւ եղբայրներ են», յիշեցնելէ ետք նաեւ, թէ երկու երկիրները «սերտօրէն իրարու կապուած դրացիներ են», խստիւ կը դատապարտէ «ամերիկեան զաղթատիրութեան այս նոր քայլը», այսինքն՝ պատերազմի դաշտի ընդարձակումը։

«Ամերիկեան զաղթատիրութիւնը պէտք է գիտնայ, թէ Վիէթնամի եւ Հնդկաչինի միւս հերոս ժողովուրդները առանձին չեն իրենց պայքարին մէջ»։

Ճշդենք, որ վերջին շաբաթներուն ամերիկեան օդուժը ռմբակոծեց երկաթուղիի գիծեր չինական սահմանէն հազիւ 32 քիլմ. հեռաւորութեան վրայ եւ դեռ առջի օր քանդեց փապուղի մը այդ շրջագիծին մէջ։ Ամերիկացիք, ինչպէս նկատել կուտան շատեր, կը փորձեն քանդել հաղորդակցութեան գիծերը Հիւս. Վիէթնամի եւ Չինաստանի միջեւ։

Մինչ Փեքին կը դատապարտէ ռմբակոծումները եւ կռիւները կը շարունակուին զանազան ճակատներու վրայ, ասդին Փարիզ ժամանած են Մ. Նահանգներու եւ Հիւս. Վիէթնամի գլխաւոր բանակցողները։ Դէտերը նկատեցին այս առթիւ, թէ երկու կողմերն ալ հաշտարար յայտարարութիւններ կատարեցին։ Այսպէս Թիւյ, Հիւս. Վիէթնամի պատուիրակութեան պետը նկատել տուաւ, թէ «նոր ցուցմունքներ»ով Փարիզ ժամանած է, իսկ Ուիլեըմ Փորթըր, ամերիկացի պատուիրակը, յոյս յայտնելէ ետք թէ խօսակցութիւնները կը վերսկսին, նկատել տուաւ, թէ իրենք պիտի փորձեն «աւելի ճկուն» ըլլալ։

Քաղաքական շրջանակներու համոզումով փարիզեան բանակցութիւնները կըրնան վերսկսիլ շուտով, թէեւ դեռ այդ իմաստով յայտարարութիւն չէ կատարուած ցարդ։

ԿԻՆ ՄԸ ՓԱՐԻԶԻ ԳԼՈՒԽԸ

Առաջին անգամ ըլլալով թաղապետապատմութեան մէջ, կին մը նախագահուհի ընտրուեցաւ Փարիզի Թաղապետական Խորհուրդին։ Արդարեւ, Տիկին Նիքոլ տը Հօթքլոք, 30ի դէմ 43 ձայնով, երրորդ քուէարկութեան, Փարիզի Խորհուրդին գլուխն անցաւ։ Եւ եթէ միայն երրորդ քուէարկութեան ընտրուեցաւ, պատճառն այն է որ իր իսկ մեծամասնութիւնը (Իւ. Տէ. Էռ.) չուզեց զինքը ընտրել առաջին շրջանին։

Տիկին Նիքոլ տը Հօթքլոք, 59 տարեկան, բնիկ Լոռէնցի, գործօն մասնակցութիւն բերած է Դիմադրութեան մէջ, Գնդ. Ռէմիի ցանցին մէջ եւ այն հազուագիւտ կիներէն է, որ ոչ միայն պատերազմական խաչի արժանացած է, այլ եւ Պատուոյ Լեգէոն առած է զինուորական մարզին մէջ։ 1962էն ի վեր երեսփոխան ընտրուած է ամէն անգամ, 15րդ թաղամասէն բայց դիրքը քիչ մը խախուտ է յաջորդ ընտրութիւններուն համար։ Ազգ. Ժողովին մէջ ալ մաս կազմած է զանազան յանձնախումբերու եւ 1962էն ի վեր անդամ է նաեւ Ազգ. Ժողովի Իւ. Տէ. Էռ. խմբակցութեան Քաղաքական Բիւրոյին։

Հազիւ գործի գլուխ անցած, յաջորդաբար պիտի ընդունի Ժիւլիանա Թագուհին, Իրաքի նախագահը եւ Պուրկիպան։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

ՍԹՈՔՀՈԼՄԻ մէջ Յունիս 5–16ին տեղի կ'ունենայ Մարդկային Միջավայրի միջազգային համագումարը։ Ամերիկեան պատուիրակութեան մաս կը կազմէր Հէրի Շուշան, որ Ներքին Նախարարութեան միջազգային գործունէութեանց տնօրէնն է։ Լիբանանէն մասնակցած է Օր. Թինա Սիմոնեան, Եկեղեցիներու Խորհուրդի երիտասարդաց բաժնին կողմէ։ Համագումարին յանուն Ալ Ահրամի, ներկայ էր Պր. Լեւոն Քէշիշեան, որ Շաբաթ օր (Յունիս 10ին) մեկնեցաւ Մարոք, ուր հիւրն էր Հասան Թագաւորի, ապա կ'անցնի Ալժէ, ուր կը գումարուի արաբական վեհաժողով մը։

Երկուշաբթի օր, Յանձնախումբի աշխատանքներու մէջ ընդունուած է Նոր-Զելանտական բանաձեւ մը, որ կը դատապարտէ Ֆրանսական հիւլէական փորձերը։ Այս առթիւ Ֆրանսայի Շրջապատի նախարարը, որ կը գլխաւորէ Ֆրանսական պատուիրակութիւնը, ըսած է թէ եթէ Ֆրանսա մտածէր թէ այդ փորձերը վտանգաւոր են, չէր ըներ։

ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԷՋՄԻԱԾԻՆ Կ'ԵՐԹԱՅ

ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Կարդինալ Եան Վիլլըպրանտ, որ նախագահն է Քրիստոնէութեան Միութեան Վատիկանի քարտուղարութեան, Յունիս 13էն 20 յաջորդաբար պիտի այցելէ Սուրիա եւ Խորհ. Միութիւն։

Կարդինալը Յունիս 13էն 15 պիտի մնայ Դամասկոս, ապա Պէյրութի ճամբով մեկնի Երեւան։ Այս այցելութիւնը կը տրուի ի պատասխան այն հրաւէրին, զոր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ըրած էր Ս. Քահանայապետին, երբ 1970 Մայիսին կ'ընդունուէր Պօղոս Զ.ի կողմէ։

Պատուիրակութիւնը կը բաղկանայ չորս հոգիէ, գերման Կարդինալին կ'ընկերանան Մարսէյլի Արքեպիսկոպոսը, իտալացի եպիսկոպոս մը եւ Հայր Ներսէս Վ. Տէր-Ներսէսեան, Մխիթարեան Ուխտէն։ Պատուիրակութիւնը Երեւան կը մնայ Յունիս 16էն 20։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼՖԱՍԹԻ Արտոյն թաղին մէջ հրացանաձգութիւն մը տեղի ունեցաւ կաթողիկէներու եւ բողոքականներու միջեւ, որուն հետեւանքով սպաննուեցան երեք հոգի, եւ վիրաւորուեցան բազմաթիւ զինուորներ։ Պելֆասթի եւ այլ քաղաքներու մէջ բողոքական ծայրայեղներ պատնէշներ հաստատած եւ դիրքեր գրաւած են։ Տասը հազարի մօտ զինուած մարդիկ քանի մը ժամուան մէջ Պելֆասթի երկու երրորդը գրաւեցին։

ԿԻՊՐՈՍԻ նախագահը մերժեց հրաժարիլ իր պաշտօնէն։ Սինոդոսի երեք հոգեւորականներ Մակարիոս Արք.ի հրաժարումը պահանջած էին։ Այս վերջինը նկատել տուաւ, թէ «երբ գայլեր կը յարձակին, հովիւը չի փախիր երեսի վրայ ձգելով իր հօտը»։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ Քիրմանշահ շրջանի մէջ երկու զօրաւոր շարժեր արձանագրուեցան։ Մարդկային եւ նիւթական վնասներու մասին տեղեկութիւններ չեն տրուած ցարդ։ Քիրմանշահ Թեհրանէն 310 մղոն արեւմուտք կը գտնուի։

ՉԻԼԻԻ դահլիճը հրաժարեցաւ, որպէսզի նախագահը՝ Ալէնտէ, ապա ըլլայ յարմար տարրերէ կազմուած նոր կառավարութիւն մը կեանքի կոչել։ Նախկին դահլիճին մէջ ընկերվարականներն ու համայնավարները տարակարծութիւններ ունեցան երկրին ապագայ տնտեսութեան ծրագրին մէջ։

ՊԱՐՍԻՑ ԾՈՑԻ երկու էմիրութիւններու ցեղախումբեր 24 ժամ տեւող բուռն կռիւներ ունեցան։ Շարժայի եւ Ֆուժեյրայի ցեղախումբերու կռիւներուն սպաննուեցան 25 հոգի։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Արդարութեան նախարարը՝ Շափիրօ հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն։ Մամուլը երեւան հանած էր անկանոնութիւններ իր հաշիւներուն մէջ։

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Արտաքին նախարարը Փարիզ հասաւ Երկուշաբթի օր եւ Երեքշաբթի ցերեկ հիւրն էր Նախագահ Փոմփիտուի։ Նախորդ օրը անոյշ-անոյշ խօսքեր փոխանակած էր Շումանի հետ, շեշտելով Փարիզի եւ Մոսկուայի յարաբերութեանց «նոր եռանդը»։

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻ

— ԲԱՑՈՒՄ —

ԼԻՈՆԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ

INAUGURATION DU MONUMENT A LA MEMOIRE DES ARMENENS A DECINES

Monsieur l'Archevêque,

Messieurs les Représentants Religieux,

Messiers les Parlementaires,

Mesdames, Messieurs,

Nous voici réunis aujourd'hui, pour inaugurer un monument érigé à la mémoire d'un peuple et je vous avouerai que je suis très embarrassé pour vous exprimer les sentiments qui sont les miens : car, devant un tel monument, devant un tel souvenir, il est bien difficile de dire que l'on est fier d'être un homme, un homme qui réfléchit, qui cherche son devoir, qui veut aider ses semblables.

Devant un tel monument, et tout ce qu'il amène à mon esprit, tous les massacres et toutes les atrocités, je me demande comment les hommes pourraient se sentir quelque chose de commun avec les criminels qui ont mené le peuple arménien à la déportation, à la souffrance et à la mort.

J'avoue encore que je ne peux relire, sans en être profondément bouleversé, le télégramme tristement célèbre, par lequel le Ministre turc, TALAAT BEY, ordonnait le massacre impitoyable des Arméniens ; c'est surtout une phrase de ce texte qui reste gravée au fond de ma mémoire, car elle montre comment l'homme arrive à renier sa propre dignité : « Il faut, écrivait-il, mettre fin à l'existence des Arméniens, sans écouter les sentiments de la conscience ».

Comment ne pas reculer d'horreur, comment imaginer qu'un être humain, au mépris de tout ce que l'âme porte en elle, au mépris de tout ce qui fait que les hommes ont justement quelque chose de supérieur au reste de la création ; oui, comment imaginer pareille injonction, pareil ordre ?

Vous vous souvenez peut-être qu'il y a de cela deux siècles, un grand philosophe français s'était écrié : « conscience... instinct divin ! » et nous avait montré où nous devions chercher notre voie : vous comprendrez ainsi pourquoi je frémis à la lecture du télégramme sanglant qui reste incrusté dans mon esprit et, je le crois, pour toujours.

Voyez alors ce qui sera transmis aux hommes qui nous suivront : l'histoire d'un peuple massacré et persécuté pendant un siècle, un peuple qui croyait toujours pouvoir reprendre espoir et s'enfonçait chaque fois davantage dans le malheur.

Quels sont les faits saillants de cette histoire ?

L'arrivée au pouvoir d'ABDUL HAMID, suivie 20 ans après, d'un premier massacre, puisque 200.000 Arméniens périrent sous les coups du Sultan Rouge et de ses soldats.

La Révolution Jeune Turque allait-elle respecter le peuple arménien, quand elle prit le pouvoir en 1908 ? On put le croire, pendant un certain temps, mais il fallut vite se rendre à l'évidence : les Jeunes Turcs, avec leur esprit de nationalisme étroit, avec leur volonté d'une prétendue « unification », décidèrent de régler la question arménienne, par tous les moyens, c'est-à-dire par l'extermination.

Ce qui avait été un massacre en 1895, devint un génocide 20 ans plus tard.

Nous savons que tout avait été soigneusement préparé, puisque la première mesure prise fut l'arrestation de l'élite arménienne, le 24 Avril 1915, date qui est restée le jour du Deuil National Arménien, le jour où chaque Arménien se souvient que son peuple est un peuple martyr. Et, en effet, c'est à ce moment-là que commença le premier génocide du 20e siècle — je dis le premier, car nous savons qu'il fut suivi, moins de quarante ans plus tard, par d'autres horreurs, que la mémoire de l'homme voudrait n'avoir jamais connues — le premier génocide du 20e siècle qui fit périr un million et demi d'êtres humains, dans des conditions que je peux à peine rappeler.

Un million et demi d'êtres humains, déportés, torturés, tués, un million et demi d'être humains qui font peser au-dessus de nos têtes un silence lourd à supporter pour les hommes d'aujourd'hui.

Essayons de regarder, essayons de réfléchir : un million et demi d'êtres humains, massacrés parce qu'ils étaient un peuple et parce qu'un autre peuple ne voulait pas d'eux.

Et nous osons dire que le début du 20e siècle a ouvert la voie au progrès, à la civilisation ? Car nous ne devons pas le nier, le scandale est partout : le scandale, certes, c'est qu'on ait pu trouver des hommes pour faire cette besogne, le scandale c'est qu'on ait pu trouver des hommes pour donner l'ordre de le faire, mais le scandale c'est aussi que toutes les puissances d'alors aient fermé les yeux, comme on dit, par euphémisme, alors qu'il faudrait dire qu'elles ont refusé de voir l'épouvantable réalité.

Vous le constatez, je sens que nous sommes tous coupables, que nous avons été tous coupables, alors que nous aurions pu sauver un peuple.

Que reste-t-il de ce Peuple ? Ceux qui ont échappé au massacre, ceux qui se sont installés parmi nous et qui ont assumé jusqu'au bout leur tâche, avec nous, n'ont pas oublié d'où ils viennent, et ils savent quel sentiment de respect ils doivent à la mémoire de l'Arménie.

Ils sont venus vivre avec nous et c'est ce que montre le fait que nous soyons rassemblés, ici, précisément à Décines, car cette commune a su les accueillir dès le début, pour leur permettre de panser leurs blessures et de perpétuer à jamais l'image d'un peuple travailleur, plein de dignité, plein de respect à l'égard de son passé.

Le monument que nous inaugurons maintenant perpétue lui aussi un souvenir, le souvenir des souffrances éprouvées, mais il est également l'image de l'Espérance qui sort de ses chaînes et qui s'élance vers le ciel.

Ce monument ,si expressif est ainsi d'une certaine manière, une leçon : apprenons à méditer cette leçon, en regardant une page de l'histoire de ce Peuple, que je viens d'évoquer en trop peu de mots.

Nous comprendrons que, au-delà de la souffrance et de la mort des hommes, nous sommes tous unis, solidaires, rassemblés pour que l'espoir de ne plus trouver sur notre chemin tant d'atrocités et de malheurs, l'espoir de ne plus tomber dans la folie meurtrière, devienne une réalité.

Cette réalité doit être celle de l'homme de demain : prêt à assumer son destin, résolu à se donner une existence faite de respect et de dignité, il saura que la première condition de cette dignité est de vivre dans la fraternité et dans la paix.

LOUIS PRADEL

ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆԸ ՈՒՐԱՐՏՈՒԻ ՄԷՋ

—O—

(Հնագիտական քանի մը տուեալներ)

—0—

1965ի ամառը Արգիշտիխինիլի քաղաքի ներքին մասին մէջ երեւան ելաւ առանձնատուն մը, որ կողոպտուած, այրուած եւ աւերուած էր քաղաքի կործանումի ժամանակ: Առանձնատունի չքեղ կարասիները փոխարէն, երկու սենեակներու մէջ մնացած էին փոքրիկ սրուակներ, թասիկներ, սափորներ եւ այլ փոքր անօթներ, թիւով 40 հատ, որոնք բաժնուած էին չորս առանձին խումբերու: Այս ձեւի խեցեղէն անօթները հայաստանեան ուրարտական եւ հին արեւելեան հնավայրերու մէջ եւ սովորաբար կ'օգտագործուէին անուշահոտ իւղերու, օծանելիքներու, քսուքներու, կենդանական եւ բուսական նիւթերէ պատրաստուած դեղերու համար: Բացի վերոյիշեալ խեցանօթներէն, ուրիշ սենեակներու մէջ յայտնաբերուեցան 20 տեսակ կենդանիներու կմախքներ, որոնց մեծ մասը որսի կամ ընտելացած կենդանիներու չեն պատկանիր (կուղբ, «քոռ մուկ», ոզնի, կրիայ, գայլի եւ աղուէսի ձագեր), իսկ փոքր մասը (նապաստակ, ծածան, իշխան, այծ, եղջերու, խոճկորներ), թէեւ կը պատկանին որսի կենդանիներու շարքին, սակայն ներկայացուած է այնպիսի մնացորդներով, որոնք կը կիրարկուէին դեղեր պատրաստելու համար: Ուսումնասիրութիւնը ցոյց տուաւ, որ այս կենդանիներու զանազան մասերէն այդ օրերուն կը պատրաստէին դեղեր թոքերու, ոսկորի, մաշկի եւ այլ հիւանդութիւններու բուժման համար: Ասոնց մեծ մասը կ'օգտագործուէր յղութեան, պտղի, մայրութեան ամրապնդումի եւ պահպանումի նպատակով, արիւնահոսութեան դէմ, եւայլն: Պարզուեցաւ նաեւ, որ բնական այս դեղերը հինէն ի վեր գործածուած են նախնադարեան ցեղերու, հին արեւելեան ժողովուրդներու կողմէ եւ առանձնապէս լայն կերպով՝ միջնադարեան բժշկութեան մէջ: Հայաստանի մէջ ասոնց գործածութեան եւ յատկութիւններուն մասին առակներ եւ հանելուկներ կային, որոնք ցոյց կուտան, թէ ասոնք լայն չափով գործածուած են:

Նկատի ունենալով այս կէտերը եւ այն, որ ժողովրդական բժշկութիւնը հազարամեակներու պատմութիւն ունի, հեղինակները եկած են այն համոզումին, որ Ք. Ա. Ը. դարուն հիմնուած Արգիշտիխինիլի մէջ ապրած է քուրմ մը, որ զբաղած է դեղագործութեամբ եւ բժշկութեամբ:

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

—o—

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Վարոսը յուսահատօրէն ձեռքը տարաւ դէպի օձիքը՝ քանդելու համար, բայց այն արդէն քանդուած էր մինչեւ վերջին կոճակը: Իսկ ինչո՞ւ էր ուրեմն այդպէս տօթ, չէ՞ որ դեռ լրիւ կէսօր էլ չկար...

Նա շօշափեց իր վիզը, կուրծքը, ապա ձեռքը տարաւ ծոցը: Զհարրե՞լ արդեօք... Զգնա՞լ արդեօք այդպէս հարբած, հասնել իր սիրոյ եւ մեղքի դրանը եւ զառնօրէն լաց լինել դրա շէմքի վրայ...

Վարոսը ծանր հառաչեց եւ շարունակեց քայլել: Նրա երկու կողմերում, լուռ եւ փակ, կանգնել էին մի յարկանի տները: Տափակ կտուրներից հորիզոնական ձգուելով դէպի փողոց էին երկարում մուգ-կարմիր ներկուած թիթեղէ ջրհորդանները: Դրանց ծայրերը մի արմուկով կախուած էին վար՝ երկարավիզ ինչ-որ կենդանու գլուխների պէս: Առաւել նմանութեան համար այդ վար թեքուած գլուխներն իրենց վրայ ունէին ատամնաւոր կատարնկը, իսկ բերանների երկու կողքերին՝ ատամնաւոր ճեղքեր՝ շան ժանիքների նման: Զիւով, աքաղաղի կատարով եւ շան ժանիքներով այդ կենդանիները կարծես վերեւից ծիծաղում էին Վարոսի վրայ իրենց թիթեղէ կիսաբաց բերաններով, ծաղրում էին նրան:

Աւելի շուտ անգղայաբար, քան գիտակցաբար, Վարոսը բաց արեց մօտակայ դարպասի դռնակը եւ մտաւ բակ: Արեւի պայծառ լոյսի մէջ, զունաթափուած ամրապինդ գետնի վրայ, կտուցներով կեր էին որոնում հաւերը: Բակում ոչ ոք չկար:

Վարոսը մօտեցաւ բնակարանի դրանը՝ ջուր խնդրելու: Դուռը բաց էր, բայց շէմքի վրայ, մարդու կէս բարձրութեամբ, կախուած էր կարմիր ճաղերով դռնակը, որպէսզի հաւերը չմտնէին բնակարան: Բաց էին նաեւ երկու լուսամուտները՝ դրան մի կողմում:

— Մայրի՛կ, — ձայն տուեց Վարոսը:

Ոչ ոք դուրս չեկաւ: Ըստ երեւոյթին բնակիչները զտնւում էին փողոցի կողմի սենեակներում:

Վարոսը գնաց դէպի ջրհորը՝ լերկ բակի կենտրոնում: Դոյլը, որ կապուած էր ճախարակի վրայ փաթաթուած երկար պարանից, թողեց ջրհորի մէջ, ապա վեր քաշեց:

Ճախարակի ճռինչի վրայ մի հասակաւոր մարդ դուրս ելաւ բակ: Վարոսը շնորհակալեց նրան եւ դոյլը մօտեցրեց շրթունքներին: Ջրից բուրեց հողի խոնաւութիւնը: Ջրի վրայ Վարոսը տեսաւ իր յոգնած դէմքը, նայեց իր խամրած աչքերին եւ առանց խմելու, դոյլը դրեց ջրհորի բերանաքարի եզրին: Նրա կողքին կանգնած էր տանտէրը:

— Ինչի՞ չխմեցիր, ախպօր մանչ:

— Ծարաւ չեմ, հօրեխպայր:

— Ըպը մեր հայաթն ի՞նչ գործ ունիս, — կասկածանքով ժպտաց տանտէրը:

— Գող չեմ, հօրեխպայր, ես օսկերիչ Վաղինակի տղէն եմ:

— Օսկերիչ Վաղինակի տղէ՞ն...

Տանտէրն ուրախացած բռնեց նրա թեւից:

— Նես արի, ապօր մանչ, Ռախին ջրից լաւ է:

— Չէ, շնորհակալ եմ, — հրաժարուեց Վարոսը, — ջուրն օր չմարեց՝ ռախին հէչ չի մարէ...

Նա գնաց, իսկ տանտէրը տարակուսանքով մի պահ նրա ետեւից նայելուց յետոյ, մտաւ ներս:

Երբ Վարոսը ելաւ փողոց եւ անցաւ այդ տան լուսամուտների մօտով, լուսամուտներից մէկն շտապ շառաչով բացուեց եւ մի ջահէլ ու գեղեցիկ աղջիկ յատուկ հայեացքով նայեց Վարոսին: Վարոսը հասկացաւ, որ տանտէրը ենթադրել էր, թէ տղան սիրում էր նրա աղջկան, եւ տխուր ժպտաց:

Փողոցը դուրս ելաւ դէպի քաղաքի բարձրում փռուած դաշտը, որ հարթ եւ արձակ գնում էր մինչեւ դիմացի ոչ այնքան հեռակայ սարերը: Վարոսի ձախ կողմում տեսարանը սահմանափակում էին ռազմամթերքների պահեստները, որոնց ետեւում Զերքէզի Ջոր կոչուած զբօսանքի ձորակն էր: Ձորակի ետեւում, երկարաձիգ բլուրի վրայ, գտնւում էր նոյնքան երկարաձիգ բերդը: Բերդի ետեւում, հովիտով հոսում էր Ախուրեանը: Վարոսի աջ կողմում տեսարանը սահմանափակում էր Ռանչպարների մահլա թաղամասը՝ գիւղատիպ տներով, որոնց ետեւում Ջորի Բողազն էր: Դրա ետեւում, հարթ տարածութեան վրայ, գտնւում էր քաղաքի ամենահռչակաւոր զբօսավայրը՝ Ջիթողցոնց Ջաբոըը: Զբօսավայրի ետեւում, դրանից բաւական հեռու, կայարանն էր:

Թէ Զերքէզի Ջորը եւ թէ Ջորի Բողազը քաղաքի այդ վերին մասում կորուկ ընդհատւում էին դիք պատերի պէս, իսկ դաշտով հոսող երկու փոքրիկ ջրերը փոքրիկ ջրվէժներով թափւում էին այդ պատերն ի վար:

(49 — Շար․)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

—o—

Մայիս 28ի Կիրակին Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, մեծ ոգեւորութեամբ տօնեց «Մայրերու Օր»ուան հանդէսը եւ փայլուն յաջողութիւն մը արձանագրեց նիւթապէս եւ բարոյապէս: Թաղապետական թատրոնի լուսաւոր եւ ընդարձակ սրահը՝ իր սպիտակածածկ սեղաններով եւ գոյնզգոյն ծաղիկներով կը դիմաւորէր մեր այցելուները, որոնք չարան չարան՝ Փարիզէն ու արուարձաններէն կուգային մասնաճիւղին ջանքերը քաջալերելու բնորոշ գնահատանքով: Պատկեր մը սրտապնդիչ եւ քաջալերական մեր ժրաջան Խաչուհիներուն համար:

Օրուան խօսնակը՝ Տիկ. Աբրահամեան, քանի մը խօսքերէ վերջ կը հրաւիրէ Օր. Առաքելեանը՝ Շրջ. Վարչութեան ատենապետուհին, որ իր քնքոյշ խօսքերով կը ներկայացնէ Կապ. Խաչի ունեցած օգտաշատ դերը, օգնութեան, դպրոցներու եւ կայանի կազմակերպութեանց մէջ, եւ կոչ կ՚ընէ հասարակութեան, որ նիւթապէս զօրավիգ կենան Կապ. Խաչի, որպէսզի ան կարենայ շարունակել իր առաքելութիւնը ու ներկաներու ուղղած շնորհակալութիւններով կը վերջացնէ խօսքերը:

Ապա կը հրաւիրուի Տիկ. Խնդկարեան, որ անդրադառնալով Կ. Խաչի կանայի մեծ կազմակերպութեան գնահատելի աշխատանքին՝ կը դրուատէ հայ կնոջ անձնուէր եւ զոհաբերող ոգին հանդէպ իր ընտանիքին եւ ազգին: Կը շեշտէ նաեւ երախաներու հայ դաստիարակութեան կարեւորութիւնը եւ զանոնք հայկական շունչով, ոգիով մեծցնելու պահանջը:

Խօսնակն է բեմին վրայ, կը ներկայացնէ մեր համակրելի, ժպտերես հայ երգչուհին՝ Օր. Լին Տուրեան, որ դաշնակի ընկերակցութեամբ, իր հմայիչ, հնչեղ ձայնով կ՚երգէ երկու դասական կտորներ Տոնիցէթթիէն եւ Կունոյէն, ինչպէս նաեւ մեր սրտին խօսող հայկ. երգեր, ինչպէս՝ «Ձայն տուր ո՛վ ծովակ», «Մայրական»՝ Շիրազի, «Նուպար Նուպար» եւ «Հերոսներու երգը», կատարեալ վայելք մը ականջներու, հիացումով մտիկ ըրինք զինքը, սրահը կը թնդայ որոտընդոստ ծափերու մէջ: Հպարտ ենք իրմով, նկատելի մեծ յաջողութիւն մըն է հայ օրիորդի մը համար որ Պարթեւեանի երգչախումբէն հասած է մինչեւ Օփերայի բեմին վրայ. մեծ ոստում մը աշխատանքով եւ քրտինքով շաղախուած. պիտի փափաքինք որ յաջորդական ոստումներով հասնէր բարձունքէ բարձունք:

Քսան վայրկեան դադարէ ետք Սայաթ Նովայի համոյթով եւ Նայիրի պարախումբի զանազան հաճոյալի ելոյթներով կը շարունակուի հանդէսը:

Ահա Սայաթ – Նովայի համոյթը՝ բեմին վրայ, ի՜նչ գեղեցիկ չքնաղ պատկեր, եւ ի՜նչ գեղեցիկ դարաւոր անուն: Ո՞վ չէ իմացած ԺԸ. դարու հայ տաղանդաւոր աշուղին սիրոյ երգերը, իր քեմանչային սիրոյ տաղերը, իր փառքը կապմեցին հասնելով մինչեւ պալատի պալատներէն ներս, եղաւ դուսան մը տաղանդաւոր, դժբախտաբար իր եղերական մահը վերջակէտը դրաւ իր փառքին: Համոյթին չքնաղ աղջիկներ եւ պատանիներ իրենց հայկ. տարազներով, իրենց տոհմիկ նուագարաններով՝ սազ, թմբուկ, ուտ, քէմէնչէ, քանոն, որոնք կուգան դարերու խորերէն, մեզ կ՚արբեցնեն քանի մը ժամեր, տալով Քոչարին, Հովիւին երգը, Սեւանի եւ Նայիրեան պարերը, Ձեւ սաում եւայլն: Համոյթին քնքուշ երգչուհիին մեղմանոյշ երգերը աւելի չքնաղ փայլ մը տուին համոյթին: Ապրին բոլորն ալ մեր անուշիկ աղջիկներն ու պատանիները, որոնք անսպառ հրճուանքով լեցուցին մեր հոգիները կատարեալ վայելք մը տալով մեզի, կը ծափահարենք զիրենք:

Կարգը եկած է կայանի ֆիլմին ցուցադրութեան, զոր պատրաստած է Պր. Է. Պարաքեան. անոնք որոնք ճամբու հեռաւորութեան պատճառով կայան չեն գացած, շատ հետաքրքրութեամբ հետեւեցան գունաւոր պաստառին ցուցմունքներուն: Պարզուկ՝ երկյարկանի շէնք մը շրջապատուած, տարածուն դաշտերով եւ բարձրաբերձ ծառերով. հոն են մեր տղաքը խատուտիկ, վազվզուն կը վազվռտեն հոս հոն՝ կանանչ մարգերու վրայ ճարակող սիրուն զանուկներու նման՝ անհոգ ու զուարթ մայիններով: Հանդէսի օր է. տղաքը բացօթեայ՝ ախորժակով եւ խնդուքներով կը ճաշեն, ապա քանի մը անուշիկ աղջիկներ եւ մանչուկներ կը պարեն ու կը պարեն Հօյ նազան եւ Հօյ Նարեր, ոգեւորութիւն ստեղծելով եւ արձագանգ տալով դաշտերէ դաշտ:

Հոն է կայանի Տնօրէնուհին Տիկ. Գազազեան, յոգնիլ չի գիտեր՝ իր պարտականութեան գիտակից բծախնդրօրէն կը հսկէ բոլորին զարանակալ աչքերով, ողնասինն է կայանի վերելքին եւ կեցուածքին իր աշխատակիցներով ծափահարելի եւ գնահատելի:

Շատ անգամ խօսուած է Նայիրի պարախումբին յաջողութիւններուն մասին. պարուհիները իրենց նաչխուն տոհմիկ տարազներով եւ հեզաճկուն պարերով պարեցին ու պարեցին հուրիներու նման իրենց շղարշներու դիւթական թռիչքներով: Հապա մեր մանչուկնե՞րը, կայտառ ու վազվզուն, իրենց պարերու կըշռոյթով եւ համաչափ ազմկալի ոստումներով ու լեռնային պարերով թնդացուցին սրահը, ինչպէս Նազան պար, Երազ, Լեռնային պարեր, Քէնթօ, Կատակ պար, Լեզկինկա եւայլն: Մէկ կողմէն լիբանանեան երգեր բարձրախօսներով, միւս կողմէ շարունակուող զանազան պարեր հազարումէկ նազանքներով, եւ քիմքերու համադամ ուտելիքներ մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեցին սրահին մէջ:

Իսկ վիճակահանութիւնը այդ թոհուբոհին մէջ մեծ յաղթանակ մը տարաւ:

Մեր նորահաս երիտասարդներէն՝ Օննիկ Ժամկոչեան՝ խոր զգացումով արտասանեց Վարուժանի «Ձօն»ը եւ «Կարօտի Նամակ»ը, ինչպէս նաեւ Խ. Նարպէյի «Հայ ապրինք եղբարք»ը, վճիտ ու հնչեղ հայկական առոգանութեամբ, բառերը ժայթքող ջուրերու պէս դուրս կը սահէին իր բերնէն, շնորհաւորելի իսկապէս:

Հանդէսը վերջացաւ ուշ ատեն: Ներկաները իրենց հետ յիշատակելի օր մը տարին. մէկ խօսքով ըսենք՝ կեցցեն Խաչուհիները:

Բայց վերջացնելէ առաջ ըսենք որ գեղարուեստական բաժինը քիչ մը շատ երկար էր: Եւ յետոյ «Մայրերու Օր»ուան նուիրուած էր, սակայն ոչ մէկ յարգանքի խօսք մայրերուն ուղղուած. գոնէ երկու խօսք ըսենք, «Ամէն մայրիկ անուշ է, հայ մայրիկը ուրիշ է»:

ՀՌ. ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ մէջ երկու համերգներ տուած է Կոմիտաս երգչախումբը՝ խմբավարութեամբ Ժիրայր Արսլանեանցի: Երգչախումբը, բաղկացած է 150 երգիչ-երգչուհիներէ, ընկերակցութեամբ նուագախումբի, երգած է դասական եւ հայկական երգեր:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Հայկազեան Գոլէճ»ը, որ Հայ Աւետարանական համայնքին կը պատկանի, նոր շէնքով մը ընդարձակուեցաւ: Իր հիմնադրութեան թուականին, 1955ին, Գոլէժը ունէր 43 ուսանող, 10 դասախօս եւ 10 սենեակներէ բաղկացած հին շէնք մը: Այսօր, ան օրինաւորապէս ճանչցուած է լիբանանեան կառավարութեան կողմէ իբրեւ համալսարանական աստիճանի հաստատութիւն, որ իրաւասութիւնն ունի իր շրջանաւարտներուն ընծայելու Պսակաւոր Արուեստից եւ Պսակաւոր Գիտութեանց տիտղոսները, որոնք համազօր կը նկատուին պետական վկայականին: Գոլէժը այժմ ունի շուրջ 500 ուսանող եւ 55 դասախօս: Վարժարանի հայագիտական մատենադարանը, մէկը հայկական սփիւռքի լաւագոյններէն, ունի 11.500 հատոր գիրք եւ թերթերու հաւաքածոներ:

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ «Յակոբ Տէր-Մելքոնեան» թատերասրահին մէջ, Մայիս 31ին, նախաձեռնութեամբ Համազգայինի տեղւոյն մասնաճիւղի երաժշտական յանձնախումբին, երգահանդէս մը տեղի ունեցած է, ի ներկայութեան Լիբանանի Ազգ. Երաժշտանոցի տնօրէն Հայր Ժօզէֆ Խուրիի: Երաժշտանոցի երկսեռ աշակերտութիւնը (20 հոգի, Տիկին Արփինէ Փէհլիվանեանի դասարան) երգած է հայկական ժողովրդային եւ օփերայի երգեր, ինչպէս նաեւ մեկնաբանած է եւրոպական օփերաներու կտորներ:

ԱԹԷՆՔԻ «Ռէքս» թատերասրահին մէջ տեղի ունեցած է Մայիս 28ի չքեղ հանդիսութիւնը, նոյն թուականին: Ներկայացուած են երեք յաղթանակներու հոգեւոր պեարը, ազգային մարմիններու անդամները եւ խուռներամ բազմութիւն մը, առաւելաբար երիտասարդներ: Օրուան նախագահն է եղած Յար. Մխիկեան, իսկ բանախօսը՝ Հրայր Մարուխեան: Խօսք առած են Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան ներկայացուցիչ՝ Ե. Գասպարճեան եւ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան ատենապետը՝ Ն. Յակոբեան: Մայիս 28ի առաւօտեան, բազմահարիւր երկսեռ բազմութիւն մը «Ազատ Օր»ի խմբագրատունէն հելլէն եւ հայկական դրօշներով ուղղուած է Անծանօթ Զինուորի դամբարանը: Ի յիշատակ Հայաստանի անկախութեան համար զոհուած հերոսներուն ծաղկեպսակ մը զետեղուած է հոն:

ՆԻԿՈՍԻՈՅ Համազգային Մշակութային Միութիւնը պաշտօնապէս տօնած է «Մայրերու Օր»ը Մայիս 24ին: Բանախօսած է վարչութեան քարտուղարուհին՝ Տիկին Լիզա Արմաղանեան:

ՖԻՖՍԻ մէջ Մայիս 10ին, եւ Գօքինիայի մէջ Մայիս 12ին տօնակատարուած է «Մայրերու Օր»ը: Զոյգ հանդիսութիւններուն բանախօսած է Տիկին Թագուհի Պարտիզեան, անդամ Հ. Օ. Մ.ի Կեդր. Վարչութեան, Մ. Նահանգներ: Թեսաղոնիկէի մէջ ալ Մայիս 14ին յիշատակուած է Հ. Օ. Մ.ի Օրը:

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

—0—

Քորսիքացի բժիշկի մը դրան վրայ գրուած էր.—

«Բժիշկը կ՚ընդունի ժամը 15էն 16, ամէն ամսուան առաջին Ուրբաթը»:

×

Ֆրետերիք Բ. ճաշի հրաւիրած էր Վոլթէրը եւ կամաց մը պզտիկ այցետոմս մը դրած էր փիլիսոփային պնակին տակ ուր գրուած էր.— «Վոլթէր էշ մըն է: Ֆրետերիք Բ.»:

Վոլթէր զատեց տոմսը եւ առանց իրար անցնելու բարձր ձայնով կարդաց. «Վոլթէր էշ մըն է: Ֆրետերիք երկրորդը»:

×

Տիկին մը օր մը կը հարցնէ Քլեմանսոյի թէ արդեօ՞ք լաւ բան մը կ՚ընէ իր տղան Փոլիթեքնիք վարժարանը պատրաստելով:

— Ինչո՞ւ չէ, կ՚ըսէ Քլեմանսօ: Փոլիթեքնիք աւարտողները շատ լաւ մարդիկ են: Ամէն բան գիտեն բայց... ուրիշ ոչինչ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (81)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

Հակառակ այս բացորոշ յայտարարութեան՝ ընկեր Սուսերեանց շարունակեց իր բողոքներն ու պահանջները յանուն ժողովուրդին, հասարակական շահերուն, պրոլետարիատ դասակարգին, եւայլն: Մկրտիչ աղա անդրդուելի մնաց:

— Վաղը կը տեսնուինք, ըսաւ վերջապէս ընկեր Սուսերեանց ոտքի ելլելով:

Հետեւեալ առտու «Հանրային Կարծիք»ը սա լուրը կուտար.

«Առջի օր Ք. Թաղի Թաղական Խորհուրդի ատենապետ Պօղոս էֆէնտի Ս. Պատրիարք Հօր ներկայանալով անձամբ իր հրաժարականը մատոյց ատենապետի պաշտօնին: Խորհուրդի երկու միւս անդամներն ալ իրենց գրաւոր հրաժարականը ղրկած էին:

«Կը լսենք թէ սոյն հրաժարականները պիտի ընդունուին եւ անմիջապէս նոր Թաղական Խորհուրդի ընտրութեան հրահանգ պիտի տրուի: Այս կերպով կարելի պիտի ըլլայ վերջ մը դնել Ք. Թաղի խնդրին, որ բաւական ժամանակէ ի վեր կը զբաղեցնէ Վարչութիւնը»:

Այս անգամ Մարգար էֆէնտիի յաղթանակը վճռական էր եւ իր կուսակիցներուն ուրախութիւնը չափ չունէր: Ընկեր Կայծունի պահ մը խորհեցաւ գիշերը լուսազարդել Շանթ լսարանը, բայց լսարանին նիւթական անձկութիւնը չթոյլատրեց այդպիսի շռայլութիւն մը:

Միւս կողմէ հակառակ կուսակցութիւնը զինաթափ չէր եղած, ընդհակառակն այս ձախողանքը նոր կրակով մը զինած էր զինքը:

— Նոր ընտրութիւն, կը գոչէր ընկեր Սուսերեանց, թող կատարուի նոր ընտրութիւնը եւ պիտի տեսնենք թէ ո՞ր կողմն է զօրաւորը... Ջախջախիչ մեծամասնութեամբ պիտի վերընտրենք Պօղոս էֆէնտին:

— Այս անգամ Մարգար էֆէնտի ու իր մարդիկը պիտի ընտրենք, կը պատասխանէին հակառակ կողմէն, Պօղոս էֆէնտիին պէս խաղք եղած մարդ մը թաղական չի կրնար ըլլալ, տակաւ պատիւ չի բերեր մեր թաղին:

Պարոն Թորգոմ թէեւ ինքն ալ կը յոխորտար, բայց խեղճը սկսած էր մտմըտալ:

Այս պայքարին մէջ շատ որոշ դիրք մը բռնած էր Պօղոս էֆէնտիի կողքին ու Մարգար էֆէնտիի դէմ: Եթէ երբեք վաճառականը թաղական ընտրուէր՝ բանը բուրդ էր, որովհետեւ վստահ էր, որ Մարգար էֆէնտի երբեք պիտի չներէր ու առաջին գործը պիտի ըլլար զինքը դուրս նետել դպրոցէն, ուր տարիներէ ի վեր կը պաշտօնավարէր:

ԺԴ.

— Եղբայր, Պօղոս էֆէնտիին անունը ձեր ցանկէն վերցուցէք, պոռաց Մանուկ աղա ուսուցչին՝ երբ այս վերջինը տասներորդ անգամն ըլլալով եկած էր անոր թեկնածութիւնը պաշտպանելու:

— Ինչո՞ւ համար...

— Որովհետեւ ընտրելի չի կրնար ըլլալ:

— Պատճառն ի՞նչ է:

— Մեր թաղէն հեռացած է՝ անոր համար:

— Անանկ բան չկայ. մարդը պարզապէս օդափոխութեան գացած է, մէկ-երկու ամիսէն պիտի վերադառնայ...

— Տունը վարձու տուեր է, գիտեմ տուաւ Մանուկ աղա, վերադառնալու միտք ունեցող մարդը իր անձնական տունը վարձու կուտա՞յ:

Այս անակնկալ յայտարարութիւնը շփոթեց Թորգոմը:

— Սխալ ըլլալու է, կմկմաց:

— Այս առտու Թեւֆիք Յակոբ աղայէն իմացայ... Հինգ օրէ ի վեր պայմանագրութիւնը կնքեր է արդէն... յոյն վաճառական մըն է բռնողը:

Այս մանրամասնութիւնները ալ աւելի շփոթեցին խեղճ ուսուցիչը:

Եթէ լուր տարածուէր, թաղին մէջ շատ գէշ ազդեցութիւն յառաջ պիտի բերէր:

Եւ ցաւալին այն է, որ Թեւֆիք Յակոբ աղա ընդդիմադիր կուսակցութեան կը պատկանէր:

— Քանի որ այս թաղին մէջ տուն ունի՝ Պօղոս էֆէնտի միշտ թաղեցի կը համարուի եւ հետեւաբար ընտրելի է, առարկեց Թորգոմ:

— Անանկ չէ, էֆէնտի, պատասխանեց Մանուկ աղա, մարդ զանազան թաղերու մէջ տուներ կրնայ ունենալ, այդ ամէն թաղին թաղեցի՞ն կ՚ըլլայ... բնականաբար ոչ. թաղեցի ըլլալու համար այդ թաղին մէջ բնակելու է... Սահմանադրութիւնը բացորոշ է այդ մասին: Դուն տակաւին երիտասարդ ես, այս բաներուն խելքդ չի հասնիր, բայց ես այս գործերուն մէջ ծերացեր եմ, պարապ տեղը Պօղոս էֆէնտիին քուէ մի տաք, նոյնիսկ եթէ ընտրուի՝ կարելի չէ որ թաղական ըլլայ...

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Արամ Պայրամեան (Փարիզ) 80 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի:

×

Շաթիյոնէն բարեկամ մը՝ 100 Ֆր.:

×

Գրիգոր Միրաքեանի թաղման առթիւ, Սարգիս Բէօսէեան կը նուիրէ 30 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պր. Երուանդ Քէօշկէրեան՝ սափրիչ: Իրմէ եւ զինքը ճանչցողներէն կը խնդրուի գրել Պ. Բիւզանդ Քէօշկէրեանի հետեւեալ հասցէով.

Mr Puzant Keuchguérian
St. Ceciliapad 3
Venray (Pays-Bas)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

(Մայիս 28) կը տօնուի
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Դրօ խումբին, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան եւ Ֆրանս. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին:

18 Յունիս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ
ընկ. ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ
Կը բանախօսէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական յայտագիր Նոր Սերունդին կողմէ: Հայկական պարեր, արտասանութիւն՝ Օր. Օր. Ժընըվիէվ Պարտաքճեանէ եւ Արսինէ Կարապետեանէ եւ ուրիշներէ: Նաեւ երգ ու մեներգ:

Մուտքը ազատ է

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները.—

Միհրան Թէրզեանի թաղման առթիւ.— Հ. Բ. Ը. Մ.ի Տիկնանց յանձնախումբ, Եր. Աճարեան, Ժանօ Յովհաննէսեան, Շէլէլէքեան ընտանիք 50ական, Խորէն Մուրատեան, Ստեփան Մինասեան 30ական, Մարկոսեան ընտանիք, Փափազեան ընտ., Շարլ, Գառնիկ Պօղուկչեան, Նաճարեան ընտ., Մեքիքեան ընտ., Ռոպէր Մարգարեան, Ռէպէքա Սեմէրճեան, Պօղոս Զիլինկիրեան, Տիգրան Յովհաննէսեան, 20ական, Յակոբ Գորաճեան, Մկրտիչ Պօյաճեան, Հայկ Սեմէրճեան, Յարութիւն Շալլասեան, Յարութիւն Ալեքսանեան, հոգեւոր քոյրեր 10ական:

Իզաբէլ Արթինեանի մահուան առթիւ. Նարդուհի Պապուչեան, Գէլէչեան (Լիոն) 10ական, Գօրթօչեան ընտ., 20, Գամպուրեան Բարսեղ 20, Զուքուրեան ընտ. 10 Ֆր.:

×

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղ. Օժանդակ Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 10 Ֆր. Պր. Սարգիս Բէօսէեանէ, Գրիգոր Միրաքեանի մահուան առթիւ:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Փոթորիկ» խումբի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ (16 Յունիս) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տուն: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ (16 Յունիս) ժամը 20.30ին, Մշակոյթի Տուն: Կարեւոր օրակարգ:

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑԻՆ

Այս Շաբաթ օր, 17 Յունիս երեկոյեան ժամը 8.30ին տեղի պիտի ունենայ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ դպրոցին տարեվերջի հանդէսը, հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
(Կաթող. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի)

Հանդիսութիւնը տեղի կ'ունենայ Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին բոլորը իրենց ներկայութեամբ քաջալերել կրթական այս ձեռնարկը:

Ի ՆՊԱՍՏ ԻՍԻԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՃԱՇ

Կազմակերպուած Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբին կողմէ
Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 18էն սկսեալ մինչեւ լոյս գիշեր, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ սրահը

26, RUE TROYON — SEVRES

Կը խօսի ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցի Պետրոս Պետիկեան եւ իր նուագախումբը
Կ'արտասանէ Ժան Թասլաքեան — Զանազան անակնկալներ
Զեկուցում Տան Յանձնախումբի՝ շինարարական եւ նիւթական
ՃԱՇԱԳԻՆ 30 ՖՐ.

Երթեւեկի համար, Իսիէն մասնաւոր կառքեր ժամը 18ին Օփիթալ Փերսիէ, Ռիւ տը լա Տեփանս, եւ Իսիի քաղաքապետարան: Վերադարձը ապահովուած է:

ԼԻՈՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան, Սէն Մօրիսի Պլօ–Մոնտէրուլի ծանօթ դաշտին վրայ, ի նպաստ Հայկազեան վարժարանի

Կիրակի Յունիս 18ին առաւօտեան ժամը 10էն սկսեալ մինչեւ երեկոյեան ժամը 9

Մասնաւոր օթոքառ մը կը մեկնի եկեղեցիի դրան առջեւէն առաւօտեան ժամը 10ին:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր, զանազան խաղեր վարժարանի աշակերտութեան եւ երիտասարդներու կողմէ:

Ճոխ պիւֆէ, արեւելեան համադամ աղանդերներ, շամփուրով խորոված են.

Հանգանակութիւն չկայ

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի Յունիս 18, Օ Մօփա

Կազմակերպուած Ռոմանի Հայ Համայնքի Բարեկամական Միութեան կողմէ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կիրակի, Յունիս 25 Պարգեւաբաշխութիւն.

— Ժամը 11.30ին ամավերջի հանդիսաւոր պատարագ.

— Ժամը 13ին հացկերոյթ.

— Ժամը 15.30ին պարգեւաբաշխութիւն:

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ամավերջի ճաշին, բարեհաճին տեղեկացնել Տեսչութեան. Հեռաձայն 027–18–28:

Ճաշագին 25 Ֆրանք:

Տեղերը վերապահել մինչեւ
Յունիս 22

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Սէն ԺԵՌՈՄԻ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Սէն Ժեռոմի եւ շրջակայքի հայ հասարակութիւնը 15 Յունիս, Սէն Ժեռոմի դպրոցի սրահի մէջ ժամը 21ին, Թաղը հետաքրքրող հարցերու շուրջ:

×

ՏԱՐՕՆ – ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր հայրենակիցները այս Կիրակի 18 Յունիս կէսօրէ ետք ժամը 15ին Մշակոյթի Տունը, 17, Ռիւ Պլէօ, Մեթրօ Քատէ: Կարեւոր օրակարգ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

ՆՈՒԷՐ

ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Մարսէյլի մէջ Պ. Գալուստ Ահարոնեանի թոռան՝ էրվէ Գալուստի մկրտութեան արարողութեան յաջորդող ընդունելութեան ընթացքին սրտաբուխ կերպով նուէրներ եղած են Հայ Մամուլին (Յառաջ եւ Աշխարհ), ի գնահատութիւն անոնց բերած մեծ նպաստին ֆրանսահայ գաղութին: 50ական Ֆր. նուիրած են երկու թերթերուն Պ. Մկրտիչեան, նորածին Գալուստի մեծ–հայրը եւ ոմն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Նոր Սերունդը դաշտահանդէս մը կը կազմակերպէ Կիրակի 25 Յունիսին:

Յետագային մանրամասնութիւններ:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 18 Յունիս ժամը 10էն 22

Առաջին անգամ ըլլալով, այս տարի տեղի կ'ունենայ 18 Յունիս Կիրակի ԱՆՏԻԵԻԻ դարաստանին մէջ

1, Rue Jean Finot — Andilly

նորակառոյց ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ կողքին մասնաւոր խնամուած յայտագրով մը:

Դուռները կը բացուին ժամը 10ին եւ կը տեւէ մինչեւ ժամը 22:

Կէսօրին կարելի է ճաշել ճաշացուցակին համաձայն: Կարելի է նախօրօք սեղաններ ապահովել հեռաձայնելով Անտիեի 989–46–31 եւ կամ Աղքատախնամի կեդրոնը 878–02–99

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ, թէ՛ կէսօրին եւ թէ երեկոյին: Անչափ առատ ամէն տեսակ ուտեստեղէն եւ ըմպելիներ:

Բացառիկ ժամանցի օր մը, նուագ, երգեւ անակնկալներ, առիթ տալով պատըպարեալներուն նոյնպէս զուարճանալու:

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով:

Մուտք 5 ֆր. ուսանող եւ երախաներու 2 ֆրանք

Անձրեւի պարագային, ապահովութիւններ ձեռք առնուած են: Կառքերը կրնան օգտուիլ քաղաքապետարանի հրապարակէն:

ԾԱՆՕԹ.— Անտիեի երթալու համար շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նորէն եւ իջնել Անկէն (իւրաքանչիւր քառորդ ժամուն, անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 10 օթոպիւսով իջնել Անտիեի քաղաքապետարան: — Օթոպիւսի ժամերը 10.05, 11.10, 12.15, 14.10, 15.10 — Վերադարձ 18.35, 19.15, 20.05 եւ 21.10:

Հանգստեան տուներու կառքն ալ ժամը 11էն պիտի սպասարկէ հանդիսականները դաշտահանդէս առաջնորդելու համար::

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Կը յանձնարարուի պաշարեղէններով չգալ եւ ծախսել տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն ըլլալուն:

UGAB - UGAB - UGAB - UGAB - UGAB - UGAB - UGAB

AUDITIONS DÉBATS 72 AUDITIONS

ՀԲԸՄ

Dans le cadre du Cycle
AUDITIONS DÉBATS 72 DE L'UGAB
le Mardi 20 Juin à 20 h 45

Première Partie
Trois Premières Auditions :
Œuvres de : A. BABADJANIAN
S. KAZANDJIAN
L. TJEKNAVORIAN

MUSÉE GUIMET
6, Place d'Iéna
(Métro Iéna)

Deuxième Partie
Causerie-Débat sur le "Cinéma"
Mass-Média - Langage de notre temps
Film de : CLAUDE LELOUCHE

INVITATION

AUDITIONS DÉBATS 72 AUDITIONS

UNION GÉNÉRALE ARMÉNIENNE DE BIENFAISANCE

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին կողմէ, Յունիս 25ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պօրըկարի գեղեցիկ պուրակին մէջ, պաղ ջուրին մօտ:

Ճոխ պիւֆէ, հայկական համադամ ուտելիքներով՝ պատրաստուած Խաչուհիներու կողմէ:

Հաճելի անակնկալներ, բարձրախօս:

(Անձրեւի պարագային Յուլիս 2ի Կիրակին):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՎԻԷՆ.— Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան տարեկան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 9ին:

×

Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ կազմակերպուած «Հերոսներու Օր»ուան նուիրուած դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 23ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն–Մօրիսի ծանօթ դաշտին վրայ:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին կողմէ Յունիս 18ին, Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 14էն սկսեալ Փոն–տ'Էվէքի (Լա Փուերի) պաղ աղբիւրին մօտ:

Երգ, արտասանութիւն, պար դպրոցի աշակերտներու կողմէ:

Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում:

Անձրեւի պարագային նոյն հանդէսը Գասպար Իփէկեան ակումբին մէջ, 40, Ռիւ Վիքթոր Ֆօժիէ, Վիէն:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ամավերջի հանդէս – դաշտահանդէսը Յունիս 25ին:

ՋԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԾՈՎԱՓ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Պանեէօ–Բաշանի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի, Յունիս 18 դէպի Էթրըթա (Ֆրանսայի գեղեցիկ ժայռերը):

Ժամադրավայր.— 1) Առաւօտեան ժամը 7ին Պանեէօյի Լիւքս սինեմային առջեւ: 2) 7.15ին Փորթ տ'Օրլէանի Զօր. Լըքլէրի արձանի քով:

Երթուդարձ 25 Ֆր.: Երախաներուն համար (10 տարեկանէն վար) կէս գին:

Արձանագրուիլ Կապոյտ Խաչուհիներու մօտ կամ հեռաձայնել՝ 253–49–78:

Անձրեւի պարագային պատսպարուած տեղ ապահովուած է:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
15
ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI
15 JUIN
1972

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS 9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

LE NUMÉRO 0,70 F.

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.440

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.440

ՈՐԱԿՆ ՈՒ ՃԱՇԱԿԸ

Սփիւռքեան մամուլի պարբերական արտայայտութիւններէն կը հետեւի որոշապէս, թէ արդիականութեան յառաջապահ նորերէ ոմանք չար ու վատ բան կ'ընեն՝ նորութեան սիրոյն անճաշակ պատկեր պարզելով յաճախ ու բեմադրելով «մշակոյթ»ի պիտակին տակ անորակ գործեր:

Որակի եւ ճաշակի հասկացողութեան մէջ մարդիկ կրնան տարբերիլ անշուշտ, համաձայն զնահատութեան իրենց չափանիշներուն: Դաստիարակութեան, ճանաչումի, գիտութեան, արուեստի ըմբռնումներու, մտաւոր ու հոգեկան պատրաստութեան հարց մը կայ՝ որուն մասին խօսիլը ապարդիւն ու անտեղի կը նկատենք այս սիւնակին մէջ:

Բայց որպէսզի մօտաւոր գաղափար մը տանք այն «որակ»ին ու այն «ճաշակ»ին մասին, որ կը ցուցադրուի վերյիշեալ «մշակութային» հաւաքոյթներու մէջ, անպատեհ չենք նկատեր հայ պաշտօնակիցներու եւ զանազան աշխատակիցներու կողմէ մատնանշուած կարգ մը երեւոյթներ յանձնել հանրային ուշադրութեան:

1.— Հայ ունկնդիր եւ ականատես հասարակութեան մատուցուած ամէն գործ (երգ, նուագ, ներկայացում, դասախօսութիւն, արտասանութիւն, պար, եւն.) նախ պիտի համապատասխանէ ժողովուրդի ընկերային մակարդակին եւ հասկացողութեան. ապա նաեւ՝ զայն բարձրացնելու, մշակելու եւ զարգացնելու կատարը պիտի ունենայ:

Ամէն հասարակութիւն ինքնայատուկ բարքեր, մտաւոր ու հոգեկան աշխարհ, զարգացում եւ հասկացողութեան աստիճանաչափ, ազգային եւ բարոյական խմացումներ, միջավայրէն ու ժամանակէն թելադրուող պահանջներ ունի:

Հետեւաբար, այդ հասարակութեան ներկայացող ամէն անհատ կամ միութիւն պիտի ձգտի ներդաշնակուիլ իր «ընթահող»ին հետ, կարելի չափով նաեւ զայն ներկելու եւ մշակելու առաջադրանքով:

ՈՐԱԿ կ'ունենան մեր մշակութային ձեռնարկները՝ երբ կ'ամրացնեն արժէքներու գիտակցութիւնը, կը խորացնեն ճանաչումը լայն զանգուածներու, կը մշակեն ըմբռնումի եւ թափանցումի անոնց կարողութիւնը ու բան մը կ'աւելցնեն ունկնդիր եւ հանդիսատես հասարակութեան այդ կարելիութիւններուն վրայ:

Այս կէտը անտես առնել՝ նախատինք մըն է ներկայ բազմութեան հանդէպ. անուղղակի յարգանքի պակաս եւ անփափկանկատութիւն է: Բայց մանաւանդ անպատասխ վկայութիւն է նախաձեռնարկ միութեան եւ յայտագրին մասնակից անձերու մասին:

2.— Որակի բացակայութիւնը, իր կարգին, բաց դուռ կը թողու անճաշակութեան:

Յաճախ գիտել տուած ենք թէ «հանդիսականներու մեծ բազմութիւն ապահովելու» մտահոգութիւնը մեզ պէտք չէ մղէ առնելու քայլեր կամ ընելու կարգադրութիւններ, որոնք զոհացում կ'ընծայեն թէեւ... «բոլորի՛ն ալ սպասումներուն»՝ սակայն կը կազմեն ժխտումը անձերու եւ միութեանց հիմնական նպատակներուն:

Ըսելիք չենք ունենար բոլոր անոնց, որոնք կերուխումի, խնջոյքի, հաւաքական թէթեւ ժամանցներու եւ «հաճոյալի պահերու» առիթ կ'ուզեն ստեղծել, ու տաժամէն կ'անցնին գործի: Այս պարագային, սակայն, ոչ մէկ միութիւն իրաւունք պէտք է զգայ «մշակոյթ»ի,

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՐՈՄԻԿՈՅԻ ՓԱՐԻԶԻ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ֆրանսայի եւ Խորհ. Միութեան Արտաքին նախարարները՝ Շուման եւ Գրոմիկօ իրենց առաջին հանդիպումի ընթացքին, համաձայն պռնուեցան Ֆրանսայի երկար ժամանակէ ի վեր պաշտպանած տեսակէտին շուրջ: Արդարեւ, երկու նախարարները ընդունած են զինուորական ուժերու կրճատման հարցը՝ Եւրոպայի մէջ, չկապել եւրոպական ապահովութեան խորհրդաժողովի հետ:

Փարիզ, ինչպէս ծանօթ է, դէմ է ամերիկեան ուժերու հեռացումին կամ նուազումին Եւրոպայի մէջ, քանի որ խորհրդային ուժերը փոխադարձաբար հեռանալով Արեւելեան Եւրոպայէն, փաստօրէն Եւրոպայի մերձ պիտի գտնուին, մինչ Ամերիկացիք պիտի քաշուին Ատլանտեանէ անդին: Փարիզ կ'ուզէ ապահովութեան երաշխիք ունենալ:

Ըստ գոյացած համաձայնութեան, Եւրոպայի ապահովութեան խորհրդաժողովը առանձին մայրաքաղաքի մը մէջ կը գումարուի, իսկ զինուորական ուժերու կրճատման հարցը կը քննուի ուրիշ վայրի մը մէջ անջատաբար:

Մ. Շուման խօսակցութիւններու ընթացքին նկատել տուած է, թէ գերման-խորհրդային դաշնագրի կնքումով, ինչպէս նաեւ Պերլինի համաձայնագրի իրականացումով նպաստաւոր պայմաններ ստեղծուած են Եւրոպայի համար: Ֆրանսա այժմ ոչ միայն համաձայն է մասնակցելու Եւրոպայի ապահովութեան խորհրդաժողովի նախապատրաստական աշխատանքներուն, այլեւ կը զտնէ, որ երկու Գերմանիաները այլեւս պէտք է մաս կազմեն ՄԱԿ-ի: Այս իմաստով պէտք է աշխատիլ:

Խորհրդային Արտաքին նախարարը տեսակցեցաւ նաեւ Նախագահ Փոմփիտուի հետ, եւ ե ր կ ո ւ ս տ ե ք քննութեան առին միջազգային հարցեր, ինչպէս նաեւ երկու երկիրներու յարաբերութիւններու հետ աղերս ունեցող խնդիրներ: Այս վերջին նիւթին քննութեան առթիւ տրամադրութիւն յայտնուած է աւելի մօտէն տալ տնտեսական համագործակցութեան: Գրոմիկոյի տեսակէտով՝ Ֆրանսա եւ Խորհ. Միութիւն օրինակ հանդիսացան եւ ճամբայ բացին միջեւրոպական յարաբերութիւններու բարելաւման ուղղութեամբ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՌՔԵՐՈՒ կայքի տուգանքները պիտի աղեն Յուլիս մէկէն սկսեալ, փափիյոնը 10էն 20 Ֆր.ի կ'անցնի, իսկ վտանգաւոր նկատուած կայքերու համար կարելի է ութ օր բանտարկութեան կամ 160էն 600 Ֆր. տուգանքի դատապարտուիլ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ երկու սենտիքաններ են այս անգամ որ կ'ուզեն հաւաքական շարժում մը ստեղծել Յունիս 23ին: Արդարեւ Սէ. Ժէ. Թէ.ին կը միանայ Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ.ն եւ միասնաբար կ'ուզեն նախ երկաթուղիի 48 ժամուան գործադուլ ապահովել: Յունիս 23էն առաջ իսկ, զանազան շարժումներ սկսած են արդէն:

ԻՐԱՔԻ փոխ-վարչապետը պաշտօնական այցելութեամբ Փարիզ կուգայ մինչ կը շարունակուին քարիւղի բանակցութիւնները: Փարիզ կը գտնուին նաեւ բազմաթիւ Անգլիացիներ, Հոլանտացիներ, Ամերիկացիներ որոնք շահակից են Այ. Փի. Սի.ի մէջ, բայց կը թուի թէ ի վերջոյ Ֆրանսա առանձին պիտի խօսի Իրաքցիներուն հետ, եւ միայն իր անունով:

ՈՒԻՆՏՍՈՐԻ դուքսը միայն իր կինը նշանակած է իբրեւ ընդհանրական ժառանգորդ իր հարստութեան:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՓՈՄՓԻՏՈՒ Ուրբաթ օր պիտի նախագահէ առեւտրական դատարաններու ընդհ. համագումարին: Այս առթիւ կը յիշատակուի որ Ֆրանսայի մէջ տրուած տարեկան 350 հազար դատական վճիռներու 120 հազարը Առեւտուրի դատարաններու կողմէ կը տրուին:

ԻՏԱԼԻՈՅ Համայնավար կուսակցութիւնը ներկայիս մէկ միլիոն 525.672 անդամ ունի, որոնց 4644ը 1972ի սկիզբէն միայն անդամակցած են: Այս տեղեկութիւնները տրուած են Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթ՝ Ունի-թայի կողմէ: Յիշենք նաեւ որ վերջին ընտրութիւններուն համայնավարները 9 միլիոն ձայն ապահոված էին:

ՊԱՐՍԻՑ Շահին Զուիցերիա այցելութիւնը կը շարունակէ խառնակութիւններ ստեղծել: Ծանօթ է որ Աշխատանքի Միջազգային Բիւրօն Պարսից Շահը հրաւիրած էր, որպէսզի ան ողջունէ, Յունիս 14ին, աշխատանքի միջազգային համագումարին 57րդ հաւաքոյթը: Մամուլն իսկ չի ծածկեր որոշ վերապահութիւն: Ժընեւի գլխաւոր հրապարակներու վրայ արդէն կառափնատներ շինուած են ի նշան բողոքի: Զանազան ցոյցեր նախատեսուած են եւ բողոքի հանրագրութիւններ ալ կը զրկուին:

ՍԻՆԱՅԻ անապատի հիւսիս. զօտիին մէջ, Միջերկրականի ափին, իսրայէլեան եւ եգիպտական օդանաւեր բախում ունեցան իրարու միջեւ: Երկու կողմերն ալ տարբեր ձեւով կը ներկայացնեն միջադէպը: Ըստ Թել Աւիվի՝ երկու Միկ-21 օդանաւեր վար առնուած են իսրայէլեան օդանաւերու կողմէ: Ըստ Գահիրէի՝ երկու Միրաժ օդանաւեր զգետնուած են, իսկ իրենց օդանաւերէն երկուքը վնասուած է:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ Հիւս. Վիէթնամի պատուիրակութեան նախագահը անգամ մը եւս պահանջեց, որ բանակցութիւնները վերսկսին իրենց եւ Ամերիկացիներու ու Սայկոնի ներկայացուցիչներու միջեւ: Մայիս 4էն ի վեր վեցերորդ անգամն է, որ վերսկսման առաջարկ կ'ըլլայ:

ԼԻԹՈՒԱՆԱՅԻ երիտասարդ մը ինքզինք այրեց՝ բողոքելու համար խորհրդային գրաւման դէմ: Մայիս 18ին ուրիշ երիտասարդ մը «Լիթուանիա ազատ» պոռալով ինքզինք այրած էր, իսկ երիտասարդին թաղումին բուռն ցոյցեր տեղի ունեցած էին Քոնաս քաղաքին մէջ: 200 երիտասարդներ ներկայիս բանտ կը գտնուին: Ձերբակալուած էին Մայիս 18ի եւ 19ի ցոյցերուն: Խորհրդային բանակը Լիթուանիոյ վրայ յարձակեցաւ եւ գրաւեց զայն 1940ին:

ՔՈՒՊԱՅԻ վարչապետը՝ Ֆիտէլ Քասթրօ Արեւելեան Պերլին ժամանեց: Դիպրոցական աշակերտներ եւ բանուորներ, որոնց արտօնութիւն տրուած էր բացակայելու գործէ, դիմաւորեցին զայն: Քասթրօ Արեւելեան Գերմանիա պիտի մընայ շաբաթ մը:

ԻՌԱ առաջարկեց խօսակցութիւններ ունենալ Ուայթլոյի հետ: Հիւս. Իրլանտայի Անգլիոյ լիազօրը մերժեց:

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութեան «քննիչ խմբակ»ի պատասխանատուները, որոնց մէջ՝ Մօրիս Ֆօռ, Ռընէ Պելիէռ, Ռոպէր Ֆապր, Անրի Քայավէ ղռնիակ նիստ մը գումարած են առջի օր Ծերակոյտին մէջ եւ հաստատած թէ պիտի չմասնակցին Լիլի համագումարին (Յունիս 24-25): Ռոպէր Ֆապր բողոքած է նաեւ այն նախատական խօսքերուն դէմ զորս Ժ. Ժ. Սերվան Շրէպէր արտասանած է Պիլիէռի դէմ (ծերութիւնը տխուր բան է, ըսած էր): Գալով կուսակցութեան նախկին նախագահ Մօրիս Ֆօռի, յայտարարած է թէ կուսակցութեան միասնականութեան պահպանումը կը պահանջէ Սերվան Շրէպէրի քաշուիլը նախագահական աթոռէն:

ՀԱՐ. ԱՓՐԻԿԷԻ մէջ փոխադրակառք մը գետը ինկաւ: 60 հոգի խեղդուեցան:

ՔԱՄՊՈՃԻ գահընկէց իշխանը՝ Սիհանուք Յունիս 19էն 22 պիտի այցելէ Ռումանիա, Եուկոսլաւիա, Ալպանիա, Ալժերիա եւ Մաւրիտանիա:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ պաղեստինեան շրջանակներ կը յայտարարեն, թէ ճափոնցի երեք ահաբեկիչներու վստահուած առաքելութիւնն էր սպաննել Զօր. Տայեանը:

«քաղաքուեստական հանդէս»ի, «երգահանդէս»ի կամ «գրական - դասախօսական հաւաքոյթ»ի անունով հրապարակ իջնելու:

Մեր խօսքը մասնաւորաբար ուղղուած է գրականութեան ու արուեստի, մշակոյթի եւ գեղարուեստի անունով գործող միութեանց, ինչպէս նաեւ հանրային կամ ընկերային ծառայութեանց կոչուած կազմակերպութիւններու:

Եթէ Փարիզի մեր պաշտօնակիցը («Յառաջ») արդարօրէն գիտել կուտար թէ Սալ Կաւոյի մէջ եւ «մշակութային շաբաթ»ի առիթով պարզուող պատկերը աղերս չունէր մշակոյթի հետ, մենք ալ՝ մեր կարգին՝ կրնանք ըսել թէ Պոսթընի «Հիլթըն»ին կամ Ուոթրթաունի «Մշակութային Կեդրոն»ին մէջ, ժողովրդային երգերու ունկնդրութեան յատկացուած հաւաքոյթներու ընթացքին պարզուող ... պորտախաղային ելոյթները ո՛չ միայն անարգանք էին «մշակոյթ»ի անունին, այլ եւ բացարձակ անճաշակութիւն:

Հաճելի ըլլալու, համակրանք շահելու կամ «զուարթութիւն ստեղծելու» մեր փորձին մէջ տեղ պէտք չէ գտնէ թեթեւսոլիկ շարժումն ու խօսքը: — Այլապէս, անճաշակութիւնը կուգայ, կը բազմի մեր սրահներուն մէջ:

Ատեն է, որ պատասխանատուները վճռաբար թումբ կանգնին նման ցուցադրութեանց դէմ:

Ազգային ամէն հաւաքականութեան մէջ ալ կայ «խուժան» մը, որ տգիտութեան, դաստիարակութեան պակասի եւ ամբոխային տրամադրութիւններու հետեւանքով կը մտի ճապաղիլ, — անտեսել ընկերային պատշաճութիւնները, պարզութիւնը շփոթել տափակութեան եւ ժողովրդայինը՝ գռեհկութեան հետ:

Հանրային մարմիններու, մամուլի, կազմակերպութեանց եւ միութիւններու պարտականութիւնն է ամէ՛ն առիթ ստեղծել՝ որպէսզի կրթուին այսպիսիները, առնուազն զգաստանան: — Եթէ ներկայ հասարակութեան մէջ կան տարրեր՝ որոնք անճաշակութեան եւ ճաշակի սահմանները չեն ճանչնար, հաւաքոյթի կամ հանդիսութեան նախաձեռնարկ մարմինին վրայ կը ծանրանայ պարտականութիւնը սանձելու զանոնք:

Կը կարծենք, թէ հարկ չկայ աւելի ըսելու:

Մեր փափաքն ու նպատակն է տեսնել՝ որ լրջութի՛ւնը եւ բծախնդրութի՛ւնը իշխեն եւ ոչ թէ անտէրութիւնը...:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՊԱՏՄԱ – ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳՈՇԻ «ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐՔ»Ը ԵՒ ԻՐ «ՄԵՐՁԱՓՆԵԱՅ ԻՐԱՒՈՒՆՔ»Ի ԲԱՆԱՁԵՒՈՒՄԻՆ ԱՐԺԷՔԸ ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՌԵՒՏՈՒՐԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Այս գրութիւնը ամփոփումն է Եու. Գ. Բարսեղովի ռուսերէն յօդուածին: («Պատմա – Բանասիրական Հանդէս», 1971 թիւ 4):

Միջազգային ծովային առեւտուրի առաջադէմ այն սկզբունքները, զորս առաջադրած եւ պահպանած է Կիլիկիոյ Հայկական Թագաւորութիւնը, այդ հարստութեան անկումէն (1375ի) վերջ ալ շարունակեցին ունենալ իրենց ազդեցութիւնը միջազգային ծովագնացութեան զարգացման վրայ:

Հայերը, օգտագործելով իրենց ձեռք բերած փորձառութիւնն ու յենած բազմաթիւ երկիրներու մէջ հիմնուած հայ առեւտրական գաղթավայրերու վրայ, շարունակեցին աշխոյժ միջազգային առեւտուր ունենալ, միշտ յաջողութեամբ մրցելով կամ գործակցելով աշխարհի մեծագոյն ծովային Պետութիւններուն՝ Վենետիկի, Ճենովայի, Փորթուկալի, Հոլանտայի, Մեծն Բրիտանիոյ, Սպանիոյ եւ այլոց հետ:

Իբրեւ պետականութենէ զուրկ ժողովուրդ, Հայերը մեծ դժուարութիւններու եւ արգելքներու կը հանդիպէին իրենց աւանդները կիրառելու համար միջազգային ծովային իրաւունքներու զարգացման մէջ, որոնք նախատեսուած էին Մխիթար Գոշի «Դատաստանագիրք»ով: Այնուհանդերձ, «Մերձափնեայ իրաւունքին՝ յօդուածները օրէնքի ուժ ստացած էին գրեթէ բոլոր հայ գաղթավայրերուն մէջ, անոնք՝ որոնք կը զբաղէին ծովային առեւտուրով. օրինակ՝ Լեհաստան, Խրիմ, Վրաստան, Ռուսաստան եւ այլուր:

Ուշագրաւ են Լեհաստանի թագաւոր Գազիմիր Գ.ի կողմէ 1334 եւ 1356 թուականներուն իր երկրի սահմաններուն մէջ ապրող հայ առեւտրականներուն տրըւած արտօնութիւնները: Իսկ աւելի պերճախօս են Սիգիզմունդ թագաւորի 1515ին Լվովի Հայերուն տուած առեւտրական լայն իրաւասութիւնները, որոնք կը բխէին Գոշի Դատաստանագիրքէն: Սիգիզմունդի 84 աքթուսը կը թելադրէր, որ եթէ նաւը փտանգուէր որեւէ քաղաքի մօտ, բնակիչները պարտաւոր էին օգնել ազատելու թէ՛ նաւը եւ թէ ապրանքները եւ յանձնել տիրոջը:

Անոնք եթէ չէին ուզեր փրկել նաւը ատանց վճարի, կրնան միայն 5 առ հարիւր առանալ. իսկ եթէ այդ քիչ կը գտնեն՝ 10 առ հարիւր, թէեւ հայկական օրէնքով որեւէ վճար նախատեսուած չէր եւ ատոնց պայմանի օգնելու պարտաւոր էին: Այս կը նշանակէ, որ Հայոց օրէնքը շատ աւելի յառաջադէմ եւ մարդասիրական էր:

Պատմութենէն յայտնի է, որ Լեհաստանի բոլոր քաղաքներուն մէջ ապրող հայ առեւտրականները աշխոյժ առեւտուր ունէին Սեւ ծովու աւազանին մէջ (Մոլտաւիոյ, Վալախիայի, Խրիմի եւ անկէ ալ Տրապիզոնի) Հայաստանի եւ ամբողջ Արեւելքի հետ:

Անոնք իրենց սեփական նաւերը ունէին նաեւ Պալթեան ծովու մէջ:

Պատմական բազմաթիւ փաստեր եւ ապացոյցներ կան, որ վերոյիշեալ հայ գաղթավայրերու մէջ գործադրութիւն գտած էր Գոշի «Դատաստանագիրք»ը, Լեհաստանի մէջ թարգմանուած լատիներէնի: Խրիմի համար ալ՝ Ղփչախներու (Պոլովցիներ) լեզուով, բայց հայերէն գիրերով, որովհետեւ այդ ժողովուրդը գիր չունէր: Վրաստանի մէջ ալ թարգմանուած էր վրացերէնի, եւայլն: Նոյնիսկ, Գոշի «Դատաստանագիրք»ի ծովափնեայ իրաւունքի կէտերը օգտագործուած են Աստրախանի Հայոց դատաստանագրքով, կազմուած՝ 18րդ դարու կէսերուն:

Գոշի «Դատաստանագիրք»ը կազմուած է 12րդ դարու վերջերը, (1184), Զաքարեաններու տիրակալութեան շրջանին, որոնք Վրաց Բագրատունիներու օգնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ տէր դարձած էին հիւսիս – արեւելեան Հայաստանին, 12րդ դարու վերջերէն սկսած մինչեւ մոնկոլական նուաճումները:

Զաքարեաններու Հայաստանը մշակութային եւ տնտեսական մեծ բարգաւաճումի հասաւ եւ աշխոյժ միջազգային առեւտուր ունէր: Այս պայմաններու մէջ՝ Գոշի «Դատաստանագիրք»ը կազմուած էր ոչ միայն բուն երկրի, այլեւ Կիլիկիոյ հայկական թագաւորութեան եւ հայ հոծ գաղթավայրերու համար: Մասնաւորաբար Անդրկովկասի, Ռուսաստանի, Լեհաստանի, Խրիմի գաղթավայրերու մէջ ընդհանուր գործածութիւն գտած էր: Ցետագային, Գոշի «Դատաստանագիրք»ը ուսումնասիրողներ եւս, այդ կը հաստատեն:

Շատ ուշագրաւ եւ կարեւոր է Վրաց Վախթանգ Զ.ի 1703–1709ի կազմած օրէնքներու ժողովածուն, որուն համար ան օգտուած է Գոշի «Դատաստանագիրք»էն:

Հայկական իրաւունքի նաւաբեկման յատուկ տրամադրութիւնները ամբողջութեամբ մտած են այդ ժողովածուին մէջ (364րդ յօդուած), որ կը նշէ. «Եթէ նաւաբեկումը պատահի քաղաքի մօտ, բնակիչները եւ մերձակայ ժողովուրդը պարտաւոր են օգնութեան հասնիլ, փրկելու համար նաւը եւ ապրանքները, որովհետեւ այդ ապրանքները ժողովուրդին օգտին համար են. նոյնիսկ կը նախատեսուի որոշ վճարում ընել եղած վնասին համար»:

Վախթանգի ժողովածուին մէջ յիշուած է քանիցս, որ այդ օրէնքները Հայոց գիրքերէն թարգմանուած են, գործածուած՝ հայ թագաւորներու կողմէ, իսկ բնագիրը ստացուած է Էջմիածինէն:

Վախթանգ Զ.ի «Օրէնքներու ժողովածու»ն հայկական օրէնքներուն հետ կը մտնէ ռուսական կայսրութեան օրէնքներուն մէջ, երբ 1801ին Վրաստան վերջնապէս կը կցուի Ռուսաստանի: Իսկ 1828ին՝ Վախթանգի ժողովածուն, հրատարակուելով, գործադրութեան դրուեցաւ Թիֆլիսի եւ Քութայիսի նահանգներու քաղաքացիական դատարաններուն մէջ: Այս օրէնքները ի զօրու մնացին մինչեւ Հոկտեմբերեան Յեղափոխութիւնը:

Իբրեւ եզրակացութիւն, պատմական անհերքելի փաստեր ցոյց կուտան, որ Գոշի «Դատաստանագիրք»ը գործօն օրէնք եղած է մինչեւ մեր օրերը, իսկ Գոշի «Մերձծովափնեայ իրաւունքը»՝ իբրեւ ի զօրու իրաւական բանաձեւում՝ մեծ եւ յառաջդիմական դեր խաղցած է մինչեւ 20րդ դար, երբ Եւրոպացիները միայն մե՛ր դարուն սկիզբները, միջազգային առեւտուրի համար ժողովներ գումարեցին եւ նման հարցերու համար որոշ օրէնքներ սահմանեցին:

Թարգ. Յ. ԱՐՇԱԿՈՒՆԻ

ԸՆԿ. ԱՏՈՒՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Մահուան քառասունքին առթիւ)

Չափազանց դժուար էր ինծի համար գրիչ շարժել ընկեր Ատուրի մահուան առթիւ, դոյժը պահ մը քարացուցած էր զիս:

Տասնեակ տարիներ, սրտանց իրարու կապուած՝ տեսակ մը եղբայրացած ընկերներ էինք եղած, իր յանկարծակի մահը անհաւատալի թուեցաւ ինծի:

Թերացում մը պիտի ըլլար սակայն, լուռ մնալ, երբ մօտէն ծանօթ էի իր բնաւորութեան եւ ազգային գործունէութեան: Ուստի, իր քառասունքին առթիւ, ձիդ ի գործ դրի, եւ յուզումով կը գրեմ այս քանի մը տողերը ընկերական տուրք վճարելու համար իր անմոռաց յիշատակին:

Աւելի քան աստուածատուր կոչուելու արժանի հայորդի մը եւ հաւատաւոր դաշնակցական մըն էր Ատուրը: Նախախնամութեան մարդուն պարգեւած բոլոր լաւագոյն առաքինութիւններով օժտուած՝ համեստ, ազնիւ, արդարադատ, ողջամիտ, արտակարգօրէն բացառիկ յատկութիւններով խմորուած պատուական Հայ մը, որ իր նուիրումը եւ զոհաբերութեան ոգին ի սպաս դրած էր բոլորին, առանց դոյզն սակարկութեան: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, իր մահով, զրկուեցաւ իր լաւագոյն մէկ առաքեալէն:

Բոլոր հանրային մարդերու մէջ, Ատուր Գասպարեան ներկայ էր, ոչ միայն անձամբ, այլեւ իր ամբողջ հոգիով ու էութեամբ:

Հազիւ 29 տարեկան, 1924ին արդէն իբր ատամնաբոյժ վկայուած Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանէն, հաստատուած էր Հալէպ, ուր բացած էր իր արհեստանոցը, սակայն անհաւատալի թուի թերեւս, կարծես դրամ շահելու համար չէր, այլ ծառայելու մեր տարաբախտ ժողովուրդին անշահախնդիր նուիրումով մը: Այդ իսկ պատճառաւ հարուստ չապրեցաւ Ատուրը: Երբեմն, ներկայ գտնուած եմ իր աշխատանոցին մէջ, այնպիսի չափազանցեալ զոհաբերութեան պարագաներու, որոնք ուղղակի հիացում ու զարմանք պատճառած են ինծի:

Հալէպի մէջ ան եղաւ ազգային կեդրոնական դէմքերէն մին: Երկար տարիներ Կ. Կոմիտէի անդամ՝ սիրուած ու գնահատուած բոլորէն անխտիր, այդ պատճառաւ վերջին շրջաններուն ան միշտ ընտրուեցաւ Դաշնակցութեան վերին մարմնի անդամ:

Երբ բեմ կը բարձրանար, իր կրակոտ եւ անկեղծութիւն բուրող կուռ բանախօսութեամբ կը մագնիսացնէր սրահը:

Ողբացեալ Հրաչ Փափազեանի հետ ձեռք ձեռքի տուած, հսկայ սիւներն էին Հալէպի, ոչ միայն Դաշնակցութեան եւ ազգային կեանքին, այլեւ սուրիական Պետութեան քաղաքական ասպարէզին մէջ, իրենց տիրական դիրքերն ունէին, յարգուած բոլոր պետական մարդոցմէ:

1948ին, Ատուր կը հեռանար Հալէպէն, հաստատուելու համար Պէյրութ, ուր պիտի շարունակէր իր անխոնջ զոհաբերութեան ոգին ցոյց տալով բոլորին հանդէպ:

Վերջին անգամ զինքը տեսնելու հաճոյքն ունեցայ Փարիզի մէջ, քանի մը տարի առաջ, ուր եկած էր կուսակցական պարտականութեամբ, այս առթիւ քանի մը օր միասին ապրելու հաճոյքը ստեղծուեցաւ: Խօսեցանք անցեալէն, հին յիշատակներէ Հալէպի, Պէյրութի եւ Լաթաքիոյ ազգային ու կուսակցական խըն-

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Նայելով դիմացի արձակ տարածութեանը, Վարոսը մի պահ չունչ քաշեց ազատ եւ խորը: Նրան այնպէս թուաց, թէ այդ տեսարանի լայնարձակութիւնն ու հովը չոյեցին իր այրուող երեսը: Սակայն, դեռ հազիւ հարիւր քայլ արած, նա զգաց, թէ ինչպէս նոյն հեղձուկը դարձեալ խեղդում է իրեն, եւ չեն օգնում ոչ դաշտերը, ոչ սարերը: Զվերադառնա՞լ արդեօք...

Նա նայեց ետ՝ քաղաքին: Նրա ոտքերի մօտից, աննկատելի վայրէջքով, փռուել–տարածուել էր քաղաքը՝ իր ոչ խոր եւ ափսէաձեւ ցածրավայրում: Ընդհանուր գորշ պանորամայի միջից այստեղ ու այնտեղ վեր էին խոյացել սեւաքար ու կարմրաքար եկեղեցիների սրածայր գմբէթները՝ արեւի տակ պայծառ ու հաւասար փայլող խաչերով: Իսկ քաղաքի միւս ծայրում, հեռո՜ւ, հեռո՜ւ, թրքական թաղամասն էր՝ բլուրի վրայ:

— Օ՜օ՜օ՜ֆ... — մռնչաց Վարոսը՝ ոչ իր ձայնով եւ երեսը դարձրեց քաղաքից: Նրան անտանելի էր՝ նայել քաղաքին: Մէկն այնտեղ մեղաւոր է իր սիրած կնոջ մահուան մէջ: Եթէ Վարոսը գտնի նրան, ապա կը յօշոտի մերկ ձեռքերով: Բայց այն է ամենածանրը, որ չի կարող գտնել... Ո՞վ է նա: Ուստա Մկրտի՞չը... Բայց ուստա Մկրտիչը ոչ միայն չի սպանել Հեղնարին, այլեւ չիրմաքար է պատրաստում նրա համար:

Կամ գուցէ ինքը Վարո՞սն է մեղաւոր:

Վարոսի սիրտը, որի փեղկերը փակ էին խանութների նման, ցնցուեց: Մի միտք, ներսում մնացած կատուի պէս, չանգռեց փեղկերը: Միայն մի վայրկեան տեւեց այդ անհեթեթ միտքը, թէ Վարոսն ինքն էր մեղաւոր Հեղնարի մահուան մէջ...

Ճիշդ է, տեսնելով ուստա Մկրտչին, Վարոսը փախաւ թուրքական թաղամասից, բայց փախաւ նրա համար, որպէսզի ուստան, որ չգիտես ինչ գործով էր եկել թուրքական թաղամաս, չտեսնէր նրան, չհարցուփորձէր, թէ ինչու է նա նոյնպէս եկել այդտեղ:

Վարոսը երկար սպասեց բոստանների միջով անցնող ճանապարհի անմարդ մի ոլորում՝ մինչեւ ուստան վերադառնար, որպէսզի նա գնար թուրքական թաղամաս: Եւ յանկարծ, տեսաւ սանձակոտր կառքը եւ կառքի մէջ՝ ուստայի մօրը...

Ապա ճանապարհը լիք – լցուեց դէպի թուրքական թաղամաս շտապող տագնապահար կառքերով ու մարդկանցով...

Վարոսը համարեա ամէն ինչ հասկացաւ: Խելագարի պէս ինքն էլ սկսեց վազել դէպի աղէտի վայրը, բայց յանկարծ կանգ առաւ: Ինչո՞ւ է գնում... Բաց անելու համա՞ր, որ ինքն է Հեղնարի սիրեկանը... Ոչ, ոչ ոք չպէտք է իմանայ, որ անառակի անուն հանած այդ երիտասարդի համար է Հեղնարն արտաւորել ուստայի անկողինը: Թող բոլորն այնպէս կարծեն, թէ կինն այդ արել է ուստայից աւելի արժանաւոր մի մարդու համար... Գուցէ այդպիսով մի քիչ պակաս լինի այն ցեխը, որ պիտի շպրտի քաղաքը Վարոսի սիրած կնոջ շիրմի վրայ...

Եւ Վարոսը վերադարձաւ՝ խելագարի նման թափառելու համար քաղաքում եւ դաշտերում՝ մինչ այսօր...

Իսկ գուցէ ողջ քաղա՞քն է մեղաւոր Հեղնարի մահուան մէջ՝ իր օրէնքներով, ադաթով, ողջ քաղա՞քը, որը մեղադրում է Հեղնարին ու նրա սիրեկանին... Իսկ ինչո՞ւ է մեղադրում, սիրոյ համա՞ր: Ո՞վ ասաց, թէ սէրը մեղք է, ո՞վ է գրել այդ օրէնքը...

Եթէ այդպէս է, ուրեմն աւելի լաւ չէ՞ թողնել – հեռանալ Գիւմրիից, փնտռել այնպիսի մի աշխարհ, որտեղ, ո՞վ գիտէ, ընտանիքի պատիւն էլ է մաքուր, սէրն էլ է սուրբ...

Վարոսը ցնցուեց: Հեռանալու միտքը յանկարծակի լոյսով լուսաց նրա սրտի խաւարը: Իրօք որ, թողնել, հեռանալ... Ի՞նչ ունի ափսոսալու նա Գիւմրիում...

Բայց Վարոսի ոտքերը կտրուկ կանգ առան: Ջորի Բողազը... Չէ՞ որ դա իր աշխարհն էր: Նա այդտեղ էլ ծնուել ու մեծացել, այդտեղ էր սիրել իր դժբախտ սիրով... Ի՞նչպէս հեռանալ Ջորի Բողազից... Իսկ հեռանալ՝ հարկաւոր է, հարկաւոր է հէնց այսօր, հէնց հիմա: Անտանելի է ապրել Գիւմրիում: Այնտեղ ամէն ինչ Հեղնարին է յիշեցնում, իսկ Հեղնարն այլեւս չկայ եւ չի լինի երբեք:

Հարկաւոր է վերջին անգամ տեսնել Ջորի Բողազը եւ թողնել – հեռանալ ընդմիշտ...

Նա թեքուեց աջ՝ դէպի Ռանչպարների թաղամասը: Նրա կողքերով անցան անտաշ լեռ քարէ տներ՝ կտուրների վրայ հոտաւէտ խոտի դէզերով, կալեր՝ գոտկաչափ բարձրութեամբ պատերով եւ պինդ ու ողորկ գետնով: Անցան կանաչ բացատներում արածող հատուկէնտ ուլեր եւ կառապանների բնուած ձիեր, որ գլուխներն էին թափահարում:

(50 – Շար.)

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

—О—

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՀԱՆԴԷՍԸ

Հայաստանի անկախութեան հռչակման 54րդ տարեդարձը այս տարի տօնուեցաւ ճիշդ օրին, Կիրակի կէսօրէ վերջ:

Գաղութիս վարչութեան կողմէ հան – դէսի բացման խօսքը ըսաւ Պ. Ֆրուն – ճեան եւ ի մէջ այլոց շեշտեց թէ Հայու– թեան գարաւոր երազն էր որ կ'իրակա– նանար 1918 Մայիս 28ին: Բայց մանուկ Հայաստանը ամէն կողմէ թշնամիներով շրջապատուած էր: Մահու եւ կենաց կռ– իւ մղելով կը տիրանար իր ազատու – թեան՝ ընդամէնը 10.000 քառ. քիլոմեթր տարածութեամբ փոքր երկրի մը մէջ պարփակուած որբերու եւ գաղթական – ներու պատսպարան: Օրհասական կռիւ – ը մղուեցաւ ամբողջ Հայութեան կողմէ անխտիր: Այսօր Հայաստան երեք ան– գամ աւելի մեծ տարածութեամբ բար– գաւաճ երկիր մըն է Խորհ. Միութեան մէջ, որուն բնակչութիւնը այն ատենուան 700.000ին տեղ 2,5 միլիոն է:

Յետոյ ոգեկոչելով Սարդարապատի, Բաշ – Ապարանի եւ Ղարաքիլիսէի ան– հաւասար կռուի դոհերուն յիշատակը, հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութեամբ յարգել անոնց ան– մոռաց յիշատակը:

Այս հանդիսաւոր պահուն բանախօսը կոչ ուղղեց սփիւռքի Հայութեան եւ մեր գաղութին միշտ սերտ կապ պահել Հա– յաստանի հետ, որ այսօր թէեւ տարե– կան միայն 5000 հոգիի ներգաղթը կը ծրարէ, բայց ժամանակի ընթացքին կարելի կ'ըլլայ աւելին յուսալ: Առ այժմ կան գրօսաշրջիկային դիւրութիւններ. հարկ է օգտագործել այս առիթը եւ այս– պէս ամրացնել կապը:

Պատանի Արա Քէշիշեան արտասանեց «Հայու դրօշին» ոտանաւորը, որ յօրին– ուած է 1918ին Դամասկոսի գաղթական– ներուն խառնուած, զինուորական ծառա– յութենէ նոր ազատած երիտասարդ սպա– ներու խմբակի մը կողմէ՝ իբր երգ եւ նուագ այն օրերու Երիտասարդաց Միու– թեան հանդէսին համար:

Պր. Յովհ. Տէմիրճեան արտասանեց Եղիշէ Զարենցի «Գովք Հայաստանի»ն: Պր. Գրիգոր Մելիքեան գերմաներէն ե– լոյթով մը շեշտեց Հայաստանի անկա – խութեան հռչակման նշանակութիւնը: Մէջբերումներ կարդաց Ֆրիտշօֆ Նան– սէնի ծանօթ գրքէն՝ Հայաստանի այն օրերու կացութեան մասին: Նշեց Մա – րիէթթա Շահինեանի հրատարակած գեր– մաներէն գիրքը Հայաստանի անցեալին եւ ներկային նկատմամբ: Բանախօսը Հա– յոց լրատուներու մշտական արծարծու– մը անյետաձգելի համարեցաւ եւ կոչ ըրաւ միացեալ ուժերով աշխատելու այդ բանին համար:

Կարճ դադարէ մը վերջ խօսեցաւ Պր. Յ. Վանիուշ շատ հոգածութեամբ պատ– րաստուած ճառ մը, նիւթ ունենալով՝ « Հայաստանի Հանրապետութեան ծա – գումն ու զարգացումը »:

Վարդանանցը կը տանէ Հայութիւնը ե– կեղեցիէն ներս եւ զուրս ամէն տեղ 1500 տարիէ ի վեր, բայց հերոսական տարրերը շատ են, որոնք արժանի են բարձր գնահատանքի եւ յիշատակու – թեան: Դեռ 851 թուականին, Խութեցի Յովնան պարզ շինականը իր Սասունցի – ներու խումբով անօրինակ քաջութեամբ, պայքարեցաւ արաբ իշխանաւորներուն դէմ եւ յաղթեց: Վասպուրականի մէջ կատարած անվախ գործով նշանաւոր հանդիսացաւ եւ ի վերջոյ ընդունեցաւ նահատակի պսակը:

Աշոտ Բագրատունիի օրով Գէորգ Մարզպետունի իր 19 քաջերով (որոնց մէջ էր նաեւ իր որդին) կռուեցաւ թշնամիին դէմ եւ ամրապնդեց Աշոտի գահը:

1722ին Դաւիթ Բէկ իր քառասուն քա– ջերով Սիւնիքի իշխանութիւնը պաշտ – պանեց:

Երզնկացի Մուրատի՝ գործակցու – թեամբ մինչեւ Արշակ Պօղոսեանի, Վար– դան Շահպազի եւ ուրիշներու կազմա – կերպած նահանջն ու փրկութիւնը 300.000 որբերու եւ հայ բեկորներու, զորս ապա– հով հասցուցին Արարատեան դաշտ, հրաշքի նման է: 1918 Մայիս 22ի Սար– դարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ-Ա – պարանի համաժողովրդական դիմադրու– թիւնը, որուն հետեւանքով թշնամին տե– ղի տուաւ, արժանի է ներկայ եւ գալիք սերունդներու յարգանքին:

Բանախօսը կարդաց Խրիմեան Հայրիկի ծանօթ պատգամը եւ յայտարարեց թէ իրա՛ւ հայ ժողովուրդը Ղազարոսի նը – ման արթնցաւ եւ կերտեց իր Անկախու– թիւնը: Եւ ահիկա 1918 Մայիս 28ին է, ոչ թէ ուրիշ օր մը: Մայիս 28 հիմն է Հայաստանի միացեալ, անկախ եւ ազատ Հայաստանին:

Այս տպաւորիչ բանախօսութենէն վերջ Պր. Յովհ. Մալճեան արտասանեց Վահան Տէրեանի «Երկիր հայրենի» քերթուածը: Պր. Մովսէս Ղարիպեան երգեց շարք մը երգեր՝ ինչպէս «Իմ այրող վշտից» (միայն թէ մայրս իմ մահ չիմանայ), «Մեր մօտ սարերում», «Կարաւան» եւ Շարլ Ազնաւուրի հեղինակած երգերէն «Լա պոհէմ»ը եւայլն, գերմաներէն թարգ – մանութեամբ:

Աւելի վերջ երիտասարդները իրենց հայկ. երգերով ուրախացուցին ներկա – ները, որոնք կարօտ են հայ երգին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

գիրներու շուրջ: Նոյն ոգեւոր Ատուրն էր հակառակ յառաջացած տարիքին:

Բաց մը ստեղծուեցաւ Ատուրի կորուս– տով հայ իրականութեան մէջ, վստահ եմ սակայն, որ հայ երիտասարդութիւնը, Ատուրական ոգիով պիտի աշխատի լե – ցնել այդ բացը, որպէսզի հրճուի ան իր գամբարանին մէջ ու հանգիստ ննջէ իր յաւիտենական քունով:

Պէյրութի մէջ, իր դագաղին հետեւող հազարաւոր ժողովուրդը, խօսուած դամ– բանականները, ստացուած անթիւ հեռա– գիրները փաստացի լուսարձակներ չե՞ն Ատուրի ապրած կեանքին:

Մանաւորաբար պատկերալից ու յատ– կանշական է իր դագաղին առջեւ ար – տասանուած սա խօսքը՝ «Գիտե՛մ, ըն– կեր Ատուր, եթէ պահ մը աչքերդ կարե– նայիր բանալ եւ տեսնել, քեզի յարգանքի իրենց տուրքը տալու եկած ընկերներու եւ բարեկամներու հոծ բազմութիւնը, անկեղծօրէն պիտի նեղուէիր եւ ըսէիր քու սովորական բառերովդ «Այս ի՞նչ է, տղաներ, աւելորդ բաներ են ասոնք»:

Իրօք, այսպէս էր Ատուրը, մեր սիրելի ընկերը:

Սիրելի Ատուր, քեզ բոլոր ճանչցողնե– րուն հոգիները տխրեցուցիր մահուամբդ, սակայն վստահ եղիր, քու յիշատակդ պիտի ապրի յաւիտեան մեր հոգիներուն մէջ:

Հանգիստ ոսկորներուդ եւ յարգանք յիշատակիդ:

Պ. ԶՊՐՈՒՔՃԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՃՇԴՈՒՄ

—0—

Պատ. Խմբագրութիւն,

«Հայրենիք»ի Մայիս 17ի եւ «Յառաջ»ի Յունիս 1ի թիւերուն մէջ լոյս տեսած էր «Յիշատակելի բացառիկ հանդէս մը...» վերնագրով մէկ նամակս՝ խմբագրու – թեան:

Այս գրութեան մէջ յայտնած էի թէ «Հայ Ուսանողական Միութիւնը» մաս կը կազմէ Հ. Բ. Ը. Միութեան:

Թիւրիմացաբար սպրդած էր այդ սխա– լը յօդուածին մէջ, քանի որ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը որեւէ կապ չունի «Հայ Ու– սանողական Միութեան» հետ, որ կազ – մակերպողն էր խնդրոյ առարկայ պախա– րակելի հանդէսին:

Այդ իսկ նկատումով՝ պարտ ու պատ– շաճ է ընել վերոյիշեալ ճշդումը: Առա– ւել եւս արդար է այս ճշդումը, երբ ան– դրադառնանք թէ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը ինքն ալ հակառակ է Թրքավարի ելոյթ– ներու եւ նախանձախնդիր է հայ մշա – կոյթի զարգացման ու տարածման: Ան – ցեալին, երբ առիթը ներկայացած է, գնահատանքով յիշած եմ Հ. Բ. Ը. Միու– թեան այս հանգամանքը, որուն փայլուն մէկ արտայայտութիւնն է «Անդրանիկ» հայկական պարի եւ երգի խումբը:

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

Պոսթըն

ԴԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՍԹԸՆԻ մէջ Հայաստանի անկախու– թեան հռչակման 54րդ տարեդարձը յի– շատակուած է հանդիսութեամբ մը Յու– նիս 4ին: Նախագահած է Փ. Նահապետ– եան, իսկ բանախօսած է Ենովք Լաչին– եան: ՀՕՄի Կեդր. Վարչութեան կողմէ ուղերձ մը կարդացած է Տիկին Գայեա– նէ Կանայեան, իսկ Հայ Երիտ. Դաշնակ– ցութեան անունով Ր. Թիւթիւնճեան: Խօսք առած է նաեւ Թորգոմ Քհնյ. Յա– կոբեան:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ Մայիս 19ին, առաջին անգամ ըլլալով ներկայացուած է երգա– հան Ռիչըրտ Եարտըմեանի «Արդահամի պատմութիւն»ը երաժշտական գործը՝ Ֆրանսացի արուեստագէտ Անտրէ Ժերա– րի կողմէ պատրաստուած գեղարուեստա– կան ժապաւէնի մը ընկերակցութեամբ: Եարտըմեանի այս գործը արժանացած է միջազգային գնահատանքի: Հայ երգա– հանին օրաթորիոն ներկայացուցած են Մեթրոփոլիթըն Օփերայի մեներգուհի Լիլի Զուքասեան և անուանի ուրիշ ար– ուեստագէտներ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հայաշատ քաղաք– ներու մէջ, ինչպէս Ուաթըրթաուն, Սան Ֆրանսիսքօ, Տիթրոյթ, Լոս Անճելըս, Փրովիտէնս եւայլն, շատ յաջող երգա – հանդէսներ տուած է լիբանահայ երգիչ Լեւոն Գաթրճեան, Ապրիլէ կէսէն ցայ– սօր: Լեւոն Գաթրճեանի աշուղական եւ հայրենասիրական երգերը ունկնդրուած են մեծ խանդավառութեամբ: Ամերիկա– հայ մամուլը սրտագեղ համակրանքի ար– տայայտութիւններով անդրադարձած է երգարուեստի անոր ելոյթներուն:

ՀԱՐ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Հ. Օ. Մ.ի Շրջ. Վարչութիւնը սրտագրութեան (ելեկտրո– քարտիոկրամ) մեքենայ մը նուիրած է Հայ Կեդրոնի բուժարանին, նոր սարքա – ւորումով մը հարստացնելով այս հաս – տատութիւնը, որ իր կալուածին մէջ, օգտօգուտ դեր կը կատարէ Արժանթինի հայ գաղութին մէջ:

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ Հ.Մ.Ը.Մ.ը դոյդ յաղթանակներ ապահովեց Լեռնալիբա – նանի հեծելարշաւի ախոյենական մրցու– մին մէջ, Յունիս 4ին: Մանուէլ Իզմիր– եան առաջին հանդիսացաւ, իսկ Հ.Մ.Ը. Մ.ի խումբը շահեցաւ խմբական առաջ – նութիւնը:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (82)

ԹՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

Ուսուցիչը մտածկոտ կերպարանքով մը հեռացաւ եւ գնաց ընկեր Սուսերեանցը գտնելու:

Այս վերջինը, ուրիշ սրճարանի մը մէջ, ոտքի ելած կը ճառէր.

— Պարոններ, կը պոռար, այս Թաղա– յին ընտրութիւնը սովորական ընտրու – թիւն մը չէ, այլ դասակարգային պայ– քար մը իշխող օլիկարխիայի եւ ժողո– վրդական մասսաներու միջեւ... կապի– տալիզմի եւ պրոլետարիատի միջեւ: Մէկ կողմէն կը տեսնենք Մարգար էֆէնտի Սասունեանը ոսկիներու դէզին կռթնած, որ կը փորձէ ոտնակոխ ընել ժողովրդի իրաւունքը, միւս կողմէ, Պօղոսը, որ հակառակ իր բուրժուազիական կուսակ– ցութեան, գիտակից երիտասարդութեան ընչազուրկ դասակարգին շահերը կը պաշտպանէ: Վարանում կարելի չէ, ա– մէն գիտակից Թաղեցի պէտք է իր քուէն տայ մեր ցանկին, որուն մէջ գտնուող անունները կը ներկայացնեն բուն ժողո– վրդական տարրը...:

— Քու անունդ ալ ցանկին մէջ է, ա– նոր համար այդքան իրար անցեր ես, պոռաց ներկաներէն մին:

— Մենք Թաղական Խորհուրդին մէջ կուսակցական մարդ չենք ուզեր, գոչեց ուրիշ մը:

— Լռեցէք, թողէք ընկեր Սուսերեանցը խօսի, ըսաւ ուրիշ մը, յետոյ եթէ դի – տողութիւն ունիս, կը պատասխանես:

Այս ընդհանուր խառնաշփոթութեան մէջ ընկեր Սուսերեանց իր խօսքը առաջ տարաւ, մերթ ընդմիջուելով, մերթ ծա– փահարուելով:

Հազիւ թէ խօսքը աւարտած էր՝ պա– րոն Թորգոմ բազմութիւնը ճեղքելով մօ– տեցաւ ճառախօսին քով եւ կամաց մը ը– սաւ ականջին:

— Դուրս ելլենք, կարեւոր խօսք ունիմ:

— Ի՞նչ կայ, հարցուց միւսը:

— Շատ կարեւոր տեղեկութիւն մը...

Երկուքը միասին փողոց ելան:

— Դարձեալ ի՞նչ պատահեցաւ, հար – ցուց ընկեր Սուսերեանց ուսուցչին շփո– թած կերպարանքը դիտելով:

— Սոսկալի բան մը...

— Ի՞նչ, խօսիր շուտ:

— Կարելի չէ Պօղոս էֆէնտիին քուէ տալ:

— Ի՞նչպէս, գոչեց Սուսերեանց աչ– քերը խոշոր-խոշոր բանալով, ի՞նչ ըսիր:

— Կ'ըսեմ թէ անօգուտ է Պօղոս է– ֆէնտիին համար քուէ հաւաքել:

— Ի՞նչ պատճառով, խնդրեմ...

— Որովհետեւ ընտրելի չի կրնար ըլ– լալ:

— Ցիմարացա՞ր յանկարծ, գոչեց Սու– սերեանց իր բարեկամին երեսը նայելով, կատա՞կ կ'ընես...

— Շատ լուրջ կը խօսիմ...

Եւ ուսուցիչը հեւ ի հեւ, ընկերոջ հա– ղորդեց ինչ որ լսած էր Մանուկ աղայէն:

— Զլլայ ես ...

— Զպէտք է լինի այդ բանը, վճռեց Սուսերեանց ըստ սովորութեան:

— Ի՞նչ բան պէտք չէ ըլլայ, հարցուց Թորգոմ զարմացած:

— Զպէտք է որ Պօղոս էֆէնտին հեռա– նայ Թաղէն...

— Բայց վերջապէս չենք կրնար ստի– պել զինքը, որ անպատճառ այս Թաղին մէջ բնակի:

— Ի՞նչպէս չենք կրնար ստիպել... ի հարկէ կը ստիպենք եւ ինք պէտք է որ հպատակի իր ընտրողներու պահանջ – մունքին:

— Քանի որ տունը ուրիշին վաճառու– տուած է, այդ կը նշանակէ որ հաստա– տապէս որոշած է հեռանալ մեր Թաղէն:

— Դա անհնար բան է... գնանք լսա– բան, մեր ընկերներուն հետ խորհրդակ– ցելու...

Մինչ ընկեր Սուսերեանց եւ պարոն Թորգոմ այս անակնկալ դժուարութիւնը հարթելու կ'աշխատէին, անդին Մարգար էֆէնտիի կուսակիցները մեծ եռանդով կը գործէին՝ իրենց ընտրելիներու յաջողու– թեան համար:

Վաճառականը բացէ ի բաց կ'աշխատէր իր թեկնածութիւնը յաջողցնելու եւ ատոր համար նոյնիսկ նիւթական զոհողութիւն– ներէ խոյս չէր տար:

Միայն թէ պայման դրած էր, որ իր անունը բնաւ չյիշուէր եւ ինքն ալ ար– տաքուստ այնպէս ցոյց կուտար, թէ ինք միտքը դրած է Թաղականի պաշտօն չըն– դունելու:

— Տղաքը շատ եռեւէս ինկած են, բայց ես չեմ ուզեր Թաղական ըլլալ, կ'ըսէր իր ծանօթներուն:

— Ինչո՞ւ համար, Մարգար էֆէնտի:

— Ճանըմ, ես անձնական այնքան գոր– ծեր ունիմ, որ ատանկ բաներով չեմ կրնար զբաղիլ:

— Իբրեւ ազգ. պէտք չէ որ մերժես:

— Ես իմ պարտականութիւնս ուրիշ կերպով կը կատարեմ կոր արդէն:

Այս խօսքերը սակայն ոչ ոք կարող էր համոզել:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՇԱՍ .— Գ. Սարգիս Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Թաշճեան եւ զաւակները, Գ. Արթիւր Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Դանիէլ Կիւսաք եւ զաւակը, Օր. Մարիթերէզ Թորոսեան, Օր. Իվոնն Թորոսեան, Էրիք Թորոսեան, ազգականներն ու բարեկամները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ-մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ
(ծնեալ Մարկիզարեան)

մահը:

Թաղման արարողութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի (Յունիս 15) ժամը 4ին Շասի մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Փրոֆ. ընդհապետ Ժաք եւ Տիկին Սէփէթեան, Փրոֆ. Մօրիս Սէփէթեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Յարութիւնեան, Տէր եւ Տիկին Միհրան Յովսէփեան եւ զաւակը՝ Կապի, այրի Տիկին Հայկուհի Մերճանեան, այրի Տիկին Մարգրիտ Աւետեան եւ զաւակը, այրի Տիկին Եղիսաբէթ Թաթինեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ մեծհօր՝

ՄԻՀՐԱՆ ՍԷՓԷԹԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ 84 տարեկանին, Լիոնի զինուորական հիւանդանոցը Յունիս 9ին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Երեքշաբթի, Յունիս 13, ժամը 10ին, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ երէց ընկեր Արամ Ծերունեանի մահուան առթիւ՝ իր ընտանեկան բոլոր պարագաներուն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ողբացեալ Ստեփան Սրապեանի յիշատակին, իր նախկին ուսուցիչը՝ Գր. Ծօլօլեան, 200 Ֆր. կը նուիրէ Դպրոցասէրի, ի մասնակցութիւն վարժարանին նորաշէն սրահի կահաւորման ծախքերուն:
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՎԻԷՆ .— Պելֆորաբնակ երիտասարդ հայրենակիցը՝ Պր. Միշէլ Տէր-Եղիայեան, Վիէն իր այցելութեան առթիւ հետեւեալ նուէրները բրած է Ազգ. Միութեան միջոցաւ.—

Վիէնի Կապ. Խաչի դպրոցին 400 Ֆր., Հայ Ազգ. Միութեան 200, Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէին 200, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին 200 Ֆր.:

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Հինգշաբթի օրուան
դաստիարակչական

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, 18 ՅՈՒՆԻՍ

ժամը 15ին
հովանաւորութեամբ
տեսուչ վարդապետին
վարժարանի
Մ. Պէշիկթաշլեան- Գ. Մ. Ալէմշահ
սրահը

Մրցանակաբաշխութեան կը յաջորդէ
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Գեղարուեստական բաժինով:
Թոմպոլա – Պիւֆէ – Ճաշ

Soirée Dansante

A LA MAISON D'ARMENIE
57, Bd. Jourdan — Paris (14e)
Samedi, 17 Juin, à 21 heures

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի Յունիս 18, Օ Մոփա
Կազմակերպուած Ռոմանի հայ համայնքի Բարեկամական Միութեան կողմէ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՕՆ – ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր հայրենակիցները այս Կիրակի 25 Յունիս կէսօրէ ետք ժամը 15ին Մշակոյթի Տունը, 17, Ռիւ Պլէօ, Մեթրօ Քատէ: Կարեւոր օրակարգ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Նուարդ Դարբինեան եւ զաւակներն ու թոռները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տան Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, Յունիս 18ին, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ-հօր՝

ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

×

Այս առթիւ այրի Տիկին Ն. Դարբինեան կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի, Իսիի Մշակոյթի Տան, Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի, Ջաւարեան կոմիտէի եւ «Յառաջ»ի 50ական փրանք:

Տէր եւ Տիկին Համբարձում Դարբինեան եւ Տէր եւ Տիկին Գէորգ Դարբինեան 100 Ֆր. կը նուիրեն Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան:

Այրի Տիկին Մարիամ Ստեփանեան 50 Ֆր. կը նուիրէ Իսիի Մշակոյթի Տան իր խնամիին՝ Նշան Դարբինեանի մահուան տարելիցին առթիւ:
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Տիկին Գառնիկ Յովհաննէսեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տան իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳԱՌՆԻԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին ի յիշատակ, այս Կիրակի, Յունիս 18, առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Կը խնդրուի բոլոր անոնցմէ որոնք ճանչցած ու սիրած են ողբացեալը որ աղօթակից ըլլան:

×

Այս տխուր առթիւ կը նուիրեն 150 Ֆր. Սամուէլ Մուրատ վարժարանի նոր շէնքի կառուցման, 150 Դպրոցասէրի սրահին, 100 Փարիզի եկեղեցւոյ եւ 100 «Յառաջ»ի:
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

(Մայիս 28) կը տօնուի
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Դրօ խումբին, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան եւ Ֆրանս. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին:

18 Յունիս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ
ընկ. ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ
Կը բանախօսէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Գեղարուեստական յայտագիր Նոր Սերունդին կողմէ: Հայկական պարեր, արտասանութիւն՝ Օր. Օր. Ժընըվիէվ Պարտաքճեանէ եւ Արսինէ Կարապետեանէ եւ ուրիշներէ: Նաեւ երգ ու մեներգ:

Մուտքը ազատ է

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Փոթորիկ» խումբի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ (16 Յունիս) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տուն: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ (16 Յունիս) ժամը 20.30ին, Մշակոյթի Տուն: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի ընկերները 23 Յունիս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

UGAB - UGAB - UGAB - UGAB - UGAB - UGAB - UGAB

AUDITIONS DÉBATS 72 AUDITIONS

ՀԲԸՄ

Dans le cadre du Cycle
AUDITIONS DÉBATS 72 DE L'UGAB
le Mardi 20 Juin à 20 h 45

Première Partie
Trois Premières Auditions :
Œuvres de : **A. BABADJANIAN**
S. KAZANDJIAN
L. TJEKNAVORIAN

Deuxième Partie
Causerie-Débat sur le "Cinéma"
Mass-Média - Langage de notre temps
Film de : **CLAUDE LELOUCHE**

MUSÉE GUIMET
6, Place d'Iéna
(Métro Iéna)

INVITATION

AUDITIONS DÉBATS 72 AUDITIONS

UNION GÉNÉRALE ARMÉNIENNE DE BIENFAISANCE

Ի ՆՊԱՍՏ ԻՍԻԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՃԱՇ

կազմակերպուած Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբին կողմէ
Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 18էն սկսեալ մինչեւ լոյս գիշեր, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ սրահը
26, RUE TROYON — SEVRES

Կը խօսի ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցի Պետրոս Պետիկեան եւ իր նուագախումբը
Կ'արտասանէ Ժան Թաւլաքեան — Զանազան անակնկալներ

Ջեկուցում Տան Յանձնախումբի՝ շինարարական եւ նիւթական
ՃԱՇԱԳԻՆ 30 ՖՐ.

Երթեւեկի համար, Իսիէն մասնաւոր կառքեր ժամը 18ին Օփիթալ Փերսիէ, Ռիւ տը լա Տեփանս, եւ Իսիի քաղաքապետարան: Վերադարձը ապահովուած է:

ԼԻՈՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան, Սէն Մօրիսի Բլօ-Մոնտէրուլի ծանօթ դաշտին վրայ,
ի նպաստ Հայկազեան վարժարանի
Կիրակի Յունիս 18ին առաւօտեան ժամը 10էն սկսեալ մինչեւ երեկոյեան ժամը 9

Մասնաւոր օթոքառ մը կը մեկնի եկեղեցիի դրան առջեւէն առաւօտեան ժամը 10ին:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր, զանազան խաղեր վարժարանի աշակերտութեան եւ երիտասարդներու կողմէ:

Ճոխ պիւֆէ, արեւելեան համադամ աղանդերներ, շամփուրով խորոված են.

Հանգանակութիւն չկայ

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑԻՆ

Այս Շաբաթ օր, 17 Յունիս երեկոյեան ժամը 8.30ին տեղի պիտի ունենայ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ դպրոցին տարեվերջի հանդէսը, հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
(Կաթող. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի)

Հանդիսութիւնը տեղի կ'ունենայ Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին բոլորը իրենց ներկայութեամբ քաջալերել կրթական այս ձեռնարկը:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԾՈՎԱՓ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Պանեէօ-Քաշանի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի, Յունիս 18 դէպի Էթրըթա (Ֆրանսայի գեղեցիկ ժայռերը):

Ժամադրավայր .— 1) Առաւօտեան ժամը 7ին Պանեէօյի Լիւքս սինեմային առջեւ: 2) 7.15ին Փորթ տ'Օրլէանի Զօր. Լըքլէրի արձանի քով:

Երթուդարձ 25 Ֆր.: Երախաներուն համար (10 տարեկանէն վար) կէս գին:

Արձանագրուիլ Կապոյտ Խաչուհիներու մօտ կամ հեռաձայնել՝ 253-49-78:

Անձրեւի պարագային պատսպարուած տեղ ապահովուած է:

Imprimerie Spéciale
du Journal «Haratch»
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 18 Յունիս ժամը 10էն 22

Առաջին անգամ ըլլալով, այս տարի տեղի կ'ունենայ 18 Յունիս Կիրակի ԱՆՏԻԼԻԻ դարաստանին մէջ
1, Rue Jean Finot — Andilly

նորակառոյց ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ կողքին մասնաւոր խնամուած յայտագրով մը:

Դուռները կը բացուին ժամը 10ին եւ կը տեւէ մինչեւ ժամը 22:

Կէսօրին կարելի է ճաշել ճաշացուցակին համաձայն: Կարելի է նախօրօք սեղաններ ապահովել հեռաձայնելով Անտիլի 989-46-31 եւ կամ Աղքատախնամի կեդրոնը 878-02-99

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ, թէ' կէսօրին եւ թէ երեկոյին: Անչափ առատ ամէն տեսակ ուտեստեղէն եւ ըմպելիներ:

Բացառիկ ժամանցի օր մը, նուագ, երգեր, անակնկալներ, առիթ տալով պատըպարեալներուն նոյնպէս զուարճանալու:

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով:

Մուտք 5 Ֆր. ուսանող եւ երախաներու 2 ֆրանք

Անձրեւի պարագային, ապահովութիւններ ձեռք առնուած են: Կառքերը կրնան օգտուիլ քաղաքապետարանի հրապարակէն:

ԾԱՆՕԹ .— Անտիլի երթալու համար շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նոռէն եւ իջնել Անկէն (իւրաքանչիւր քառորդ ժամուն, անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 10 օթոպիւսով իջնել Անտիլիի քաղաքապետարան: — Օթոպիւսի ժամերը 10.05, 11.10, 12.15, 14.10, 15.10 — Վերադարձ 18.35, 19.15, 20.05 եւ 21.10:

Հանգստեան տուներու կառքն ալ ժամը 11էն պիտի սպասարկէ հանդիսականները դաշտահանդէս առաջնորդելու համար::

ԿԱՐԵՒՈՐ .— Կը յանձնարարուի պաշարեղէններով չգալ եւ ծախսել տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն ըլլալուն:

ՈՒՐԲԱԹ 16 ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI 16 JUIN 1972

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS 9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.	

LE NUMÉRO 0,70 F.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.441

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.441

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՖՐԱՆՍԱ՝ ԻՐԱՒԱՐԱՐ

Իրաքի Քարիւղի Ընկերութեան ազգայնացումը առիթ ընծայեց Ֆրանսայի հեղինակութիւնն ու վարկը բարձրացնելու յաչս արաբական բոլոր Պետութեանց:

Ֆրանսան անջատելով Ընկերութեան իր անգլիացի, ամերիկացի եւ հոլանտացի բաժնեկիցներէն, Պաղտատի կառավարութիւնը ուզեց ցոյց տալ անշուշտ, որ բոլորովին ենթակայ չէ Մոսկուայի ազդեցութեան եւ գործելու ազատութիւն ունի:

Ներկայ տագնապին մէջ Իրաք պէտք ունի տնտեսական ու քաղաքական աջակցութեան: Ֆրանսա մեծ օժանդակ մը կրնայ ըլլալ իրեն:

Իբրեւ անկախ Պետութիւն կեանքի կոչուելէն սկսեալ մինչեւ 1958 Յուլիս 14ի յեղափոխութիւնը, չուրջ չորս տասնեակ տարիներ, Իրաքի Հաշէմի Թագաւորութեան ղեկը կը գտնուէր Մեծն Բրիտանիոյ ձեռքը:

Հանրապետութեան հռչակումէն ետք անգլիական ազդեցութիւնը բոլորովին վերջ գտաւ: Առաւել կամ նուազ ձախակողմեան – յառաջդիմական հակումներով կառավարութիւններ իրարու յաջորդեցին ամբողջ տասը տարի, 1958էն 1968, երբ իշխանութեան գլուխ անցաւ Պաաս կուսակցութիւնը:

Ֆրանսա գրաւեց Անգլիոյ տեղը, մասնաւորապէս 1968էն ետք: Իրաքի հետ իր առեւտրական յարաբերութիւնները տարուէ տարի յաւելում արձանագրեցին: 1970ին Իրաքի հայթայթիչներու շարքին Ֆրանսա բռնեց երրորդ տեղը: Իսկ երկրորդ տեղը՝ իբրեւ քարիւղի յաճախորդ: 195 միլիոն Ֆրանքի արտածումներուն փոխարէն շուրջ մէկ միլիառ Ֆրանքի քարիւղ ներածեց Իրաքէն:

Իր աշխարհագրական դիրքով եւ բնական հարստութիւններով Իրաք ռազմագիտական կարեւոր կէտ մըն է դէպի Հնդկաստան եւ Ծայրագոյն Արեւելք տանող ճամբուն վրայ: Պարսից ծոցի շրջանի քարիւղ արտադրող արաբական փոքր իշխանապետութեանց կարգին Միջագետք առաջնակարգ տեղ մը կը գրաւէ ռազմական ու քաղաքական տեսակէտներով:

Ֆրանքեւիրաքեան յարաբերութիւնները աւելի սերտացան վեցօրեայ պատերազմէն ետք, երբ Զօր. Տը Կօլ Արաբներուն կողմը բռնեց: 1969էն ի վեր Ֆրանսա կարեւոր մասնակցութիւն կը բերէ Պաղտատի միջազգային տօնավաճառին: Իրաքէն Փարիզ եկան բազմաթիւ պատուիրակութիւններ՝ առեւտրական նպատակներով: Ու փոխադարձաբար:

Ֆրանսական ազդեցութիւնը հետզհետէ կ'աւելնայ նաեւ մշակութային դետնի վրայ: Պաղտատի եւ Պասրայի մէջ կան կարգ մը մասնաւոր վարժարաններ, — որոնց շարքին հայ մայրապետներու Անարատ Յղութեան վարժարանը, — ուր ֆրանսերէնը կ'աւանդուի: Կայ նաեւ ֆրանսական Մշակոյթի Տուն մը, որ մեծ գործունէութիւն մը չունի տակաւին:

1963ին երկու երկիրներու միջեւ կնքուած համաձայնագրով մը Ֆրանսա յանձն կ'առնէր ուսուցիչներ ղրկել Իրաք, ուր երկրորդական վարժարաններուն մէջ պատիճանաբար պիտի մտցուէր ֆրանսերէնը: Սակայն վերջին 1971–72ի տարեշրջանին համար բաւարար թիւով ուսուցիչներ կարելի չէ եղած ղրկել: Պաղտատի մէջ կը հրատարակուին ֆրանսերէն շաբաթաթերթ մը եւ ամսագիր մը: Պաղտատի ձայնասփիւռն ու հեռատեսիլն ալ երբեմն ֆրանսական յայտագիրներ կը ներկայացնեն:

Ֆրանսա ներկայիս կոչուած է իրաւարարի դեր կատարելու Իրաքի կառավարութեան եւ Քարիւղի Ընկերութեան միւս երեք բաժնեկիցներուն միջեւ:

Պատկառելի պատուիրակութեան մը գլուխն անցած՝ Զօրեքշաբթի Փարիզ հասաւ Իրաքի յեղափոխական Խորհուրդի փոխ–նախագահ Սատտամ Հիւսէյն Թաքրիթի, որ Պաղտատի կառավարութեան ամէնէն հեղինակաւոր դէմքն է:

Փարիզ դարձած է կեդրոնը քարիւղ արտադրող եւ գնող երկիրներու եւ դրամատէրներու ներկայացուցիչներուն, որոնք Լոյս Քաղաքին մէջ ժողովներ կը գումարեն, պատուաւոր լուծում մը գտնելու համար ազգայնացման հետեւանքով ստեղծուած տագնապին:

Կացութեան իրաւարարն է դարձած Ֆրանսա, որուն կը յառին այժմ բոլորին աչքերը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԻՍԻՆԿԷՐ՝ ՓԵՔԻՆ Կ'ԵՐԹԱՅ ՊՈԴԳՈՐՆԻ՝ ՀԱՆՈՅ

Քաղաքական աշխարհի համար անակնկալ մը եղան այն երկու լուրերը, որոնք գրեթէ նոյն ժամերուն հաղորդուեցան մէկը Կալկաթայէն, Հնդկաստան, եւ միւսը՝ Ուաշինկթընէն:

Կալկաթայի լուրին համաձայն, Խորհ. Միութեան նախագահը՝ Ն. Պոդգորնի, Մոսկուայէն հոն հասնելով՝ կը մեկնէր դէպի Հանոյ: Ասիկա դէտերու համար անակնկալ մըն էր, թէեւ ամերիկեան կարգ մը թերթերու թղթակիցներ անցեալ ամիս Մոսկուայէն կը հաղորդէին, թէ Նիքսըն – Բրեժնեւ խօսակցութիւններէն ետք, «խորհրդային պատուիրակութիւն» մը, բաղկացած բարձր անձնաւորութիւններէ, Հիւս. Վիէթնամ պիտի երթայ, երբ «Մ. Նահանգներու նախագահը մեկնած ըլլայ Խորհ. Միութենէն»:

Երկրորդ լուրը, որ հաղորդուեցաւ Փեքինի եւ Սպիտակ Տան կողմէ միաժամանակ, կը յայտնէր, թէ Մ. Նահանգներու նախագահին անձնական խորհրդատուն՝ Քիսինկէր, Փեքին պիտի ժամանէ Յունիս 19ին եւ հոն պիտի մնայ մինչեւ Յունիս 23: Քիսինկէր, համաձայն լուրին, Փեքինի մէջ պիտի տեսակցի չին վարչապետին հետ, ինչպէս նաեւ այլ ղեկավարներու հետ:

Երկու հաղորդագրութիւններն ալ կը շեշտեն, թէ այս այցելութիւնը արտակարգ բնոյթ չունի, քանի որ անցեալ Փետրուարին, ամերիկեան եւ չին միացեալ զեկոյցը կը նախատեսէր յաճախակի հանդիպումներ երկու երկիրներու ներկայացուցիչներու միջեւ:

Այսուհանդերձ, նկատելի է, որ Սպիտակ Տան բանբերը՝ Զիկլէր, ընդունեցաւ, թէ Քիսինկէր եւ Զու էն Լայ Վիէթնամի հարցին շուրջ ալ պիտի անդրադառնան իրենց խօսակցութիւններու ընթացքին: Այս կապակցութեամբ նկատել կը տրուի, թէ ուրիշ երկու առիթներով՝ Քիսինկէրի եւ Նիքսընի Փեքին այցելութիւններու նախօրէին՝ 1971 Հոկտեմբեր եւ 1972 Փետրուար, Սպիտակ Տան բանբերը կը շեշտէր, թէ «երրորդ Պետութեան մը հետ կապ ունեցող որեւէ հարց քննութեան չառնուիր»: Այդ «երրորդ Պետութիւնը» Հիւս. Վիէթնամն էր:

Մոսկուա լուռ մնաց Պոդգորնիի մեկնումին շուրջ: Արդարեւ, ինչպէս ըսուեցաւ, լուրը հաղորդուեցաւ Կալկաթայէն:

Քաղաքական դէտերու համոզումով Պոդգորնի երկու առաքելութիւն ունի — նախ քիչ մը ուշացումով «բացատրելու» խորհրդային – ամերիկեան գերատիճան հանդիպումը Մոսկուայի մէջ անցեալ ամիս, ապա տեղեկանալու Հիւս. Վիէթնամի ծրագիրներուն եւ քաղաքական ուղեգիծին: Այս կապակցութեամբ կը յիշեցուի Հիւս. Վիէթնամի Փարիզի պատուիրակութեան պետին յայտարարութիւնը, թէ ինք «նոր ցուցմունքներ» ստացած է: Պոդգորնի, հաւանաբար, կ'ուզէ ծանօթանալ անոնց:

Քաղաքական շրջանակները «կապ» մը կը տեսնեն Պոդգորնիի Հանոյ ժամանումին եւ Քիսինկէրի Փեքին մեկնումին միջեւ: Յամենայն դէպս դիւանագիտական «շարժում» մը կայ, որ կապ ունի Վիէթնամի հարցին հետ:

× Հոնք Քոնկ լոյս տեսնող «Սաութ Չայնա Մորնինկ Փոսթ» թերթին համաձայն Մաօ, որ 78 տարեկան է, ծանր հիւանդ է: Առաջին անգամ չէ, որ նման լուր մը կը սփռուի:

× Հար. Վիէթնամի մէջ Հանոյի ուժերը 110 յարձակումներ կատարեցին զանազան վայրերու մէջ:

Ի ՅՈՒՇ ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ

ՉԱՅՆԻԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՌ ՏԷՐ ԿԱՐԴԱՄ

Թողութիւն տուր, Տէ՛ր, ծանըր խաւարին,
Միայն թէ թող Նա թողնի հեռանայ:
Թող ծառե՛րն անգամ (առանց եւ քամու),
Յարգանքով Նրա առջեւ կեռանան
Միայն թէ թող Նա թողնի հեռանայ:
Մենք պահանջ չունենք,
Մենք գոհ ենք նոյնիսկ,
Միայն թէ թող Նա թողնի հեռանայ:
Մենք խոստանում ենք,
Եւ մենք խիկապէ՛ս
Նրան չե՛նք կարող ու չե՛նք մոռանայ,
Միայն թէ թող Նա թողնի հեռանայ...

Իսկ թէ հա՛րկ լինի, նամանաւանդ պէտք,
Ես խաւարի հետ կը մեկնեմ Ինքըս՝
Դառնալով Նրա թագաւորութեան
Հին Հպատակն ու նոր Քաղաքացին՝
Անդարձ կը մեկնեմ խաւարի հետ Ես,
Միայն թէ մեր այդ մեկնումից յետոյ
Ժամանի ինքը Արշալո՛յսը,
Գա՛յ,
Ու եթէ մի քիչ տխրի, որ չկամ,
Բայց մի քիչ յետոյ
Եւ ուրախանա՛յ, որ իմ կորստով
Կորել է նաեւ ինքը խաւարը...

Արշալո՛յսը գայ,
Եւ իր կտրուած պորտից պոկուելով՝
Նորածին օրը ալ–կարմիր շնչի
Եւ ինքն էլ զգայ,
Որ իր այդ շնչով խոնաւ ու տաքուկ
Այնպէ՛ս է լցւում աշխարհը կրկին,
Ինչպէս տկճորը արնագոյն գինով,
Եւ այդ լցումի թրթիռը հսկայ
Մանրիկ անցնում է մեր իսկ ներքինով՝
Իբրեւ մի սարսուռ,
Որ մեզ կապում է անտես կապերով
Աստուածների հետ,
Դարձնում նրանց հետ մեզ յարաբերող,
Բայց եւ առընչում մեզ ովկիաններին,
Որոնց անվախճան ու տարուբերող
Մակընթացութիւն – տեղատուութիւնն
Այլ բան չէ արդէն,
Քան թէ անձշան մեր զարկերակի
Նշանակալից արձագանգը մեծ
Մեզնից սկսուող տարածութեան մէջ...

ԾԵՐԱՆՈՒՄ ԵՆՔ

Ծերանում ենք, Պարո՛յր Սեւակ,
Ծերանում ենք, սիրելի՛ս. —
Հասակակից կանանց արդէն մենք նայում ենք եղբօր պէս,
Նկատում ենք մատղաշներին,
Որոնք մեզ չեն նկատում.
Ամէն մի նոր ծանօթութիւն չի վերջանում էլ սիրով,
Ոչ էլ երգով մի անարուեստ, բայց

բայց պոռթկուն ու կրակուած...
Ծերանում ենք, Պարո՛յր Սեւակ,
Ծերանում ենք, սիրելի՛ս. —
Մեր ապստամբ մազերն արդէն կա՛մ պատժուել են մահով,
Կա՛մ իշխանաց իշխան սառնի խեղճ հպատակն են դարձել.
Մեր խռովկան մատներն արդէն դարձել են հեզ ու լսկան,
Իսկ դաւադիր մեր ոտքերը՝ բնտանեսէր–տնասէր...

Ծերանում ենք, Պարո՛յր Սեւակ,
Ծերանում ենք, սիրելի՛ս. —
Մէ՛կ օր խմում
Եւ երկո՛ւ օր արդէն խումար ենք ընկնում
Մէ՛կ ժամ քայլում
Եւ երկո՛ւ ժամ խօսում դրա օգուտից
Կամ վնասից,
Եւ ըստ որում խօսում այնպէ՛ս լրջօրէն,
Կարծես մի մեծ գիւտ ենք արել
Կամ հերքում ենք մի հին գիւտ.
Եւ «բուժուել» կամ «հիւանդութիւն» բառերն արդէն օրէցօր
Հոլովւում են ու խոնարհւում աւելի շատ եւ նոյնիսկ
Առաւել քիչ դժգոհութեամբ,
Քան թէ թափուն պարծանքով...

Ծերանում ենք, Պարո՛յր Սեւակ,
Ծերանում ենք, սիրելիս. —
Թափառելու ժամ չի մնում,
Ձեռք հասցընում ճանապարհ.
Քիչ ենք թախծում մենք անառիթ,
Շատ ենք տխրում առիթով.
Քիչ ենք կարդում, շատ ենք գրում,
Շատ ենք խորհում, քիչ քնում,
Որովհետեւ «անքնութիւն» բառը դարձել է սոսինձ
Եւ ուզում է մեր քրքրուած ջղերն իրար կպցընել...

Ծերանում ենք, Պարո՛յր Սեւակ,
Ծերանում ենք, սիրելիս,
Ծերանում ենք, սակայն կարծես
Դարձեա՛լ խելքի չենք գալիս. —
Դեռ հիմա՛ էլ զարմանում ենք,
Դեռ կարող ենք զարմանալ.
Ժամացոյցի սլաքները ետ ենք տալիս մտովին,
Ի՛նչ է թէ մեր արդէն չարածն իբրեւ անենք աշխարհում.
Անկարելի յաղթանակի ելք ենք նարում ինչ–որկերպ.
Երբեմն էլի այս աշխարհն ենք դեռ չափչփում յուսալից
Դոն–Կիխոտի ոտքեր կոչուած նո՛յն կարկինով ծայրամաշ.
Իսկ երբ մէկը խոր քնի մէջ մեր երազն է կոխկրտում,
Առաջուայ պէս... առաջուա՛յ պէս վեր ենք ցատկում նչալով...

Ծերանում ենք, Պարո՛յր Սեւակ,
Սակայն... խելքի չե՛նք գալիս...

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

— ԷՋԵՐ —
ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

Ա.

ԺԹ. դարու վերջերուն արեւմտահայ գաւառը ծառացաւ յանկարծ դատախազի մը նման, որ կը պահանջէ իրմէ խլուած իրաւունքները:

Պայքարի ազդանշանը Մալաթիայէն էր որ կուգար:

Հարցարանը՝ զոր «Մասիս»ի միջոցաւ հրապարակ կը դնէր Արտաշէս Յարութիւնեան, հետեւեալ չորս հարցումները կը բովանդակէր:

Ա.— Կը կարծէ՞ք, թէ մեր ցեղն ընդունակ ըլլայ ճշմարտապէս հայ գրականութիւն մը ստեղծելու:

Բ.— Այսօրուան Թրքահայ գրականութիւնը կը համապատասխանէ՞ ակնարկուած պայմաններով հայ գրականութեան մը, եւ Պոլիս՝ Թրքահայերու արդի մտաւորական կեանքին իբրեւ գլխաւոր կեդրոն՝ ընդունակ եղա՞ծ է եւ կրնա՞յ ըլլալ այդ գրականութիւնը երեւան բերելու, իր բովանդակ ընդարձակութեանն ու կատարելութեանը մէջ:

Գ.— Կը կարծէ՞ք, որ օրուան պոլսահայ – Թրքահայ գրականութիւնը պէտք ունենայ նոր ձգտումով մը ներշնչուելու, եւ այս տեսակէտէն՝ ի՞նչ ուղղութեամբ եւ ի՞նչ ոճով կը բաղձաք, որ կատարուի մեր գրականութեան բարեշրջումը վաղուան համար:

Դ.— Ի՞նչ կը խորհիք գաւառական գրականութեան մասին: Ըստ ձեզ՝ գաւառական գրականութիւնն ընդունա՞կ է ակնարկուած բարեշրջութիւնն իրագործելու, թէ՝ մեր գրականութեան մէջ անոր գոյութեան իրաւունքը պէսպիսութիւն մը, զանազանութիւն մը, մասնաճիւղի մը հանգամանքով միայն ընդունելի կը նկատէք: Իսկ եթէ կ՚ընդունիք գաւառական գրականութեան կարեւորութիւնն ու առաւելակշռութիւնը պոլսականին վրայ զուտ հայեցի ներշնչումով ու իսկատպութեամբ գրականութիւն մը ծաղկեցնելու ծրագրին իրականացման տեսակէտէն, ըստ ձեզ, որո՞նք են այն միջոցները, որոնցմով գաւառացի գրագէտները գործնական վիճակը պիտի ունենային այդ գրական ծրագիրը իրագործելու: Այդ պարագային, ի՞նչ պիտի ըլլար պոլսեցի գրագէտին դերը վաղուան գրականութեան նկատմամբ, եւ ի՞նչ կը խորհիք իր ապագայի մասին: («Մասիս», 1900, Թիւ 26):

Արտաշէս Յարութիւնեան «գաւառացի գրագէտ» էր, առանց, սակայն, «գաւառի գրագէտ» եւս ըլլալու: Իր մշակած գրականութեան լեզուովն ու նիւթովը շատ ալ կարելի չէր զայն զանազանել բուն պոլսեցի գրագէտէն: Մալաթիան արեւմտահայ գաւառը չէր:

Վաղուան գրականութեան շուրջ բացուած վէճին մէջ ի նպաստ գաւառին յայտնած իր տեսութիւնները չէզոքի մը մտածումներն էին ուրեմն, եւ չէին կրնար արտայայտիչն ըլլալ գաւառի ձայնին: Այդ ձայնը Խարբերդէն միայն կրնար գալ, որովհետեւ հոն էր, որ ընձիւղիլ սկսած էր գաւառի հարազատ շունչը: Օրբերեան, որ մասամբ բերքն էր այդ միջավայրին եւ եկած հաստատուած էր Զմիւռնիա, իր ձայնը հնչեցուց առաջին պահէն:

Արդարեւ, «Մասիս»ի հարցարանին առաջին արձագանգ տուողներէն մէկն եղաւ Ռուբէն Օրբերեան: Ան մէկն էր գաւառացի այն գրողներէն, զորս «Խարբերդի դպրոցը» մեզ տուաւ: Ծնած Մալաթիա, եւ իր նախափորձերը ըրած 1892ին, ան ուշադրաւ դառնալ սկսաւ առաջին իսկ օրէն, իր արձակ ու ոտանաւոր էջերով, որոնք իրենց անդրանիկ բեղնաւորումը տուացան Զմիւռնիոյ մէջ, ուր հաստատուած էր պահ մը ուսուցչական պաշտօնով:

Դառնութեամբ յիշելէ յետոյ թէ աննպաստ պայմաններու բերմամբ «հայ միտքը մինչեւ հիմա չէ արտադրած գրական գործ մը, որ դարադլուխ մը բանայ եւ կամ կարենայ բաղդատութեան դրուիլ մարդկային հին ու նոր դասական գործերու հետ» եւ չեշտելէ յետոյ նաեւ, որ Թրքահայ գրականութիւնը ստուերն անգամ կարելի չէ դասել այն գրականութեան զոր կ՚ըմբռնէ հարցարանը, որովհետեւ «Պոլիս, զոր Թրքահայերու մտաւորական կեանքին իբր կեդրոն կ՚ընդունինք, մինչեւ հիմա թերթերու մէջ՝ օրը օրին միայն կեանք ունեցող յօդուածներով՝ ջանացած է լեզուն մաքրելու, կազմակերպելու», եւ սակայն չէ տուած «հեղինակութիւն մը, որ գլուխ-գործոց մը արտադրելով, վճռական ձեւ մը տուած ըլլայ աշխարհաբարին», Օրբերեան ծիծաղելի կը գտնէ, սակայն, ենթադրել «գաւառական գրականութեան առաւելակշռութիւնը պոլսականին վրայ», որովհետեւ, կ՚ըսէ, «այսօրուան պոլսեցի գրողներէն շատեր՝ երէկուան գաւառացիներն են ու փոխադարձաբար: Ի՞նչ ըսել կ՚ուզուի պոլսական կամ գաւառական գրականութիւն բառերով: Ես միայն մէկ գրականութիւն կը ճանչնամ, զուտ տոհմայինը, որուն հիմնուելու հաւասարապէս պարտին աշխատիլ Պոլսահայն ու գաւառացին: Օտար գրականութեանց ազդեցութեամբ թէ՛ պոլսեցի, թէ՛ գաւառացի գրողին վիժած փորձերը այսօր կամ վաղը պիտի իյնան ժամանակի մոռացման զամբիւղին մէջ: Անոնք մեզի չեն պատկանիր: Գրագէտը իր շուրջի ժողովուրդին անցեալն ու ներկան ուսումնասիրելու եւ անոր ինքնատիպ յատկութիւնները խուզարկելու է, — եթէ մնացած են տակաւին, — որպէսզի կարենայ ցեղին կեանքովը լեցուն գործեր արտադրելու: Ու գաւառը ճանչցողը շատ լաւ գիտէ արդէն թէ հոն բնակիչը նոր ներշնչումներով պիտի չճոխացնէ վաղուան գրականութիւնը: Մեր ժողովուրդը արդէն երբեք տեղ մը ինքնատիպ մնացած չէ: Զայն շրջապատող տարրերը իրենց գոյնը ու շատ անգամ ալ իրենց լեզուն տուած են անոր: Պոլիս, կամ գաւառը, վաղուան գրականութեան աշխատաւորը իր կեանքը պիտի նուիրէ բեկորներ հաւաքելու, տարրական նիւթեր, թէեւ շատ դժուարութիւններով, որպէսզի մեզի յաջորդող ուրիշ սերունդներ կարենան զանոնք գրականութեան մէջ հալեցնել: Ամփոփելով գաղափարներս, կ՚եզրակացնեմ թէ գրական ուժերու բաժնում չենք ընդունիր: Պոլսահայ կամ գաւառական անունով գրականութիւն չենք ճանչնար: Առաջնորդը՝ տաղանդն է, ըլլայ Պոլիս, ըլլայ գաւառը»:

Օրբերեանի տեսակէտները հեռու էին ամուր կռուան մը ըլլալէ վաղուան գրականութեան ախոյեաններուն համար: Անհրաժեշտ էր, որ իրենց մտածումները պարզէին այն զոյգ մը գրչի վարպետները, զորս Խարբերդը ընծայ էր տուած հայ գրականութեան՝ բուն վարպետը նախ՝ Թլկատինցին, եւ իր տաղանդաւոր ձեռնասունը՝ Ռուբէն Զարդարեան:

Թլկատինցին լուռ մնաց: Ի՞նչ փոյթ, իր գրական վաստակը մէջտեղն էր իր բովանդակ չքեղութեամբ: Զայն իրենց յենարան կրնային առնել գաւառի գրականութեան ջատագովները:

Ռ. Զարդարեան ասպարէզ իջաւ իր պատասխանով: Այդ պատասխանին մէջ անխրաւուած գաւառին բովանդակ ցասումը կար, եւ երիտասարդութեան մը, — Զարդարեան հազիւ 25 տարեկան էր այն ատեն, — յանձնապաստան, բայց կորովի շեշտը, որ վէճը տաքցնելու կրնար ծառայել աւելի՝ քան դատ մը շահելու:

Պարզելէ յետոյ տոհմային հայ գրականութեան մը ստեղծման նախապայմանները եւ հռչակելէ յետոյ իր հաւատքը ի մասին «մեր ցեղին ճշմարտապէս հայ գրականութիւն մը ստեղծելու ընդունակութեանը», Զարդարեան արդէն թիրախ կը դարձնէր իրեն պոլսեցի գրագէտն ու անոր մշակած գրականութիւնը: Շատ մռայլ գոյներու տակ կը ներկայացնէ Զարդարեան այն օրերու արեւմտահայ գրականութիւնը. «Այսօրուան Թրքահայ գրականութիւնը – լոկ մայրաքաղաքի մարդուն սեփականութիւն — սահմանաւորուած լրագրական թուղթի ու առօրեայ արտադրութեան մէջ, ունենալով հրատարակուած ու հրատարակելի դասագիրքերն ալ իր հետ իբրեւ մաս՝ ընդհանուր ամբողջութեան օղակուած՝ հարեւանցի դատողութեամբ մը իսկ յայտնի կը ցուցնէ մտաւորական անընդունակ ձգտումը, ցեղային կորովամիտ ու կանխապատրաստուած գիտակցութեան, ըղձացուած ու մարդուած համոզման մը բացորոշ չքաւորութիւն՝ երեւան բերելով անհարազատ պէսպիսութիւնը, ուր ամէն առարկայ ու ամէն մանրամասնութիւն, զորդի աւելէն սկսած մինչեւ ոտքի եսին խոիկը օտարին են ու օտարի ապրանք՝ խառնափնթոր տափնուվրայութեամբ մատնելով թէ զանոնք դասաւորող գրիչը անոնց գործածութեան կերպէն ու գեղեցկագիտական հմտութենէն իսպառ տեղեակ չէ արդէն»:

Այս տխուր պատկերը ապրող գրականութեան մը մէջ որեւէ կենսունակութիւն չի գտներ Զարդարեան եւ կ՚ըսէ. «Ցոյց տուէք մատով բանաստեղծական կտոր մը՝ արձակ թէ յանգաւոր, նորավէպ մը, ընկերական ու տնտեսական յօդուած մը, ուր տոհմային արուեստի մը թրթռումը կամ անոր հոգեկան տրամադրութիւններուն մէկ բիւրեղը, անոր ընկերական վիճակն ու աշխարհայեցողութիւնները, վերջապէս օրուան ու ժամանակին հետ կերպարանափոխուած կեանքի պահանջներուն բաւարարութեանը համերաշխուած յայտնութիւն մը փողփողի»:

Այդ պայմաններուն մէջ Պոլսոյ գրականութիւնը եւ իր մշակները չեն կրնար չնչել առանց գաւառին: «Բանաստեղծական որեւէ նիւթի համար, կ՚ըսէ Զարդարեան, հարկ է գաւառին դիմել միշտ. բանաստեղծական, վիպական որեւէ գործ, ցեղային բոլորիով, գաւառէն ու միմիայն գաւառէն սպասելէ ետք տրամաբանական է, կարծենք, որ եզրակացնենք թէ Պոլսոյ գրողները ընդունակ չեն — ինչպէս որ եղած ալ չեն — առաջադրուած գրականութիւնը երեւան բերելու իր բովանդակ ընդարձակութեանն ու կատարելութեանը մէջ»:

Իր եզրակացութեան մէջ Զարդարեան այն համոզումը կը յայտնէ, թէ «պոլսեցի գրագէտը մինչեւ այդ վաղուան գրականութեան նախընթօրը պէտք է միայն նպատակակէտ մը ունենայ՝ նպաստել գաւառի գրականութեան ծլարձակումին ու անոր զարգացման՝ բոլոր այն կարելի միջոցներով, զորս տրամադրելի ունի այժմ եւ զորս լայնօրէն կրնայ գործածել անհրաժեշտութեան մը իրականացման համար. ու այս իսկ պիտի կազմէ իր իմաստութեան ու խելահաս կանխատեսութեան բոլոր փառքը»:

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(Շար.)

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Եւ յանկարծ, անսպասելիօրէն, թաղամասը կտրուկ ընդհատուեց, կարծես գետինը միանգամից ճեղքուեց, եւ Վարոսի անմիջապէս ոտքերի տակ, ցածրում, բացուեց Ջորի Բողազը...

Այս լանջի վրայ՝ իրարից ցածր, եւ այն լանջի վրայ՝ իրարից բարձր, տարածուած էին տափակ կտուրներ, անպարիսպ բակեր, փողոցներ, կանգնած էին բարդիներ... Ամէնից ներքեւում, հալուած, բայց սառն արծաթի պէս, հոսում էր ջուրը:

Ուստա Մկրտչի տունը միւս ափի վրայ էր՝ ուղիղ դիմացը: Լուսամուտները փակ էին, դուռը փակ էր, փակ էր նոյնիսկ ջրհորի բերանը: Տան առջեւի անպարիսպ բակում եւս, ոչ ոք չէր երեւում: Բայց յանկարծ Վարոսը նկատեց ծառերից մէկի ստուերում նստած ուստայի մօրը, որ գրկել էր թոռանը՝ փոքրիկ Գալուստին եւ անշարժացել:

Իսկ շուրջը՝ Ջորի Բողազն էր, որտեղ մի գարնանային օր սկսուել էր Վարոսի եւ Հեղնարի սէրը...

... Ջորի Բողազում գարուն էր: Հալչում էր ձիւնը եւ արեւն արդէն հաճելի տաքացնում էր մարդկանց մէջքերը: Ամէն ինչ թաց էր: Գալիս էր թարմ ու հաճելի խոնաւութեան բոյրը: Ջորի լանջերն ի վար հոսում էին ջրի մանրիկ շերտեր՝ կարծես ոլորուելով կամ հիւսուելով: Ջրերը կլկլում էին տարբեր հնչիւններով եւ յարափոփոխ փայլփլում էին արեւից: Ջրով հոսող գետակն առատաջուր էր, սառը եւ վճիտ: Գետինն ամէն տեղ խոնաւ էր, մուգ ու փափուկ, այնտեղից թանձր գոլորշի էր բարձրանում, որը սակայն, տեղ-տեղ արդէն նօսրանում էր, իսկ գետինը՝ գունաթափւում եւ ամրանում:

Երկինքը կապոյտ էր՝ արտասովոր յստակ եւ համահաւասար կապոյտով: Ձմեռուայ ընթացքում արեւի վրայ քսուած փառը միանգամից վերացել էր եւ առարկաներն այժմ նորից գտնում էին վճիտ ու շեշտակի լոյսի մէջ, երեւում էին յստակ ու որոշակի մանրամասնութիւններով:

Դարպասները, դռները, լուսամուտները բաց էին: Տները դատարկուել էին, բոլոր մարդիկ եւ բոլոր իրերը գտնւում էին դրսում: Արդէն բոլորովին չորացած տափակ կտուրների վրայ, կամ բակերում՝ բնակարանների արեւոտ պատերի տակ, դրուած էին արեւի երես հանուած գոյնզգոյն ներքնակներ, վերմակներ, գորգեր, կարպետներ, ջէջիմներ, ճիւնափայլ սպիտակ բարձեր... Ծառից – ծառ կապուած պարանների վրայ, դուրս հանուած աթոռների մէջքերի վրայ, կախուած եւ փռուած էին վերարկուներ, արդէն սնտուկ դնելու ձմեռնային հագուստներ եւ սնտուկից հանած գարնանային զգեստներ:

Վարոսը նստել էր իրենց տան պատի տակ՝ ինչպէս ամէն գարնանամուտին եւ նայում էր: Նա մի ձեռքը դրել էր իրենց սպիտակ գամբռի մէջքին, որի փափուկ բուրդը հաճելի տաքացել էր: Այդ տաքութեան մէջ ոչինչ չկար վառարանից, այդ տաքութիւնը գարունն էր:

Վարոսը նայում էր դէպի երկնքի անսահման կապոյտը, որտեղով, ուրախ կանչերով, հայրենիք էին վերադառնում կռունկները: Կապոյտ անսահմանութիւնից լսում էր նրանց հրաշալի, բարեգուշակ կանչը: Ներքեւում, ամէն տեղ, երեսները դէպի երկինք բարձրացրած, երեխաներն աղմկում էին կռունկների մասին, իսկ մի տան արեւկող պատի տակ նստած մի ծերունի, կռունկների իւրաքանչիւր կանչին ի պատասխան, մրմնջում էր՝ ջա՛ն, ջա՛ն...

Վարոսի մի կողմում, պարանի վրայ, երկտակ կախուած էին գորգերը: Դրանց խայտաբղէտ պատն արեւի տակ վառւում էր խոր եւ փափուկ ջերմութեամբ:

Յանկարծ Վարոսը ցանկութիւն զգաց՝ ինչպէս իր մանկութեան գարնանամուտին, մտնել երկտակ կախուած գորգերի տակ, ականջների վրայ զգալ գորգի եռանկիւնի կոշտ, տաք հպումը, քայլել այդ նեղ խաւարով, անցնել բոլոր գորգերի անընդհատ շարանի տակով, մինչեւ որ յանկարծակի վերջանային գորգերը եւ իր աչքերը շլանային անսպասելի արեւից, երեսը միանգամից մրսէր դեռ զով օդից, իսկ գորգերի հպումից ազատուած իր ականջները լսէին գարնան բոլոր ձայները՝ հազարաւոր մանր ջրերի մեղմ քչքչոցը, թարմ օդի չնկչնկոցը, երեխաների բացականչութիւնները, ուրախ զլուզ անող երկու չնիկների իբր թէ իրար վրայ բարկացած մռմռոցը, ձմեռուայ ընթացքում դրկցի հասած աղջկայ զուարթ ծիծաղը...

Վարոսը նոյնիսկ վեր ցատկեց տեղից, բայց իր հասակից շփոթուած, նորից նստեց: Նա այլեւս չէր տեղաւորուի պարանի տակ, իսկ մի քանի գորգերի տաք եւ մութ միջանցքն այլեւս չէր թուայ նրան երկար...

(51 – Շար.)

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՍԷՐ ՄԸ

(ԷՏՈՒԸՐՏ Ը. ԹԱԳԱՒՈՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍԻՄՓՍԸՆ)

———o———

Ա.

Քանի մը օր առաջ մամուլին մէջ կարդացինք Ուինտսըրի դուքսին մահուան լուրը, Ֆրանսայի հողին վրայ:

Դէպքերու ի՛նչ հոլովոյթով Անգլիոյ երբեմնի Թագաւորը դարձած էր պարզ անհատ մը, եւ կ՚ապրէր իր հայրենիքէն դուրս: Այս առեղծուածը հասկնալու համար պէտք է պատմութեան էջերը դարձնենք հակառակ ուղղութեամբ եւ կանգ առնենք 1936 թուականին առջեւ:

Այդ տարուան սկիզբները իր մահկանացուն կը կնքէր Ճորճ Ե. Թագաւորը, եւ յաջորդ օր գահ կը բարձրանար իր անդրանիկ որդին, Կալլէսի դուքսը, եւ կ՚առնէր Էտուըրտ Ը. անունը: Պաշտօնական Թագադրութիւնը տեղի պիտի ունենար Ուեսթմինսթըրի մայր եկեղեցին մէջ, 1937 Մայիս 12ին: Բայց այդ արարողութիւնը տեղի պիտի ունենար իր եղբօր՝ Եորքի դուքսին համար:

Ի՞նչ պատահած էր արդեօք այդքան կարճ ժամանակի մը ընթացքին:

Կալլէսի դուքսը ծնած էր 1894ին: Իշխանական կրթութիւնը ստանալէ ետք, ցոյց տուած էր գաղափարի կատարեալ անկախութիւն: Արհամարհելով նեղմիտ աւանդութիւնները՝ ան ուզած էր ապրիլ մարդու պէս, մարդոց հետ: Մօտէն կը հետաքրքրուէր չքաւոր դասակարգին վիճակով: Այցելութիւններ կուտար աղքատ թաղերուն, կը ձեռնուէր գործաւորներու հետ: Հանքագործի հագուստով կ՚իջնէր հանքերու խաւարին մէջ եւ կը մտադրէր դարման մը բերել այս զըրկուածներուն դառն ճակատագրին:

Ժողովուրդը, եւ մանաւանդ համեստ դասակարգը սկսաւ պաշտել այս երիտասարդ իշխանը, որ այնքան մօտէն կը հետաքրքրուէր իր վիճակով: Եթէ Էտուըրտ Ը. մնացած ըլլար Անգլիոյ գահին վրայ, աշխարհի ճակատագիրը թերեւս տարբեր ըլլար եւ մարդկութեան գուցէ խնայուէր համաշխարհային երկրորդ պատերազմին աւերները:

1930ին, Կալլէսի իշխանը կը հանդիպէր կնոջ մը, որ տակնուվրայ պիտի ընէր իր բոլոր ծրագիրները: Սէրը մենաշնորհը չէ բանաստեղծներուն եւ արուեստագէտներուն. ան յաճախ կը յուզէ աշխարհի մեծամեծներուն սիրտն ալ. դանոնք կը հմայէ, այնքան՝ որ անոնց աչքին գահը կը դառնայ անարժէք կարասի մը:

Կալլէսի իշխանը սիրահարեցաւ այդ կնոջ, որ կը կոչուէր Ուալիս Ուորֆիլտ, ծնած՝ 1896ին, կինը՝ մսթըր Սիմփսընի: Անկէ առաջ տիկին Սիմփսըն եղած էր կինը ծովային տեղեկալ Սփենսըրի, որմէ ամուսնալուծուած էր, երբ հանդիպած էր Պր. Սիմփսընի:

Տիկին Սիմփսըն կ՚ապրէր Եւրոպա, իսկ ամուսինը՝ Ամերիկա: Կալլէսի դուքսը ունէր մտերիմներու խումբ մը, որոնց հետ կ՚անցընէր հաճելի պահեր՝ իր անձնական դղեակին մէջ: Տիկին Սիմփսըն մաս կը կազմէր այդ խումբին:

Երբ Կալլէսի իշխանը բարձրացաւ Անգլիոյ գահին վրայ, չբաժնուեցաւ իր մտերիմներէն եւ մանաւանդ Տիկին Սիմփսընէն: Գրեթէ ամէն օր, Պըքինկամ փալասի իր գրասենեակէն կ՚ելլէր եւ հեռախօսով կ՚երթար մինչեւ իր սիրուհիին տունը եւ հոն կ՚անցընէր երկար ժամեր: Աւելին. պաշտօնական ընդունելութիւններու ընթացքին իսկ, Էտուըրտ Ը. իր կողքին կ՚ունենար Ամերիկուհին:

Աւանդապաշտ շրջանակները կը դըժգոհէին, որովհետեւ իրենց երիտասարդ Թագաւորը չունէր Թագաւորական ապրելակերպ մը: Օրինակ, ինքնաշարժով կ՚երթար Խորհրդարանի բացման արարողութեան. երբ անձրեւ գար, կը հրամայէր, որ մայթերուն եզերքը սպասող պահակ զինուորները գրկուէին իրենց գոքանոցը: Օր մը, երբ կը գտնուէր Քուինն Մէյրի նաւուն սրահներուն մէջ, սկսաւ բաղդատականը ընել անոր փարթամ խուցիկներուն եւ նաւահանգիստի գործաւորներու խրճիթներուն...

Այդ շրջանին, ազնուական դասակարգը կ՚անդրադառնար, որ Տիկին Սիմփսըն կը պատրաստուէր երկրորդ ամուսնալուծման մը: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ Էտուըրտ Ը. անոր հասկցուցած էր, որ միտք ունի օրինաւորապէս ամուսնանալու հետը:

Տիկին Սիմփսըն այսքանը չէր յուսար: Անկեղծօրէն կը սիրէր Էտուըրտը եւ չէր ուզեր, որ իր պատճառով ան դժուարութիւններու առջեւ գտնուի: Բայց Էտուըրտ անդրդուելի կը մնար:

Արդէն միջազգային մամուլը անօթի գազանի մը պէս նետուած էր այս անկրկնելի խնդրին վրայ: Ամերիկեան թերթերը էջեր կը յատկացնէին Թագաւորին եւ Տիկին Սիմփսընի ամէնէն աննշան շարժուձեւին իսկ:

Անգլիական մամուլը կը պահէր յարգալիր լռութիւն մը, բայց այս կացութիւնը երկար չէր կրնար տեւել: Փոթորիկը պիտի պայթէր ուշ կամ կանուխ:

Անգլիական դահլիճը ժողով մը գումարեց եւ վարչապետին պաշտօն տուաւ միջամտելու: 1936 Հոկտեմբեր 20ին, վարչապետ սըր Սթանլի Պըլտուին, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Թագաւորին հետ: Վերջինը անմիջապէս հասկցաւ, որ մինչեւ չհրաժարէր Տիկին Սիմփսընի հետ ամուսնանալու իր գաղափարէն, վարչապետը պիտի ըլլար իր մեծագոյն հակառակորդը:

Մինչ այդ, Տիկին Սիմփսըն դատական ամուսնալուծման խնդրագիրը ներկայացուցած էր, եւ չորս օր ետք ստացած էր դրական պատասխան մը: Բայց ամուսնալուծումը, ըստ անգլիական սովորութեան, օրինաւոր պիտի հռչակուէր վեց ամիս ետք միայն: Թագաւորը վեց ամիս ժամանակ ունէր խորհելու համար իր ընելիքին մասին: Բայց տագնապը սուր բնոյթ պիտի առնէր շատ աւելի առաջ: Նոյեմբեր 13ին, Թագաւորը գաղտնի նամակ մը կը ստանար իր անձնական քարտուղարէն, եւ կ՚իմանար, որ դահլիճը վարչապետին գլխաւորութեամբ ժողով գումարած էր՝ ամէն գնով արգիլելու համար Թագաւորին եւ Տիկին Սիմփսընի ամուսնութիւնը:

Նոյեմբեր 16ին, Թագաւորը իր գրասենեակը կանչել տուաւ վարչապետ Սթանլի Պըլտուինը եւ անոր հետ ունեցաւ լուրջ բանակցութիւն մը:

— Տէր իմ, — ըսաւ վարչապետը, — չեմ կրնար հաշտուիլ այն գաղափարին հետ, որ Անգլիոյ Թագուհին կրնայ երկու անգամ ամուսնալուծուած կին մը ըլլալ:

— Ամուսնութիւնը, — պատասխանեց Թագաւորը, — դարձած է իմ գոյութեանս անհրաժեշտ պայմանը: Որոշած եմ ամուսնանալ Տիկին Սիմփսընի հետ, անմիջապէս որ օրէնքը զայն ազատ հռչակէ: Եթէ կրնամ այդ ընել՝ պահելով իմ գահս, շատ լաւ... բայց եթէ կառավարութիւնը արգելք հանդիսանայ իմ երջանկութեանս, այն ատեն պատրաստ եմ մեկնելու...:

Վարչապետը մեկնեցաւ՝ առանց յայտնելու իր միտքը...:

ՆՈՒՊԱՐ ԶԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՆՈՐԱԿԱՌՈՅՑ ՍՐԱՀԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

———o———

Հրաւիրեալներու հասարակութեան մը ներկայութեան է, որ Շաբաթ կէսօրէ ետք, Յունիս 10, պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ Դպրոցասէր վարժարանի նորակառոյց սրահին:

Վարժարանի Տնօրէնութիւնն ու Խնամակալ մարմինը, ինչպէս նաեւ սրահի շինութեան յանձնախումբը օրինակելի գաղափարն էին ունեցած հրաւիրեալներուն ներկայացնելու իրենց աշխատանքները՝ բարոյական եւ նիւթական գոյդ մարզերու մէջ, սրահի շինութեան կապակցութեամբ:

Պ. Համազասպ Մոմճեան, սրահի շինութեան յանձնախումբի քարտուղարը, սեղմ գիծերու մէջ ներկայացուց իրենց առաջադրութիւնները, այլ մանաւանդ կատարած գնահատելի գործը: Պ. Գէորգ Պալըճեան, գանձապահը նոյն յանձնախումբին, թիւերով անդրադարձաւ նիւթական ելեւմուտքին: Ուրախալի էր հաստատել այդ գոյգ տեղեկատուութիւններէն, որ յանձնախումբը վայելած է մեր ժողովուրդին համակրանքն ու վստահութիւնը եւ այսօր վարժարանը իր հողին վրայ ունի նորակառոյց գեղեցիկ սրահ մը, մօտ 300 քառ. մեթր տարածութեամբ, որ կրնայ օգտագործուիլ իբրեւ գրօսարան եւ հանդիսասրահ իր լայն ու ճաշակաւոր բեմով, կեդրոնական ջեռուցումով եւ լուսաւոր մթնոլորտով:

Մեծ ու փոքր նուիրատուներէ ցայսօր գոյացած է 198.610 ֆրանք, իսկ ծախսուած է իր նպատակին համար 180.118 ֆրանք:

Տիկին Ե. Պօղոսեան, Խնամակալ Մարմինի անունով շնչեց սրահին եւ ընդհանրապէս Դպրոցասէր վարժարանի օգտաշատ դերը հայ պարմանուհիներու հայեցի դաստիարակութեան մարզին մէջ: Սրահը դեռ կը կարօտի ներքին եւ արտաքին յարդարումներու, որոնք անպայման պիտի իրագործուին շնորհիւ մեր ժողովուրդին առատաձեռն ոգիին եւ գործը ստանձնած ազգայիններու անխոնջ աշխատանքին:

Դպրոցասէրի աշակերտուհիներէն Թագուհի Կարապետեան, Դ. դասարանէն, գեղեցիկ հայերէնով դպրոցի սանուհիներու երախտագիտութիւնը յայտնեց բոլորին, խոստանալով աւելի ամրապնդուիլ իրենց հայկական նկարագրին մէջ:

Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեան ոչ միայն Փարիզի, այլեւ ամբողջ Ֆրանսայի հայ գաղութին համար կենսական անհրաժեշտութիւն մը նկատեց Դպրոցասէր վարժարանը, որ նախախնամական դեր կը կատարէ հայ մանկամարդուհիներու հայեցի դաստիարակութեան մարզին մէջ: Ան այս առթիւ նկատել տուաւ, թէ ընտանիքի առանցքը կինն է, մայրը, որ բարոյական նկարագրի պահպանման վէմը կը հանդիսանայ: Արդ ո՞ւր պիտի ստանայ հայ աղջիկը իր այդ բարոյական մաքուր նկարագիրը եթէ ոչ հայ վարժարանէն: Այս բախտորոշ առաքելութիւնը ստանձնած է Դպրոցասէրը իր հիմնադրութեան օրէն ցայսօր:

Հիւրասիրութեան ընկերացան դպրոցի սանուհիներ, որոնք մենապարով, արտասանութեամբ եւ երգ ու նուագով համեմեցին ցերեկոյթը:

Գնահատելի է կատարուած աշխատանքը՝ օգտակար իր տեսակին մէջ:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

— Խեղճ տղաս, երջանկութեան ի՛նչ ըլլալը պիտի հասկնաս ամուսնանալէդ ետք:

— Իսկա՞պէս:

— Այո, բայց դժբախտաբար շատ ուշ պիտի ըլլայ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (83)

(ԿԺԴՈԳԿ ՑՈՉՈՈՆՍԵ ԵԳԻ)

ՇԻԿՂԻ ՂԿՂՌԻԿՈՆՈՋ

— Մենք տառանկ բան մտիկ չենք ըներ, մենք մեր քուէները քեզի պիտի տանք, կ՚ըսէին իր կուսակիցները:

— Շնորհակալ եմ, բայց...

— Բայց մայց չկայ, քեզի թէ՛ Թաղականի, թէ՛ առենապետ պիտի ընենք:

Մարգար էֆէնտի միայն իր ընտրութեան չէր աշխատեր, այլ նաեւ ինք որոշած էր բոլոր թեկնածուները, որոնց մէջ էին նաեւ Միհրանիկ էֆէնտին, յետոյ Մանուկ աղան, պարոն Կայծունի եւ Մելիտոս էֆէնտի:

Այս վերջինը ճարտարապետ մըն էր եւ մէկ քանի անգամ արդէն վարած էր Թաղականի պաշտօնը: Քիչ մը չահամոլ եւ անվստահելի մէկը կը համարուէր եւ թաղին մէջ լաւ համբաւ մը չունէր, բայց Մարգար էֆէնտի անպատճառ ուզած էր, որ անոր անունն ալ ցանկին մէջ գտնուի, որովհետեւ Մելիտոս էֆէնտի մտերիմ բարեկամն էր վաճառականին ու անոր հանապազօրեայ խնկարկուն:

Մարգար էֆէնտի հեռուէն կը հսկէր պայքարին վրայ եւ ուղղութիւն կուտար անոր:

Շաբաթը մէկ քանի գիշեր ընտրական պայքարին գլխաւոր գործիչները իր բնակարանը կը հաւաքուէին եւ իրենց գործունէութեան արդիւնքը իրարու կը հաղորդէին:

Մինչեւ հիմա ձեռք բերուած արդիւնքէն այնպէս կ՚երեւար, որ Մարգար էֆէնտի ջախջախիչ մեծամասնութեամբ մը պիտի ընտրուէր, բայց վերջին ժամու անակնկալէ մը կը վախնար, որովհետեւ հակառակորդ կուսակցութիւնն ալ իր յաջողութեան վրայ բացարձակ ապահովութիւն ունենալ կը թուէր:

Այս պատճառով ահա երբ Մանուկ աղա Պօղոս էֆէնտիին թաղէն հեռանալու լուրը բերաւ Մարգար էֆէնտիին՝ այս վերջնոյն դէմքը ուրախութեամբ ճառագայթեց:

— Այս լուրը շատ կարեւոր է, գոչեց:

— Ես ալ անանկ կը կարծեմ, ըսաւ Մանուկ աղա:

— Պէտք է ամէն կողմ տարածել:

— Ես արդէն դէմս եկողին ըսի:

— Ատիկա բաւական չէ, թռուցիկ մը հանելու եւ թաղին մէջ ցրուելու է, դիտել տուաւ Մարգար էֆէնտի:

— Ատիկա շատ աղէկ խելք ըրիր, գոչեց Մելիտոս էֆէնտի:

— Անմիջապէս պէտք է որ ընենք ատիկա, ըսաւ վաճառականը:

— Ընդհակառակն, պատասխանեց Մանուկ աղա, թռուցիկները պատրաստելու՝ բայց անմիջապէս մէջտեղ հանելու չէ, այլ ընտրութենէն մէկ երկու օր առաջ, որպէսզի միւսները ժամանակ չունենան այդ անակնկալ արգելքին դէմ խորհելու:

— Բայց արդէն լուրը տարածուեր է:

— Այո, սակայն բերնէ բերան խօսուած է միայն, մինչդեռ եթէ թռուցիկի ձեւով տարածուի, աւելի կարեւորութիւն կ՚առնէ:

Մանուկ աղա ազգային գործերու հըմուտ՝ փորձառու մարդու համբաւ մը ունէր, ուստի իր այս դիտութիւնը լուրջ նկատողութեան առնուեցաւ:

— Իրաւունք ունիս, անանկ ընելու է, հաստատեց Մարգար էֆէնտի:

— Այո, այո, անանկ ընելու է, կրկնեց Մելիտոս էֆէնտի՝ ճայնակցած ըլլալու համար վաճառականին:

— Թերթերու մէջ եթէ մեր թեկնածուներուն համար բան մը գրել տանք, լաւ կ՚ըլլայ, ըսաւ Մանուկ աղա:

— Ատիկա ինծի ձգեցէք, ես ընել կուտամ, պատասխանեց վաճառականը:

Եւ արդարեւ, հետեւեալ օրը լուր ղըրկելով իր գրասենեակը հրաւիրեց պարոն Նշանիկը: Երիտասարդ խմբագիրը արդէն անհամբեր կը սպասէր այս հրաւէրին: Գիտէր, որ Ք. Թաղի ընտրական պայքարէն հաց պիտի ելլէ իրեն: Անմիջապէս փութաց իր հարուստ ազգականին գրասենեակը, ուր Մարգար էֆէնտի սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ իրեն:

— Վա՛յ, Նշանիկ, եկուր նայինք, ինտո՞ր ես, աղէ՞կ ես, գոչեց իր մօտը աթոռ մը ցոյց տալով, նստէ տեսնենք... ինչո՞ւ մեզի չես գար կոր...

— Մարգար էֆէնտի, այս միջոցիս շատ զբաղած եմ, թերթին ամէն գործերը իմ վրաս մնացած են:

— Գիշերը գործ չունիս ես...

— Գիշերային աշխատանք ալ ունիմ:

— Ըսել է հիմա շատ դրամ կը շահիս կոր... գոնէ քիչ մը խնայողութիւն ըրէ, վաստըկածդ անմիջապէս մի ծախսեր, եթէ դուն չես կրնար պահել նէ՝ ինծի բեր, ես կը պահեմ:

— Էֆէնտի, ի՞նչ կ՚ըսէք, մեր շահածը ի՞նչ է, որ ինչ պիտի աւելցնեմ, առածս հազիւ հազ կը բաւէ կոր ապրելու, ան ալ հազար դժուարութեամբ... Եթէ երբեմն բացէն շահ մը չընենք՝ բոլորովին անտանելի պիտի ըլլայ վիճակնիս:

Այս յուսախաբութենէն ետքը վաճառականը ըսաւ.

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Գառնիկ Յովհաննէսեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տան իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳԱՌՆԻԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին ի յիշատակ, այս Կիրակի, Յունիս 18, առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Կը խնդրուի բոլոր անոնցմէ որոնք ճանչցած ու սիրած են ողբացեալը որ աղօթակից ըլլան։

×

Այրի Տիկին Նուարդ Դարբինեան եւ զաւակներն ու թոռները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տան Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, Յունիս 18ին, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ-հօր՝

ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։

×

Այրի Տիկին Փօլատեան, զաւակները եւ թոռները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տան այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ-հօր՝

ՆՇԱՆ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

մահուան 2րդ տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Այս առթիւ այրի Տիկին Փօլատեան եւ զաւակները նուիրած են 250 ֆր. Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան, եւ 250 ֆր. Իսիի ծողովարանին, 50 «Յառաջ»ի բարգաւաճման եւ 100 Պէյրութի կուրանոցին։

Պ. Օննիկ Նաշալեան կը ծանուցանէ որ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իր կնոջ՝

ՄԱՐԻ ՆԱՇԱԼԵԱՆԻ
(ծնեալ Մխեեան)

մահուան քառասունքին առթիւ, Յուլիս 2ին, Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այրի Տիկին Սրբուհի Յովհաննէսեան կը նուիրէ 200 ֆր. Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան 100 ֆր. Կապոյտ Խաչի, 50 «Յառաջ»ի եւ «Հայաստան»ի բարգաւաճման 50 ֆր., իր շատ սիրելի ամուսնոյն

Սահակ Յովհաննէսեանի

մահուան 4րդ տարելիցին առթիւ, անոր անմոռանալի յիշատակին։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Պ. Վրոյր Զիթունի 1000 ֆր.

Մոնմորանսիի Հանգստեան տան մէջ մատուռի մը շինութեան ի նպաստ եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

Ոմն 1000 ֆր.,

Պ. Ա. Պարկիրճեան 300 ֆր.

Պ. Կիւմիւշեան 200 ֆր.

Տէր եւ Տիկին Վարուժան Աբարթեան իրենց դուստրին Օր. Անիի ընդ Պ. Անէտեանի նշանախօսութեան առթիւ 100 ֆր.

Պ. Սեւան Անէտեան եւ Օր. Անի Աբարթեան իրենց նշանախօսութեան առթիւ 100 ֆր

Զանազանք նոյն առթիւ 160 ֆր.

Ներսէսեան Ա. 50, Ժապէսէֆ էֆ. Ժամէան Ս. 10ական, Տատալեան 50 Տիկիններ Քիրէմիճեան 20, Քարայեան եւ Հանէսեան 50ական, Նազարէթեան Վերժին եւ Եպրաքսէ Մկրտիչեան 10ական։

Որդ. Արամ Պասմաճեանի մահուան առթիւ եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները.— Տէր եւ Տիկին Արամ Յակոբեան 100 ֆր., Պ. Թորգոմ Պասմաճեան 150, Պ. Յակոբ Յակոբեան 200, Տիկին Մալվինէ Մէրճանեան 20 ֆր.։

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէսինի եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 4 Յունիս Կիրակի առաւօտ. Մեծ Եղեռնի յիշատակին նուիրուած հոգեհանգստեան պատարագի առթիւ հետեւեալ նուէրները.—

Պր. Արման Ուզունեան 300, Տիկին Գառնիկ Տիւյմէճեան 100, Տէր եւ Տիկին Ճ. Պահատուրեան 50, եկեղեցիին, Տէր եւ Տիկին Ճ. Պահատուրեան 100 Աղքատախնամին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ
ՀՌՉԱԿՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ
(Մայիս 28) կը տօնուի
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Դրօ խումբին, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան եւ Ֆրանս. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին։

18 Յունիս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ։

Կը նախագահէ
ընկ. ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ
կը բանախօսէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական յայտագիր Նոր Սերունդին կողմէ։ Հայկական պարեր, արտասանութիւն՝ Օր. Օր. Ժընըվիէվ Պարտաքճեանէ եւ Արսինէ Կարապետեանէ եւ ուրիշներէ։ Նաեւ երգ ու մեներգ։

Մուտքը ազատ է

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի։

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ
ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑԻՆ

Այս Շաբաթ օր, 17 Յունիս երեկոյեան ժամը 8.30ին տեղի պիտի ունենայ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ դպրոցին տարեվերջի հանդէսը, հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
(Կաթող. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի)

Հանդիսութիւնը տեղի կ'ունենայ Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Կը հրաւիրուին բոլորը իրենց ներկայութեամբ քաջալերել կրթական այս ձեռնարկը։

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
Հինգշաբթի օրուան
դասընթացքներու
ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ
ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, 18 ՅՈՒՆԻՍ
ժամը 15ին
հովանաւորութեամբ
տեսուչ վարդապետին
վարժարանի
Մ. Պէշիկթաշլեան- Գ. Մ. Ալէմշահ
սրահը
Մրցանակաբաշխութեան կը յաջորդէ
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ
Գեղարուեստական բաժինով։
Թոմպոլա – Պիւֆէ – Ճաշ

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Փոթորիկ» խումբի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ (16 Յունիս) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տուն։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ (16 Յունիս) ժամը 20.30ին, Մշակոյթի Տուն։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի ընկերները 23 Յունիս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Ի ՆՊԱՍՏ ԻՍԻԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՃԱՇ

կազմակերպուած Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբին կողմէ
Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 18էն սկսեալ մինչեւ լոյս գիշեր, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ սրահը
26, RUE TROYON — SEVRES

Կը խօսի ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Պետրոս Պետիկեան եւ իր նուագախումբը
Կ'արտասանէ Ժան Թասլաքեան — Զանազան անակնկալներ
Զեկուցում Տան Յանձնախումբի՝ շինարարական եւ նիւթական
ՃԱՇԱԳԻՆ 30 ՖՐ.

Երթեւեկի համար, Իսիէն մասնաւոր կառքեր ժամը 18ին Օփիթալ Փերսիէ, Ռիւ տը լա Տեֆանս, եւ Իսիի քաղաքապետարան։ Վերադարձը ապահովուած է։

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 18 Յունիս ժամը 10էն 22

Առաջին անգամ ըլլալով, այս տարի տեղի կ'ունենայ 18 Յունիս Կիրակի ԱՆՏԻԵԻԻ դարաստանին մէջ
1, Rue Jean Finot — Andilly

Ճոխ ... (sic) Ճռակառոյց — Նորակառոյց ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ կողքին մասնաւոր խնամուած յայտագրով մը։

Դուռները կը բացուին ժամը 10ին եւ կը տեւէ մինչեւ ժամը 22։

Կէսօրին կարելի է ճաշել ճաշացուցակին համաձայն։ Կարելի է նախօրօք սեղաններ ապահովել հեռաձայնելով Անտիեի 989-46-31 եւ կամ Աղքատախնամի կեդրոնը 878-02-99

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ, թէ՛ կէսօրին եւ թէ երեկոյին։ Անջատ առատ ամէն տեսակ ուտեստեղէն եւ ըմպելիներ։

Բացառիկ ժամանցի օր մը, նուագ, երգեւ անակնկալներ, առիթ տալով պատըպարեալներուն նոյնպէս զուարճանալու։

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով։
Մուտք 5 փր. ուսանող եւ երախաներու 2 փրանք

Անձրեւի պարագային, ապահովութիւններ ձեռք առնուած են։ Կառքերը կրնան օգտուիլ քաղաքապետարանի հրապարակէն։

ԾԱՆՕԹ.— Անտիեի երթալու համար շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նորէն եւ իջնել Անկէն (իւրաքանչիւր քառորդ ժամուն, անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 10 օթօպիւսով իջնել Անտիեի քաղաքապետարան։ — Օթոպիւսի ժամերը 10.05, 11.10, 12.15, 14.10, 15.10 — վերադարձ 18.35, 19.15, 20.05 եւ 21.10։

Հանգստեան տուներու կառքն ալ ժամը 11էն պիտի սպասարկէ հանդիսականները դաշտահանդէս առաջնորդելու համար։։

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Կը յանձնարարուի պաշարեղէններով չգալ եւ ծախսել տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն ըլլալուն։

ԼԻՈՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան, Սէն Մօրիս Բլօ-Մոնտէրուլի ծանօթ դաշտին վրայ, ի նպաստ Հայկազեան վարժարանի

Կիրակի Յունիս 18ին առաւօտեան ժամը 10էն սկսեալ մինչեւ երեկոյեան ժամը 9

Մասնաւոր օթօքառ մը կը մեկնի եկեղեցիի դրան առջեւէն առաւօտեան ժամը 10ին։

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր, զանազան խաղեր վարժարանի աշակերտութեան եւ երիտասարդներու կողմէ։

Ճոխ պիւֆէ, արեւելեան համադամ աղանդերներ, շամփուրով խորոված եւն.

Հանգանակութիւն չկայ

Soirée Dansante

A LA MAISON D'ARMENIE
57, Bd. Jourdan — Paris (14e)
Samedi, 17 Juin, à 21 heures

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի Յունիս 18, Օ Մօփա
Կազմակերպուած Ռոմանի Հայ Համայնքի Բարեկամական Միութեան կողմէ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի 50ամեակին առթիւ օժանդակութեան կայանին կը նուիրեն.—

Տիկին Վ. Հաճեան (Տրակինեան), Պ. Ն. Ուզունեան (Սէն Տիտիէ-օ-Մոն տ'Օռ), Գ. Ճիէրճեան (Անիէռ), Տիկին Ճուն-կուրտաեան (Սէնթ Ժընըվիէվ տիւ Պուա), Տիկին Ա. Մազարաճեան (Մարսէյլ), Օր. Մ. Սիրականեան (Նիս) 100ական ֆր., Պր. Ա. Սիրունեան, Օր. Անի Կուրպէթեան, Տոքթ. Ա. Յակոբեան (Սարսէլ), Տէր եւ Տիկին Պայրամեան, Պր. Ա. Պայրամեան, Տիկին Ժասմին Փափազեան (Սարսէլ), Տիկին Հնազանդ Մանուկեան (Մարսէյլ), Օր. Ա. Նշանեան (Լիոն) 50ական, Սէյլանեան ընտանիք, Պր. Ժ. Առաքելեան, Տիկին Ի. Մաթոսեան, Տիկին Ս. Զարֆճեան, Քիաթիպեան ընտանիք, Պր. Փիէր Քիւրքճեան, Տիկ. Սիմա Մարտիկեան (Մարսէյլ) 40ական ֆր.։

(Շար.)

ԵՐԿՈՒ ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ
17 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԳԻՆ 2.500 ՖՐ.

ԱՅԺՄԷՆ ԻՍԿ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԵՐԵՔ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ

12 ՅՈՒԼԻՍ — 4 ՕԳՈՍՏՈՍ — 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Երդ ու դարձ օդանաւով։ ԵՐԿՈՒ ՀՈԳԻՆՈՑ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, ԼՈԳԱՐԱՆՈՎ, «Արմենիա»ի կամ «Անի»ի մէջ։ Նախաճաշ, ճաշ, ընթրիք, բազմաթիւ շրջապտոյտներ

Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար
Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS, 22 Rue du 4-Septembre, Paris (2e) — Tél. 742-77-40

ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. Ունենանի, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. Ալիքսանեանի՝
11, Rue du Bassin, St. Julien — Tél. 51-74-90 — 66-38-92

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ Ն. Գասպարեանի — ԼԻՈՆ՝ Պալեանի — ՏԷՍԻՆ՝ Կ. Գարայեանի
ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ Յ. Պօյաճեանի

ՇԱԲԱԹ
17
ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI
17 JUIN
1972

Le Numéro 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris 9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 120 ֆր. Վեցամսեայ 65 ֆր.
Արտասահման Տար. 135 ֆր. Հատը 0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12442

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.442

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴՊՐՈՑ՝ ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ԱՌԱՋ

Հինգ տասնեակ տարիներ անցան այն օրէն ի վեր, երբ ահաւոր խորշակը արմատախիլ ըրաւ մեզ մեր դարաւոր հայրենի տուներէն: Քշուեցանք չորս հովերէն ու ցիրուցան նետուեցանք եօթը ծովերու ափերուն:

Առաջին օրերէն սկսեալ մէկ մտահոգութիւն ունէինք գաղթական Հայերս, երբ Արեւմուտքի հիւրընկալ հողերուն վրայ, ջարդի ու տարագրութեան մղձաւանջէն ձերբազատուած, սկսանք տուն-տեղ ըլլալ: — Հայապահպանում: Ինքնապաշտպանութիւն՝ սպիտակ ջարդի դէմ: Ի՞նչ ընել, որ օտար ափերու տակ կարենանք պահել մեր ազգային դիմագիծը: Պայքարիլ, մաքառիլ ուծացման, օտարացման, ձուլման անխուսափելի ահաւոր վտանգին դէմ:

Ինքնապաշտպանութեան համար կարելին փորձեցինք մեր գաղթականի պայմաններուն մէջ: Ազգային, քաղաքական, մշակութային, երիտասարդական, բարեսիրական եւ այլ բազմազան կազմակերպութիւններ կատարեցին իրենց պարտականութիւնը, հնարաւորութեան սահմաններուն մէջ:

Այս բոլոր ձեռնարկներուն մէջ սակայն առաջին տեղը պէտք է գրաւէր դպրոցը:

Ամերիկայի մեր հայրենակիցները աւելի քան կէս դար Մերձաւոր Արեւելքի կարօտ դպրոցներուն օժանդակելով անշուշտ ազգասիրական գնահատելի ծառայութիւն մը մատուցին: Սակայն անտես առին բուն իսկ իրենց բնակած երկիրը, որ համայնակուլ հալոց մըն էր:

Երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին եկեղեցաշինութեան համաճարակ մը վարակեց զիրենք: Միլիոնաւոր տոլարներ ծախսեցին եկեղեցի շինելու համար: Յաճախ հակառակ ճակատի վրայ գտնուողներ մրցումի ելան իրարու հետ:

Չենք ուրանար եկեղեցիին կարեւորութիւնը Անցեալին, երբ օտարներու լուծին տակ կը հեծէինք եւ վտանգ կը սպառնար մեր ազգային գոյութեան, եկեղեցիին ապաւինած ենք իբրեւ փրկութեան լաստի: Զունենալով Պետութիւն, մեր ազգային դատի պաշտպանութիւնն անգամ վստահած ենք մեր կաթողիկոսներուն եւ պատրիարքներուն:

Այսօր ալ, հայրենիքէն դուրս, եկեղեցին հայապահպանման ազդակներէն մէկն է — երբ մարդիկ չուզեն քաղաքականութիւն խառնել զուտ կրօնական հիմնարկութեան մը:

Սակայն եկեղեցիէն եւ ազգապահպանման միւս բոլոր ձեռնարկներէն աւելի բարձր է ու կենսական՝ դերը, որ վերապահուած է դպրոցին:

Ընտանիքէն վերջ դպրոցն է, որ կը դաստիարակէ մանուկը եւ կը կազմէ անոր նկարագիրը: Նոր սերունդը Հայ պահելու համար պէտք ունինք հայկական դպրոցի:

Ամերիկահայերը նոր արթնցան եւ իրարու ետեւէ քանի մը ամէնօրեայ հայկական վարժարաններ բացին հեռաւոր Քալիֆորնիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու կարգ մը հայաշատ մեծ քաղաքներուն մէջ:

Շնորհաւորելի երեւոյթ: Լաւ է ուշ քան երբեք:

Բախտաւոր եղան Ֆրանսահայերը, որ իրենց տրամադրութեան տակ ունեցան ամէնօրեայ գիշերօթիկ երկու վարժարաններ, մէկը աղջկանց, միւսը մանչերու համար:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՔ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

ՓՈՄՓԻՏՈՒ ՊԱՂՏԱՏ ՀՐԱՒԻՐՈՒԱԾ Է

Իրաքի փոխ-վարչապետը հիւրն էր տաջի օր Նախագահ Փոմփիտուի եւ այս առթիւ գլուխ գլխի խօսակցութիւն մըն ալ ունեցած են, որ տեւած է շուրջ մէկուկէս ժամ:

Քարիւղի հարցին մէջ, Իրաք նախապատուութիւն կ'ուզէ տալ անպայման Ֆրանսայի, ի գնահատութիւն անոր արաբասէր քաղաքականութեան եւ կեցուածքին պաղեստինեան հարցին մէջ: Ֆրանսա գոհ է անշուշտ այս նախապատուութենէն բայց չուզեր նաեւ առանձին մնալ եւ Նախագահ Փոմփիտու յստակ կերպով յայտարարած է.— «Արդար լուծումներու փնտռուքը թէ՛ Իրաքի եւ թէ իր ընկերներուն համար պէտք է կարելի ըլլայ: Ամէն պարագայի մէջ փափաքելի է»:

Ելիզէէն ելած առեն, Սատամ Հիւսէյն պատասխանելով լրագրողներուն, կրկին շեշտած է թէ Այ. Փի. Սի.ն ազգայնացած վերջացած է, կը մնայ միայն հատուցումի հարցը:

Փոխ-վարչապետը Պաղտատ հրաւիրած է Նախագահ Փոմփիտուն:

× Պարսից Շահը բնաւ համաձայն չէ Իրաքի կառավարութեան տուած որոշումներուն հետ:

Լոնտոնի մէջ է որ տեսակցութիւն մը շնորհած է «Տէյլի-Էքսփրէս»ի եւ յայտարարած է թէ ինք ամբողջական համագործակցութեան մը կը հաւատար օտար ընկերութիւններու հետ եւ աւելցուցած է թէ Պարսկաստանի կարեւորութիւնը շեշտուած է վերջերս Արեւմտեան աշխարհին համար խորհրդային ներմուծման (արաբական աշխարհին մէջ) եւ Պարսից ծոցէն Անգլիացիներուն քաշուելուն պատճառաւ: «Կրնաք տնտեսական պարտութիւն մը կրել առանց որ կրակ պարպուի եթէ քարիւղի ծորակները գոցուին: Բան մըն է զոր Պարսկաստան երբեք պիտի չընէ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ Բեկանիչ Ատեանը բեկանած է մահավճիռները զորս տուած էր Պոլսոյ Պաշարման Վիճակի երրորդ դատարանը, Թուրքիոյ ազատագրութեան Ազգ. Ճակատի երեք շարքային անդամներու դէմ որոնք «փորձած էին տապալել բռնի ուժով սահմանադրական կարգը մարքս-լենինեան վարչակարգ հաստատելու համար երկրին մէջ»:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը նոր օրինագիծ մը պատրաստեց որ կը նախատեսէ պաշտօնէութեան մասնակցութիւնը (բաժնեթուղթի ձեւին տակ) դրամատուներու եւ ապահովութեան ընկերութեանց մէջ: Ծանօթ է որ Ռընօ արդէն կիրարկած է այս դրութիւնը որ ժողովրդականութիւն չէ գտած, ոչ սենտիքաներուն, ոչ ալ բանուորներուն մօտ: Օրինագիծը Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայացուի աշնան:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏ Շապան-Տելմաս մերժեց «Կլոր Սեղանը», զոր առանձին նամակներով իրեն կ'առաջարկէին երեք սենտիքաները (Սէ. Ժէ. Թէ. եւ Սէ. էՖ. Տէ. Թէ., էՖ. Օ.) ինչ որ շատ դժգոհ ձգած է շահագրգռուողները: Շապան-Տելմաս կը շեշտէ որ ցած աշխատավարձքերու բարձրացումը առաջին գիծի վրայ դրուող հեռանկար մըն է կառավարութեան համար:

ՀԻՒՍ. ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ Անգլիոյ լիազօրը՝ Ուայթլօ, երեք կէտերէ բաղկացած ծրագիր մը ներկայացուց Ըլսթըրի հարցին կարգադրութեան համար: Առաջին՝ անմիջական խօսակցութիւններ բոլոր հատուածներուն հետ, որպէսզի խորհրդաժողով մը գումարուի «Հիւս. Իրլանտայի ժողովուրդին»: Այս խորհրդաժողովին համաձայնութիւն գոյացնել Ըլսթըրի «ժողովրդավարական հիմնարկութիւններու ապագային» շուրջ: Երկրորդ՝ ի հարկին հանրաքուէ մը կազմակերպել երկու Իրլանտաներու սահմաններու հարցին շուրջ եւ, երրորդ, Թաղապետական ընտրութիւններու յետաձգում: Ասոնք պիտի կատարուին ներկայացուցչական հիման վրայ, ինչ որ կաթողիկէներուն հնարաւորութիւն կուտայ իրենց թիւին համապատասխան ներկայացուցիչներ ունենալ:

ԺԱՆ-ԺԱՔ ԿՕԹԻԷ, Փարիզի թատերական հեղինակաւոր քննադատ եւ վիպագիր, Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ ընտրուեցաւ Լուի Արմանի աթոռին (որ նախապէս աթոռն էր՝ Փրոֆ. Հանրի Մոնտորի):

ԻՏԱԼԻՈՅ ծովեզերեայ քաղաքներէն Անքոնա, Ադրիական ծովու եզրին, բուռն շարժի ենթարկուեցաւ: Մարդկային զոհեր չկան: Միայն մէկ հոգի սրտի տագնապով մեռաւ: Բնակչութիւնը խուճապի մատնուեցաւ: Նիւթական վնասներ կան:

ՃԱՓՈՆԻ ճամբորդատար օդանաւերէն մէկը Նոր Տելհիի մօտերը ճզմուեցաւ, անակնկալ հրդեհի ենթարկուելով: 83 հոգի մեռաւ: Ոստիկանութիւնը արկածի պատճառները գտնելու համար քննութիւն բացաւ: Կրնայ խափանարարական արարքի մը հետեւանքն ըլլալ, Ճափոն անիշխանականներու ձեռքով: Ուրիշ ճամբորդատար օդանաւ մըն ալ, որ Սինկափուրէն Հոնկ-Քոնկ կ'երթար, Փլէյքուի մօտերը, Հար. Վիէթնամ, զինուորական օդանաւի մը հետ բախելով գլորուեցաւ: 82 հոգի մեռաւ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Նարոդնի դրամատունը մէկ էջի ծանուցում մը զետեղեց «Ուոլ Սթրիթ» թերթին մէջ: Ուոլ Սթրիթը դրամատիրութեան ցայտուն խորհրդանշանն է նկատուած:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը բնակչութեան աճը աւելցնելու մտադրութեամբ նիւթական նուէրներ սահմանեց: Որպէսզի ամուսնացած զոյգերը երեք եւ աւելի զաւակ ունենան, կառավարութիւնը 500 տրախմի (130 ֆրանք) նուէր պիտի տայ այսուհետեւ երրորդ երախայէն սկսեալ: Յունաստանի համար արտագաղթը կարեւոր հարց մըն է: 1960-1969ին 1,7 միլիոնէ աւելի հոգի, մեծ մասամբ 20-30 տարեկան այրեր, արտագաղթի ճամբան բռնած են: Ասոնց մեծ մասը Գերմանիա, Մ. Նահանգներ եւ Աւստրալիա մեկնած է: Յունաստանի բնակչութեան թիւն է 8.600.000:

ՍՈՒՐԻՈՅ սահմանին վրայ միջադէպ մը պատահեցաւ Պաղեստինցիներու եւ Իսրայելացիներու միջեւ: Զորս Արաբներ, որոնք սահմանէն ներս կ'ուզէին մտնել, սպաննուեցան: Երկու իսրայելացի զինուոր վիրաւորուեցաւ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Արտաքին նախարարը Գրոմիկօ մեկնեցաւ Փարիզէն: Օրլիի մէջ ապահովութեան բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուեցան: Ֆրանքօ-խորհրդային միացեալ զեկոյցը կը շեշտէ կարեւորութիւնն ու անհրաժեշտութիւնը եւրոպական ապահովութեան խորհրդաժողովին, որուն պատրաստական աշխատանքները պէտք է սկսին Հելսինքիի մէջ «կարճ ժամանակի» մէջ:

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ վերջ գտաւ Չեխոսլովաքիոյ արհեստակցական միութիւններու 8րդ համագումարը, որ չեղեալ նկատեց 1968 Մարտի խորհրդաժողովին որոշումները: Խորհրդաժողովը վստահեցուց չեխ Համայնավար կուսակցութիւնը, թէ ան անվերապահ կերպով զօրավիգ կը կենայ իրեն: Բանաձեւով մը «շնորհակալութիւն» կը յայտնէ ընկերվարական երկիրներուն եւ, յատկապէս, Խորհ. Միութեան, որ օգնութեան են փութացած Չեխոսլովաքիոյ 1968ին, «պաշտպանելու համար ընկերվարութիւնը»: 1968ին Խորհ. Միութիւն գրաւած էր Չեխոսլովաքիան:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ բանակի զինուորներէն մէկը իր համազգեստով Արեւմտեան Գերմանիա փախուստ տըւաւ:

ՉԱՏԻ մէջ Ֆրանսացի երկու ենթասպաներ սպաննուած են ըմբոստներու կողմէ: Ֆրանսացիները կը գործակցին Չատի բանակին հետ:

Օրէ Օրին

ԻՍԻԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

Իսի-լէ-Մուլինոյի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբը կազմակերպած է ճաշ-հաւաքոյթ մը, որ տեղի կ'ունենայ վաղը՝ Շաբաթ իրիկուն ժամը 7էն կէս գիշեր, Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի հանդիսասրահին մէջ, 26 Ռիւ Թրուայոն:

Փարիզեան հայաշատ արուարձանի մեր հայրենակիցներուն ժամադրավայրը դառնալու կոչուած այս Տան մասին քանիցս արտայայտուած ենք այս էջերուն մէջ:

Յանձնախումբը ամիսներէ ի վեր տենդոտ գործունէութեան լծուած՝ յաջողած է ո՛չ միայն սեփականատէր դառնալ շէնքին, այլեւ ձեռնարկած է անոր նորոգութեան աշխատանքներուն եւ արդէն որոշ արդիւնքի հասած:

Երիտասարդ ճարտարապետ Պ. Երուանդ Մանուկեան անձնուիրաբար պատրաստելէ վերջ յատակագիծը, անձամբ կը հսկէ նորոգութեան եւ բարեզարդման աշխատանքներուն, որոնք բստ բաւականի յառաջացած են արդէն եւ կը շարունակուին:

Յանձնախումբը կը յուսայ Տան պաշտօնական բացումը կատարել յառաջիկայ աշնան վերամուտին:

Մեր հայրենակիցները սիրով ընդառաջ երթալով Յանձնախումբի կոչին, իրենց համեստ լումաներով հնարաւորութիւն ընծայած են յաջող ճամբու մէջ դնելու ձեռնարկը:

Իսի-լէ-Մուլինոն շատոնց պէտք ունէր նման Տան մը, որ պիտի ծառայէ իբրեւ հաւաքավայր տեղւոյն զանազան կազմակերպութեանց, անխտիր:

Այնտեղ պիտի վերաբացուի Հայերէնի Դասընթացքը, որ ընդհատուած էր նախկին սրահի փակումէն ի վեր: Նոր Սերունդը այնտեղ պիտի ունենայ իր հաւաքոյթները: Պարբերական դասախօսութիւններ պիտի տրուին մեծ սրահին մէջ, որ նոյնպէս պիտի տրամադրուի հանրային կամ ընտանեկան փոքր հանդէսներու եւ հաւաքոյթներու:

Ինչպէս ազգօգուտ ամէն ձեռնարկ, Իսիի Հայ Մշակոյթի Տունն ալ յոյսը դրած է հայրենակիցներու ազնիւ զգացումներուն, անոնց սրտաբուխ նուիրատուութեանց վրայ:

Այս հաւաքոյթին մէջ Յանձնախումբը պիտի ներկայացնէ իր գործունէութեան հաշուեկշիռը:

Մեզի կը մնայ մեր ներկայութեամբ քաջալերել իրենց գերազանցօրէն հայրենասիրական ձեռնարկը:

Հ.

– ԷՋԵՐ –
ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

Բ.

Հարցարանին հրապարակ դրուելէն յետոյ ինը ամիսներ անցեր էին արդէն, եւ Պոլսոյ հայ գրողներէն ոչ մէկը յօժարեր էր պատասխանել առաջարկուած հարցերուն: Արհամարհանք նկատէք թէ վէճի մտնելէ պարզ խուսափում մը այս վերապահութիւնը Պոլսոյ հայ գրականութեան այն օրերու ջոջերուն մօտ, իրականութիւնն այն էր, որ բանավէճը զրկուած մնաց զայն յարուցանողներու սպասած կարեւորութենէն, եւ գրական Պոլիսը, յանձին իր հեղինակաւոր դէմքերուն, անտարբեր մնաց դէպի վէճ մը, որ այնքան սերտ էր կապուած Պոլսոյ հայ գրականութեան վարկին հետ: Այնպէս որ չգիտցանք, թէ ի՛նչ կը մտածէին, յարուցուած տեսութեանց մասին, օրուան հեղինակութիւնները:

Միակ դէմքը, որ պայքարի դաշտ իջաւ, Ռուբէն Պէրպէրեանն էր: Չենք գիտեր մեծանուն հայ դաստիարակը եւ հնաւուրց գրողը ի՛նչ չափով արտայայտիչը կ՚ըլլար գէթ իր եղբայրակիցներուն. ստոյգ է սակայն, որ ան ասպարէզ կուգար կուրծք տալու համար Պոլսոյ դէմ արձակուած նետերուն եւ տէր ու պաշտպան կանգնիլ գրականութեան մը, որուն ծոցին մէջ ինք եւս գրիչ շարժեր էր երեք տասնեակ տարիներէ ի վեր: Յօդուածը, զոր ան լոյս ընծայեց այդ առթիւ («Մասիս», 1901, թիւ 10), պատասխան մը չէր միայն հրապարակ դրուած հարցումներուն, այլ տեսակ մը ինքնապաշտպանութեան փորձ այն յարձակումներուն դէմ, որոնց թիրախ էր դարձած Պոլսոյ հայ գրականութիւնը, եւ բնականաբար ինքն ալ հետը:

«Պոլիսը թրքահայ գրականութեան համար կեդրոնի մը առաջնորդող դերն ունեցած է եւ ունի ցարդ: Ասիկա զարմանալի չէ անշուշտ: Մայրաքաղաքին մէջ, որ նաեւ Հայոց տոհմային – եկեղեցական համայնքին կեդրոնը եղած է, ապրող ստուար հասարակութիւն մ՚իհարկէ պիտի ունենար այդ առաւելակշռութիւնը, ոչ միայն տոհմային – եկեղեցական հեղինակութեան տեսակէտով, այլ նաեւ մտաւորականին, որ կեդրոնին ունեցած քաղաքակրթական առաւելութիւններով անշուշտ պիտի ըլլար աւելի զարգացեալ: Օտարաց հետ շփման դիւրութիւններով, զոր մայրաքաղաքը, մանաւանդ Պոլսոյ պէս ծովեզերեայ մայրաքաղաք մը կ՚ընծայէ, Պոլսահայը ի հարկէ նուազ ինքն իր մէջ ամփոփուած պիտի մնար, եւրոպական զարգացեալ գաղափարք ու սովորոյթք մուտ պիտի գտնէին իր մէջ, իր տեսութիւնները պիտի բարեփոխուէին ու ընդլայնուէին, իր զգացումները պիտի նրբանային ու բազմազանէին, եւ իր կենցաղը, իր նախկին պարզութիւնը կորսնցնելով, նորանոր պէտքերով ու պահանջումներով բազմերանգ ճոխութիւն մը պիտի ստանար: Իր շինած գրականութիւնը հարկաւ, արձագանգ իր կեանքին, պիտի կրէր իրեն յատուկ նկարագիր մը, որ իր գաւառացի եղբայրներուն քիչ մը տարօրինակ ու կնճռոտ եւ հետեւապէս օտարադէմ պիտի երեւէր:

Պէրպէրեան սխալ կը գտնէր նոյնպէս Պոլսոյ հայ գրողներուն գլանալ պատիւը հարազատ հայ գրականութեան մը մաս կազմելու, միմիայն անոր համար, որ անոնք ստեղծագործած են հայ հողէն հեռու եւ չէր ընդուներ, որ Պոլսոյ մէջ մշակուած գրականութիւնը խորթ ըլլայ հայ հողին: «Կարելի՞ բան է, կ՚ըսէ, ստուարաթիւ հասարակութիւն մը, որ միշտ յարաբերութեան մէջ եղած է իր տոհմային եղբարց հետ, որ իր միջավայրին մէջ՝ առանձնայատուկ կրօնային – տոհմային կեանք մ՚ունեցած է եւ նոյնիսկ այդ տեսակէտով կեդրոն մը եղած է գաւառական վիճակներուն, կրնա՞յ իր ցեղային յատկութիւնները կորսնցուցած ու գլխովին օտարացած համարուիլ: Զարգացած, բարեշրջուած է, ինչպէս միեւնոյն ազդեցութեանց տակ պիտի ըլլային գաւառացի գրողներն ալ, բայց ներքնապէս նոյն ցեղն է միշտ: Բանիբուն ընթերցողն նոյն էական յատկութիւնները ու թերութիւնները պիտի գտնէ պոլսեցի ու գաւառացի Հայերու մէջ»:

Միւս կողմէ Պէրպէրեան սխալ կը գտնէր հայ հողին վերապահել միայն գաւառին, եւ գրական ստեղծագործութեանց շրջագիծը սեղմել: «Որքան աւելի սխալ է կարծել, ինչպէս գաւառական շրջանակներու մէջ միտում մը սկսած կ՚երեւի խորհելու, թէ տոհմային գրականութիւնը գրեթէ միայն ցեղային հին նախապաշարմանց, սնոտիութեանց, առածներու, հէքեաթներու ու ռամկական երգերու հաւաքման մէջ կը կայանայ: Նախ զանոնք հաւաքելը բուն գրականութիւն ըլլալ չի նշանակեր. եթէ մեր պառաւները քիչ մը գրել կարդալ գիտնային, այդ գործը լաւագոյնս պիտի գիտնային ընել իրենք: Չեմ ուրանար ասոնց մեծ կարեւորութիւնը ազգագրական, հընախօսական ու մինչեւ իսկ գրական տեսակէտով, վասնզի ժողովրդական անգիր գրականութիւն մը ի յայտ կը բերեն ու նոյնիսկ ատաղձներ կրնան մատակարարել գիտնական գրականութեան մը… Ուրիշ բան է, երբ ձեռնհաս գրողներ գաւառական աւանդութեանց մթերքէն հում նիւթեր քաղելով՝ անոնցմէ արուեստին ճարտարութիւններով զարդարուած գեղեց – կագիտական գործեր դուրս կը բերեն, կամ պարզապէս գաւառին կեանքը իր բնութեան շրջանակին մէջ հրապուրիչ ու կենդանի ոճով մը մեզ կը ներկայացնեն»:

Պէրպէրեան չէր մոռնար խօսքի նիւթ ընել նաեւ բարբառի հարցը: «Գաւառի լեզուներն ալ պիտի մնան գաւառական լեզուն իր ընդհանրականութեան տիրող հանգամանքով: Ի՞նչ օգուտ այսինչ գաւառաբարբառին յատուկ բառերուն ու ոճերուն ճոխութիւնը, մի ուրիշին այս կամ այն ձեւերուն լեզուաբանական տեսակէտով բարձրագոյն հնութիւնը կամ հարազատութիւնը»: Այսօր անկարելի է չխոստովանիլ, որ պոլսահայ գրագէտներու միջոցով մշակուած գրական աշխարհաբարը գեղեցիկ, ներդաշնակ, ճոխ, բազմերանգ ու ճկուն լեզու մը եղած է, ու զայն կը գրեն գրեթէ մեր գաւառացի գրողներն ալ, խնամով ուսումնասիրելով ու ջանալով իւրացնել անոր բացառութիւնքն ու կերպերը, մինչեւ անոր ամենավերջին նորութեանց մէջ հետեւելով անոր: Եթէ մերթ ընդ մերթ, քիչ թէ շատ տեղական գոյն մը տալու համար ոճին՝ երբ գաւառական դէմք ու պատկեր մ՚է իրենց նիւթը, կը դիմեն գաւառական ասութեանց, սակայն ամենամեծ մասամբ պոլսական ընտիր աշխարհաբար մը կը տիրէ իրենցմէ լաւագոյններուն գրութեանց մէջ»:

Պէրպէրեան ի վերջոյ կը յանգէր այն եզրակացութեան, թէ հայ գրողը հարազատ արտայայտիչը պէտք է ըլլայ միջավայրին ուր ան կը շնչէ եւ հայ գրականութեան խորթ պէտք չէ սեպել որեւէ տաղանդաւոր երկ՝ ինչ միջավայր ալ ցոլացնէ ան:

Երկու ըմբիշներ ալ, որ դէմ դիմաց մնացեր էին՝ երկու կողմերու ներկայացուցիչները չէին իրականին մէջ: Մէկը՝ Ա. Յարութիւնեան, գաւառի դատին դրօշակիրը, կ՚ապրէր Պոլսոյ քթին տակ, Մալկարա, հայ բնաշխարհէն աւելի հեռու, քան թէ Պոլիսը, օտար գրականութեամբ աւելի սնած, քան որեւէ Պոլսեցի գրող եւ գաւառացի գրողներու հետ հոգեպէս միայն կապուած՝ ինչպէս կապուած էին շատերը Պոլսոյ մեր գրողներէն: Միւսը՝ Ռուբէն Պէրպէրեան, Պոլսեցի գրող էր իսկապէս, բայց կը շնչէր սերունդ մը առաջուան մտածումներով, խորթ այն յուզումներուն, որոնցմով կը բաբախէր Պոլսոյ գրականութիւնը Արփիարէն ու Զօհրապէն, Բաշալեանէն ու Կիւրճեանէն ասդին, ու իր լեզուով եւս դեռ կառչած իր օրերուն, երբ դեռ յարգի էին գրաբարի համեցուկները, ինչպէս գաւառացւոյն, ձեւոց, հաւաքմանց, պայմանաց եւայլն:

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(Շար.)

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՍԷՐ ՄԸ

(ԷՏՈՒԸՐՏ Ը. ԹԱԳԱՒՈՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍԻՄՓՍԸՆ)

———0———

(Բ. եւ վերջին մաս)

Էտուըրտ Ը.ին կը մնար մէկ միջոց, — իր կողմը ունենալ մայր թագուհի Մէյրին: Մայր ու զաւակ տեսակցութիւն մը ունեցան յաջորդ օրը: Էտուըրտ Ը. խօսեցաւ իր մօրը, ըսելով, որ ծանօթանայ Տիկին Ուալլիս Սիմփսընին, բայց մայր թագուհին պատասխանեց.

— Միապետութիւնը նուիրական է, եւ թագաւորը՝ սովորական մարդոցմէ տարբեր մէկը: Թագաւորը ծանր պարտաւորութիւններ ունի իր ժողովուրդին եւ երկրին հանդէպ:

Մէկ խօսքով՝ մայր թագուհին հակառակելով կը հակառակէր այս անյարմար ամուսնութեան: Երկու նախարարներ՝ Ուինսթըն Չըրչիլ եւ Տաֆ Քուփըր հետեւեալ խրատը տուին.

— Վեհափառ, համբերեցէք. ժամանակը ձեր հետն է: Անգամ մը որ օծուիք, այն ատեն ձեր ուզածը կրնաք ընել:

Բայց թագաւորը մերժեց այս խորամանկութիւնը: Անգամ մը, որ օծուէր պիտի դառնար նաեւ Անգլիքան Եկեղեցիին պետը, որ դէմ է ամուսնալուծումին: Ի՞նչպէս այդ հանգամանքով կրնար իրբեւ կին առնել երկու անգամ ամուսնալուծուած մէկը:

Կը մնար մէկ ելք միայն — անտոհմ ամուսնութիւնը: Այս ձեւով թագաւոր մը կրնար ամուսնանալ անտոհմ անձի մը հետ: Կը ստանային կրօնական խորհուրդները, կ՚ըլլային այր ու կին Աստուծոյ առջեւ, բայց կինը թագուհիի տիտղոս չէր կրեր, եւ թագաւորի գահին կողքին գահ չէր ունենար: Կրնար առնել տիտղոս մը, որ կը տրուի թագաւորական տոհմի անդամներուն, օրինակ, Լանքասթրի դքսուհի:

Յաջորդ օրը, արդէն անգլիական մամուլը սկսած էր իր էջերը լայն բանալ երկիրը յուզող դայթակղութեան առջեւ:

Էտուըրտ Ը. սիրուած թագաւոր մըն էր, ժողովուրդը զինք կը պաշտէր, բայց չուզեց այդ վերջին քարթը խաղալ, երկրին մէջ պառակտում չստեղծելու համար:

Դեկտեմբեր 2ին, վարչապետ Սթանլի Պոլտուին եկաւ թագաւորին գրասենեակը, իմացնելու համար, որ դահլիճը հակառակ գտնուած էր անտոհմ ամուսնութեան գաղափարին: Կը մնար ուրեմն երեք ելք.

1.— Թագաւորը կրնար հրաժարիլ այս ամուսնութենէն:

2.— Թագաւորը կրնար անտեսել հանրային կարծիքը եւ ամուսնանալ:

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

———o———

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Քիչ յետոյ Վարոսը վեր կացաւ, կըտրեց-իջաւ մի քանի փողոց եւ սկսեց քայլել տների առջեւով՝ գարնան բացուելուց հիացած: Նա առանց պատճառի ժպտում էր: Նա նայում էր պատերի տակ արեւկող անող, բայց ոչ նիրհող, այլ բաւականութեամբ տաքացող շներին, ապա յորդառատ դարձած գետակի խշխշան ջրերին, եւ ոչինչ չէր մտածում: Նա իրեն զգում էր անհաւատալի թեթեւ, ոչ մի հագուստ չէր զգում իր վրայ: Եւ նա բոլորովին չէր աշխատում ոտքերը փոխել, դրանք շարժւում էին ինքնիրեն: Նրա կուրծքը դադարել էր ելնել-իջնելուց, օդն ինքնիրեն էր ներս ու դուրս անում նրա ռունգերով: Իր թեթեւութի՞ւնից էր, թէ հողի փափկութիւնից, նա իր ոտքերի տակ գետինը չէր զգում:

Նոյն րոպէին, երբ նա անցնում էր ուստա Մկրտչի տան առջեւով, դուռը բացուեց, եւ Հեղնարը մի ներքնակ գրկած, դուրս եկաւ այնտեղից: Ներքնակի ետեւում կնոջ դէմքը չէր երեւում: Բայց երբ նա ներքնակը փռեց պատի տակ դրուած նստելու քարերի վրայ եւ ետ դարձաւ՝ Վարոսը կանգ առաւ ապշած ու հիացած:

Ո՞վ էր այդ գեղեցկուհին… Մի՞թէ ուստա Մկրտչի կինը… Բայց ի՞նչպէս էր եղել, որ Վարոսը մինչ այդ չէր նկատել նրան… Մի՞թէ կարող էր պատահել, որ երբեք տեսած չլինէր… Անհնար էր… Ոչ, տեսել էր Վարոսը, բայց կոյր էր եղել՝ դեռ արբունքի չհասած տղայի կուրութեամբ…

Կինը նկատեց տղային, ժպտաց եւ հարցրեց.

— Ի՞նչ կ՚ուզես, Վարոս:

— Դուն ընձի գիտե՞ս, — զարմացած ուրախացաւ Վարոսը:

— Օսկերիչ Վաղինակի երեխէն չե՞ս:

Վարոսը մահացու վիրաւորուեց եւ մարտահրաւէր յանդգնութեամբ պատասխանեց.

— Վաղինակինն եմ, հմը երեխամ չեմ.. Ծոցս կ՚առնեմ՝ կ՚իմանաս…

Վարոսի խօսքերից եւ աչքերի սանձարձակ արտայայտութիւնից կինը կարմրեց, շփոթուած ժպտաց, կծեց շրթունքը եւ արագ մտաւ ներս:

Վարոսը հեռացաւ: Նա զղջաց իր յանդուգն պատասխանի համար, թէեւ պատանեկան ինքնասիրութեամբ շարունակում էր համոզել իրեն, որ լաւ վարուեց: Նա քայլում էր Ջորի Բողազի սքանչելի գարնան միջով եւ նրա հայեացքի առաջ Հեղնարի աչքերն էին՝ խոշոր, սեւ եւ շփոթուած: Նա այժմ հարբածի նման էր, գարունն ու Հեղնարը լցուել էին նրա էութեան մէջ եւ նա չգիտէր՝ որն էր գարունը եւ որն էր Հեղնարը: Իր յանդուգն պատասխանի համար նա պատժուած էր, նա անյոյս սիրով սիրահարուել էր ուրիշի կնոջ վրայ:

Սիրո՞ւմ էր Հեղնարն իր ամուսնուն, թէ ոչ, կապուա՞ծ էր նրա հետ հոգեկան մտերմութեամբ, թէ տանում էր իր ակամայ ամուսնութեան լուծը՝ Վարոսը չգիտէր: Յամենայն դէպս, Հեղնարը Ջորի Բողազի ամենապարկեշտ կանանցից մէկն էր, որի գովեստը յաճախ էր լսել Վարոսը դեռ իր մանկութիւնից սկսած… Յոյս ունենալ այդ կնոջ թէկուզ եւ բարեացակամ վերաբերմունքի վրայ՝ անհնար էր, մանաւանդ՝ Վարոսի տուած յանդուգն պատասխանից յետոյ:

Նոյն օրը, կէսօրից յետոյ, Հեղնարը մտաւ նրանց խանութը: Ներսում միայն Վարոսն էր: Նա նկատեց, որ կինը հագել էր դրսի հագուստ, եւ նրան թուաց, թէ աւելի բնական կը լինէր, եթէ նա գար տնական հագուստով, քանի որ տունը հեռու չէր:

Վարոսը վեր ցատկեց տեղից եւ մօտեցաւ նրան: Հեղնարը գիտէր, որ Վարոսն առեւտրով չի զբաղւում, ուստի եւ նայելով շուրջը, հարցրեց.

— Ո՞ւր է մէրդ…

Վարոսին նորից թուաց, թէ Հեղնարը պատրուակով էր եկել, թէեւ հնարաւոր էր նաեւ, որ այդպէս չէր, որովհետեւ ողջ Ջորի Բողազն իրենց խանութից էր գնումներ կատարում: Վարոսը ժպտաց, բռնեց կնոջ ձեռքը եւ ամուր սեղմելով, նայեց նրա աչքերին եւ աչքով արեց:

— Ի՞նչ կ՚ուզես, սալախանայ, — շնչասպառ շշնջաց Հեղնարը:

— Վարդ կ՚ուզեմ դարնանըս հմար…

Յանկարծ Հեղնարը նայեց տղային չափազանց քնքոյշ եւ ձգուեց դէպի նա: Բայց իսկոյն ետ ընկրկեց եւ սարսափած գնաց դէպի դուռը:

— Էգուան էս ժամանակ արի Թուրքի մայլի ճամբու վրայ, աղիղ, — շշնջաց Վարոսը, — ես լաւ բան մտածեցի…

Հեղնարը դուրս նետուեց խանութից եւ արագ քայլեց հեռու, կարծես Վարոսի խօսքերը հետապնդում էին նրան:

Նա սարսափով յիշեց, որ հետեւեալ օրը, Կիրակի, նա իրօք, պէտք է անցնէր բոստանների ճանապարհով՝ Թուրքական թաղամասի մօտով գնալու համար դէպի գերեզմանոց, որտեղ թաղուած էր տասնութ տարի առաջ ծնուած եւ նոյն տարին մեռած իր առջինեկը: Տասնութ տարի շարունակ, նա ամէն Կիրակի գնում էր այնտեղ՝ արտասուելու, եւ եթէ այս անգամ չգնար, դա անախորժ տպաւորութիւն պիտի թողնէր ամուսնու եւ մանաւանդ ամուսնու մօր վրայ…

(52 – Շար.)

3.— Թագաւորը կրնար հրաժարիլ իր գահէն:

— Պր. Պոլտուին, — պատասխանեց Թագաւորը, — գահին վրայ կամ ոչ՝ պիտի ամուսնանամ եւ, ի պահանջել հարկին, պատրաստ եմ մեկնելու:

Պոլտուին մեկնեցաւ. Թագաւորը ինքզինք տկար ու մինակ զգաց: Թագաւորն էր 500 միլիոննոց կայսրութեան մը եւ ոչ մէկ պաշտպան ունէր: Առանց դահլիճին արտօնութեան, նոյնիսկ չէր կըրնար խօսիլ իր ժողովուրդին:

Նոյն իրիկունը, գնաց Ուալիսի տունը: Անգլիական մամուլին մոլեգնութիւնը գիրենք չփոթի կը մատնէր. ամէնէն կատաղին «Թայմզ» թերթն էր, որ միշտ եղած էր միապետութեան պաշտպանը:

— Ասկէ փրկուելու համար մէկ միջոց կայ միայն, — ըսաւ Ուալիս, — պէտք է անմիջապէս հեռանամ Անգլիայէն, որպէսզի փոթորիկը դադրի: Չեմ ուզեր, որ շարունակուի այս մղձաւանջը:

Ի վերջոյ, Թագաւորը հաւանութիւն տուաւ Տիկին Սիմփսընի մեկնումին: Բարեկամներու միջոցաւ վիլլա մը ապահովեց հարաւային Ֆրանսայի ծովեզերեայ Գան քաղաքին մէջ:

Յաջորդ առտու, երկու սիրահարները բաժնուեցան անորոշ ժամանակի մը համար: Էտուըրտ Ը. լքեց Պըքինկամի դղեակը եւ հաստատուեցաւ Ֆորթ Պելվետէր: Բարեկամներ պատրաստակամութիւն ցոյց տուին պայքարելու իր կողքին: Փողոցներու մէջ ցոյցեր սկսած էին կատարուիլ վարչապետին դէմ: Էտուըրտ Ը. չէր ուզեր քաղաքացիական պատերազմի մը պատճառը ըլլալ:

Դեկտեմբեր 4ի յետ միջօրէին, վարչապետը ճարպիկօրէն ներկայացուց կացութիւնը Խորհրդարանին առջեւ. ծանրացաւ այն հանգամանքին վրայ, որ Տիկին Սիմփսըն դառնալով Թագաւորին կինը պիտի վայելէր Թագուհիի մը բոլոր իրաւասութիւնները եւ մայրը պիտի ըլլար ապագայ Թագաւորներու:

Յաջորդ օրը «Տէյլի Թելեկրաֆ» կը գրէր. «Կաղքավայրերը խորապէս ազդուած են իմանալով, որ իրենց թագաւորը կ'ապրի ամուսնալուծուած կնոջ մը հետ...»:

Ողբերգութիւնը հասած էր իր գագաթնակէտին:

Դեկտեմբեր 8ին, «Թայմզ»ի սիւնակներուն մէջ լոյս կը տեսնէր լուր մը, ըստ որուն՝ Տիկին Սիմփսըն որոշած էր ընդմիշտ բաժնուիլ Անգլիոյ Թագաւորին կեանքէն: Նոյն օրը, Տիկին Սիմփսընի փաստաբանը կը մեկնէր Գան, իր յաճախորդուհին համոզելու համար, որ ետ առնէ ամուսնալուծման իր խնդրագիրը եւ, այսպէսով, անկարելի դարձնէ իր եւ Թագաւորին ամուսնութիւնը՝ որոշ ժամանակաշրջանի մը համար: Բայց Թագաւորը կասկածելով, որ դաւադրութիւն մը կը սարքուէր իրեն դէմ, անմիջապէս հեռաձայնած էր Ուալասին, ըսելով.

— Այլեւս ուշ է: Հրաժարականս արդէն ստորագրած եմ: Ուր ալ մեկնիս՝ Չինաստան, Լապրատոր թէ Փոլինեզիա, պիտի հետեւիմ քեզի:

Տիկին Սիմփսըն այն ատեն հասկցաւ, որ այդքան ալ խելացի կամ վեհանձն կին մը չէր եղած եւ պատճառ դարձած էր ահաւոր փլուզումի մը, չարաչար գործածելով աղնուական անձի մը ասպետականութիւնը:

Ուալիս Սիմփսընի լացերը եւ կոծերը բան մը չէին աւելցներ իր էութեան վրայ: Ինք բան մը չկորսնցուց: Ինք հասաւ իր նպատակին: Եթէ չնստաւ Անգլիոյ գահին վրայ, եղաւ Ուինտզըրի դքսուհի:

Այս ողբերգութեան բուն հերոսը Էտուըրտ Ը. Թագաւորն է, որ միջնադարեան ասպետի մը պէս իր գահը զոհեց սիրած կնոջ համար:

1936 Դեկտեմբեր 10ին, ան պաշտօնապէս կը հրաժարէր գահէն եւ կը մեկնէր դէպի Եւրոպա: Նախ դէպի Ֆրանսա, յետոյ՝ դէպի Աւստրիա, ուրկէ եւ վարչապետ Պոլտուին բարոյական նկատումներէ մղուած՝ մերժած էր Թագաւորին վերջին խնդրանքը, ջնջել այդ վեց ամսուան պայմանաժամը, որմէ ետք Ուալիս Սիմփսընի ամուսնալուծումը ի զօրու պիտի դառնար: Եւ հէք Թագաւորը իրաւամբ պիտի բացաչանչէր.

— Ինծի մերժեցին ամէն բան. գիս զրկեցին բոլոր իրաւասութիւններէս, պատրուակելով սահմանադրութիւնը եւ պատշաճութիւնը...

1937 Յունիս 3ին միայն, երկու սիրահարները կը կնքէին պաշտօնական ամուսնութիւն, Քանտէի դղեակի մատուռին մէջ, Ֆրանսայի Լուար գետի ափերուն: Թագաւորական ընտանիքէն ոչ մէկ անդամ ներկայ եղաւ պսակի արարողութեան:

Այսպիսի դէպք մը պատահեցաւ մօտաւորապէս 19 դար առաջ, երբ հռոմէացի կայսր Տիտոս՝ սիրահարեցաւ պաղեստինցի իշխանուհի Պերենիկին: Սակայն, Հռոմի Սենատը ընդդիմացաւ կայսեր եւ օտարուհիի մը ամուսնութեան: Երկու սիրահարները տառապանքով բաժնուեցան իրարմէ, հերոսաբար, հակառակ իրենց զգացումներուն, առանց լացի — գիտակցելով իրենց արարքին մեծութեան:

ՆՈՒՊԱՐ ԶԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ ԱՆԹԱՌԱՄ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

———o———

Նախաձեռնութեամբ Խաչեան նախկին սաներու Փարիզի Միութեան եւ Փարիզի Հայ Գրողներու Միութեան, տեղի ունեցաւ ոգեկոչումի եւ յարգանքի երեկոյ մը՝ նուիրուած հայ բանաստեղծութեան փառքերէն՝ Պետրոս Դուրեանի իր մահուան հարիւրամեակին առթիւ:

Երեկոյթին բացումը կատարեց, օրուան նախագահ, գրող ու հրապարակագիր Պ. Ա. Ալիքսանեան, որ ի միջի այլոց պատմեց թէ, երբ Սկիւտարցի, որքան յաճախ փաղամեռիկ բանաստեղծին գերեզմանը այցելելու առիթներ ունեցած էր, իրեն դասընկերներու հետ, հաղորդուելու եւ ներշնչուելու Դուրեանի ոգիով, ու այդ առթիւ ամէն մէկը երազելով դառնալ ապագայ մէկ-մէկ բանաստեղծ, տենչ մը որ որոշ չափով իր հետքը ձգած էր իր ապագայ ընդգրկելիք ասպարէզին վրայ, առնուազն իբրեւ հրապարակագիր:

Ապա խօսքը տուաւ օրուան դասախօս Պ. Եդ. Ազամեանի, պոլսահայ մտաւորական ու միաժամանակ Սանուց Միութեան անդամ, որուն պատրաստած չահեկան ու խղճամիտ ուսումնասիրութիւնը լսելու եկած էր գրասէր ու ազգային արժէքներու գնահատման նախանձախնդիր, ունկնդիրներու ընտրեալ բազմութիւն մը, Ժան Կուժոն փողոցի Մէզոն տէ Սանթրոյի ծանօթ սրահը, Յունիս 9ին:

Դասախօսը, իր նիւթին անցնելէ առաջ, տուաւ Դուրեանի կենսագրականը, իր ապրած շրջանակը, կեանքի պայքարը՝ նիւթական միջոցներէ զուրկ ծնողքի մը՝ որոնց զաւակներէն մին պիտի ըլլար նոյնպէս ուրիշ մեծարժէք դէմք մը, ապագայ պատրիարք եւ միեւնոյն ատեն գրչի ու բանաստեղծութեան մարդ՝ Եղիշէ Արք. Դուրեանը, անոնց կողքին ընտանեկան մօտիկ պարագաները, որոնց շառաւիղը ներկայացնող անձ մը՝ յանձին Տիկին Լուսնթագ Թէրզեանի, թոռը՝ Պետրոս Դուրեանի եղբօր, ներկայ էր այդ օրը հանդիսութեան եւ որուն կը պարտէր դասախօսը, ընտանեկան կեանքի կարգ մը մանրամասնութիւններ:

Անկէ յետոյ, Պ. Ազամեան անցնելով իր բուն նիւթին, վերլուծեց Դուրեանի բանաստեղծական գործը իր ընդհանուր գիծերուն մէջ, ունկնդիրներուն տալով բանաստեղծին ուշագրաւ ստեղծագործութիւններէն հատուածներ, նկատել տուաւ Դուրեանի կատարած դերը մեր քնարական բանաստեղծութեան մէջ, դասելով զինքը մեր արդի բանաստեղծութեան անդրանիկ սերունդի առաջին ներկայացուցիչը:

Իր ողբերգած այդ օրերու վճիտ աշխարհաբարով, Դուրեան մատչելի դարձած էր բոլորին ու յեղաշրջած իր շրջապատի ըմբռնումները, դառնալով վաւերական արժէք բովանդակ Հայութեան:

Մէջ ընդ մէջ, Դուրեանի բանաստեղծութիւններէն Տրտունջքը, Լճակը, Իմ մահը, Իմ ցաւը, Ի՞նչ կ'ըսեն, Թրքուհին, Զղջումը, Հայուհին խոր ապրումով փոխն ի փոխ արտասանեցին Օրիորդներ Սոնիա Վարդանեան, Ազատի Պալեան, Տիկին Կարապետեան եւ փոքրիկն Անահիտ Քիւփէլեան: Իսկ Լճակը երգեց Տիկին Անմահունի:

Պ. Աստուր Սոփոկլեան, իր կարգին խօսք առնելով, ծանրացաւ Դուրեանի հոգեկան ներքին խռովքներուն վրայ, օրինակ բերելով Տրտունջքը, ուրկէ հետեւցուց թէ երկու հակամարտ ուժեր իր ապրելու տենչը եւ ոխերիմ Աստուծոյ մը ուղղած իր անէծքը, տեւական պայքարի մէջ էին իր հոգիին խորը՝ նման հնադարեան այն երկու ոսոխ աստուածներու առասպելական անվերջ պատերազմներուն, փոփոխական յաղթանակներով:

Հանդիսութիւնը չահեկան եղաւ նոյնպէս լուսապատկերներու ցուցադրութեամբ ուր յաջորդաբար երեւցին Պետրոս Դուրեանի, իր մօրը, Եղիշէ պատրիարքի (աշխարհականի եւ հոգեւորականի տարազներով), հօրեղբօրը եւ իր երեց եղբօր՝ փաստաբան Աքիլլեսի եւ ընտանեկան մօտիկ պարագաներու ինչպէս եւ Սկիւտարի Հայոց գերեզմանատան մէջ գտնուող ընտանեկան շիրիմներու լուսանկարները:

Մարսէյլէն վերջ ուրեմն, Փարիզն ալ կը հաստատէր իր պարտքը՝ վաղամեռիկ զգայուն քերթողին որուն Իմ մահը բանաստեղծութեամբ թողած կտակը գոհացում կը գտնէր այսպէս, թոյլ տալով իրեն որ յետ մահու շարունակէ ապրիլ «անթառամ յիշատակով»:

Գ. Ճ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՃՐԱԳՈՐԾԸ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾ

Անցեալ տարի Յունիսին Երեւանի իր բնակարանին մէջ կը սպաննուէր Ակադ. Ի. Եղիազարով: Մարդասպանը՝ Ս. Սարիբէկեան, երկու մեղսակիցներու հետ՝ Ռ. Սարգսեան եւ Ռ. Մելիքեան քանի մը արժէքաւոր իրեր գողնալէ ետք անյայտացած էին:

Ոստիկանութիւնը, յետադային, յաջողած էր ձերբակալել յանցաւորները, որոնք դատի կանչուած էին: Դատարանը մահուան դատապարտած էր ոճրագործը, իսկ անոր մեղսակիցները՝ 15ական տարուան բանտարկութեան:

Ներումի խնդրանքը մերժուած ըլլալով՝ Ս. Սարիբէկեան գնդակահարուած է:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (84)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Գիտե՞ս քեզ ինչու համար կանչել տուի:

— Չեմ գիտեր, պատասխանեց խմբագիրը, թէեւ կատարելապէս գուշակած էր խնդիրը:

— Մէկ քանի բարեկամներ կ'ուզեն կոր որ սա մեր թաղին թաղական ընտրութեան վրայ բաներ մը գրուի... ես ատանկ բաներու չեմ խառնուիր, բայց որովհետեւ գիտեն թէ քեզ կը ճանչնամ՝ ատոր համար ինծի յանձնեցին այս գործը...

— Ի՞նչ է գրուելիքը:

— Ճանըմ, կարգ մը ոչինչ մարդիկ իրենց ընտրելի մէջտեղ ելեր են, իրենց համար կուսակիցներ ալ գտեր են, պարապ տեղը թաղը տակնուվրայ կը դարձնեն կոր... ես ատանկ բաներու չեմ խառնուիր, բայց նոյն թաղին մէջ կը գտնուիմ:

— Ասկէ զատ կարծեմ դուք ալ ընտրելի էք:...

— Այո, հակառակ կամքիս իմ անունս ալ դրեր են ցանկին մէջ, բայց այդ ցանկը տարբեր, մեր ցանկը չնորհքով է...

— Միւս ցանկին մէջ որո՞նք կան...

— Պօղոս Էֆէնտին բոներ դրեր են... նախորդ ատենապետը, մարդը գիտես ա, խայտառակութեամբ ստիպուեցաւ հրաժարելու...

— Գիտեմ, տիկին Շաղիկին պատմութեան կ'ակնարկէք:

— Արդէն չգիտցող չմնաց... անանկ մարդը կրնա՞յ նորէն թաղական ըլլալ թաղին մէջ... յետոյ բոներ ցանկին մէջ դրեր են նաեւ Գարեգինը, սա վնտռուած գրագիրը...

— Գիտեմ, կը ճանչնամ, ընդմիջեց խմբագիրը:

— Անկէ ետքը Սուսերեանցը... եղբայր, Սուսերեանցին պէս մարդը թաղական կրնա՞յ ըլլալ, մարդը կատարեալ խենթ է... Թաղական Խորհուրդը յիմարանո՞ց է, ի՞նչ է...

— Իրաւունք ունիք, ըսաւ խմբագիրը, այդ տեսակ կուսակցականներ պէտք չէ, որ Թաղական Խորհուրդի անդամ ըլլան:

— Ճանըմ, պարոն Կայծունին ալ կուսակցական է, բայց չնորհքով տղայ է, միւսին պէս փախուկ չէ...

— Կարծեմ ձեր ցանկին մէջ կը գտնուի:

— Այո, դրեր են, ես շատ համամիտ չէի, բայց ինչ որ է... ասկէ զատ Կայծունին խելօք տղայ է, օգտակար կրնայ ըլլալ, աշխատող է, ուղղամիտ է, պարկեշտ է, աղէկ ալ ուսմունք ունի: Հիմա խնդիրը անոր վրայ չէ, սա միւսներու մասին բան մը գրելու է...

— Ի՞նչ տեսակ բան, հարցուց խմբագիրը:

— Իրենց ինչ տեսակ մարդ ըլլալնին հասկցնելու է եւ ըսելու է, որ բոլոր թաղեցիները դէմ են այդ մարդոց ընտրուելուն...:

— Շատ աղէկ, բայց խնդիր մը կայ, կմկմաց խմբագիրը, ձեզի հաճոյք կամ ծառայութիւն մատուցանելու համար պատրաստ եմ գրելու ինչ որ ուզէք, միայն թէ Պօղոս Էֆէնտի մեր թերթին տիրոջ բարեկամ է, ատոր համար կը վախնամ, որ դժուարութիւն յարուցանէ... կամ թէ բան մը պահանջէ...

— Բնական է, որ բան մը պիտի վճարենք, ատիկա խնդիր չէ. ընդմիջեց վաճառականը:

— Այն ատեն գործը կը դիւրանայ:

— Հիմակուհիմա առ սա երկու ոսկին, յետոյ եթէ պէտք ըլլայ, կրկին կու տանք:

Պարոն Նշանիկ փութաց ոսկիները գրպանելու:

— Միայն թէ չեմ ուզեր, որ ոչ ոք իմանայ, թէ ինէ դրամ առած էք, ըսաւ Մարգար Էֆէնտի, ատիկա բոլորովին ծածուկ մնալու է:

— Այդ մասին բացարձակապէս ապահով եղէք, մարդ չիմանար:

— Վաղը առտուն ինչալլահ կը կարդանք գրուածքը:

— Անշուշտ, հիմա խմբագրատուն երթալուս պէս պիտի գրեմ:

— Աղուոր բան մը ըլլայ...

— Ձեր փափաքածէն աւելի պիտի ըլլայ:

— Զօրաւոր բան մը:

— Վաղը առտու պիտի տեսնէք:

— Հարուածներդ մի խնայեր:

Եւ վաճառականը ճամբու դրաւ խմբագիրը՝ ըսելով.

— Ատեն-ատեն հանդիպէ ինծի:

Պարոն Նշանիկ երբ դրասենեակէն դուրս ելաւ, մատները բնազդաբար գըրպանը տարաւ եւ շօշափեց երկու ոսկիները, կարծես կը վախնար, որ անյայտ եղած ըլլային: Այդ ապահովիչ շօշափումը զուարթացուց իր դէմքը ու միանգամայն մտածումները:

Ահա գեղեցիկ օր մը, խորհեցաւ, որ կը խոստանայ գեղեցիկ գիշերով մը աւարտելու:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ստեփան Սրապեանի յիշատակին, որ- բանոցի իր ընկերներէն Փայլակ Կիրա- կոսեան 150 Ֆր. կը նուիրէ Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանի նոր շէնքի կա- ռուցման (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ին:

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ազգատախնամի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Տիկին Արամ Պասմաճեան 30 Ֆր., Տի- կին Հերմին Գանթար 50, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Ղազարոսեան 30 ողբ. Օր. Փիօն- եանի մահուան առթիւ,

Օչ քաղաքէն Պր. Գարակէօզեան Լորան 997.50 այրի Տիկին Գամէրեան ողբ. ա- մուսնոյն յիշատակին՝ Մտաւորականնե- րու Տան 200, Տիկին Թ. Եազըճեան իր Թոռնիկին ծննդեան առթիւ, Մտաւո - րականներու Տան 100, Տիկին Մարիամ Սաաթէճեան 180, Ոմն իր ննջեցեալնե- րու հոգւոյն 100, Պր. Աւետիս Յակոբ - եան 100, Պր. Միշէլ Վարանթի ողբ. քե- նիին՝ Տիկին Թէրէզի յիշատակին 50, Քըրմըզեան ընտանիք ողբ. Տիրուհիյա Պորուճեանի մահուան առթիւ 100, ողբ. Լեւոն Մէսճեանի զաւակները իրենց հօր յիշատակին 50, Տիկին Ատրինէ Հելվա- ճեան ողբ. մօր՝ Տիկին Արաքսի Իսքէն- տէրեանի մահուան առթիւ 50, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Ղազարոսեան ողբ. Էպ - րուհի Գարայեանի մահուան առթիւ 30, Տիկին Արմենուհի Լոյսս 30 Ֆր.:

ՆՈՒԷՐ
ՓԱՐԻԶԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ընկեր Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Կի- րակոսեանէ շնորհակալութեամբ ստաց - ուած 2.000 Ֆրանք ի նպաստ Հայ Մշակ. Տան:

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կո- միտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի ընկերները 23 Յունիս Ուրբաթ ե- րեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւա - քատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Հինգշաբթի օրուան դասընթացքներու

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, 18 ՅՈՒՆԻՍ

ժամը 15ին

հովանաւորութեամբ

տեսուչ վարդապետին

վարժարանի

Մ. Պէշիկթաշլեան– Գ. Մ. Ալէմշահ սրահը

Մրցանակաբաշխութեան կը յաջորդէ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Գեղարուեստական բաժինով:

Թոմպոլա – Պիւֆէ – Ճաշ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ
ՀՌՉԱԿՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ
(Մայիս 28) կը տօնուի
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Դրօ խումբին, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան եւ Ֆրանս. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին:

18 Յունիս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ

ընկ. ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԸ

Գեղարուեստական յայտագիր Նոր Սե- րունդին կողմէ: Հայկական պարեր, ար- տասանութիւն՝ Օր. Օր. Ժընըվիէվ Պար- տաքճեանէ եւ Արսինէ Կարապետեանէ եւ ուրիշներէ: Նաեւ երգ ու մեներգ:

Մուտքը ազատ է

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԵՒ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Վիէ- նի մասնաճիւղին կողմէ Յունիս 18ին, Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 14էն սկսեալ Փոն-տ'Էվէքի (Լա Փոերի) պաղ աղբիւ- րին մօտ:

Երգ, արտասանութիւն, պար դպրոցի աշակերտներու կողմէ:

Ձուկ պիւֆէ, առատ կերուխում:

Անձրեւի պարագային նոյն հանդէսը Գասպար Իփէկեան ակումբին մէջ, 40, Ռիւ Վիքթոր Ֆօժիէ, Վիէն:

ԻՆՊԱՍՏ ԻՍԻԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՃԱՇ

կազմակերպուած Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբին կողմէ Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 18էն սկսեալ մինչեւ լոյս գիշեր, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ սրահը

26, RUE TROYON — SEVRES

Կը խօսի ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Պետրոս Պետիկեան եւ իր նուագախումբը

Կ'արտասանէ Ժան Թասլաքեան Ջանազան անակնկալներ

Ջեկուցում Տան Յանձնախումբի՝ շինարարական եւ նիւթական

ՃԱՇԱԳԻՆ 30 ՖՐ.

Երթեւեկի համար, Իսիէն մասնաւոր կառքեր ժամը 18ին Օփիթալ Փերսիէ, Ռիւ տը լա Տեֆանս, եւ Իսիի քաղաքապետարան: Վերադարձը ապահովուած է:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

Soirée Dansante

A LA MAISON D'ARMENIE
57, Bd. Jourdan — Paris (14e)
Samedi, 17 Juin, à 21 heures

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 18 Յունիս ժամը 10էն 22

Առաջին անգամ ըլլալով, այս տարի տեղի կ'ունենայ 18 Յունիս Կիրակի ԱՆՏԻԵԻԻ դարաստանին մէջ

1, Rue Jean Finot — Andilly

Նորակառոյց ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ կողքին մասնաւոր խնամ- ուած յայտագրով մը:

Դուռները կը բացուին ժամը 10ին եւ կը տեւէ մինչեւ ժամը 22:

UGAB - UGAB - UGAB - UGAB - UGAB - UGAB - UGAB

AUDITIONS DÉBATS 72 AUDITIONS

ՀԲԸՄ

Dans le cadre du Cycle
AUDITIONS DÉBATS 72 DE L'UGAB
le Mardi 20 Juin à 20 h 45

Première Partie
Trois Premières Auditions :
Œuvres de : **A. BABADJANIAN**
S. KAZANDJIAN
L. TJEKNAVORIAN

MUSÉE GUIMET
6, Place d'Iéna
(Métro Iéna)

Deuxième Partie
Causerie-Débat sur le "Cinéma"
Mass-Média - Langage de notre temps
Film de : CLAUDE LELOUCHE

INVITATION

AUDITIONS DÉBATS 72 AUDITIONS

UNION GÉNÉRALE ARMÉNIENNE DE BIENFAISANCE

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՋԲՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԻՒՆ 1972Ի ԱՄԱՌ

Ամբողջական փանսիոն Անի պանդոկը (Ա. կարգի) Երեւանի մէջ

ՅՈՒԼԻՍ 15էն 30 — պտոյտներով 2550 ֆր. (առանց պտոյտի 2450)
ՅՈՒԼԻՍ 15էն Օգոստ. 4 պտոյտներով 2900, առանց պտոյտի 2800
ՕԳՈՍՏՈՍ 6էն Օգոստ. 21, պտոյտներով 2550, առանց պտոյտի 2450
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1էն 16, պտոյտներով 2550, առանց պտոյտի 2450

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ՕԳՈՍՏՈՍ 7-ԷՆ 25

ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔ ՓԱՐԻԶ – ԵՐԵՒԱՆ – ՓԱՐԻԶ

Պտոյտներով 2750 ֆր., առանց պտոյտի 2650 ֆր.

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ

16էն 35 տարեկան — ամբողջական փանսիոն Անի պանդոկը, Երեւան — Ամէնօրեայ պտոյտներ եւ հայերէնի դասընթացքի սքած,

ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ՝ 1980 ՖՐ.

ԱՅՍ ՏԱՐՈՒԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

« Կովկասեան Հանրապետութիւնները » այցելութիւններով Մոսկուա, Երե- ւան, Թիֆլիզ եւ Բագու:

Մեկնում Օգոստ. 10 եւ Սեպտ. 2

ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ՝ 2450 ՖՐ

Դիմեցէք մեր մանրամասն գրքոյկները ստանալու համար

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ Լիոնէն մեկնումը օդանաւով

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages **SEVAN**
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ՊԷՅՐՈՒԹ ԵՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 4 ԷՆ 23

Երկու շաբաթ Պէյրութ կէս-փանսիոն ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ա. կարգի պանդոկի մէջ եւ մէկ շաբաթ՝ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, ամէնօրեայ պտոյտներով:

ՔՍԱՆ ՕՐ, գին՝ Փարիզէն Փարիզ անձգլուխ՝ 2290 ֆրանք

Դիմեցէք մեր մանրամասն գրքոյկը ստանալու համար

Մանրամասնութիւն և արձանագրութիւն՝

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ Լիոնէն մեկնումը օդանաւով

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages **SEVAN**
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. : 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ԿԻՐԱԿԻ
18
ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE
18 JUIN
1972

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS 9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.

LE NUMÉRO 0,70 F.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.443

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.443

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՐՊԷՍԶԻ ԱՆՇԷՋ ՄՆԱՅ ՃՐԱԳԸ

(Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի նոր շէնքին կառուցման առթիւ)

—o—

Հայ Մշակոյթի պատմութեան մէջ մասնաւոր տեղ մը կը գրաւէ Լոյս-Քաղաքը, ուր 1846ին բացուած է Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանը։ Անկէ քանի մը տարի վերջ ալ՝ Հայկազեան վարժարանը, երկուքն ալ Վենետիկի Մխիթարեան հայրերուն կողմէ։

1840ական Թուականներուն բազմաթիւ հայ ուսանողներ եկած են Ֆրանսա մայրաքաղաքի եւ գաւառի համալսարաններուն մէջ բարձրագոյն ուսում ստանալու համար։

Հայկական թէ ֆրանսական վարժարաններէն շրջանաւարտ բազմաթիւ երիտասարդներ հայրենիք վերադառնալով կարեւոր դերքեր գրաւեցին ազգային եւ պետական շրջանակներու մէջ։

1870-71ի ֆրանքեւգերման պատերազմին հետեւանքով փակուած՝ Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանը վեց տասնեակ տարիներ վերջ կրկին բացաւ իր դուռները, այս անգամ Սէնի ափերուն վրայ, պատմական շքեղ ապարանքի մը մէջ, աւելի լայն տարիճանաչափով։

Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութեան նիւթական ու բարոյական անհուն զոհողութեանց կը պարտինք լոյսի այս վառարանը, որ 1928էն ի վեր ամուր կանգնած է պատնէշի վրայ։ Հազարաւոր հայորդիներ — ընթացաւարտ թէ կիսաւարտ — անոր հայաշունչ յարկին տակ դաստիարակուած են՝ տոգորուած հայրենասիրական ջերմ զգացումներով։

Ֆրանսահայը ո՛չ մէկ լուրջ ճիգ փորձեց՝ ամէնօրեայ հայկական վարժարան մը բանալու համար։ Կէս դարէ ի վեր տակաւին չէ իրագործուած Մարսիլիոյ պէս հայաշատ կեդրոնի մը մէջ վարժարան մը բանալու ծրագիրը։

Այս փաստն իսկ ցոյց կուտայ, որ եթէ չըլլային Մխիթարեան հայրերը, Փարիզն ալ պիտի չունենար Սեւրի երկրորդական վարժարանը։ Պիտի չունենար նոյնպէս Թէնսիի Դպրոցասէր Տիկնանց աղջկանց վարժարանը, եթէ անոր վարիչները Պոլսէն հեռանալէ եւ պահ մը Սելանիկի ու Մարսիլիոյ մէջ պատսպարուելէ ետք, վերջնական հանգրուան չընտրէին Փարիզը։

Գաղթական չէ այլեւս Հայը Ֆրանսայի մէջ։ Սերունդ փոխուած է։ Առեւտուրի, ճարտարարուեստի, ազատ արուեստի եւ զանազան արհեստներու մարզերուն մէջ կարեւոր դերքեր գրաւած են մեր հայրենակիցները։ Մեծ թիւ կը կազմեն բարեկեցիկները — նոյնիսկ հարուստները։ Պարզ արհեստաւորն անգամ անձնական կառք ունի եւ յաճախ սեփականատէր է իր բնակարանին։ Բոլորն ալ ի վիճակի են նիւթապէս աջակցելու մեր զոյգ վարժարաններուն, ուր մեր զաւակները կը ստանան հայեցի դաստիարակութիւն, անձնազոհ ուսուցիչներու շունչին տակ։

Դպրոցասէրը վերջապէ՛ս յաջողեցաւ իրագործել երկար տարիներու իր ծրագիրը։ Յունիս 10ին բացումը կատարեց իր հանգստարահին, որուն կահաւորումն ու բարեզարդումը կարելի չէ եղած լրացնել տակաւին։ Յանձնախումբը կը շարունակէ իր ջանքերը, անհրաժեշտ գումարը հանգանակելու համար։

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանը տարուէ տարի նոր նուաճումներ արձանագրեց։ Ներկայ տարեշրջանին աշակերտներու — գիշերօթիկ — թիւը բարձրացաւ 118ի, ինչ որ կը կազմէ մրցանիշ մը։

Շէնքերը նեղ կուգան այսքան թիւով աշակերտներու համար։ 1968ին նոր դասարաններով օժտուեցաւ վարժարանը։

Տեսչութիւնը այժմ ձեռնարկած է շինութեանը նոր շէնքի մը, որ կարելիութիւն պիտի ընծայէ 150 աշակերտ ընդունելու դպրոցին մէջ։ Նոր շէնքին պետնայարկը պիտի ծառայէ իբրեւ ճաշարան՝ 150 աշակերտի համար. առաջին յարկը ննջասենեակ՝ յիսուն անկողինով։

Մխիթարեան հայրերը կարելին չեն գլանար հանգստաւէտ պայմաններ ապահովելու համար աշակերտներուն։

Կարեւոր թիւ մը կը կազմեն գաւառէն եւ արտասահմանէն եկող աշակերտները։ Նոր տարեշրջանի համար արձանագրութիւնները սկսած են արդէն։

Մեծ գումարներու կը կարօտին նոր շէնքի կառուցումն ու կահաւորումը ի կատար ածելու համար։

Բացուած է հանգանակութիւն, որուն սիրով ընդառաջ են գացած արդէն Մարսիլիոյ մեր հայրենակիցները, առաջին առթիւ կարեւոր գումար մը հասցնելով վարժարանի տեսչութեան։

Փարիզի Հայերուն վրայ կը ծանրանայ աւելի մեծ պարտականութիւն մը, գործնապէս արտայայտելու համար իրենց երախտագիտական զգացումները Մխիթարեան Հայրերուն։

Մեր ազգային հիմնարկութիւնները կառուցուած են ժողովուրդի լումաներով։ Աւանդութիւն է։

Մեծայոյս ենք, որ Փարիզի մեր հայրենակիցները իրենց անվերապահ ու անսակարկ աջակցութիւնը պիտի բերեն Մխիթարեան հայրերու ազգօգուտ ձեռնարկին։

Որպէսզի հնարաւորութիւն տրուի անոնց շարունակելու իրենց հայրենասիրական առաքելութիւնը։

Որպէսզի անշէջ մնայ ճրագը։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

—o—

ՄԵՌԵԱԼՆԵՐ ԵՒ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ

Երկաթուղիի շատ ծանր եւ աղէտալի արկած մը տեղի ունեցաւ Փարիզ – Լոն գիծին վրայ Ուրբաթ գիշեր։

Լոնէն Փարիզ գացող օթօռայը Վիէէրի փապուղիին մէջ ժայռի կտորներու բախելով գիծէն դուրս կ'ելլէ։ Քիչ ետք հակառակ ուղղութեամբ սուրացող մըն ալ կը զարնուի առաջին գնացքին եւ կը ստեղծուի ահաւոր պատկեր մը — օթօռայեր ճմլուած, տապալած։ Միւս կողմէ հինգ հարիւրէ աւելի ճամբորդներ «բանտարկուած» մեռած կամ վիրաւոր վիճակի մէջ երկաթի կոյտերու տակ։

Օգնութեան արագ կարգադրութիւններ ձեռք առնուեցան անմիջապէս։ Բժիշկներ, հիւանդապահներ եւ, նոյնիսկ, զինուորներ լուսարձակներու տակ կը փորձեն ազատել վիրաւորները։

Շաբաթ առտու 31 մեռեալ եւ 75 վիրաւոր կը ներկայացուէր իբրեւ աղէտեալներու թիւ, սակայն, բժիշկներ կը յայտարարէին, թէ ասոնք շատ աւելի պիտի ըլլան։ Կը կարծուէր, թէ մեռեալներու թիւը 50 կամ աւելի պիտի ըլլայ, անշուշտ, նաեւ վիրաւորներունը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕԴԱՆԱՒՈՐԴՆԵՐՈՒ Միջազգային Դաշնակցութիւնը որոշեց ընդհանուր գործադուլի դիմել 24 ժամուան համար Երկուշաբթի։ Այս որոշումը տրուեցաւ իբրեւ բողոք օդանաւերու առեւանգումներու եւ օդահէններու։ Օդանաւորդներու միջազգային Դաշնակցութիւնը պահանջած էր, որ Ազգաժողովը քննութեան առնէ հարցը եւ հարկ եղած միջոցներու դիմէ։ ՄԱԿը դեռ ընթացք չէ տուած։ Գործադուլը համաշխարհային բնոյթ կ'առնէ, քանի որ Դաշնակցութեան կ'անդամակցին 50.000 օդանաւորդներ։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ 100ի դէմ 368 ձայնով եւ 9 ձեռնպահութիւն, քուէարկեց ձայնապատկերասփիւռի նոր օրինագիծը ինչ որ անակնկալ մը չէր անշուշտ։

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ կառավարական կարեւոր փոփոխութիւն մը տեղի ունեցաւ։ Տասը նախարարի վրայ եօթը փոխուեցան Մակարիոս Արք.ի կարգադրութեամբ։ Անփոփոխ կը մնան Ելմտական, Ներքին եւ Առողջապահութեան նախարարները։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ ձերբակալուած է Ուլրիքը Մայնհօֆ, որ ամէնէն հետապնդուած ու փնտռուած կինն էր։ Մաս կը կազմէր Պաատեր խմբակին եւ 1970ին մասնակցած էր այն զինեալ յարձակումին որուն շնորհիւ բանտէն ազատած էին անիշխանական Պաատէրը, որ այն ատեն երեք տարուան բանտարկութեան դատապարտուած էր։

«ԻՒՄԱՆԻԹԷ», Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը խնայողութեան միջոցներու կը դիմէ։ Էթիէն Ֆաժոն երկարօրէն կը բացատրէր թէ նախ պիտի պարպեն Իւմանիթէի շէնքը, որ կը գտնուի Մեծ Պողոտաներուն վրայ, ապա տպագրական անձնակազմն ալ պիտի գեղչուի ինչպէս նաեւ պաշտօնէութեան այլ սեղմումներ պիտի ըլլան։ Ֆաժոն կոչ կ'ընէ ամէն համայնավարի որ պաշտպանէ եւ զօրավիգ կենայ թերթին ու սատարէ անոր տարածման։

ՅՈՒՆԻՍ 23Ի գործադուլը շատ զգալի պիտի չըլլայ հակառակ անոր որ երկու սենտիքաներ միացած են։ Ասոնք սակայն կոչ չեն ըներ եւ կառախումբերը պիտի բանին։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ «Ակուաթ-Իսրայէլ» կուսակցութեան ռաբբունիները (ծայրայեղ ուղղափառներ) վերջնապէս ճշդած են կիներու մինի-ժիւփերու հասակը որ ծունկէն տասը սանթիմեթր վար պէտք է ըլլայ, այնպէս որ երբ Իսրայէլի աղջիկները նստին, ծունկը բոլորովին ծածկուած ըլլայ։

ՅՈՒԼԻՍ ՄԷԿԷՆ սկսեալ Ֆրանսայի բոլոր կառքերուն համար պարտադիր է արտաքին ցուցահայելին (ռէթրօվիզէօր) առեւտրական կամ պրէֆ կառքերը երկրորդ մըն ալ պէտք է ունենան աջ կողմը։

ՓԱՐԻԶԻ ձայն-պատկերասփիւռի շէնքին մօտ, հրացանաձգութիւն մը տեղի ունեցած է Ուրբաթ օր եւ երկու վիրաւոր կայ։ Մէկ զող ալ ձերբակալուած է։

ՄԱՐՈՔ խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Փորթուկալի հետ։

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ արգիլուեցան ֆրանսական բոլոր ֆիլմերը, որոնք կը ներկայացուէին այս շաբաթ, առանց որեւէ պաշտօնական պատճառաբանութեան։ Կը կարծուի թէ այս միջոցը ձեռք առնուած է ի պատասխան չեխ փաստանկարներու տնօրէնին հարցաքննութեան ֆրանսական ոստիկանութեան կողմէ։

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺԸ ջնջուած ըլլալով Քալիֆորնիոյ մէջ, անցեալ Յունուարէն ի վեր, Շիրան Շիրանի, Ռոպէր Քենըտիի մարդասպանին մահապատիժը ցկեանս արգելափակման վերածուեցաւ։

ՀԱՅՈՑ ԱՄԷՆԷՆ ՄԵԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

—o—

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Յ. ԿՈՍՏԱՆԴԵԱՆԻՆ

—o—

Իր մասին ոչ մէկ յիշատակութիւն պատմութիւնը դէպքերով սահմանափակող, եւ ատով իբրեւ թէ ճշմարիտ, գիրքերուն մէջ։ —
Եւ սակայն, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի
Թէ Հայոց ամէնէն մեծ բանաստեղծն էր ան,
Ինչպէս պէտք է ըլլար,
անպայման ծերունազարդ ու շինական,
Հայր բազմաթիւ զաւակներու եւ բազմապատիկ թոռներու։

Համր էր Հայոց ամէնէն մեծ բանաստեղծը, համր ու մռայլ այն օրէն ի վեր
Երբ նախանձոտ հայր մը իր որդին անիծեց,
եւ չար աստուածներ Արտաւազդը շղթայեցին
պարզ այն պատճառով
Որովհետեւ մեռած հոգիներուն վրայ չուզեց թագաւորել
Բոլոր աստուածներուն պէս։

Այն օրէն ի վեր, Հայոց ամէնէն մեծ բանաստեղծը տարիներով ապրեցաւ մունջ ու մռայլ։
Չխօսեցաւ կնոջը հետ, որովհետեւ սէրը չկարողացաւ յաղթել դառնութեան, չկարողացաւ ազատիլ աստուածներէն։
Չխօսեցաւ զաւակներուն ու թոռներուն հետ, որովհետեւ հացն առատ էր սեղանին վրայ, բայց անոնց, բոլոր մարդոց հոգիներուն մէջ տեսած էր սով, համատարած սուգ ու ամայութիւն։
Մունջ ու մռայլ, տարիներով հերկեց դաշտերը հայրենի, մինչեւ որ, օր մը անպայման, պատահեցաւ հրաշքը։

Այն օրը, վաղ արշալոյս էր անշուշտ, միս միակ, իբրեւ մարդ ու յաւիտենական շարժում, Արարատեան դաշտին մէջ արձանացաւ ծերունազարդ շինականը Հայոց։
Տեսաւ, կը ծխային ծխաններն հեռաւոր երդիքներուն եւ զոր հորիզոնը,
Կ'ընդարձակուէր կեանքով։
Լոյսին հոտով քաղցր էր պահը, լոյսին պէս պարզ ու գեղեցիկ։
Յուզուեցաւ շինականը, ուրախ արտասուեց ու նոյնացաւ լուսաւորեալ երբերուն եւ հորիզոնին հետ։
Ժամանակը կանգ առաւ
Ու ծերունին զգաց թէ սրտին մէջ յաւիտենութիւնը կը տրոփէ։
Այն ատեն, վերացած ու ակամայ, իր ուխտը դրժեց եւ կանչեց բարձրաղաղակ
— հորովե՜լ...
Հորովե՜լ... կախարդուած արձագանգեցին հովիտները՝ սարսելով լեռնաշխարհը Հայոց։
Հորովե՜լ... ձայնը մեծցաւ, ձայնը լսեց գերին Արտաւազդ, ցնցուեցաւ, փշրեց իր շղթաները եւ ազատութիւն, բանաստեղծութիւն բերաւ Հայոց հոգիներուն։ —

Վաղ առաւօտ մը հորովե՜լ էր կանչած Հայոց ամէնէն մեծ բանաստեղծը։
Բառերը ուրիշներ աւելցուցին,
Ուրիշներ գիրքեր գրեցին,
Ինքը երգեց.
Ինքը, ամէնէն մեծ բանաստեղծը Հայոց
Որուն անունը հէքեաթն իսկ մոռցած է.
Կարեւոր չէ նկատած։ —

ԶՈՒԼԱԼ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

— ԷՋԵՐ —
ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

Գ.

Արտաշէս Յարութիւնեան իր այս պատասխանին մէջ գաւառի դատախազը կը փորձէր հանդիսանալ Պոլսոյ յաւակնութեանց դէմ: Շեշտելով անգամ մը եւս, թէ Հայը ընդունակ է ինքնայատուկ գրականութիւն մը ունենալու, զայն ստեղծելու իրաւունքը բացառապէս կը վերապահէ գաւառին, «ուր մեր ցեղը աւելի ինքնուրոյն կեանքով մը ապրած է ու կ'ապրի, քան Պոլիս կամ որեւէ գաղթավայրի մէջ», մինչ «Պոլիսը հայ մտքին կեդրոն կրնայ ըլլալ, բայց երբեք հարազատ ներկայացուցիչը՝ անոր նկարագիրներու առանձնայատկութիւններուն: Պոլսեցի Հայը մեծապէս կը տարբերի գաւառացի Հայէն: Պոլսական միջավայրին մէջ՝ հայ տարրը աշխարհաքաղաքացի ընկերութեան մը ազդեցութիւնը կրած է ... Պոլսահայուն կեանքը մէկ գեղծ վարեանդն է միայն եւրոպական կեանքին: Տոհմային նկարագիրը մեծ խաթարումներ կրած է հոն, տեղի տալու համար օտար բարքերու մակընթացութեան: Ու պոլսահայ գրականութիւնն ալ, մասամբ ընդօրինակութիւն ֆրանսական ռոմանթիք դպրոցին արտադրութիւններուն, արտայայտութիւնը եղած է այդ պիտակ ու օտարացած կեանքին: Խնդիրը Զօհրապի մը, Տիկին Տիւսաբի մը, Պէշիկթաշլեանի մը տաղանդները վիճելի ներկայացնել չէ բնաւ: Բայց ասոնք միայն հայերէն գրող գրագէտներ են առաւելապէս, ինչպէս Եզնիկը՝ իր ժամանակին մէջ: Պոլսահայ գրականութեան վրայ աւելի մանրակրկիտ ուսումնասիրութիւն մը՝ աւելի շեշտուած ձեւի ներքեւ երեւան պիտի բերէր թէ իսկապէս անիկա հեռու եղած է հայ կեանքին հանգամանքներուն արտայայտութիւնը ըլլալէ՝ գրականութեան ձեւին ներքեւ»:

Պէրպէրեանի պատասխանեց Ռ. Զարդարեան ալ: Ու հիմա ան արդէն կը խօսի «մենք»ով, այսինքն յանուն գաւառին, եւ իր յօդուածին մէջ, որ «Մեր պահանջը ինչ է» խորագիրը կը կրէ՝ կը պնդէ միշտ յանուն գաւառին, թէ «մայրաքաղաքի հայ համայնքը կորսնցուցած է իր ցեղային յատկութիւններէն այն ամէն տարրերը, որոնք կը պահպանուին բնագաւառին ու անոր բնակչութեան համայնական ամբողջութեան մէջ, ուրեմն անժամանակ կարծիք մը կամ անիրաւ խոստովանութիւն մը չէ հաստատել, թէ պոլսական գրականութիւնը՝ իբրեւ ցոլք զինքը արտադրող գրականութեան՝ եղած է եթէ ոչ բոլորովին «օտարահամ», «օտարահոտ», «օտարաձեւ», այլ դէթ մեծ մասով»:

Անդրադառնալով յետոյ Պէրպէրեանի այն տեսակէտին, թէ Պոլիսը, օտարացած հատուածի մը չվերածուելու համար, կարիք ունեցած է եւ ունի գաւառի հետ մշտական շփումի մը, Զարդարեան կ'ըսէ. « ... Մենք չենք ժխտեր պոլսական գրականութեան մասնակի արժէքը ու հետեւաբար իր սահմանին մէջ ալ շահեկանութիւնը. մայրաքաղաքի համայնքը մեր ամբողջութենէն կտոր մըն է ու հետեւաբար իր կեանքը, զայն ցոլացնող գրականութիւնը ու իր ընկերական, մտաւորական, հոգեկան երեւոյթները մեզի համար ամէն պարագայի տակ շահագրգռական. ատով հանդերձ երբեք այդ աղաղատանքը մեզ չի տկարացներ՝ իրեն վերագրելու այն տեսակ կարողութիւններ ու տալու այն կարգի պաշտօններ, որոնց կիրառութեանը համար ձեռնհասութիւն չունի ու չի կրնար ունենալ կամայ ակամայ»:

Զարդարեան կը փորձէ ցոյց տալ, թէ Պոլիս «օտար գրականութիւն» մը միայն մշակած է, թէ գաւառացի գրողը միամտութիւնը չունի տոհմային գրականութեան հետ շփոթելու հին նախապաշարումները, սովորութիւնները, առածները, հէքեաթները հաւաքածոներու հետ, արեւմտահայ աշխարհաբարը չկազմուեցաւ միայն գրաբարի շտեմարանէն իր քաղած ատաղձովը՝ այլ գաւառներէն եւս իր ծծած նպաստով:

Զինաթափ ըլլալ չէր ուզեր սակայն Պոլիս եւ պատասխանելու համար «գաւառացի ընտրելագոյն գրիչներէն» ոմանց առարկութիւններուն իր առաջին յօդուածին առթիւ, Ռ. Պէրպէրեան կրկին հրապարակ կ'իջնէր, մասնաւորապէս ծանրանալով լեզուական ու բանասիրական հարցերու շուրջ արծարծուած տեսակէտներու, եւ աշխարհաբարի ստեղծման մէջ Պոլսոյ եւ գաւառի ունեցած դերին վրայ, եւ անգամ մը եւս անհեթեթ գտնելով այն տեսութիւնը, թէ հարազատ հայ գրողներու շարքին պէտք չէ ներմուծել հին ու նոր մեր այն հեղինակները, որոնք ազդեցութիւն կրած են օտարէն եւ կամ անոնց նիւթը հայ միջավայրէն քաղուած չէ, խորհուրդ կուտար, որ «Մենքի եւ Դուքի պառակտող խնդիրներ չյարուցանեն, աւելի համեստ ըլլան, առանց մեծարանութեան ու աղմուկի՝ իրենց յատուկ միջոցներուն ու յատկութեանց նպաստը բերեն աշխատողներուն...»:

Շփոթ էր Զմիւռնիոյ դիրքը այդ պահուն: Ամբողջ դար մը Պոլսոյ հետ քալեր էր ան կողք-կողքի, բաժներ էր անոր հոգերը, ու մասնակցեր անոր ճիգերուն, գրեթէ միասին էին ստեղծեր նոր աշխարհաբարը, ու իր գրողները մաս կը կազմէին Պոլսոյ գրական սերունդին: Մատթէոս Մամուրեան, օրինակ, սիւներէն մէկն էր հանդիսացեր արեւմտահայ նոր գրականութեան, ու իր «Արեւելեան Մամուլը»ը ի սպաս դրած անոր:

Բայց միւս կողմէ գաւառի դուռն էր Զմիւռնիան, ու գաւառի յուզումները դիւրին կրնային արձագանգ գտնել Մամուրեանի թերթին մէջ: «Տակաւին անկարող եղած ենք ըմբռնելու թէ ի՛նչ նշանակութիւն եւ ի՛նչ նպատակ կրնայ ունենալ մեր օրերը գաւառական կոչուած գրականութիւնը... մանր մունր հատուածներով, ուսումնասիրական թեթեւ տեսութիւններով չէ, որ գաւառական գրականութիւն մը կարող է նոր, կենդանի եւ ոսկեղինիկ երակներ բանալ մեր հին ու զառամ համարուած գրական մարմնոյն վրայ, ո՛չ, այլ բանահիւսական կամ իմաստասիրական կամ հնախօսական եւ այլ հոյակապ հեղինակութեանց հրատարակութեամբ, գաւառական կոչուած ոճով («Արեւելեան Մամուլ», 1899, թիւ 19):

Արտ. Յարութիւնեան, որ հարցարանը նախաձեռներ էր եւ որ խոստացեր էր եզրակացութեամբ մը փակել վիճաբանութիւնը, ստիպուեցաւ ի վերջոյ ընդունիլ, թէ «այդ եզրակացութիւնը իր բնական ճամբէն շեղած է: Պատճառն այն է, որ ձեռնարկը գրեթէ վիպանք մը եղաւ, ու փոխանակ վաղուան գրականութեան վրայ քննութիւն մը կատարուելու, վիճաբանութիւն մը միայն տեղի ունեցաւ»: Ան կ'աւելցնէր, թէ Պոլսոյ գրական դէմքերէն քիչերը միայն բարեհաճեցան պատասխանել հարցարանին, այնպէս որ գրավէճը ուրիշ բան չեղաւ, բայց եթէ «շփոթ ու խլացուցիչ աղմուկ մը»:

Վաղուան գրականութեան շուրջ յարուցուած վէճը գիտական վիճաբանութիւն մը չէր անշուշտ: Ան տեսակ մը հրապարակագրական բանակռիւ էր զոր մղեցին գաւառի գրականութեան ջատագովները Պոլսոյ այն գրողներուն դէմ, որոնք ամէն պատուաստ գրաբարէն միայն կը յօժարէին ընդունիլ:

Հնարաւո՞ր է ուրոյն գրականութիւն ստեղծել գաւառի մէջ: Այս կէտն է, որ կը վրիպէր · վաղուան գրականութեան հարցը արծարծողներու ուշադրութենէն:

« Վաղուան գրականութեան » հարցը արծարծողները կը մոռնային արդարեւ, որ եթէ Պոլիսը արեւմտահայ գրականութեան կեդրոն եւ խարիսխ հանդիսացեր էր՝ դիպուածին չէր պարտեր ան այդ բանը:

Եթէ Խ. Աբովեան Երեւանը դարձուց արեւելահայ գրականութեան օրրան եւ անոր բարբառը պարտադրեց այդ գրականութեան՝ պայմանները բոլորովին տարբեր էին հայ ժողովուրդի ռուսահայ հատուածին մէջ: Թիֆլիս հոգեւոր կեդրոն չէր դեռ Ռուսահայուն, եւ իր տեղական բարբառը գրական լեզու դառնալու յաւակնութիւն չէր կրնար սնուցանել:

Արեւմտահայ գաւառներէն ո՞րն էր, որ ի վիճակի պիտի ըլլար ռահվիրայ դառնալ բոլոր միւսներուն:

Տեղը չէ ծանրանալ մոլորութեան վրայ, զոր վաղուան գրականութեան ջատագովները հրապարակ կը դնէին, հայեցի գրողներու շարքէն վտարելով, օրինակ, Պէշիկթաշլեանը, Տիւսաբը, Զօհրապը անգամ, թէեւ առանց յանդգնելու կասկածի ենթարկել անոնց տաղանդը:

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԽՈՏՈՐՋՈՒՐԻ ԳՐԱԳԷՏԸ

Եղիա կամ Իլեաս (ինչպէս ինքն է գրած յաճախ) Աստուածատուր Մուշեղեան ծնած է Խոտորջուրի Կրման գիւղը 1689ին եւ մեռած է 1750ին կամ 1751ին Կարին: Մեծ յարաբերութիւններ և լայն կապեր հաստատած վաճառական մըն էր: Այցելած է Պարսկաստան, Անդրկովկաս, Ռուսիա եւ քանի մը եւրոպական երկիրներ: Երկար տարիներ ապրած է Թաւրիզ: 1724ին Աստրախանի մէջ կը ձերբակալուի ռուս ոստիկանութեան կողմէ: Բանտէն կ'ազատի 1736ին:

Հաւաքած եւ հայերէն տառերով գրի առած է ադրբեջան բանահիւսութեան նմոյշներ՝ « Գիրք խաղից » խորագիրով: Հոն տեղ գտած են նաեւ հայ աշուղներու գործեր, որոնք ազերի լեզուով են յօրինուած: Կարեւոր արժէք կը ներկայացնեն նաեւ անոր գրի առած ժողովրդական առակները եւ « Հոլուական խաղն ի գիշերին՝ ծննդեան Փրկչին մի Քրիստոսի » թատերախաղը: Ան այս թատերգութիւնը թարգմանած է ֆրանսական միջնադարեան գրականութենէն, առանց յիշատակելու հեղինակին անունը:

Եղիա Մուշեղեանի գրի առած առակները արժէքաւոր են իրենց ինքնատիպ շարադրութեամբ: Եթէ նկատի չառնենք գրաբարեան հատուկէնտ ձեւերը, առակները աշխարհաբարով գրուած հայ արձակի հետաքրքրական նմոյշներէն են: Ստորեւ քանի մը առակներ:

ՄԱՐԴ ՈՒ ԸՆԿՈՒԶԻ ԾԱՌ

Մէկ մարդ մէկ օր մին մեծ ընկզի ծառի տակն կշտիէ ընել: Ընկուզի ծառի մօտն կեր շատ-շատ դդում: Էն մարդն վերեւն մտիկ անելով ընկզի ծառին պըտղին եւ ներքեւն մտիկ անելով դըդմին (դդում), ասում էր իւր մտքումն. ինչի՞ էսենց պստիկ թուփն էսենց մեծ պտուղ կուտայ եւ ինչի՞ էսենց հաստ ծառն էսենց պստիկ եմիշ (պտուղ) կուտայ: Կումանքս թէ Աստուած քանդէն ելաւ գիտէր զատերն շինել մէկ մեծ ծառին պիտէր մեծ պտուղ, եւ մին պստլիկ թփին պստլիկ պտուղ:

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Եւ ահա, Թուրքական Թաղամասում սենեակ վարձելուց յետոյ, կիրակի օրերը Վարոսը նստում էր իրենց խանութում եւ անհամբերութիւնից այրուելով, նայում էր դէպի փողոց: Վերջապէս երեւում էր Հեղնարը եւ անցնում:

Իսկ յետոյ, երբ նրանք զգացին, որ այդ կերպ նրանց կարող են նկատել, Վարոսն սկսեց Հեղնարին սպասել Թուրքական Թաղամաս տանող փողոցներից մէկի մի ղայֆախանայում:

Վարոսը յիշեց այն խաղաղ, մենաւոր բնակարանը, որտեղ իրենց սէրն էր ծաղկում: Նա շրթունքները հպում էր սիրած կնոջ ձիւնային սպիտակ պարանոցին եւ երեխայի պէս զարմանում, թէ ի՞նչպէս կարող էր այդպիսի սպիտակութիւնն ունենալ այդքան ջերմութիւն...

Ամէն օր, ամէն օր, Վարոսը պիտի յիշի այդ ամէնը... Նրա կոպերը փակուեցին, նա օրօրուեց իր կանգնած ժայռակտորի պռունգի վրայ: Էլ ի՞նչպէս ապրել Գիւմրիում Հեղնարից յետոյ... Հեռանալ էր հարկաւոր, խելօք, խելօք...

Հարկաւոր էր իջնել Ջորի Բողազ, բարձրանալ միւս լանջով, անցնել արձակ դաշտով, հասնել Չիթողցոնց Զաքոր զբօսավայրին, անցնել դրա մօտով, կտրել էլի մի ընդարձակ դաշտ՝ հասնելու համար կայարան...

Արդէն որոշում ընդունած Վարոսին դա թւում էր հսկայական ճանապարհ: Իսկ նա շտապում էր փախչել քաղաքի հեղձուկից, փախչել իր մտքերից, յուշերից, վշտից, փախչել ինքն իրենից, սարսափելի եւ անտանելի դարձած Վարոսից...

Նա դանդաղաքայլ իջաւ Ջորի Բողազ: Որքան իջաւ՝ այնքան աւելի ձորը շըրջապատեց նրան: Վերեւում փռուած աշխարհը դադարեց նրա համար գոյութիւն ունենալուց:

Կտրելով փողոց – փողոցի ետեւից, քիչ յետոյ նա արդէն ձորի ներքեւումն էր, ուղղակի Ջրափին: Օրօրուելով ջրի մէջ շարած ողորկ, կլոր քարերի վրայ, նա առուակն անցաւ: Կանգ առաւ, նայեց շուրջը: Ջուրը կարծես բռնեց նրա կոկորդից: Շնչահեղձի նման նա սկսեց արագ-արագ շնչել, նրա կուրծքը սեղմուեց մի ծանր ճնշումով եւ այդպէս մնաց: Տագնապած Վարոսն սկսեց շտապ բարձրանալ միւս լանջով՝ շուտ ազատուելու համար այդ խեղդուկից:

Բարձրանալով դաշտ, նա կանգ առաւ մի պահ: Շուռ եկաւ, անյագ ու տանջալի հայեացքով մի վերջին անգամ նայեց Ջորի Բողազին եւ աչքերն ամուր փակեց՝ կարծես այնտեղ պահելու եւ իր հետ տանելու համար իր աշխարհի պատկերը: Եւ երբ նորից շուռ եկաւ դէպի դաշտ եւ աչքերը բացեց, նրան թուաց, թէ Ջորի Բողազն արդէն այնքան հեռու էր իրենից... Դաշտը նրան թուաց անսահմանօրէն մեծ եւ անծանօթ: Նա քայլեց՝ խորասուզուելով հանդարտ մոռացութեան մէջ:

Արեւն իջաւ հեռաւոր կապոյտ սարերի ուսին: Վարոսի վրայ ընկաւ այնպիսի մի լոյս, որ կարծես կարօտ լինէր կամ թախիծ: Հորիզոնական ճառագայթների տակ փռուած դաշտը դարձաւ աւելի անծանօթ: Ուշացածի շտապ սլացքով մօտեցաւ, անցաւ, գնաց քամին, որ կարծես թափառական երգասաց լինէր՝ արեւի մահը եղերգող:

Արահետը, որ անցնում էր վերջալոյսից խամրած դեղին հասկերի տաք ծովի միջով, նեղ էր ու ոլորապտոյտ: Արտն ամէն կողմից ընդհուպ շրջապատել էր Վարոսին: Քայլելիս նա դիպչում էր հասկերին, որոնք խշշում էին արդէն լիքն ու հասուն:

Ամբողջ արտի համահաւասար մակերեսի վրայ, որն այժմ ժանգագոյն էր երեւում իջնող մթութեան մէջ, տեղ-տեղ երեւում էին այդ մակերեսից վերեւ բարձրացած միայնակ ցօղուններ: Արեւն ընկել էր դրանց հասկերի վրայ, որոնք շլացուցիչ պայծառութեամբ վառւում էին կիսախաւարի մէջ՝ ինչպէս Հեղնարի հոգու փրկութեան համար վառուած բարակ մոմեր: Հեռո՞ւ էին դրանք, թէ մօտիկ՝ դժուար էր ասել: Երբեմն ամենահեռու թուացող մի հասկ յանկարծակի յայտնւում էր Վարոսի հէնց կողքին կամ դիմացը: Իջել էր այն պահը, երբ մարդու աչքերը շաղւում են դեռ չմեռած լոյսի եւ դեռ չծնուած խաւարի խառնուրդից...

Վարոսն իր ճակատի վրայ զգում էր հանգչող արեւի վերջին լոյսը: Նա քայլում էր՝ նայելով առաջ, հեռուն, այլեւս չտեսնելով ոչ հասկերը, ոչ արտը: Երբ արտն աւարտուեց՝ տեղի տալով պնդացած, քարքարոտ հողին, Վարոսը չնկատեց այդ: Միայն նրա քայլերը, նեղ արահետից դուրս գալու հետեւանքով, արագացան: Վարոսի ոտքերի տակով, իրար յաջորդելով, սկսեցին անցնել մերթ կոշտ հողը՝ իր տափակացած ցածրիկ ու նօսր խոտով, մերթ հողի տակից դուրս պրծած տափակ ու ողորկ քարերը:

(53 – Շար.)

Երբոր կը սասում էր, երեսս մին ընկուզ ծառիցն փրթաւ եւ ընկաւ իրան գլխի վերէն: Ո՛վ Տէր, աղաղակեց էտի, ամէն ինչ, որ դու չինել ես լաւ ես չինել: Եթէ ընկղի ծառի եմիշն էս դղմի չանք մեծ լինէր ես էլ ողջ չէի մնալ...

ԿԱՏՈՒ ՈՒ ՄԿՆԵՐ

Մին կատու անունն Միտու մի տան միջումն չատ մկներ կը բռնէր: Օրն քիչքիչ կ'ուտէր: Մկներն տեսնելով, որ իրանց ազգն հատնում էր, բոլորուեցան թէ ի՞նչ անենք, որ մեր թշնամու ղուլմիցն պրծնինք: Էն բանի վրայ չատ ժամանակ խորհելոյ յետեւ վերջն ամէնն միաբանեցան թէ պիտեր մին պստիկ զանգ կատուի վզիցն կապել. էն փանթուլն ասումին, էրոր կատուն կուգայ, որ մեզ բռնէ զանգի ձայնն կլեմք (կը լսենք) եւ փախչիմք մեր բնի մէջն. էն ժամանակն մին մեծ մուկն, որ կանչել էին, որմկներին գնդին վերակացու լինէր, երկու տներին վրայ կանգնելով էյի անխելք սասց ծիծաղելով. ձեր միջումն օվ՞ արտող, որ կատուի վզիցն զանգն կապէ. էն խօսք, որ սասց, ամէն մկներն սուս կացին...՝

ԷՇ ՈՒ ՁԻ ՈՒ ԳԵՂՑԻ

Մին գեղեցիկ մին էչ, մին ձի ունէր, էնոոնց բանացնում էր, որ իր ցորենն քաղաքն տանին, եւ ծախէ: Մին օր որ ճամբումն էր, էչ ձիան սասց. ախպէր, մեր տէրն իմ քամակին վրան դրել ա մին կրկին ծանր բեռն, խիստ ծանրա, չեմ գիտել տանիլ. չափախաթ արա էստուց մին փոքր վեր կալ, թէ չէ ես իմ բեռի տակն վերկընկնիմ եւ կը մեռնիմ: Ձին իրան պատասխան էրետ սասց. ախպէր, ամէն մէկ իրան բեռն տանի չատ չէ. իմ բեռնել ա ծանր, բեռնդ տար դոր որ գիտես, ապա էչն ուժ կ'առնէ եւ առաջ կ'երթայ 2–3 սահաթ, ամա վերջն ուժահատ բեռնտակն ընկնի եւ մեռնի: Էն վախտն գեղցին էչի բեռն վերկլնու եւ ձին վրէն դնէ, յետեւ էչն մաշկէ, եւ կաշին էլ դնէ ձիան վերայ: Վայ ինձ սասց էն ժամանակ ձին, որ ամէն մէկ քայլ էրթալով քթահար էր անցնում էնչանք ծանր բեռի տակն, վայ ինձ, ես չուզեցի էչի բեռն թեթեւացնել, ամա պիտի համ թամամ բեռն համ էչի կաշին էլ տանիմ...

ՍԱՐՆ ՑՂԻ

Մին օր մին խապար էլաւ թէ մին սարն ուզում էր ծներ: Ամէն ժողովուրդ պոլուկ–պոլուկ բոլորուեցան գնացին սարի կուշտն տեսնեն թէ վերջ ինչ դնի: Ողջ պաշարել էին եւ սերկերտան թէ էնչանք մեծ սարիցն ինչ կու ծնանի: Սարի ցաւ բռնեց, ծնաւ, բերեց մին պստլիկ մուկն, ժողովուրդ որ տեսան, ծիծաղեցան գնացին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆՈՎ

Ֆրանսացի ծանօթ բանաստեղծ Լիւք-Անտրէ Մարսէլի թարգմանութեամբ լոյս է տեսած Դ. Վարուժանի ընտիր գործերու հաւաքածոն: Հատորին մէջ զետեղուած են «Կարմիր հողը», «Վահագն», «Հովիւը», «Տրտունջք», «...Ով Լալագէ» եւ թիւով 18 այլ բանաստեղծութիւններ:

Լիւք-Անտրէ Մարսէլ ընդարձակ գրութիւն մըն ալ ունի, ուր ընդհանրապէս կը խօսի հայ բանաստեղծութեան եւ, մասնաւորապէս, Դ. Վարուժանի կեանքի եւ ստեղծագործութիւններու մասին:

«Ոչ մէկ տեղ՝ Ի. դարու սեմին, գտնուեցան բանաստեղծներ աւելի առողջ, աւելի զօրաւոր, աւելի պատրաստակամ յաղթահարելու իրենց երկրին դժբախտութիւնները եւ բաժնելու հասարակաց հացը իրենց ժողովուրդին հետ, որքան եղան այդ ժամանակաշրջանի հայ բանաստեղծները, կը գրէ Լիւք-Անտրէ Մարսէլ: Վարուժան անոնցմէ մէկն է, ամէնէն մեծերէն մէկը: Ան առիծ է բանաստեղծութեան բնագաւառին մէջ, կը յաջողի զսպել քերթուածը հիանալի բըռունցքով մը: Իր լեզուն կը շլացնէ ամէն ինչ ատարկայացնելու կարողութեամբ: Անոր առաջին իսկ գիրքով՝ «Սարսուռներ»ով, մենք կը գտնենք, որ ան մեծ հորիզոններու եւ ոճի բանաստեղծն է»:

Ապա Լիւք-Անտրէ Մարսէլ կարգով կ'անդրադառնայ Դ. Վարուժանի միւս գործերուն՝ «Ցեղին սիրտը», «Հեթանոս երգեր», «Հացին երգը», որոնց մասին գրուատանքով կ'արտայայտուի:

Դ. Վարուժան 1906–1909ին ուսանած է Պելժիա, Կանտի համալսարանը: 1958 Փետրուարին այդ համալսարանին մէջ տեղի ունեցաւ Դ. Վարուժանի նուիրուած յուշ-երեկոն եւ համալսարանի պատին վրայ զետեղուեցաւ յուշատախտակ մը:

Հատորին մէջ զետեղուած են այդ յուշատախտակին լուսանկարները եւ այս յուշ-երեկոյթին արտասանուած ճառերէ հատուածներ: Յոյն գրագատ Զաքարիա Փափանտանիու ըսած է. «Վարուժան մեռաւ 31 տարեկանին: Անով անհետացաւ համաշխարհային քնարերգութեան մեծագոյն ներկայացուցիչներէն մէկը»: Պելժիոյ արքայական ակադեմիայի անդամ, բանաստեղծ Ռոժէ Պոտար կը գրէ. «Վարուժանի սիրային բանաստեղծութիւնները իրենց տեսակի ամէնէն հոյակապ ստեղծագործութիւններէն են: Մուսաք գործել Վարուժանի բանաստեղծութեան մէջ՝ կը նշանակէ մտնել երկիր մը, ուր ամէն անկիւնադարձի կարելի է հանդիպիլ սիրոյ աստուծոյն»:

Նման գնահատանքներ կան Վարուժանի մասին Փրոֆ. Յ. Ցէյտլի, Փրոֆ. Լամպերեխտի եւ Կոմս Ժաք Փիրէնի եւ ուրիշներու կողմէ:

Ասոնք հաւաքելու, ինչպէս նաեւ թարգմանութեան գործին մէջ Լիւք-Անտրէ Մարսէլի օգնած է՝ գնահատելի վաստակով մը, Փրանսահայ գրագէտ Կարապետ Փօլատեան:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՁԱՅՆ»

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի անկախութեան հռչակման 54րդ տարեդարձը հանդիսութեամբ մը յիշատակուեցաւ Յունիս 3ին, Շաբաթ երեկոյ, նորակառոյց «Նուպար Կիւլպէնկեան» սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նաւասարդեան» կոմիտէի:

Բեմին կեդրոնը զետեղուած էր Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան մեծադիր գինանշանը՝ ազգային եռագոյն դրօշով:

Օրուան նախագահը՝ ընկ. Մովսէս Զափարեան, նախ ներկաները հրաւիրեց վայրկեանի մը յոտնկայս լռութեամբ յարգել յիշատակը ազատութեան մարտիկներու: Երիտասարդ ընկերը ապա անդրադարձաւ օրուան խորհուրդին եւ պատմական արժէքին շեշտելով, թէ Հայաստանի ազգային կառավարութիւնը աւելի քան երկու տարուան ժամանակամիջոցի մը ընթացքին նախ թաղեց Հայոց մեռելները, ապա՝ պաշտպանեց վերապրողները եւ, վերջապէս, ապահովեց հայ հայրենիքի ապագան՝ պետական կառոյցով, հայ տարրի գերակշիռ դիրքով եւ հողային սահմաններով:

Գեղարուեստական բաժինը կոկիկ էր: Ընկերուհի Նուշիկ Սիմոնեան արտասանեց Դ. Վարուժանի «Դերենիկը», Դաւիթ Ստեփան, դաշնակահար, Ա. Խաչատրեանի Թոքաթան նուագեց, իսկ ընկ. Խաչիկ Սերայտարեան արտասանեց Յ. Յակոբեանի «Մեռան չկորան» քերթուածը: Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ խմբավար եւ ուսուցիչ Ե. Մուրլեանի ղեկավարած քառեակը, որ երգեց «Ալագեազ»ն ու «Խնկի ծառ»ը, ինչպէս նաեւ «Հայրենի կարօտ» սրտայոյզ երգերը՝ բոլորն ալ չատ յաջող:

Անգլերէն բանախօսելու հրաւիրուեցաւ երիտասարդ պատմաբան Քրիսթըֆըր Ուաքըր, որ շրջանաւարտ Օքսֆորտի համալսարանէն, ներկայիս Հայոց ժամանակակից պատմութեան նուիրուած հատոր մը կը պատրաստէ: Անցեալ աշնան գտնուած էր Երեւան՝ Տիգրանակերտ, Վան եւ Կարս այցելելէ ետք:

Անգլիացի պատմաբանը համդամանօրէն ներկայացուց 1918ի իրադարձութիւնները, յատկապէս անդրադառնալով Մայիսեան բախտորոշ մարտերուն եւ Հայաստանի Հանրապետութեան աւելի քան երկամեայ գոյատեւման՝ դժուար այլ հերոսական պայմաններու մէջ: Ան հաստատելէ ետք այդ կարճ ժամանակրջանի իրագործումները — պետական մեքենայի կառուցում, համալսարանի հիմնում Ալեքսանդրապոլի մէջ, կրթական, դատական եւ այլ գործերու կազմակերպում ժողովրդավարական հիմունքներով — զանոնք նկատեց «գերմարդկային նուաճումներ»: Հանրապետութեան շրջանի ազգային – քաղաքական կեանքի կեդրոնական ուժը Դաշնակցութիւնն էր եւ ան՝ այդ տարիներուն, երեւան հանեց իր երկու յատկանշական գիծերը՝ ժողովրդավարութիւն եւ ղեկավարութիւն: 1919ին խորհրդարանական ընտրութիւններ տեղի ունեցան, իսկ Մայիսեան համայնավար խլրտումներէ ետք, երբ երկիրը վըտանգուած էր յատկապէս ներսէն՝ Դաշնակցութիւնը վճռակամ ձեւով ձեռք առաւ երկրին ղեկը:

Քրիսթըֆըր Ուաքըր եզրակացուց իր խօսքերը նկատել տալով, թէ 1918 Մայիս 28ը պսակադրումը հանդիսացաւ հայ ժողովուրդի զարթօնքի շարժումին, քանի որ հիմնուեցաւ ազգային անկախ Պետականութիւն:

Օրուան երկրորդ բանախօսը՝ ընկ. Ժիրայր Միրիճեան 1918–1921ը նկատեց Հայ Պետականութեան հաստատման եւ ամրապնդման ժամանակաշրջանը: Այդ թըւականէն ետք Մոսկուա չէր, որ նոյն սահմաններուն վրայ Հայկական Պետականութիւն մը պիտի հաստատէր, եթէ արդէն իսկ գոյութիւն ունեցած ու զարգացած չըլլար ան: Յիչելէ ետք Սա. Մալխասեանի վկայութիւնը, թէ 1918–1920ին Հայաստան անկախ եւ միացեալ կը դառնար առաջին անգամ ըլլալով իր պատմութեան մէջ, կարգ մը մէջբերումներ կատարեց համայնավար երբեմնի ղեկավարներու գրութիւններէ, որով կ'ուրացուէին մեր ժողովուրդին հողային եւ այլ իրաւունքները: «Այսօր, բարեբախտաբար, Հայաստանէն Սփիւռք մեր ժողովուրդին նշանախօսքն է մեր հողերը, մեր հողերը եւ, հետեւաբար, մեր նուիրական պարտականութիւնն է համատեղ ճիգով ու նուիրումով պայքարի դաշտ իջնել եւ մեր պատմական հողերու կցումը ապահովել ներկայ կորիզին: Այս ձեւով իրականացուցած կ'ըլլանք մեր ժողովուրդին դարերու երազը՝ ամբողջական Հայաստան, ամբողջական Հայութեամբ»:

Մ. ԶԱՓԱՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (85)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

Հետեւեալ առտու վաճառականը երբ «Հանրային Կարծիք»ը ձեռք առաւ՝ անոր մէջ գոհունակութեամբ կարդաց հետեւեալը.

«Այս Կիրակի Բ. Թաղին մէջ տեղի կ'ունենայ Թաղական Խորհուրդի ընտրութիւնը: Ընտրողներու ստուար մեծամասնութիւնը արդէն իսկ պատրաստած է իր ընտրելիներուն ցանկը, որուն գլուխը կը գտնուի ծանօթ վաճառական եւ դրամատէր Մարգար էֆէնտի Սասունեան, որ թէեւ նախապէս մերժած է այդպիսի թեկնածութիւն մը, բայց ի վերջոյ տեղի տուած է թաղեցիներու թախանձագին առկպումներուն վրայ: Միւս ընտրելիներն են՝ Մանուկ էֆէնտի Ճէլէպեան՝ նախորդ Թաղական Խորհուրդի անդամ, իր փորձառութեամբը եւ պատուաւորութեամբը թաղեցիներուն համակրութիւնը գրաւած, Տասախեան Միհրանիկ էֆէնտի՝ տեւտրական հրապարակին վրայ ծանօթ, զարգացեալ երիտասարդ մը, ճարտարապետ Մելիտոս էֆէնտի, ոսկերիչ Գաբրիէլ էֆէնտի Սոմալեան, ժողովրդական սիրուած դէմք մը, «Պայքար Լսաբան»ի հիմնադիր պարոն Կայծունի, եւ նախորդ Թաղական Խորհուրդի անդամներէն Ռափիկ էֆէնտի: Թաղին մէկ աննշան փոքրամասնութիւնն ալ ընտրելիներու ցանկ մը պատրաստած է, որուն յաջողութեան համար չատ ջանքեր կը թափէ: Այս ցանկին մէջ դրուածէ նախորդ Թաղական Խորհուրդի ատենապետ Պօղոս էֆէնտի Ծորակեանի անունը, մինչ յիշեալը, ինչպէս յայտնի է, իր կամայական պաշտօնավարութեամբ թաղը երկարատեւ յուզումներու մատնած է, եւ ի վերջոյ ստիպուած է հրաժարիլ, կարգ մը ներքին ու անձնական պատճառներով, որոնց վրայ չենք ուզեր ծանրանալ: Բաց աստի, Պօղոս էֆէնտի այժմ իր բնակութիւնը հաստատած է ուրիչ թաղի մը մէջ, որով չի կրնար ընտրելի ըլլալ Բ. Թաղի Թաղական Խորհուրդին: Փոքրամասնութեան միւս ընտրելիները թաղեցիներուն վստահութիւն եւ յարգանք ներշնչելէ զուրկ են եւ յաջողութեան որեւէ հաւանականութիւն չեն ներկայացներ»:

Կարելի՞ է երեւակայել այս գրութեան առաջ բերած փոթորիկը Բ. Թաղին մէջ: Երբ պարոն Թորգոմ սարսափած, սասանած, մէկ քանի ընկերներու հետ «Ծանթ Ակումբը» եկաւ, այս վերջինը միակ խօսք մը արտասանեց.

— Պէտք է չարժիլ...

Շեշտը, որով այս խօսքը ըսաւ՝ ցոյց կուտար, թէ չատ մեծ էր անոր նշանակութիւնը:

— Տրամադրելի բոլոր ուժերը պէտք է իրիկունը հաւաքուին այստեղ, հրամայեց իր շուրջիններուն:

Յետոյ դառնալով ուսուցչին աւելցուց.

— Մենք գնանք Պօղոս էֆէնտիի մօտ... մեր թշնամիներու այս նոր փրովաքացիան չպէտք է անպատիժ մնայ:

Այս կարճ՝ բայց ազդու խօսքերը սըրտապնդեցին ընկերները: Ուսուցիչը հիացմունքով կը դիտէր Սուսերեանցը, որ ամէնէն դժնդակ պարագաներուն մէջ իսկ իր պաղարիւնութիւնը կը պահէր ու կորովը չէր կորսնցներ:

Սուսերեանց խելոյն գործադրութեան դրաւ Պօղոս էֆէնտին տեսնելու իր խորհուրդը եւ պարոն Թորգոմի հետ գնաց անոր դրասենեակը:

Վաճառականը զիրենք ընդունեցաւ քաղաքավար, բայց պաղ կերպով: Իր անունին շուրջ մղուած պայքարը անհաճոյ դառնալ սկսած էր իրեն:

— Կարդացի՞ք այս օրուան «Հանրային Կարծիք»ը, հարցուց Սուսերեանց, երբ աթոռին վրայ տեղաւորուեցաւ:

— Այո, կարդացի, պատասխանեց Պօղոս էֆէնտի չոր կերպով:

— Ի՞նչ կը խորհիք այս մասին...

— Կը խորհիմ, թէ յանցանքը ձերինն է:

— Մերի՞նը, գոչեց Սուսերեանց զարմացած:

— Բնականաբար, եթէ դուք իմ անունս մէջտեղ չդնէիք, այս բանը չէր գրուեր... ես թողուցի հեռացայ թաղէն, որպէսզի գլուխս հանգիստ ըլլայ՝ դուք տակաւին օձիքս թող չէք տար:

— Իբրեւ կուսակցութեան գլուխ՝ պէտք է մնաք պատնէշին վրայ...

— Ո՞ր պատնէշը, ի՞նչ պատնէշ, գոչեց Պօղոս էֆէնտի անհամբեր:

— Ընտրական պայքարի պատնէշին վրայ, որոչեց Սուսերեանց:

Վաճառականը սրտմտած ոտքի ելաւ ու պոռաց.

— Աղբար, չեմ ուզեր, ես թաղական պիտի չըլլամ... Աստծու սիրուն հանգիստ թողուցէք զիս, ալ կ'օգտէ ինչ որ քաշեցի... գիտցած եղէք, որ եթէ ընտրուիմ՝ անմիջապէս պիտի հրաժարիմ... ես ալ քաշուեցայ այդ տեսակ գործերէն, թաղական Խորհուրդին ալ խերը անիծեմ, ազգին ալ... ես Հայ չեմ... հասկըցա՞ք... զարմանալի բան, պայքար պիտի մղէք՝ մղեցէք, բայց զիս մէջը մի խառնէք... Պօղոսէն զատ թաղին մէջ ուրիշ մարդ չկա՞յ...:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

Այրի Տիկին Սարգիս Պէյլէրեան, Տէր եւ Տիկին Նոյլէնժէր եւ զաւակները, Պարոն Ժան Պէյլէրեան եւ իր աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Ժաք Պէյլէրեան, Պ. Պեռնար Պէյլէրեան, Տէր եւ Տիկին Միշէլ Պէյլէրեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծհօր՝

ՍԱՐԳԻՍ ՊԷՅԼԷՐԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 14ին, իր բնակարանը 75 Պուլվար տը լա Ռէն, Վերսայլ, 74 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Վերսայլի Նոթր-Տամ եկեղեցին, Ռիւ տը լա Փարուաս, Երկուշաբթի, Յունիս 19, ժամը 10·30ին:

Ներկայս ընդունիլ իբրեւ մահազդ:

×

ՊԷՅԼԷՐԵԱՆ ընկերութիւններու գործակիցները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ընդհանուր նախագահ-տնօրէնին՝

ՍԱՐԳԻՍ ՊԷՅԼԷՐԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ Յունիս 14ին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէն եւ Զ.Ո.Մ.ը, նախկին Զ.Ո.Մ.ի մարզական ընկերները, ընկ. Վահրամ Պապիկեանի մահուան առթիւ վշտակցութիւն կը յայտնեն այրի Տիկին Պապիկեանի, զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն եւ փոխան ծաղիկի կը նուիրեն 60 Փր. «իր» սիրելի «Յառաջ»ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Գ. Սահակեան (Մարսէյլ) կը նուիրեն 50 Փր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանի կահաւորման, փոխան ծաղկեպսակի, Սաթենիկ Մարտիկեանի մահուան տխուր առիթով:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Գաբրիէլ եւ Քրիստափոր Նետիլեանէ 50ական փրանք փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Մարիամ Ասլանեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Վահէ Անդրէասեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգիստ՝ Տէր եւ Տիկին Մ. Անդրէասեան 100 Փր., Տէր եւ Տիկին Յովհ. Հայապործեան 50, Տէր եւ Տիկին Փ. Մելքոնեան, Տէր եւ Տիկին Գր. Պօյաճեան 10ական:

Կարապետ Կարապետեանի հոգեհանգիստ՝ այրի Տիկին Սիրանոյշ Կարապետեան 400, Տէր եւ Տիկին Ն. Քեհրէեան, Տէր եւ Տիկին Դ. Սրապեան, Տէր եւ Տիկին Գալփաքեան 10ական:

Նուպար Փանոսեանի հոգեհանգիստ՝ Տէր եւ Տիկին Վ. Գրիգորեան, Պօմոնի Կապ. Խաչ 50ական, Գորթուչեան ընտանիք 30, Տիկին Մ. Ժամկոչեան, Տիկին Գասպարեան 10ական:

(Շար.)

ՄԻԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

EN PLEIN CENTRE DE PARIS

Raffi

TRAITEUR

60, Rue Lafayette — Paris (9e)

Tél. : 770-12-92

Epicerie Fine — Patisseries —

Mézés arméniens et grecs

TOUTES NOS SPECIALITES SONT PREPAREES PAR NOS SOINS

sous vos yeux

Pour vos :

— Réunions

— Soirées

— Réception et cocktails

N'hésitez pas à nous consulter.

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի պիտի ունենայ Յունիս 25ին, Կիրակի, ժամը 15-22 դպրոցի պարտէզին եւ նորակառոյց սրահին մէջ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ. ԵՐԳ, ՆՈՒԱԳ, ՊԱՐ

Ծախքերու մասնակցութիւն 5 Փր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնսի - Փավիյոն:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՆՈՐ ՇԷՆՔԻ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Երամեան Ն.	5000 Փր.
Պալըրճեան Գ.	5000 Փր.
Պաղտասարեան Լ.	3000 Փր.
Տէր-Պօղոսեան Ա.	2000 Փր.
Սվաճեան Պ.	2000 Փր.
Սայրին Պ.	1000 Փր.

Պարոնեան Պ. 500, Մարտիկեան Խ. 500, Ոմն 250 Փր.:

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի ընկերները 23 Յունիս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Նոր Սերունդը դաշտահանդէս մը կը կազմակերպէ Կիրակի 25 Յունիսին:

Յետագային մանրամասնութիւններ:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Թիրեաքեան ընտանիքը իրենց սիրեցեալ կնքամօր՝ Գովելի Ոսկանեանի (ծնեալ Գէորգեան, Իզմիրցի), մահուան տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 50 Փր. Կապ. Խաչի կայանին, 50 Փր. Ալֆորվիլի Մշակութային Միութեան:

UGAB - UGAB - UGAB - UGAB - UGAB - UGAB - UGAB

AUDITIONS DÉBATS 72 AUDITIONS

ՀԲԸՄ

Dans le cadre du Cycle

AUDITIONS DÉBATS 72 DE L'UGAB

le Mardi 20 Juin à 20 h 45

MUSÉE GUIMET

6, Place d'Iéna

(Métro Iéna)

INVITATION

Première Partie

Trois Premières Auditions :

Œuvres de : A. BABADJANIAN

S. KAZANDJIAN

L. TJEKNAVORIAN

Deuxième Partie

Causerie-Débat sur le "Cinéma"

Mass-Média - Langage de notre temps

Film de : CLAUDE LELOUCHE

AUDITIONS DÉBATS 72 AUDITIONS

UNION GÉNÉRALE ARMÉNIENNE DE BIENFAISANCE

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 Փր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 Փր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 Փր. 7էն պակաս՝ 32 Փր.

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: Ճամբորդութիւնը՝ օթոքառով Փարիզէն:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի 50ամեակին առթիւ օգափոխութեան կայանին կը նուիրեն.—

Պր. Յակոբ Աչճեան 80 Փր., այրի Տիկին Օ. Պարսամեան (Ռոմէնվիլ), Օր. Մ. Խաչիկեան (Մարսէյլ) 30ական, Պր. Ժ. Գուրպանեան, Տէր եւ Տիկին Ռաֆայէլեան (Լը Փերէօ), Տոքթ. Նոտարեան, Տիկին տը լա Պլանշթայն, Օր. Ա. Պապայեան, Պր. Մալլօֆ, Պր. Է. Շալճեան (Վիլմոմպլ), Տոքթ. Քիթապճեան, Պր. Ս. Պահար, Պր. Վ. Աւետեան (Իսի), Տոքթ. Էլէն Սրապեան, Տէր եւ Տիկին Ե. Արապեան (Օրմէսոն), Պր. Վ. Ճէվահիրճեան, Տոքթ. Ռոժէ Պարսամեան, Պր. Գոյունեան Գրիգոր, Պր. Ա. Կղերունի, Պր. Ժ. Ժ. Պէնլեան, Տոքթ. Է. Շահվէքիլեան, Պր. Է. Ճըրճըրեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Փափազեան, Տիկին Վեհանոյշ Գաբրիէլեան (Մարսէյլ) 20ական:

Տիկին Մարի Զաքարեան (Սէն Մանտէ) կը նուիրէ 30 Փր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարենպատակ ձեռնարկներուն, իր առաջին թոռնիկին ծնունդեան առթիւ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին կողմէ, Յունիս 25ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պօրըկարի գեղեցիկ պուրակին մէջ, պաղ ջուրին մօտ:

Ճոխ պիւֆէ, հայկական համադամ ուտելիքներով՝ պատրաստուած Խաչուհիներու կողմէ:

Հաճելի անակնկալներ, բարձրախօս:

(Անձրեւի պարագային Յուլիս 2ի Կիրակին):

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Յունիս 24, ժամը 20·45ին ի նպաստ Շաւիլի հայկ. դպրոցին, Թաղապետարանի սրահին մէջ:

Մասնակցութեամբ տեղւոյն բոլոր միութիւններուն եւ բարձր հովանաւորութեամբ Կաթող. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կիրակի, Յունիս 25 Պարգեւաբաշխութիւն.

— ժամը 11·30ին ամավերջի հանդիսաւոր պատարագ.

— ժամը 13ին հացկերոյթ.

— ժամը 15·30ին պարգեւաբաշխութիւն:

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ամավերջի ճաշին, բարեհաճին տեղեկացնել Տեսչութեան. Հեռաձայն 027-18-28:

Ճաշագին 25 փրանք:

Տեղերը վերապահել մինչեւ Յունիս 22

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՕՆ - ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր հայրենակիցները այս Կիրակի 25 Յունիս կէսօրէ ետք ժամը 15ին Մշակոյթի Տունը, 17, Ռիւ Պլէօ, Մեթրօ Բատէ: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՊԱՆԵԼՕ-ՔԱՇԱՆԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻՆ

Կիրակի 25 Յունիս ժամը 15ին, քաղաքապետութեան Շարլ-Միշէլ սրահին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Ներկայացում, երգ, պար, արտասանութիւն եւ անակնկալներ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հախխամէ Պալըրճեանի:

Կը ներկայացուի «Տան մէջ եւ դպրոցը» մասնակցութեամբ բոլոր աշակերտներուն:

Կը խօսի Միհրան Մալեան:

Մուտքը 5 Փրանք: Ապահովեցէք ձեր տոմսերը: Հանդէսը կը սկսի ճիշդ ժամուն:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մեթրօ Պանեէօ, եւ օթոպիւս Փորթ տ'Օռլէանէն 197 Արէ - Պանեէօ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՎԻԷՆ.— Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան տարեկան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 9ին:

×

Դաշտահանդէս, կազմակերպուած Վիէնի Նոր Սերունդի կողմէ, Յուլիս 2ին:

IMPRIMERIE SPÉCIALE

DU JOURNAL «HARATCH»

32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ԱՐԵՒԻՆ ՀԵՏ,

ԱՐԵՒԻ ՓԱՅԼ ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints

Revètement de sols plastiques, nylon

Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU

Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ՅՈՒՆԻՍ
MARDI 20 JUIN 1972

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS 9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 120 ֆր. Վեցամսեայ 65 ֆր.
Արտասահման Տար. 135 ֆր. Հատը 0,70 ֆր.

LE NUMÉRO 0,70 F.

48րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 12.444
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
48e ANNÉE — N° 12.444

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅՈՒՆԻՍ 18-Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՔՈԼՈՄՊԷՅԷՆ ՄՈՆ–ՎԱԼԵՐԻԷՆ

Օդը բացառապէս նպաստաւոր էր եւ զեփ արեւոտ երկինք մըն էր որ կը բարձրանար Լոռէնի հսկայ խաչը, Քոլոմպէի ամէնէն բարձր բլուրին վրայ, ինչպէս ուզած էր Տը Կոլ։

Նախագահ Փոմփիտուն էր որ պարզ արարողութեամբ մը, բացումը կատարեց յուշարձանին։

Յուշարձանի կառուցումը արժած է 300 միլիոն հին ֆրանք, բայց այս գումարին կէսը ապահովուած էր արդէն ազգային հանգանակութեամբ, որու մասնակցած են շուրջ 25 միլիոն Ֆրանսացի եւ նաեւ հազարաւոր օտարներ։ Կառուցումը թեքնիք գետնի վրայ շատ դժուար եղած է, Պրըթանելէն բերուած է գարդագոյն մասնաւոր կրանիթ մը։ Բարձրութիւնն է 44 մեթր։ Տը Կոլը ինք ուզած էր որ նման յուշարձան մը բարձրանայ Քոլոմպէի բարձրագոյն բլուրին վրայ, ուրկէ ամէն կողմէ տեսնուի։

Արարողութեան ընթացքին կարճ ճառ մը արտասանեց Նախագահ Փոմփիտու, խումբ մը հրաւիրեալներու եւ Տը Կոլի ընտանիքին ներկայութեան։ Անդրադարձաւ Տը Կոլի որ իր կեանքի երկայնքին զացած է «բարձունքէ բարձունք», ապա ծանրացաւ անոր գործունէութեան Նախ Ազատագրումի վաղորդայնին, ապա 1958–էն սկսեալ մինչեւ 1969 երբ «կրկին զէպի յառաջ երթալու համար, Զօր. Տը Կոլ կ'ուզէ նոր ազգային պոռթկում մը ստեղծել։ Մնացեալը ծանօթ է։ Բացառական հանրաքուէի վաղորդայնին, անմիջապէս կը քաշէ ծայրայեղ հետեւանքները։ Կը քաշուի մեծութեամբ, այսինքն լռութեան մէջ»։

Նոյն իրիկունը ժամը 8ի մօտ, այս անգամ Մոն–Վալերիէնի մէջ է որ կ'ողե–կոչուէր, ինչպէս ամէն տարի Յունիս 18ի կոչին տարեդարձը։

Հոս աւանդական արարողութիւն մըն էր որ տեղի կ'ունենար, ի ներկայութեան, կրկին, Նախագահ Փոմփիտուի։

× Վերջերս մամուլը արձագանգ կը հանդիսանայ փոխ–ծովակալ Ֆիլիփ Տը Կոլի յայտարարութիւններուն, զորս Զօր. Տը Կոլի «անդրանիկ տղան» ինչպէս կ'անուանէ ինքզինքը, հակառակ անոր որ ուրիշ տղայ չկայ, կը չեշտէ թէ առ այժմ միտք չունի քաղաքական ասպարէզ ընդգրկելու։ Նման բանի մը համար պէտք է ըլլար «անհատականութիւն եւ մասնաւոր պայմաններ»։ Ու Ֆիլիփ Տը Կոլ կ'ըսէ. «Չեմ գիտեր թէ առաջինն ունի՞մ, բայց ամէն պարագայի մէջ, երկրորդը՝ չկայ»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻՐՋԻՆԻ փապուղիին արկածը ողբալի դժոխային պատկեր մը պարզած է մինչեւ Երկուշաբթի առտու երբ դեռ փորձեր կ'ըլլային փրկելու համար ենթադրեալ վերապրողները։ Շատ հաւանական է որ մեռեալներու թիւը 100ը անցնի։ Կիրակի առտու 35 ժամ դժուարագոյն աշխատանքներէ ետք է որ օբ-ռայի կոյտերու տակէն կարելի եղած է հանել կին մը, որ սակայն պիտի չապրէր, թէեւ երեք անգամ սրտի մարձումները յոյսեր պիտի ներշնչէին բայց երբ թոանով կը հասնէր Վալ տը Կրաս, չորրորդ անգամ սիրտը կը կենար եւ այս անգամ՝ վերջնապէս։ Ուրիշ վերապրողի մը ձայնը կը դադրէր Երկուշաբթի առտու եւ ազատարարները այլեւս կը ձեռնարկէին բոլոր գիծերը մաքրելու, վստահ թէ միայն կտոր–կտոր դիակներ կան։ Ցարդ ծանօթ չեն արկածին պատճառները եւ պէտք է սպասել քննութեան եզրակացութեան, գիտնալու համար թէ ո՞ւր են պատասխանատուութիւնները։ Կը կարծուի սակայն թէ փապուղիին մէկ մասը փտած էր եւ պէտք է ճշդել թէ երկու կառախումբերու բախումի հետեւանքով է որ փապուղիին այդ մասը փլած է թէ ոչ երկու օթոռայերէն մին նախապէս զլած է փապուղիին, որ փլած է։

ԼՈՆՏՈՆԻ օդակայանին մէջ իսկ, հազիւ ճամբայ ելած, ճզմուած է անգլիական Պի. Ի. Էյ. ընկերութեան Թրիտան 1 օդանաւը, որ կը մեկնէր դէպի Պրիւսէլ, 118 հոգիով (111 ճամբորդ եւ 7 հոգինոց անձնակազմ)։ Ոչ ոք ազատած է։ Ամէնէն մեծ արկածն է զոր Անգլիա կ'արձանագրէ այս մարզին մէջ։ Ծանօթ չեն արկածին պատճառները բայց հաւանական չէ որ խափանարարական արարքի հետեւանք ըլլայ ինչպէս կը կարծուէր սկիզբը։

ՊՐԻՒՍԷԼԻ մէջ Ֆութպոլի Եւրոպայի Բաժակի ախոյեանական վերջին մրցումին Գերմանիա փառաւոր յաղթանակ մը տարաւ խորհրդային խումբին վրայ 0ի դէմ 3 կէտով եւ տիրացաւ Եւրոպայի Բաժակին։ Ըստ մասնագէտներու Գերմանիա ոչ միայն Եւրոպայի այլեւ աշխարհի ֆութպոլի լաւագոյն խումբը պէտք է նկատել։

ՀՈՆԿ–ՔՈՆԿԻ մէջ ալ բլուր մը կքած է եօրեայ տեղատարափ անձրեւներու հետեւանքով։ Հարիւր հոգիէ աւելի մեռեալ կայ։ Վիրաւորեալներու թիւն ալ շատ աւելի մեծ է։

ՃԱՓՈՆԻ վարչապետը՝ Սաթօ հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն։ Վարչապետը 71 տարեկան է եւ եօթնէկէս տարիէ ի վեր կը վարէր իր պաշտօնը։

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ նախագահը՝ Պոդգորնի Հանոյէն Կալկաթա վերադարձի ճամբուն վրայ նկատել տուաւ թղթակիցներու, թէ Փարիզի խաղաղութեան խօսակցութիւնները կրնան վերսկսիլ։ Պոդգորնի երեք օր Հանոյ գտնուած էր, ուր խօսակցութիւններ ունեցած էր Հիւսիս. Վիէթնամի վարիչներուն հետ։ Պոդգորնի աւելցուց նաեւ, թէ «ամէն ինչ իմ ուզած ձեւովս եղաւ» Հանոյի մէջ, ինչ որ մտածել կուտայ դէտերու, թէ Պոդգորնի յաջողած է պարտադրել Հիւսիս. Վիէթնամցիներուն՝ ընդունիլ Ուաշինկթընի ութ կէտերը խաղաղութեան վերահաստատման համար։ «Խորհ. Միութիւն ամէն ինչ պիտի ընէ, որպէսզի Փարիզի բանակցութիւնները յաջողութեամբ պսակուին»։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ իշխանութիւնները արտօնեցին Օլէկ Պրոկոֆիէվի, զաւակը խորհրդային անուանի երգահանին, տարի մը եւս մնալու Անգլիա։ Խորհրդային իշխանութիւնները պահանջած են, որ ան ետ վերադառնայ։

ԻՏԱԼԻՈՅ բնակչութեան թիւն է, վերջին մարդահամարին համաձայն, 54 միլիոն 25.211։

ՖՐԱՆՍԱ յառաջիկայ տասը տարիներուն հնարաւորութիւն պիտի ունենայ Իրաքէն քարիւղ գնելու՝ նախկին պայմաններով։ Այս իմաստով համաձայնագիր մը կնքուեցաւ Փարիզի մէջ։ Ֆրանսա տարեկան 14էն 18 միլիոն թոն քարիւղ կը գնէ Իրաքէն։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ միջին ծանրութեան կռփամարտի ախոյեանը՝ Ժան–Քլոտ Պութիէ, Քոլոմպի մարզադաշտին մէջ չյաջողեցաւ պաշտպանել աշխարհի ախոյենութիւնը։ Արժանթինցի Մոնզոն կը պահէ իր դիրքը։ 13րդ ռաունտին, Պութիէ աչքէն վիրաւորուած, նախընտրեց լքել խաղը։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ճամբաներուն վրայ կառքի արկածներու թիւը չի պակսիր։ Երկուշաբթի առտու արդէն 46ի հասած էր մեռեալներու թիւը եւ 340ի՝ վիրաւորներու թիւը, որոնց 132ը՝ ծանրօրէն։

ԺԻԻԼԻԱՆԱ թագուհին եւ իր ամուսինը՝ իշխան Պէրնար, Փարիզ հասան Երկուշաբթի օր երեք օրուան այցելութեան մը համար։ Ժիւլիանա որ կ'իշխէ բայց չի կառավարեր, աշխարհի ամէնէն հարուստ թագուհին է։ Փարիզէն զատ, պիտի այցելէ նաեւ Ալզասի շրջանը մինչ իր ամուսինը Թուլուզ պիտի երթայ։

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԶԷՆՔԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒՄ ԵՒ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲ

Զէնքի արտածումը, այսպէս կոչուած Երրորդ Աշխարհի ուղղութեամբ, անցեալ տարի, կրկին մրցանիշ մը հաստատեց, այլ խօսքով նախորդ տարիներու բաղդատմամբ աւելցաւ։ Այսպէս, 1.8 միլիառ տոլարի հասած է ծախուած կամ յանձնուած զէնքերու գումարը։ Ճշդենք, որ ասոր մէջ նկատի չէ առնուած Վիէթնամը, որ թէ՛ Խորհ. Միութենէն, թէ՛ Մ. Նահանգներէն ու Չինաստանէն զէնք եւ ռազմամթերք կը ստանայ մեծ քանակութեամբ։ Երբ Վիէթնամ կ'ըսուի, նկատի կ'առնուի հիւսիսայինն ու հարաւայինը։

Ծախուած ու յանձնուած զէնքերու 80 տոկոսը Մերձ. Արեւելքի եւ Ասիոյ հաշւոյն կ'արձանագրուի։

Զէնքերու վրայ ծախսուած գումարները ներկայիս սահմանափակում մը կը կրեն, երբ անոնք իրենց բարձրագոյն դիրքին հասան 1965էն 1968ի միջեւ։ Ծախսուած գումարին չորս հինգերորդը կ'երթայ Ատլանտեան եւ Վարշաւայի Ուխտերու անդամ երկիրներու։ Համաձայն մասնագէտներու, յուսահատու երեւոյթ պէտք չէ նկատել զէնքի գումարի սահմանափակման կամ կրճատման երեւոյթը, քանի որ նման երեւոյթներ տեղի կ'ունենան յաճախ, երբ միջազգային լարուած կացութիւնը բարւոքում մը կ'ունենայ։ Միւս կողմէ ներկայիս աւելի կատարելագործուած զէնքեր են որ կը շինուին. քանակը կուգայ փոխարինել՝ որակը։

Զէնքերու արտածման մարզին մէջ, Մ. Նահանգներն ու Խորհ. Միութիւնը, ինչպէս նաեւ Անգլիա եւ Ֆրանսա առաջին դիրքերու վրայ կուգան։ Ընդհանուր արտածումին շուրջ 87 տոկոսը այս չորս երկիրները կը կատարեն։ Անցեալ տարուան յաւելումին գլխաւոր պատճառ ցոյց կը տրուի Խորհ. Միութեան զէնքերու արտածումը դէպի Եգիպտոս եւ Հնդկաստան, եւ Մ. Նահանգներու զէնքի հայթայթումը Իսրայէլի։ Միւս կողմէ Պաքիստան, որ իր զէնքերը կը ստանայ Արեւմուտքէն, Մերձ. Արեւելքի երկրորդ երկիրը դարձած է զէնքի գնումի ուղղութեամբ։ Առաջինը կը մնայ միշտ Եգիպտոս։

Առանց հաշուելու Վիէթնամը, Խորհ. Միութիւն գլխաւոր հայթայթիչը դարձած է Երրորդ Աշխարհի զէնքերուն, երկրորդ գիծի վրայ ձգելով Մ. Նահանգները։ 1969ին Խորհ. Միութիւն 390 միլիոն տոլարի զէնք հայթայթած էր թերաճ երկիրներու, իսկ 1971ին՝ 660 միլիոն։

Նոյն ժամանակաշրջանին Մ. Նահանգներու զէնքի արտածումը դէպի թերաճ երկիրներ 590 միլիոնէն 580 միլիոնի իջաւ։ Այսուհանդերձ Ամերիկա կը շարունակէ առաջին դիրքի մնալ թէ՛ ընդհանուր գումարի եւ թէ երկիրներու թիւի տեսակէտով։ Մէկ կողմ ձգելով Վիէթնամը, ամերիկեան զէնքի արտածումներուն 65 առ հարիւրը Մերձ. Արեւելքի ուղղութեամբ է կատարուած (Պաքիստան եւ Իսրայէլ)։ Ֆորմոզ եւ Թայլանտ կարեւոր յաճախորդներ են, իրենց կարգին։

Անգլիոյ զէնքի արտածումներու գումարը անցեալ տարի 170 միլիոն տոլարի հասաւ։ Անգլիա Հարաւ. Ամերիկեան երկիրներու կը հայթայթէ նաւեր եւ օդանաւեր։ Միւս կողմէ ան եւ Մ. Նահանգները պարտականութիւն ստանձնած են արդիականացնելու պարսկական բանակը։

Ֆրանսա անցեալ տարի Անգլիայէն աւելի մեծ քանակութեամբ — 200 միլիոն տոլար — զէնք հայթայթած է թերաճ երկիրներու։ Ֆրանսայի զէնքի ճարտարարուեստը, այժմ, երրորդ տեղը կը գրաւէ աշխարհի մէջ իր տարողութեամբ։

Հարաւ. Ափրիկէ մեծ յաճախորդ է։ Արդարեւ Ֆրանսայի զէնքի արտածումներուն 20 տոկոսը իրեն կուգայ (ընդծովեայ, թռան, հրասայլ, եւ Միրաժ օդանաւեր շինելու արտօնութիւն)։ Ֆրանսա կարեւոր օժանդակութեամբ զէնք տուած է նաեւ Թունուզի, Լիբիոյ եւ Զէյրի։

Չինաստան զէնքի դեռ փոքր հայթայթիչ մը կը մնայ, թէեւ 1968–69ի Մշակութային Յեղափոխութենէն ետք զգալի կերպով աւելցած է։ Ճափոն, որ ընդլայնած է իր զէնքի ճարտարարուեստը, ապահովաբար չուկաներ գտնելու աշխատանքի լծուի շուտով։

Գալով հիւլէական զէնքերուն՝ Հնդկաստան կը նկատուի այն երկիրը, որ ամէնէն աւելի յառաջդիմութիւն արձանագրած է հիւլէական թեքնոլոժիին մէջ, Երրորդ Աշխարհի երկիրներու շարքին։ Արդարեւ, Հնդկաստան առաջին տեղը կը գրաւէ 15 երկիրներու ցանկի մը մէջ, որոնք, կրնան հաւանաբար կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ հիւլէական զէնքեր արտադրել։ Միւս երկիրներն են՝ Արժանթին, Պրազիլ, Իսրայէլ, Փաքիստան, Հարաւ. Ափրիկէ, Սպանիա, Աւստրալիա, Եգիպտոս, Դաշնակցային Գերմանիա, Իտալիա, Ճափոն, Հոլանտա, Պելժիա եւ Զուիցերիա։

Ասոնցմէ Իսրայէլ հիւլէական փոքր ծրագիր մը ունի։ Ան բաւարար չափով փլիւթոնիոմ կ'արտադրէ եւ կրնայ, եթէ ուզէ, հիւլէական զէնք շինել։ Տարին մէկ հիւլէական ռումբ։ Եգիպտոս աւելի տկար է հիւլէական թեքնոլոժիի մէջ։ Յատուկ ուշադրութեան առարկայ կը դառնայ Հարաւ. Ափրիկէի Հանրապետութեան հիւլէական ծրագիրը, քանի որ ան աշխարհի ամէնէն հարուստ ուրանիումի աղբիւրներն ունի եւ կարեւոր նուաճումներ ձեռք ձգած է գիտական այդ ճիւղին մէջ։

Այս բոլոր տուեալները ներկայացուած են առանձին գրքոյկով, հրատարակուած վերջերս Միջազգային Խաղաղութեան Հետազօտիչ Հիմնարկութեան կողմէ, Սթոքհոլմ։

Թ. Ա. Թ.

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Վերջին շաբաթներուն խմբագրատուն այցելեցին.—

Ընկ. Հայկ Պալեան, Պէյրութէն դէպի Ամերիկա իր ճամբուն վրայ։

Ընկ. Բաբգէն Սասունի, որ Պէյրութէն Լոս – Անճելըս կը վերադառնայ։

Տոքթ. Կարեւորեան, Պէյրութէն։

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԸ

ԽՄԲ. — Նոր ստացանք վաստակաւոր դերասան ընկ. Մանուէլ Մարութեանի յուշերուն երկու հատորները, որոնք կը կրեն «Երբ իջնում է վարագոյրը» ընդհանուր խորագիրը: Մարութեան նախ գրելու շնորհ ունի եւ հիւմուրով կուտայ իր յուշերը, որմէ գլուխ մը ստորեւ.

Տասներեք տարեկանում ես արդէն սոցիալիստ էի:

Հօրեղբօրս տղան՝ Ռոստոմիկը, մի պրօշիւր էր ճարել: Այդ գրքոյկում խօսւում էր հողերի համայնացման, անհաւասարութեան, յաւելեալ աշխատանքի, բանւորների եւ գիւղացիների շահագործման եւ այլ խնդիրների մասին:

«Հաց, լոյս եւ ազատութիւն»:

«Հողը գիւղացուն»:

Ես ու Ռոստոմիկը «ուսումնասիրեցինք» այդ գրքոյկը եւ որոշեցինք «սոցիալիզմ կառուցանել»: Այդ պատահեց 55 տարի առաջ:

Ըստ այդ գրքի, նրանք, որոնք շահագործում էին գիւղացիներին եւ բանւորներին՝ կոչւում էին «կեղեքիչներ»: Հողը պատկանում էր գիւղացուն, եւ բոլոր նրանք որոնք կալուածատէր էին, ուրեմն կեղեքում էին այդ թշուառներին:

Մեր ամենամեծ թշնամիները համարեցինք մեր ծնողքներին. չէ՞ որ նրանք էլ կալուածատէր էին:

Որոշեցինք «լուսաւորել եւ գիտակցութեան բերել տառապող դասակարգին..»: Եւ այդ պատճառով էլ առաջին հերթին մօտեցանք մեր ծառայ Կիւրեղին, որին մենք ամէնից շատ էինք սիրում: Կիւրեղին համոզելուց յետոյ, հերթը պիտի գար Մատոյին: Վերջինս Եզիդի էր: Ուրեմն մեր աշխատանքի ծաւալը եւ միջավայրը պիտի ընդարձակուէր, ազգային գետնից պիտի անցնէինք միջազգային հողի վրայ:

— Կիւրեղ, ասաց Ռոստոմիկը, մինչեւ ե՞րբ այսպէս պիտի տառապէք, աշխատէք, քրտինք թափէք:

— Մինչեւ իրիկուն, ասաց Կիւրեղը: Համա ձմեռը չեմ քրտնում, ամառն էլ խօ գնում ենք գիւղը, էնտեղ զով է:

— Ռոստոմիկը այդ չի ուզում ասել, աւելացրի ես. «Ե՞րբ է հնչելու ձեր ազատութեան զանգը»... այս բառերը գրքից էի սովորել:

— Քաղաքում ամէն օր են զանգ զարկում, համա մեր գիւղումը՝ Կիրակի օրերը, մէկ էլ Ծնունդին, Զատկին, Համբարձման ու մեռել եղած օրերը:

— Չհասկացար Կիւրեղ, չարունակեցի ես: Դու գիտես, որ մենք, այսինքն մեր հայրերը խլել են ձեր հողերը ու շահագործում են ձեզ: Հողը պատկանում է գիւղացուն: Բայց դուք հիմա հող չունէք, հողազուրկ էք, դուք կեղեքուած էք, շահագործուած էք, ձեր արդար քրտինքի պտուղները վայելում են բուրժուաները:

— Ի՞նչ բուրժուվա... Մենք էդ տեսակ մարդ չենք ճանաչում: Հա՞յ է թէ Թուրք է:

— Եւ Հայ է եւ Թուրք է եւ Ռուս է, ասաց Ռոստոմիկը:

— Վալլա, պիլլա, էդ տեսակ մարդ մենք չենք տեսել. բայց որ ասում էք արդար քրտինք... քրտինքն էլ արդա՞ր կը լինի, արդար մարդ կը լինի, արդար իւղ կը լինի, սուրբերն են արդարը, պատասխանեց Կիւրեղը:

— Դու կրկին չհասկացար, ասաց Ռոստոմիկը: Մի՞թէ դուք եւ ձեր գիւղացիները չգիտէ՞ք, որ ձեզ շահագործում են եւ տզրուկի նման ծծում են ձեր արիւնը, եւ խլում են ձեր վերջին պատառ հացը:

— Էդ ե՞րբ է եղել, հարցրեց Կիւրեղը սաստիկ զարմացած:

— Տօ, յիմար, ասացի ես, նոր չի եղել... դարերով ապրել էք ստրուկների նման եւ ձեզ նմանները շահագործել են ձեզ ու կեղեքել:

— Էդպէս բան չի եղել, եթէ լինէր, ես կ՚իմանայի... ասաց Կիւրեղը: Էս ամառը գնացել էի գիւղը, եթէ էդ տեսակ բան պատահած լինէր, գիւղացիք ինձ կ՚ասէին: Մեր գիւղացիք բոլորն էլ սաղ սալամաթ էին, ոչ մէկի վզին տզրուկ չեն կպցրել, որովհետեւ հիւանդ չի եղել: Միայն ձմեռը, գէլը խփել էր հօտին եւ Սարոյենց երկու ոչխարների դմակները տարել էր, նրանք էլ էդ ոչխարները մորթել են ու իրենց Սերոբի հարսանիքը բռնել: Էնպէս որ ձեր ասածը հալնիչ է:

— Ի՞նչ հալնիչ է, էս գրքի մէջ է գրուած:

— Գիրքը միշտ սուտ է գրում, շատ մի հաւատաք այդ գրքերին, մենք մեր աղաներից գոհ ենք, երկնքից մինչեւ գետին:

— Ստրուկի հոգեբանութիւն, գոչեցի ես, եւ Ռոստոմիկի թեւից բռնելով հեռացանք:

Կիւրեղին յայտարարեցինք «Սոցիալիզմի թշնամի», Մատոյին չդիմեցինք, որովհետեւ նա աւելի խաւարամիտ էր: Որոշեցինք, երբ ամրանը գնանք մեր գիւղերը այնտեղ պիտի աշխատենք «լուսաւորել» տգէտ զանգուածներին: Կիւրեղն ու իր նմանները երկար ապրելով քաղաքում, փարակուել են «քաղքենի հոգեբանութեամբ»:

Բայց մինչեւ մեր գիւղը գնալը, հողերի համայնացում կատարուեց առանց մեր աշխատանքների: Մեր դարաւոր թշնամի Թուրքը լուծեց մեր վէճը, մենք լքելով մեր պապենական սուրբ հողը բռնեցինք գաղթի ճանապարհը...:

Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

— ԷՋԵՐ —
ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Վաղուան գրականութեան շուրջ վէճը արծարծողներուն խոցելի կողմերէն մէկն ալ այն էր, որ անոնք յստակ ըմբռնում մը չունէին գաւառի գրականութեան մասին՝ որուն դրօշակիրները կը յաւակնէին հանդիսանալ:

Նոյնիսկ ինքը, Ա. Յարութիւնեան, որ վաղուան գրականութեան ռահվիրայի դերը կը փորձէր ստանձնել եւ որ պոլսահայ գրականութիւնը խորթ կը նկատէր հայ ժողովուրդին, ամէնէն տիպիկ ներկայացուցիչներէն էր այդ «խորթ» գրականութեան, թէեւ իր բնակութիւնը Պոլսոյ մէջ չըլլար, այլ Մալկարայի մէջ, որ օսմանեան մայրաքաղաքին քթին տակ՝ նոյնքան հեռու էր Հայոց Աշխարհէն, նոյնքան հեռու՝ հայ աւանդութիւններէն, հայ հէքեաթներէն, Հայուն հողէն ու ջուրէն: Յարութիւնեան՝ Պոլսոյ հայ գրողներէ ոեւէ մէկէ աւելի՝ Ֆրանսական գրականութեան հովանիին տակ կը շնչէր: Ան իր ներշնչումները կը քաղէր առաւելապէս Ֆրանսացի հեղինակներէն, ու իր գրական տեսակէտներուն կռուանը Ֆրանսայի գրական հոսանքներն էին: Իսկ իր գրելու ոճը Ֆրանսականը կը յիշեցնէր:

Թիւրիմացութիւն էր նոյնպէս կարծել, թէ գաւառը պիտի կրնար խարիսխ հանդիսանալ արեւմտահայ գրականութեան՝ եթէ տիտան մը հասուննայ իր ծոցէն: Թլկատինցին, օրինակ, բացառիկ էր իր րեւ տաղանդ, բայց ի վիճակի չէր իր հովանին տարածել Խարբերդի սահմաններէն շատ հեռու: Զմոռնանք, յետոյ, որ իբրեւ հարազատ բերք Թլկատինցին կամ Մշոյ Գեղամը տալէ ետք, ամբողջ երկու տասնամեակ ամուլ մնաց գաւառը իր մայրամուտին հասնելէ առաջ: Զարդարեան կամ Որբերեան գաւառին չմնացին: Գալուստ Անդրէասեան հրապարակէն վերածուեցաւ աւելի, Ա. Յարութիւնեան ոչինչ ծծեց գաւառէն իր արձակին կամ ոտանաւորին մէջ, Յովհ. Գազանճեան, Տիգրան Զիթունի կամ Կարապետ Գաբիկեան բանաստեղծական մարզանքներէ անդին երբեք չանցան, իսկ Կոլին Մկրտիչեան, Գարեգին Պէշկէօթիւրեան կամ Տիգրան Ամիրճանեան հատուկտուն ճիչեր եղան լոկ: Աւելի նոր օրերու՝ եթէ Մեծարենց պատկերներ քաղեր գաւառէն, եւ Օշական իր տիպարները, անոնք լոկ աւիշ է, որ կը բերէին մայրաքաղաքի յոգնած ընդերքին:

Եթէ գաւառը անկարող եղեր է արդարացնել իր յաւակնութիւնները, չմոռնանք սակայն պահը, զոր հայ կեանքը եւ անոր հետ նաեւ հայ գրականութիւնը կ՚ապրէր: Համիտ կաշկանդած էր մարդոց հոգին, իր մոլեգնութիւնը ցոյց տալով մանաւանդ գաւառին հանդէպ: Մայրաքաղաքը փակուած էր գաւառին առջեւ, իսկ գաւառը կը խեղդուէր ինքն իր մէջ, ամէն կենսունակութիւն կորսնցնելով տակաւ: Մտաւոր վերելքի մը մասին խորհելու ուժը չունէր: Ա՛լ ուր մնաց արեւմտահայ գրականութիւնը «Պոլսոյ հոսհոսական բռնակալութեան» լուծէն ազատելու մասին խորհիլ: Արտ. Յարութիւնեան յետագային կ՚ըսէր, թէ հայկական մեծ կոտորածներու շրջանին, գրական հրապարակը ամայացած էր: Հայ տաղանդին ազնուագոյն տարրերը ցրուած էին տարագրութեան գիրկը: Իրականօրէն, Պոլսոյ մէջ այլեւս անջիղ խլրտում մը, պարզապէս՝ կիսամեռ կենդանութեան նշան մը միայն կարելի էր հաստատել: Այդ միջոցին էր, որ բոլորովին կեղծ, անհարազատ ու սալոնական անարիւն գրականութեան մը իբր հակազդեցութիւն կ՚արծարծուէր «վաղուան գրականութեան» հարցը, որուն առաջին մտանանչումը տարիներ առաջ ըրած էր Արփիարեան, որուն գաղափարը մասամբ մշակած էր Գ. Անդրէասեանի նման ամուր միտք մը, եւ զոր իր վերջնական տարազին ներքեւ կը բանաձեւէին քանի մը գաւառացի եռանդոտ գրողներ:

Աւելի ուշ՝ 1913ին, գաւառի գրականութեան հարցը անգամ մը եւս խօսքի նիւթ եղաւ Պոլսոյ մէջ, երբ արեւմտահայ մտքին լաւագոյն դէմքերը հաւաքուած՝ կը պանծացնէին արեւմտահայ փառքերէն մէկը՝ Ռ. Զարդարեան, որուն գրական ստեղծագործութիւնը յաջողեր էր իր մէջ ամփոփել Պոլսոյ հայերէնը նոր օրերու իր չքեղութեամբը, եւ թարմ շունչը, զոր գաւառէն հետը բերած էր ան:

Իր բացման խօսքին մէջ այս տողերը գրողը կ՚ըսէր, թէ «Գրագէտը, որ մեր այսօրուան գրական ասուլիսին նիւթը կը կազմէ, Ռ. Զարդարեանն է, մէկը թրքահայ վերածննդեան դէմքերէն, որոնք 1890էն ասդին նոր շունչ մը բերին թրքահայ գրական կեանքին մէջ, ոմանք իբրեւ ներկայացուցիչները եւրոպական մտքին եւ ուրիշներ՝ ցեղին երակներէն քաղելով պատուաստը վերածնող հայ գրականութեան: Զարդարեան կը պատկանի այս վերջին խումբին եւ Թլկատինցիի հետ կը կազմէ գլխաւոր առանցքը գաւառական գրականութեան շարժումին, որ 1890էն սկսեալ, հետզհետէ ուռճացաւ,

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Անցնելով արագաքայլ, Վարոսն այնուամենայնիւ զգում էր հողի ու քարի յաջորդումներն իր ոտքերի տակ, զգում էր ոչ թէ ըստ կարծրութեան, այլ թէ ինչպէս էին ջերմանում նրա ներբաններ՝ մերթ տաք, մերթ աւելի տաք...

Եւ յանկարծ, Վարոսը կտրուկ կանգ առաւ:

Ոչ, այսօր նա չի կարող հեռանալ Գիւմրիից: Ոչ այսօր, ոչ վաղը... Նա յիշեց. երէկ՝ Ուրբաթ օրը, լրացել էր ուստայի պահանջած քառասուն օրը... Ինչպէս լսել էր Վարոսն իր տնեցիներից, նոյն օրը, Թուրքական թաղամասի բոլոր բնակիչներն ատելութեամբ ու քլունգներով զինուած, հիմնայատակ էին արել Հաբիբայի տունը, արմատախիլ էին արել պարտէզը, սրբել-մաքրել էին իւրաքանչիւր հետք: Եւ այժմ, կրելով ապրը հեռու, նրանք այդ տեղը հաւասարեցնում, դարձնում էին հրապարակ: Հրապարակի կենտրոնում, միակ կանգուն մնացած ծառի տակ, սեւ վարագոյրով ծածկուած, թաքցուած էին աւազանն ու շիրմաքարը: Վաղը՝ Կիրակի, ուստան վերցնելու էր այդ ծածկոցը...

Վարոսը Հեղնարի շիրիմին այցի կը գնայ Կիրակի գիշեր: Մարդիկ չեն տեսնի նրան, եւ նա կը կարողանայ շիրմաքարի վրայ դրոշմել իր հրաժեշտի համբոյրը, որը նա, աշխարհի կամքով, չէր կարողացել դրոշմել յանգած Հեղնարի ճակատին... Ապա արդէն, իր հրաժեշտը տուած, դուրս կը գայ Գիւմրուց եւ ոտք կը կոխի անյայտ եւ անիմանալի ճանապարհների վրայ...

Տափակ քարակտորը, որի վրայ պատահաբար կանգ էր առել նա, սկզբում համարեա այրում էր նրա ներբանները: Բայց այժմ Վարոսի ոտքերի տակ սառնութիւնն էր, որից նա զգաց, որ վաղուց է կանգնած այդտեղ:

Դանդաղ քայլերով, նորից նոյն արտի միջով, Վարոսը վերադարձաւ դէպի Ջորի Բողազ: Երբ հասաւ ձորի պռունգին ու նայեց ներքեւ, նա տեսաւ, թէ ինչպէս իր շրջապատի ուշ վերջալոյսի մէջ, այնտեղ, ներքեւում, երկարաւուն գիշերով ձգուել էր Ջորի Բողազը...

Դիմացի լանջի վրայ, վերեւից մինչեւ ներքեւ, մթութեան մէջ վառւում էին նաւթի լապտերների մանրիկ կրակները՝ չլուսաւորելով ոչինչ: Տեղ-տեղ դրանք ձգւում էին երկար շարքերով, տեղ-տեղ խառնուած էին անկանոն՝ վերեւ, ներքեւ, խիտ, հատուկէնտ... Թւում էր, թէ դրանք մանրիկ կայծեր են՝ դատարկ մթութեան մէջ քարացած:

Իրարից շատ հեռու, բարձր սիւներից կախուած, վառւում էին զազի լապտերները: Մօտիկ մի լապտերի սպիտակ լոյսը փոքրիկ սկաւառակով լուսաւորում էր փողոցի մի հատուած, յայտնաբերել էր խաւարում կորած ինչ-որ ծառի կէսը, փայլում էր արդէն քնած մի տան մուգ ապակիների վրայ, որի լուսամուտը փեղկեր չունէր, եւ միացել էր մի այլ տան լուսամուտափեղկերի ճեղքերից երեւացող լոյսի դեղնաւուն երիզների հետ:

Իսկ այն լանջի վրայ, որտեղ Վարոսն էր կանգնած, մթութեան մէջ հազիւ երեւում էին տափակ կտուրների մի քիչ գունատ քառանկիւնիները՝ աւելի եւ աւելի իրարից ներքեւ: Դրանց միջեւ, աւելի մեծ քառակուսիներով, երեւում էին մուգ բակերը: Ծառերի մուգ կերպարանքներն ամէն տեղ կտրատում էին տեսարանը:

Ջորի Բողազն էր փռուած այնտեղ՝ իր քարքարոտ եւ ամայի սկզբից մինչեւ լայնատարած քաղաքը: Ինչպէս մթութեան մի գետ, որն իր ալիքների վրայ տանում է հանգչելու պատրաստ մանրիկ կայծեր, այն հոսում էր դէպի քաղաք՝ լուծուելու դրա մէջ...

×

Գիւմրու հիւսիսում, որտեղ քաղաքի վերջին տները բարձրանում էին դէպի լայնարձակ դաշտը եւ այնտեղ ընդհատւում, գտնւում էր Զիլթողցոնց Զաբոր կոչուող գրօսավայրը:

Քաղաքը ներկայ էր այդտեղ չուրջը: Այդտեղ ձախ կողմում, բաւական ընդարձակ տարածութիւնից այն կողմ, գտնւում էր Ջորի Բողազը, որը թէեւ բոլորովին չէր երեւում, բայց դրա ներկայութիւնն զգում էին բոլորը: Ջորից այն կողմ երեւում էր Ռանչպարների թաղամասը:

Այդտեղ աջ կողմում, աւելի ընդարձակ տարածութիւնից այն կողմ, երեւում էր կայարանը՝ կանաչ ծառերի եւ զորշ շէնքերի երկար շղթայով ձգուած:

Այդտեղ վերեւում դաշտն էր իր դեղին արտերով, որ տարածուել էր մինչեւ կանաչին տուող ոչ այնքան հեռու ցածրիկ լեռնաշղթան:

(54 – Շար.)

պանելով վերջապէս գրական որոշ ու կենսունակ հոսանք մը:

Օրուան բանախօսներէն մէկը Զ. Եսայեան էր, որ կ'ըսէր. «Անոր գրականութիւնը մեզի համար միշտ եղաւ գերագոյն բուրմունքը այն ժողովուրդի հոգիին, որուն մէկ հարազատ զաւակն էր ինք եւ իր միջոցաւ հաղորդակից եղանք հեռաւոր եւ մեզի անծանօթ արենակիցներու տուայտանքներուն, պզտիկ ուրախութեանց եւ մեծ վիշտերուն, ժպիտի ու գոհունակութեան խուսափուկ պահերուն եւ յարատեւող թշուառութեան, մէկ խօսքով անոնց ամբողջական կեանքի յուզումներուն եւ յոյսերուն»:

Պոլսահայ գրական նոր սերունդի խանդավառութիւնը կը բերէր Եր. Սրմաքէշխանլեան եւս դէպի գաւառն ու իր դեգերումները: «Մեզի համար գաւառացի գրագէտը ինքնատիպ անձ մըն է, վասնզի գաւառը երանելի աշխարհն է ամէն տարաբնակ Հայու համար. անիկա սրբազան բան մը ունի իր մէջ: Անոր առջեւ մենք տկար ենք, տկար՝ բառին ազնուագոյն իմաստով... Գաւառին երգը ամէնէն զագրն է, հոգեցունցն է մեզ համար, իր է'ն նախնական ու պարզ ձեւին մէջ իսկ: Իսկ երբ գրականութիւնն է, որ անկէ կուգայ մեզի, մեր հիացումը չափ չունենար, մանաւանդ երբ ան կը յատկանշուի այլազան, ինքնադրոշմ ու բարձր ձեւով մը, որպիսին է Զարդարեանի գրականութիւնը»:

Տեսակ մը պատգամ էր, զոր արտասանեց Կոմիտաս այդ օրը իր փակման խօսքին մէջ. «Գաւառը իմ աչքիս առջեւ կը պատկերանայ իբրեւ սրբավայրը հայ գեղարուեստի նշխարհներու. հոն կը տեսնեմ հայ երգը՝ հայ գեղջուկին շրթներուն վրայ, հայ գութանը, հայ գեղջուկը՝ իր արօրին ու մաճկալին հետ, ու քարերն անգամ նուիրականութիւն մը կը յիշեցնեն ինծի: Այդ քարի բեկորներն են մեր հայրենիքը, հոն են չերտերը մեր գեղարուեստին, եւ ոչ թէ մայրաքաղաքներուն մէջ, ուրկէ մենք այդ գաւառը կը դիտենք իբրեւ խաւարի վայր»:

Ըսենք ու կրկնենք, թէ «վաղուան գրականութեան» անունով մղուած բանավէճը աւելի շատ լրագրական աղմուկ էր, քան լուրջ գրական շարժում: Բխած գաւառ ապրող քանի մը մտաւորականներու մոլորութենէն, արեւմտահայ գրականութիւնը գաւառի աւիշով պատուաստելու գեղեցիկ մտածումին հետ՝ չափազանցութեան տարած էին իրենց յաւակնութիւնները:

Ո՛չ ճառերու, եւ ո՛չ ալ գրավէճերու կարիք ունեցաւ արեւմտահայ գրականութիւնը իր վերջնական դիմագիծը գըտնելու համար: Կեանքը ինքն էր, որ ստեղծեց վաղուան գրականութիւնը: Ու ատոր համար հարկ չեղաւ, որ արեւմտահայ գրականութիւնը գաւառի մէջ կեդրոն ստեղծէ իրեն: Գաւառը ինքն եկաւ Պոլիս, ձուլուելու համար անոր մէջ իր նոր վերելքի պահուն եւ արեւմտահայ գրականութեան մեղքը չէ երբեք, եթէ խամրեցաւ իր փթթումին մէջ իսկ: Մեծ փոթորիկն էր, որ պայթեր էր յանկարծ՝ ամբողջ չորս տարի հովերը ամլացնելու համար, եւ երբ զինադադարին վերընձիւղման ճիգեր կը փորձէր հայ միտքը՝ անգամ մը եւս կը խորտակուէին այդ ճիգերը՝ իրենց փշրանքները նետելու համար աշխարհի բոլոր հովերուն, բայց աշխուժանալու համար վերստին օտար ափերու վրայ: Արեւմտահայ գրականութիւնը կը փորձէր շնչել հայ սփիւռքի մէջ:

Երբեմնի հայ գաւառը եւս իր պարտքը լրիւ կատարեց: Հայ սփիւռքին ուժ տուաւ ինքը: Իր ծոցէն եկան շատերը այն բարի անուններէն, զորս հայ սփիւռքը խառնեց հայ գրականութեան:

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ.Մ.Ը.Մ. - ԱՐԾԻՒ

—0—

Մարսէյլի երիտասարդական այս միութիւնը (որուն յիսնամեակն է 1974ին) 1924էն ի վեր իր կոչումին գիտակից, մեծ զոհողութիւններով կը շարունակէ նոր սերունդին մէջ վառ պահել մարզական հայկական ոգին:

Բնական է, որ շատ բան պակսած է իր անցեալի բեղուն գործունէութենէն, այսուհանդերձ հարիւրաւոր երիտասարդներ մօտէն կը հետեւին իր աշխատանքներուն եւ իր կիրակնօրեայ խաղերուն:

Յունիս 11ին, Կիրակի առաւօտ, սովորական հաւաքավայրին՝ Պառ տը Կլոպի մէջ, տեղի ունեցաւ 48րդ տարեկան ընդհանուր ժողովը, 76 անդամներու ներկայութեամբ:

Վարչութեան նախագահը՝ Րաֆֆի Նազարեան, ժողովը բացուած յայտարարելով ներկաները հրաւիրեց մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութեան, յարգելու համար յիշատակը Յունիս 10ին իր մահկանացուն կնքած Միութեան նախկին նախագահ Վահրամ Պապիկեանի, նոյնպէս Պապաիկլտեանի եւ Անտուրեանի, որմէ ետք վարչութեան քարտուղարը՝ Ծ. Ղարիպեան գրաւոր ներկայացուց մէկ տարուան ընթացքին կատարուած աշխատանքներու խնամուած պատկերը, իսկ գանձապահը՝ Գ. Արզումանեան ամփոփ կերպով տուաւ նիւթական ելքի ու մուտքի հաշուեկշիռը. տարեկան մուտք՝ 69.776 ֆրանք, իսկ ելք՝ 75.614 ֆրանք. բաց՝ 5838 ֆրանք: Այս բացը գոյացած է Միութեան բացառիկ ծախքերուն հետեւանքով, արդիւնք՝ իր բարձրացումին պատուոյ դաս:

Ժողովը լսելէ ետք զոյգ զեկուցումները, կարգ մը գնահատութիւններ եւ թեր ու դէմ կարծիքներ փոխանակելէ ետք, վարչութեան մէկ տարուան աշխատանքը միաձայնութեամբ նկատեց գոհացուցիչ: Վարչութեան հրաժարումէն յետոյ ընտրուեցաւ օրուան դիւանը՝ նախագահ Գ. Փիլիկեան, իսկ քարտուղար Ս. Գուլումճեան: Օրակարգերը լուծուեցան քիչ մը աղմկալի մթնոլորտի մէջ: Եղան նոր առաջարկներ, որոնք նկատողութեան յանձնուեցան նոր վարչութեան: Յետոյ տեղի ունեցաւ 11 հոգինոց նոր վարչութեան ընտրութիւնը հետեւեալ անձերով. — Ր. Նազարեան, Գ. Ելքովանեան, Վ. Մրճոյեան, Գ. Արզումանեան, Պօղուքլեան, Ռ. Քիւրքճեան, Ի. Մինասեան, Ժ. Ղարիպեան, Յ. Պառուեան, Մ. Սէֆէրեան եւ Ա. Վարդանեան:

Երկու խօսք ալ այս տարուան խաղերու մասին: Սկզբնական շրջանի պարտութիւնները յուսահատ մթնոլորտ ստեղծած էին եւ շատեր կը կարծէին, թէ խումբը ի վիճակի պիտի չըլլայ պահպանել իր պատուոյ դասի դիրքը: Սակայն, շնորհիւ մարզիչներ Գ. Ելքովանեանի եւ Վ. Մրճոյեանի ջանքերուն եւ մարզիկներու կորովին՝ ան յաջողեցաւ 7րդ տեղը գրաւել 12 խումբերու շարքին:

ԳՐ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆ, ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆ...

—0—

— Համերաշխ սերունդ մը ստեղծելու գաղտնիքը գտա՛յ:

— Ըսէ՛ տեսնենք:

— Բայց ատիկա երկար ժամանակ կը պահանջէ:

— Թող պահանջածը ժամանա՛կ ըլլայ. արդէն ժամանակէն զատ կորսնցնելիք մնա՞ց միթէ...:

— Այս է գաղտնիքս. Դաշնակցական աղջիկ մը Ռամկավար տղու մը հետ կ'ամուսնացնենք: Անոնց միութիւնը համերաշխ սերունդ կուտայ:

— Ձեզա՛ւ. այդ ամուսնութիւնը արդէն կ'ենթադրէ համերաշխութեան ոգի: Ապա թէ ոչ՝ պիտի առարկեն. «Դաշնակցական աղջիկ մը Ռամկավար տղու տալու փոխարէն, ինչո՞ւ Ռամկավար աղջիկ մը չտալ Դաշնակցական տղու»: Ու ահա՛ քեզի նոր վէճ:

Երրորդ անձնաւորութիւն մը ըսաւ.

— Մենք այդ ամուսնութիւնը տարիներ առաջ յաջողցուցինք:

— Ի՞նչ արդիւնք տուաւ:

— Զաւակ չունեցան...:

«Երիտասարդ Հայ»
(Պէյրութ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

—O—

« Թ. ԹՈՐԱՄԱՆԵԱՆ » ՄՐՑԱՆԱԿ

Թորոս Թորամանեան, որ ծնած է Շապին-Գարահիսար 1864ին, առաջին ճարտարապետն է եղած, որ գիտական հիմքերով ուսումնասիրեց հայկական ճարտարապետութիւնը եւ հաստատեց անոր ինքնատիպ բնոյթը: Ան միաժամանակ ընդգծեց այն դերը, զոր կատարած է հայկական ճարտարապետութիւնը միջնադարեան ճարտարապետութեան զարգացման ուղղութեամբ:

Այս կէտերը նկատի ունենալով, Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիան հաստատեց մրցանակ մը ճարտարապետին անունով: Այդ մրցանակին առաջին դափնեկիրն եղաւ Նիկոլայ Տոկարսկի, Լենինկրադէն, որ Ն. Մառի ու ուրիշներու հետ հայկական ճարտարապետութեան ուսումնասիրութեամբ զբաղած է Անիի մէջ եւ յետոյ այլուր: Ան 1923ին Հայաստանի մէջ կ'ուսումնասիրէ քանի մը յուշարձաններ, իսկ 1936ին կը մասնակցի Օրբէլիի ղեկավարած Ամբերդի պեղումներուն, այնուհետեւ՝ Դուինի, Կարմիր Բլուրի հնագիտական աշխատանքներուն: Կը ղեկավարէ նորոգութեան գործեր՝ Աղթալա, Յովհանավանք եւ Աւան: 1941-45ին մաս կը կազմէ յուշարձաններու պահպանութեան կոմիտէի: Այդ թուականներուն լոյս կ'ընծայէ «Հին Հայաստանի ճարտարապետութիւնը» ուսումնասիրական աշխատութիւնը, որ ըստ էութեան առաջին փորձն էր ընդհանրացնելու հայկական ճարտարապետութեան պատմական ուղին:

Ն. Տոկարսկի 1961ին լոյս կ'ընծայէ շահեկան աշխատութիւն մը եւս — «Հայաստանի ճարտարապետութիւնը Դ.-ԺԴ. դարեր»:

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի մրցանակը դափնեկիրին յանձնուած է Մայիս 31ին, Զուարթնոցի մէջ, ի ներկայութեան ակադեմականներու, ճարտարապետներու, հնագէտներու եւն.:

Ակադ. Վ. Համբարձումեան իր բացման խօսքին մէջ նախ անդրադարձած է Թորամանեանի անձնուէր գիտական գործունէութեան, որու շնորհիւ կարելի եղած է զարգացնել ճարտարապետութեան պատմութիւնը Հայաստանի մէջ: Ակադեմականը ապա խորհրդանշական երեւոյթ նկատած է մրցանակին յանձնումը մէկու մը, որ տասնամեակներէ ի վեր կ'ուսումնասիրէ հայկական ճարտարապետութիւնը:

Ակադ. Ծ. Աղայեանի քանի մը կարճ խօսքերէն ետք Ն. Տոկարսկի նկատել տուած է, թէ «Հայկական ճարտարապետութեան իմ առաջին ուսուցիչն է եղած Նիկողայոս Մառ: Ան իմ քայլերս ուղղեց դէպի հայկական տաճարները, եւ ես մընացի հայ ճարտարապետութեան հմայքին ենթակայ»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (86)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Մեզի համար ձեր անձը բնաւ նշանակութիւն չունի, բացատրեց Սուսերեանց, մենք անձնականութեամբ չենք հետաքրքրուիր, մեր պայքարը զուտ սկզբունքային, գաղափարական է:

— Աւելի լաւ, ուրեմն օձիքս ձգեցէք...

— Երբեք մենք ձեր օձիքը չենք բռնած:

— Հապա ի՞նչ է այս ըրածնիդ:

— Մենք սկզբունքային հողի վրայ կը կռուինք, եւ որովհետեւ պարագաներու բերումով ձեր անձը այդ սկզբունքը կը ներկայացնէ, մենք պէտք ունինք ձեր անձին, — ոչ թէ իբր Պօղոս էֆէնտի Ծոբալեան, այլ իբրեւ սկզբունքային էութիւն, իբրեւ «անթիթէ»...:

— Անթիթէ մանթիթէ չեմ գիտեր, իմ խելքս ատանկ բաներու չի հասնիր, պոռաց վաճառականը, իմ անունս մէջ մի խառնէք «վեհսելամ»... չեմ ուզեր, չեմ ուզեր, չեմ ուզեր...

— Կրնաք ուզել կամ չուզել, դա նշանակութիւն չունի, պատասխանեց Սուսերեանց պաղարիւնով, ձեր մէջ մենք կը տեսնենք երկու որոշ անձ, անհատական մարդը, որ մեզ բնաւ չի շահագրգռեր եւ հանրային հասարակական մարդը: Անհատական մարդը կրնայ իր որոշ հայեացքը ունենալ, մենք կը յարգենք կարծիքի ու գաղափարի ազատութիւնը, բայց հանրային մարդը իր կուսակցութեանը կը պատկանի, նա որպէս հաւաքական մարմնի մասնիկ՝ չի կրնար իր կուսակցութեան հայեացքէտը չունենալ...

— Ես կուսակցական չեմ, ատ ուրկէ՞ հանեցիր... ի՞նչ կուսակցութիւն է ըսածդ...

— Ինչ որ է, Պօղոս էֆէնտի, մենք ձեզ կուսակցական կը նկատենք եւ ատոր համար կ'ուզենք ձեր պատիւը բարձր պահել: Այս նպատակով ահա յօդուած մը պատրաստած ենք, որ անպատճառ թերթի մէջ հրատարակել պիտի տանք:

— Ո՞ր թերթին մէջ պիտի տպէք ձեր պատասխանը, հարցուց:

— Դեռ չենք որոշած, պատասխանեց Սուսերեանց, նախ պէտք է որ թերթին տրուելիք գումարը ապահովենք:

— Ատիկա դիւրին է, պատասխանեց Պօղոս էֆէնտի, ես պէտք եղածը կը վճարեմ, պայմանաւ, որ բնաւ մէկը չիմանայ... չեմ ուզեր, որ ասկէ ետք իմ անունս խառնուի այդ տեսակ Թաղական խնդիրներու... իսկ դրամը տալուս պատճառը այն է, որ այդ անմօթները չկարծեն, թէ իրենց պատասխան տուող չկայ:

Պօղոս էֆէնտի ժիլէին գրպանը խառնեց, երեք ոսկի հանեց, Սուսերեանցին տուաւ եւ ըսաւ.

— Կարծեմ ատիկա բաւական է:

— Անպայման, պատասխանեց միւսը:

— Սանկ զօրաւոր բան մը գրել տուէք:

— Ձախջախիչ... միայն թէ այսչափով խնդիրը չի լմննար, մենք ուրիշ «մի-սիա»ով եկած ենք հոս...

— Ինչո՞վ եկած էք, հարցուց Պօղոս էֆէնտի, չկրնալով հասկնալ Սուսերեանցի ըսածը:

— Այսինքն մասնաւոր պաշտօնով մը, թարգմանեց պարոն Թորգոմ:

— Ի՞նչ պաշտօն է այդ...

— Ցանուն Թաղեցիներուն եկած ենք պահանջելու, որ վերադառնաք ձեր Թաղը, ըսաւ Սուսերեանց:

— Այդ անկարելի է...

— Անպայման պէտք է վերադառնաք:

— Պարապ տեղը մի յոգնիք, երդում ըրած եմ այդ Թաղը ոտք չկոխել: Ասկէ զատ բժիշկն ալ արգիլած է արդէն, Ք. Թաղին օդը կնոջս կը վնասէ կոր:

— Զպէտք է մերժէք մեր հրաւէրը:

— Բացարձակապէս կը մերժեմ:

— Մենք այստեղէն չենք հեռանար, մինչեւ որ ձեր համաձայնութիւնը չառնենք:

— Կ'աղաչեմ, մի ստիպէք, պարապ տեղը գլս կը բարկացնէք կոր, անկարելի է կ'ըսեմ կոր, ա՛ պապամ, խօսք հասկցէք:

Սուսերեանց տեսաւ, որ կարելի չէ վաճառականը համոզել, ուստի ըսաւ.

— Գոնէ մեզի արտօնեցէք, որ ձեր անունով յայտարարենք թէ վերջնականապէս չէք հեռացած Ք. Թաղէն:

— Այդ ալ չեմ կրնար ընել:

— Բայց մենք ստիպուած են այդպիսի յայտարարութիւն մը ընել:

— Ըրէք, ինչ որ կ'ուզէք, բայց ոչ իմ անունովս:

— Դուք, Պօղոս էֆէնտի, Ք. Թաղին ազատական հոսանքի ներկայացուցիչն էք եւ ամէն հոսանք մէյ մէկ կուսակցութիւն է...

— Պարապ խօսք, ես ալ բան մըն ալ չեմ:

— Մեզի համար այդպէս չէ եւ մենք պիտի շարունակենք մեր պայքարը ձեր անունին շուրջը:

— Ինչ որ կ'ուզէք ըրէք, բայց գլս հանգիստ թողուցէք, պոռաց Պօղոս էֆէնտի տեսնելով, որ անկարելի էր խօսք հասկցնել այդ մարդուն:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Յարութիւն Աղապէկեան եւ էյ֊րամճեան ընտանիքները շնորհակալու֊թիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, հեռագրով կամ նամակով մասնակից եղան իրենց սուգին՝

ՏԻԿԻՆ ԱՍԻԱ ԱՂԱՊԷԿԵԱՆԻ

ցաւագին կորուստին առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Օր. Ազատնի Իսքէնտէրեան (Մխացեալ Նահանգներէն) իր եղբօր Յարութիւն Իսքէնտէրեանի յիշատակին 20 տոլար կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Տիկին Արաքսի Քիւրտեան եւ զաւակը Ներսէս իրենց Թոռնիկին մկրտութեան առթիւ, կնքահայր Վ. Պօղարճեան 400:

Գրիգոր Տօրումեանի հոգեհանգիստին առթիւ.— Տիկին Ռ. Տօրումեան եւ զաւակները 100, Տիկին Ս. Գիւլասարեան 50, Տէր եւ Տիկին Ա. Տէրտէրեան, Յ. Աբրահամեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Ան֊դրէասեան, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Հացա֊գործեան, Տէր եւ Տիկին Մարկոսեան 20ական, Օհաննեան ընտանիք՝ 10, Գ. Փափազեան 200 ֆրանք:

(Շար.)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՕՆ – ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Մի֊ութեան ժողովը յետաձգուած է:

×

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՅԻ անդա֊մական ժողովը այս Կիրակի Յունիս 25, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պր. Ազատին սըր֊ճարանին վերնայարկը (4, Ռիւ տը լա Տէ֊ֆանս), Իսի: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն անպայման ներկայ ըլլալ:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաշանի մաս֊նաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Ուրբաթ (Յու֊նիս 23) ժամը 20.30ին Տիկին Հ. Թորոս֊եանի տունը, 88 Ռիւ Մարսէլ Պոնէ, Քա֊շան: Կարեւոր օրակարգ պարահանդէսի շուրջ:

×

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Սէնթ – Անթուանի մասնաճիւղի անդա֊մական ժողովը 25 Յունիս Կիրակի կէսօ֊րէ վերջ ժամը 15ին, հայրենակից Ռու֊բէն Նաճարեանի բնակարանը: Անդամնե֊րու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է:

<u>ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ</u>

ՎԱԼԱՆՍ.— Հերոսներու օրուան նուիր֊ուած դաշտահանդէսը 23 Յուլիսին: Ան֊ձրեւի պարագային, յաջորդ Կիրակի 30 Յուլիսին: Մանրամասնութիւնները յե֊տագային:

ԲԱՑՈՒՄ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ԾՈՎԵԶԵՐԵԱՅ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿԱՅԱՆԻՆ

1 ՕԳՈՍՏՈՍ 1972

6–14 տարեկան մանուկներու արձանա֊գրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝

15, Rue Jean Goujon — Paris (8e)

Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 10–12

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Արձանագրութիւնները փակուած են Յուլիսի եւ Օգոստոսի համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի յուշարձանի յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է Սէնթ – Անթուանի շրջանէն, Ս. Թադէոս եկե֊ղեցւոյ միջոցաւ.—

Կրօն. Ընկերակցութիւն 1000, դպրաց դաս 100, Գ. Կէշիշեան 100, Ռ. Կարա֊պետեան 200, Վ. Վ. Իգնատիոսեան 100, Մ. Տէլիղազարեան, Ե. Պապոյեան, Փ. Արթինեան, Ա. Տէլիղազարեան, Յ. Քէ֊շիշեան, Յ. Զաղեան, Մորաշինի, Ս. Կէշիշեան, Փ. Զաքրեան, Մ. Սարեան, Կ. Հալաճեան, Ա. Վարդանեան, Մ. Չէօրտիւքեան, Պ. Չէօրտիւքեան, Զ. Խա֊չիկեան, Յ. Թամամաճեան, Յ. Մարտի֊րոսեան, Յ. Տօնիկեան, Մ. Փապուճեան, Յ. Գասպարեան, Թ. Յովսէփեան, Ա. Կէշիշեան, Ռ. Քալէնտաճաքեան, Կ. Չէօրտիւքեան 50ական:

(Շար.)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Յունիս 24, ժամը 20.45ին ի նպաստ Շաւիլի հայկ. դպրոցին, Թաղա֊պետարանի սրահին մէջ:

Մասնակցութեամբ տեղւոյն բոլոր մի֊ութիւններուն եւ բարձր հովանաւորու֊թեամբ Կաթող. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Արտասանութիւն, երգ, պար՝ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ

« ԷՐԵԲՈՒՆԻ »

հայախօս ժապաւէնի ցուցադրութիւնը

Յայտագիրը երկար ըլլալուն, հանդէսը կը սկսի ուղիղ ժամուն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Կըր֊նոպլի մասնաճիւղին կողմէ, Յունիս 25ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Նիզիէի ճամ֊բուն վրայ Շաթօ տը Պօըրկարի գեղեցիկ պուրակին մէջ, պաղ ջուրին մօտ:

Ծօխ պիւֆէ, հայկական համադամ ու֊տելիքներով՝ պատրաստուած Խաչուհի֊ներու կողմէ:

Հաճելի անակնկալներ, բարձրախօս:

(Անձրեւի պարագային Յուլիս 2ի Կի֊րակին):

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Խաչատուրեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց անդրանիկ զաւկին՝

ԳԷՈՐԳԻ

ծնունդը, 1972 Յունիս 15:

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կո֊միտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի ընկերները 23 Յունիս Ուրբաթ ե֊րեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւա֊քատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի պիտի ունենայ Յունիս 25ին, Կիրակի, ժամը 15–22 դպրոցի պարտէզին եւ նորակառոյց սրահին մէջ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ. ԵՐԳ, ՆՈՒԱԳ, ՊԱՐ

Ծախքերու մասնակցութիւն 5 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնսի – Փավիյոն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Նոր Սերունդը դաշտահանդէս մը կը կազմակերպէ Կի֊րակի 25 Յունիսին:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կիրակի, Յունիս 25 Պարգեւաբաշխու֊թիւն.

— Ժամը 11.30ին ամավերջի հանդի֊սաւոր պատարագ.

— Ժամը 13ին հացկերոյթ.

— Ժամը 15.30ին պարգեւաբաշխութիւն:

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ա֊մավերջի ճաշին, բարեհաճին տեղեկացնել Տեսչութեան. Հեռաձայն 027–18–28:

Ճաշագին 25 ֆրանք:

Տեղերը վերապահել մինչեւ Յունիս 22

ՋԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԾՈՎԱՓ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը, համաձայն ընդհանուրի փափաքին, կը կազմակերպէ Բ. զբօսա֊պտոյտ մը 2 Յուլիսին դէպի Տօվիլ–Թրու֊վիլ:

Այժմէն արձանագրուիլ Տիկին Թադէոս֊եանի մօտ 878–27–35 կամ Տիկին Ուզուն֊եանի մօտ 254–17–74:

Երթուդարձ 25 ֆր. — կէս գին 10 տա֊րեկանէն վար երախաներու համար:

Մեկնում՝ Սքուառ Մոնթոլոնէն առա֊ւօտեան ժամը 7.30ին: Կը խնդրուի ճըշ֊դապահ ըլլալ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ՊԱՆԵԷՕ–ՔԱՇԱՆԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻՆ

Կիրակի 25 Յունիս ժամը 15ին, քաղա֊քապետութեան Շարլ–Միշէլ սրահին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապե֊տական Պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Ներկայացում, երգ, պար, արտասա֊նութիւն եւ անակնկալներ, ղեկավարու֊թեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հոփսիմէ Պալըգճեանի:

Կը ներկայացուի «Տան մէջ եւ դպրոցը» մասնակցութեամբ բոլոր աշակերտնե֊րուն:

Կը խօսի Միհրան Մավեան:

Մուտքը 5 ֆրանք: Ապահովեցէք ձեր տոմսերը: Հանդէսը կը սկսի ճիշդ ժա֊մուն:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մեթ֊րօ Պանեէօ, եւ օթոպիւս Փորթ տ'Օռ֊լէանէն 197 Արէ – Պանեէօ:

ՄԵՐ ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

24–25 Յունիս Լիւքսանպուրկ եւ Գեր֊մանիա պտոյտ գեղեցիկ շոգենաւով մը Մօզէլ գետին վրայ երկու օր, պանդոկ, ճաշ եւ պտոյտը ամէնը մէջը 139 ֆր.:

×

14–15–16 Յուլիս Զուիցերիա Նէօշաթէլ գետափի քաղաք մը լիճին վրայ. շատ մը տեսարժէք տեղեր պիտի այցելէք. երեք օր պանդոկ, ճաշ, եւայլն:

Գին՝ 195 ֆր. ամէն ծախքերը մէջը:

×

2էն 20 Օգոստոս, օդափոխութիւն Աւստրիա – Սան Եոհան եւ Փօնկաօ, հրապուրիչ երկիր մը օդասուն 600 մեթր բարձր. շատ մը տեսարժան վայրեր:

750 ֆր.:

Ամէն մանրամասն տեղեկութիւն կը տրուին Պր. Ճէզիրեանի կողմէ՝

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ԵՐԿՈՒ ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ
17 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԳԻՆ 2.500 ՖՐ.

ԱՅԺՄԷՆ ԻՍԿ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԵՐԵՔ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ

12 ՅՈՒԼԻՍ — 4 ՕԳՈՍՏՈՍ — 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Երդ ու դարձ օդանաւով: ԵՐԿՈՒ ՀՈԳԻՆՈՑ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, ԼՈ֊ԳԱՐԱՆՈՎ, «Արմենիա»ի կամ «Անի»ի մէջ: Նախաճաշ, ճաշ, ընթրիք, բազմաթիւ շրջապտոյտներ

Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS, 22 Rue du 4-Septembre, Paris (2e) — Tél. 742-77-40

ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. Ունճեանի, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. Ալիքսանեանի՝
11, Rue du Bassin, St. Julien — Tél. 51-74-90 — 66-38-92
ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ Ն. Գասպարեանի — ԼԻՈՆ՝ Պալեանի — ՏԷՍԻՆ՝ Կ. Գարայեանի
ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ Յ. Պօյաճեանի

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Միջին տարիքի հայ խոհարար մը, հայկ. հաստատութեան մը համար: Ներ֊կայանալ «Յառաջ»ի վարչութեան:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 ֆր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 ֆր. 7էն պակաս՝ 32 ֆր.

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: Ճամբորդութիւնը՝ օթոքառով Փարիզէն:

le CLUB des JEUNES de L'UGAB

Organise un voyage d'été

en ARMENIE

du 7 au 25 Août avec une extension en GEORGIE

Vol PARIS - EREVAN direct, séjour en pension complète à l'Hôtel ANI (1ère classe) en plein centre de la ville

Prix tout compris comprenant les excursions en ARMENIE et en GEORGIE 2000 Frs.

Renseignements — U. G. A. B. Club des Jeunes, 11 Square Alboni — Paris (16e)
Tél. : TRO. 03-18

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
21
ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI
21 JUIN
1972

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le Numéro 0,70 F.

48րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.445

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris 9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731
— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.

48e ANNÉE — N° 12.445

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցական տարեշրջանը կը մօտենայ իր վախճանին:

Մեր զոյգ վարժարանները — Սամուէլ Մուրատեան ու Դպրոցասիրացը — իրենց ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը կը կատարեն նոյն օրը, — յառաջիկայ Կիրակի, Յունիս 25ին:

Հայկական կազմակերպութեանց շարքին ամէնէն հինն ու տեւականն ըլլալու պատիւը կը վիճակի Դպրոցասէր Տիկնանց Միութեան:

Անցեալ դարու վաթսունական թուականներուն, Ազգային Սահմանադրութեան շնորհիւ Պոլսոյ մէջ սկիզբ առաւ զարթօնքի փայլուն շրջան մը՝ գրական, կրթական, գեղարուեստական ու մշակութային գետնի վրայ:

Հրապարակ եկան գրագէտներ ու բանաստեղծներ, որոնք հայրենասիրական շունչ մը ներարկեցին սուլթաններու բռնակալ վարչաձեւին տակ տուայտող Հայերու հոգիին մէջ:

Կազմուեցան զանազան համազգային ընկերութիւններ, գլխաւոր նպատակ ունենալով դպրոցներ բանալ օսմանեան հայրաքաղաքին, մանաւանդ գաւառի մէջ՝ լուսաւորեալ եւ ուսեալ սերունդներ պատրաստելու համար:

Ասոնցմէ ամէնէն աւելի ամուր հիմերու վրայ դրուածը հանդիսացաւ Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերութիւնը, որ կեանքի կոչուեցաւ 1879ին:

Ուրեմն 93 տարեկան է այսօր Դպրոցասէրը, որ իր բեղուն գործունէութեան 43 տարիները ապրեցաւ Պոլսոյ մէջ: 1922ի ահաւոր խորշակը զինքն ալ գաղթական դարձուց: Ու ահա՛ կէս դարէ ի վեր անիկա քաջարար կուրծք կուտայ տարագրութեան ամէն կարգի անխուսափելի դժուարութեանց:

Դպրոցասէրը հիմնուած էր՝ նպատակ ունենալով ուսուցչուհիներ պատրաստել գաւառներու համար, ուր ա՛յնքան անհրաժեշտութիւն կար կրթական մշակներու:

Բազմաթիւ Հայուհիներ գաւառէն Պոլիս գացին Դպրոցասիրացի վարժարանին մէջ ուսում առնելու եւ իրենց ծննդավայրի դպրոցներուն մէջ ուսուցչուհի դառնալու համար: Պոլսեցի աշակերտուհիներ ալ աղջկանց այս վարժարանն աւարտելով նուիրուեցան կրթական ասպարէզին, հայրենասիրաբար:

Իզմիրի 1922 Սեպտեմբերի մեծ աղէտէն ետք, Դպրոցասէրի 90 աշակերտուհիները փոխադրուեցան Սելանիկ, յետոյ՝ Մարսէյլ:

1928ին է, որ Դպրոցասիրացը վերջնապէս փոխադրուեցաւ Փարիզ ու հաստատուեցաւ Ռէնսիի ներկայ շէնքը, Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյց ամերիկեան ընկերութեան յանձնած 350 աշակերտուհիներով, գրեթէ որբ՝ բոլորն ալ:

Տարիներու ընթացքին որբուհիներու թիւը հետզհետէ պակսեցաւ: Վարժարանը օժտուեցաւ Հայ եւ Ֆրանսացի մանկավարժներէ բաղկացած ուսուցչական կազմով մը եւ շրջանաւարտներ տուաւ մինչեւ 1939: Պատերազմի տեւողութեան որբ քսան աշակերտուհիներ մնացին դպրոցը, յաճախելով տեղւոյն Ֆրանսական վարժարանը, Դպրոցասէրի մէջ միայն հայերէն ուսանելով:

1946ին վարժարանը Ֆրանսական լիսէի աստիճանին բարձրանալու իրաւունք ստացաւ: Սակայն առիթ չունեցաւ օգտուելու այդ իրաւունքէն: Աշակերտուհիները Գ. դասարանէն վերջ կը հեռանան Դպրոցասէրէն: Իսկ անոնք, որ կ'ուզեն շարունակել, իբրեւ գիշերօթիկ կը մնան վարժարանին մէջ եւ ցերեկին կը յաճախեն Ֆրանսական լիսէ: Ներկայ տարեշրջանին չորս աշակերտուհիներ կան այս պայմաններուն մէջ:

Խնամակալ մարմին մը կը վարէ դպրոցի մատակարարական ու վարչական գործերով: Գլխաւոր աշխատանքները ծանրացած են վարժարանի տեսչուհի եւ մատակարարուհի երկու Հայուհիներու ուսերուն:

Զանազան միութիւններ աշակերտուհիներ կը պահեն վարժարանին մէջ, որուն եկամուտի գլխաւոր աղբիւրը կը կազմեն կրթաթոշակները: Ելեւմուտքի բացը գոցելու համար տարին քանի մը անգամ կը կազմակերպեն հասութաբեր ձեռնարկներ:

Վարժարանի շէնքը Դպրոցասէրին նուիրած էր Տիգրան Խան Քէլէկեան 1932ին: Ուրիշ բարերարներ իրենց նուիրատուութիւններով վարժարանը օժտեցին հանգստաւէտութեան արդիական պայմաններով:

Վերջերս կազմուած Յանձնախումբ մը յաջողեցաւ վարժարանը ի վերջոյ օժտել գեղեցիկ հանդիսասրահով մը, որուն բացումը կատարուեցաւ Յունիս 15ին: Այդ առթիւ բազմաթիւ հանդիսականներ կարեւոր նուիրատուութիւններ ըրին, յանձն առնելով ամէն տարի նոյնքան գումարներ տալու, որպէսզի Դպրոցասէրը հնարաւորութիւնն ունենայ աւելի լաւ պայմաններ ապահովելու իր աշակերտուհիներուն, — վաղուան հայ մայրերուն:

Շնորհաւորութեան արժանի են Դըպրոցասէրի ներքին վարչական – տնտեսական ու կրթական աշխատանքները ձեռնհասօրէն տանող զոյգ մը Հայուհիները, ինչպէս նաեւ Խնամակալութեան անձնուէր անդամուհիները, որոնք հակառակ ամէն օր աճող դժուարութեանց, կանգուն կը պահեն գրեթէ դարաւոր կրթական այս հիմնարկութիւնը:

Հարուստ չեն մեր զոյգ վարժարանները: Եկամուտի հաստատուն աղբիւրներ չունին: Իւրաքանչիւր Հայու հայրենասիրական պարտականութիւնն է ամէն կերպով աջակցիլ անոնց, որպէսզի այս հիւրընկալ հողին վրայ Հայ պահուին մեր զաւակները:

Գուրգուրա՛նք մեր լոյսի փարոսներուն վրայ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ ԹԱԳՈՒՀԻՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հոլանտայի Թագուհին արժանի շուքով ընդունուեցաւ Ֆրանսայի Նախագահին եւ իր կնոջ կողմէ Օրլիի մէջ: Ժիւլիանա Թագուհին եւ իր ամուսինը՝ իշխան Պերնհարտ Թնդանօթի 101 աւանդական հարուածներով ընդունուեցան, եւ պատուոյ ջոկատի բարեւէն ետք, Ժորժ Փոմփիտու բարի գալուստի իր խօսքը արտասանեց: Նախագահը իր խօսքին մէջ յայտնեց, թէ Ֆրանսա կը գնահատէ Հոլանտան, որ լուրջ գործակից մըն է Եւրոպայի միութեան կերտումի գործին մէջ. «Այսօր, որ նոր հեռանկարներ կը բացուին մեր առջեւ, վստահութեամբ յոյս կը դնենք ձեր երկրին վրայ՝ համագործակցութեան ճամբուն մէջ»:

Թագուհին, իր կարգին, նկատել տըւաւ, թէ Լահէյի եւ Փարիզի միջեւ ինկած ճամբան այժմ աւելի կարճ է դարձած եւ ասիկա ոչ միայն անոր համար, որ թեքնիք գետնի վրայ երկու երկիրները աւելի են մօտեցած իրարու, այլ նաեւ անոր համար, որ 15 տարուան ջանադիր աշխատանք մը կատարուած է կողք կողքի եւ միատեղ:

Թագուհին Թռանով Էնվալիտ փոխադրուեցաւ եւ ապա կառքով Էլիզէ:

Սահմանադրական օրէնքով Հոլանտայի Թագուհին չի կրնար քաղաքական բնոյթի խօսակցութիւններ ունենալ, այսուհանդերձ, Էլիզէի մէջ տրուած ընդունելութեան ընթացքին ան յայտնեց իր երկրին տեսակէտը Եւրոպայի մասին, որ չի համապատասխաներ Փարիզի տեսակէտին:

Արդէն Նախագահ Փոմփիտու իր խօսքին մէջ «անհաւանական» նկատեց համաձայնութիւն մը, ուր ընդհանուր շըրջագիծի մը մէջ պիտի կորսուէր երկիրներու «անհատականութիւնը», «հոգին»: Այսուհանդերձ, ան իր համոզումը յայտնեց, որ բոլորն ալ համաձայն են ազատ, խաղաղ եւ անկախ Եւրոպա մը հիմնելու տեսակէտին: Ցորչափ նպատակակէտը կը մնայ հասարակաց, կարելի կ'ըլլայ միջոցներ գտնելու հասնելու համար այդ նպատակին:

Թագուհին յիշեցուց Լահէյի տեսակէտը, այն թէ Եւրոպայի Միութեան կերտումի ընթացքին պէտք չէ մոռնալ, որ թէ՛ անկարելի եւ թէ անըղձալի է նման լայն համագործակցութիւն մը ստեղծել առանց «մեր անդրատլանտեան դաշնակիցներուն», այլ խօսքով՝ Մ. Նահանգներու:

Այսպէս Ֆրանսա կը ձգտի ստեղծել «Անկախ» եւ «Ազատ Եւրոպա» մը, մինչ Հոլանտա կ'ուզէ աւելին՝ համագործակցութիւն, անշուշտ, սերտ իմաստով, Մ. Նահանգներու հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌՔԵՐՈՒ գինը պիտի բարձրանայ ի մօտոյ 2 առ հարիւր համեմատութեամբ Յուլիս կամ Սեպտեմբեր մէկէն, ըստ ցուցանիշերուն:

ՅՈՒՆԻՍ 23ի գործադուլը կրնայ անախորժ հետեւանքներ ունենալ հակառակ նախատեսուածին: Այսպէս ելեկտրական հոսանքը կրնայ կտրուիլ առաւօտեան 5էն 10: Թղթատարն ալ 24 ժամուան գործադուլ պիտի ընէ զատումի կեդրոններուն մէջ: Գործադուլին պատճառը կը մնայ ամսական աշխատավարձքի նուազագոյնը՝ 1000 ֆրանք:

ԱՇԽԱՐՀԻ մէջ շատ քիչ օդանաւ կար Երկուշաբթի օր, ուր օդաչուներու Միջազգային Սենտիքան գործադուլ որոշած էր: Շարժումին չմասնակցեցան սակայն Միացեալ Նահանգները (երկու ընկերութիւնները Ուաշինկթընի՝ Վերաքննիչ Ատեանի դիմած էին որ գործադուլի արգելքի վճիռ արձակեց), արաբական երկիրները, Ճափոն, Աւստրալիա: Գլխաւորաբար արեւմտեան Եւրոպան էր եւ Իսրայէլ որ գործադրեցին որոշումը: Ծանօթ է որ օդաչուները կը բողոքեն ապահովութեան անբաւարար միջոցներու դէմ, ահաբեկումներու պարագային:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Պաշտպանութեան փոխ-նախարարը՝ Զօր. Սերժ Մարխախին, մեռած է առջի օր: Զօրավարը 61 տարեկան էր:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարարը Վիէննա պիտի այցելէ Յունիս 29ին եւ 30ին: Այցելութեան հրաւէրը եկած է Աւստրիոյ Արտաքին նախարարէն:

ՔԱՄՊՈՃԻ գահազուրկ իշխանը Սիհանուք Ռումանիա ժամանեց պաշտօնական այցելութեան: Իշխան Սիհանուք առանձին կառավարութիւն կազմած է Փեքինի մէջ: Մոսկուա կը շարունակէ անտեսել զայն եւ ճանչնալ Փնոմ-Փէնի կառավարութիւնը: Ռումանիա, ի տարբերութիւն Խորհ. Միութեան, կը ճանչնայ Սիհանուքի Խմեր կառավարութիւնը:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԵՂԱՆԱԿԸ

Ամառը պաշտօնապէս կը սկսի Յունիս 21ին: Տարբեր կը գտնեն Ռուսերը սակայն. անոնք Յունիս մէկը կը նկատեն ամառնային եղանակի սկիզբը: Ասիկա թերեւս այն պատճառով, որ անոնք ուրիշներէ աւելի երկար կը սպասեն տաք հաճելի օդի երեւումին: Այս եղանակը տաք երկիրներու ժողովուրդներու համար գարնան հետ կը բաղդատուի, բայց Մոսկուացիները, որոնք հիւսիսի բնակիչ են, չեն վարանիր գետի մէջ լողալու, երբ ջերմաստիճանը 20-21ի կը հասնի:

Մայիսին Մոսկուա դեռ ամպոտ եւ անհրապոյր քաղաք մըն էր, իսկ այժմ ան արդէն կանաչութեամբ ողողուած է: Վեց ամսուան ձմեռէ մը ետք՝ կանաչութեան ծաղկումը կրկնակ հաճելի է, քաղաքը կը դառնայ հրապուրիչ: Ամառուան երեւումը մտածել կուտայ մարդոց արձակուրդի պատրաստուիլ: Անոնք ընդհանրապէս մէկ ամսուան արձակուրդ ունին, եւ մեծաւ մասամբ կը սիրեն իրենց հանգիստի օրերը անցընել բնութեան գոգին: Ասիկա կ'ենթադրէ օգտուիլ «հանգստեան տուն»երէ: Ռուսերու կեանքին մէջ այս տուները կարեւոր տեղ կը գրաւեն՝ կապուած ըլլալով իրենց գործատուներուն, գրասենեակներուն կամ առանձին ձեռնարկութիւններուն: Միայն անոնց պաշտօնէութիւնն է, որ կրնայ օգտուիլ այդ տուներէն: Անշուշտ կան պանդոկներ օդափոխութեան կեդրոններու մէջ, սակայն տեղերը խիստ սահմանափակ են:

Փոքր թիւ կը ներկայացնեն այն քաղաքացիները, որոնք հնարաւորութիւն ունին ամառը անցընելու իրենց տաչաներուն մէջ, քաղաքին շրջակայքը: Տաչան կրնայ մէկ սենեակէ բաղկանալ, կամ կանոնաւոր առանձնատուն մը ըլլալ: Ասոնք կը գտնուին Մոսկուայի շրջակայքը՝ «տաչաներու գօտիներու» մէջ: Առանձնաշնորհեալներ տաչաներ ունին Խրիմի մէջ կամ Սեւ ծովի ափին:

Կուսակցականները, այն ալ բարձր դասի, այս տեսակ տաչաներ ունին: Օրինակ, անոնցմէ ամէնէն շքեղը Եալթայի մօտերը կը պատկանի Պիոտր Շելեստի, Ուկրանիոյ Համայնավար կուսակցութեան նախկին առաջնորդը (վերջերս ան պաշտօնազրկուեցաւ): Շելեստ իր տաչան շինեց 1960ին, երբ Եալթայի շրջանը կցուեցաւ Ուկրանիոյ: Ապարանքը պարըսպատուեցաւ բարձր պատերով, որոնք անհատական սեփականութիւն դարձուցին փաստօրէն ծովափն ալ, մէկ քիլոմեթր երկարութեամբ: Պահակներ աչալուրջ կը հսկեն, որպէսզի ոեւէ մէկը չմօտենայ ապարանքին:

Շատեր տաչաներ կը վարձեն գարունէն սկսեալ: Ասոնց վարձքը խորհրդային մակարդակով բաւական սուղ է՝ 300էն մինչեւ 500 րուբլի համեստ տաչայի մը համար: Հանգստեան տուներէն շատեր թոյլ չեն տար ծնողքներուն իրենց երախաներով հաստատուելու հոն: Միլիոնաւոր երախաներ ամառը կ'անցընեն իրենց ծնողքներէն հեռու, առանձին կայաններու մէջ: Ծնողքներուն թոյլատրուած է շաբաթը մէկ այցելութիւն:

Թ. Ա. Թ.

ԴԱՐՁԵԱԼ ԿԸ ԳՈՁԵՆՔ…

« Վերադարձէք հին ուղղագրութեան » գոչած էինք մեր նախորդ տեսութեան մէջ: Դարձեալ կը գոչենք. վերադարձէ՛ք հին ուղղագրութեան:

Կարմիր յեղափոխութեան առաջին օրերու յորձանքին մէջ, հինը քանդելու եւ նորը կառուցանելու մոլուցքով, ուզեցին փոխել, եթէ ոչ քանդել, Մեսրոպակերտ ուղղագրութիւնը, որ գլուխ-գործոց մըն է, իր տեսակին մէջ, ըստ վկայութեան թէ՛ Արեւմուտքի եւ թէ Արեւելքի ամենամեծ լեզուագէտներուն:

Եթէ կար հին կառուցուածք մը, որուն պէտք էր խնայուէր ոչ թէ քանդումը, այլ փոփոխութիւնն իսկ, այդ հոյակապ, Մեսրոպակերտ ուղղագրութիւնն է:

Հինը, այս պարագային, աւելի գեղեցիկ է՝ քան նորը: Հինը աւելի տրամաբանական է՝ քան նորը:

Հայկական այբբենարանէն վտարեցին «է» ձայնաւորը, յոյժ կարեւոր: Վտարեցին նաեւ «Օ» ձայնաւորը, որ թէպէտ յետագային ներմուծուեցաւ հայկական այբբենարանին մէջ, այսուհանդերձ նմանապէս յոյժ կարեւոր է, քանի որ կը համապատասխանէ «ԱՒ» երկգիրին:

Գրեցին հառաջ փոխանակ գրելու յառաջ, գրեցին գյուղ, յարություն, փոխանակ գրելու գիւղ, յարութիւն: Գրեցին զինվոր, փոխանակ գրելու զինուոր:

Անընդունելի փոփոխութիւններ, ինչ կ՚ըսենք, սխալներ անհեթեթ, արտառոց:

Եւ այդ անհեթեթ, արտառոց ուղղագրութեամբ կը հրատարակեն ոչ միայն Հայրենի տաղանդաւոր գրողներու երկերը, այլեւ երկերը տարագիր Հայ գրողներու:

Նոյնիսկ դասական երկերը կը թարգմանեն ու կը հրամցնեն այլանդակ ուղղագրութեամբ:

Արտասահմանեան հայկական ակումբները ողողուած են Հայաստանէն եկած գրքերով եւ թերթերով: Ուրախ ենք չա՛տ: Բայց այդ գրքերն ու թերթերը — բացի քանի մը դասագրքերէ՝ արեւմտահայերէն — բոլորն ալ կուգան նոր ուղղագրութեամբ:

Չեն կարդացուիր կամ դժուարաւ կը կարդացուին:

Երկար ատեն Մանուկ Աբեղեան, հռչականուն հայագէտ – գրականագէտը, խարանուեցաւ, որպէս նորարար, այսինքն որպէս հեղինակը՝ նոր ուղղագրութեան:

Արեւմուտքի մէջ ապացուցուեցաւ թէ Մանուկ Աբեղեան յանցաւոր չէր: Յանցաւոր էին քանի մը մոլեռանդ քաղաքագէտներ:

Վերադարձէ՛ք հին ուղղագրութեան: Քաղաքագիտութիւնը գործ չունի բանասիրութեան հետ:

Հ. Ք.

Խմբագրական «Մասիս»ի

ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Բժշկութեան պատմագրութեան հիմը Հայաստանի մէջ, նոր ժամանակաշրջանին, առանց չափազանցութեան հաստատուեցաւ Ակադ. Լեւոն Յովհաննիսեանի կողմէ, երբ ան լոյս ընծայեց հինգ հատորներէ բաղկացած մեծարժէք աշխատութիւն մը՝ «Բժշկութեան պատմութիւնը Հայաստանում»: Անոր ամէնէն կարեւոր ծառայութիւնը այն եղաւ, որ ան յաջողեցաւ ցոյց տալ հայ բժշկութեան ինքնատիպ նկարագիրը: Ուրիշներ՝ ինչպէս Պատմաճեան, Սիւքրեան եւայլն նախապէս կը պնդէին, թէ հայ բժշկութիւնը ամբողջովին «փոխ առած է» արաբ եւ հելլէն միտքերը:

Ակադ. Լ. Յովհաննիսեան տարիներու ընթացքին քայլ առ քայլ խորացուց, բազմաթիւ նոր փաստերով հարստացուց այս տեսակէտը, որ ուղեցոյց հանդիսացաւ հայ բժշկութեան պատմութեամբ զբաղողներու համար (Գ. Յարութիւնեան, Ս. Կծոյեան, Խ. Մելիք-Փարսադանեան, Ս. Լալայեան եւ ուրիշներ), հոգեբուժութեան, վիրաբուժութեան, ջերմախտաբանութեան, բնախօսութեան եւ այլ բնագաւառներու մէջ անոնց կատարած պրպտումները հաստատեցին իրողութիւնը:

Երկար տարիներ, հայ բժշկութեան պատմութեան ուսումնասիրութեան գործին մէջ ուշագրաւ աշխատանք կատարած է Փրոֆ. Արծրուն Կծոյեան: Ան գրած է գիտական աշխատութիւններ, որոնք հիմնականին մէջ կը վերաբերին աւատապետական շրջանի Հայաստանի բժշկութեան: Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիան լոյս է ընծայած միջնադարու ականաւոր բժշկապետ Գրիգորիսի աշխատութիւնը՝ մեկնաբանութեամբ Ա. Կծոյեանի:

Հայ բժշկութեան պատմութեամբ կը զբաղի նաեւ Ալ. Լալայեան: Դիւանական նիւթերու ուսումնասիրութեամբ, ինչպէս նաեւ պարբերական մամուլի քննութեամբ կարողացաւ ցոյց տալ, թէ պաւլովեան տեսութիւնը ինչ չափով տարածուած եւ գնահատուած էր անցեալին Հայաստանի մէջ: Երկար տարիներ պրպտելով Մոսկուայի, Լենինգրադի, Երեւանի եւ այլ քաղաքներու դիւանները, ուսումնասիրելով մամուլի մէջ լոյս տեսած գրութիւնները, Ս. Լալայեան շատ հարուստ նիւթեր է հաւաքած, որոնք կ՚արտացոլեն հայ բժշկութեան աւելի քան 140 տարուան պատմութեան շատ կարեւոր հարցեր:

Գ. Յարութիւնեան հանգամանօրէն ուսումնասիրած է մանկաբարձութեան պատմութիւնը Հայաստանի մէջ՝ հնագոյն ժամանակներէն մինչեւ հիմա: Ան հաստատեց, որ միջնադարեան Հայաստանի ծանօթ եղած է կիներու բնախօսական կազմութիւնը, անոնց օրգանները: Կը կիրարկուէին բուժման եղանակներ (կեսարեան գործողութիւնը, պտղաշրջում, պտղահատում եւայլն):

Հետաքրքրական է նաեւ Խաչիկ Բադալեանի «Ատամնաբուժութիւնը Հայաստանում հնագոյն ժամանակներից մինչեւ մեր օրերը» աշխատութիւնը, ուր փաստերու հարուստ նիւթերու հիման վրայ բացայայտուած են հայ բժշկութեան հայեացքները ատամնաբուժական հարցերու մէջ, ինչպէս նաեւ անոնց գործնական կիրարկումը բժշկութեան մէջ՝ հնագոյն ժամանակներէն սկսեալ:

Դատաբժշկական պատմութեան հարցեր ուսումնասիրած է Երուանդ Մանուկեան աշխատութեան մը մէջ, որ կը կրէ «Դատաբժշկութեան պատմութեան հարցի շուրջը Հայաստանում՝ հին ժամանակներից մինչեւ մեր օրերը» խորագիրը:

Վերջին քառասնամեակին հայ վիրաբոյժները հրատարակած են աւելի քան 700 ուսումնասիրութիւններ, դասագրքեր:

Առողջապահական գիտութիւններու պատմութեան հարցերու վերաբերեալ շարք մը արժէքաւոր ուսումնասիրութիւններու հեղինակ է Ակադ. Լեւոն Յարութիւնեան: Առանձնապէս շահեկան է այն աշխատութիւնը, ուր կը ներկայացուին Հայերու ճաշերը, անոնց սնունդի առանձնայատկութիւնները կապուած պատմական, աշխարհագրական, կլիմայական եւ ընկերային պայմաններուն: Արժէքաւոր է նաեւ Լեւոն Յարութիւնեանի մէկ ուրիշ ուսումնասիրութիւնը, որ կը վերաբերի Հայաստանի բնակավայրերու ջրամատակարարումի պատմութեան:

Պէտք է անպայման յիշատակել բազմավաստակ կենսաբան Փրոֆ. Աւետիք Տէր-Պօղոսեանի «Կենսաբանական մտքի զարգացումը Հայաստանում, հնագոյն ժամանակներից մինչեւ ԺԸ. դար» մեծարժէք աշխատութիւնը:

Ռ. ՓԱՐՍԱԴԱՆԵԱՆ

ՃՇՏՈՒՄ.— Դուրեանի նուիրուած երեկոյթին արտասանած է նաեւ Պ. Կարօ Թոսունեան, երկու բանաստեղծութիւն տարաբախտ քերթողէն:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ (Յառաջ).— Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան Տէսինի եւ Վիէնի մասնաճիւղերը պարտականութիւն կը նկատեն ամէն տարի միասնաբար կազմակերպելու Վասպուրականի հերոսամարտին տօնակատարութիւնը: Անդամները, թէեւ մեծամասնութեամբ երիտասարդներ են, սակայն, անոնք կը շարունակեն պահել իրենց ծնողքներէն ժառանգած հայրենի բարքերն ու հայրենասիրութիւնը:

Կիրակի, Յունիս 11ին տօնուեցաւ հերոսամարտի 57րդ տարեդարձը, մասնակցութեամբ Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան Կեդր. Վարչութեան եւ Լիոնի շուրջ բնակող հայրենակիցներու:

Առաւօտուն Միութեան կողմէ ծաղկեպսակ մը զետեղուեցաւ Մեծ Եղեռնի նահատակներու յուշարձանին առջեւ, Կեդր. Վարչութեան նախագահ Պր. Պանիկեանի եւ Պր. Վիքթոր Կարտոնի ներկայութեամբ:

Կէսօրին պատրաստուած էր գինեձօն մը ի պատիւ Տէսինի քաղաքապետ Պր. Փիէր Մութէնի, իբրեւ պատուոյ նախագահ օրուան հանդիսութեան:

Մասնաճիւղի կողմէ Տիկին Ռոզ Կաւէլ – Աբրահամեան ֆրանսերէն գեղեցիկ ուղերձով մը երախտագիտութիւն յայտնեց Պր. քաղաքապետին, Հայերու հանդէպ իր ցոյց տուած բարեացակամ ու սիրալիր վարմունքին համար:

Կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին քաղաքապետարանի սրահը լեցուած էր ամէն կողմէ եկած հայրենակիցներով: Սեղանները գրաւուած էին ամբողջութեամբ:

Օրուան նախագահ Տիկ. Ռոզ Կաւէլ – Աբրահամեան բանալով հանդէսը, ամփոփ գրութեամբ մը փառաբանեց հերոսամարտը կերտող Վասպուրականի ժողովուրդն ու ղեկավարութիւնը:

Մարսիլիոյ երիտասարդներու երգեցիկ խումբին երգած Մարսէյեզը եւ Կռուեցէ՛ք տղերք ունկնդրուեցան յոտնկայս:

Ապա մէկ վայրկեանի լռութեամբ յարգուեցաւ հերոսամարտի հերոսներուն յիշատակը:

Գեղարուեստական յայտագիրը սկսաւ երիտասարդ Աւագ Պապեանի (Մարսէյլէն) գլացումով կատարած արտասանութեամբ: Մեներգեց Տիկին Տէր-Կարապետեան (Մարսէյլ) ջերմապէս գնահատուելով: Փոքրիկներ Սեդա եւ Մառի Նաճարեան (Տէսին) հակառակ իրենց տարիքին, մաքուր առոգանութեամբ ու անսխալ՝ կատարեցին թատերախաղի մը մէկ տեսարանը, արժանանալով ծափերու: Փոքրիկն Քրիստիան Կէօրկէրեան (Մարսէյլ) համարձակօրէն երգեց քանի

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Այգու ներքեւում, երկու քայլի վրայ՝ քաղաքն էր: Խճուղու մի կարճ լայն կտոր այգու մօտից իջնում էր դէպի մի փողոց եւ միանում դրան: Այնուհետեւ, հեռու, շատ հեռու, փռուած էր քաղաքը կէսօրի արեւի տակ՝ լուսամուտների պսպղացող ապակիներով, եկեղեցիների ոսկեփայլ խաչերով եւ նեղլիկ ու բարձրահասակ բարդիների սրածայր գագաթներով…

Իւրաքանչիւր Կիրակի, վաղ առաւօտից սկսած, քաղաքի բոլոր կողմերից դէպի Ջիթողցոնց Ջաբոր էին սլանում կառքերը: Դա քաղաքի այն զբօսավայրն էր, ուր գնում էին ոչ թէ խնջոյք անող տղամարդիկ կամ սէր անող զոյգեր, այլ բնակիչներն իրենց ողջ ընտանիքներով: Կառքերում նրանք տանում էին ինքնաեռներ, թէյի եւ ճաշի պարագաներ, ուտելիք: Ճիշդ է, տանում էին նաեւ խմիչք, գնում էին նաեւ դաւուլ-զուռնայի խմբեր եւ սազանդարներ, սակայն կանանց ու երեխաների ներկայութիւնը չափաւոր եւ զուսպ էր դարձնում գինարբուքն այդ այգում:

Սլանալով քաղաքի բոլոր կողմերից, կառքերը դէպի այդ այգին տանող վերջին փողոցում վերածւում էին համարեա անընդհատ մի հոսանքի: Արեւափայլ սպիտակ փոշին բարձրանում էր քառասմբակող ձիերի ոտքերի եւ անիւների տակից, որ ունէին կարմիր ներկած փայտէ կամ պսպղուն նիկելած շառաւիղները: Փողոցը լցւում էր զուարթ մտրակող եւ իրար հետ մրցող կառապանների ուրախ կանչերով եւ կառքերում նստածների ծիծաղ ու զրոյցով…

Կէսօրին մօտ համարեա դադարում էր ընտանիքներին այգի տարած եւ դատարկ վերադարձող կառքերի հոսանքը: Քաղաքը դատարկ էր լինում, իսկ այգում տիրում էր ուրախ բազմամարդութիւն…

Խաղաղ եւ գեղեցիկ ծառաստան էր այգին, դիւթիչ եւ հիանալի վարդաստան: Բայց ծառերն այնտեղ հաստաբուն չէին եւ ստուերախիտ, վարդերը համատարած չէին եւ առատ: Ընդհակառակն, արեւոտ եւ զուարթ էր այգին, նօսրատերեւ մատղաշ ծառերն այնտեղ կանգնած էին առանձին-առանձին, վարդի թփերը դրանց միջեւ կանգնած էին կարճ շարքերով կամ փոքրիկ խմբերով, իսկ արձակ տարածութիւնները ծառերի եւ թփերի միջեւ՝ ծածկուած էին ցածրիկ, բայց խիտ կանաչով:

Մի փոքրիկ, գեղեցիկ տնակ կար այգու կենտրոնում՝ մեծ ծառերի ստուերով շրջապատուած: Տնակի առջեւում, տնակից աւելի մեծ, մի քառակուսի աւազան կար, որը, կենտրոնից բխող շատրուանի փոխարէն, ունէր պռունգներից մէկի վրայ կանգնած աղբիւրաքար, որի փայլուն խողովակից ջուրն արծաթափայլ կամարով իջնում էր աւազան՝ իր անկման տեղի շուրջը գոյացնելով նեղ, յետոյ աւելի եւ աւելի լայն, բայց հետզհետէ հանդչող օղակներ: Աւազանի միւս պռունգին, աղբիւրաքարի դիմաց, քարէ մի քանի աստիճաններ իջնում էին դէպի ջուրը: Աստիճաններից ներքեւինները ծածկուած էին ջրով, եւ դրանց վրայ, ջրի միջով, փայլում էին արեւի խոշոր բծերը: Հետզհետէ բարձրացող ջուրը թեթեւակի ճօճումով ելնում-իջնում էր մի աստիճանի վրայ՝ ճողփիւնով ապտակելով դրա մակերեսը:

Երիտասարդներն իրենց ընկերներով եւ աղջիկներն ընկերուհիներով, կանգնում էին վարդի ու եասամանի թփերով, նարդիզ ու մեխակ ծաղիկներով, սուսամբարի բուրաւէտ տերեւներով շրջապատուած եւ ծառերի մէջ կորած այդ տնակի մօտ, արեւոտ աւազանի եզրերին եւ երգում էին:

Իւրաքանչիւր ծառի ստուերում, խոտի կամ գորգերի վրայ, բարձիկներին ընկողմած կամ մէջքերը բարակ ծառաբներին յենած, նստում էին տղամարդիկ, կանայք: Ծառերի խայտաբղէտ ստուերների մէջ բացւում էին սպիտակ սփռոցներ, որոնք իսկոյն ծածկւում էին ուտելիքներով լի ափսէների, շշերի, լաւաշի, կանաչու, համեմունքի տակ: Իւրաքանչիւր թփի մօտ, առանց ծխի, փայլում էին խորովածի ածուխների կրակները, պսպղում էր արծաթագոյն կամ ոսկեգոյն ինքնաեռը, իսկ աղբիւրի աւազանի մէջ, զամբիւղներով, զովանում էին խմիչքի շշերը: Ամէն կողմից, հեռու եւ մօտ, լսւում էին դաւուլ-զուռնայի ձայներ՝ զուսպ, կամացուկ, իրար չխանգարող, զբօսավայրի խաղաղ բնոյթին համեմատ:

Եւ միայն այգու մի եզրին, անպատուանդան, ուղղակի գետնի վրայ, դրուած էր փայլուն սեւ մարմարից մի քառանկիւնի շիրմաքար: Դրա գլխավերեւում կանգնած մեծ ուռենին դրա վրայ կախել էր իր ստուերը՝ կիսով չափ մթագնելով այն եւ իր ճիւղերն արտացոլելով դրա սեւ հայելու մէջ, մինչդեռ միւս կէսի վրայ տիրապետում էր ջերմ արեւը:

(55 – Շար.)

մը ժողովրդական երգեր՝ ծափահարուելով: Իսկ Տիկին Ալիս Ալթունեան-Գալուստեան (Վիէննէն) որ ծանօթ է շրջանիս բեմերուն, իր քաղցր ու փարթամ ձայնով երգեց երեք երգեր խլելով կրկնակ ծափեր:

Ապա, բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօս Դր. Վիքթոր Կատոտն, որ երկար բանախօսութեամբ մը նախ վերլուծեց Թուրքիոյ վիճակը սուլթանական վարչաձեւի տակ, որ տնտեսապէս քայքայուած, կը տուայտէր ներքին խլրտումներու, դժգոհութեանց, եւրոպական աշխարհակալ Պետութիւններու մրցակցութեան եւ գործադրած ճնշումներու հետեւանքով: «Հիւանդ» մարդն էր որ այլացեղ ու այլակրօն ժողովուրդներու խառնակոյտ հսկայ կայսրութիւն մը կը ճգնէր կառավարել: Յետոյ պետական ղեկը կ'անցնի Երիտասարդ Թուրքերու ձեռքը, որոնք կը հետապնդէին համաթուրանական նպատակներ, եւ որոնց իրականացման խոչընդոտ կը նկատուէին Հայերը: 1914ին Թուրքիա կը զինակցի Գերմանիոյ հետ: Պատեհ առիթ մըն էր Հայերը բնաջնջելու իրենց ծրագրին գործադրութեան: Եւ աշխարհի առաջին ցեղասպանութիւնը կը կատարուի անխնայ, անմարդկային ու խորամանկ միջոցներով:

Ապա, յարգելի բանախօսը դրուատիքը կը հիւսէ Հայերու ինքնապաշտպանութեան պայքարին: Առոնցմէ մին էր Վասպուրականի հերոսամարտը: Վասպուրականցին ցոյց տուաւ հայրենասիրութեան ու ազատութեան բարձր արժանիքներ: Նոյնպէս իր ղեկավարութիւնը: Նենգ թշնամին ուժը խորտակուեցաւ եւ Հայութիւնը փրկուեցաւ ջարդէ:

Դր. Վ. Կատոտն վերջացուց իր բանախօսութիւնը, մաղթելով որ Վասպուրականցիներու համերաշխ գործակցութեան ոգին վարակիչ դառնայ եւ օրինակ ծառայէ ամբողջ Հայութեան, կարենալ իրականացնելու համար իր բաղձանքները:

Քանի մը խօսք ըսելու հրաւիրուեցաւ Դր. Պանիկեան իբրեւ մին հերոսամարտը կերտող սերունդէն:

Յետոյ սկսաւ խնջոյքի բաժինը: Մասնաճիւղի ժրաջան անդամները շուտով լծուեցան սպասարկութեան եւ սեղանները ծռեցան խմիչքներով ու ազանդերներով:

Դարձեալ եղան մեներգներ ու արտասանութիւններ, որոնցմէ յիշենք Տիկին Կարապետեան (երգ), Օր. Արսինէ Կարապետեան (արտասանութիւն): Պարեցին Մարսէյլէն Հրաչեան եղբայրները: Բոլորն ալ գնահատուեցան: Երիտասարդներ սկսան իրենց շուրջպարերով, «Եռակ»ի մը նուագին կշռոյթով, առեղծել խանդավառութիւն:

Խնջոյքը տեւեց մինչեւ գիշերուան 11ը, եւ ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ ու հայրենի յիշատակներով տոգորուած:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՈՅԱՃԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒ ՋՐԱՄԱՏԱԿԱՐԱՐՄԱՆ ՀԱՐՑԸ

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութիւնը Յունիս 7ին քննութեան առած է քաղաքներու ջրամատակարարման հարցը, որ հրատապ խնդիր է դարձած: Նախագահութիւնը հաստատած է, որ վերջին տարիներուն որոշ չափով բարելաւուած է Հանրապետութեան քաղաքներու ջրամատակարարումի գործը:

Այսպէս, 1966–1971ի տարիներուն կառուցուած են Գառնի – Երեւան, Կապոյտ Լիճ – Երեւան, Կաթնաղբիւր – Մայակովսկի – Երեւան, Ղարանչի – Լենինական, Արովեանի, Զարենցաւանի, Էջմիածինի ջրատարները: Զգալի չափով աւելցած է խմելու ջուրի քանակը Կիրովական, Լուսակերտ, Դիլիջան, Մարտունի եւ այլ քաղաքներու ու շրջանային կեդրոններու մէջ:

Միւս կողմէ, սակայն, հակառակ այն իրողութեան, որ նիւթական յատկացումներու ծրագիրները աւելիով իսկ գործադրուած են, հիմնական թերութիւններ կան ջրամատակարարումին մէջ:

Ջրամատակարարումի ծառայող կառոյցները անբաւարար են, որու հետեւանքով անձ գլուխ օրական 280 լիթր տրամադրելի ջուր կայ, երբ այդ միջինը պէտք է ըլլայ 350 լիթր, իսկ կարգ մը քաղաքներու մէջ տրամադրելի ջուրը շատ աւելի նուազ է: Այսպէս՝ Արարատի մէջ միջինը 67 լիթր է, Ղափան՝ 97, Իջեւան՝ 101, Սպիտակ՝ 110, Սեւան՝ 130, Քաջարան՝ 140, Աշտարակ՝ 165, Կիրովական՝ 182, Երեւան՝ 230 լիթր: Եթէ նկատի առնուին առողջապահական-թեքնիք սարքերու, կեդրոնական ջեռուցումներու եւ տաք ջուրի մատակարարումի ցանցերուն թերի վիճակը, որու հետեւանքով ջուրի կորուստ կ'արձանագրուի մեծ չափով, օգտագործուած ջուրի քանակը փաստօրէն աւելի քիչ է, անձ գլուխ միջին հաշուով:

Խմելու ջուրին կարեւոր մասը կ'օգտագործուի արդիւնաբերութեան մէջ: Երեւանի մէջ ան կը հասնի քաղաք մտնող խմելու ջուրին մօտ 35 տոկոսին, Լենինականի եւ Կիրովականի մէջ՝ 30 տոկոսի, Ալավերդի՝ 36,8, Ղափան՝ 60, իսկ միւս քաղաքներու մէջ կը տարուբերի 20–40 տոկոսի միջեւ:

Հաշխւ եղած է, որ եթէ Երեւան քաղաքի արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնները օգտուին բաց ջրաւազաններու եւ ստորերկրեայ աղբիւրներու ջուրերէն, վայրկեանի հաշուով 650–700 լիթր ջուր խնայողութիւն կ'արձանագրուի:

Խմելու ջուրի զգալի կորուստ կայ նաեւ այն պատճառով, որ ջրամատակարարման ցանցերը լաւ վիճակի մէջ չեն գտնուիր: Միայն Երեւանի մէջ կատարուած ստուգումները ցոյց տուած են, որ բնակարաններու առողջապահական հանգոյցներու եւ ծորակներու ոչ լաւ վիճակին հետեւանքով ջուրի կորուստը կը հասնի 450–500 լիթրի վայրկեանը, իսկ բազմայարկ շէնքերու ջեռուցումի եւ տաք ջուրի մատակարարումի կորուստները կը հասնին 500–600 լիթր վայրկեանը: Մեծ են նաեւ խմելու ջուրի կորուստները ջրատարներու մէջ: Երեւանի ընդհանուր կորուստները, վատնումները եւ շռայլումները կը ներկայացնեն քաղաք մուտք գործող ջուրին մօտ 39 տոկոսը, որու հետեւանքով օրուան ընթացքին անձ գլուխ բաժին կ'իյնայ փաստօրէն 140–160 լիթր, այսինքն նախատեսուածէն 2–2,5 անգամ պակաս: Նոյնն է պատկերը նաեւ Լենինականի, Կիրովականի, Էջմիածինի, Արթիկի, Հոկտեմբերեանի եւ միւս կաղաքներուն մէջ:

Նախագահութիւնը ժողովի ընթացքին հաստատած է նաեւ, որ խմելու ջուրի մեծ կորուստներ կ'արձանագրուին որովհետեւ քաղաքներու օրուան ջուրը կարգաւորող ջրամբարները անբաւարար են՝ 2էն մինչեւ 5 անգամ փոքր այժմու պահանջներուն բաղդատմամբ: Միւս կողմէ գոհացուցիչ չեն քաղաքներու կանաչ տարածութիւնները ոռոգելու գործերը: Խմելու ջուրը կ'օտագործուի:

Մեծ թերութիւններ կան նոյնպէս ջրամատակարարման ցանցերու հաստատման գործին մէջ: Շատ յաճախ կը նախագծուին ջրատարներ, առանց ուսումնասիրելու, անհրաժեշտ լրջութեամբ, աղբիւրներու պաշարները:

Որոշումներ տրուած են բարելաւելու համար ջրամատակարարման պատկերը Հայաստանի քաղաքներուն մէջ:

1972ԻՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԵԼԻ ԳԻՐՔԵՐ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիան 1972ին լոյս պիտի ընծայէ Վ. Զալոյեանի «Հայ փիլիսոփայութեան պատմութիւն» մենագրութիւնը, «Հայ ժողովրդի պատմութեան» Գ. եւ Ե. հատորները, Հ. Մելքոնեանի «Օտար աղբիւրները Հայաստանի եւ Հայերի մասին» ուսումնասիրութիւնը, Զ. Միրզոյեանի «Պարսկական գրականութեան պատմութեան ուրուագծեր» աշխատասիրութիւնը, որ կուտայ պարսկական գրականութեան պատմութիւնը՝ մինչեւ մեր օրերը:

Նոյն հրատարակչականը լոյս պիտի ընծայէ «Հայ ժողովրդական հէքեաթներ»ու Է. հատորը, որ կ'ընդգրկէ Արցախի եւ Սիւնիքի հէքեաթները, Կ. Մկրտչեանի եւ Է. Խանզադեանի «Հնագիտական պեղումները Հայաստանում» Մեծամօրի նուիրուած աշխատասիրութիւնը, Կ. Ղաֆադարեանի «Երեւան, միջնադարեան յուշարձանները եւ վիմական արձանագրութիւնները» գիրքը, Հ. Ջանփոլադեանի «Հայաստանի հնագիտական յուշարձանները», Հ. Մարտիրոսեանի «Հայաստանի նախնադարեան ժայռապատկերը եւ նրանց ուրարտա-հայկական կրկնակները» աշխատութիւնները, ինչպէս նաեւ Ս. Աղաբաբեանի «Եղիշէ Չարենց» գործը:

Այս տարեշրջանի հրատարակելի գիրքերն են նաեւ Կ. Դանիէլեանի «Հայ նարոդնիկա-գիւղացիական գրականութիւնը ԺԹ. դարում», «Ժամանակակից գրականութեան ժանրերը», Ա. Կարինեանի «Յով. Թումանեան, Ե. Չարենց», Ա. Գրիգորեանի «Գեղարուեստական ոճ եւ կառուցուածք» խմբակի մը կողմէ պատրաստուած «Ժամանակակից հայ պոէզիայի պատմութիւնն ու տեսութիւնը» հաւաքածոն, Ս. Շտիկեանի «Հայ նոր գրականութեան տարեգրութիւն» (1801–1850), Հր. Աճառեանի «Լիակատար քերականութիւն Հայոց լեզուի, համեմատութեամբ 562 լեզուների» աշխատասիրութեան Է. հատորը, Վ. Առաքելեանի «Գրիգոր Նարեկացու լեզուն ու ոճը» գիրքը, Սիրարփի Տէր-Ներսէսեանի «Արուեստագիտական հետազօտութիւններու» Ա. հատորը, որ նուիրուած է հին միջնադարու պատկերագրութեան եւ մանրանկարչութեան, ինչպէս նաեւ Աղթամարի:

Երեւանի համալսարանի հրատարակչութիւնը լոյս պիտի ընծայէ — «Հայ ժողովրդի պատմութիւն», հին շրջանէն մինչեւ մեր օրերը, «Հայ մշակոյթի նշանաւոր գործիչներ»՝ երեք հատորով: Մեսրոպ Մաշտոցէ մինչեւ ԺԸ. դար 60 անուանի գործիչներ պիտի ներկայացուին այս երեք հատորներու մէջ: Ղ. Ալվազեանի «Զենոբ Գլակը եւ նրա Ասորացիների պատմութիւնը», Ա. Բաբայեանի «Գորկին հայ գրականութեան մէջ», Ա. Ղանալանեանի «Դրուագներ հայ բանագիտութեան պատմութիւն»ը:

1972ին լոյս կը տեսնեն նոյնպէս Յ. Մանանդեանի «Տիգրան Բ. եւ Հռոմը», Ա. Մեյէի «Հայագիտական աշխատութիւնների ժողովածուն», Ա. Շարուրեանի «Պետրոս Դուրեան» մենագրութիւնը, Հր. Աճառեանի «Հայերէն արմատական բառարանի» Բ. հատորը, Էդ. Ջրբաշեանի « Գրականութեան տեսութիւն » գիրքը:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

× Արփի – Սեւան ջրատարի կառուցման աշխատանքները դանդաղած են Ապրիլ եւ Մայիս ամիսներուն, որու պատճառով թերակատարուած են ծրագիրները զգալի չափով: Այդ երկու ամիսներուն փորուած է միայն 740 մեթր փապուղի, իսկ երեսապատուած է 1·108 մեթր միայն: Յունիս մէկին ջրատարին երկարութիւնը 37·389 մեթր եղած է: Ջրատարի ամբարտակին կառուցման աշխատանքներն եւս դանդաղ ընթացած են:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (87)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Ձեր հանգիստը ոչ մի կերպ չի խռովիր, ապահով եղէք:

— Հապա սա գրուա՞ծները:

— Դա ոչինչ, ընտրական պայքարներու միջոցին այդպէս յարձակումներ կ'ըլլան իրարու դէմ, մենք ալ կարող ենք մի ուրիշ թերթի մէջ յարձակիլ մեր հակառակորդներուն վրայ:

— Գոնէ այդ բանը ըրէք:

— Ի հարկէ պիտի ընենք, միայն թէ ատոր համար դրամ հարկաւոր է, մեր հակառակորդները իրենց գլուխը ունին Մարգար Էֆէնտիի պէս մարդ մը, որ դրամը չի խնայեր, մինչդեռ մենք մեր սեփական ուժերով կը կռուինք···

Պօղոս Էֆէնտի զգաց, թէ խօսակցութիւնը ինչ ուղղութեան մէջ մտած էր եւ ուր պիտի յանգէր: Ուզեց կարճ կապել եւ ճամբու դնել երկու այցելուները:

Բայց յանկարծ ուրիշ գաղափար մը յղացաւ, վրէժխնդրական խորհուրդ մը:

«Հանրային Կարծիք»ի գրածը ծանրապէս վիրաւորած էր իր անձնասիրութիւնը, թերեւս Սուսերեանցի ձեռքով կրնար դարմանել զայն, ի փոխարէն նիւթական փոքրիկ զոհողութեան:

— Քանիո՞վ կը գրուի այդ տեսակ յօդուած մը, հարցուց երկու այցելուներուն:

— Քանի մը ոսկիով կ'ըլլայ, պատասխանեց Սուսերեանց:

— Առէք ձեզի հինգ ոսկի:

Սուսերեանց կրկնել չտուաւ: Դրամը գրպանեց եւ ըսաւ.

— Հիմա ամէն բան կարգադրուեցաւ:

— Ուրեմն գացէք եւ ըրէք ինչ որ հարկաւոր է:

Եւ հրաժեշտ առնելով՝ մեկնեցան քովէն:

— Գնանք «Արշալոյս»ի խմբագրատունը, ըսաւ Սուսերեանց, երբ փողոց ելան:

— Երթանք, պատասխանեց Թորգոմ:

Խմբագրատան մէջ համակրական ընդունելութիւն մը գտան, մանաւանդ երբ հասկցուցին, թէ վճարումի փոխարէն բան մը գրել տալու եկած են:

Երիտասարդ խմբագիր մը, որ Ք. Թաղի իրադարձութիւններուն տեղեակ կը թուէր, խոստացաւ պէտք եղածը գրել:

Սուսերեանց թէեւ ուզեց որ ինք իր ձեռքով շարադրէ գրութիւնը, բայց այս առաջարկը մերժուեցաւ:

— Մենք յօդուած պիտի չգրենք, այլ ազգային լուրերու մէջ փոքրիկ ծանօթութիւն մը միայն պիտի տանք, դիտել տուաւ խմբագիրը:

— Բայց կ'ուզենք որ ջախջախիչ բան մը ըլլայ:

— Ինչ որ բերանացի յայտնեցիք՝ ամէնքն ալ պիտի գրենք:

— Բայց խիստ ոճով մը···

— Ապահով եղէք այդ մասին:

Խմբագիրը անկեղծօրէն կը խօսէր: Արդարեւ յաջորդ օր «Արշալոյս»ի մէջ հետեւեալ գրուածքը կ'երեւար.

«Այս Կիրակի Ք. Թաղին մէջ տեղի կ'ունենայ տեղւոյն Թաղական Խորհուրդի ընտրութիւնը: Թաղեցիները ուրիշ անգամներէն աւելի ոգեւորութիւն մը ցոյց կուտան այս ընտրութեան առթիւ եւ երկու որոշ հոսանքներ կը ջանան իրենց թեկնածուներուն ընտրութիւնը յաջողցնել:

«Մեր քաղած տեղեկութիւններուն համեմատ՝ Թաղեցիներուն մեծամասնութիւնը կը փափաքի վերընտրել հրաժարեալ Թաղական Խորհուրդի ատենապետ Պօղոս Էֆէնտի Ծորակեանը, որ իր խիստ օգտակար պաշտօնավարութեամբը ամբողջ Թաղեցիներուն համակրանքը շահած է: Հակառակորդ կողմը սոյն ընտրութիւնը անյաջողութեան մատնելու համար լուր տարածած է թէ՝ Պօղոս Էֆէնտի հեռացած է Ք. Թաղէն եւ իր բնակութիւնը ուրիշ տեղ հաստատած, բայց մենք հաւաստի աղբիւրէ իմացանք, որ Պօղոս Էֆէնտի պարզապէս օդափոխութեան գացած է Վոսփորի գիւղերէն մին եւ մօտերս պիտի վերադառնայ իր Թաղը: Այս տեսակ մեքենայութիւնները անշուշտ անազդեցիկ պիտի մնան»:

«Արշալոյս»ի այս տողերը իրենց ազդեցութիւնը գործեցին: Մարգար Էֆէնտի իսկոյն իր մօտ կանչեց Նշանիկը եւ ուղղակի պատասխան մը գրել տուաւ «Արշալոյս»ի գրածին: Պօղոս Էֆէնտի նոյնպէս անուղղակի պատասխան մը գրել տուաւ «Արշալոյս»ի մէջ՝ Մարգար Էֆէնտիի գրել տուածին եւ այսպէս շարունակուեցաւ մինչեւ առտու, ընտրութեան օրը:

Այս ընդդիմամարտ գրուածները մէկ կողմէ Թաղին մէջ ոգեւորութիւնը եւ եռուզեռը իր ծայրագոյն աստիճանին հասցուցած էին:

Ընկեր Սուսերեանց շաբաթէ մը ի վեր այնքան խօսած՝ այնքան պոռացած էր, որ Կիրակի առտու ձայնը մարած էր եւ կոկորդը բորբոքած:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

Պ. Աստիկ Դատաւորեան, Պ. Ժան Դատաւորեան և զաւակները Միշէլ և Լիտիա, այրի Տիկին Կարօ Տէր-Կարապետեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Արտաշէս Դատաւորեան, Տէր եւ Տիկին Մաքս Տըժան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Դատաւորեան եւ աղջիկը, Պ. Զարեհ Սէմէրճեան, Տէր եւ Տիկին Օզսէն Հարբութեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժան Սէմէրճեան, այրի Տիկին Վիքթորիա Խաչմանեան եւ զաւակները, Պ. Զաւէն, ինչպէս նաեւ Թէօլէօլեան, Մարկոսեան, Քաջարենց, Խայեան, Ծիկայեան եւ Հավլուճեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ-մօր, մօրաքրոջ, մեծ-մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԱՍՏԻԿ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆԻ
(ծնեալ Տիրուհի Տէր-Կարապետեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 18ին, 72 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Հինգշաբթի Յունիս 22 ժամը 14.15ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին եւ մարմինը կը փոխադրուի Պաթինեոլի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՌԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Աստիկ Դատաւորեանի ինչպէս նաեւ համայն Դատաւորեան ընտանիքներուն եւ Տէր եւ Տիկին Օ. Հարբութեանի:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ստեփան Սրապեանի յիշատակին կէյվէի Հայրենակցական Միութիւնը՝ խոր ցաւակցութիւն կը յայտնէ անոր ընտանեկան պարագաներուն, եւ այս տխուր առթիւ իր հայրենակիցը՝ Վահրամ Յ. Անդրէասեան 10 Փր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Սիմոն Շիշմանեանի հոգեհանգիստ՝ այրի Տիկին Սիրուհի Շիշմանեան 100, Տիկին Զարուխճեան 20, Տէր եւ Տիկին Յ. Արսլանեան 30, Տէր եւ Տիկին Տ. Արսլանեան 20, Տիկին Եաղմուրեան 30:

Տիրատուր Տիրատուրեանի հոգեհանգիստ. Տէր եւ Տիկին Տօրումեան եւ զաւակները 20, Տէր եւ Տիկին Նաճարեան Ա. 10, Տիկին Զուլաալղեան 20, Տիկին Եղեկելեան 20:

Սօֆի Ոսկեանի հոգեհանգիստ. Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Ոսկեան 50, Տէր եւ Տիկին Գ. Խոսրովեան 50, Տէր եւ Տիկին Վարժապետեան 30, Տէր եւ Տիկին Ե. Տօրումեան եւ զաւակները 20, Տիկին Կիրակոսեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւնեան, Տէր եւ Տիկին Փ. Կիրակոսեան 10ական:

Նշան Մառանեանի հոգեհանգիստ. Տիկին Մառանեան 50, Տիկին Պէրպէրեան 10, Օր. Արզումանեան 20:

Ս. Ժամկոչեանի հոգեհանգիստ. Ժամկոչեան ընտանիք 50, Տիկին Ժամկոչեան 10 Փրանք:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին կողմէ, Յունիս 25ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պօրըկարի գեղեցիկ պուրակին մէջ, պաղ ջուրին մօտ:

Ծոխ պիւֆէ, հայկական համադամ ուտելիքներով՝ պատրաստուած Խաչուհիներու կողմէ:

Հաճելի անակնկալներ, բարձրախօս:

(Անձրեւի պարագային Յուլիս 2ի Կիրակին):

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պատուոյ անդամակցութեան համար

Պր. Մելանթոն Արսլանեան (Անվերս), 110, Պր. Հայկ Արսլանեան (Անվերս) 110, Պր. Արա Ասլանեան (Անվերս) 110, Պր. Հ. Պ. (Անվերս) 110, Պր. Յովհաննէս Կիրակոսեան (Փիւժէ) 100:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կիրակի, Յունիս 25 Պարգեւաբաշխութիւն.

— Ժամը 11.30ին ամավերջի հանդիսաւոր պատարագ.

— Ժամը 13ին հացկերոյթ.

— Ժամը 15.30ին պարգեւաբաշխութիւն:

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ամավերջի ճաշին, բարեհաճին տեղեկացնել Տեսչութեան. Հեռաձայն 027-18-28:

Ճաշագին 25 Փրանք:

Տեղերը վերապահել մինչեւ Յունիս 22

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած
ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի
ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
խումբի կողմէ Յունիս 25ին Կիրակի ամբողջ օրը
Chemin de la Boulinarde
26 - Beaumont-les-Valence

Ծոխ պիւֆէ հայկական առատ կերուխում հաճելի անակնկալներ, մասնակցութեամբ վալանսի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ճէյրան» պարախումբին

Անձրեւի պարագային՝ Ահարոնեան ակումբին մէջ՝ 26, Ռիւ Պուֆիէ:

Օրուան երթուղարձը ապահովուած է ժամը 14էն մինչեւ 16, Ահարոնեան ակումբին առջեւէն:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Արձանագրութիւնները փակուած են Յուլիսի եւ Օգոստոսի համար:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի պիտի ունենայ Յունիս 25ին, Կիրակի, ժամը 15-22 դպրոցի պարտէզին եւ նորակառոյց սրահին մէջ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ. ԵՐԳ, ՆՈՒԱԳ, ՊԱՐ

Ծախքերու մասնակցութիւն 5 Փր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնոյի - Փավիյոն:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Դպրոցասէրի սրահի կահաւորման

Օր. Գոհարիկ Գէորգեանի նախաձեռնութեամբ Դպրոցասէրի Օշական խումբի կազմակերպած վաճառքէն 6000 Փր.: Տէր եւ Տիկին Տորք Տէր-Յակոբեան, իրենց զաւակներուն՝ Էրիքի եւ Իզապէլի անունով 2500 Փր., բեմի վարագոյրին համար: Տիկին Հայկուհի Տամլամեան 1000 Փր., Պր. Գ. Թումասեան (Լիոն) 500 Փր., Ռմն 250, Հ. Մուրատեան ընտանիք եւ Տիկին Պարպըրօ 100ական, Օր. Այտա Պետրոսեան 50, վարժարանի նախկին սանուհիներէն 20 տոլար:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Պր. Վահէ Զիլինկիրեան 1000 Փր.: Պր. Ստեփան Տամլամեան 500, Պր. Ժորժ Մարտիկեան եւ Տէր եւ Տիկին Գալըրաքօղլի 250ական, Իչգալալցեան ընտանիք 100 ողբացեալ Արամ Պասմաճեանի յիշատակին, Պր. Մարք Բամպուքճեան 100 Փր. իր քրոջ՝ ողբ. Ն. Գալփաքճեանի յիշատակին, Տէր եւ Տիկին Վահէ Շահինեան 50 Փր. իրենց մօրը յիշատակին:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Յունիս 24, ժամը 20.45ին ի նպաստ Շաւիլի հայկ. դպրոցին, Թաղապետարանի սրահին մէջ:

Մասնակցութեամբ տեղւոյն բոլոր միութիւններուն եւ բարձր հովանաւորութեամբ Կաթող. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Արտասանութիւն, երգ, պար՝ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ
« ԷՐԵԲՈՒՆԻ »
հայախօս ժապաւէնի ցուցադրութիւնը
Յայտագիրը երկար ըլլալուն, հանդէսը կը սկսի որոշեալ ժամուն:

IIMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՕՆ - ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ժողովը յետաձգուած է:

×

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ անդամական ժողովը այս Կիրակի Յունիս 25, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պր. Ագատին սըրճարանին վերնայարկը (4, Ռիւ տը լա Տէֆանս), Իսի: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն անպայման ներկայ ըլլալ:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Ուրբաթ (Յունիս 23) ժամը 20.30ին Տիկին Հ. Թորոսեանի տունը, 88 Ռիւ Մարսէլ Պոնէ, Քաշան: Կարեւոր օրակարգ պարահանդէսի շուրջ:

×

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Սէնթ - Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը 25 Յունիս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, հայրենակից Ռուբէն Նաճարեանի բնակարանը: Անդամներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Համախարբերդցիական Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ Յունիս 24, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ տեղւոյն վրայ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1972-73 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են:

Վարժարանը կը գործադրէ ֆրանսական երկրորդական վարժարաններու ծրագիրը տալով նոյնպէս իր սանուհիներուն հայեցի դաստիարակութիւն:

Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան ամէն օր.

1, Bld. du Nord — 93 - Le Raincy
Հեռաձայն 927-01-72

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԾՈՎԱՓ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը, համաձայն ընդհանուրի փափաքին, կը կազմակերպէ Բ. զբօսապտոյտ մը 2 Յուլիսին դէպի Տօվիլ-Թրուվիլ:

Այժմէն արձանագրուիլ Տիկին Թադէոսեանի մօտ 878-27-35 կամ Տիկին Ուզունեանի մօտ 254-17-74:

Երթուղարձ 25 Փր. — կէս գին 10 տարեկանէն վար երախաներու համար:

Մեկնում՝ Սքուար Մոնթոլոնէն առաւօտեան ժամը 7.30ին: Կը խնդրուի ճըշդապահ ըլլալ:

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի ընկերները 23 Յունիս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻՆ

Կիրակի 25 Յունիս ժամը 15ին, քաղաքապետութեան Շարլ-Միշէլ սրահին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Ներկայացում, երգ, պար, արտասանութիւն եւ անակնկալներ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հռիփսիմէ Պալըգճեանի:

Կը ներկայացուի «Տան մէջ եւ դպրոցը» մասնակցութեամբ բոլոր աշակերտներուն:

Կը խօսի Միհրան Մավեան:

Մուտքը 5 Փրանք: Ապահովեցէք ձեր տոմսերը: Հանդէսը կը սկսի ճիշդ ժամուն:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մեթրօ Պանեէօ, եւ օթոպիւս Փորթ տ'Օռլէանէն 197 Արէ - Պանեէօ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի յուշարձանի յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է Սէնթ-Անթուանի շրջանէն, Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ միջոցաւ.—

Յ. Կորտեան, Ա. Տուտուսեան, Խ. Ճիպելեան, Ա. Կարապետեան, Ս. Քէօրօղլանեան, Բ. Խամպուրեան 30ական, Ա. Գաբրիէլեան, Խ. Գաբրիէլեան 25ական, Ա. Ճիկամեան, Ա. Կեչիճեան, Յ. Յովհաննէսեան, Ա. Թերզեան, Մ. Նալպանտեան, Մ. Քէշիշեան, Վ. Յակոբեան, Յ. Թահմիզեան, Մ. Անտիկեան, Կ. Մօրուքեան, Ե. Չէօրտուքեան, Յ. Չէօրտուքեան, Հ. Գուլաղեան, Մ. Մանուկեան, Փ. Մամմանեան, Լ. Օհանեան, Գ. Զապալըղեան, Ս. Վահանեան, Ե. Մարկոսեան, Օ. Չէօրտուքեան, Ս. Յովսէփեան, Ղ. Ասատիկեան, Յ. Կեչիճեան, Պ. Մըրըեան, Վ. Եաղըճեան 20ական:

(Շար.)

ԲԱՑՈՒՄ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԾՈՎԵԶԵՐԵԱՅ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿԱՅԱՆԻՆ
1 ՕԳՈՍՏՈՍ 1972

6-14 տարեկան մանուկներու արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝

15, Rue Jean Goujon — Paris (8e)

Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 10-12

ՄԵՐ ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

24-25 Յունիս Լիւքսանպուրկ եւ Գերմանիա պտոյտ գեղեցիկ շոգենաւով մը Մօզէլ գետին վրայ երկու օր, պանդոկ, ճաշ եւ պտոյտը ամէնը մէջը 139 Փր.:

×

14-15-16 Յուլիս Զուիցերիա Նէօշաթէլ գետափի քաղաք մը լիճին վրայ. շատ մը տեսարժէք տեղեր պիտի այցելէք. երեք օր պանդոկ, ճաշ, եւայլն:

Գին՝ 195 Փր. ամէն ծախքերը մէջը:

×

2էն 20 Օգոստոս, օդափոխութիւն Աւստրիա - Սան Եոհան եւ Փօնկաօ, հրապուրիչ երկիր մը օդասուն 600 մեթր բարձր. շատ մը տեսարժան վայրեր:

750 Փր.:

Ամէն մանրամասն տեղեկութիւն կը տրուին Պր. Ճէզիրեանի կողմէ՝

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 Փր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 Փր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 Փր. 7էն պակաս՝ 32 Փր.

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: Ճամբորդութիւնը՝ օթոքառով Փարիզէն:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
22
ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI
22 JUIN
1972

Le Numéro 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris 9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.	

48րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.446

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.446

«ԱՍԱՆԿ ՄԷԿԸ ԱՇԽԱՐՀ ԵԿԱԾ Է...»

———o———

Սրտախոց պատանին՝ որ լճակի ալիքներուն չափ խոր ունէր ճակտին եւեւ եւ անչէջ հրդեհով մը կը մրկէր, գիտակ էր իր սեւ ճակատագրին :

Իր Թոքերը բզկտող մանրէն՝ որքան յուսահատ նո՛յնքան եւ ինքնահաւատ զարձուցած էր զինք, իրեն տրուած քիչ ժամանակի մը մէջ շատ ապրելու, նուաճելու համար «կեանք» կոչուող երեւոյթի բոլոր սլացումներն ու փոթորկումները :

Անկասկած, ի բնէ կոչուած էր մեծութեան : Տասներեքէն քանի տարիքի սահմաններուն մէջ իրագործած իր որակը վկայութիւնն է կեանքի մը՝ որ կանխահասութեան բնական ու գիտական իրողութեամբ միայն կը բացատրուի : Սակայն, այն գիտակցութիւնը թէ պիտի չապրի, յաւելեա՛լ իր դերը ունեցած է հայ գրականութեան կտակուած վաստակին լիարժէք հարազատութեան՝ «իրաւութեան վրայ :

Մահուան աչքերուն նայելով հանդերձ, Դուրեան իր կեանքի ողբերգութիւնը կըրցած է վերածել ապրելու ծարաւին յաղթերգութեան :

Հաւատացած է, դէպի հիւծում ու չիջում իր ճամբուն վրայ, թէ քանամեայ տղու մը պարտութիւնը պիտի չըլլայ կեանքը՝ զոր ապրեցաւ. այլ «հիւլէ»ին յաղթանակը՝ մահուան վրայ :

Ահա նաեւ թէ ինչո՛ւ, պարագայական խօսք մը պէտք չէ նկատել իր հետեւեալ արտայայտութիւնը՝ բարեկամներէն մէկուն.

— «Թէեւ շատ պիտի չապրիմ, բայց բռել պիտի տամ որ ասանկ մէկը աշխարհ եկած է»...

Հոգեվերլուծական լոյսի տակ, բարդոյթի մը ժայթքն է այս պոռթկումը, իր ապրելու տենչին եւ չկարենալ ապրելու ճակատագրին բախումովը ըմբռնելի : Տեսակ մը մարտակոչ՝ իրեն կեանք զլացող Մահուան դէմ : Պայքա՛ր, որուն զանազան դրուագներն են իր քերթուածները՝ մակընթացութեան եւ տեղատուութեան այնքա՛ն բնորոշիչ արտայայտութիւններով :

Քիչ անուններ կարելի է գտնել միջազգային քերթողութեան մէջ, տասներիններորդ դարու կէսէն մինչեւ եօթանասունական Թուականներ, որոնք իրեն չափ կրցած ըլլան ապրումին զօրութիւնը փոխանցել բառին, — արեան ճիչը սեղմել անոնց մէջ, սրտին ցաւն ու կծկումները բերել վերապրումի ու հոգիին կուիը պատկերացնել անկեղծութեամբ մը՝ որ տարիքին, զինք խմորող բնութեան ու իր ներաշխարհը փոթորկող կեանքի խառներուն անհատական անդրադարձը հանդիսացած ըլլայ մարդկային վկայութիւններու կշռին, առով ալ քանդելով ժամանակաւորութեան սահմանները :

Մահուան իր հարիւրամեակին առիթով հրատարակուած ոգեկոչական եւ վերլուծական գրութիւններու մէջ, քերթողին մեծութեան հաստատումներն են, արդարեւ, հին թէ նոր գրողներու սա պատկերացումները.

«Կրակով մկրտուած քերթողը», «մեր քնարերգութեան Վահագնը», «անփչրելի հիւլէն», «լուսէ գրչով պատանին», «երեւոյթ մը, հիւսխայդ մը՝ արեւմտահայ բանաստեղծութեան մէջ», «Հայոց Շոպէն», «մանուկ մարգարէ», «հայ քերթողութեան Զուարթնոց»...

Չէ մնացած աւելի խօսուն վերադիր, որպէսզի գործածէինք այս առթիւ եւ բացառութիւնը զգայինք ենթադրելու՝ թէ ուրիշներու բնորոշումին վրայ բան մը կ՚աւելցնենք :

Դարձեալ ի՛նքն է, վաղամեռիկը, որ նախանկանութիւն բուրող իր տողովը պիտի ըսէ.

— «Ասանկ մէկը աշխարհ եկած է»...

Իր գործին, կեանքին ու յատկապէս քերթողական վաստակին մասին վկայութիւններ լոյս տեսան ամէն կողմ :

Կը բաւականանանք հետեւաբար յիշելով կէտ մը, որ հաւանօրէն չեշտուած չըլլայ ուրիշներու կողմէ, անհրաժեշտ չափով :

Դուրեան, իբրեւ անձ թէ գործ, տասներիններորդ դարու Պոլսոյ Հայութեան բարձրագոյն որակը յատկանշող անունն է : Մարդու եւ Հայու իր առօրեայերը որքան ալ հասարակաց բնոյթ ունեցած ըլլան՝ Պոլսահայու եւ Արեւմտահայու իր մասնայատուկ տրամադրութիւնները տիրական կնիքը կը կազմեն այն որակին, որ իր քերթողութիւնն է :

Կը պատկանէր շարքին այն քանի մը տիրական անուններու (Մեծարենց, Զարիֆեան), որոնց մտաւոր ու հոգեկան աշխարհի կազմութեան մէջ հիմնական դեր ունեցան պոլսական բնութիւնը, — աշխարհագրական եւ կլիմայական առումով, — ինչպէս նաեւ պոլսահայ ընտանեկան ու ընկերային կեանքը (ազգային ու հանրային առումով, բարքերով) :

Սէ՛րն ալ տարբեր կը հասուննար այդ քաղաքի պարտէզներուն մէջ, բլուրներուն վրայ, Թաւուտքներուն եւեւ, լուսնալոյսին...

Խորհուրդ կար քիչ մը ամէն բանի մէջ : Տենչ ու կրակ՝ հոգիներու խորը :

Չենք ծանրանար տարբեր մասնաւորութեան մը վրայ, որ իր հիւանդութիւնն էր, — հիւծախտը՝ հոգեխառնարանական այս կարեւոր ազդակը, որ յիշատակուած երեք անուններու ալ գործին գոյն, պատկեր, երաժշտութիւն ու խորք տուաւ : Սակայն կ՚ընդգծենք դերը շրջապատին՝ որ դարձեալ պոլսահայ – արեւմտահայ մտաւորականութիւնն էր այս պարագային, իր առաւելապէս ներշնչող ու երբեմն նաեւ ցնցող դիծերով :

Ապրիլ Սկիւտարի, Պաղլար Պաշըի, Զամլըճայի, Կղզիներու, Թոփգաբուի եւ առհասարակ վոսփորեան կամ լեռնային գօտիներու մէջ, յատկապէս տասներիններորդ դարու Պոլսահայութեան մթնոլորտով, ամէն բանէ առաջ կ՚ենթադրէ զգայնութեան, խոհացումի եւ ազնիւ ապրումի ծարաւ մը, — մեկնակէտ՝ ըստեղծագործ երկունքի :

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԸ

———o———

Ֆրանսայի տուած որոշումը՝ հիւլէական ռումբի պայթումի փորձ կատարելու Հայիթիի մօտերը, Խաղաղականի մէջ, բողոքի շարժում մը ստեղծած է Աւստրալիոյ, Նոր Զելանտայի եւ Հար. Ամերիկայի կարգ մը երկիրներու մէջ, յատկապէս Փերու :

Հար. Ամերիկեան երկիրները համատեղ բողոքագիր մը ներկայացուցին Աշխատանքի Միջազգային Խորհրդաժողովին, որ ներկայիս կը գումարուի Ժընեւի մէջ : Ֆրանսական կառավարութեան ներկայացուցիչը առանձին գտնուած է Խորհրդաժողովին, երբ փորձի դատապարտութեան հակառակ քուէարկած է, առարկելով թէ նման խորհրդաժողովի մը մէջ այս բնոյթի հարց չի կրնար քննուիլ : Աւելցնենք, որ Ֆրանսայի աշխատաւորներու պատուիրակութիւնը քուէարկած է այն բանաձեւը, որով կոչ կ՚ուղղուի բոլոր երկիրներուն, հիւլէական փորձեր չկատարել :

Միւս կողմէ, Ժընեւի ապազինման խորհրդաժողովը, որ երկու ամսուան դադարէ մը ետք կը սկսէր իր աշխատանքները տաջի օր, բողոքագիր մը ստացաւ երեք երկիրներու ստորագրութեամբ : Փերու, Նոր Զելանտա եւ Աւստրալիա անդրադառնալէ ետք Մոսկուայի համաձայնագրին, որով կ՚արգիլուի հիւլէական ռումբերու փորձ կատարել մթնոլորտի մէջ (Ֆրանսա չէ ստորագրած զայն) կը գլուշացնեն Ֆրանսան իր տուած որոշումին համար եւ կը շեշտեն, թէ Ֆրանսա « ամբողջ պատասխանատուութիւնը » պէտք է ստանձնէ, եթէ յամառի պայթեցնել հիւլէական ռումբ մը : Փերու նոյնիսկ աւելի առաջ կ՚երթայ շեշտելով, թէ սակա «կը հակասէ աշխարհի խաղաղութեան շահերուն» :

Խորհրդային պատուիրակութեան պետը՝ Ալեքսէյ Ռոշին կողմնակի միջոցով արտայայտեց իր տեսակէտը, շեշտելով, թէ «Խորհ. Միութիւն մեծ կարեւորութիւն կուտայ հիւլէական փորձերու դադրեցման ուղղութեամբ բոլոր երկիրներու կողմէ» :

Աւստրալիոյ եւ Նոր Զելանտայի մէջ բողոքի բնոյթ ունեցող արարքներ ալ եղան ֆրանսական հաստատութիւններու դէմ : Ուելինկթընի մէջ, Նոր Զելանտա անծանօթներ կրակ տուին Խռ–Ֆրանսի գրասենեակին, Մելպուրնի մէջ, Աւստրալիա, երիտասարդներ փորձեցին գրաւել ֆրանսական հիւպատոսարանը եւայլն : Աւստրալիական ընկերութիւն մըն ալ, որ մեծաքումար ապսպրանք մը անցուցած էր ֆրանսական ընկերութեան մը մօտ, իբրեւ բողոք չեղեալ նկատեց զայն :

Քանատայի Արտաքին նախարարը՝ Շարփ «ցաւ» յայտնեց, որ Ֆրանսա հակառակ եղած բողոքներուն, դեռ մտադիր է շարունակելու իր փորձը :

Ֆրանսա իր հիւլէական ռումբի փորձը պիտի կատարէ այս օրերուն : Իշխանութիւնները լուռ կը մնան այս մասին :

Ծանօթ է որ Սթոքհոլմի մէջ ալ «Շրջապատի Համաժողովին մէջ», Նոր Զելանտական բանաձեւ մը քուէարկուած էր որ կը դատապարտէր ֆրանսական ռումբին պայթումը : Այս առթիւ նախարար Տըպրէ շեշտած էր «Մեր ռումբը վտանգաւոր չէ», ինչ որ անշուշտ բաւական սրամիտ մեկնաբանութեանց դուռ բացած էր Ֆրանսայի մէջ :

ՓԱՐԻԶԻ ԺՈՂՈՎԸ ԿՐՆԱՅ ՅԵՏԱՁԳՈՒԻԼ

Օրէ օր աւելի հաւանական կը դառնայ որ Նախագահ Փոմփիտու չհրաւիրէ Տասներու Վեհաժողովը, որ պիտի գումարուէր հոկտեմբերին Փարիզ : Ծանօթ է թէ Ֆրանսա ոչ մէկին հետ համաձայն է, եւրոպական կառուցման շուրջ եւ Հոլանտայի Թագուհիին այցելութիւնն ալ առիթ տուաւ որ Ֆրանսա եւ Հոլանտա պարզեն իրենց տարակարծութիւնները :

Լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն, արդէն իսկ Փոմփիտու տեղեկացուցած է Եւրոպայի մեծերուն որ հոկտեմբերի ժողովը կը յետաձգէ ցնոր տնօրինութիւն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՀՈՒԱՆ փապուղին ինչպէս մկըրտած են այլեւս Վիէրզիի փապուղին, դեռ կը շարունակէ դիակներ տալ : Կը թուի թէ մեռեալներու թիւը հարիւրն ալ պիտի անցնի քանի ցարդ 92 դիակ երեւան հանուած է եւ չէ վերջացած : Յաւզար – կաւորութեան ատեն սրտաճմլիկ տեսարաններ պարզուած են զոհերու ընտանիքներու կողմէ :

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարը՝ Ժիսքար տ'Էսթէն անուղղակի քննադատած է Անկախ Հանրապետականներու ընդհ. քարտուղար՝ Փոնիաթովսկիի յայտարարութիւնները շեշտելով թէ «որեւէ նախաձեռնութիւն որ աւելի բարդ պիտի դարձնէ մեծամասնութեան համախոհութիւնը այլեւս անպատեհ է» : Ժիսքար տ'Էսթէն յայտնած է նաեւ թէ կը խօսի իբրեւ կուսակցութեան նախագահ և ոչ՝ նախարար :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Փրակայէն Փեշտա հասած է ուր չորս օրուան այցելութիւն մը կը կատարէ : Տիկին Ինտիրա Կանտիի այցելութեան առթիւ, չեխ կառավարութիւնը իր գոհունակութիւնը յայտնած է որ երկու երկիրներու բարեկամական եւ գործակցութեան յարաբերութիւնները կ՚ամրապնդուին :

ՓԱՐԻԶԻ Պրոքա հիւանդանոցը որ կանանց հիւանդութեանց արդիական մեծ կեդրոնն է պիտի քանդուի, տեղ տալու համար մեծ անսամպլի մը : Հիւանդանոցի կնքանութեան բաժնի ամբողջ անձնակազմը պիտի փոխադրուի Սալփէթրիէր, ուր սակայն ոչ մէկ բան նախատեսուած է զիրենք ընդունելու համար, բայց մասնագէտները չեն ուզեր որ աշխարհի մէջ համբաւ վայելող այդ բաժինը մեռնի : Ընդունուած էր որ Պրոքա «կնոջ պալատն է», այնքան ամէն ինչ կանոնաւոր եւ լուրջ էր :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ նամակատուփերու մէջ վերջին օրերուն Թռուցիկներ գետեղուած են անծանօթներու կողմէ, որոնք իրենք զիրենք «Քաղաքացիներու Կոմիտէ» կը կոչեն : Ասոնք կը հրաւիրեն Մոսկուացիները Լեհերու նման գործադուլ ընել, որովհետեւ «ղեկավարները կը շահագործեն ժողովուրդը» : Ոստիկանութիւնը քննութիւն մը բացած է : Միւս կողմէ Գերագոյն Խորհուրդի Պրեզիտիումը «ծանր ոճիրներ»ու նոր շարք մը թուած է : Այս շարքին մէջ կը մտնեն մաքսանենգութիւնը, խառնակութիւնը, դրամական կանոններու խախտումը, փճացում պետական սեփականութիւններու, բռնաբարում, թմրեցուցիչի առեւտուր, եւն. :

ԺՈՒԼԻԱՆԱ Թագուհին Փարիզի Թագաւորարանին մէջ ընդունուեցաւ, առաջին անգամ ըլլալով, կնոջ մը կողմէ՝ Տիկին Տը Հօթքլոք, որ բարի գալուստի իր խօսքին մէջ շեշտեց.— «Հաճելի է ինծի շեշտել այն կարեւոր մասնակցութիւնը զոր Հոլանտա ստանձնած է Եւրոպայի ծնունդին մէջ, ծնունդ զոր կը մաղթէր արդէն Էրասմոս եւ որու ստեղծագործութիւնը մեր սերունդին մեծ նըպատակն է : Ինչ որ այն ատեն միայն յոյս մըն էր դանդաղօրէն կենդանի իրականութիւն մը կը դառնայ» :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ երիտասարդ ատաղձագէտ Նուրի Մելնիք երեք տարուան տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուեցաւ Լենինկրատի մէջ, որովհետեւ «հակախորհրդային գործունէութիւն» ունեցած էր : Այս մեղադրանքը կը գործածուի իշխանութիւններու կողմէ բոլոր անոնց համար, որ հակակարծիք են իշխանութիւններու տեսակէտներուն :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ համալսարանին մէջ զօրավար Տայեան անդրադառնալով արաբեւիսրայէլեան պայքարին, նկատել տըւաւ, թէ այդ բախումը կրնայ շատ երկար տեւել, ցորչափ Արաբները կը մերժեն ճանչնալ Իսրայէլի գոյութիւնը :

ԻՍՐԱՅԵԼԵԱՆ սահմանին մօտերը Պաղեստինցի արձակազէններ պազուքայով վնասեցին հանրակառքի մը՝ վիրաւորելով քանի մը ճամբորդ : Պաղեստինցիները լիբանանեան սահմանէն արձակած են իրենց ռումբը :

ՍԵՒ ՀՐԵՇՏԱԿԸ

—o—

Լրտեսական աշխարհը բարդ աշխարհ մըն է. բարդ՝ իր գործելակերպով, բարդ՝ իր հոգեբանութեամբ: Հոն գիրար կը խաչաձեւեն վեհն ու ստորինը, հերոսն ու դաւաճանը: Հոն կան համակրելի եւ ասպետական դէմքեր, որոնք հիացում կը պատճառեն իրենց իսկ հակառակորդներուն, իսկ ուրիշներ, որոնք զզուանք կը պատճառեն իրենց իսկ կողմնակիցներուն:

Այս վերջիններէն է անկասկած Սեւ Հրեշտակը, բուն անունով՝ Գարմէն Մարի Մորի: Գարմէն ծնած էր 1906ին, Զուիցերիոյ գերմանական շրջանին մէջ: Ինչպէս շատ մը Զուիցերացիներ, ան սահուն կերպով կը խօսէր Ֆրանսերէն: Ինչպէս իր շրջանի շատ մը աղջիկներ, ան մօտէն ու համակրանքով կը հետեւէր Հիթլէրի վերելքին, որուն համար կը զգար անխառն հիացում մը: Անդամակցեցաւ իր երկրի նացիական կազմակերպութիւններուն եւ յարաբերութեան մէջ մտաւ Պերլինի պետական շրջանակներուն հետ, եւ աննշան ծառայութիւններ ըրաւ՝ տեղեկութիւններ ղրկելով որոշ նիւթերու շուրջ: 1935ին արդէն ան դարձած էր գերմանական գործակալ: Գնաց Պերլին եւ հետեւեցաւ մասնաւոր դասընթացքներու:

1938ի սկիզբները, երբ ամբողջ Եւրոպան կ'ապրէր մօտալուտ պատերազմի մը մթնոլորտին մէջ, գաղտնի սպասարկութեան բարձրաստիճան սպաներէն մէկը զինք կանչել տուաւ իր գրասենեակը:

— Գարմէն, սիրելի, — ըսաւ, — քեզի պիտի յանձնեմ շատ կարեւոր առաքելութիւն մը: Եթէ յաջողիս, մեծ ծառայութիւն մը մատուցած պիտի ըլլաս մեր հայրենիքին:

— Անկասկած՝ պիտի յաջողիմ, քեզի պէս ուսուցչի մը աշակերտուհին չի կրնար ձախողիլ, ըսաւ կինը իր խորունկ ու գրգռիչ ձայնով:

— Եւ երբ վերադառնաս, կ'ամուսնանանք:

Երիտասարդ կնոջ դէմքը լուսաւորուեցաւ ուրախութեան ժպիտով մը:

— Վաղը, այս ժամուն կ'ըլլամ Փարիզ եւ կը սկսիմ գործի:

Գարմէն Մարի Մորի բարձրահասակ, գեղեցիկ եւ վայելուչ կին մըն էր, որ հակառակ իր 32 տարիքին, աւելի երիտասարդ կը թուէր: Մեկնեցաւ Փարիզ ու հաստատուեցաւ մայրաքաղաքի ամէնէն փարթամ պանդոկներէն մէկուն մէջ՝ Ժորժ Ե. պանդոկը, ուր կը յաճախէին բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, օտար դիւանագէտներ, սպաներ: Փարիզի դրամատուներէն մէկուն մէջ, իր անունով բացուած էր մեծագումար վարկ մը եւ Գարմէն կը ծախսէր անհաշիւ: Մասնաւորաբար կը փնտռէր Ֆրանսացի բարձրաստիճան սպաներու բարեկամութիւնը, որոնք, հմայուած իր գեղեցկութենէն ու վայելչութենէն, կը կարծէին գործ ունենալ ազնուական կնոջ մը հետ:

Գարմէնին պաշտօն տրուած էր թափանցել Մաժինօ գիծին գաղտնիքներէն ներս եւ ան յաջողեցաւ: Շատ չանցած, արդէն գերմանական սպայակոյտը իր տրամադրութեան տակ ունէր այդ գիծին մանրամասն քարտէսը, իր բերդերով, գետնայարկ զօրանոցներով, ականոտ վայրերով, հակահրասայլ փոսերով: Տեղեկութիւնները կը հասնէին իր նշանածին ձեռքերուն, որ կայք հաստատած էր Միւնիխի մէջ: Գարմէնի մեծաւորները շատ գոհ էին անոր գործունէութենէն:

1939ին, մութ ամպեր կը ծածկէին Եւրոպայի երկինքը, պատերազմը այլեւս շաբաթներու հարց էր: Իրիկուն մը, երբ Գարմէն նստած էր Ժորժ Ե. պանդոկի պառը, երկու Ֆրանսացի սպաներ զինք հրաւիրեցին իրենց սեղանը: Շամփայնի շիշերը սկսան իրարու յաջորդել: Գարմէնի լեզուն բացուեցաւ եւ սկսաւ ազատօրէն խօսիլ: Սպաները սկսան իրեն հարցումներ ուղղել սարէն ու ձորէն, եւ իրմէ բաժնուեցան ուշ գիշերին:

Յաջորդ առտու երկրի ապահովութեան ուժերը եկան ու ձերբակալեցին Գարմէնը: Ան ինկած էր գիշերուան իր բարեկամներուն լարած ծուղակին մէջ. այդ բարեկամները իրականութեան մէջ կը պատկանէին Ֆրանսական երկրորդ գրասենեակին: Գարմէն արգելափակուած մնաց մինչեւ 1940ի Ապրիլ ամիսը, երբ ներկայացաւ զինուորական ատեանին առջեւ: Ամբողջ Եւրոպան պատերազմի մէջ էր: Գարմէն իբր լրտեսուհի մահուան դատապարտուեցաւ եւ վերադարձաւ բանտ: Քանի մը շաբաթ ետք, արդէն, գերման բանակները կը մտնէին Փարիզ: Գարմէն փրկուած էր:

Ընդհանրապէս Կեսթափօն չէր ներեր այն գործակալներուն, որոնք կը գործէին այդպիսի սխալ մը: Սակայն այս անգամ նկատի առնելով Գարմէնի յատկութիւնները, մտածեց, որ ան կրնար օգտակար ըլլալ ողջ մնալով: Գարմէն մայրենի լեզուին պէս կը խօսէր Ֆրանսերէն, անգլերէն եւ հոլանտերէն: Կեսթափոյի պետը, Ռայնհարտ Հայտրիխ, անոր բացատրեց նոր առաքելութիւնը:

— Պիտի մեկնիս Պելժիա եւ Հոլանտա, իբրեւ ընդդիմադիր: Կը մտնես հականացիներու շրջանակներէն ներս եւ մեզի կը տեղեկացնես գաղտնի կազմակերպութիւններու ղեկավարներուն անունները: Կը ներկայանաս իբրեւ Ֆրանսուհի մը, որ փախած է Փարիզէն: Պէտք եղած թուղթերը կը ստանաս շուտով:

Այս առաքելութիւնը կը խօսէր Գարմէն Մորիի սրտին: Այս գեղեցիկ ու ճարպիկ կինը, լրտեսուհի մը չէր միայն, այլ տեսակ մը էգ գազան: Կը սիրէր իր ճանկերուն մէջ ունենալ անպաշտպան մարդիկ, զանոնք նեղը ձգել, վախ ազդել, յետոյ չարչարել ու ճզմել: Մարքի տը Սատի կատարեալ հետեւորդներէն էր: Իր զոհերը կը զատէր իգական սեռէն, երիտասարդուհիներ մասնաւորաբար:

Իր առաջին զոհը եղաւ 17 տարեկան պելժիացի աղջիկ մը, որուն եղբայրը սպաննուած էր Գերմանացիներու կողմէ: Աղջիկը, իր եղբօրը վրէժը լուծելու համար, գաղտնի նամակներ կը տանէր դիմադրութեան կեդրոններէն մէկէն միւսը: Ձերբակալուեցաւ իրիկուն մը, երբ գաղտնի նամակներ կը փոխադրէր գրպանին մէջ: Տարուեցաւ Կեսթափոյի կեդրոնը եւ անհետացաւ հրապարակէն ընդմիշտ: Գարմէնի մատնած հայրենասէրներուն թիւը կարելի չէ ճշդել. միայն գիտենք, թէ ան կատարեց իրմէ պահանջուածէն շատ աւելին, սատիք հաճոյք մը զգալով ամէն անգամ, որ անոնցմէ մէկը կ'իյնար իր լարած թակարդին մէջ:

Այս յաջողութիւնները զօրացուցին Գարմէն Մորիի սիրտը: Օր մը, ան վէճ ունեցաւ բարձրաստիճան սպայի մը հետ, որ դիտողութիւն ըրած էր: Կեսթափոյի շրջանակներու մէջ կասկածներ արթնցան Գարմէնի հաւատարմութեան մասին եւ տեղեկութիւններ ղրկուեցան Պերլինի կեդրոնը: Հայտրիխ ուշի ուշով ուսումնասիրեց Գարմէնի գործունէութիւնը, եւ չհաւատաց ամբաստանութիւններուն: Գարմէնը կանչել տուաւ իր գրասենեակը եւ անոր յանձնեց ուրիշ պաշտօն մը, ուր ան կրնար յագուրդ տալ իր սատիք բնազդներուն: Քաղաքական բանտարկեալի պիտակին տակ, Գարմէն ղրկուեցաւ Ռաւէնսպրուքի կեդրոնացման կայանը, լրտեսելու համար կալանաւորները, որոնց մէջ կային կարեւոր անձնաւորութիւններ, ինչպէս՝ Ժընըվիէվ տը Կօլ, որ զօրավարին զարմուհին էր:

Ռաւէնսպրուք չարագուշակ անուն մըն է ոչ միայն իր իմաստով, այլեւ մանաւանդ հոն տեղի ունեցած վայրագութիւններուն համար: Ռաւէնսպրուք կիներու յատուկ ճամբար մըն էր: 80 հազար կիներ հոն մեռան անօթութենէ, հիւանդութենէ, ծեծէ: Հինգ հազարը մահացան կազի սենեակներուն մէջ:

Գարմէն նշանակուեցաւ խմբապետուհի: Շուտով սարսափ ու զզուանք ազդեց իր ընկերուհիներուն, որոնք կ'անգիտանային անոր ինքնութիւնը: Հոն էր, որ իրեն տրուեցաւ Սեւ Հրեշտակ մականունը: Ան կը գործակցէր բանտապահուհիներուն հետ, կը գործադրէր հրահանգներ, կը չարչարէր, ոտնակոխ կ'ընէր վայրագ հաճոյքով մը: Օր մը, իրեն հրահանգ տրուեցաւ քսան ծեր բանտարկեալներ տանիլ դուրս: Խեղճերը գիտէին թէ մահուան կ'երթային: Սեւ Հրեշտակը բռնեց անոնց մազերէն ու մէկիկ մէկիկ դուրս քաշքշեց:

Ամբողջ չորս տարի, Գարմէն յագեցուց իր գազանային բնազդները: Յաճախ սեռային հաճոյք կը զգար, երբ իր մտրակի հարուածներուն տակ կ'արիւնէին կմախացած խեղճերուն մարմինները:

1945ի սկիզբները, երբ ռուսական բանակները ազատագրեցին Ռաւէնսպրուքը, բոլոր անձնակազմը փախաւ: Գարմէն անցաւ անգլիական գօտի, եւ ներկայացաւ կեղծ անցագրով, իբրեւ ֆրանսացի հայրենասէր: Անգլիական իշխանութիւններուն առաջարկեց իր ծառայութիւնը: Անգլիացիները իրեն պաշտօն յանձնեցին մատնանշել արգելափակման կեդրոններուն գերմանացի դահիճները:

Հինգ ամիս շարունակ, Գարմէն աշխատեցաւ անգլիական Ինթելիճընս Սըրվիսին համար: Յիշողութիւնը այնքան զօրաւոր էր, որ իր մեծաւորները զինք կը կոչէին ելեկտրոնիկ ուղեղը: Մէկիկ մէկիկ կուտար անուններ, կը նկարագրէր դէմքեր: Չվախցաւ նոյնիսկ Ռաւէնսպրուքի անձնակազմին անդամները ձերբակալել տալէ:

Օր մը սակայն, մարդ որսալու կիրքը պատճառ դարձաւ իր կորստեան: Անգլիական ոստիկանութեան պատկանող ինքնաշարժի մը մէջ, երբ կ'անցնէր փողոցէ մը, մայթին վրայ նշմարեց Ռաւէնսպրուքի էս էս պահակ կիներէն մէկը: Գարմէն կեցնել տուաւ ինքնաշարժը ու վար նետուեցաւ: Հասաւ մայթին վրայ ու կնոջ առջեւ կենալով պոռաց.

— Պինց, Տորոթէ Պինց:

Տորոթէ կռչեցաւ, ապշահար, տեղը գամուած մնաց եւ հազիւ կրցաւ ըսել...

— Գարմէ՛ն, Գարմէ՛ն Մորի:

Տորոթէ Պինց անունը ծանօթ էր Անգլիացիներուն: Ձերբակալեցին զայն ու ենթարկեցին խիստ հարցաքննութեան: Մանաւանդ ուզեցին հասկնալ, որ ան ինչպէս հազարաւոր կալանաւորուհիներու մէջէն ճանչցած էր Գարմէն Մորին: Պինց ստիպուեցաւ խոստովանիլ, յայտնեց մանաւանդ, որ Գարմէն Մորի նացի լրտես մը եղած էր եւ շատ վնասներ պատճառած էր դաշնակից բանակներուն: Ան կրցած էր հասկնալ Մաժինօ գիծին գաղտնիքները, մատնած էր ընդդիմադիր հայրենասէրներ եւ, կեդրոնացման կայաններուն մէջ եղած էր անգութ դահիճ մը:

Գարմէն Մարի Մորի, կամ Սեւ Հրեշտակը ձերբակալուեցաւ ու ղրկուեցաւ Ալթոնայի բանտը: Ան ամբաստանուած էր իբրեւ պատերազմական ոճրագործ:

1945 Դեկտեմբեր 3ին, ան ներկայացաւ պատերազմական ոճրագործները դատող ատեանին առջեւ, ուրիշ 15 ոճրագործներով միասին: Գարմէն կը մնար խրոխտ ու անտարբեր. բայց կամաց կամաց իր ոճիրները փաստուեցան ականատես վկաներուն եւ զոհերուն կողմէ, ան սկսաւ կորսնցնել իր ինքնավստահութիւնը:

Ամբաստանեալներէն վեցը, որոնց կարգին՝ Գարմէն Մորի, մահուան դատապարտուեցան եւ Համպուրկէն տարուեցան Ալթոնայի բանտը, ուր պիտի գործադրուէին մահավճիռները:

Գարմէն սակայն ինքզինք պարտուած չէր համարեր: Որովհետեւ զուիցերացի էր, յարաբերութեան մէջ մտաւ իր ծննդավայրի ընդհ. հիւպատոսին հետ, որ

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

—o—

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Պայծառ խաղաղութիւնն արեւով եւ ուրախութեամբ փռուել էր այգու վրայ: Ոչ մարդիկ, ոչ նուագարանները, ոչ աղբիւրը, ոչ ծառերը, չէին արձակում ոչ մի խանգարող ձայն, ոչ մի բարձր հնչիւն: Յաւիտենական խաղաղութեամբ նետուել էր Հավուզ–ախպուրի արծաթէ անշարժ կամարը՝ խողովակից աւազան, շուրջը տարածուել էր ծաղիկների ամենամեղմ բոյրը: Երբեմն, շարժելով եւ հազիւ լսելի խշշացնելով ծառերի սաղարթները, կէսօրի հաճելի տաք օդի միջով սահում – անցնում էր պատահական հովը:

Դաւալ – զուռնաների հանդարտասահ նուագի շուրջը հաւաքուած, մարդկանց խմբերը լուռ ունկնդրում էին դրանց անբարբառ պատմութիւնները: Այստեղ ու այնտեղ, կարծես երազի մէջ, օրօրւում էր կանանց կենտապարը:

Եւ յանկարծ, այգու խաղաղ տեսիլքի վրայ տարածուեց հուժկու, առնական մի ձայն.

— Ալա՛ն... բուլա՛ն...

Կանգնել էր մունետիկն այգու պուռնդին: Վայրկենապէս բոլորի ուշադրութիւնը լարուեց դէպի նա: Նուագը լռեց, ընդհատուեցին բոլոր ձայները, լսելի դարձաւ ծառերի զգոյշ խշշոցը:

— Գնացէ՛ք... Թուրքերո՛ւ... Թաղը ... Թաղը... Տեսէ՛ք... Հեղնար ախպուրի՛... հրաշքը...

Մարուող վերջին հնչիւնների հետ միասին կարծես լուծուեց նաեւ մունետիկի կերպարանքը: Դեռ մի պահ քարացել – մնացել էր զուարճացող կիրակնօրեայ Գիւմրին, ապա միանգամից լռուեցին հարիւրաւոր բերաններից թռած կանչերը.

— Ֆայտո՛ն, ֆայտո՛ն, ֆայտո՛ն...

Փոշու խուլ ամպերի մէջ կորած, արդէն սլացան – գնացին մի քանի կառքեր, բայց հարկաւոր էին ոչ թէ մի քանիսը, այլ շատ, շատ: Բայց կառքերը վերադարձել էին քաղաք եւ միայն իրիկնադէմին պիտի գային այգի՝ գիւմրեցիներին ետ տանելու համար:

Մի քանի տղամարդիկ թողեցին լի սփռոցը եւ վազեցին հետիոտն: Նրանց հետեւեցին բազմաթիւ ուրիշները: Ընտանիքով եկածներն շտապ հաւաքեցին իրենց իրերը, յանձնեցին իրենց կամ դրկցի տղայի պահպանութեանը եւ շտապեցին քաղաք՝ կառք ճարելու: Սակայն ոչ ոք չէր ուզում մնալ՝ պահպանելու գորգերն ու ինքնաեռները, բարձերն ու ամանեղէնը:

Մի քանի րոպէում այգուց դէպի քաղաք իջնող լանջը եւ ապա ներքեւի փողոցը լցուեցին վազող, փոշու եւ քրտինքի մէջ կորած մարդկան հեղեղով:

Եւ յանկարծ, դիմացից լսուեցին բազմաթիւ սմբակների դոփիւններ, երեւացին փրփրաբերան ու սանձակոտր ձիերով կառքեր, կառքեր...

Կառքերն սկսեցին հասնել մարդկանց հեղեղին, անմիջապէս լցուել բերնէ–բերան եւ իսկոյն շուռ գալով, սրընթաց անհետանալ փոշու եւ արեւի մէջ: Զարմացած ոստիկանների շուար կերպարանքների մօտով դրանք ամէն րոպէ փայլատակում էին եւ անցնում, կտրում քաղաքը հիւսիսից – հարաւ, ապա թեքւում էին դէպի բոստանների մէջտեղով անցնող ճանապարհը: Բոստանների պատերը սեղմում էին դրանց հեղեղը, հեղեղը կորցնում էր իր լայնութիւնը, բայց դառնում էր աւելի սրընթաց:

Սպառնալով կտոր – կտոր անել կառքերն ու մարդկանց, փրփրաբերան ձիերը խրտնած վազքով բարձրանում էին Թուրքական Թաղամասի լանջով՝ իրենց ետեւից կառքերը տանելով ինչպէս թեթեւ տաշեղներ: Օդի մէջ սուր շվոցով փչչում անցնում էին մտրակները, ինչպէս հեռուից արձակած գնդակներ:

Հասնելով Թաղամասի առաջին փողոցին, մարդկանցից ոմանք անհամբերութիւնից մթագնած ուղեղով ցած էին թռչում իրենց վազքը չդանդաղեցնող կառքերից՝ այդ կառքերից աւելի արագ տեղ հասնելու անմիտ ցանկութեամբ:

Այնտեղ, որտեղ դեռ Ուրբաթ օր Հաբիբայի տունն ու պարտէզն էին, այժմ փռուած էր հարթ եւ ընդարձակ մի հրապարակ: Հրապարակի չորս կողմերում կային չորս փողոցներ, որոնցով գալիս էին հրաշքի մօտիկութիւնից արդէն վարանած դանդաղընթաց կառքերը: Մարդիկ իջնում էին վար եւ ակնածանքով ու կամացուկ մտնում հրապարակ:

Ոչինչ չկար: Հրապարակը դատարկ էր: Միայն դրա կենտրոնում գտնւում էր Հաբիբայի աւազանը: Սակայն այլեւս շատրուան չկար դրա մէջ եւ ջուր չէր ցայտում այնտեղից:

Ջիթողցոնց Զարօրի հավուզ–ախպուրի նման, աւազանի մի պռունգի վրայ ուստան կառուցել էր աղբիւրաքար, որն այժմ կանգնած էր միակ մնացած ծառի ստուերում:

(56 – Շար.)

ԶՕՐԱՎԱՐ ԱՐԱՄ ԳԱՐԱՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

—0—

Յունիս 15ին Փարիզի իրաւաբանական վարժարանին մէջ տեղի ունեցաւ պաշտպանութիւնը զօրավար Արամ Գարամանուկեանի թէզին, որուն նիւթն էր՝ « Les Etrangers et le Service militaire ». որուն մէջ մասնաւոր գլուխ մը յատկացուած է Հայկական Լեգէոնի: Քննիչ մարմնի «քաջալաւ» յիշատակութեամբ Գ. Գարամանուկեան ստացաւ հետեւեալ տիտղոսը՝

Docteur en droit international public.

Զօրավարը ծնած է Այնթապ 1910ին: Զինուորական ուսումը ստացած է Ֆոնթէնպլոյի հրետանիի մասնագիտական դպրոցին եւ Զինուորական վարժարանին մէջ: Սուրիական բանակին մէջ ծառայած է 1932–1958: 1953ին ստացած է զօրավարի աստիճան: Ֆրանսական կառավարութիւնը պատուած է զինքը Պատուոյ Լեգէոնի սպայի աստիճանով եւ Պատերազմական Խաչով, իսկ սուրիական կառավարութիւնը «Սուրիական Արժանեաց» առաջին կարգով:

Զօրավարը, հանգստեան կոչուած, ներկայիս կ՚ապրի Փարիզ:

իր կարգին դիմեց Պեռն, որպէսզի զուիցերական կառավարութիւնը միջամտէ եւ յետաձգել տայ մահապատիժին գործադրութիւնը: Այս միջամտութիւնը ոչ մէկ արդիւնք տուաւ: 1946 Ապրիլ 8ին, իրեն իմացուցին, թէ իր խնդրանքը մերժուած էր, եւ յաջորդ առտու պիտի կախուէր իր միւս ընկերուհիներուն հետ:

Բայց Սեւ Հրեշտակը չէր ուզեր մեռնիլ մարդու ձեռքով:

Ամէն գիշեր իր հագուստները կը տանէին խուցէն դուրս: Գարմէն կանչել տուաւ բանտապետուհին, եւ անկէ խնդրեց, որ գոնէ այս գիշերուան համար իրեն վերադարձնէին մուճակները, որովհետեւ ոտքերը կը սառէին սալայատակին վրայ: Բանտապահուհին դիմեց մեծաւորին եւ գոհացում տրուեցաւ մահապարտին: Երբ բանտին մէջ տիրեց կատարեալ լռութիւն, Գարմէն առաւ մուճակներէն մէկը, եւ անոր արանքէն հանեց ածելիի կտոր մը, որ հոն պահած էր:

Յաջորդ առտու, այգաբացին, երբ պահակները եկան զինք կախաղան առաջնորդելու, Գարմէն անշարժ ու դունատ պառկած էր իր անկողնին վրայ: Գիշերը անձնասպան եղած էր, կտրելով իր դաստակին երակները:

Այսպէս մեռաւ Գարմէն Մարի Մորի, Սեւ Հրեշտակը, որ կախարդուհի էր ու լրտեսուհի, դաւաճան եւ դահիճ:

ՆՈՒՊԱՐ ՉԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

—0—

Մարտ 5ի տարեկան ցերեկոյթին յաջողութեամբ աւելի խանդավառուած, Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արենոյշները, Սկաուտները եւ Գայլիկները սկսան իրենց գարնանային կեանքը, կիրակնօրեայ արշաւներէն եւ հաւաքոյթներէն զատ սկսան բանակումներու շարքը:

ԳԱՅԼԻԿՆԵՐՈՒ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Մայիս մէկի տօներուն առթիւ առաջնորդութեամբ խմբապետուհի Ռօզի Հերբոյեանի, Իսի լէ Մուլինոյի գայլիկները երեք օր բանակեցին Փարիզի շրջանային պետ ժիրայր Աւագեանի օժանդակութեամբ, Մորսէրֆ, գեղեցիկ փարքի մը մէջ Փարիզէն 50 քիլոմեթր. բոլորն ալ ուրախ եւ գոհ վերադարձան, իսկ Փարիզի շրջանի արիները եւ արենոյշները Մայիս մէկի առթիւ մինչէ ծախեցին Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ: Փունջերը իրենք գնած եւ պատրաստած էին, օրեր առաջ:

Իրենց շահած դրամով մեծ եւ նոր բանակումի վրան մը գնեցին շրջանին համար:

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Հոգեգալուստի տօնին առթիւ Փարիզի շրջանի արենոյշները եւ սկաուտները նոյնպէս Մորսէրֆ բանակեցին երեք օր: Տասներկու վրաններով, երկու բանակավայրեր շինուեցան, ըլլայ արենոյշները ըլլայ սկաուտները ամբողջ երեք օր սկաուտական խաղերով, արշաւներով, եւ զանազան հաւաքոյթներով շատ բան սորվեցան: Հոգեգալուստի Կիրակի երեկոյեան մեծ բանակումի կրակ մը կազմակերպուեցաւ, որուն ներկայ էին Փարիզէն հովանաւորող մարմնի անդամները եւ շատ մը ծնողքներ:

Հայ Արիներու Միութեան ընդհանուր պետը Գ. Մեծատուրեան ներկայ եղաւ նաեւ բանակումներու եւ բանակումի կրակին, եւ տուաւ իր գնահատանքը եղած աշխատանքներուն. «Բանակավայրէն պիտի մեկնիք, ձեր եղբայրական զգացումները աւելի զօրացած, եւ աւելի օգտակար ու փայլուն գործունէութեան մը հեռանկարով. ինչպէս դուք տեսաք, այս բանակումին անունը պիտի ըլլայ ուրախութեան եւ խանդավառութեան բանակում»:

ԱՄԱՌՈՒԱՆ ԲԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐԸ

Յուլիս ամսուան ընթացքին Փարիզի շրջանը պիտի բանակէ 15 օր Մորվանի շրջանը Անոսթ քաղաքին անտառներուն մէջ, որուն քաղաքապետն է Հայ Արիներու Միութեան հին բարեկամ Անրէ Պատրվան, որ Միճիսթէր տը լա ժէօնէսի ընդհանուր քննիչն է: (էնսփէքթէօր ժէնէրալ) Գ. Պատրվան հրաւիրած է հայ արիները բանակելու իր շրջանին մէջ, եւ ներկայ պիտի ըլլայ բանակումին կարեւոր դէպքերուն: Վստահ ենք որ շատ յաջող բանակում մը պիտի ըլլայ:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ

Յուլիս եւ Սեպտեմբեր ամիսներու ընթացքին սկաուտական միջազգային գործունէութիւն մըն ալ կայ. արենոյշներու եւ սկաուտ պետերու միջազգային համաժողովը Գանթէրպըրի, Սեպտեմբեր ամսուն Կիլվէլի մէջ (Լոնտոն) սկաուտական կրթական եւ խմբապետներու պատրաստութեան բանակում – Համաժողովը, Եւրոպայի 22 ազգերու ներկայացուցիչներ հրաւիրուած են մասնակցելու:

Հայ Արիներու Միութիւնն ալ այս երկու հաւաքոյթներու խմբապետներու եւ խմբապետուհիներու զօրաւոր պատուիրակութիւնով պիտի մասնակցի՝ Հայ սկաուտութիւնը պատուաւոր կերպով ներկայացնելու:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 11ի Կիրակի օր Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ տեղի ունեցաւ Հայ Արիներու Միութեան տարեկան դաշտահանդէսը:

Հակառակ աննպաստ օդին, բարեկամները եւ ծնողքներ եկած էին ուրախ օր մը անցընելու:

Սկաուտական խաղերով, պարերով եւ զանազան զուարճալի յայտագրով շատ գեղեցիկ օր մը եղաւ: Մեծապէս շնորհակալ ենք նաեւ Մխիթարեան հայրերուն, դպրոցի Տեսչութեան որոնք իրենց ներկայութեամբ եւ զանազան օժանդակութիւններով, մեծապէս օգնեցին հայ արիներուն:

Բոլորն ալ գոհ էին. առատ ճաշ, բարեկամական մթնոլորտ եւ շատ մը հետաքրքրական ներկայացումներ: Գնահատելի են բոլորն ալ, արիները եւ արենոյշները իրենց աշխատանքին համար եւ մեր հիւրերը իրենց քաջալերանքին եւ ներկայութեան համար:

ՀԱՅ ԱՐԻ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐԵՐՈՒ ԵՐԴՈՒՄԸ

ՎԻԷՆ (Յառաջ).— Շաբաթ Յունիս 10ին, Գ. Իփէկեանի ակումբին մէջ տեղի ունեցաւ ութ նոր ընկերներու երդման արարողութիւնը, ներկայութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Անի կոմիտէի ընկերներուն:

Ընկ. Յ. Ուզունեան նորերուն կուսակցական կնքահայր ըլլալով, ժողովը բացաւ քանի մը խօսքով եւ շնորհաւորելէ վերջ նոր երիտասարդները, Լիոնի ընկերներէն Մ. Միրզէն հրաւիրեց որ քանի մը խօսք ընէ երիտասարդներու երդման արարողութեան առթիւ:

Ընկեր Մ. Միրզէ, ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ջերմագին շնորհաւորեց ութ երիտասարդները Հ. Յ. Դ. շարքերը մտնելուն առթիւ, եւ տաք ու խանդավառ դրոյց ըրաւ կուսակցութեան անցեալի շուրջ, յատկապէս դրուագներ պատմելով կուսակցութեան 82 տարուան գործունէութեան փոթորկալից, դաժան եւ տատասկոտ ճանապարհին վրայ ինկած բիւրաւոր «ջան ֆէտայիներու եւ իրենց մտաւորական ընկերներու, տառապանքով ու զրկանքներով լեցուն անձուկ կեանքէն»:

«Անոնք կուսակցութեան նպատակները իրագործելու համար անսակարկ ծառայեցին ու կը ծառայեն երբեմն բանտերու մէջ, երբեմն կախաղաններու վրայ եւ երբեմն ալ աքսորավայրերու մէջ, իրենց նիւթական եւ բարոյական ու մատաղ կեանքերը զոհելով հայ ժողովուրդի հանգիստին համար: Արդարեւ, սիրելի երիտասարդներ, ձեզի կը մնայ, ձեր ուխտը եւ ձեր երդումը յարգել եւ հաւատարմօրէն ծառայել այս մեծ կուսակցութեան նպատակները իրագործելու ճամբուն վրայ, առանց ակնկալութիւններու, դառնալով տիպար եւ կարգապահ ընկերներ, եւ արժանաւոր յաջորդները մեր անձնուրաց ընկերներու օրինակով» ըսելով թելադրիչ խօսքերով, անգամ մը եւս շնորհաւորելով ութ նորեկ երիտասարդ ընկերները, խանդավառ մթնոլորտի մէջ վերջացուց իր խօսքը, անսասան հաւատք եւ կուսակցութեան նպատակները իրագործելու յամառ եւ յարատեւ աշխատանք մաղթելով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (88)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

Հակառակ ասոր, առտուն շատ կանուխ գնաց «Շանթ Ակումբ»ը, ուր ժամադիր եղած էր իր ընկերներուն: Դեռ ոչ ոք եկած էր:

— Տղաքը, մոլտաց քթին տակէն:

Ամէնէն առաջ պարոն Թորգոմ երեւցաւ, չափազանց յուզուած կերպարանքով:

— Տեսա՞ր այս խաղքութիւնը, ըսաւ թուղթ մը երկարելով Սուսերեանցին:

Այս վերջինը առաւ թուղթը եւ կարդաց:

«Ձեր քուէները մի տաք Պօղոս էֆէնտի Տօրակեանի, որովհետեւ զուրկ է ընտրելիի հանգամանքէն:

«Ըստ սահմանադրութեան՝ թաղականները կ՚ընտրուին թաղին բնակիչներէն:

«Պօղոս էֆէնտի այլեւս Բ. թաղի բնակիչ չէ: Վերջնականապէս մեկնած է մեր թաղէն եւ իր բնակարանն ալ վարձած է յոյն վաճառականի մը:

«Բաց աստի՝ Պօղոս էֆէնտի վարկաբեկ եղած է կարգ մը պատճառներով, որոնց մասին լռութեամբ կ՚անցնինք, չպայթակղեցնելու համար մեր պատուարժան թաղեցիները:

«Ձէր քուէները տուէք Մարգար էֆէնտի Սասանեանի ու անոր կուսակիցներուն, որոնք ամէնքն ալ ծանօթ ու պատուաւոր անձեր են»:

— Սրիկանե՛ր, անամօթնե՛ր, գոչեց Սուսերեանց, խեղդուկ ձայնով մը:

— Մենք ալ պէտք է անմիջապէս բան մը պատասխանենք, դիտել տուաւ ուսուցիչը:

— Ժամանակ չունինք, ըսաւ Սուսերեանց, տես այս անպիտանները նախապէս պատրաստեր, տպել տուեր են...

— Մենք ալ խմորատիպ յայտարարութիւն մը մէջտեղ կը հանենք:

— Սքանչելի գաղափար, գոչեց Սուսերեանց, Ակումբը արդէն խմորատիպ մը ունի:

Հետզհետէ հասան ուրիշ մէկ քանի ընկերներ եւ խոկոյն գործի ձեռնարկեցին:

Խմորատիպ յայտարարութիւնը երկու ժամուան մէջ պատրաստուեցաւ: Այս յայտարարութիւնը սա ձեւով խմբագրուած կոչ մըն էր.

«Ընտրողնե՛ր,

«Մեր հակառակորդները՝ յուսահատութեան մատնուած՝ ամէն տեսակ խաբերայական միջոցներու կը դիմեն ժողովուրդին ձայնը խեղդելու եւ կղերայետադիմա – պահպանողական թեկնածուներու յաջողութիւնը ապահովելու համար:

«Իրենց եախն ժամու հնարքն էր այս առտուան տպեալ յայտարարութիւնը, որով կը ծանուցուի թէ Պօղոս էֆէնտի Տօրակեան հեռացած է մեր թաղէն եւ ուրիշ տեղ հաստատած է իր բնակութիւնը, որով կորսնցուցած է իր ընտրելիի իրաւունքը:

«Ասիկա բացարձակ սուտ մըն է: Պօղոս էֆէնտի պաշտօնապէս յայտարարած է մեր Ակումբի ներկայացուցիչներուն, որ մօտ օրերս պիտի վերադառնայ Բ. Թաղը, հետեւաբար կը հրաւիրենք ընտրողները, որ առանց կարեւորութիւն տալու այդ սուտ զրոյցներուն, իրենց քուէները կեդրոնացնեն մեր ցանկին վրայ:

«Մեր թեկնածուները կը ներկայացնեն ժողովրդական – ազատական տարրը, որուն շնորհիւ միայն մեր Թաղը պիտի կրնայ վերածնիլ եւ յառաջդիմել:

«Ընտրողնե՛ր, փութացէք սեղմ շարքերով, քուէտուփին քով:

ՇԱՆԹ ԱԿՈՒՄԲ»

Ակումբին անդամները քանի մը տասնեակ այս կոչերէն առնելով՝ գացին թաղին մէջ բաժնելու զանոնք:

Քուէհաւաքութիւնը պիտի սկսէր ժամը 1ին, եկեղեցիին մէջ, բայց արդէն կէսօրին եկեղեցիին բակը լեցուած էր երկու ընդդիմադիր կուսակցութիւններու ներկայացուցիչներով: Չէզոքներու փոքրաթիւ խումբ մըն ալ թէեւ գոյութիւն ունէր, բայց անոնց կարեւորութիւն տըւող չկար, որովհետեւ յաջողութեան որեւէ յոյս չէին ներկայացներ:

«Շանթ Ակումբ»ին կոչը բաւական յուզում յառաջ բերած էր հակառակ կուսակցութեան մէջ:

— Ձէ՞ք ամչնար, ասանկ բաներ կը գրէք, պոռաց ընկեր Կայծունի պարոն Թորգոմին, որ իր մօտէն կ՚անցնէր:

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ գրեր ենք:

— Այս խմորատիպ յայտարարութիւնը:

— Ձերինին պատասխանն է:

— Բայց մերինը իրականութիւն է, մինչդեռ ասիկա բացարձակ ստութիւն է:

— Ստախօսները դուք էք... Ի՞նչ իրաւունք ունիք մարդուն ներքին կեանքին ակնարկութիւն ընելու:

— Սխա՞լ են բածներս...

— Իրաւունք չունիք անձնական պատուին դպչելու...

— Թող թաղականութեան քանտխաս չըլլայ: Թաղական ըսածդ մաքուր անցեալ ունենալու է:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի 1915ին Պոլսոյ Պայազիտ հրապարակին վրայ կախաղան հանուած քսան հերոսներու յիշատակին։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր և Տիկին Պերճ Զաւրճեան 100 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման Ստեփան Սրապեանի *մահուան ի յիշատակ։*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէսինի Կապ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 50 ֆր. Պահատուրեանէ, Յուշարձանի բացումին առթիւ, 10 ֆր. Պր. Մարգարեանէ։

×

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 50 ֆր. Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Նէտիլեանէ, նոյնպէս 50 Տէր և Տիկին Քրիստ Նէտիլեանէ փոխան ծաղկեպսակի, հանգուցեալ Տիկին Մարիամ Ասլանեանի *մահուան առթիւ (Նիս)։*

×

Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պորտոյէն այրի Տիկին Փ. Թումիկեանէ 250 ֆր. իր ամուսնոյն Ս. Թումիկեանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Յունիս 24, ժամը 20.45ին ի նպաստ Շաւիլի հայկ. դպրոցին, Թաղապետարանի սրահին մէջ։

Մասնակցութեամբ տեղւոյն բոլոր միութիւններուն եւ բարձր հովանաւորութեամբ Կաթող. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Արտասանութիւն, երգ, պար՝ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ

« ԷՐԵԲՈՒՆԻ »

Հայախօս ժապաւէնի ցուցադրութիւնը Յայտագիրը երկար ըլլալուն, հանդէսը կը սկսի որոշեալ ժամուն։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի դպրոցին ամավերջի հանդէսը 2 Յուլիս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, եկեղեցւոյ կից սրահը։

Աշակերտներուն կողմէ պիտի ըլլան արտասանութիւն, երգ, պար եւ խիստ ծիծաղաշարժ թատերգութիւն մը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Հայր Գեղամի։

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ Պօմոնի հասարակութիւնը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ անդամական ժողովը այս Կիրակի Յունիս 25, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պր. Ազատին սրրջրանին վերնայարկը (4, Ռիւ տը լա Տէֆանս), Իսի։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն անպայման ներկայ ըլլալ։

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Ուրբաթ (Յունիս 23) ժամը 20.30ին Տիկին Հ. Թորոսեանի տունը, 88 Ռիւ Մարսէլ Պոնէ, Քաշան։ Կարեւոր օրակարգ պարահանդէսի շուրջ։

×

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Սէնթ – Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը 25 Յունիս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, հայրենակից Ռուբէն Նաճարեանի բնակարանը։ Անդամներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Համախարբերդցիական Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ Յունիս 24, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Օրակարգ տեղւոյն վրայ։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սիւզան Զիլինկիրեան, կը տեղեկացնէ թէ իր ամուսնոյն՝

ՏՈՔԹ. ՎԱՀՐԱՄԻ

(Աղքատախնամի նախկին նախագահ)

մահուան տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին Յուլիս 2ի Կիրակի առաւօտ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները եւ բարեկամները ազօթակից ըլլալու։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի յուշարձանի յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է Սէնթ – Անթուանի շրջանէն, Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ միջոցաւ.—

Մ. Ճանիկեան, Ս. Չէօրթիւքեան, Գ. Էմիրօղլու, Կ. Կարապետեան, Մ. Անդրանիկեան, Մ. Վեհէնեան, Գ. Ահարոնեան, Գ. Շիրինեան, Հ. Պարտիզպանեան, Մ. Քէչիչեան, Խ. Մարկոսեան, Մ. Տոնոյեան, Յ. Մինասեան, Մ. Չէօրթիւքեան, Մ. Գաբրիէլեան, Փ. Համբարձումեան, Գ. Քոստիկեան, Մ. Մսրեան, Ս. Չէօրթիւքեան, Ս. Պէքէրեան, Ո. Պէրպէրեան, Բ. Սաղաթեան – Թասմաճեան, Գ. Պօղոսեան, Ն. Տաքէսեան, Յ. Մութաֆեան, Մ. Տէլիդաղարեան, Լ. Գաբրիէլեան, Գ. Նիկրելեան, Հ. Արթինեան, Ա. Գարիկեան, Ե. Զուլֆայեան, Թ. Մովսէսեան, Ա. Քէօրօղլանեան, Գ. Դերձակեան, Ա. Վարդեան 10ական, Կ. Կիրիտեան, Ա. Ուլաշեան, Կ. Մկրտիչեան 5ական։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորած հայկ. դպրոցի ամավերջի հանդէսը 25 Յունիս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 4ին, եկեղեցւոյ մէջ, պատւոյ նախագահութեամբ

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

Կը նախագահէ Թաղին հոգեւոր հովիւ

ՎԱՉԷ ՎՐԴ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ

Այս առթիւ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջակայքի եկեղեցիներու հոգեւոր հայրերը, իրենց թաղականութիւններով եւ նաեւ բոլոր հայ կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները, լաւագոյնս քաջալերած ըլլալու համար մեր մատաղ սերունդին հայեցի դաստիարակութեան սրբազան գործը։

Աշակերտներու կողմէ խմբական երգեր, պարեր, արտասանութիւններ եւ մանկական ներկայացում մը՝ «Լեւոնիկը»

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին կողմէ, Յունիս 25ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պօրըկարի գեղեցիկ պուրակին մէջ, պաղ ջուրին մօտ։

Ձոխ պիւֆէ, հայկական համադամ ուտելիքներով՝ պատրաստուած Խաչուհիներու կողմէ։

Հաճելի անակնկալներ, բարձրախօս։

(Անձրեւի պարագային Յուլիս 2ի Կիրակին)։

ՄԻԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
EN PLEIN CENTRE DE PARIS

Raffi
TRAITEUR

60, Rue Lafayette — Paris (9e)
Tél. : 770-12-92

Epicerie Fine — Patisseries —
Mézés arméniens et grecs

TOUTES NOS SPECIALITES SONT PREPAREES PAR NOS SOINS
sous vos yeux

Pour vos :
— Réunions
— Soirées
— Réception et cocktails

N'hésitez pas à nous consulter.

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի պիտի ունենայ Յունիս 25ին, կիրակի, ժամը 15–22 դպրոցի պարտէզին եւ նորակառոյց սրահին մէջ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ. ԵՐԳ, ՆՈՒԱԳ, ՊԱՐ

Ծախքերու մասնակցութիւն 5 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— *Ելլել տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Ռէնսի – Փավիյոն։*

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի ընկերները 23 Յունիս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

36րդ ցանկ

Տէր եւ Տիկին Յ. Գարակէօզեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Սահակեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Գափլանեան, Տէր եւ Տիկին Ժանփիէր Սահակեան, Տիկ. Ա. Ճընկըրոբեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Քիւրքճեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Կլաղեան, Պր. Յ. Գրըլոյեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Փիլիկեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Փիլիկեան, Տէր եւ Տիկին Պ. Պոճիկեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Գառատայեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Երեւանեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Թաչճեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Բրթոյեան, Պր. Յ. Սէոխօչեան, Պր. Փօլ Սէրխօչեան, Տէր եւ Տիկին Ժան – Ժաք Յովիկեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Ճապուռեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Կուպաթեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Պէթանեան 100ական բոլորն ալ Սէնթ Էթիէնէն։

Նախկին գումար 130.082,53
36*րդ ցանկի գումար* 2.100
Ընդհ. գումար 132.182,53

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կիրակի, Յունիս 25 Պարգեւաբաշխութիւն.

— *Ժամը 11.30ին ամավերջի հանդիսաւոր պատարագ.*
— *Ժամը 13ին հացկերոյթ.*
— *Ժամը 15.30ին պարգեւաբաշխութիւն։*

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. Վարչական Ժողովը այսու կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր իրաւասու անդամները ներկայ գտնուելու 59րդ Ընդհ. Ժողովին, որ պիտի գումարուի Շաբաթ, Հոկտեմբեր 28, 1972, *առաւօտեան ժամը 9.30ին, Առաջնորդարանի Կիւլպէնկեան Մշակութային Կեդրոնի Գավուքճեան սրահին մէջ,* 630 Սեքընտ էվընիւ, Նիւ Եորք, Ն. Ե., ԱՄՆ։

Ներկայս 59րդ Ընդհ. Ժողովին համար տրուած միակ հրաւիրագիրն է։ Կը խնդրենք հետեւաբար Միութեան յարգոյ իրաւասու անդամներէն, որ անձնապէս ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ թուականին եւ ամէնէն ուշը մինչեւ Հոկտեմբեր 6, 1972, իրենց փոխանորդագրերը յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան Ընդհ. Տնօրէնին, կամ ղրկեն հետեւեալ հասցէին.—

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
109 East 40 Street
New York, N. Y 10016

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Ներկայացում եւ վաւերացում 1971 տարեշրջանի Ընդհ. տեղեկագրի։
2. Ներկայացում եւ վաւերացում 1971 տարեշրջանի ընդհ. հաշուետուութեան։
3. Մասնակի ընտրութիւն կեդր. վարչ. ժողովի։
4. Մասնակի ընտրութիւն Հաշուեքննիչ Յանձնախումբի։
5. Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ։
6. Գնահատանքի բանաձեւեր։

Ի դիմաց Կեդր. Վարչ. Ժողովի
Ատենապետ Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Ատենադպիր Ր. Ք. ԿՐԵԿԸՐԻ

Մայիս 8, 1972 Նիւ Եորք, Ն. Ե.

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած
ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի
ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
խումբի կողմէ Յունիս 25ին Կիրակի ամբողջ օրը
Chemin de la Boulinarde
26 - Beaumont-les-Valence

Ճոխ պիւֆէ հայկական առատ կերուխում հաճելի անակնկալներ, մասնակցութեամբ վալանսի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ճէյրան» պարախումբին

Անձրեւի պարագային՝ Ահարոնեան ակումբին մէջ՝ 26, Ռիւ Պուֆիէ։

Օրուան երթուդարձը ապահովուած է ժամը 14էն մինչեւ 16, Ահարոնեան ակումբին առջեւէն։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Արձանագրութիւնները փակուած են Յուլիսի եւ Օգոստոսի համար։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՊԱՆԵԷՕ–ՔԱՇԱՆԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻՆ

Կիրակի 25 Յունիս ժամը 15ին, քաղաքապետութեան Շարլ–Միշէլ սրահին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Ներկայացում, երգ, պար, արտասանութիւն եւ անակնկալներ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հոփփիմէ Պալըգճեանի։

Կը ներկայացուի «Տան մէջ եւ դպրոցը» *մասնակցութեամբ բոլոր աշակերտներուն։*

Կը խօսի Միհրան Մալեան։

Մուտքը 5 ֆրանք։ Ապահովեցէք ձեր տոմսերը։ Հանդէսը կը սկսի ճիշդ ժամուն։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— *Մեթրօ Պանեէօ, եւ օթօպիւս Փորթ տ'Օռլէանէն 197* Արէ – Պանեէօ։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ Յուլիս 2ին Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի։

Առատ կերուխում, պատրաստուած ընկերուհիներու կողմէ։ Տեղւոյն վրայ պիտի ըլլան երգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ։

Մուտքը Ազատ է։

ՋԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԾՈՎԱՓ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը, համաձայն ընդհանուրի փափաքին, կը կազմակերպէ Բ. զբօսապտոյտ մը 2 Յուլիսին դէպի Տօվիլ–Թրուվիլ։

Այժմէն արձանագրուիլ Տիկին Թադէոսեանի մօտ 878–27–35 կամ Տիկին Ուզունեանի մօտ 254–17–74։

Երթուդարձ 25 ֆր. — կէս գին 10 տարեկանէն վար երախաներու համար։

Մեկնում՝ Սքուար Մոնթոլոնէն առաւօտեան ժամը 7.30ին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԲԱՑՈՒՄ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ԾՈՎԵԶԵՐԵԱՑ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿԱՅԱՆԻՆ

1 ՕԳՈՍՏՈՍ 1972

6–14 *տարեկան մանուկներու արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝*

15, Rue Jean Goujon — Paris (8e)

Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 10–12

ՈՒՐԲԱԹ 23 ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI 23 JUIN 1972

LE NUMÉRO 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS 9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա — Տար. 120 ֆր. — Վեցամսեայ 65 ֆր.
Արտասահման — Տար. 135 ֆր. — Հատը 0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.447

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.447

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐԸ

———0———

Մեր ամէնօրեայ զոյգ վարժարաններուն պէս «Հայերէնի շաբաթական դասընթացք»ներն ալ կը պատրաստուին սարքելու ամավերջի հանդէսներ, Փարիզի եւ գաւառի մէջ, ինչպէս կը հաստատեն Յառաջի չորրորդ էջի ծանուցումները:

Ջունինք կեդրոնական մարմին մը, որ ղեկավարի դեր կատարէ այս մարզին մէջ, ուղղութիւն տայ, ուսուցիչ եւ դասագիրք հայթայթէ:

Ժամանակին Փարիզի եկեղեցիին նախաձեռնութեամբ կազմուեցաւ Կրթական Մարմին մը, որ նոյնիսկ ծրագիր – կանոնագիր մըն ալ հրատարակեց: Սակայն իր գործունէութիւնը խօսքի ու գիրի սահմաններէն անդին չանցաւ: Մարմնի անդամները վաստակաւոր ուսուցիչներ էին: Սակայն իրենց յառաջացեալ տարիքը մէկ կողմէ, նիւթական միջոցներու պակասը միւս կողմէ արգելք հանդիսացան գործնական, օգտակար գործ մը կատարելու:

Արդիւնքն եղաւ այն, որ ամէն ոք իր գլխուն ճամբը նայեցաւ, ըստ իր հայեցողութեան եւ համաձայն տեղական պայմաններու: Եկեղեցի, Կապոյտ Խաչ, Կարմիր Խաչը Եանց, Նոր Սերունդ, յարանուանական եւ երիտասարդական այլ կազմակերպութիւններ իրենց սեփական միջոցներով կը պահեն Հայերէնի Շաբաթական Դասընթացքներ, աւել կամ նուազ թիւ ներկայացնող երկսեռ աշակերտներով:

Ձկայ բոլորին վրայ հսկող վերին մարմին մը, որ համադրէր դանազան ազգային կազմակերպութեանց ճիգերը կրթական մարզին մէջ եւ աջակցէր անոնց, որ օգնութեան կը կարօտին:

Ջունինք վիճակագրութիւն մը՝ ճշդելու համար հայերէնի դասընթացքներուն հետեւող մեր տղոց ու աղջիկներուն թիւը: Ջենք գիտեր նաեւ թէ աշակերտները քանի՞ տարի կը հետեւին դասընթացքներուն եւ ի՞նչ արդիւնք ձեռք կը բերեն:

Խստապահանջ չենք եւ միամտութիւնը չունինք հաւատալու, որ յիշեալ դասընթացքներուն մէջ մեր երկսեռ փոքրիկները կրնան կատարելապէս սորվիլ մայրենի լեզուն: Գոհ կ'ըլլանք, եթէ անոնք կարենան սահուն կերպով կարդալ եւ առանց շատ սխալի գրել:

Հայերէնը իբրեւ երկրորդ լեզու ընդունուած է Ֆրանսական պսակաւորի (պաքալօրէա) քննութեան համար:

Փարիզի Արեւելեան Կենդանի Լեզուներու Ազգային Վարժարանին մէջ հայերէնը կ'ուսուցուի Նափոլէոնի օրերէն ի վեր: Դժբախտաբար շատ քիչ Հայեր կ'օգտուին այս բացառիկ պատեհութենէն, մեր մեսրոպեան ոսկեղէնիկ լեզուն սորվելու համար: Դասական գրաբարը կ'աւանդուի այնտեղ՝ աշխարհաբարին հետ զուգընթաց: Հայագէտներու թիւը կը պակսի օրէ օր: Ջենք ակնկալեր, որ հայագէտներ դառնան, սակայն հայերէնի ուսուցիչներ կրնան ըլլալ այդ վարժարանին շրջանաւարտները:

Տարուէ տարի ե՞տ կ'երթանք թէ առաջ:

Ո՞րքան պիտի ուզէինք լաւատես ըլլալ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ ԲՈՂՈՔԵՑ

———0———

ԻՍՐԱՅԵԼԵԱՆ ՈՒԺԵՐԸ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ 5 ՍՊԱՅ ԱՌԻՆ ՏԱՐԻՆ

Իսրայելացիները առջի օր լիբանանեան սահմանը անցնելով զինուորական գործողութիւններ կատարեցին այսպէս կոչուած Ֆաթհլէնտի շրջագիծին մէջ:

Գործողութիւնը ցամաքային եւ օդային եղաւ միաժամանակ: Արդարեւ ցամաքային ուժեր՝ զրահապատ կառքերով եւ հրետանիով յարձակեցան երկու գիւղերու վրայ: Ամբողջ երկու ժամ գրաւման ենթարկեցին Մասրա Թաչիա գիւղը՝ խուզարկութիւններ կատարելով տունէ տուն: Օդանաւեր միւս կողմէ ռմբակոծեցին Ճէպէլ Պերի եւ Հասպայի շրջանները: Համաձայն Իսրայելացիներուն՝ «զոհեր արձանագրուած են»: Պէյրութէն հաղորդուած լուրերու համաձայն 40էն 50 հոգի սպաննուած է ռմբակոծութիւններու հետեւանքով եւ նոյնքան ու քիչ մըն ալ աւելի թիւով վիրաւորեալներ կան:

Զինուորական գործողութիւններուն ամէնէն կարեւորը տեղի ունեցաւ Միջերկրականեան ափէն 15 քիլմ. ներս, միշտ լիբանանեան հողի վրայ: Կարեւոր այն իմաստով, որ իսրայելեան ուժերը անակնկալի բերելով գերի բռնած են սուրիացի հինգ բարձրաստիճան սպաներ, որոնցմէ մին՝ զօրավարի աստիճան ունի: Զօրավարը կը կոչուի Աւատ Ալուանի: Անոնց հետ գերի բռնուած է նաեւ լիբանանցի հարիւրապետ մը, որ կը պատկանի լիբանանեան բանակի գաղտնի սպասարկութեան:

Որոշ շրջանակներու կարծիքով Իսրայելացիք գերի բռնուած սուրիացի հինգ բարձրաստիճան սպաները պիտի փոխանակեն Սուրիացիներու ձեռքը գտնուող երեք իսրայելացի օդանաւորդներու հետ: Դամասկոս ցարդ մերժած էր զանոնք փոխանակել տասնեակ մը սուրիացի գերի զինուորներու հետ:

Լիբանան եւ Սուրիա «իսրայելեան յարձակման» դէմ բողոք ներկայացուցին Ապահովութեան Խորհուրդի մօտ: Միւս կողմէ Թել Աւիւէն նկատել կու տան, թէ այս յարձակումը կը փոխադարձէր ոչ թէ Լոտի օդակայանի ջարդը, այլ վերջին օրերու Պաղեստինցիներու քանի մը յարձակումները Իսրայելացիներու վրայ սահմանէն ներս:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Նախարարաց Խորհուրդի հերթական նիստին, Հանրապետութեան Նախագահը, անդրադառնալով Փարիզի Տասներու Վեհաժողովին, շեշտեց.— «Ինչ որ խնդրոյ առարկայ է անկախութեան ճամբով յեղաշրջումն է Եւրոպայ – Միացեալ Նահանգներ յարաբերութեանց»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ ձերբակալուեցաւ պատմաբան Պիոտր Եաքիր, զաւակը Զօր. Եաքիրի՝ գնդակահարուած Ստալինեան օրերուն: Պատմաբանը խորհրդային անուանի զինուորական Անտրէյ Սախարովի եւ քանի մը ուրիշ կարեւոր դէմքերու հետ 1970ին կազմած էր «Մարդկային Իրաւանց Պաշտպան Կոմիտէն»: Պիոտր Եաքիր աւելի առաջ 16 տարի անցուցած է արգելակայաններու մէջ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարարը՝ Ուիլըըմ Ռոճըրս Հունգարիա պիտի այցելէ Յուլիս 9էն 10: Համաշխարհային Բ. պատերազմէն ի վեր առաջին անգամն է, որ ամերիկացի պետական բարձրաստիճան անձնաւորութիւն մը Փեշտայի հրաւէրով պիտի այցելէ Հունգարիա: Հունգարիոյ որոշումը Ռոճըրսը հրաւիրելու, դէտերու կարծիքով «նշան է, որ Փեշտա կ'ուզէ և կը փորձէ բոլորովին չենթարկուիլ Մոսկուայի հակակշռին:

ՎԵՆԵՏԻԿ տուած իրենց այցելութեան ընթացքին հունգար զբօսաշրջիկներ, որոնք մաս կը կազմէին զբօսաշրջիկներու խումբի, քաղաքական ապաստանի իրաւունք խնդրեցին Իտալացիներէ:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ հիւսիսը, Պէնարէսի մէջ Հնդիկներ եւ մահմետականներ արիւնալի բախումներ ունեցան: 35 հոգի սպաննուեցաւ: Ոստիկանութիւնը միջամտեց:

ՀԱՐԱՒ. ՎԻԷԹՆԱՄԻ նախագահը յայտարարեց, թէ թէեւ հողամասեր կորսուեցան եւ պարտութիւններ արձանագրուեցան Հիւսիս. Վիէթնամցիներու յարձակումէն ի վեր, այսուհանդերձ այս վերջինները չեն յաջողած գրաւել երկիրը: Նախագահը հրահանգած է բանակին երեք ամիսէն վերագրաւել կորսուած հողերը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

———0———

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ

« Հրազդան » մարզադաշտին մէջ, Յունիս 14ին, « Արարատ » մրցում մը ունեցած է Հունգարիոյ ողիմպիական խումբին հետ:

Խաղի 5րդ վայրկեանին Հունգարացիք արդէն իսկ կոլ մը արձանագրած են: Հայ մարզիկները տասը վայրկեան շարունակ փորձած են բերդը հարուածելու ելք մը գտնել, սակայն ապարդիւն: Գնդակը միշտ բերդէն բարձր կամ անոր քովէն անցած է: Բազմաթիւ սխալներէ եւ վրիպումներէ ետք Երեւանցիները վերջապէս յաջողած են հաւասարեցնել կէտերը: Սակայն Հունգարացիները դարձեալ յարձակումի են անցած եւ 20րդ ու 30րդ վայրկեաններուն մէկական կէտ եւս արձանագրած են: Ապա երեք վայրկեան ետք՝ չորրորդ մըն ալ:

Խաղի 35րդ վայրկեանին Ս. Պօղոսեան յաջողած է «Արարատ»ի երկրորդ կէտը նշանակել: Դադարին՝ 2–4:

Երկրորդ կիսախաղին երեք կոլ եւս արձանագրուած է, երկուքը ի նպաստ «Արարատ»ի եւ մէկը՝ ի հաշիւ Հունգարիոյ խումբին:

Խաղը վերջ գտած է 4–5 արդիւնքով, ի նպաստ Հունգարացիներու:

× «Սեւան» մարզական միութեան անդամ, երեւանցի Ֆայինա Մելնիկ, որ Հայուհի է, սկաւառակ նետելու համաշխարհային նոր մրցանիշ մը հաստատած է: Ան սկաւառակը նետած է 65 մեթր 42 սանթիմեթր: Այսպէս բարելաւած է 54 սմ. իր իսկ հաստատած համաշխարհային մրցանիշը, անցեալ տարի Մունիխի մէջ:

× Շուէտի Առեւտուրի նախարարը՝ Ուլոֆ Ֆելտ, Յունիս 6ին Երեւան ժամանած է ու մեկնած՝ յաջորդ օր: Նախարարը այցելած է մայրաքաղաքին տեսարժան վայրերը եւ Սեւան: Ներկայ գտնուած է պետական երգչախումբի համերգին:

ՏԷՍԻՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Տէսինի Նահատակաց Յուշարձանին բացումի նկարագրութեան մէջ, Յառաջ թերթը ցաւով դիտել կու տար Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցիին կողմանէ ներկայացուցիչի մը բացակայութիւնը:

Արդ, հարկ կը զգանք, աւելորդ եւ անջատողական քննադատութիւններու առաջքն առնելու համար միայն, հաղորդել մեր հասարակութեան եւ կազմակերպութիւններուն, թէ Հայ Կաթողիկէ համայնքը եւս ընդառաջ երթալով Կազմակերպիչ Յանձնախումբին ազնիւ հրաւէրին, ոչ միայն մասնակցած է նիւթապէս Յուշարձանի կանգնումին, անհատաբար ներկայ գտնուած բացումի հանդէսին, այլ նաեւ պաշտօնական ներկայացուցիչ կարգած է Լիոնի Փոխ-Ժողովրդապետ Գրիգոր վարդապետ Ղազարեանը:

Դժբախտաբար վարդապետին անակնկալ անհանգստութիւնը եւ հիւանդանոց փոխադրուելով վիրաբուժական գործողութեան մը ենթարկուիլը, արգելք հանդիսացած են, իրեն յանձնուած պաշտօնը կատարելու:

ԴԻՒԱՆ
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵՓՋԱՐՔՈՒԹԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

Տասնամեակէ մը ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Չինաստանի տնտեսութեան վերաբերեալ պաշտօնական թիւեր ներկայացուեցան: Զանոնք ներկայացնողն է ՄԱԿի այն յանձնախումբը, որ կոչուած է երկիրներու տնտեսութեան մասին տուեալներ հայթայթել:

Համաձայն այդ տուեալներուն՝ 1971ին Չինաստանի տնտեսութեան արտադրութեան աճը եղած է 10 տոկոս, Ճափոնինը՝ 6,1, Խորհ. Միութեանը՝ 6: Վիճակագրական տուեալներէն կը պարզուի, թէ աշխարհի բարձրագոյն աճերէն մէկը, տնտեսութեան արտադրութեան մէջ, Չինաստանն է արձանագրած անցեալ տարի: Անկէ առաջ կու գան երեք երկիրներ միայն՝ Ռումանիա, Պրազիլ եւ Պարսկաստան: Ռումանիա ամէնէն բարձրն է իր 12,5 տոկոսով, իսկ Հար. Քորէա կը հաւասարի Չինաստանի:

«Համաձայն պաշտօնական յայտարարութիւններու, նկատել կու տայ ՄԱԿի յանձնախումբը իր կազմած վիճակագրական պատկերին մէջ, Չինաստան 1971ին դարձաւ բամպակէ հագուստեղէն արտադրող աշխարհի ամէնէն կարեւոր երկիրը: Այդ արտադրութիւնը 9 միլիոն թոն եղաւ:

Անմշակ պողպատի արտադրութիւնը 18 տոկոսի յաւելում կրեց հասնելով տարեկան 21 միլիոն թոնի. այսպէս «Չինաստան պողպատի արտադրութեան մէջ Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ տեղ գրաւեց»:

Ածուխի արտադրութիւնը 8 տոկոսի աճ արձանագրեց հասնելով 300էն 350 միլիոն թոնի, իսկ քարիւղը՝ 27,2 տոկոսի յաւելում՝ հասնելով 25,5 միլիոն թոնի:

Չին ճարտարարուեստին առանձնայատկութիւնը գործատուներու փոքր ծաւալն ու տարողութիւնն է, ասոնք կը գտնուին հում նիւթի աղբիւրներու մօտ: 1971ին երկրին արտադրած պարարտանիւթերուն 60 եւ կրաղիւսին 40 տոկոսը նմանօրինակ գործարաններու կողմէ հայթայթուեցաւ:

Հացահատիկի ընդհանուր արտադրութիւնը 2,5 տոկոսի յաւելում արձանագրեց՝ 240 միլիոնէն 246 միլիոն թոն:

ՎԵՐԱՊՐՈՒՄՆԵՐ

Ա.

Անցեալ գեղեցկութիւններու, ապրուած կեանքերու, կատարուած դերերու վերյիշումները կը ծառայեն պատմութեան հետ զօդելու մեզ: Սակայն յաճախ «մեծութիւն»ները չեն որ կ'ոգեկոչուին յոբելեաններով. միութեան գիծ մը հաստատելու համար անցեալին եւ ներկային միջեւ՝ բաւարար է երկրորդական դէմք մըն ալ, որ իր կեանքի շրջանակին մէջ գրուած, վերյայտնուի որպէս դերակատար գաղափարի մը իրագործման, հոսանքի մը հզօրացման: Եթէ «մեծ»երը իրենց թողած լոյսին գեղեցկութեամբ կ'առինքնեն յաջորդ սերունդները, «միջակ»ները՝ անոնց կողքին կանգնած, ունին արժանիքը յիշատակուելու, որպէս պատմութեան շրջանները իրարու զօդող օղակներ:

Ներկայ տարին յիշատակներով հարուստ է, ըսենք յոբելեաններով, հարիւրամեայ եւ աւելի երկար ժամանակաշրջաններու: Թէեւ անդրադարձում մը իսկ կրնայ իր օգտակար կողմերը ունենալ մշակոյթի մեր ներկայ կեանքին մէջ, ցրուած երկու լայն տարածքներու վրայ, միշտ ինքզինքը նորոգելու եւ դէպի զարգացում առած իր բուռն ճիգերուն մէջ:

Հիւծախտը այնքան եղծած էր Պ. Դուրեանին դէմքը, որ նկարիչը՝ յայտարարեց ինքզինքը պարտուած այդ աւերին դիմաց եւ հրաժարեցաւ անոր իսկական պատկերը վերստեղծելէ: Չունեցանք երբեք բանաստեղծին հարազատ կենդանագիրը: Դար մը ետք՝ իր բանաստեղծի դիմագիծը, սակայն, աւելի քան հարազատ, սիրուած եւ մեր գրականութեան համար այլեւս ոսկեզրուած շրջանակուած, մահուան եւ սիրոյ անփոխարինելի երգիչը դարձաւ:

1972ը մահն ու փառքը ոգեկոչող հարիւրամեակի յիշատակ մը կ'արթնցնէ բոլոր Հայութեան համար, ամէն բանէ առաջ, Պետրոս Դուրեանի անցեալէն: Այս տխրանուագ կեանքի յուշը, առանձին քննութեան մը նիւթ պիտի ըլլայ, խմբագրականի մը սահմաններէն դուրս, մեր ներկայ թիւին մէջ:

Կը դժուարիմ սկիզբ տալ այնքան բազմութեան մէջէն անուններու, որոնց քաղցր յիշատակութիւնը պարտականութեան մը պէս կը ծանրանայ մեր վրայ: Աշխոյժ Թուարկում մը, հարեւանցի տեսութիւն մը բաւական պիտի ըլլա՞յ յոբելենական յիշատակի մը դէթ աղօտ մէկ անկիւնը բանալու այն դէմքերուն՝ որոնք իրենց օրերուն, տրուած որոշ մարզի մը մէջ, նուիրական գործ մը կատարեցին ի նպաստ Հայ գրականութեան, Հայ պատմութեան եւ Հայ բանասիրութեան, դեր մը՝ թող ըլլայ չափաւոր կամ կողմնակի, բայց լուսաբանող, պակաս մը լեցնող, շարժում մը ստեղծող կամ գաղափարի մը մղում տուող:

Այսօր թերեւս անծանօթ մըն է Իգնատիոս Փափազեան արքեպիսկոպոսը, Մխիթարեան Միաբանութեան ժամանակին կարկառուն դէմքերէն, որ Հռոմի մէջ կը կնքէր իր մահկանացուն 1852 Մայիս 22ին: Ձեռնադրիչ եպիսկոպոս հայածէս այն աշակերտներուն, որոնք ընթացաւարտ կ'ելլէին Ուրբանեան վարժարանէն: Փափազեան հայ ոգին, հայ եկեղեցական հմտութիւնը անձնաւորող մըն էր, որ ջահի մը պէս փայլեցաւ սրբազան – գիտական այն շրջապատին մէջ՝ ուր կը զգացուէր եւրոպական զարգացած դասակարգին շունչը: Ծննդով Պոլսեցի (1764), ձեռնադրուած քահանայ 1786ին, քարոզութեամբ շրջած Պոլիս եւ այլուր. փափկանկատ դաստիարակ, եւ 1838ին կոչուած արքեպիսկոպոսական աստիճանի «Տարօնոյ» տիտղոսով: Տիպար բարձր եկեղեցականի, որ վարքի սրբութեան կը միացնէր իմաստութիւնը, զարգացումը եւ ժամանակակից գիտութիւնը: Իր բազմաթիւ երկասիրութիւնները ապացոյցներ են անոր, մանաւանդ Պատմութիւն եկեղեցական (1848), գրաբար գրուած, մէկը այն հանրածանօթ ամփոփումներէն, որ կարգ մը մատենագիրներ կատարած են անցեալին մէջ, եւրոպական միջավայրերու համար: Հիմնական գործ մը, որ իր համակրելի հնութեան մէջ ամբողջական է, ընդգրկելով ընդարձակ շրջանները Քրիստոսի եկեղեցւոյն պատմութեան, ծնունդէն մինչեւ 1846 տարին: Դար առ դար պատկերացնելով էական դէպքերը՝ կուտայ ժողովուրդներու կրօնական զարգացման հանգրուանները, աստուածաբանական հարցերու յեղաշրջման առած ընթացքը եւ ճշգրտումները եկեղեցական իշխանութեան կողմէն: Այս բոլորին մէջ՝ ընդհանրականին ուղղած իր խորատես հայեացքներէն չեն վրիպիր, մանաւանդ թէ յատուկ խնամքի տակ առնուած են, շրջան առ շրջան, Հայկական եկեղեցւոյ պատմութեան դրուագներ, դէմքեր, ժողովներ, այսպէս Շուղրի (1113ին), Սեաւ լերին Բ. (1114), Հռոմկլայի Ա. (1166), Հռոմկլայի Բ. (1172), Հռոմկլայի Դ. (1178), Սսոյ Ա. (1193), Տարսոնի Ա. (1198) ժողովները: Հայեցի ոգիով, ազգասիրական ակնարկներով, գիտական ու բազմահմուտ եկեղեցական պատմագիր մըն է հայ արքեպիսկոպոսը, որուն մահուան 120ամեակն է այս տարին, եւ որ դարուն պատկառելի դէմքերէն մին եղաւ անտարակոյս, որ իբր Մխիթարեան չէր կրնար այլապէս կատարել իր դերը օտար միջավայրին մէջ: 1015 էջնոց այդ պատմութիւնը այսօր մոռցուած է, մանաւանդ դասական հայերէնով շարադրուած ըլլալուն՝ անմատչելի ալ է սովորականներու, այլ ո՛չ բանիրուն եւ գիտական անձերու:

Ծննդեան 120ամեակներու յուշք մը կը թելադրեն երեք անուններ, Արփիար Արփիարեան (1852–1908), Մինաս Չերազ (1852–1929) եւ Հ. Բարսեղ Սարգիսեան (1852–1922), իրարու աննման դէմքեր, անցած հայ գրականութեան եւ բանասիրութեան անդաստաններէն, սերմանելով իրենց վաստակին օգտաշատ ցանքը: Առաջին երկուքը՝ գործիչներ միանգամայն քաղաքական մարզերու վրայ, թէեւ տարբեր գետիններով, տարբեր մօտեցումներով ու բոլորովին այլազան նկարագիրներով, եւ գրական անդաստանին մէջ ալ իրարու անհաղորդ գրական դիմագիծերով: Եթէ Արփիարեան արձակի յեղաշրջման ու զարգացման մէջ գրական արդիւնքներով երեւելի, Մինաս Չերազ՝ հակասութիւններու, արտառոցութիւններու մարդ, իր պայքարին ուժով՝ անուղղակի արդիւնքներու հասնող մը եղաւ: Աշխարհաբարի պատմութիւնը արձանագրած է երկուքին ալ դերերը, մէկուն գրական գիծով, միւսին բացասականօրէն նկատի առնուելիք մանրամասնութիւններ՝ լեզուին յեղաշրջական քննութեան մէջ:

Երրորդ դէմքը՝ Սարգիսեան Հ. Բարսեղ՝ պահպանողական ուժ մըն էր Ժթ. դարու վերջերը հին հայ մատենագրութեան կարգ մը դէմքերու քննադատութեան եւ քանդումին մէջ, որուն լծուած էին Կուտշմիտ, Գարրիէր, Մարքուարտ, Ն. Մառ, Հ. Յ. Գաթրճեան, Գրիգոր Խալաթեանց, Գալուստ Տէր-Մկրտչեան, Ադոնց: Այս տքնաջան բանասէրին արդար յիշատակն ալ ըլլայ անմոռաց՝ իր բազմահմուտ պրպտումներուն համար, իր քանի մը հարցերու մէջ սխալ լուսաբանութիւններուն, իր հայ գրին հանդէպ տածած անսահման սիրոյն եւ պաշտամունքին համար, որուն արդիւնքներն եղան մասնագէտները հետաքրքրող հատորներ, ինչպէս Ագաթանգեղոս եւ իր բազմադարեան գաղտնիքը (1890), Տեսութիւն Սեղբեստրոսի պատմութեան եւ Մովսէս Խորենացւոյ աղբերաց (1893), Քննադատութիւնք Յովհան Մանդակունւոյ եւ իւր երկասիրութեանց (1896), Անանուն ժամանակագրութիւն (խմբագիր յօրինեալ Է. դարուն, տպ. 1904), Եւագր Պոնտացի (1907):

Ծննդեան 100ամեակն է, ուրիշ բազմավաստակ մշակի մը, որ Արշակ Չօպանեանն է: Պոլսեցի ծնունդով (1872–1954), Փարիզցի՝ կեանքով ու բնակութեամբ, 1896էն անդին, երբ Համիտեան սարսափները առին զինքն ալ նետեցին օտարութեան մէջ. բայց հոն ստեղծեց իր ապագան, նուիրուած հայ գիրքին, հայ մշակոյթին, հայ դատին, բարեկամ Ֆրանսացի բարձր մտաւորականներու, որոնց ստորագրութիւնները արժէքաւորեցին աւելի եւս իր պատկառելի հատորները: Բանաստեղծ, վիպագիր, գրական քննադատ, որուն բովանդակ գործունէութիւնը կը յատկանշէ հրապարակագրի մը ուժեղ նկարագիրը, լայնաշունչ, եւրոպական տառմով, ընդգրկող մեր միջին եւ նոր դարերը: Գեղեցկագէտ՝ միջին չափանիշին վրայ, բայց արեւմտեան աշխարհի գրականութիւններու ծանօթութեամբը տարածուն հանգամանք առած, խանդավառ գործիչ ու գրիչ՝ որ իր թեւերը բացած՝ ուզեց համադրկել Հայը, Յոյնը դասականութեան գծով, եւրոպականը եւ հայկականը ռոմանթիք եւ իրապաշտ հոսանքներու յորդառեղ շարժումներու մէջ, եւ մասնագիտական գեղեցիկ մենագրութիւններով միջին դարու տաղասացներու, մանաւանդ Նահապետ Քուչակի վրայ: Թուարկումը իր գործերուն՝ էջեր կը կարօտի: Շատ են իր արժանիքները՝ իր հատորներուն չափ: Ինքն է որ Պ. Դուրեանի քնարին մարդկայնութիւնը, հզօր ճիչը անդրադարձուց առաջին անգամ, ինքն է որ Պէշիկթաշլեանի մէջ սովորականէ վեր քնարերգակի գոյութիւնը չեշտեց, Ալիշանի մէջ ուժեղ ռոմանթիքը յայտնաբերեց, բանաստեղծի մը՝ որ իր երեւակայութեան սաստկութեամբ եւ մտածութեան խորութեամբ գերիշխելու ուժ ունի, բաներ՝ զոր ո՛չ ոք իրմէ առաջ պեղած էր եւ յանդգնած ազդարարելու հայ գրական աշխարհի առջեւ: Կուսակցականութիւն, նեղմիտ նախապաշարումներու մտային ստրկութիւն կամ գրական դատաստաններու մէջ մտասեւեռումներ վարագուրած չեն անկեղծ ու ճշմարտասէր հայեցողութիւններու պահանջը: Հարկաւոր էր մանրամասնել հարցը, բայց կը խուսափինք շեղումներէ խմբագրականի այս անձուկ սահմաններու մէջ:

Հ. Մ. ՃԱՆԱՇԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀՈԼԱՆՏԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

Հոլանտացիները ամէնէն աւելի շահագրգռուած են բնութեան եւ, յատկապէս, ջուրի ապականութեան հարցով: Ժողովուրդին եւ իշխանութիւններուն առաջնահերթ հարցն է լուծել զայն. այլապէս, տասնամեակներ ետք անել վիճակ մը կրնայ ստեղծուիլ երկրին համար: Որպէսզի յստակ դառնայ, թէ որքան մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ այս խնդիրը Հոլանտացիներու համար, ճշդենք, թէ ամէնէն շատ սպառած գիրքը, այսօր, այն տեղեկատուութիւնն է, որ պատրաստուեցաւ այսպէս կոչուած «Հռոմի ակումբ»ի մասնագէտներու

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Աղբիւրաքարից հոսող ջուրը սակայն, չէր հաւաքւում աւազանում, այլ իր անկման տեղի մի փոքրիկ անցքով խուլոյն իջնում էր գետնի տակ՝ աւազանի սալած յատակը թողնելով չոր: Աւազանի միւս պռնկից, աղբիւրագլխի դիմացից, քարէ մի քանի աստիճաններ իջնում էին աւազան:

Չորս կողմից, շարունակ եւ անընդհատ, գալիս էին վայրկեան առաջ հրաշքը տեսնելու ցանկութիւնից լռած ու սառած մարդիկ: Աւելի մօտենալու համար նրանք շարունակ սեղմում էին իրենց առջեւում կանգնածներին, իսկ առջեւում կանգնածներն անթարթ հայեացքներն աղբիւրին յառած եւ հասկանալով, որ այնտեղ է հրաշքը, չէին վստահանում մօտենալ: Սակայն ամէն կողմից յորդում էին նորերը, աւելի յամառ էին սեղմում ետեւում կանգնածները: Առաջինները փոքրիկ եւ ակամայ քայլերով մօտենում էին Հեղնար աղբիւրին...

Ի՞նչ էր այդտեղ հրաշքը...

Ետեւից գալիս էին անվերջ, մարդկային օղակը Հեղնար աղբիւրի շուրջը սեղմւում էր աւելի ու աւելի:

Առջեւում գտնուող մարդկանցից մէկը յանկարծ ուշադիր նայեց աղբիւրի սեւ գլխաքարին եւ այնտեղ, խողովակի վերեւում դրուած կարմրաքանդակ շրջանակի մէջ, կարդաց.

«Ամմէն մէ կնիկ իրան մարդու ախպուրն է, ուրիշ հէչ մէկմ իրաւունք չունի խմելու էնոր ջրէն»:

Այժմ արդէն, ընդհուպ մօտեցած, կարդացին նաեւ ուրիշ շատերը եւ զարմացած, լուռ ու տարակուսանքով, նայեցին իրար: Մի՞թէ այդ հասարակ եւ բոլորին պարտադիր օրէնքի մէջ էր Հեղնար աղբիւրի հրաշքը...

Չբաւարարուած հետաքրքրութիւնից եւ չլուծուած գաղտնիքից անհանգստացած, մոլոր պտըտւում էին փոշոտուած ու քրտնած մարդկանց հայեացքները: Վերջապէս նրանցից մէկը յոգնած մի հոգոց արձակելով, հանեց շափխան, թաշկինակով սրբեց ճակատը եւ Հեղնար աղբիւրի աստիճաններով իջաւ աւազան՝ խողովակին մօտենալու եւ ջուր խմելու համար: Բայց հազիւ ոտքը վերջին աստիճանին աւազանի յատակին դրած, նա գունատուեց եւ երեսն ի վայր տարածուելով աղբիւրի առջեւ, բացագանչեց սարսափահար.

— Մեղա՛յ, մեղա՛յ քեզի, Տէր, ես սրբապղծութիւն չէի ուզէ ընէ... Չիտէի, Տէր, վենձ է քու հրաշքդ...

Զարհուրած, բոլորը նայեցին խողովակին: Հազիւ մարդն աւազան իջած, ջուրը կտրուել էր: Բոլորը տեսան, թէ ինչպէս Աստուած ինքն իր հրաշքով հաստատեց ուստայի քանդակած խօսքերը, որ «ամմէն մէ կնիկ իրան մարդու ախպուրն է, ուրիշ հէչ մէկմ իրաւունք չունի խմելու էնոր ջրէն»...

Մարդը դողացող ծնկներով, իր հազիւ չկատարած սրբապղծութիւնից սարսափահար, դուրս ելաւ աւազանից, Հեղնար աղբիւրի անարատ ջուրն անմիջապէս սկսեց նորից հոսել...

Ոչ ոք չէր համարձակւում կրկին ստուգել Աստծու հրաշքը, սակայն ոչ ոք չէր ուզում նաեւ հաւատալ իր աչքերին, որոնք բացուելուց ի վեր երբեք չէին տեսել ոչ մի հրաշք... Եւ ահա, վերջապէս, մի ուրիշը վճռեց մտնել աւազան: Երբ ջուրը նորից կտրուեց, այդ մարդու հետ միասին ծունկ չոքեցին հրապարակում հաւաքուած բոլորը՝ թէ Հայ, թէ Յոյն, թէ Թուրք, եւ միասին ծեծեցին իրենց կուրծքը.

— Մեղա՛յ... մեղա՛յ... մեղա՛յ...

Մարդը վախից թուլացած իր ոտքերը հազիւ դուրս քաշեց հրաշք-աղբիւրից:

Գունատուած շրթունքների կցկտուր շշուկներով լուրն անցաւ ետեւում կանգնածներին, որոնք չէին տեսնում ոչինչ: Նրանք սկսեցին անհամբեր եւ կատաղի առաջ հրհրել: Այս անգամ առաջինները հլու տեղի տուեցին նրանց, որպէսզի նրանք եւս տեսնեն, բոլորը տեսնեն, թէ ինչպէս Աստուած գալիս է հաստատելու ընտանիքի սրբութեան հին օրէնքը եւ դատապարտելու մարդկանց կողմից արդէն դատապարտուած այն անառակին, որը գանց էր առել այդ...

Եւ նորից, շարունակ աւելի ու աւելի մեծ մեծ տագնապով ու դողով, մարդիկ սկսեցին ստուգել Աստծու հրաշքը՝ իջնելով աւազանի մէջ՝ թէ սանդուխքով եւ թէ պատերից ցատկելով: Համոզուելով, որ ոչ ոքի չի տրուած խմել Հեղնար աղբիւրի ջրից, նրանք հեռանում էին դէպի ետին շարքերն այն խոր զղջումով, որ յանդգնել էին միայն սեփական աչքերով հրաշքը տեսնելուց յետոյ հաւատալ դըրան... Նրանք որոշում էին հետեւեալ իսկ Կիրակի օրը զոհ մատուցել Գիւմրու հռչակաւոր Սուրբ Աստուածածին եկեղեցուն եւ զոհի արիւնը եկեղեցու սրբատաշ պատին քսելով՝ քաւել իրենց թերահաւատութեան մեղքը...

(57 – Շար.)

կողմէ, բնութեան ապականութեան ներկայացուած վտանգի շուրջ:

Հանրային կարծիքի քննութիւն մըն ալ կը հաստատէ այս պարագան, եւ բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները կարեւոր տեղ կը յատկացնեն այս հարցին իրենց ծրագիրներուն եւ առաջադրութիւններուն մէջ: Նոյնիսկ Թագուհին անտարբեր չի մնար այս խնդրին հանդէպ. արդարեւ, պատահական երեւոյթ պէտք չէ նկատել անոր այցելութիւնը Ալզաս, Ֆրանսա գտնուած օրերուն: Ալզասէն կանցնի Հռենոս գետը, որ Ռոթերտամի մօտ կը միանայ ծովուն:

Հոլանտացիները մտահոգ են Հռենոսի ջուրերու ապականութեան համար: Անոնք կը յիշեն, անշուշտ, Քոլրիճի սա խօսքերը Հոլանտայի մասին.— «Ջուր, ջուր ամենուրեք, բայց ոչ մէկ կաթիլ խմելու համար»: Զմոռնանք, որ երկրին ամէնէն խիտ բնակչութիւն ունեցող շրջանը՝ արեւմուտք, երկրին ջուրի աղբիւրները կամ աղահամ եւ կամ ապականած են:

Ներկայիս, ջուրի տարեկան սպառումին կէսը կը հայթայթեն համապատասխան ձեռնարկութիւններ, իսկ միւս կէսը՝ ճարտարարուեստը իր սպառումին համար: Աւելցնենք, որ երկրին ջուրի տարեկան պահանջն է այժմ 1·400 միլիոն խորանարդ մեթր: Ինչ կը վերաբերի ընդհանուր արտադրութեան, անոր 65 առ հարիւրը կուգայ ստորերկրեայ աղբիւրներէ եւ 35 տոկոսը գետերէ:

2000 թուականին, ընդհանուր սպառումը, ըստ նախատեսութեան, պիտի հասնի տարեկան 4·500 միլիոն խորանարդ մեթրի, որուն 1·800 միլիոնը ընտանեկան գործածութեան եւ 2·700 միլիոնը ճարտարարուեստի համար: Այս ընդհանուր քանակին միայն մէկ երրորդը կրնայ ստորերկրեայ աղբիւրներէ հայթայթուիլ, իսկ երկու երրորդը ընդհանրապէս գետերէ:

Այս երկրորդ աղբիւրին համար կան միայն երկու գետեր՝ Հռենոսն ու Մէօզը, որոնք ճարտարարուեստականացած շրջաններէ կ'անցնին: Ահա թէ ինչու պայքարը գետի ջուրերու ապականացման դէմ կարեւոր հարց մըն է Հոլանտացիներու համար: Երկրին ապագան կախում ունի անկէ:

Իշխանութիւնները կը յուսան, թէ հարեւան երկիրները, որոնք յատուկ յանձնախումբ են կազմած այս ուղղութեամբ, պիտի յաջողին համապատասխան քայլերու դիմել եւ արգիլել Հռենոսի ապականումը:

Պայքարելու կամ՝ առնուազն նախատեսելու համար օդի ապականումը, Հոլանտա աշխարհի մէջ առաջինն ըլլալով, յատուկ միջոցի մը դիմած է, մշակուած Ֆիլիփսի կողմէ: Ռոթերտամ կարգաւորող կայան մը ունի, որ մնայուն կերպով կապ կը հաստատէ քաղաքին եւ շրջականներու մէջ զետեղուած «շնչող թոքեր»ու հետ: Ասոնք կը չափեն օդին մէջ գոյութիւն ունեցող պիոֆսիտի քանակը եւ վայրկեանէ վայրկեան իրենց տեղեկութիւնները կը փոխանցեն կեդրոն: Երբ նկատուի, թէ բնականէն աւելի թունաւոր կազեր մէկտեղուած են՝ հրահանգ կը տրուի գործատուներուն՝ նուազեցնել իրենց արտադրութիւնը:

Կառավարութիւնը քաջալերուած ձեռք ձգուած յաջողութենէն, ծրագրած է մինչեւ 1973 երկիրը ծածկել «շնչող թոքեր»ու ցանցով մը, որոնք պիտի կապուին մեծ կեդրոնի մը՝ Պելթհուէնի մէջ:

Պելժիա եւ Գերմանիա արդէն իսկ կը մտածեն հետեւիլ Հոլանտացիներու օրինակին: Ուրիշներ, բնականաբար, նոյնը պիտի ընեն:

Հոլանտացիք կը սիրեն ըսել, թէ «Աստուած ստեղծեց աշխարհը, սակայն Հոլանտա ձեռակերտն է Հոլանտացիներու»:

Այդ ձեռակերտն է, որ անոնք կը փորձեն պահպանել անաղարտ:

Թ. Ա. Թ.

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Աղքատախնամը միշտ ալ գնահատուած է գաղութին կողմէ: Նախ որովհետեւ ցայտուն է անոր հանրանուէր գործունէութիւնը, որ կարգ մը մարդերու մէջ եղակի է անկասկած: Ապա՝ որովհետեւ իր ձեռնարկները ձեռնհաս ձեռքերու միջոցաւ կը նախաձեռնուին, ինչ որ գրաւական է անոնց յաջողութեան:

Այս տարի Անթիլիասի մէջ է, որ տեղի ունեցաւ դաշտահանդէսը, Կիրակի Յունիս 18ին: Պայծառ օդը, հանդիսավայրը՝ բաւական մեծ ծառաստան մը, հաճելի միջավայր մը ստեղծած էին հոն ժամանողներու համար: Հինգ հարիւրի կը մօտենար ներկաներու թիւը, որոնք հաճելիին հետ օգտակար ըլլալու տրամադրութեամբ փութացած էին հոն:

Կազմակերպիչ մարմինը կարգ – կանոնով սպասարկեց: Ամէն ինչ նախատեսուած եւ դասաւորուած էր: Դաշտահանդէսը հաճելի մթնոլորտի մէջ տեղի ունեցաւ: Հրաւիրեալներ եւ ներկաներ կէսօրին ճաշեցին սեղաններու շուրջ բոլորուած: Եռուզեռ ու շարժում: Մէջ ընդ մէջ եղան հաւաքական խաղեր, ապա՝ վիճակահանութիւն:

Նախաձեռնող ու կազմակերպող, բնականաբար, իրենք ալ նկատեցին, թէ գեղարուեստական փոքր յայտագիր մը, պիտի համեմէր դաշտահանդէսը:

Ներկաները հաճելի օր մը անցընելէ ետք, գոհունակ տրամադրութեամբ բաժնուեցան ծառաստանէն, այցելելէ ետք Մատուռականներու նորակառոյց Տունը, ձեռնարկ մը եւս, որ պատիւ կը բերէ զայն յղացողներուն, զայն իրականացնողներուն եւ գաղութին ընդհանրապէս:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԲԵՐՔԱՀԱՒԱՔ

Գարունը թէեւ այնքան ալ նպաստաւոր չեղաւ այս տարի, եւ անձրեւները, երկարատեւ, դժուարութիւններ ստեղծեցին, այնուամենայնիւ, վարն ու ցանքը ու այգիներու մշակումը կարճ ժամանակի մը մէջ կատարուեցան:

Այս օրերուն ցանքերու մշակումը դեռ կը շարունակուի լեռնային եւ նախալեռնային շրջաններու մէջ, իսկ Արարատեան դաշտի խոտի բերքահաւաքը սկսած է Յունիսէն ի վեր: Անցեալ տարի հացահատիկի բերքահաւաքը լաւ ձեւով կատարուեցաւ, սակայն, նոյնը կարելի չէ ըսել խոտը հնձելու եւ կեր կուտակելու աշխատանքներու մասին: Ճիշդ է, որ անցեալ ամառ երաշտ եղած էր, սակայն, գարնան յորդառատ անձրեւները այս եղանակին լաւ պայմաններ ստեղծած էին կանաչութեան փարթամ աճին համար: Եթէ, նկատել կուտան հարցին ծանօթ մասնագէտներ, անտեսութիւններու ղեկավարները ժամանակին զբաղէին խոտը հնձելու նախապատրաստական աշխատանքներով, մեծ քանակութեամբ կեր կը կուտակուէր: «Փաստօրէն ի՞նչ ստացուեց, կը գրէ «Սով. Հայաստան» Յունիս 8ի իր խմբագրականին մէջ, այն որ խոտհարքներում եւ մարգագետիններում առատ խոտ կար, բայց հաւաքող չկար», այս պատճառով ալ կարգ մը շրջաններու մէջ անասունները թիւի նուազում արձանագրեցին, նուազեցաւ կաթի եւ մսի արտադրութիւնը: Խոտը հաւաքելու առաջադրութիւնները չիրականացուցին Արարատ, Եղեգնաձոր, Հոկտեմբերեան, Սիսիան, Ստեփանաւան, Գորիս եւ այլ շրջաններ, իսկ սիլոս (անասուններու ձմեռնային կեր) պատրաստելու ծրագիրները կատարեցին ընդամէնը 7 շրջաններ:

Վիճակագրական վարչութեան տուեալներով, Մայիս 15ի հաշուով, անցեալ տարուան նոյն ժամանակամիջոցին հետ բաղդատմամբ, կաթի արտադրութիւնը զգալի կերպով նուազած է Իջեւանի, Շամշադինի, Շահումեանի, Էջմիածինի եւ այլ շրջաններու մէջ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

× Հայաստանի Լրագրողներու Միութեան հերթական նիստը օրակարգի հարց դրած է զբօսաշրջիկութիւնը: Յունիս 2ի ժողովին նկատուած է, որ այս տարի 40·000 զբօսաշրջիկներ այցելած պիտի ըլլան Հայաստան՝ Խորհ. Միութեան այլ շրջաններէ: Յատուկ ուշադրութիւն դարձուած է ուղեցոյցներ պատրաստելու ուղղութեամբ: 600 հոգի հետեւած է լեզուներու դասընթացքներու (անգլերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, չեխերէն, եւայլն): Արտասահմանի զբօսաշրջիկներու համար երկու պանդոկ կը շինուի Երեւանի մէջ, կը վերաշինուի «Սեւան» պանդոկը՝ 600 հոգիի համար: Դժբախտաբար երկու տարիէ ի վեր կը ձգձգուի Երեւանեան լիճի հանգրուանին նախագծումը:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄՈՆԹՐԷԱԼԻ երաժշտական միջազգային փառատօնին առաջին հանդիսացած է ջութակահար Ռուբէն Ահարոնեան, Հայաստանէն: Եօրեայ մրցումներուն մասնակցած են երեսունէ աւելի ծանօթ ջութակահարներ, զանազան երկիրներէ: Ռուբէն Ահարոնեան, որ երիտասարդ շնորհալի ջութակահար է, 10·000 տոլար նուէր ստացած է փառատօնին մէջ առաջնութեան դափնին խլած ըլլալով:

ՊՈՒՐՃ – ՀԱՄՈՒՏԻ «Յ. Տէր–Մելքոնեան» սրահին մէջ փայլուն երգահանդէս մը տուած է Յունիս 10ին, Հալէպի «Զուարթնոց» երգչախումբը: Երգահանդէսը կազմակերպուած է Լիբանանի Բեսապցիներու Ուսումնասիրաց եւ Տարօն – Տուրուբերանի Հայրենակցական միութիւններու կողմէ, հովանաւորութեամբ Տաճատ Արք. Ուրֆալեանի, Լիբանանի Հայոց առաջնորդ: Յայտագիրը կազմուած է օտար եւ հայ դասական եւ ժողովրդական երգերէ՝ Մոցարթի «Տոմինէ ժէզու» (լատիներէն), Պեթհովէնի «Ֆանթազիա», Կոմիտասի «Սաղմոս 137» (գերմաներէն), Բ. Կանաչեանի «Տալիլօ», Ա. Պապաջանեանի «Ազգ փառապանծ», Է. Յովհաննիսեանի «Սարդարապատ» եւ այլ ծանօթ կտորներ: 70 հոգիէ բաղկացած «Զուարթնոց» երգչախումբի խմբավարն է Պօղոս Ալպաճեան, վկայեալ Երեւանի պետական երաժշտանոցէն:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Գրական Շրջանակի սրահին մէջ, Յունիս 16ին, գրական երեկոյթ մը տեղի ունեցած է նախաձեռնութեամբ Լիբանանահայ Գրական Շրջանակի՝ նուիրուած հայրենի բանաստեղծ Ռաֆֆիկ Դավոյեանի, որ Պէյրութ կը գտնուի ներկայիս: Բանաստեղծին գործերուն անդրադարձած է Գրիգոր Շահինեան:

ԳԱՃԻՐԷԻ մէջ Մայիս 28ը յիշատակուած է մեծ հանդիսութեամբ մը Յունիս 4ին: Բանախօսած է ընկեր Եդուարդ Էլոյեան, տնօրէն Պէյրութի Խանամիրեան քոլէժի:

ՎԵՆԵՏԻԿԻ Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանին սրահին մէջ, Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան վերջերս փունջ մը Տարօնի երգեր հրամցուցած է:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ մէջ իր մահկանացուն կնքած է Սաղիմահայ գաղութի երիցագոյն անդամներէն՝ Միհրան Սիրականեան, բնիկ Արաբկիրցի: Ունեցած է հանրային գործունէութիւն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (89)

ԹՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Ձեր Մարգար էֆէնտին մաքո՞ւր է:

— Հրամմեր ես... քիչ մը ետքը պիտի տեսնես, երբոր քուէարկութեան արդիւնքը իմացուի:

— Ջախջախիչ մեծամասնութիւն ունինք:

— Վրաս գրէ... եթէ հարիւր քուէ հաւաքէք, պեխերս կ'ածիլեմ:

— Եթէ դուք շահիք, եկեղեցիին դուռը, շաբաթ մը աւանակի պէս կը զռամ...

— Խայտառա՛կ, դուն ալ:

— Խայտառակը դուն ես, խօսքդ ետ ա՛ռ...

— Ինչո՞ւ պիտի ետ առնեմ՝ խայտառակ ես, խայտառակին ալ մեծը:

խօսում, բայց լսեցնում էր...

Ընկեր Կայծունի բարկացած, բորբոքած, բազուկ վերցուց զարնելու ձեւով մը:

Ուսուցիչը ինքն ալ պատրաստուեցաւ կռուիլ, բայց ներկաները միջամտեցին ու բաժնեցին երկու ոսոխները:

Նմանօրինակ տեսարաններ տեղի կ'ունենային հոս ու հոն: Հետզհետէ գլուխները կը տաքնային, գրգռութիւնները կ'աւելնային: Սուսերեանց պահ մը Թորգոմին մօտեցաւ եւ ականջին փսփսաց.

— Մեր տղոց ըսէ՝ մէյ մէկ գաւազան ճարեն, պէտք է պատրաստ ըլլանք ամէն պատահականութեան հանդէպ:

— Իրաւունք ունիս, պատասխանեց ուսուցիչը եւ փութաց հրամանատարին հրահանգը գործադրելու:

Հետզհետէ հասան ընտրական ժողովի անդամները եւ ուղղուեցան եկեղեցի: Հոն մէջտեղը դրուած էր խոշոր սեղան մը, շուրջը աթոռներ շարուած:

Սեղանին մէջտեղը կ'երեւար տուփ մը՝ ժողովուրդի իրաւունքներուն խորհրդանշանը...

— Սկսի՞նք գործողութեան, հարցուց ժողովի անդամներէն:

— Դեռ կանուխ է:

— Ժողովուրդը եկած է, կրնանք սկսիլ:

— Բայց նախագահը մէջտեղ չկայ:

— Իր խուցը ըլլալու է, թող ժամկոչը երթայ կանչէ:

— Վարդան աղբար, գոչեց ժողովականներէն մին:

Ժամկոչը, որ քիչ մը անդին կեցած էր, վեհերոտ, տատամսոտ քայլերով մօտեցաւ: Խեղճը առտուընէ ի վեր սարսափելի տագնապներու մէջ կ'ապրէր, կը զգար, որ այս Կիրակին վճռական դեր մը պիտի կատարէր իր կեանքին մէջ եւ այս մտածումը զինքը կը տանջէր:

— Վարդան աղբար, գնա աւագերէցը կանչէ, հրամայեց նստողներէն մին:

— Գլխուս վրայ, պատասխանեց ժամկոչը խոնարհութեամբ եւ բարեւելով հեռացաւ:

Քանի մը վայրկեան ետքը աւագերէցը մտաւ եկեղեցի, իրեն կը հետեւէին բակը գտնուող բազմաթիւ անձեր, իրենց գլուխը ունենալով ընկեր Սուսերեանցն ու Կայծունին:

— Ժողովուրդը դուրս հանեցէք, դեռ քուէարկութիւնը չէ սկսած, պոռաց ժողովականներէն մին, որ յաղթանդամ եւ հզօր ձայնով անձ մըն էր:

Յայտնի չէր, թէ այս հրամանը որու կ'ուղղուէր՝ քանի որ ընտրական ժողովի անդամներէն զատ ոչ ոք կար եկեղեցիին մէջ:

Աւագերէցը կը յառաջանար իր ետեւէն բերելով բազմութիւնը:

— Ժողովուրդը դուրս հանեցէք, պոռաց դարձեալ ժողովականը ոտքի ելած:

— Ժողովուրդը դուրս չելլեր, պատասխանեց ընկեր Կայծունի:

— Չպէտք է դուրս ելլէ, աւելցուց Սուսերեանց խեղդուկ ձայնով մը:

— Քուէարկուները երկ–երկու ներս մտնան, դիտել տուաւ ուրիշ ժողովական մը:

— Ժողովրդական քոնթրոլ կը պահանջենք, հնչեց Կայծունիի ձայնը:

Աւագերէցը հասած էր սեղանին քով եւ բազմեցաւ իր նախագահական աթոռին վրայ:

— Տէր հայր, դուն խօսք հասկցուր այս մարդոց, ըսաւ նախագահին քով նստած անձ մը ցած ձայնով:

— Կը խնդրեմ, զաւակներս, աղմուկ մի հանէք, ըսաւ աւագերէցը հաշտարար ձայնով մը, թողէք, որ կարգապահութեամբ եւ հանդարտութեամբ գործ տեսնենք...

— Քոնթրոլ կը պահանջենք, գոչեցին մէկ քանի ձայներ:

— Ի՞նչ քոնթրոլ, պոռաց յաղթանդամ ժողովականը, ընտրողական ժողովը արդէն քոնթրոլի համար նստած է հս...

— Մենք ժողովրդական քոնթրոլ կ'ուզենք... ժողովուրդը պէտք է իր ներկայացուցիչները ունենայ այստեղ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի 1915ին Պոլսոյ Պայազիտ հրապարակին վրայ կախաղան հանուած քսան հերոսներու յիշատակին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Գարեգին Վարդանեան եւ զաւակ–ները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կի–րակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտ–ւիչ եկեղեցին։

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Կեդր. Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ըս–տացաւ հետեւեալ նուէրները.—

Պօմոնի Հայ Աւետ. համայնքի հոգա–բարձութենէն 500 Փր., Պր. Պաղտասար Ծառուկեանէ իր զաւկին՝ Ռոպէրի մահ–ուան առթիւ 100, Պր. Պօղոս Արզումանեանէ 500։

Լուիզ *Տիկ. Մարիամթուն Սարգիսեա–նի մահուան առթիւ Հ. Յ. Դ. Շաւարշ Միսաքեան խումբ 100, Տէր եւ Տիկ. Կա–րօ Յովսէփեան, Տէր եւ Տիկ. Ղազար Պօ–ղոսեան, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Թաշճեան, Բամպուքճեան ընտանիք 50ական, Տէր եւ Տիկ. Գամպէրեան 20։*

Սէն–Ժեռոմ. ողբ. Կիրակոս Հաճի Վար–դանեանի մահուան առթիւ այրի Տիկին Հայկուհի Շալճեան եւ զաւակներ 50, Ծերուկեան ընտ., Ենովքեան Արմենակ, այրի Տիկ. Անահիտ Կոտաճեան 30ական, Երուանդ Տօրումեան, Յակոբ Խըլըճեան 20ական, Պետրոս Պետրոսեան 10։

Պուլ. Օտոօ. Տէրտէրեան ընտանիքի հոգ. առթիւ Տէր եւ Տիկ. Տէրտէրեան 20, հանգ. Տէր–Վարդանեանի հոգ. առթիւ Պր. Սիմոն Աւտոյեան 20, Ծաղկազարդի օրուան առթիւ փոքր. Ֆիլիփ Գրիգոր–եան 10 Փր.։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Կազմակերպուած «Հայ Հասարակու–թեան Սէն–Շամոնի» Միութեան կողմէ։ Հայկական «Կոունկ» նուագախումբ, խա–ղեր, վիճակահանութիւն։

Հայկական համադամ կերակուրներ եւ խորոված. անուշեղէններ եւ խմիչքներ։

Կիրակի, 25 Յունիս

Սկիզբ, առաւօտեան ժամը 10.30ին՝ հայկական ձայնաւոր պատարագով։ 12.30ին՝ ճաշ, ընտրուած նուագներով. եւ ամբողջ կէսօրէ վերջ՝ մինչեւ ուշ ա–տեն, հայկական պարեր, նուագ, երգեր, մասնակցութեամբ Միութեան հայկական միօրեայ դպրոցի երկսեռ աշակերտներու։

Մուտքը ազատ է

Մատչելի գիներ։

Ոչ մէկ հանգանակութիւն

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Անի կոմիտէն, Կապոյտ Խաչը եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը իրենց խորին ցաւակցու–թիւնները կը յայտնեն ընկ. Ս. Թորոս–եանի (Շաւ) եւ իր զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Թաշճեանին եւ զաւակներուն, այ–րի Տիկին Թորոսեանի, Պ. Արթիւր Թո–րոսեանի եւ բոլոր ազգականներուն ու բարեկամներուն, ողբացեալ Տիկ. Արմե–նուհի Թորոսեանի կսկծալի մահուան առ–թիւ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Յունիս 24, ժամը 20.45ին ի նպաստ Շաւիլի հայկ. դպրոցին, Թաղա–պետարանի սրահին մէջ։

Մասնակցութեամբ տեղւոյն բոլոր մի–ութիւններուն եւ բարձր հովանաւորու–թեամբ Կաթող. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Արտասանութիւն, երգ, պար՝ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ

« ԷՐԵԲՈՒՆԻ »

հայախօս ժապաւէնի ցուցադրութիւնը Յայտագիրը երկար ըլլալուն, հանդէսը կը սկսի որոշեալ ժամուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի յուշարձանի յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է.—

ՏՐԱԿԻՆԵԱՆԻ ՅԱՆԿ

Վ. Ծատուրեան 400, Ա. Հաճեան 250, Վ. Լորէնեան, Գ. Ճարիկեան, Տ. Էլպիզ–եան 100ական, Յ. Քէսալի, Ա. Մէզոն, Ղ. Սվազլեան, Փ. Գուաշիշեան, Յ. Ճիզ–մէճեան, Ա. Պաղտիկեան, Առաքելեան 50ական, Յ. Տանտիկեան 30, Յ. Ժամ–կոչեան, Մ. Պօղապալեան, Յ. Ուիք–նովսկի, Ե. Մալոյեան, Կ. Ճիզմէճեան 20ական, Ա. Աճէմեան, Ա. Զամուրճեան, Յ. Սօլօ, Ա. Ֆաթայեան, Յ. Գալայճեան, Քաֆէ Միլ Քոլոն, Ս. Տէյիրմէնճեան 10ական Փր.։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեց–ւոյ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորած հայկ. դպրոցի ամավերջի հանդէսը 25 Յունիս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 4ին, եկեղեցւոյ մէջ, պատուոյ նախագահու–թեամբ

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

Կը նախագահէ Թաղին հոգեւոր հովիւ

ՎԱԶԷ ՎՐԴ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ

Այս առթիւ եկեղեցւոյ հոգաբարձու–թիւնը կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջա–կայքի եկեղեցիներու հոգեւոր հայրերը, իրենց թաղականութիւններով եւ նաեւ բոլոր հայ կազմակերպութիւններու ներ–կայացուցիչները, լաւագոյնս քաջալե–րած ըլլալու համար մեր մատաղ սերուն–դին հայեցի դաստիարակութեան սրբա–զան գործը։

Աշակերտներու կողմէ խմբական եր–գեր, պարեր, արտասանութիւններ եւ մանկական ներկայացում մը՝ «Լեւոնիկը»

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի պիտի ունենայ Յունիս 25ին, կիրակի, ժամը 15–22 դպրոցի պարտէզին եւ նորակառոյց սրահին մէջ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ. ԵՐԳ, ՆՈՒԱԳ, ՊԱՐ

Ծախքերու մասնակցութիւն 5 փր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— *Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնսի – Փավիյոն։*

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կո–միտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի ընկերները 23 Յունիս Ուրբաթ ե–րեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւա–քատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ըն–կերական ընդհանուր ժողովը Շաբաթ, Յուլիս 1, ժամը 9ին Գասպար Իփէկեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերնե–րու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներ–կայանալ անդամատետրով։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կիրակի, Յունիս 25 Պարգեւաբաշխու–թիւն.

— ժամը 11.30ին ամավերջի հանդի–սաւոր պատարագ.

— ժամը 13ին հացկերոյթ.

— ժամը 15.30ին պարգեւաբաշխութիւն։

Հ. Մ. Ը. Մ. - ԱՐԾԻՒ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յուլիս 2 Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 22

Վալապրի օդասուն անտառին մէջ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— երգ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւ–րոպական պարեր, պուլի մրցում, փոքրերու համար զանազան խաղեր եւ անակնկալներ

Ճոխ պիւֆէ — արեւելեան համադամ աղանդերներ — շամփուրով խորոված

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի դպրոցին ամավերջի հանդէսը 2 Յուլիս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, եկեղեց–ւոյ կից սրահը։

Աշակերտներուն կողմէ պիտի ըլլան արտասանութիւն, երգ, պար եւ խիստ ծիծաղաշարժ թատերգութիւն մը, ղեկա–վարութեամբ ուսուցիչ Հայր Գեղամի։

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ Պօմոնի հասարակութիւնը։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Կըր–նոպլի մասնաճիւղին կողմէ, Յունիս 25ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Նիզիէի ճամ–բուն վրայ Շաթօ տը Պօրըկարի *գեղեցիկ պուրակին մէջ, պաղ ջուրին մօտ։*

Ճոխ պիւֆէ, հայկական համադամ ու–տելիքներով՝ պատրաստուած Խաչուհի–ներու կողմէ։

Հաճելի անակնկալներ, բարձրախօս։

(Անձրեւի պարագային Յուլիս 2ի Կի–րակին)։

ՁՐՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԾՈՎԱՓ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը, համաձայն ընդհանուրի փափաքին, կը կազմակերպէ Բ. զբօսա–պտոյտ մը 2 Յուլիսին դէպի Տօվիլ–Թրու–վիլ։

Այժմէն արձանագրուիլ Տիկին Թադէոս–եանի մօտ 878–27–35 կամ Տիկին Ուզուն–եանի մօտ 254–17–74։

Երթուդարձ 25 Փր. — կէս գին 10 տա–րեկանէն վար երախաներու համար։

Մեկնում՝ Սքուար Մոնթոլոնէն առա–ւօտեան ժամը 7.30ին։ Կը խնդրուի ճըշ–դապահ ըլլալ։

ՎԱՐՁՈՒ Է

Ռիւ Լէոփոլտ Պելան *(Փարիզ 2), քա–ղաքիս կեդրոնը, վարձու է 100 քառա–կուսի մեթրանոց յարկաբաժին մը, ա–ռեւտրական եւ* միւսք։

Հեռաձայնել 964–55–24

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ
ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ

ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ անդա–մական ժողովը այս Կիրակի Յունիս 25, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պր. Ազատին սըր–ճարանին վերնայարկը (4, Ռիւ տը լա Տէ–ֆանս), Իսի։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն անպայման ներկայ ըլլալ։

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեօ – Քաշանի մաս–նաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Ուրբաթ (Յու–նիս 23) ժամը 20.30ին Տիկին Հ. Թորոս–եանի տունը, 88 Ռիւ Մարսէլ Պոնէ, Քա–շան։ Կարեւոր օրակարգ պարահանդէսի շուրջ։

×

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՍԷՆԹ – Անթուանի մասնաճիւղի անդա–մական ժողովը 25 Յունիս Կիրակի կէսօ–րէ վերջ ժամը 15ին, հայրենակից Ռու–բէն Նաճարեանի բնակարանը։ Անդամնե–րու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Համախարբերդցիական Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ Յունիս 24, Շաբաթ ե–րեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւա–քատեղին։ Օրակարգ տեղւոյն վրայ։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

խումբի կողմէ Յունիս 25ին Կիրակի ամ–բողջ օրը

Chemin de la Boulinarde

26 - Beaumont-les-Valence

Ճոխ պիւֆէ հայկական առատ կերուխում հաճելի անակնկալներ, մասնակցութեամբ Վալանսի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ճէյրան» պարախումբին

Անձրեւի պարագային՝ Ահարոնեան ա–կումբին մէջ՝ 26, Ռիւ Պուֆիէ։

Օրուան երթուդարձը ապահովուած է ժամը 14էն մինչեւ 16, Ահարոնեան ա–կումբին առջեւէն։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Արձանագրութիւնները փակուած են Յուլիսի եւ Օգոստոսի համար։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ՊԱՆԵՕ–ՔԱՇԱՆԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻՆ

Կիրակի 25 Յունիս ժամը 15ին, քաղա–քապետութեան Շարլ–Միշէլ սրահին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապե–տական Պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Ներկայացում, երգ, պար, արտասա–նութիւն եւ անակնկալներ, ղեկավարու–թեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հոփփոմէ Պալըգճեանի։

Կը ներկայացուի «Տան մէջ եւ դպրոցը» *մասնակցութեամբ բոլոր աշակերտնե–րուն։*

Կը խօսի Միհրան Մավեան։

Մուտքը 5 Փրանք։ Ապահովեցէք ձեր տոմսերը։ Հանդէսը կը սկսի ճիշդ ժա–մուն։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— *Մեթ–րօ Պանեօ, եւ օթոպիւս Փորթ տ'Օռ–լէանէն 197 Արք* – Պանեօ։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ Յուլիս 2ին Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկի սրահին մէջ, մասնակցու–թեամբ Նոր Սերունդի։

Առատ կերուխում, պատրաստուած ըն–կերուհիներու կողմէ։ Տեղւոյն վրայ պի–տի ըլլան երգ, արտասանութիւն եւ զա–նազան անակնկալներ։

Մուտքը Ազատ է։

ՄԵՐ ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

24–25 *Յունիս Լիւքսանպուրկ եւ Գեր–մանիա պտոյտ գեղեցիկ շոգենաւով մը Մօզէլ գետին վրայ երկու օր, պանդոկ, ճաշ եւ պտոյտը ամէնը մէջը 139 Փր.։*

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷՋԻՐԵԱՆ

Ընդհ. Պատուիրակ

ԲԱՑՈՒՄ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ԾՈՎԵԶԵՐԵԱՅ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿԱՅԱՆԻՆ

1 ՕԳՈՍՏՈՍ 1972

6–14 *տարեկան մանուկներու արձանա–գրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝*

15, Rue Jean Goujon — Paris (8e)

Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 10–12

ՇԱԲԱԹ
24
ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI
24 JUIN
1972

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le Numéro 0,70 F.

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris 9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 120 ֆր. Վեցամսեայ 65 ֆր.
Արտասահման Տար. 135 ֆր. Հատը 0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 12.448
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
48e ANNÉE — N° 12.448

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՐԴԱԿԵՐՈՒԹԵՆԷ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

———0———

Ա.— ՄԱԿը անտարբեր

Այս է խորագիրը գիրքի մը, որ լոյս տեսաւ վերջերս, ինչպէս ծանուցինք.— «Du canibalisme au génocide».

Հեղինակն է Էրվէ Սավոն, ծնած Վերսայլ, 4 Օգոստոս 1924ին: Սորպոնի եւ Ֆրիպուրկի համալսարանին մէջ հետեւած է փիլիսոփայութեան, կրօնքներու պատմութեան ու դասական եւ արդի գրականութեան:

Գիրքը մաս կը կազմէ «Պատերազմներ եւ խաղաղութիւն» մատենաշարին, որուն վարիչն է Կաստոն Պութուլ եւ որ գրած է Սավոնի հատորին «Յառաջաբան»ը:

Պութուլ կը շեշտէ, որ մարդակերութիւնը գոյութիւն ունեցած է ստեղծագործութենէն ի վեր կենդանական աշխարհին մէջ: 22 Յուլիս 1971ին Պիրենեան քարայրի մը մէջ գտնուած է գանկը շուրջ քսան տարեկան մարդու մը, որ ապրած է 200.000 տարի առաջ եւ ապահովաբար զոհ է եղած մարդակերութեան:

29 Նոյ. 1971ին Գահիրէի մէջ սպաննուեցաւ Յորդանանի վարչապետը: Սպանիչը փախուստ տալէ առաջ ժամանակ գտած է խմելու զոհին արիւնը:

Ուրեմն բան չէ փոխուած 200.000 տարիէ ի վեր: Մարդակերութիւնը գոյութիւն ունեցած է նախապատմական շրջաններէն ի վեր: Մեծ ձուկերը կը կլլեն փոքրերը: Սուլթաններու օրով Պոլսոյ տարբեր փողոցի շուները իրար կ'ուտէին: Նոյնը կ'ընէին Ափրիկէի վայրենի ցեղերը:

Հռովմէացիները ցեղասպանութեան օրինակներ տուած են՝ բնաջնջելով Ետրուսկները, Սամնիները, մասամբ նաեւ Գոլուաններն ու Իբերացիները, եւայլն: Քրիստոնէութիւնը մասամբ մեղմացուց բարբարոսներու վայրենի բարքերը:

Սակայն նոր ժամանակներու մէջ ցեղասպանութիւնը կրկին գլուխ ցցեց: Պութուլ կ'ըսէ թէ առաջին ցեղասպանութիւնը Թագաւորները չէ, որ կատարեցին, այլ առաւել կամ նուազ ուղղակի հանրաքուէով իշխանութեան տիրացած կառավարութիւնները: «Երիտասարդ Թուրքերն են, որ բնաջնջեցին Հայերը, ոչ թէ Սուլթանները» (էջ 10):

Խօսելով ցեղամիջեան կռիւներու եւ եղբայրասպանութեանց մասին, Պութուլ գիտել կու տայ թէ ՄԱԿը մինչ մեծապէս կը յուզուի երբ կանոնաւոր բանակներ իրարու հետ բախում կ'ունենան, պաշտօնապէս կ'անգիտանայ ներքին գանգուածային կոտորածները: Իրեն համար պետութեանց ներքին խնդիրներն են անոնք, որոնց խառնուելու իրաւունք չունի...: Ու կ'աւելցնէ.

«Արդէն Ազգերու Դաշնակցութիւնը իր ծնած օրէն իսկ խուսափողական ձեւով հեռացուցեր էր Հայերու բնաջնջման մասին ակնարկութիւնները: Ասիկա կազմեց իրաւաբանական նախընթաց մը, ինչպէս նաեւ՝ դաս մը եւ քաջալերութիւն մը նման նախաձեռնութեանց համար»:

Այսպէս ուրեմն, բանիմաց մարդիկ չեն մոռցած Ժընեւի արիսպագոսին պլղատոսեան խուսափողական դատաստանը հանդէպ Հայաստանի Հանրապետութեան՝ 1920ի աշնան ճգնաժամային ու բախտորոշ օրերուն, երբ Քարապէքիրի միլլի բանակները դաւադրօրէն յարձակեր էին մեր նորաղատ հայրենիքին վրայ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ ՄԻՇՏ ՄՏԱՀՈԳ

———0———

Իսրայելեան առջի օրուան յարձակումը լիբանանեան երեք գիւղերու վրայ եւ, Հասպայայի ռմբակոծումը, մտահոգիչ մթնոլորտ ստեղծած է Լիբանանի մէջ:

Լիբանանի վարչապետը՝ Սայէպ Սալամ յայտարարած է, թէ Իսրայէլ պատրուակ կը փնտռէ միշտ յարձակելու համար Լիբանանի վրայ: Այս անգամուան պատրուակն այն է, որ Պաղեստինցիներ պազուքայով կրակ բացած են իսրայելեան փոխադրակառքերու վրայ, արդ, համաձայն Սայէպ Սալամի, պազուքայի արձակման հեռաւորութիւնը 500 մեթր է, որով Պաղեստինցիք չէին կրնար կրակել Լիբանանի հողին վրայէն:

Միւս կողմէ, Պէյրութի պաղեստինեան շրջանակներն ալ կը յայտարարեն, թէ իրենց գործողութիւնները սուրիական հողամասէն սկսած են եւ Իսրայելացիներուն բուն նպատակն է եղած գերի բռնել սուրիացի բարձրաստիճան սպաները, որոնք Լիբանան կը գտնուէին:

Լիբանանեան շրջանակները մասնաւորապէս մտահոգ են իսրայելեան գործողութիւններուն անդրադարձին համար: Արդարեւ, արդէն իսկ լարուած վիճակ կը տիրէ Հարաւ. Լիբանանի բնակիչներու եւ Պաղեստինցիներու միջեւ, քանի որ այս վերջիններուն ներկայութիւնը լիբանանեան սահմանամերձ գիւղերու մէջ, պատրուակ կը ծառայէ Իսրայելացիներուն, յարձակիլ իրենց գիւղերուն վրայ: Տուժողը Լիբանանցիներն են: Յատկանշական է նկատել տալ, թէ ռմբակոծուած Հասպայա գիւղի բնակչութիւնը վերջերս պահանջած էր Պաղեստինցիներու հեռացումը իրենց շրջանէն:

Լիբանանեան որոշ շրջանակներ կը բաժնեն Ներքին նախկին նախարար եւ ազգային ճակատի առաջնորդ Ռէյմոն Էտտէի տեսակէտը: Այս վերջինը կը պահանջէ, որ չեղեալ նկատուի Գահիրէի համաձայնագիրը, որով Լիբանանի հարաւը, որոշ շրջագիծի մը մէջ, Պաղեստինցիներու կը թոյլատրուի հաստատուիլ, եւ զինուորական գործողութիւններու լծուիլ: Այս շրջանը ներկայիս կը կոչուի Ֆաթհլէնտ:

Իսրայելեան շրջանակները չեն ծածկեր, թէ իրենց նպատակն է եղած «զօրացնել» Ռէյմոն Էտտէի դիրքը՝ ցոյց տալով այն վնասները, որոնց կ'ենթարկուի Լիբանան թոյլ տալով, որ իր հողին վրայ հաստատուին պաղեստինեան զինեալ ուժեր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԹԵՐԱՆ - ՄԱՌՇԷ առաջին տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ ընկերվարականներու կեդրոնատեղին: Կը թուի թէ երկու պարագլուխները (համաձայնութեան բաւական կէտեր գտած են արդէն, մանաւանդ կառավարական ծրագրի մը յատակագիծին շուրջ: Երկրորդ հանդիպում մը տեղի պիտի ունենայ Երկուշաբթի օր եւ այն ատեն է միայն որ կարելի պիտի ըլլայ յստակ գաղափար մը կազմել՝ համայնավար - ընկերվարական համաձայնութեան մասին: Ամէն պարագայի մէջ, Իւմանիթէ Ուրբաթ օր իր առաջին էջին վրայ հրատարակած է Միթերանի եւ Մարշէի նկարը, անոյշ ժպիտ մը իրենց դէմքին վրայ...:

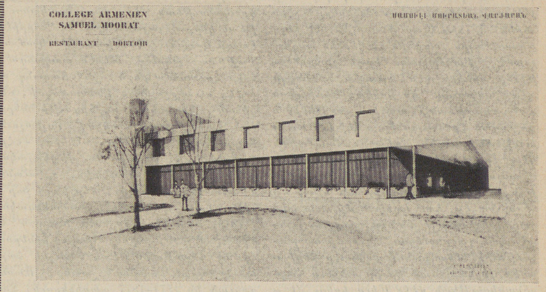
ԺԻՒԼԻԱՆԱ Թագուհին Հոլանտա վերադարձաւ առջի օր: Նախքան մեկնումը Սթրազպուրկ այցելած էր եւ հոն ալ պարզած Հոլանտայի տեսակէտները Եւրոպայի մասին: Յիշենք որ Ֆայնէնշըլ Թայմզ, բրիտանական օրաթերթը կը ձաղկէ Ֆրանսա իր անզիջողական դիրքին համար եւ կը գրէ.— «Նախագահ Փոմփիտուի սպառնալիքը Տասերու Վեհաժողովը ջնջելու եթէ առաջարկուած Քաղաքական Բիւրօն Փարիզ չհաստատուի, անախորժ կերպով կը յիշեցնէ իր նախորդին հակումները բռնի միջոցներու համար: Բայց այս անգամ այդ թաքթիքը կրնայ իր դէմ ելլել, Պելժիացիք ու Հոլանտացիք վճռած են ապարէզ կարդալ»: Անգլիական թերթը կը շեշտէ նաեւ թէ Փոմփիտու յաջողութեան մը պէտք ունի հակակշռելու համար կրած ձախողութիւնը ներքին ճակատի վրայ հանրաքուէով: Ֆրանսական կառավարութեան գիրքին տկարութիւնը կը կայանայ այն իրողութեան մէջ որ քիչ բան ունի տալիք իր ընկերներուն:

ԵԹՈՎՊԻՈՅ կայսրը՝ Հայլէ Սելասիէ Լոնտոնէն Փարիզ ժամանելով տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ֆրանսայի Նախագահին հետ, ի ներկայութեան Արտաքին եւ Պաշտպանութեան նախարարներու: Խօսակցութեան նիւթ եղած է Ճիպութի նաւահանգիստի հարցը: Ճիպութի՝ տեղւոյն ժողովուրդին մեծամասնութեան փափաքով, արտայայտուած հանրաքուէով, Ֆրանսայի հողատարութեան տակն է: Եթովպիա դժգոհ չէ այս կացութենէն, սակայն, մտահոգ է, որ Սոմալիի եւ այլ երկիրներու պահանջին հետեւանքով Ֆրանսա հեռանայ շրջանէն. այդ պարագային Եթովպիա կ'ուզէ ձեռք ձգել Ճիպութին, որ իր «թոքն» է: Եթովպիոյ ծովային միակ ելքը Ճիպութին է:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ անուանի գիտնական՝ Ակադ. Անդրէյ Սախարով «յետ գրութիւն» մը գրած է Բրեժնեւի — 15 ամիս առաջ գրած իր նամակին — ուր կը յայտարարէ, թէ խորհրդային ընկերութիւնը «վարակուած է թուլութենէ, կեղծաւորութենէ, նեղմիտ անձնասիրութենէ»: Ակադեմականը նկատել տուած է նաեւ, թէ կուսակցութեան եւ Պետութեան ղեկավարները, եւ յաջողած մասնաւորականութիւնը ամուր կառչած են իրենց տեսանելի եւ անտեսանելի առանձնաշնորհումներուն եւ խորապէս անտարբեր են մարդկային իրաւունքներու բռնաբարումին, յառաջդիմութեան շահերուն եւ մարդկութեան ապագային նկատմամբ: Գիտնականը կը պահանջէ, որ իշխանութիւնները վերջ տան քաղաքական տարբեր տեսակէտ ունեցողները հոգեբուժարաններ ղրկելու սովորութեան եւ նշանակուի բարձր անձնաւորութիւն մը՝ քննելու համար քաղաքացիներու բողոքները, հսկելու համար նաեւ, որ բանտարկեալները չարչարանքներու չենթարկուին: Ակադեմականը իր նամակին պատճէնը յանձնած է օտար լրագրողներու:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ հիւլէական ռումբի պայթումին դէմ բողոքները կը շարունակուին, Միւրօրոյայի շուրջ գտնուող երկիրներու կողմէ: Կը թուի սակայն թէ Ֆրանսա կ'անտեսէ ամէն ինչ եւ ռումբին պայթումը անմիջական է:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ մէջ բուռն միջադէպ մը պատահած է առջի օր երբ Ժ. Ժ. Սերվան-Շրէպէր կ'ամբաստանէր Նախարարապետը, որ գիրք չինած է շնորհիւ Հաչէթ հաստատութեան եւ հարստացած: Իւ. Տէ. Ռ.ի երեսփոխանները ձգած ելած են իրենց վրդովումը արտայայտելու համար:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԻՆ ՅԱՏԱԿԱԳԻԾԸ

COMMUNIQUE DE LA FEDERATION FRANÇAISE DES TRAVAILLEURS DU LIVRE (C.G.T.)

Les travailleurs du Livre, répondant à l'appel de leur fédération, prennent une part active au succès de la journée d'action du 23 Juin 1972 décidée par les fédérations C.G.T. et C.F.D.T.

Pour leur part, les travailleurs de la presse tiennent à préciser que l'arrêt de travail d'une heure qu'ils observent avec l'ensemble de la profession, ne vise pas à priver le lecteur de son journal quotidien mais à démontrer la volonté des ouvriers de la presse de participer à l'action d'ensemble de la classe ouvrière pour que soient satisfaites les revendications essentielles, à savoir : le salaire minimum mensuel à 1.000 F. et l'avancement de l'âge de la retraite à 60 ans avec un minimum de pension à 800 F.

En répondant à l'appel du Comité Exécutif de leur Fédération, les travailleurs de la presse confirment leur volonté d'apporter leur soutien aux luttes en cours, en vue de leur donner le maximum l'efficacité

le 20 Juin 1972

ՎԵՐԱՊՐՈՒՄՆԵՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Արեւմտահայ վիպագրութեան մէջ՝ պատմական վէպին առաջին մշակն է Ծերենց (1822–1888), կարծես ապրած միշտ կիսաստուերի մէջ, առանց աղմուկի եւ առանց փառապսակներ փնտռելու: Համեստ էր իր նկարագիրով, ինչպէս համեստ իր գործով: Վիպական փորձերը երեք էին, եւ մնացին այդքանի վրայ: Յաջորդական զարգացումը, նիւթին ծաղկումը եւ արուեստին կատարելագործումը չհետապնդուեցաւ: Ժամանակները չէին ներեր: 1878ին է որ Թորոս Լեւոնի լոյս տեսաւ Պոլիս, առաջին եւ վերջին անգամ ըլլալով: Բարձրագոյն Դրան գրաքննութիւնը արծիւի պէս սրատես եւ անգղի պէս կասկածոտ՝ կը հսկէր: Համիտեան գահակալութեան առաջին տարիներուն յաջորդած էր գաւառներու մէջ եւս ազատութեան շունչին պակասը: Պատմական վէպ մը, կիլիկեան հայ պատմութենէն ներշնչուած դրուագ մը, ոչինչ ունէր իր խորքին մէջ՝ որ քաղաքական ակնարկ մը պարունակէր, կամ կասկած մը տար տեղական իշխանութեան դէմ. բայց եւ այնպէս լաւ չտեսնուեցաւ անոր հրատարակութիւնը. միամիտ ու ազգասէր հեղինակը վիրաւորուած էր իր մաքուր հայրենասիրութեան մէջ: Միւս երկու վէպերը Երկունք Թ. դարու (1879) եւ Թէոդորոս Ռշտունի (1881) լոյս տեսան Թիֆլիս, եւ Ծերենց ալ աւելի կ'ապրէր հոն՝ քան Պոլիս կամ Կիպրոս:

Վէպին յայտնութիւնը իրմով արեւմըտեան թեւին վրայ՝ կը զուգադիպի Րաֆֆիական շարժումին. «Թորոս Լեւոնի»ի տարին «Մշակ»ի մէջ կը հրատարակուէր Ջալալէդդինը իբրեւ թերթօն եւ կ'ողջունուէր ազատութեան ծարաւի հայ ընթերցող երիտասարդութենէն. Շէյխ Ջալալէդդինի հրոսախումբին դէմ կանգնած Սարհատը՝ հայ մաքուր եւ ազատասէր ոգին է, ինչպէս Թորոս իշխանը, շատ հեռաւոր դարերու խորութենէն արձագանգող հայրենիքի ազատութեան դիւցազն է բիւզանդական կայանքներու դէմ:

Նոյն մտայնութիւնը, նոյն հոգին է, որ իրարմէ անկախ, երկու հայ վիպագիրներու իմացական ու գաղափարային աշխարհի բնական ապրումները տուին, իբր ժամանակի ծնունդներ, պատմական վէպի մը մէջ մարմին առած: Րաֆֆի նոր կը մտնէր այդ ասպարէզին մէջ. երկու տարի ետք պիտի տար իր Խենթը եւ յաջորդ տարին ալ իր Դաւիթ Բէկը: 1879–1881 երեք տարիներու անձուկ շրջան մը, բայց հարուստ իր նշանակութեամբ՝ որպէս սկզբնաւորութիւն պատմական վէպին արեւմտահայ – արեւելահայ գրականութիւններու մէջ: Ծերենց աննշան համարուած իբր մատենագիր եւ դէմք՝ կատարած է լռութեան մէջ խոշոր դեր մը, եւ որուն ահա, տարիներ ետք, ժամանակը կ'արձագանգէ, խզելով ամէն կապ, վերյայտնելու զինքը իր դարուն գործունէութեան համեստ շրջանակին մէջ:

Յուշերու կարգին արձանագրուի թող ծննդեան 170ամեակ մըն ալ Գաբրիէլ Քհյ. Պատկանեանի: Պատկանեան ընտանիքը գրականութեան մէջ ժառանգականութեան կնիքով յայտնուեցաւ եւ Գաբրիէլ, հայրը Ռափայէլ Պատկանեանի (Գամառ-Քաթիպա) թերեւս ամէնէն տաղանդաւորն էր տոհմային ծառին: Տաղանդ մը ուժեղ ու ներշնչուած բանաստեղծի, հեղինակ կրօնական ողբերգութիւններու մեծ համաչափութիւններով՝ լայնաշունչ եռաբանութեան մը սահմաններով («Հռիփսիմէ», «Սանդուխտ»), վիպերգական գործերու («Մահ Պառէտի», «Զաւան», «Փառնակ», «Պարոյր», վերջին չորսը՝ միայն գրաբար), դիւցազներգական շունչին մօտեցող իր «Զարմայր»ն ու «Պանդազէլէ»ն, որոնց խորագիրներուն դիմաց հիասթափութեան անուշիկ հարուածը պիտի ունենան շատեր: Ատոնք գրուած են 1871–1877 տարիներուն: Տաղանդը արուեստէն առաջ է, եւ անկախ արժէք: Պարապան կը ճչլրտուի Գաբրիէլի մէջ, որ արուեստէ զուրկ՝ բովք մտնելիք ոսկիի մը պէս թաքուն տաղանդ մըն է: Եթէ գաղափար, յղացում, ներշնչում անոր հարստութիւնները կը կազմեն, յղկումը, արտայայտութիւնը կամ արուեստը մէկ բառով՝ իր մեծագոյն թերին: Այդ գլուխը չունեցաւ զարգացում, այդ խիզախ երեւակայութիւնը չճանչցաւ կարգի եւ օրէնքի չափաւորումներ, ինչպէս եւ սլացքի բարձրութեան կայաններ, այդ սիրտը չունեցաւ ընդարձակում, մարդկային ուրիշ սիրտ մը նեցուկ չունեցաւ, որպէսզի ազատօրէն ծլարձակուէր, ուռճանար, լիանար ու բացուէր վարդի մը պէս գեղեցիկ: Աքսորի եւ տառապանքի խորշակը այրեց իր կոկոնները:

Անյիշատակ պէտք չէ անցնի ծննդեան 200ամեակը Յովհան Միրզա Վանանդեցիին (1772–1972), որ ծնունդով բնիկ Վանեցի, բայց Պոլսեցի իր կեանքով, կրթութեամբ եւ մտաւոր դաստիարակութեամբ, նախ աշակերտ ազգային դպրատան եւ ապա Շնորհք – Մկրտիչ ամիրայէն նպաստաւորուած կեանքի անհարթելի դժուարութիւններու դիմաց, Զմիւռնիոյ ազգային դպրատան ուսուցիչ եւ վարիչ նշանակուեցաւ: Հոն ամուսնացաւ ու մնաց կեանքին մէջ: 1816ին ձեռնադրուեցաւ քահանայ: Վարժապետ եւ քահանայ, ազգային մարդ մըն էր վերջապէս, որուն վրայ բանաստեղծի շնորհքն ալ աւելցաւ՝ երբ 1836ին Աքփիական Հայաստանի կրօնական մեծ քերթուածը հրատարակեց Կ. Պոլիս. քանի մը տարիներու հեռաւորութեամբ՝ լոյս տեսաւ երկրորդը՝ Ոսկի դար Հայաստանի (1841), եւ հուսկ Տեսարան խանդիսիցն Հայկայ, Արամայ եւ Արայի (1856): Վերջին երկուքը Զմիւռնիոյ մէջ հրատարակուած են, ուր իր ծանօթներու շրջանը եւ համբաւին ալ շունչը աւելի հզօր հընչած է. «մեծանուն» տիտղոսը՝ վերջին գործին ճակատը տպուած, եւ նման շքեղ արտայայտութիւններ՝ ժամանակին ոգիին ապացոյց, կուտան մեզի Յովհան Վանանդեցիի դիմագծին երեւութական մեծութիւնը, ուր չկար իսկական արժէք մը բանաստեղծի վարկին, ստեղծագործող եւ արուեստագէտ հանճարեղ գլուխի մը՝ որ պիտի յայտնուէր Բագրատունիով: Տակաւին հին դպրոցին աշակերտ, հին տաղաչափական եւ արտայայտչական լեզուին վարպետ մըն էր ինքը, որուն մէջ աւելորդ է փնտռել շնորհքին հետ վայելչութիւնը, զօրութեան հետ գաղափարին նորութիւնը, տողերուն կատարելութեան մէջ լեզուական գեղեցկութիւնը. դեռ ճոռոմութիւնները սիրող, ծանր ու դանդաղ ընթացքի մը հետեւող, եւ միակերպութեամբը տաղտկութիւն պատճառող գրելարուեստ մը՝ որ ժամանակինն է, ուր դեռ մուտք չունի եւրոպական կամ դասական լուրջ արուեստի նրբութեան եւ յղկումի աշխատանքը: «Բանաստեղծ» էր, ինչպէս «վարժապետ», օժտուած զոյգ տիտղոսներով, զոր ժամանակը կը շռայլէր շատերուն: Նոյն Թուականներուն Մկր. Խրիմեան վարժապետն ալ հրապարակ իջաւ իր երկու «Հրաւիրակ»ներով, լեզուական եւ ոճական թերեւս աստիճան մը վեր տեղքայլով, եւ որուն քով խորապէս գերիշխող էր միւս կողմէն համեստութիւնն ալ, խոնարհած մեծ Բագրատունիի տակաւին չյայտնուած ահարեկիչ համբաւին առջեւ, անոր որ պիտի տար «Հայկ Դիւցազն»ը, ԺԹ. դարու գրական կոթողը:

Յովհան Վանանդեցի, այնպէս դասական է եւ այնպէս հիներէն անբաժան, որ չէ կրցած ստեղծել խզում եւ յառաջընթաց շարժում իր գործերուն ներքին արժէքին զօրութեամբ. բայց իր օրերուն՝ դէմք մըն էր եւ գիտցած պարտադրել ինքզինքը: Եւ այսօր 200 տարի ետք՝ անցողակի յուշ մը անոր ծննդեան, պատմական եղելութեան մը անդրադարձումը պիտի չըլլայ անշուշտ պարզապէս, այլ յարգանքի բաժինով ճոխացած, գրականութեան անդաստանի հին մշակի մը հանդէպ արդար ոգեկոչում մը:

×

Յիշենք պատմական քանի մը թուականներ ալ: 1822ին Հ. Ղ. Ինճիճեան, 150 տարի առաջ, լոյս կ'ընծայէր հայ աշխարհի եւ պատմական – աշխարհագրական քննութեան համար անհրաժեշտ՝ իր «Ստորագրութիւն Հին Հայաստանեայց»ը, մեծադիր 553 էջերով, աղբիւր տեղագրական անուններու ճշդրտութեան, հմտութեան եւ հիմնական ծանօթութիւններու համար, գործ մը որ Հայաստանի հողին գիտութեան առաջին սանդղամատն է, եւ շատերուն համար էական բովք քննական համանման աշխատանքի: Այսքան տարի ետք՝ տակաւին բանասիրութիւնը, պատմա – տեղագրական ուսումնասիրութիւնը զայն կը փնտռէ: Եթէ մինչեւ այսօր պահած է իր անկորուստ շահեկանութիւնը, անտարակոյս իր ժամանակին դարպասելու կարող հրատարակութիւն մըն էր:

Հարիւրամեակ մը առաջ կը հայանար Հայոց պատմութեան համար հռոմէական աղբիւր մը՝ Կոռնելիոս Տակիտոսի «Տարեգիրք»ը՝ Եդուարդ Հիւրմիւզ արքեպիսկոպոսէն, գործ մը մեծադիր, 524 էջնոց, որուն բերած նպաստը հին շրջաններու քննական պատմութեան համար անժխտելիօրէն կարեւոր էր: Խնդիրը, սակայն, դասական գրականութիւններու հայացման այդ շրջանին, գիտակցութեան եւ հոտառութեան վրայ է, որ ուշադրութ կը դարձնէ զայն անձի մը մէջ՝ որ գերազանցօրէն գրական դէմք մը ըլլալուն՝ չանտեսեր նաեւ օգտակարը, եւ կը սկզբնաւորէ այսպէս քննական պատմութեան արդի ժամանակները, դնելով տալաղայ քննասէրին առջեւ օտար աղբիւրի մը կարելիութիւնը, ինչպէս հոյակապ թարգմանութեամբ մը, անկէ աւելի քան հարիւրեակ տարիներ առաջ՝ Հ. Ե. Թոմաճանեան վեց հատորներուն մէջ մատչելի դարձուցած էր Պլուտարքոս պատմագրին «Զուգակշիռք»ները:

1722ին Դաւիթ Բէկով կը սկզբնաւորէին «Խափանու Հայոց» (Ղարաբաղ, Սիւնիք) պատերազմները օսմանեան տիրապետութենէն ձերբազատելու այն գաւառները, ուր հոծ հայութիւն մը Մելիքներու իշխանութեամբ զօրացած՝ կը յուսար ազատութիւն ձեռք բերել: Կար կամքը, կար յոյսը, բայց կը պակսէր կազմակերպութիւնը, նամանաւանդ կազմակերպիչը, հրամանատարը ցրուած ուժերուն: Այս զինուորական միտքը, նախկին Մելիք – Փարսադանեաններու տոհմէն, Դաւիթ Բէկն էր, որ ընտանեկան հարցերու համար ժամանակ մը քաշուած էր Վրաստան, եւ վերոյիշեալ թուականներուն, 250 տարի առաջ, իշխան Ստեփան Շահումեանէն հրաւիրուած էր գըլուխ անցնելու իր ազգայիններու ազատագրական շարժումին:

Այդ մեծ եղելութեան յիշատակը, այսօր անցեալի երազ մը պատմական օրերու, տարեկան տօնախմբութեան առիթ թող տայ, մղելով պատմիչները՝ քննական ուսումնասիրութեան, եւ բանաստեղծները՝ ժողովուրդին մէջ վառելու յոյսին ջահերը:

Երկարել շարքը յիշատակումներու՝

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Սարսափից չռուած աչքերով մի կին, աւազանում չոքած, հայեացքը դէպի ցամաք խողովակը դարձրած, մրմնջաց անլսելի.

— Ներէ, Տէր Աստուած, ներէ ինձ, մտքէս էնպէս է անցէ, թէ Հեղնարի մեղքն էնքան էլ մենձ չէ եղէ…

Հաւաքուածները նայում էին նրան ու թէեւ չէին լսում նրա խօսքերը, բայց տեսնում էին նրա զղջումը: Երբ նա դուրս ելաւ աւազանից, նրա փոխարէն աղերսի իջաւ մի տղամարդ, որը նոյնպէս, իր հոգու խորքում շատ չէր մեղադրել Հեղնարի սիրեկանին… Եւ բոլոր նրանք, ովքեր աւազան էին իջնում մեղքի բեռն ուսերին, այնտեղից դուրս էին գալիս մաքրուած, աղբիւրի ճակատի խօսքերն իրենց հոգու ամենախոր խորքում յաւիտենապէս դրոշմած…

Աղբիւրին մօտեցան եւ հերթով աւազան իջան Հեղնարի եղբայրը, ընկերուհին, ազգականները… Սակայն վայրկենապէս ցամաքած խողովակի վերեւից օրէնքն ասում էր նրանց, որ ամուսնացած կնոջ տէրն այլեւս նրա ամուսինն է, եւ նրա վրայ իրաւունք չունի նոյնիսկ ծնող մայրը, նոյնիսկ եղբայրը…

Սեւաքար աղբիւրագլխի ճակատին, խողովակից բարձր, կարմիր քարի վրայ քանդակուած, քարացել էին ահեղ օրէնքի խօսքերը: Եւ դրանց գերբնական հաստատման ի տես, բոլոր հաւաքուածները նորից ծունկ չոքեցին:

×

Արեւն իջաւ: Այժմ դրա վերջալուսային ճառագայթները հաւաքուածների վրայ ընկան հեռուից եւ շեղակի: Չնայած անցել էր բաւական ժամանակ, բայց դեռ ոչ ոք չէր հեռացել Թաղամասից: Ընդհակառակն, աւելացել էին ուրիշ շատերը, եկել էին Նուիրական Ախուրեանի ափից, այլ գիւղավայրերից, քամուել էին քաղաքից: Փողոցներն ու նորաբաց հրապարակը, ուր դեռ քիչ առաջ մի կերպ տեղաւորել էին հաւաքուածների բազմութիւնը, այժմ անկարող էին ընդգրկել բոլորին: Այժմ Թուրքական ամբողջ Թաղամասն էր վերածուել հրաշալի ապացոյցի առջեւ յամրացած մարդկանց ծովի: Վխտացող բազմութեան կենտրոնում վճիտ ու խաղաղ հոսում էր փոքրիկ, ոչնչով աչքի չընկնող աղբիւրի ջուրը: Սակայն իսկական մի հրաշք, տեսանելի եւ շօշափելի, մարդկային ձեռքի այդ պարզ կառուցուածքը դարձրել էր հրաշալի եւ սուրբ: Հաւաքուած բազմութեան բացարձակ լռութիւնն ապացոյց էր, թէ ինչ ակնածանք եւ վախ էր ներշնչել հրաշքը:

Եւ յանկարծ, ինչպէս որոտ այդ լռութեան մէջ, Թաղամասի հեռու ծայրից լսուեց մի խելագար ձայն, որն արագ մօտենում էր, կարծես մէկը փախչում էր սպանողների ձեռքից կամ ինքն էր արշաւում՝ սպանելու:

Այդ եկուորի հանդէպ մարդկային ծովը ճեղքւում էր նրա մօտենալուց դեռ առաջ, կարծես թրով, եւ եկուորն անարգել վազում էր դէպի Հեղնար աղբիւրը: Թւում էր, թէ նա մոլեգնաբար հայհոյում էր ամենահրէշաւոր բառերով, սակայն անկարելի էր որեւէ բան հասկանալ նրա անկապ բառերից:

Դեռ նախքան նրան տեսնելը մարդիկ զգացին՝ իրենք էլ չիմանալով, թէ ինչից, որ նա Հեղնարի սիրեկանն է: Եւ նեղ միջանցքը մարդկանց միջեւ՝ բացուեց մինչեւ ուղղակի Հեղնար աղբիւր:

— Ո՞ւրտեղ է, — որոտաց աղաղակը, եւ երեւաց Վարոսը: Ոչինչ չտեսնող իր հայեացքը յածելով չորս կողմ, սարսափահար անելով մօտիկ կանգնածներին, որոնք ետ ընկրկեցին նրանից, նա նորից աղաղակեց, — ո՞ւրտեղ է, ցոյց տուէք, ես ձեր ծնողների, ես ձեր զաւակների, ես ձեր… Վո՞վ կ'ըսէ, թէ ամմէն կնիկ իրան մարդու ախպուրն է… Սէրն է ակըը, ոչ թէ պսակուած մարդը… Ցոյց տուէք ախպուրը… Ե'ս պիտի խմեմ էնոր ջրէն՝ մինչի կշտանամ… Իմս է սէրն էլ, ջուրն էլ… Սէրն աստծնից է, սէրն է իրաւունքը…

Գզգզուած, փոշոտուած, քրտնած, ծանր հեւալով, նա նորից կատաղած նայեց աջ ու ձախ: Թւում էր, թէ ահա պիտի յարձակուի մեկնումէկի վրայ եւ խեղդի: Մարդիկ ընկրկեցին, եւ նրա առջեւի արահետը վերածուեց պողոտայի:

Միայն այժմ նկատելով աղբիւրը, Վարոսը նետուեց դէպի այն: Հասնելով աւազանի պռունկին, նա կանգ առաւ, մի վայրկեան նայեց աղբիւրի ջրին, կարդաց գիրը, ապա վստահ քայլերով մտաւ աւազան:

Ինչպէս բոլորի, նրա առաջ եւս, ջուրը կտրուեց:

— Հեղնա՛ր, — բացականչեց Վարոսը:

Հրապարակով սարսուռ անցաւ:

— Ես եմ, աղիզ, — պոռթկաց ծանր ճիչը Վարոսի շանթահար կրծքից, — չե՞ս ճանչէ ինձ…

(58 – Շար.)

ՃԻԳԻՆ ԵՒ ՀԱՒԱՏՔԻՆ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

———O———

Աննման է հայ ժողովուրդը, աննման է իր թերութիւններով, խծծանքներով, աննման՝ իր անհանդուրժող նկարագրով, իր չափազանցուած զգացումներու եփուն տարափով: Սակայն այս բոլորէն վեր՝ աննման է ան իր շինարար, ստեղծագործ ձեռներէցութեամբ:

Չափազանցուած չեւսնենք, դարերը արթուն վկայութիւնը կը բերեն մեր ինքնութեան: Քրքրելով մեր պատմութեան էջերը կը գտնենք, որ դար դարու վրայ հետած, ժամանակի ընթացքին այլամերժ վերիվայրումներու ենթակայ հայ ժողովուրդի բնածին յատկութիւնները պարտադրաբար փոփոխակի ճնշումներու բովէն անցած են, օտար ազդեցութիւններու դրոշմը տեղ գրաւած է նկարագրի խաթարումով: Բայց ցեղային առանձնայատկութեան ոգին ու առաքինութիւնը պահուած է անմար՝ կանթեղի պլպլուն լոյսը լուսաւորելու ուխտով: Պահուած ու պահպանուած է յարատեւման յատկութիւններ բեղնաւորելով, որոնք իր կեանքին եւ ինքնութեան երաշխիքը եղող երրորդութիւն մը կազմած են: Այս երրորդութիւնը մեր հայկականութիւնը մարմնաւորող, ինքնութիւնը բնորոշող ազդակ մը եղած է:

Մեր ուղն ու ծուծը եղող երրորդութիւնը, ներշնչման ակ, ազգային կրօնք եղած է: Առաջինը կը ներկայացնէ հաւատք յարատեւման, երկրորդը՝ աշխատանք բեղնաւորման, երրորդը՝ ստեղծագործութիւն մշակոյթի ճամբով:

Նուիրեալներ, դրհարերուողներ, աչքի լոյս թափողներ երբեք պակսած չեն մեր մէջ, երբեք յուսահատութեան գիրկը չենք ինկած, այս ազգային անմար կանթեղին իւղը անպակաս դարձնելու հաւատքով ստեղծագործած ենք սերունդէ սերունդ: Մտքի ու հոգիի վերամշակումը կուգայ անմահ հանճարներէ, ցեղային ինքնայատուկ իմացականութիւններէ, եւ ոչ թէ տափակ սնափառութենէն:

Այս վարակիչ, շինարար ոգին ոտքի հանեց Մարսէյլի Հայութիւնը ազգային կանթեղին իւղը անպակաս չընելու նախանձախնդրութեամբ: Ներկայիս տեսանելի ու շօշափելի է ձեռք բերուած արդիւնքը: Ամբողջ երկու տարի լուռ-մունջ աշխատանքի, նուիրումի վարձատրութիւնը եղաւ Մշակոյթի Տան գնումը: Ներկայիս ճակատաբաց կրնանք հաստատել, որ քաղաքի կեդրոնը գտնուող այս մեծ շէնքը մերն է, մերը ըսելու իրաւունքը հաստատող պաշտօնական փաստաթուղթը մեր ձեռքն է, որուն գնման ու յաջողութեան նպաստեց Մարսէյլի հայրենասէր Հայութիւնը՝ յուռեռները աւչեցնելով:

Ներկայիս Մշակոյթի Տան մարմինը ձեռնարկած է վերի յարկի փոփոխութեան ու կահաւորման աշխատանքին: Հոն՝ այդ յարկին մէջ կարելի պիտի ըլլայ տեղաւորել չորս հարիւր հոգինոց բազմութիւն մը ներկանայանալի, լուսաւորդ սրահի մը մէջ: Մեր պարտականութիւնն է ցոյց տալ կատարուած աշխատանքը, որպէսզի գաղութը գիտնայ, թէ իր նուիրումը ու զոհողութիւնը ապարդիւն չեն եղած:

Այսօր նուիրատուներու գումարը հասած է 37 միլիոն հին ֆրանքի: Գնման ու նոտարի ծախքը եղած է 34ուկէս միլիոն:

Մարսէյլի մեր հայրենակիցները քաջ գիտեն, որ համախորհրդակցութեան ոգիով շինուած ու մէջտեղ բերուած են աւելի կէս դար առաջ արուարձաններու հայկական թաղամասերը, իրենց եկեղեցիներով եւ սրահներով: Սակայն այսօրուան մեր պայմանները շատ աւելի նպաստաւոր են. արդարեւ գաղութը բարեկեցիկ է:

Մշակոյթի Տան մարմինը նմանապէս համոզուած է, որ նիւթականի կողքին ձեռնհաս արհեստաւորներու ինքնակամ աջակցութեամբ, ծախքերը մասամբ կը թեթեւնան: Առաջին քայլը առնուած է այդ ուղղութեամբ՝ տրամադրելի ուժեր սիրայօժար աշխատանքի լծուած են ամառնային արձակուրդներուն ղլուխ հանելու համար նախատեսուած ծրագիրը: Արդէն քանի մը հայրենակիցներ՝ Աշոտ Վարդանեանի եւ Սերոբ Քինոսեանի ղեկավարութեամբ կ'աշխատին: Կը կարծենք թէ սոյն վարակիչ պիտի դառնայ բոլոր տրամադրելի ուժերու աջակցութիւնը ապահովելու համար: Վստահ ենք, որ Մշակոյթի Տան աշխատանքներուն պիտի լծուին բոլոր նորահաս ուժերը, իրենց մասնագիտութիւնը արժեցնելով:

ԱՆՇԷՆ ԿԱՐՕՏՈՒՆԻ

նուիրական պարտք մըն է անտարակոյս պատմարանին համար, որ դարերու խորքէն կ'ուզէ քաղել կեանքի դասեր, մտքի ճառագայթումներ եւ աւանդել նոր սերունդին: Զարգացումի ազդակ կը դառնայ անցեալը՝ եթէ դատաստաններու ճիղ համաչափութիւններ, եթէ քննութեան արդար պեղումներ՝ հիմնական ճշմարտութիւն մը բովանդակեն: Գրագէտը, պատմագիրը, քաղաքագէտը, ժառանգէտներ կամ սիրահարներ հայ կեանքի զանազան մարդերուն, շատ բան պիտի գտնեն մեր այժմեան կեանքին համար չահեկանութիւն ներկայացնող հին երեւոյթներու եւ դէմքերու մէջ: Ու այս օգտակարութիւնը գերազանցօրէն չեչտուած պահանջ մը կը կարծենք Սփիւռքին համար, ուր կարիքները վեր են ամէն կարելի սահմանումէ եւ ուր վտանգը համաձուլումի օտար տարրին հետ՝ ամէնօրեայ սպառնալիք մըն է: Դիմագրել օտարի հրապոյրին՝ մեր գեղեցկութիւններուն եւ մեր արժէքներուն կապով ու գիտակցութեամբ, մէկն է այն գէնքերէն պայքարին, որ մղուելու է անընդհատ եւ կազմակերպուած ուժերով:

Հ. Մ. ՃԱՆԱՇԵԱՆ
խմբագրական «Բազմավէպ»ի

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

———O———

Բացառիկ հանդամանքով եւ մեծ խանդավառութեամբ Մայիս 28ին նուիրուած խրախճանքը կատարուեցաւ Շաբաթ 10 Յունիսին, Ալֆորվիլի հանդիսասրահին մէջ:

Այս առթիւ ներկայ էր Ալֆորվիլի քաղաքապետ Պ. Ժօզէֆ Ֆրանչեսքի:

Նախ քան խրախճանքը, հանդիսութեան խօսնակը՝ ընկ. Արա Գրիգորեան, Մայիս 28ին նուիրուած պատշաճ ուղերձով մը կ'անդրադառնայ հայ ժողովուրդին Արարատեան դաշտին վրայ մղած գոյամարտին: Եթէ 54 տարի յետոյ սփիւռքը տակաւին առանձինն կը տօնէ զայն, Նոր Սերունդի հայ երիտասարդութիւնը կը հաւատայ վերատանալու արդար հատուցումը փառաւորելու Մայիս 28ը հայրենիքին հետ միասնաբար:

Ապա բեմ կը հրաւիրուի օրուան բանախօսը ընկ. Ժիրայր Դատաւորեան: Եւ ի յարգանս մեր օտար հիւրերուն, կ'արտայայտուի նախ ֆրանսերէն եւ յետոյ հայերէն՝ այսօրուան տօնակատարութեան իմաստը բացատրելով: Հանգամանօրէն ներկայացնելով հայ ժողովուրդին այդ օրերու քաղաքական եւ տնտեսական պայմանները, եւ Մայիսեան գերմարդկային մարտնչումները: Հաստատելով միեւնոյն ժամանակ.— Եթէ մենք ունեցեր ենք երբեմն քաղաքական տարակարծութիւններ մեր միջեւ, սակայն վտանգի մը պահուն բոլորս միակամ կուրծք տըւած ենք մեր թշնամիին՝ Թուրքին դէմ: Մայիսեան այդ օրերուն, հայ ծերունին, հայ կինն եւ օրիորդը, անգէն պատանին, մեծ դեր են կատարած խրախուսելով եւ ջուր հասցնելով բոլոր ճակատներուն վըրայ կռուող քաջամարտիկ հայ հերոսներուն, մինչեւ որ ստուարաթիւ Թրքական բանակը նահանջի կ'ենթարկուի ուշ գիշերին: Իսկ այսօր Հայաստանի մէջ Սարդարապատի դաշտին վրայ կանգնած կոթողը յաւերժացումն է բոլոր անոնց, որոնք կերտեցին Հայաստանի Անկախութիւնը 1918 Մայիս 28ին:

Հալիւ վերջացած, Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ս. Մինասեանի երիտասարդները կը սպասարկէին սեղանները ախորժաբերներով, ըմպելիներով, համադամ կերակուրներով, շամփուրէ խորոված, մինչեւ իսկ պաղպաղակ, մէկ խօսքով առատ կերուխում զուարթ մթնոլորտի մէջ, ուր միայն հայկական երգն ու պարը կը տիրապետէին՝ Գ. Պետիկեանի նուագախումբին առաջնորդութեամբ:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին Օր. Հրաչուհի Հայկանեան, որ արտասանեց Վ. Թէքէեանի բանաստեղծութիւններէն հատուած մը «Պիտի իյնաս», շնորհալի երգչուհի Լին Տուրեան, ներկաները հրապուրեց «Կիլիկիա», «Էրեբունի» եւ «Ես իմ անուշ Հայաստանի» երգերով: Գալով «Նայիրի պարախումբին, ինչպէս ուրիշ առթիւ, այս անգամ եւս ցոյց տուաւ իր խաղացանկին լաւագոյն պարերը: Ամբողջ ժողովուրդը ոտքի, ծափ տալով, հիացումով կը հետեւէր իւրաքանչիւր պարի:

Ահա այսպէս արտակարգ խրախճանութեամբ տօնեց փարիզեան շրջանի հայաշատ մէկ կեդրոնը՝ Ալֆորվիլ, Հայոց պատմութեան պանծալի թուականը Մայիս 28ը:

Գ. Գ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ փոխ – վարչապետը՝ Սթիլիանոս Փաթաքոս, ընկերակցութեամբ Արտաքին փոխ – նախարար Քրիստոս Փալամասի, Պէյրութի յոյն դեսպանի եւ Աթէնքի Լիբանանի դեսպանին, ինչպէս նաեւ յոյն լրագրողներու, Յունիս 15ին, պաշտօնական այցելութիւն մը տուած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան: Փոխ – վարչապետը կէս ժամ խօսակցած է Խորէն Ա.ի հետ եւ ապա այցելած է Վեհարան, Մայր Տաճար եւ Նահատակաց Յուշարձան: Պաշտօնական ընդունելութեան ներկայ գըտնուած են Տաճատ Արք. Ուրֆալեան, Արտաւազդ Եպս. Թրթռեան, Լիբանանի Տեղեկատուութեան նախարար Խ. Պապիկեան եւ Ազգային Ընդհանուր Ժողովի ատենապետ Վահէ Սէթեան:

ՊՈԼՍՈՅ Հայոց պատրիարքին կարգադրութեամբ հոգեւորականներու դաս մը հովուական այցելութեան մեկնած է գաւառները: Առաջին այցելութիւնը տրուած է Ամասիոյ Կիմիւշհաճէօքեօյ գաւառակը, ապա Ամասիա: Հոգեւորականները այցելած եւ պատարագած են նաեւ Սեբաստիոյ մէջ:

ԶԱՆԱԶԱՆ – ԶԱՄԱՆԱԶԱՆ

Անգլիոյ Իփսուիչ քաղաքի դատարանը՝ 18 ամսուան բանտարկութեան դատապարտած է 22 տարու Ճոն Տայլըրը, որ գողութեան համար, երաժշտական գործիքներու խանութ մը մտած է գիշեր ատեն: Սակայն, Ճոն, գողութիւն ընելու տեղ, նախընտրած է քիչ մը քնանալ: Քունը տարած է եւ առաւօտուն, խանութին տէրը, զայն քնացած գտած ու ոստիկան կանչելով ձերբակալել տուած է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (90)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Մենք արդէն ժողովուրդին ներկայացուցիչներն ենք...

— Չէ, անանկ բան չըլլար, մեր կողմէն մարդ դանուելու է քուէատուփին քով:

Ընտրական ժողովի անդամները այս անօգուտ բանավէճին վերջ տալու համար իրարու հետ խորհրդակցեցան եւ ըսին բազմութեան, որ իրենց մէջէն մէկը ընտրեն, որպէսզի դայ, հսկէ սեղանին քով:

— Հոս երկու որոշ հոսանք կայ, առարկեց Սուսերեանց, պէտք է որ երկու հոսանքներն ալ իրենց դատ դատ ներկայացուցիչներն ունենան:

— Անոր ալ բէ'ք աղէկ, ըսաւ աւագերէցը, երկու հոգի ընտրեցէք, բայց նախ դուրս ելէք եկեղեցիէն:

— Թող անոնք ելլեն, մենք ալ կ'ելլենք, ըսաւ Սուսերեանց, մատնանիշ ընելով հակառակորդ կողմը:

— Առաջ դուք ելէք, պատասխանեց Կայծունի:

— Ինչո՞ւ համար:

— Որովհետեւ առաջ դուք մտաք եկեղեցի:

— Տղերք, չպէտք է տեղերնէդ շարժուիք, հրամայեց Սուսերեանց իր մարդոց դառնալով:

— Ուրեմն մենք ալ հոս կը մնանք...

Այս նոր միջադէպը կը սպառնար հետզհետէ մեծնալու:

Աւագերէցը կրկին միջամտեց եւ համաձայնութեան եզր մը գտաւ: Ընկեր Սուսերեանց եւ ընկեր Կայծունի քով քովի եւ միեւնոյն ժամանակ եկեղեցիին դռնէն դուրս պիտի ելլէին: Այսպէս փակուեցաւ վէճը:

Քիչ ետքը երկու ներկայացուցիչները ընտրուած էին:

«Պայքար Լսարան»ի կողմէ՝ պարոն Աշոտ, եռանդուն ու կռուազան երիտասարդ մը, իսկ «Շանթ Ակումբ»ի կողմէ՝ պարոն Թորգոմ:

— Հիմա գործի կրնանք սկսիլ, վճռեց նախագահը, երբ ժողովուրդի ներկայացուցիչները իրենց տեղը գրաւեցին:

Քուէարկուները խումբ – խումբ ներս հրաւիրուեցան եւ գործողութեան առաջին մասը բաւական հանդարտութեամբ կատարուեցաւ:

Յետոյ կարգը եկաւ քուէները համրելու եւ կարդալու:

Նախագահը յայտարարեց՝ 640 քուէ բաժնուած էր եւ 520 քուէ բերուած:

Այս թիւերը ցոյց կուտային, թէ թաղը ինչ խանդավառութեամբ մասնակցած էր Թաղական Խորհուրդի ընտրութեան:

Ընտրական ժողովի յաղթանդամ ժողովականը, որ ինչպէս ըսինք, զօրաւոր ձայն մը ունէր, սկսաւ քուէները կարդալ:

Առաջին մէկ քանի քուէները Պօղոս էֆէնտիի եւ իր կուսակիցներուն անունները կը պարունակէին:

Այս պարագան խնդութեամբ լեցուց ուսուցիչին սիրտը, որ սկսաւ յաղթական ակնարկներ արձակել աջ ու ձախ:

Բայց իր ուրախութիւնը երկար չտեւեց: Հակառակորդ կուսակցութեան ցանկերը հետզհետէ կը բազմապատկուէին:

Պարոն Թորգոմ տենդահար ձեռքով մը, թուղթի մը վրայ կը նշանակէր քուէահամարի արդիւնքը: Դեռ տարբերութիւնը մեծ չէր Պօղոս եւ Մարգար էֆէնտիներու միջեւ:

Առաջինը 45 քուէ ստացած էր, մինչդեռ երկրորդը՝ 56:

Բայց նոր քուէները ընդհանրապէս Մարգար էֆէնտիի անունը կը կրէին:

Կէս ժամ ետքը ուսուցիչը կրկին հաշուեկշիռ մը ըրաւ:

Պօղոս էֆէնտի 82 քուէ շահած էր, մինչդեռ Մարգար էֆէնտի 112 քուէ: Անջրպետը կը լայննար երկուքին միջեւ:

Պարոն Թորգոմ յարաճուն անձկութեամբ կը հետեւէր գործողութեան:

Իրիկուն եղած էր արդէն, եւ շատերը մեկնած էին: Հիմա միմիայն «Պայքար Լսարան»ի եւ «Շանթ Ակումբ»ի անդամները մնացած էին իրենց դիրքերուն վըրայ:

Երրորդ անգամ, երբ պարոն Թորգոմ հաշիւը նայեցաւ, սոսկաց. Պօղոս էֆէնտի 112 ունէր միայն, իսկ Մարգար էֆէնտի՝ 218 քուէ:

Ու հիմա գրեթէ շարունակաբար, Մարգար էֆէնտիի եւ իր կուսակիցներուն անունն էր, որ կը հնչէր եկեղեցիին կամարներուն ներքեւ:

Ուսուցիչը անգամ մըն ալ իր ձեռքի թուղթին վրայ նայեցաւ, հառաչելով հաշիւ մը ըրաւ եւ թողլով իր տեղը՝ դուրս սլացաւ, դէմը ելլողին հարցնելով.

— Ո՞ւր է ընկեր Սուսերեանցը:

Այս վերջինը իր սպայակոյտով շրջապատուած ժուռ կուգար եկեղեցիին բակին մէջ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի 1915ին Պոլսոյ Պայազիտ հրապարակին վրայ կախաղան հանուած քսան հերոսներու յիշատակին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Օննիկ Նաշալեան կը ծանուցանէ որ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իր կնոջ՝

ՄԱՐԻ ՆԱՇԱԼԵԱՆԻ

(ծնեալ Մխեեան)

մահուան քառասունքին առթիւ, Յուլիս 2ին, կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԼԻՈՆ.— Փոքրիկներու առաջին խումբը կը մեկնի 3 Յուլիս Երկուշաբթի առաւօտ, ժամը 7ին, Հայոց եկեղեցիին առջեւէն, 295, Ռիւ Պոււալօ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Մ. Ը. Մ. - ԱՐԾԻՒ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յուլիս 2 կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 22

վալպրի օդասուն անտառին մէջ

Գեղարուեստական ձոխ բաժին.— երգ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր, պուլի մրցում, փոքրերու համար զանազան խաղեր եւ անակնկալներ

Ճոխ պիւֆէ — արեւելեան համադամ աղանդերներ — շամփուրով խորոված

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՆՈՐ ՇԷՆՔԻ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տաւուտեան Ռ.	10.000
Պաթմանեան Ժ.	5.000
Ռմն	5.000
Տատղեան Մ.	1.000

Սիրունեան Ա. 500, Ռմն 500, Յակոբեան 200, Կօշկարեան Ժ. 200, Մակարեան Ա. 200, Զիլոյեան Գ. 150, Նիկողոսեան Ս. 100, Փոյաճեան Ժ. 100, Պետեան Պ. 100, Պեքմէզեան Ժ. 50 Ֆր.

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Կազմակերպուած «Հայ Հասարակութիւն Սէն-Շամոնի» Միութեան կողմէ: Հայկական «Կռունկ» նուագախումբ, խաղեր, վիճակահանութիւն:

Հայկական համադամ կերակուրներ եւ խորոված. անուշեղէններ եւ խմիչքներ:

Կիրակի, 25 Յունիս

Սկիզբ, առաւօտեան ժամը 10.30ին՝ հայկական ձայնաւոր պատարագով: 12.30ին՝ ճաշ, ընտրուած նուագներով. եւ ամբողջ կէսօրէ վերջ՝ մինչեւ ուշ ատեն, հայկական պարեր, նուագ, երգեր, մասնակցութեամբ Միութեան հայկական միօրեայ դպրոցի երկսեռ աշակերտներու:

Մուտքը ազատ է

Մատչելի գիներ:

Ոչ մէկ հանգանակութիւն

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի դպրոցին ամավերջի հանդէսը 2 Յուլիս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, եկեղեցւոյ կից սրահը:

Աշակերտներուն կողմէ պիտի ըլլան արտասանութիւն, երգ, պար եւ խիստ ծիծաղաշարժ թատերգութիւն մը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Հայր Գեղամի:

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ Պօմոնի հասարակութիւնը:

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընկերական ընդհանուր ժողովը Շաբաթ, Յուլիս 1, ժամը 9ին Գասպար Իփէկեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատոմսով:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Յունիս 24, ժամը 20.45ին ի նպաստ Շաւիլի հայկ. դպրոցին, Թաղապետարանի սրահին մէջ:

Մասնակցութեամբ տեղւոյն բոլոր միութիւններուն եւ բարձր հովանաւորութեամբ Կաթող. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Արտասանութիւն, երգ, պար՝ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ

« ԷՐԵԲՈՒՆԻ »

հայախօս ժապաւէնի ցուցադրութիւնը

Յայտագիրը երկար ըլլալուն, հանդէսը կը սկսի որոշեալ ժամուն:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կիրակի, Յունիս 25 Պարգեւաբաշխութիւն.

— Ժամը 11.30ին ամավերջի հանդիսաւոր պատարագ.

— Ժամը 13ին հացկերոյթ.

— Ժամը 15.30ին պարգեւաբաշխութիւն:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ Յուլիս 2ին Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի:

Առատ կերուխում, պատրաստուած ընկերուհիներու կողմէ: Տեղւոյն վրայ պիտի ըլլան երգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ:

Մուտքը Ազատ է:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

AU THEATRE DU CASINO D'ENGHIEN-LES-BAINS

Jeudi 6 Juillet à 21 heures précises

RECITAL DE LA PIANISTE

Huguette AGEDERIAN

Oeuvres de Haendel, Chopin, Debussy, Liszt

Prix des places 10, 15 et 20 Frs.

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Յուշի երեկոյ

Նուիրուած՝ ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿԻ

(մահուան տարելիցին ի յիշատակ)

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

Կը նախագահէ

Պատուելի Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆ

Կը խօսին.— Տիկին Լ. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ

եւ Պ. Ա. ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

Յունիս 30, Ուրբաթ ժամը 20.30ին, Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ սրահը, 28, Ավընիւ Պուրկէն, Իսի

Մուտքը ազատ է:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԾՈՎԱՓ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը, համաձայն ընդհանուրի փափաքին, կը կազմակերպէ Բ. զբօսապտոյտ մը 2 Յուլիսին դէպի Տօվիլ-Թրուվիլ:

Այժմէն արձանագրուիլ Տիկին Թադէոսեանի մօտ 878-27-35 կամ Տիկին Ուզունեանի մօտ 254-17-74:

Երթուդարձ 25 Ֆր. — կէս գին 10 տարեկանէն վար երախաներու համար:

Մեկնում՝ Սքուար Մոնթոլոնէն առաւօտեան ժամը 7.30ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի պիտի ունենայ Յունիս 25ին, Կիրակի, ժամը 15-22 դպրոցի պարտէզին եւ նորակառոյց սրահին մէջ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ. ԵՐԳ, ՆՈՒԱԳ, ՊԱՐ

Ծախքերու մասնակցութիւն 5 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնսի - Փավիյոն:

ԿՈՒԶՈՒԻ՝

URGENT

Apprentis, remailleuses, surjeteuses, mécaniciennes, rebrousseuses, racoutreuses, bonne rémunération.

S'adresser :

ROGER CARAMAN
108, Rue du Fbg. du Temple, Paris.
Tél. : 358-38-47
358-65-05

ԲԱՑՈՒՄ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԾՈՎԵԶԵՐԵԱՅ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿԱՅԱՆԻՆ

1 ՕԳՈՍՏՈՍ 1972

6-14 տարեկան մանուկներու արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝

15, Rue Jean Goujon — Paris (8e)

Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 10-12

ՄԵՐ ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

14-15-16 Յուլիս Զուիցերիա Նէօշաթէլ գեղատիպ քաղաք մը լիճին վրայ. շատ մը տեսարժէք տեղեր պիտի այցելէք. երեք օր պանդոկ, ճաշ, եւայլն:

Գին՝ 195 Ֆր. ամէն ծախքերը մէջը:

×

2էն 20 Օգոստոս, օդափոխութիւն Աւստրիա - Սան Եոհան եւ Փօնկաօ, հրապուրիչ երկիր մը օդասուն 600 մեթր բարձր. շատ մը տեսարժան վայրեր:

750 Ֆր.:

Ամէն մանրամասն տեղեկութիւն կը տրուին Պր. Ճէզիրեանի կողմէ՝

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԻՒՆ 1972Ի ԱՄԱՌ

Ամբողջական փանսիոն Անի պանդոկը (Ա. կարգի) Երեւանի մէջ

ՅՈՒԼԻՍ 15էն 30 — պտոյտներով 2550 ֆր. (առանց պտոյտի 2450)
ՅՈՒԼԻՍ 15էն Օգոստ. 4 պտոյտներով 2900, առանց պտոյտի 2800
ՕԳՈՍՏՈՍ 6էն Օգոստ. 21, պտոյտներով 2550, առանց պտոյտի 2450
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1էն 16, պտոյտներով 2550, առանց պտոյտի 2450

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ՕԳՈՍՏՈՍ 7-էն 25

ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔ ՓԱՐԻԶ - ԵՐԵՒԱՆ - ՓԱՐԻԶ

Պտոյտներով 2750 ֆր., առանց պտոյտի 2650 ֆր.

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ

16էն 35 տարեկան — ամբողջական փանսիոն Անի պանդոկը, Երեւան — Ամէնօրեայ պտոյտներ եւ հայերէնի դասընթացքի սքած,

ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ՝ 1980 ՖՐ.

ԱՅՍ ՏԱՐՈՒԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

« Կովկասեան Հանրապետութիւնները » այցելութիւններով Մոսկուա, Երեւան, Թիֆլիզ եւ Բագու:

Մեկնում Օգոստ. 10 եւ Սեպտ. 2

ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ՝ 2450 ՖՐ

Դիմեցէք մեր մանրամասն գրքոյկները ստանալու համար

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ — SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ — Լիոնէն մեկնումը օդանաւով

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ — JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ԿԻՐԱԿԻ 25 ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE 25 JUIN 1972

Le Numéro 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris 9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.	

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12·449

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.449

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՐԴԱԿԵՐՈՒԹԵՆԷ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

———0———

Բ.— Հայերու բնաջնջումը

Իր գիրքին մէջ Հէրվէ Սավոն մասնաւոր գլուխ մը յատկացուցած է Հայոց ցեղասպանութեան (էջ 152–162) :

Հայաստան իր աշխարհագրական դիրքով պաշարուած միջնաբերդ մըն է ընդ մէջ Անատոլեան Թերակղզի, Կովկասի, Իրանեան լեռնադաշտի եւ Սուրիա– Միջագետեան դաշտերուն : Իրարու մօտ – կից քաղաքակրթութիւններու եւ կայսրութեանց միջեւ կռուախնձոր է դարձած անիկա : Հռոմ՝ Պարթեւներու, Բիւզանդիոն Սասանեաններու, Բիւզանդիոն՝ Արաբներու, Ռուսերը՝ Թուրքերու դէմ մրցած են Հայաստանի տիրանալու համար :

Ինքնին հասկնալի է ուրեմն, որ պատերազմներ, արշաւանքներ ու ջարդեր մեծ տեղ մը կը գրաւեն Հայաստանի պատմութեան մէջ :

Հեղինակը մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ կը դարձնէ 1915–1918ի ջարդերը, որոնք իրենց մեծ ծաւալով, արմատական բնոյթով եւ գործադրութեան եղանակով կրնան նկատուիլ ցեղասպանութեան դասական օրինակ մը : Ջարդերը տեղի ունեցան 880·000 քառ. քիլոմեթր տարածութեամբ հողերու վրայ : Դժուար է ճշդիւ հաշուել զոհերու թիւը : Որոշ տուեալներու համաձայն, մեռածներու եւ անհետացածներու թիւը կը հասնի երկու միլիոնի, այսինքն 1914ին Թրքական տիրապետութեան տակ ապրող հայ բնակչութեան երկու երրորդին :

Տարօրինակ երեւոյթ է, որ այս գազանութեանց հեղինակներն էին Երիտասարդ Թուրքերը, որոնց ազատական ու հաւասարական գլացումները մեծ յոյսեր ծնցուցեր էին Եւրոպայի մէջ :

1876ին մեծ եպարքոս նշանակուեցաւ Միտհաթ փաշա, որ սահմանադրական վարչաձեւ հաստատեց : Ապտիւլ Համիտ իշխանութենէ հեռացուց Երիտասարդ Թուրքերը, որոնք 1908ին աւելի ուժեղ կերպով հրապարակ եկան : Հայերը, մասնաւորաբար դաշնակցականները նեցուկ կ՛ըլլային անոնց : Սակայն յաղթականները շուտով փոխեցին իրենց դիրքը : Առաջին աշխարհամարտին անմիջապէս նախորդող տարիներուն անոնք հետզհետէ աստիճան մը աւելի յետաշրջական ազգայնականութեան յարեցան : Երկու հիմնական սկզբունքներ ունեցան անոնք : Ա) Թուրք ցեղը միայն առանձինն պէտք է ղեկավարէ երկիրը : Բ) Կայսրութիւնը պէտք է կառուցուի զուտ իսլամական հիմերու վրայ :

Խիստ ծանր էին այս առաջնորդող սկզբունքները, մանաւանդ երբ նկատի ունենանք որ օսմանեան կայսրութիւնը այն ատեն կը ներկայացնէր ազգութեանց եւ կրօնքներու խճանկար մը : 1919ին (աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել 1914ին) չորս միլիոն Թուրքերու եւ Ջերքէզներու դիմաց կային 8·000·000 Արաբներ, 3·000·000 Հայեր, 2·000·000 Յոյներ, 1·500·000 Քիւրտեր եւ 1·500·000 Սուրիացիներ : Այս հաշիւէն դուրս են Տիւրզիները, Ասորիները, Քըզըլպաշները, Չինկեանէները, Չէյպէքները, Լազերը, Եզիտիները, Զազաներն ու Պարսիկները (էջ 154) :

Այս սկզբունքները զուտ վարդապետական տեսութիւններ չէին, այլ արագօրէն սկսան գործադրուիլ կեանքի մէջ : Իթթիհատը՝ նոր վարչաձեւի տէրն ու տիրականը՝ միայն Թուրքերէ կը բաղկանար : 1911ի Սելանիկի համագումարին մէջ տրուեցան սա կարգի յատկանշական որոշումներ : Մակեդոնիոյ քրիստոնեաները պէտք է զինաթափուէին : Միայն իսլամները զէնք կրելու իրաւունք պիտի ունենային : Նոյնիսկ զէնք պիտի տրուէր իսլամներուն հոն՝ ուր անոնք փոքրամասնութիւն կը կազմէին : Քսան հազար իսլամներ պիտի տեղաւորուէին Թուրքեւ–պուլկար սահմանագլուխին վրայ : Քրիստոնեաները հող գնելու իրաւունք պիտի չունենային :

Պատերազմի պայթումը պիտի արագացնէր ու դիւրացնէր այս որոշումներուն գործադրութիւնը : Սկիզբի քանի մը ամիսները խաղաղ անցան : Թուրք կառավարութիւնը նոյնիսկ հրապարակաւ կը գովէր Հայոց հաւատարմութիւնը :

Սակայն ամէն ինչ փոխուեցաւ 1915ի գարնան : Ապրիլ 24ին եւ 25ին Պոլսոյ մէջ ձերբակալուեցան ու բանտարկուեցան հայ համայնքին երեսփոխանները, լրագրողները, գրագէտները, փաստաբանները, նոտարները, պետական պաշտօնեաները, բժիշկները, դրամատէրները, մեծ առեւտրականներն ու բոլոր անոնք, որ ազդեցութիւն մը ունէին : Քանի մը շաբաթ վերջ նոյն գործողութիւնը տեղի ունեցաւ գաւառներու մէջ. հայ երեւելիները արգելափակուեցան : Գիւղերը հարուածած էին : Կը մնար գործադրել բնաջնջումի ծրագրին յաջորդ հանգրուանները :

Ո՛չ մէկ կասկած, որ կեդրոնի կառավարութիւնը հանդարտ մտքով, ամէն ինչ կշռելով պատրաստած էր իր դիւային ծրագիրը : Նոյնինքն Թուրք վարիչներու գրաւոր ու բերանացի վկայութիւնները կը հաստատեն եղեռնի ահաւորութիւնը :

Ֆրանսացի հեղինակը կը յիշէ ջարդերու մասին հրատարակուած փաստաթուղթերը, — բրիտանական Կապոյտ Տետրակը, Մորկընթաուի յիշատակները, Անտոնեանի եւ գերման միսիոնար Լէփսիուսի գրքերը, ինչպէս նաեւ Թալէաթի 15 Սեպտ. 1915ի ծանօթ հեռագիրը՝ ուղղուած Հալէպի կուսակալին :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

———0———

Ամէնէն կայուն դրամը՝ անգլիական սթերլինկը, սկսաւ իր կարգին «տատանիլ» Ուրբաթ առաւօտէն սկսեալ եւ Եւրոպայի դրամական շուկաներն ալ փակ են մինչեւ Երեքշաբթի, շահագործումներու առաջքն առնելու համար :

Անշուշտ առաջին առթիւ անըմբռնելի կը թուի որ երկիր մը որու պահեստը կը հաշուէ 45 միլիառ ներկայ ֆրանք եւ որ վերջերս վճարած է իր պարտքերը, հետզհետէ բաց ունեցող պիւտճէ մը ներկայացնէ : Կացութիւնը լաւ էր եւ 1971ի վերջին եռամսեան ալ լաւ պատկեր մը կը պարզէր : Բայց պահպանողական կառավարութեան խիստ քաղաքականութիւնը, անգործութեան օրէ օր ծաւալումը (շուրջ մէկ միլիոն անգործ կայ), հանքագործներու երկարատեւ գործադուլը ամէն ինչ կրկին խնդրոյ առարկայ դարձուց : Հանքագործներէն ետք, ուղեւորները խախտեցին երկրին տնտեսութիւնը իրենց կարգին եւ ի վերջոյ կառավարութիւնը կը կորսնցնէր իր պայքարը ընկերային գետնի վրայ : Միաժամանակ 1972ի առաջին եռամսեային վճարումներու հաշուեկշիռը կ՛իյնար եւ հետեւանքը կ՛ըլլար այլեւս անկայուն վիճակ մը սթերլինկին համար, որու արժեզրկումի մասին ալ կը խօսուէր վերջերս : Այս մթնոլորտին մէջ է որ Բրիտանացիները որոշեցին ցնոր անօրինութիւն թողուլ որ սթերլինկը «տատանի» :

Ասիկա անշուշտ նորէն բարդութիւններ կը ստեղծէ Եւրոպայի համար եւ նոր խորհրդակցութիւններ պիտի ըլլան անհրաժեշտ որոշումներ տալու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼ վերստին ռմբակոծեց գիւղեր Հարաւ. Լիբանանի եւ այս անգամ նաեւ Սուրիոյ սահմանամերձ շրջաններու մէջ : Պէյրութէն կը հաղորդեն, թէ այս ռմբակոծութիւններու հետեւանքով սպաննուած են 17 քաղաքացիներ : Նախկին ռմբակոծութիւններու եւ զինուորական գործողութիւններու ընթացքին 50 հոգի մեռած էր : Տիկին Կոլտա Մէյր Վիէննա մեկնելու պահուն յայտարարեց, թէ եթէ Լիբանանցիք ի վիճակի չեն հակակշռելու ֆէտայիներու գործունէութիւնը «մենք մեր ձեռքով կ՛ընենք զայն» : Որոշ շրջանակներու համաձայն Լիբանանի վարչապետը՝ Սայէպ Սալամ պահանջած է Արաֆաթէ, պաղեստինցի առաջնորդ, որ հեռանան սահմանամերձ շրջաններէ : Արաֆաթ մերժած է :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արեւելեան ծովափին, Փենսիլվանիոյ մէջ, զօրաւոր մըրրիկ եւ հեղեղ տեղի ունեցաւ շաբաթավերջին : 72 հոգի մեռաւ : Զոհերու թիւը դեռ կրնայ բարձրանալ, որովհետեւ գետերը դեռ կը յորդին :

ՀԻՒՍ. ՎԻԷԹՆԱՄՑԻՔ բուռն յարձակումի անցան Հիւէ քաղաքին վրայ : Ամերիկեան Պէ–52 ռմբակոծիչները թոնըրով ռումբ տեղացուցին յարձակող ուժերու վրայ՝ յառաջընթացը կեցնելու համար : Հարաւ. Վիէթնամի մարմինները, որոնք կը պաշտպանեն քաղաքը, ցարդ յաջողած են ետ կեցնել գրոհները :

ՎԻՐՋԻՆԻ փապուղիի զոհերու թիւը բարձրացաւ, երբ նոր դիակներ երեւան ելան օթօռայներու մէջէն : Վերջին թիւերը 88 վիրաւոր եւ 107 մեռեալ ցոյց կուտան : Վիրաւորներէն 23ը դեռ հիւանդանոց կը գտնուին :

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ վերջ գտաւ արաբ ղեկավարներու ժողովը, որ օրակարգի հարց ունէր վերջին իրադարձութիւնները Հարաւ. Լիբանանի մէջ, իսրայելեան յարձակումին կապակցութեամբ : Ժողովին կը մասնակցէին Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ նախագահները եւ Լիբիոյ վարչապետը :

ՃԱՓՈՆ որոշեց քաջալերել օտար ուսանողները սորվելու իր լեզուն եւ ծանօթանալու իր մշակոյթին : Միջին հաշուով ճափոներէն սորվող իւրաքանչիւր Ամերիկացիին դիմաց ռուսերէն սորվող 10 եւ ֆրանսերէն սորվող 100 Ամերիկացի կայ : Ճափոն 52 միլիոն տոլարի պիւտճէ բացաւ որպէսզի զարկ տրուի իր լեզուին տարածման յատկապէս Մ. Նահանգներու եւ հարաւ – արեւելեան Ասիոյ մէջ :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն, թէ 14 երիտասարդ յեղափոխականներ ձերբակալուած են Սուրիոյ սահմանին մօտերը : Ասոնք, ըստ Թուրք իշխանութիւններուն, Պաղեստինցիներու մօտ մարզուած են :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահին անձնական խորհրդատու Փեքինէն Ուաշինկթըն վերադարձաւ : Քիսինկէր Փեքինի մէջ երկար տեսակցած էր չին վարչապետին եւ Արտաքին նախարարին հետ : Խօսակցութիւններու բնոյթը գաղտնի կը պահուի :

ՅՈՒՆԻՍ 23ի ցոյցը զոր կազմակերպած էին գլխաւորաբար Սէ. Ժէ. Թէ. եւ Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ. նոյն ծաւալը չունեցաւ քան Յունիս 7ի օրը երբ միայն Սէ. Ժէ. Թէ.ն էր նախաձեռնողը : Ամէն պարագայի մէջ քանի մը տասնեակ հազար հոգի ժամը 10էն սկսան յառաջանալ Ժօրէսէն ու իջնել մինչեւ Շօսէ տ՛Անթէն, ծանօթ ցուցատախտակներով ուր կը պահանջուի վերջ տալ 1000 ֆրանքէն վար աշխատավարձքերու (ըստ կառավարութեան 4 միլիոն է անոնց թիւը եւ վեց միլիոն ըստ՝ Սէ. Ժէ. Թէ.ի), հանգստեան տարիքը որոշել՝ 60 եւ այդ տարիքին նուազագոյն թոշակը՝ 800 ֆրանք :

ՄԵԹՐՈՅԻ Էնվալիտ կայարանը ռումբ մը պայթեցաւ առջի օր եւ ութ հոգի վիրաւորուեցան : Քննութիւն բացուած է ճշդելու համար թէ խենթի մը գործն է թէ ոչ քաղաքական եղեռնափորձ մըն է :

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ Անտրէոթթի, որ վարչապետ նշանակուած էր, սկսաւ կազմել իր դահլիճը որ «կեդրոն» բնոյթ ունի : Յոյս կայ որ եթէ անակնկալ մը չպատահի վարչապետը կարենայ Երկուշաբթի օր նախարարներու իր ցանկը ներկայացնել նախագահ Ճօվաննիի :

ՀՌԻՓՍԻՄԷ

Պատմութիւնն է տաշեր քարը,
Եւ աղօթքը, երբ բանաստեղծութիւն էր
տակաւին
Բարձրացեր կամար առ կամար
իբրեւ պատ ու ճարտարապետութիւն.—
Լոյսը դարձեր ծեփ, լռութիւն ու գոյն :

Մեծ ցաւի մը համար
յաւիտեան միացած սրտերու
խորացում ու շշուկ մտերիմ —
Հռիփսիմէ՛...

Ծովերով, ծովերով անդին,
Հռիփսիմէ՛, իմ երգ ու հայրենիք.
Հայրենի մատրան մէջ մոռցուած
Աստուածամօր աչքերու բարութիւն.
Մեռած մօր մը համար
Թափած քաղցր արցունք.—
Հռիփսիմէ՛...

Պատմութիւնն է տաշեր քարը.—
Բայց ծունկի՛ բռող մայր չկայ այլեւս,
Մոռցած եմ աղօթել
Ու քանդած լուսաւոր կամարները
բոլոր :

Ծովերով, ծովերով անդին
իբրեւ երգ ու անբախտ հայրենիք,
Սրտիս մէջ, քարի պէս, տխրութիւնդ
է նստեր
Տխրութիւնդ է լեցուեր
Հռիփսիմէ :

ԶՈՒԼԱԼ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔՆԵՐԸ ՀԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Յապաւումներով)

Ծանօթ իրողութիւն է, որ Դ. դարէն սկսեալ մինչեւ Ընդհանրական եկեղեցիէն բաժնուիլը (451), հայ եկեղեցին ղեկավարուած է Ս. Գիրքով, առաքելական եւ եկեղեցական աւանդութիւններով եւ կանոններով, երեք տիեզերական ժողովներու (Նիկիոյ, Կ. Պոլսոյ, Եփեսոսի՝ 325–431), արտաքին ժողովներու (Անկիւրիայի, Կեսարիոյ, Նէոկեսարիոյ, Գանգրայի, Անտիոքի, Լաւոդիկէի, Սարդիկէի, որոնք գումարուած են 310–370ին) օտար սուրբ հայրերու կանոններով (Բարսեղ Կեսարացի, Աթանաս Աղեքսանդրացի եւայլն), ինչպէս նաեւ հայ ազգային-եկեղեցական ժողովներու եւ հոգեւոր առաջնորդներու կանոններով:

Օտար կանոններու վաւերացումին եւ կիրարկումին մասին կը վկայեն հայ պատմագիրներ՝ Ագաթանգեղոս, Բուզանդ, Խորենացի եւ ուրիշներ: Ը. դարու սկիզբները Յովհան Օձնեցի ամբողջացուց այդ կանոնները՝ օտար թէ հայ, իր կազմած «Կանոնագիրք Հայոց»ի մէջ:

Ամուսնութեան նուիրուած առաջին կանոնները տեղ գտած են Հայոց Կանոնագիրքի «Առաքելականք»ի ԼԳ. եւ «Հարանց հետեւողաց»ի ԺԹ. կէտերուն մէջ: Առաջինը կը սահմանէր «Սրբութեամբ զուգել յամուսնութիւն եւ աւրհնաւք ի ձեռն աչոյ քահանայութեան եւ աւրհնութեամբ զուգեսցին»: Անկասկած, «ամուսնութիւնը սրբութեամբ զուգելը» կ'ենթադրէ յատուկ գործողութիւններու համակցութիւն:

ԼԳ. Կանոնի համաձայն, պսակը պէտք է կատարուէր քահանայի օրհնութեամբ: «Հարանց հետեւողաց» կանոնախումբի ԺԹ. յօդուածը պսակը կ'որակէ «պատուական», իսկ հարսնիքը՝ «սուրբ»: Պսակը պատուական որակուեցաւ ի հետեւութեամբ Աւետարանի պատուիրանի եւ ան ուղղուած էր «պարզաբար» ամուսնանալու հեթանոսական կարգին դէմ, որ չէր նպաստեր ընտանիքի կայունութեան: Հոգեւոր դասը, պսակը որակելով պատուական միութիւն, ուզած է այս ձեւով զայն առաքինի եւ նուիրական դարձնել:

Հոգեւոր դասը Դ. դարուն կը բաղձար, որ պսակը եկեղեցիին մէջ օրհնուէր, քանի որ ան յաճախ կը կատարուէր ամուսնացողներու տան մէջ՝ հարսանեաց հանդէսի ժամանակ: Հոգեւորականութիւնը փորձեց բարձրացնել հարսնիքին կարեւորութիւնը՝ ի շահ պսակի եկեղեցական օրհնութեան, որովհետեւ այդ ժամանակաշրջանին սովորական երեւոյթ էր առանց ամուսնանալու կին առնելը:

Ի՞նչ փաստ ունինք, որ Դ. դարուն քահանան պսակի օրհնութիւնը կը կատարէր ամուսնացողներու տունը՝ հարսնիքի ժամանակ: Նախ որովհետեւ այդ օրերուն ոչ մէկ կանոնագիրքի մէջ յիշատակուած է, թէ պսակի արարողութիւնը պէտք է անպայման եկեղեցիի մէջ կատարուի: Եւ աւելի հասկնալի է, երբ նկատի առնենք, թէ Դ. դարուն Հայաստան հարուստ չէր եկեղեցիներով:

Ե. դարուն կը փոխուի պատկերը: Թէեւ Շահապիվանի ժողովը պսակը եկեղեցի կատարելու որոշում չէ տուած, սակայն Գ. եւ ԺԳ. կանոնները մասնաւորապէս՝ «զպսակն, զոր առ ի ձեռն քահանային ի սուրբ եկեղեցւոջն» արտայայտութիւնը կը վկայէ, որ պսակադրութիւնը կը կատարուէր եկեղեցիներու մէջ մեծ հանդիսաւորութեամբ՝ քահանաներու մասնակցութեամբ:

Շահապիվանի կանոններէն, յատկապէս Խորենացիի վերագրուած «Օրհնութիւնաբեր ցուցակ»էն յայտնի է, որ Ե. դարուն գոյութիւն ունեցած են հաւաքածոներ, ուր մանրամասն ներկայացուած էին եկեղեցական ծիսական կանոնները: Ասոնք կը կոչուէին «Վասն պսակ օրհնելոյ», «Կանոն մկրտութեան առնելոյ», եւայլն: Ասոնք, հաւանաբար նոյն դարուն, ամբողջացուեցան ծիսարանի մը մէջ հաւաքուելով: Իրաւական արժէք ներկայացնող այդ ծիսարանը յետագային ստացաւ Մաշտոց անունը:

Հայ Կանոնագրութիւնը ճշդեց նաեւ ամուսնական ժամանակի հարցը: Առայժմ ոչ մէկ փաստ կայ հաստատելու, թէ աշխարհիկ օրէնսդրութիւնը սահմանափակումներ կատարած էր նշանտուքի եւ հարսնիքի օրը որոշելու հարցերուն մէջ: Կացութիւնը փոխուեցաւ քրիստոնէութեան յաղթանակով: Հոգեւորական ատեանին՝ ի պատիւ «Տեառն», սահմանեց տօնական օրեր, պահքի, սուգի եւ տրտմութեան օրեր, որոնք պարտադիր էին «խակական» Աստուծոյ բոլոր հաւատացեալներուն համար: Այսպէս, Հայոց Կանոնագիրքի «Երկրորդ Նիկիականք» կանոնախումբի ՃՋ. կէտին մէջ կ'ըսուի. «Ոչ է պարտ ի քառասներորդսն կամ յաւուրս Պենտակոստէից կամ ի Կիւրակէն յամենայն հարսանիս կատարել»: Կամ «Որք ի Զատկէն մինչեւ ցՊենտակոստն եւ յամենայն կիւրակէ պսակ դնեն՝ նզովեալ եղիցին...» (տես Կանոնական գիր տեառն Եղիփանու, Ե.): Նոյն հարցին կը վերաբերին Յովհաննէս Իմաստասէրի Գ., Դ. եւ Ե. կանոնները: Այս վերջին կանոնը անարժան կը համարէր քառորդական պահքին, Զատկին, մինչեւ Պենտակոստէն հարսնիք ընելը, որովհետեւ ամէն օր Կիւրակի է եւ միշտ աստուածային խորհուրդ կը կատարուի: Նոյն Գ. կանոնի համաձայն, եթէ «յաւուր շաբաթու եւ կամ ճրագալուցի Զատկին» պսակ կատարուի, պսակադիր քահանան ենթակայ է պատիժի, իսկ պսակը անվաւեր կը նկատուի:

Այս կէտերը ցոյց կու տան, թէ Հայաստանի մէջ սահմանուած էին յատուկ օրեր ամուսնութեան համար:

Ն. Մելիք-Թանգեան Արք. նկատած է, որ քահանան պէտք չէ պսակ կատարէ Ա) բոլոր Կիրակի օրերը, Բ) Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ, բոլոր պահք օրերը, Գ) Հինգ Նաւակատիքներու պահքի շաբաթներէ ետք եկող ութ օրերը, Դ) Մեծ պահք եւ Ծնունդի պահք իր ութօրէիցով, Ե) Զատիկէն մինչեւ Հոգեգալուստի յաջորդող առաջին Կիրակին:

Ուշագրաւ փաստ է, որ Հայաստանի տարբեր գաւառներու մէջ հարսանեկան հանդէսները չափազանց հարազատ են իրարու, ունին տրամաբանական համակարգ, յատուկ կոչում եւ, հաւանաբար, մեծ հնութիւն: Այդ ծէսերու որոշ մասեր կապ ունին նախնական հաւատալիքներու, բարի ու չար ոգիներու, սովորութիւններու, օրէնքներու, բարոյական պատկերացումներու հետ:

Ազգագրութեան համաձայն Վասպուրականի, Հարքի, Մուշ-Տարօնի, Նախիջեւանի, Վայոց Ձորի, Լոռիի, Նոր Բայազէդի, Վարանդայի, Զանգեզուրի, Բորչալուի, Ջաւախքի, Գանձակի եւ այլ վայրերու Հայերը նշանտուքի առթիւ փոխայցելութիւններ կը կատարէին, տօնական օրերուն նուէրներ կ'ուղարկէին իրարու. ասոնք զանազան անուններ կը կրէին՝ տարէք-բերէք (Բորչալու), Խոնչա (Զանգեզուր, Վարանդա, Գանձակ), Խոնչա-Բոխչա (Մուշ-Տարօն), Փայ (Վասպուրական, Նոր Բայազէդ), Բարգիահ (Վայոց Ձոր) եւայլն: Փեսացուին եւ հարսնցուին ծնողքները իրենք կ'որոշէին նիւթական փոխանակութիւնները, կը սահմանէին հարսնիքին օրը եւ այլ մանրամասնութիւններ: Հարսնիքին հանդերձը կ'օրհնէր քահանան: Խաչ ու Մաշտոցով ան նախ կ'այցելէր փեսային, ապա՝ հարսին տունը:

Ամուսնութեան օրէնքներու մէջ մեծ կարեւորութիւն տրուեցաւ ամուսնացողներու կուսութեան հարցին: Նշանակուեցան օրէնքներ, ըստ որոնց պատիժի ենթակայ կը դառնային բոլոր անոնք, որոնք մինչեւ պսակի օրհնութիւնը կը խախտէին կուսութիւնը: Արգելքը երկու սեռի համար էր: Շահապիվանի ժողովի կանոններով՝ պսակադրութեան կարգը աղերսուեցաւ կուսութեան հետ: Սահմանուեցաւ պսակի օրհնութեան երկու կարգ՝ կուսանի եւ երկեակի (ոչ կոյսի):

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՕՐԷՆՔ ԱԼՔՈԼԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԵԱՆ — ԴԷՄ —

Խորհ. Միութիւնը կը նկատուի ալքոլի գործածութեան մրցանիշ հաստատող երկիր մը: Արդարեւ, ալքոլ պարունակող խմիչքներու եւ, յատկապէս, վոտկայի գործածութիւնը ընկերային ցաւ մըն է դարձած հոն՝ ցարդ անդարմանելի: Այս է պատճառը որ իշխանութիւնները վերջին տարիներուն բազմաթիւ նոր օրէնքներ հրապարակեցին, որպէսզի պատիժներու խստացումով սահմանափակուի ալքոլամոլութիւնը:

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդը, օրինակ, 1971 Մայիս 26ին, տասը կէտերէ կազմուած խիստ օրինագիծ մը մշակեց՝ գործադրելի 1972 Յունուար 1էն սկսեալ: Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդը կը հետեւէր Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի հրամանագրին:

Համաձայն այդ օրէնքին՝ «մոլի հարբեցողներն ու թմրադեղամոլները» կը հարկադրուէին օրէնքի ուժով դարմանուելու կամ՝ «վերադաստիարակուելու» յատուկ հիւանդանոցներու մէջ: Այդ դարմանումը կրնայ մէկ տարիէն մինչեւ երկու տարի տեւել, համաձայն դատարանի տուած որոշումին եւ բժիշկներու եզրակացութեան:

1971 Մայիս 26ի օրէնքին վեցերորդ կէտը կը ճշդէր, թէ դատարաններու որոշումով հիւանդանոց փոխադրուած ալքոլամոլները կրնան գործէ հեռացուիլ՝ առանց արձակման նպաստ ստանալու (*):

Խորհ. Միութեան Նախարարներու Խորհուրդը վերջերս անհրաժեշտ համարած է մէկ կողմէ նուազեցնել վոտկայի եւ թունդ խմիչքներու արտադրութիւնը 1972–1975 ժամանակաշրջանին եւ, միւս կողմէ, զգալի կերպով աւելցնել ոչ ոգելից խմիչքներու արտադրութիւնը:

Նախարարներու Խորհուրդը պարտականութիւն յանձնած է Պետպլանին (պետական ծրագիրներու մարմին), սննդարդիւնաբերութեան Նախարարութեան, Հանրապետութիւններու Նախարարներու Խորհուրդներուն, որ աստիճանաբար կրճատեն ոգելից ըմպելիներու արտադրութիւնը եւ զգալի չափով աւելցնեն գինիի եւ գարեջուրի արտադրութիւնները:

Ոգելից խմիչքներու մէջ նկատի առնուած են ալքոլին աստիճանները: Այսպէս, որոշում տրուած է դադրեցնել 50 եւ 56 տոկոս ալքոլ պարունակող օղիի (վոտկա) եւ այլ թունդ խմիչքներու պատրաստութիւնը, իսկ սեղմումներու ենթարկել ալքոլ պարունակող խմիչքներու առուծախը:

Նոր որոշումին Ա. կէտը կը հրահան-

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Յամաքած աղբիւրի խողովակից ընկաւ վերջին կաթիլը: Վարոսը տարտամ շոյեց ճակատը եւ շարունակեց անթարթ նայել աղբիւրին: Նա կարծես չէր կարողանում ըմբռնել, որ կատարուեց անհաւատալին, որ Աստուած ինքն իր բացորոշ հրաշքով մերժեց սիրոյ իրաւունքը եւ հաստատեց ընտանիքի սրբութիւնը...

— Եա՛, — բացականչեց Վարոսը՝ յանկարծ ահից ցնցուելով, — Ջուրը ցամքաւ...

Նա չուար հայեացքը յածեց շուրջը՝ կարծես օգնութիւն հայցելով, բայց մարդիկ նայում էին առանց արտայայտութեան եւ անկարեկից: Վարոսը զարմացաւ, որ ոչ ոք տեղից չի շարժւում, ոչ ոք քար չի բարձրացնում գետնից՝ նրան սպանելու: Այդ նրա համար աւելի լաւ կը լինէր, քան բութ անշարժութիւնը...

Վարոսը նայեց աղբիւրին, սանդուխքի վերջին աստիճանի մօտից անհաստատ քայլերով մի կերպ կտրեց մինչեւ աղբիւրագլուխն ընկած երկու քայլը, ձեռքը դրեց փայլուն խողովակի վրայ եւ սկսեց մետաղն անիմաստ շոյել: Ապա յանկարծ, թէ բոլորի համար անսպասելի, թէ իր, ընկաւ ծնկաչոք եւ գոռաց.

— Մեղա՛յ քեզի, Տէր, Մեղա՛յ քեզի, Հեղնար...

Նրա ձայնը մի մեծ մորակի շրմփոցով խփուեց հաւաքուածների բազմութեանը եւ անցաւ:

— Մեղա՛յ քեզի, Տէր, — կրկնեց Վարոսը եւ ձեռքը տանելով դէպի օձիքը, պատռեց, վար քաշեց վերնաշապիկն ու ներքնաշապիկը: — Մեղա՛յ քեզի՝ քու սխալուած հողածնիցդ: Ես էնպէս գիտէի, թէ դուն իրաւունքը սիրուն կու տաս, մեղա՛յ քեզի, Աստուած...

Նա բռունցքներով ծեծեց իր մերկ կուրծքը: Պատառոտուած հագուստի ծըւէնները ճօճուեցին անօգնական:

— Մեղա՛յ քեզի, Հեղնար, պատճառը ես եղայ, որ դուն հողով-մարմնով կորիս... Մեղա՛յ քեզի, աղիզ, որ մարմինդ էս պղտի ջրի տակն է, հոգիդ՝ էն վենձ կրակի վրայ...

Ապա ոտքի կանգնելով, գլուխը բաց, կուրծքը բաց, նա ետ նետուեց ցամաքած խողովակից:

— Թողութի՛ւն էղնի քեզի, Հեղնար, որ իմ դժոխքային սէրս ընդունեցիր: Թողութի՛ւն էղնի քեզի, աղիզ, որ մէջ գիշերը էկար ու մարդասպանութեան գործն ընձի սորվեցուցիր...

Ապա նորից առաջ նետուելով ու տագնապած համբուրելով ցամաք աղբիւրի փայլուն խողովակը, նա կերկերաց.

— Ես բոբիկ ոտքով Երուսաղէմ կ'երթամ, Հեղնար, եւ Քրիստոսի գերեզմընէն թողութիւն կը խնդրեմ իմ ու քու էրած չէնէլիքի համար...

Ոտքերից արագ-արագ հանելով ոտնամաններն ու գուլպաները եւ շպրտելով մի կողմ, նա չուռ եկաւ եւ դուրս ելաւ աւազանից՝ անմիջապէս իր քայլերն ուղղելու համար դէպի սրբազան քաղաքի աներեւակայելի հեռուն: Բայց Երանոսի միջնեկ եղբայր Գեղամը, արիւնով եւ օղիով թաթախուած դանակը ձեռքին, կտրեց նրա առաջը.

— Կեցի՛... Քու Երուսաղէմդ էնքան հեռու չէ...

Վարոսը կանգ առաւ եւ առանց դիմադրելու, բայց եւ առանց հպարտութեան, իր մերկ կուրծքը դէմ արեց վրիժառուին: Գեղամը դանակը բարձրացրեց՝ ուժգին թափով իջեցնելու համար, բայց նոյն րոպէին հայրական մի ձեռք ետեւից բռնեց նրա թեւը:

— Մի՛ էնէ, օղուլ, — իր խաղաղ ձայնով խրատեց չգիտես որտեղից յանկարծակի յայտնուած ուստան: — Թող երթայ: Աստու քաղաքն էրթըցողի ճամբէն չեն կարէ...

Ապա ճանաչելով երիտասարդի ձեռքում բռնած դանակը, նա տխուր ժպտաց եւ կարծես ափսոսանքով, գլուխն օրօրեց.

— Քեզի չե՞մ ըսէ, օղուլ, որ էդ դանակն իրան ամմէն չարութիւնը դարտըկել է, էդոր մէջ մենակ բարին է մնացէ: Էդ դանակով մարդ չի սպանուի...

Եւ ապա դառնալով դէպի Վարոսը, ձեռքով արեց՝ գնա...

Վարոսը գնաց:

Երբ նրա կորաքամակ, կարծես ծերացած, գլխաբաց ու բոբիկ, կիսամերկ ու փոշոտ կերպարանքն անհետացաւ, ուստան խաչակնքեց իրեն, դանդաղ քայլերով իջաւ աւազան, մօտեցաւ խողովակին եւ բոլորի աչքի առաջ խմեց Հեղնար աղբիւրի ջուրը... Խմեց, հանեց չափխան, ետ տարաւ չուխայի փէշը, վերցրեց գօտուց կախուած եւ իր ծայրով համարեա գետնին քսուող մեծ, վառկարմիր թաշկինակը, սրբեց իր պայծառ ճակատի վրայից քրտինքի մարգարիտները եւ մի անգամ եւս նայելով հոսող անապակ ջրին, նոյն դանդաղ քայլերով դուրս ելաւ աւազանից եւ գնաց...

(59 – Շար.)

ՍՏԵՓԱՆ ՄՐԱՊԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԻԼԱՆՕ (Յառաջ).— Մահուան մանգաղը կը շարունակէ իր չարագուշակ հունձքը Իտալիոյ հայ գաղութին մէջ, իրարու ետեւէ խլելով հին եւ նոր սերունդին պատկանող թանկագին ազգայիններ որոնք իրենց կարեւոր նպաստը բերած են այս գաղութին յառաջդիմութեան եւ բարօրութեան: Նախընթացները այդ շարքին կը պատկանէր ողբացեալ Ստեփան Մրապեան՝ նախագահ Իտալիոյ Հայոց Վարչութեան: Իր կուրծքը եղբօր՝ բանաստեղծ Արամայիսի կուրսուին բացած վէրքը տակաւին չամոքուած, դաժան ճակատագիրը նոր հարուած մը կը հասցնէ իտալահայ գաղութին, անկէ առյաւէտ խլելով բոլորին սիրելի Ստեփանը:

Ապրիլեան նահատակաց յուշատօնի նախօրեակին էր որ սրտի անակնկալ տագնապի մը հետեւանքով կը փոխադրուէր հիւանդանոց ուր բժշկական անմիջական խնամքներու շնորհիւ կը վերադառնէր իր կենսունակութիւնը այն աստիճան, որ կը մտածուէր արդէն իր բնակարանը փոխադրել հանգստեան շրջան մը բոլորելու համար: Աւա՜ղ սակայն, որ այդ բարելաւումը խաբուսիկ էր, եւ տագնապի յաջորդական հարուածներ գինք կը գամէին անկողին ուր գիտութեան ամենավերջին հնարքներու օգնութեամբ յիսուն օր առիծի պէս պայքարեցաւ մահուան դէմ: Կռիւը անհաւասար էր. մարդկի իր զօրաւոր կամքը տեղի կուտար եւ մեր սիրելի Ստեփանը իր աչքերը կը փակէր անցեալ Ուրբաթ Յունիս 9ին, երեկոյեան ժամը հինգին:

Ամենայն Հայոց Հայրապետը որ հիւանդութեան ընթացքին քանիցս հեռագրած էր Ստեփանի առողջական վիճակով, իր մահուան գոյժին առթիւ հետեւեալ հեռագիրը ղրկած է Իտալիոյ Հայոց Միութեան եւ Միլանի եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան.— «Խոր յուզումով ստացանք ձեր հեռագիրը Կիրակի առաւօտեան, ձեր նախագահ Ստեփան Մրապեանի մահուան մասին: Ծանր կորուստ է Իտալահայ Միութեան եւ Եկեղեցիին նաեւ Մայր Աթոռին համար. մեր սիրելի Ստեփանը միշտ պիտի մնայ պայծառ յիշատակ մը իբրեւ ազնիւ մարդ, իբրեւ խանդավառ տիպար հայորդի, իբրեւ անձնուէր ազգային գործիչ: Կիրակի 11 Յունիսին Մայր Տաճարի մէջ հոգեհանգստով աղօթեցինք հէք Ստեփանի հոգւոյն համար: Օրհնութիւն իր բարի յիշատակին, իր արդար հոգիին: Ձեզ՝ հոգւոյ մխիթարութիւն եւ Տիրական խաղաղութիւն»:

Կիրակի առաւօտ խուռներամ բազմութիւն մը ազգայիններու եւ օտարներու, փութացած էր Միլանոյի Հայոց եկեղեցին իր յարգանքի վերջին տուրքը մատուցանելու գաղութին նախագահին: Ներկայ էին Իտալիոյ Հայոց Միութեան, Իտալահայ Մշակութային Միութեան եւ Հայ Տան վարչութիւնները, եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը, Հ. Բ. Ը. Մ.ի փոխնախագահ Պր. Ե. Հիւսիսեան եւ տեղական մասնաճիւղի վարչութիւնը, Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան կողմէ՝ Աթոռակալ Հ. Սերովբէ Վրդ. Ազըլեան, տպարանի տեսուչ՝ Հ. Կոմիտաս Վրդ., Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանի ուսումնապետ՝ Հ. Ռափայէլ Վրդ. Անտոնեան, ինչպէս նաեւ Փարմայի Հայ Ուսանողական Միութենէն եւ Միլանոյի Երիտասարդաց Միութենէն ստուար ներկայացուցչութիւն մը: Երեսունէ աւելի ծաղկեպսակներ կը շրջապատէին դագաղը: Հանդիսաւոր պատարագէն վերջ սկսաւ թաղման կարգը եւ հոգեհանգստեան տխուր արարողութիւնը որ կատարուեցաւ միաբանաբար Սրբազան Հօր եւ Մխիթարեան հայրերու կողմէ: Առաջին դամբանականը խօսեցաւ գաղութիս հոգեւոր հովիւը՝ Զգօն եպիսկոպոս, որ կուռ գիծերով ներկայացուց Ստեփանի կեանքը, նշելով թէ անիկա եղաւ անխոնջ աշխատող, եռանդուն, խանդավառ, գիւրահաղորդ, զոհաբերող, որբութենէ հասած եւ Իտալիոյ մէջ ոչինչէն տնտեսական կայսրութիւն մը ստեղծած եւ ընտանեկան երջանիկ բոյն մը կազմած Հայ մը որ վերջին տասնեհինգ տարեններուն, ազգային, եկեղեցական ժիր գործունէութեամբ՝ տիրացաւ փորձառութեան եւ համբաւի: Իր այդ ազգանուէր աշխատանքին համար Ամենայն Հայոց Հայրապետէն վարձատրուեցաւ Ս. Լուսաւորչի Ա. կարգի շքանշանով: Մասնաւորաբար իր սիրոյն եւ գործունէութեան առարկայ եղաւ Հայաստանեայց Եկեղեցին, Մայր Հայրենիքը, Ս. Էջմիածինը, Միլանոյի հայ համայնքը, հայ մշակոյթը, Ս. Ղազարը, Հ. Բ. Ը. Մ.ը եւ այլ հանրային ձեռնարկներ: Զինք պիտի փնտռենք եւ պիտի յիշենք սիրով եւ օրհնութեամբ»:

Երկրորդ դամբանախօսն էր Մ. Ռ. վարժարանի ուսումնապետ Հ. Ռափայէլ Վրդ որ իտալերէն լեզուով իր ներշնչուած խօսքը ուղղելով ազակիր բազմութեան, ծանրացաւ Ստեփանի գոյութիւնը յատկանշող տարրին վրայ, որ Սէրն էր եւ ուրիշներուն օգտակար ըլլալու իր փափաքը: «Մեծ է կորուստը մեր սիրելի Ստեփանին եւ պարապը որ յանկարծակի ստեղծուեցաւ մեր մէջ անյատակ է եւ ընդարձակ: Մահուան խորհուրդը կը բացատրուի սիրոյ խորհուրդով. եւ հիմա, եղբայրներ, ընդարձակեցէք ձեր սիրտը, նետեցէք ձեր վրայէն սուգի զգեստը. Ստեփանը չէ մեռած: Անիկա կը շարունակէ ապրիլ մեր մէջ այնպէս ինչպէս հիմա յաւիտենականութեան լոյսերուն մէջ երանական հանգիստով, որովհետեւ մահկանացու իր այս կեանքին մէջ սիրեց անվերապահօրէն եւ սիրեց արցունքը չատերու: Սէրն է որ կեանքի հասարակ միջակութենէն մեզ կը բարձրացնէ լուսաւորելով մեր գոյութենական խորհուրդը մահուան դիմաց: Մեր սէրը իրեն հանդէպ զրաւականն է իր անմահութեան, եւ Աստուած որ Սէր է եւ կը սրբագործէ մեր սէրը, եւ մեր Ստեփանը բաժնուելով մեզմէ կը սկսի ապրիլ Աստուծոյ մէջ, եւ որովհետեւ Աստուած ամէն տեղ է, մեր սիրելի Ստեփանն ալ մեր շուրջն է շարունակ»:

Եկեղեցական արարողութեան աւարտումէն վերջ, յուղարկաւորներու հոծ բազմութեան ընկերակցութեամբ, դագաղը փոխադրուեցաւ Լամպրաթէի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ: Հոն իտալերէն լեզուով հակիրճ բայց յուզիչ դամբանական մը կարդաց իր աքսորի ընկերներէն եւ եղբայրական բարեկամ՝ նկարիչ Արտաշէս Ղարիպեան: Ապա Իտալիոյ Հայոց Միութեան կողմէ Հ. Բամպակեան ըրաւ հրաժեշտի խօսքը.— «Սիրելի Ստեփան, Տէր–Զօրի անապատներու արհաւիրքներէն հրաշքով ճողոպրելէ յետոյ, նետուեցար կեանքի ասպարէզին մէջ նշանաբան ունենալով միշտ պատրաստ, դէպի յառա՜ջ: Զընկրկելու դժուարութիւններու եւ խոչընդոտներու առջեւ, ճաշակեցիր դառնութիւններ բայց նաեւ փայլուն յաղթանակներ, եւ սակայն ճակատագրի դաժան մէկ կարգադրութեամբ այսօր հասած ես յաւիտենական տանդ սեմին, հանդչելու քու սիրեցեալ եղբօրդ՝ Արամայիսի կողքին: Այս դամբարանը, հայկական ճարտարապետութեան այս գեղեցիկ նմոյշը զոր այնքան խանդավառութեամբ եւ գուրգուրանքով կառուցիր, այսօր կ՚ընդունի քու անշունչ մարմինդ որ իր կենդանութեան գիտցաւ խանդավառութիւն ստեղծել եւ բարիքներ սփռել: Իտալահայ Կոմիտէի գործակիցներդ որոնք այսօր հաւաքուած են շուրջդ, յուզումով կ՚ողեկոչեն յիշատակդ եւ հրաժեշտ կ՚առնեն քեզմէ խնդրելով Աստուծմէ յաւիտենական հանգիստ ցաւատանջ ոսկորներուդ եւ մխիթարութիւն ընտանիքիդ անդամներուն: Մեր եղբայրական զգացումները կ՚երթան նաեւ ազնիւ եւ վշտակիր այրիիդ՝ Տիկին Ճինային, որ զօրաւոր յենարան մը եղաւ քեզի, որպէսզի դուն կարողանայիր քու անխոնջ աշխատանքդ եւ նուիրումդ ի սպաս դնել մեր գաղութին եւ հայկական բոլոր ձեռնարկներուն»:

Այս տխուր առթիւ, ցաւակցական հեռագիրներ ղրկած են Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Խորէն Ա., Միլանոյի Ծիրանաւորը Կարդ. Գոլոմպօ, Պոլսոյ Պատրիարք Շնորհք Արքեպիսկոպոս, Երուսաղէմի Պատրիարք Եղիշէ Արք., Եւրոպայի Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ Արք., Հռոմի սովետ. դեսպան Պր. Ռիժով, Հայաստանի Գիտութեան Ակադեմիայի Արուեստի Ինստիտուտը, փրոֆեսօրներ Ռուբէն Զարեան եւ Մարտիրոսեան, Երեւանի քաղաքապետ՝ Գ. Հասրաթեան, ճարտարապետ Արմէն Զարեան, Հռոմի Լեւոնեան վարժարանի մեծաւոր Հ. Սէթեան Վրդ., ինչպէս նաեւ հարիւրաւոր հայ եւ օտար բարեկամներ աշխարհի չորս կողմերէն:

Հ. Բ.

գէ պատկան մարմիններուն «քննութեան առնել ոգելից խմիչքներ ծախող խանութներու թիւը կրճատելու հարցը, արգիլել անոնց վաճառումը առեւտուրի կրպակներու, բոլոր ճաշարաններու եւ պիւֆէներու, ինչպէս նաեւ այլ բնոյթի խանութներու մէջ»: Բացառութիւն կը կազմեն պաղ եւ բանջարեղէն ծախող, ձրկնեղէն եւ պահածոներ վաճառող խանութները, որոնք կրնան ծախել շամփայն, գինի, սիտր եւ մինչեւ 30 աստիճանի ոգելից խմիչքներ:

Բ. կէտը կ՚արգիլէ վոտկա եւ 30 աստիճան ալքոլ պարունակող խմիչքներ ծախել ձեռնարկութիւններու, կրթական հաստատութիւններու, մանկական հիմնարկութիւններու, հիւանդանոցներու, բուժարաններու, հանգստեան տուներու, կայարաններու, նաւահանգիստներու, օդակայաններու, մշակոյթի կեդրոններու եւ այլ հանրային վայրերու մէջ: Գալով արտօնուած խանութներուն՝ անոնք այսուհետեւ այդ խմիչքները կրնան ծախել առաւօտեան ժամը 11էն մինչեւ երեկոյեան ժամը 19:

Նախարարներու Խորհուրդը կը պահանջէ նաեւ, որ միջոցներ ձեռք առնուին սահմանափակելու համար ոգելից խմիչքներու վաճառքը տօնական օրերու:

(*) Համաձայն « ՍՍՀ Միութեան եւ Միութենական Հանրապետութիւններու աշխատանքի օրէնքի» 19րդ յօդուածին՝ արձակման նպաստը աշխատաւորին երկու շաբթուան միջին վաստակը կը կազմէ:

ՋԱՆԱՁԱՆ – ՋԱՐՄԱՆԱԶԱՆ

Հիւսթընի մէջ, Զրօսաշրջութեան Միջազգային Համագումարութիւնը, մէկ քանի օր առաջ, մասնաւոր ոսկի մետալներ տուած է ամերիկացի աստղանաւորդներէն Տէյվիտ Սքոթի եւ Ճէյմս Իրվընի, որոնք առաջին մարդերը եղած էին, որ ինքնաշարժով Լուսինին վրայ պտըտած էին:

Վերոյիշեալ մետալներէն քիչ մը տարբեր ձեւի մետալ մըն ալ ստացած է աստղանաւորդ Ալ Ուրտէն, «Ափոլլօն 15» անջրպետանաւի անձնակազմի երրորդ անդամը, որ թէեւ իր երկու ընկերներուն հետ Լուսինին վրայ իջած չէր, այսուհանդերձ, մեծ չափով օժանդակած էր Լուսնայի ճիփի կանոնաւոր գործունէութեան նախապատրաստութեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (91)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Պարտուեցանք, գոչեց պարոն Թորգոմ իր ընկերոջ քով վազելով:

— Չպէտք է պարտուիլ, պատասխանեց միւսը պաղարիւնով:

— Եւ սակայն հաշիւը մէջտեղն է:

— Քուէհամարը վերջացա՞ւ…

— Ոչ տակաւին, բայց արդէն Մարգար էֆէնտի եւ իր կուսակիցները 264 ձայն շահած են, իսկ մենք միայն 131… եթէ մնացած քուէներն ալ Պօղոս էֆէնտի շահի, ինչ որ անկարելի է, դարձեալ մեծամասնութիւնը Մարգար էֆէնտիի կողմն է, քանի որ 261 ձայնը բացարձակ մեծամասնութիւն կը կազմէ:

Թուաբանական այս պարզ ցուցմունքը խոր տպաւորութիւն առաջ բերաւ:

— Դաւաճանեցին ուրեմն մեզի դէմ, պոռաց «Շանթ Ակումբ»ի անդամներէն մին:

— Լռէ՛ր, հրամայեց Սուսերեանց:

Յետոյ ձեռքը ճակատին տարաւ վճռական որոշում մը տալու ձեւով եւ գոչեց.

— Տղե՛րք, առաջ անցէք, պէտք է բեկանել այս ընտրութիւնը:

Եւ գաւազանը ճօճելով մտաւ եկեղեցին ներս: Մութը այժմ պատած էր ամէն կողմ եւ եկեղեցին լուսաւորուած էր մէջտեղի սեղանին վրայ դրուած մէկ քանի մոմերով:

Երբ մօտեցաւ սեղանին քով՝ խեղդուկ ձայնով մը գոչեց.

— Դադրեցուցէք գործողութիւնը…

— Ինչո՞ւ համար, հարցուց յաղթանդամ մարդը:

— Ապօրէն է այս ընտրութիւնը:

— Ի՞նչ պատճառաւ…

— Այո, ապօրէն է, չենք ընդունիր, գոչեցին շատ մը ձայներ:

— Ընդհակառակն, շատ օրինաւոր կերպով կատարուեցաւ ամէն բան, դիտել տուաւ աւագերէցը:

— Ջեղծում կայ, հըլլար, բեկանում, գոչեցին մի քանի ձայներ:

— Ժողովուրդի իրաւունքները ոտնակոխ եղած են…

— Ժողովուրդի ձայնը խեղդուած է…

— Շատ մը Թաղեցիներու քուէ չէ գացած…

— Բեկանում, բեկանում…

— Կորսնցուցիք, անոր համար խնդիր կը հանէք, պոռաց ընկեր Կայծունի, քուէարկութիւնը պիտի շարունակուի:

— Ժողովուրդը այսպէս կը պահանջէ, պարոն, կարգացէք քուէները:

— Ժողովուրդը կը պահանջէ, որ ընտրութիւնը չեղեալ նկատուի:

— Դուք ժողովուրդի անունով խօսելու իրաւունք չունիք:

— Մենք ենք ժողովուրդի հարազատ ներկայացուցիչները…

— Տղե՛րք, խորտակեցէք տուփը, հրամայեց Սուսերեանց:

Քանի մը երիտասարդներ առաջ նետուեցան տուփը առնելու համար, բայց միւս կողմէն ուրիշ երիտասարդներ դայն գրաւեցին:

Այնատեն «Շանթ»ի անդամները յարձակեցան «Պայքար»ի անդամներուն վրայ եւ սարսափելի խառնիճաղանջ տիրեց եկեղեցիին մէջ:

— Ոստիկան, ոստիկան բերէք, պոռացին մէկ քանի ձայներ, բայց ոչ ոք ուշադրութիւն ըրաւ:

Աւագերէցը խառնակութեան միջոցին քանի մը բռունցքի հարուած ընդունեցաւ եւ ճիպոտէն պատռեցաւ: Ընտրական ժողովի անդամները կամաց մը կծիկը դրին:

Սուսերեանցի մէկ հրամանին վրայ երիտասարդ մը սկսաւ պատռել սեղանին վրայ մոռցուած քուէները եւ թուղթերը:

Բայց ամէնէն կատաղի կռիւը կը մղուէր քուէտուփին շուրջը: Վերջապէս «Շանթ»ի անդամները կրցան դայն ձեռք անցընել եւ ոտքի հարուածով մը կոտրել եւ մէջի քուէները ջնջել: Յաղթանակը «Շանթ Ակումբ»ին մնացած էր…

Երբ Թաղին մէջ իմացուեցաւ եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցած դէպքերը, մեծ իրարանցում տեղի ունեցաւ: Մարգար էֆէնտիի կուսակցութիւնը զայրացած՝ սպառնալիքներ սկսան տեղալ «Շանթ Ակումբ»ին դէմ:

Ջէզոքները, որ մինչեւ այդ օր հեռուէն դիտողներ եղած էին, իրենք ալ իրենց չէզոքութենէն ելլելով՝ միացան Մարգարեաններուն եւ բուռն կերպով բողոքեցին տեղի ունեցած բռնաբարութեան դէմ:

Հետեւեալ օր, թերթերը երկարօրէն կը պատմէին Ք. Թաղին մէջ տեղի ունեցած քուէարկութիւնը եւ այս առթիւ պատահած ցաւալի դէպքերը եւ վարչութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէին:

Մարգար էֆէնտի երբ լսեց եղածները, ուրախացաւ:

— Թող ինչ որ կրնան ընեն, որպէսզի պղտոր խաղք ըլլան, ըսաւ:

Երեք օր ետքը, Չորեքշաբթի, Վարչութիւնը իր սովորական նիստը կը գումարէր եւ կը զբաղէր Ք. Թաղի ընտրութեան խնդրով:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՇԱՄ.— Պր. Սարգիս Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Թաշճեան եւ զաւակները (Կրընոպլը), Արթիւր Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Տանիէլ Քիւսաք եւ զաւակը, Օր. Մարի-Թէրէզ Թորոսեան, Իվոն Թորոսեան եւ Էրիք Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Մարկիրազեան եւ զաւակները (Պորտօ), Տէր եւ Տիկին Գ. Տօնիկեան եւ զաւակները եւ բոլոր ազգականները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր Հայկական Միութեանց և բոլոր անոնց, որոնք ծաղկեպսակով, հեռաձայնով, նամակով եւ անձամբ այցելութեամբ մասնակից եղան իրենց կնոջ, մօր, մեծ-մօր, քրոջ եւ ազգականին սուգին՝

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ
(ծնեալ Մարկիրազեան)

զառնակսկիծ մահուան առթիւ:

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընկերական ընդհանուր ժողովը Շաբաթ, Յուլիս 1, ժամը 9ին Գասպար Իփէկեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատետրով:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի դպրոցին ամավերջի հանդէսը 2 Յուլիս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, եկեղեցւոյ կից սրահը:

Աշակերտներուն կողմէ պիտի ըլլան արտասանութիւն, երգ, պար եւ խիստ ծիծաղաշարժ թատերգութիւն մը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Հայր Գեղամի:

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ Պօմոնի հասարակութիւնը:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ԼԻՈՆ.— Օրիորդ Հերմինէ Կէնճեան, Հայրերու տօնին առթիւ, մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօրը՝ Խնկիկ Կէնճեանի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Կապ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Ս. Սարգիսեանէ իր եղբօր Նափոլէոն Սարգիսեանի մահուան քառասունքին առթիւ 50 ֆր., եւ նոյն նպատակին 50 ֆր. Օր. Նուէր Եախղարտաշեանէ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԼԻՈՆ.— Փոքրիկներու առաջին խումբը կը մեկնի 3 Յուլիս Երկուշաբթի առաւօտ, ժամը 7ին, Հայոց եկեղեցիին առջեւէն, 295, Ռիւ Պուալօ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՓԱՐԻԶԻ խումբը կը մեկնի Երկուշաբթի, Յուլիս 3, Սքուար Մոնթոլոնէն, ժամը 7.30ին: Ծնողքներէն կը խնդրուի իրենց զաւակները առաջնորդել որոշեալ ժամուն:

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ ՇԱՀՈՂ ԹԻՒԵՐ

18 Յունիս Կիրակի Աղքատախնամ Ընկերակցութեան դաշտահանդէսի ընթացքին տեղի ունեցող վիճակահանութեան՝ ստորեւ նշանակուող թիւերու տարկաները պահանջուած չըլլալով, կը խնդրուի տոմսերով ներկայանալ Աղքատախնամի գրասենեակը (77, Ռիւ Լաֆայէթ, Փարիզ) ստանալու համար համապատասխան առարկաները:

Ահաւասիկ շահող թիւերը.—

913, 788, 483, 979, 686

(Կնիք)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէսինի Մշակոյթի Տան նորոգութեան յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Տէսինի Կապ. Խաչ 500 ֆր., Պր. Նաճարեան եւ Երէցեան 50ական, փոխան ծաղկեպսակի, Մովսէս Կարապետեանի մահուան առթիւ: Այրի Տիկ. Հիւսեան 50, ընկ. Վ. Հիւսեանի մահուան 5րդ տարելիցին առթիւ: Հրանդ Գարաքիւլահեան (Ժընեւ) 30, Տիգրան Տէյիրմէնճեանի մահուան առթիւ: Թաղուհի Օհանեան 50 իր ամուսնոյն մահուան 6րդ տարելիցին առթիւ:

×

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէսինի յուշարձանի բացման առիթով Վալանսէն ընկերոջ մը կողմէ շնորհակալութեամբ ստացուած է 400 ֆր. Տէսինի Մշակոյթի Տան նորոգութեան համար, ի յիշատակ իր անմոռանալի ընկերոջ՝ Սարգիս Առաքելեանի եւ իր կնոջ՝ Զապէլի:

Նոյն առթիւ կը նուիրէ 100 ֆր. իր սիրելի «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար:

×

Տէսինի եւ Վիէնի Վասպուրականի Հայրենակցական Միութիւնը կը նուիրէ 100 ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Յուշի երեկոյ

Նուիրուած՝ ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿԻ
(մահուան տարելիցին ի յիշատակ)
ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

Կը նախագահէ
Պատուելի Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆ

Կը խօսին.— Տիկին Լ. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ
եւ Պ. Ա. ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

Յունիս 30, Ուրբաթ ժամը 20.30ին, Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ սրահը, 28, Ավընիւ Պուրկէն, Իսի

Մուտքը ազատ է:

le CLUB des JEUNES de L'UGAB

INVITE TOUTE LA JEUNESSE ARMENIENNE A PARTICIPER A SON

RALLYE 1972

L'ambiance, la bonne humeur et le rire seront de rigueur durant la journée, qui se terminera par un dîner dansant dans une auberge des environs de Paris

DIMANCHE 2 JUILLET

Rendez-vous : Métro Château de Vincennes, Café LE DRAPEAU à 9 h. précises

N'oubliez pas de vous munir de la Carte Michelin No 97

Ա Զ Դ

Մոնմօրանսիի եւ Անտիեւի Հանգստեան տուներուն այցելութիւնները արտօնուած են ամէն օր, միմիայն ժամը 14էն 18 (նահանգապետութեան հրամանով):

ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
(Կնիք)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հերոսներու օրուան նուիրուած դաշտահանդէսը 23 Յուլիսին: Անձրեւի պարագային, յաջորդ Կիրակի 30 Յուլիսին: Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

«Հերոսներու Օր»ը Յուլիս 23ին Կիրակի օր (Փարիզի):

Հ. Մ. Ը. Մ. - ԱՐԾԻՒ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յուլիս 2 Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 22

Վալապրի օդասուն անտառին մէջ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— երգ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր, պուլի մրցում, փոքրերու համար զանազան խաղեր եւ անակնկալներ

Ճոխ պիւֆէ — արեւելեան համադամ աղանդերներ — շամփուրով խորոված

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԻԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
EN PLEIN CENTRE DE PARIS

Raffi
TRAITEUR

60, Rue Lafayette — Paris (9e)
Tél. : 770-12-92

Epicerie Fine — Patisseries —
Mézés arméniens et grecs

TOUTES NOS SPECIALITES SONT PREPAREES PAR NOS SOINS
sous vos yeux

Pour vos :
— Réunions
— Soirées
— Réception et cocktails

N'hésitez pas à nous consulter.

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ Յուլիս 2ին Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի:

Առատ կերուխում, պատրաստուած ընկերուհիներու կողմէ: Տեղւոյն վրայ պիտի ըլլան երգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ:

Մուտքը Ազատ է:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԾՈՎԱՓ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը, համաձայն ընդհանուրի փափաքին, կը կազմակերպէ Բ. զբօսապտոյտ մը 2 Յուլիսին դէպի Տօվիլ-Թրուվիլ:

Այժմէն արձանագրուիլ Տիկին Թաղէոսեանի մօտ 878-27-35 կամ Տիկին Ուզունեանի մօտ 254-17-74:

Երթուդարձ 25 ֆր. — կէս գին 10 տարեկանէն վար երախաներու համար:

Մեկնում՝ Սքուար Մոնթոլոնէն առաւօտեան ժամը 7.30ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ՊԷՅՐՈՒԹ ԵՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 4 ԷՆ 23

Երկու շաբաթ Պէյրութ կէս-փանսիոն ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ս. կարգի պանդոկի մէջ եւ մէկ շաբաթ՝ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, ամէնօրեայ պտոյտներով:

ՔՍԱՆ ՕՐ, գին՝ Փարիզէն Փարիզ անձգլուխ՝ 2290 ֆրանք

Դիմեցէք մեր մանրամասն գրքոյկը ստանալու համար

Մանրամասնութիւն և արձանագրութիւն՝

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ — SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ — Լիոնէն մեկնումը օդանաւով

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. : 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ — JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ԱՐԵՒԻՆ ՀԵՏ,
ԱՐԵՒԻ ՓԱՅԼ ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU

Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 27 ՅՈՒՆԻՍ
MARDI 27 JUIN 1972

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS 9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

LE NUMÉRO 0,70 F.

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 120 փր. Վեցամսեայ 65 փր.
Արտասահման Տար. 135 փր. Հատը 0,70 փր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.450
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
48e ANNÉE — No 12.450

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՐԴԱԿԵՐՈՒԹԵՆԷ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

—0—

Գ.— Ծաւալն ու մեթոտը

Հերվէ Սավոն գիտել կուտայ, որ Հայկական ցեղասպանութեան ողբերգական դէպքերուն մէջ ամէնէն ուշագրաւն է ո՛չ միայն անոր աշխարհագրական ընդարձակ ծաւալն ու զոհերու թիւը՝ այլ եւ՝ մեթոտը:

Ցեղասպանութեան առաջին հանգրուանին Թուրքերը որոշ հակառակութիւն սերմանեցին եւ հրահրեցին Հայերուն եւ իրենց դրացիներուն միջեւ: Զինեցին Թուրք տականքը եւ աչք գոցեցին սպանութեան, առեւանգումի եւ բռնաբարումի դէպքերուն: Միաժամանակ պաշտօնական մարդիկ հանդարտեցուցիչ արտայայտութիւններ ունեցան ճակատին վրայ Հայոց ցոյց տուած ուղղամիտ վերաբերումի մասին:

Ու յանկարծ, անակնկալ կերպով անցան երկրորդ հանգրուանին: Չորս շաբթուան մէջ, 1915 Ապրիլի վերջէն մինչեւ Մայիսի վերջը հայ ժողովուրդը զրկեցին այն բոլորէն, որ իրենց մշակոյթով, դրամով կամ հեղինակութեամբ կրնային անոր գլուխն անցնիլ ու զայն ղեկավարել:

Աւելի առաջ չգացած, յարմար նկատեցին վարկաբեկել զոհերը: Վաւերաթուղթերու մէջէն դուրս հանեցին աւելի քան երկու տարի առաջուան թղթածրար մը ապստական ձեռնարկի մը մասին եւ զայն վերածեցին հայկական դաւադրութեան մը:

Այնուհետեւ ամէն ինչ պատրաստ էր զանգուածային բնաջնջումի մը համար, որ տեղի պիտի ունենար նախապէս ճշդուած քանի մը սատիճաններով: Նախ մէջտեղէն կը վերցնեն այրերը: Զօրակոչի ենթարկուած զինուորներու զէնքերը կ՚առնեն եւ իբրեւ բանուոր կ՚աշխատցնեն ճամբաներու շինութեան կամ նորոգութեան համար: Այնտեղ անոնք կը սպաննուին իրենց խոլամ ընկերներուն կողմէ կամ խմբովին կը գնդակահարուին Թուրք սպաներու հրամանով: Տասնըվեցէն վաթսուն տարեկան ոչ-զինուոր այրերը լեռները տարուելով կը սպաննուին: Կիներն ու մանուկները կը տարագրուին դէպի Տէր Զօր ու Մուսուլ: Թուրք զինուորներն ու քիւրտ աւազակները վայրագօրէն կը յարձակին տարագրուողներու կարաւաններուն վրայ: Ուտելիքի, հագուստի, առողջապահական տարրական խնամքներու պակասէն եւ ճամբու խոնջէնքէն կը կոտորուին կարաւանները: Գեղեցիկ աղջիկներն ու կիները — նոյնիսկ մանչերը — առեւանգուելով կը տարուին հարէմները կամ կը յանձնուին զինուորներուն: Մնացեալները կը դառնան ցնցոտիներ հագած, ոմանք գրեթէ մերկ մուրացկաններու խառնիճաղանճ մը, որոնց առջեւ կը նետեն ուտելիքի փշրանքներ՝ անասուններու պէս: (էջ 156-157):

Ըստ հեղինակին, Թուրքիոյ երեք միլիոն Հայերէն 1.500.000ը կոտորուեցան 1918էն առաջ, 250.000ը 1918ին բոլշեւիկներու (Թրքահայաստանը գրաւող ռուս զինուորներու ըսել կ՚ուզէ) քաշուած ատենը, 25.000 զոհ գացին Թուրքերուն եւ բոլշեւիկներուն՝ 1920ին:

Տպաւորիչ են այս թիւերը, սակայն աւելի զարհուրելի են ցեղասպանութեան քաղաքական հետեւանքները: Պարտուած Թուրքիան ո՛չ միայն տիրացաւ հայկական նահանգներուն, այլ եւ Ռուսերէն խլեց Կարսն ու Արտահանը: Հայերու բնաջնջումը օրինակ ծառայեց Հիթլերի ցեղասպան քաղաքականութեան:

Հերվէ Սավոն կը հերքէ գերման լրագրողներու հնարած սուտ վերագրումները՝ իրենց Թուրք զինակիցը արդարացնելու համար: Իբրեւ թէ տնտեսական գետնի վրայ Հայերը կը շահագործեն եղեր Թուրքերը, որոնք ի վերջոյ ծառացեր են իրենց դահիճին (?) դէմ: Ու կը յիշէ գերման Լեփսիուսի այն վկայութիւնը թէ Թրքահայերը հարիւրին 80 համեմատութեամբ երկրագործ էին եւ գիւղացիութիւնն եղաւ տարագրութենէն ու ջարդերէն ամէնէն աւելի տուժողը:

Հեղինակը Հայաստանի ու Հայերու մասին իր վերլուծումը կը վերջացնէ մեր անցեալ պատմութեան մասին կարգ մը խորհրդածութիւններով: Հայերը կրցած են իրենց գոյութիւնը պահպանել դարերու ընթացքին մրցակից Պետութեանց միջեւ հաւասարակշռութիւն պահելով: Կորսնցուցած են՝ երբ խախտած է հաւասարակշռութիւնը:

Ահա՛ օտար հեղինակ մը, որ անաչառ կերպով ուսումնասիրած է պատմութիւնը, դէպքերը կը պատմէ առարկայական կերպով, անկաշառ ու առանց կանխակալ կարծիքի կամ յետին մտքի:

Նման հրատարակութիւններ մեծապէս կը ծառայեն Հայկական Հարցի ծանօթացման այնպիսի պահու մը, երբ նիւթապաշտ աշխարհը կը ձգտի մոռացութեան տալու բարոյական ամէն սկզբունք եւ արդարութեան գաղափար:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

—0—

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Կը սպասուէր որ Արմատականներու նախագահը՝ Ժ. Ժ. Սերվան-Շրէպէր ամէն ինչ «կոտրէ-թափէ» Կիրակի օր Լիլի մէջ, բայց կը թուի թէ ի վերջոյ ականջ տուած է Մոներվիլի եւ Տայիի պէս ծերակուտականներու, որոնք չափաւորութեան հրաւէրներ ըրին իրեն:

Սերվան-Շրէպէր կը շեշտէ իր ելոյթին մէջ թէ փոքրամասնութիւնը (Մ. Ֆօռ, Պիյէր Եւայլն) որ կը մերժէ մասնակցիլ համագումարին, չարտաքսուիր: Հարկ է սակայն որ այդ փոքրամասնութիւնը բարեհաճի «տուն վերադառնալ»: Հակառակ պարագային անշուշտ այդ փոքրամասնութենէն ոչ մէկը կրնայ կուսակցութեան հովանաւորութիւնը վայելել յառաջիկայ ընտրութիւններուն: Հաշտարար այս ոգին նկատելի է նաեւ վերջնական բանաձեւին մէջ, ինչ կը վերաբերի ընտրութիւններու ռազմավարութեան:

Հոս ալ Արմատականները ցոյց տուին թէ կը մնան աւանդապաշտ ու կ՚ուզեն գործակցիլ ընկերվարականներու հետ: Արդէն Սերվան-Շրէպէր չի հաւատար Միթերան-Մառշէ որեւէ հաւանական կարգադրութեան: Այս համագումարին մէջ յստակօրէն ամէն ինչ պարզած է նախկին երեսփոխան՝ Յովնանեան.— «Մեր ծրագիրը, Մանիֆեստն է քուէարկուած 1970 Փետրուարին, Սալ Վակրամ: Բայց ի՞նչպէս զայն յաջողցնել առանձին»: Կարելի չէ: Ուրեմն կապ պահելով հանդերձ կեդրոնի բարեփոխիչներուն հետ, պէտք է դաշնակցիլ ընկերվարականներուն հետ:

Ի տես ընդհ. մթնոլորտին, Սերվան-Շրէպէր տեղի տուած է: Իրեն համար կասկած չի վերցներ որ ընկերվարականները չեն կրնար համաձայնիլ համայնավարներուն հետ գլխաւորաբար երկու կենսական հարցերու շուրջ՝ Եւրոպա եւ ազգայնացումներ: Այս երկու խնդիրներու նկատմամբ արմատականները չեն կրնար որեւէ զիջում ընել ընկերվարականներուն եթէ այս վերջինները տեղի տան համայնավարներուն: Ազգայնացումը կը քանդէ ֆրանսական տնտեսութիւնը:

Ի դէպ յիշենք որ Երկուշաբթի օր ընկերվարական եւ համայնավար պատուիրակները նոր եւ վճռական հանդիպում մը կ՚ունենային: Ընկերվարականները կը ներկայացնէին 13 հաստատութեանց ազգայնացում, Մառշէ՝ 25:

×

ՃԱՄԲԱՆԵՐՈՒ ԶԱՐԴԸ

Արձակուրդներու նախօրեակին կառքերու արկածներու մղձաւանջը ծանրօրէն կը մտահոգէ իշխանութիւնները: Կիրակի օր բոլոր եկեղեցիներուն մէջ, Փարիզի արքեպիսկոպոսը՝ Կարդինալ Մարթի յատուկ քարոզ մը սփռել կուտար որպէսզի քրիստոնեան զգաստութեան գայ եւ գիտակցի իր պատասխանատուութեան: Կառքը պէտք չէ կուռք մը ըլլայ: Նման կոչ մըն ալ կ՚ընեն 23 բժիշկներ, որոնք տարիներէ ի վեր մեռեալ եւ ծանր վիրաւոր ընդունած են հիւանդանոցներու մէջ: Վերջին քանի մը տարիներուն արդէն մէկ միլիոն անդամահատ կամ անդամալոյծ կայ արկածի հետեւանքով: Այս շաբթու ալ, Կիրակի իրիկուն արդէն մեռեալներու թիւը 56 էր եւ 301 վիրաւոր կար որոնց 106ը՝ ծանրօրէն: Միայն երկու արկածի ընթացքին 11 մեռեալ կայ, երկու պարագաներուն ալ երիտասարդներ կը վերադառնային պարահանդէսէ եւ արագութիւնն է անգամ մը եւս մեծ պատասխանատուն:

×

ՍԹԵՐԼԻՆԿԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Ֆրանսայի Ելմտական նախարարը չի փոխեր իր դիրքը եւ անգամ մը եւս կը ճշդէ Ֆրանսայի տեսակէտը՝ դրամները պէտք է որոշեալ սակ ունենան: Գերմանիոյ նախարարը ինչպէս ծանօթ է կողմնակից է դրամներու «տատանումին», որպէսզի յետագային բոլորն ալ վերարժեւորուին: Ֆրանսա չուզեր անմիջական դժուարութիւններ տալ Անգլիոյ, բայց կարծիքը չի փոխեր: Այս պայմաններու մէջ է որ վեց նախարարները Եւրոպայի հանդիպում կ՚ունենային Երկուշաբթի օր, Լիւքսանպուր:

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ

Ապահովութեան Խորհուրդը շաբաթավերջին կը զբաղէր Լիբանանի ներկայացուցած բողոքի հարցով: Չին եւ խորհրդային պատուիրակները քննադատեցին Իսրայէլացիները, անոնց կատարած յարձակումին համար Լիբանանի վրայ: Ֆրանսա մտահոգ է «բարեկամ երկրի» մը կրած հարուածին համար եւ կը գտնէ, թէ դատապարտելի են «փոխադարձութիւնները»: Դէտերու տեսակէտով Ապահովութեան Խորհուրդը պիտի դատապարտէ իսրայէլեան գործողութիւնները Լիբանանի վրայ, հաւանաբար ոչ շատ խիստ ոճով:

Միջադէպերը շարունակուեցան սահմանագլուխին վրայ: Ծովափին փոքր բախում մըն ալ տեղի ունեցաւ Լիբանանի ծովեզրին, երբ իսրայէլեան արագավազ նաւեր Պաղեստինցիներով լեցուն նաւակներու հանդիպած են: Թել Ավիվ կ՚ըսէ, թէ քանի մը նաւակներ ընկղմած է, իսկ Պաղեստինցիներու համաձայն՝ ընկղմած է իսրայէլեան նաւ մը:

Յամենայն դէպս Զօր. Էլազար, իսրայէլեան բանակի սպայակոյտի պետը, յայտարարեց թէ «խիստ միջոցներ» ձեռք պիտի առնեն, եթէ երբեք Լիբանան անհրաժեշտ քայլերու չդիմէ վերջ տալու համար Պաղեստինցիներու խափանարարական գործողութիւններուն:

Լիբանանի վարչապետը այս ուղղութեամբ նկատել տուաւ, թէ «բախում տեղի չունենար իրենց եւ Պաղեստինցիներու միջեւ», Այսուհանդերձ, Լիբանանի մէջ շատեր ներկայիս կը մտածեն արգիլել Պաղեստինցիներուն՝ կայաններ ունենալ երկրին մէջ: Քամիլ Շամուն, Լիբանանի նախկին նախագահը, կը բաժնէ Ռէյմոն Էտտէի եւ Փիէռ Ճեմայէլի տեսակէտները: Բոլորն ալ կ՚ուզեն վերաքննութեան ենթարկել Գահիրէի ծանօթ համաձայնագիրը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒՍ. ՎԻԷԹՆԱՄՑԻՆԵՐ՝ երրորդ յարձակում մը եւս կատարեցին Հիւէի վրայ՝ հանդիպելով զօրաւոր դիմադրութեան: Մասնաւորապէս սաստիկ եղաւ ամերիկեան օդանաւերու ռմբակոծութիւնը: Հարիւրաւոր թոն ռումբեր նետուած են յարձակողներու վրայ, որոնք ետ մղուած են: Ամերիկեան օդուժը քանդեց Հիւս. Վիէթնամի պողպատի մեծագոյն գործատունը Թայ Նկիւյէնի մէջ:

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը հաղորդեց, թէ որոշած է խորհրդարանական ընտրութիւնները կատարել Նոյեմբերին: Պրանտ կը ձգտի մեծամասնութիւն մը ապահովել յառաջիկայ ընտրութիւններուն Պունտեսթակի մէջ: Ներկայիս քանի մը ձայնի մեծամասնութիւն ունի միայն:

ՊԱՆԿԼԱ ՏԷՇԻ Սիլհէտ շրջանը ողողումներու ենթարկուեցաւ: 175.000 ընտանիքներ աղէտի ենթարկուեցան եւ ցարդ 50 հոգի խեղդուած է:

ՀԻՒՍ. ԻՐԼԱՆՏԱ արիւնալի շաբաթավերջ մը ունեցաւ: Վեց հոգի — երեքը անգլիացի զինուոր — սպաննուեցաւ եւ քանի մօտ անձեր ալ վիրաւորուեցան: Երկուշաբթի կէս գիշերին հրադադարը կը սկսէր Ըլսթըրի մէջ: Իռա նման որոշում մը տուած էր: Վախ կայ, որ ծայրայեղ տարրեր կամ խմբակներ չյարգեն տրուած որոշումը:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ բացումը կատարուեցաւ Ընկերվարական Միջազգայինի 12րդ խորհրդաժողովին: Խորհրդաժողովին ներկայացուցիչներ ունին 26 երկիրներ:

ՃԻՊՐԱԼԹԻՐԻ ընտրութիւններուն մէջ ութ աթոռ ապահովեցին, 15ի վրայ, Աշխատաւորական կուսակցութեան թեկնածուները: Նոր վարչապետը պիտի ըլլայ՝ Սըր Ժոշուա Հասան, յաղթական կուսակցութեան առաջնորդը:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ եւ Փաքիստան գերիներ փոխանակեցին: Երկու հարիւր փաքիստանցի զինուորներ Կարմիր Խաչի օդանաւերով Քարաչի փոխադրուեցան: Փաքիստան ետ վերադարձուց երեսունի մօտ Հնդիկ:

Ե.Հ.Ո.Մ.Ի ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Եւրոպայի Հայ Ուսանողական Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի տղաքը վերջին ամիսներուն բաւական խօսիլ տուին իրենց մասին: Համալսարանական տարեշրջանի փակման այս օրերուն, պիտի ուզէինք փորձել հակիրճ ակնարկով մը անդրադառնալ անոնց գործունէութեան, ծանրանալով յատկապէս գրքոյկի մը վրայ, որ կը փորձէ նոր լուծում մը առաջարկել Հայկական Խնդիրին:

Բայց նախքան այդ՝ կարեւոր ճշգում մը ԵՀՈՄ-էն ներս յայտնաբերուող նոր ուղղութեան մը մասին:

Մինչ անցեալ տարիներուն ԵՀՈՄի աշխատանքները իբրեւ առանցք ունէին առաւելաբար Սփիւռքը եւ սփիւռքեան հարցերը, այս տարի, գէթ Փարիզի մէջ, գլխաւորաբար Հայ Դատի շուրջ է որ անոնք կեդրոնացան: Այս փոփոխութիւնը արդիւնքը պէտք է նկատել ԵՀՈՄի մէջ զուտ ֆրանսահայ տարրերու հետզհետէ տիրապետող դերին ու անոնց քաղաքական ծայրայեղ ձախակողմեան ձըգտումներուն: Ֆրանսա ծնած ու մեծցած տղաքը, որ շատ զօրեղ կերպով կառչած են իրենց ազգային պատկանելիութեան, կը խորհին թէ Հայ Դատը այժմէացնելու համար՝ պէտք է զայն զետեղել միջազգային գետնի վրայ, Հայութեան ազատագրական պայքարը միացնելով միւս ճնշուած ժողովուրդներու յառաջդիմական պայքարին՝ ընդդէմ աշխարհակալութեան (արեւելեան թէ արեւմտեան) եւ անոր գործակիցներուն: Այս տեսանկիւնէն է — ճիշդ կամ սխալ — որ պէտք է դատել Փարիզի տղոց գործունէութիւնը: Եւ առաջին հերթին՝ Նիհատ Էրիմի Փարիզ այցելութեան ու Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձին առիթներով անոնց տարած աշխատանքները:

Թուրքիոյ նախկին վարչապետին Փարիզ այցելութիւնը Յունուար 19էն 26, ԵՀՈՄի տղոց համար եռանդուն աշխատանքի առիթ մը հանդիսացաւ: «Ֆաշիստ մը Փարիզի մէջ՝ Հայերը կ'ընդդիմանան», «Հայկական ցեղասպանութիւն, Էրիմ հաւասար փաշական Թուրքիա, Հայերուն իրաւունքը իրենց հողերուն» *խօսքերով հարիւրաւոր մեծ ու հազարաւոր փոքր աֆիշներով անոնք ողողեցին Փարիզի պատերը, եւ մեթրոյին միջանցքները: Բայց Թրքական հիւպատոսարանին առջեւ կազմակերպուած ցոյցին բերած իրենց մասնակցութենէն, անոնք զրկեցին, մօտ կէս ժամ, Թուրք Օղանաւային Ընկերութեան գրասենեակը եւ, Էրիմի մեկնումին օրը, աւելի քան 50 հոգինոց խումբով մը տողանցեցին Շան զ'Էլիզէի պողոտային վրայ: Իրենց նշանախօսքերն էին միշտ՝* «Անկցի՛ Թուրքիոյ բռնակալ վարչակարգը», «Կեցցէ՛ հայ եւ քիւրտ ժողովուրդներու ազգային ազատագրական պայքարը», «Համերաշխութիւն ճնշուած ժողովուրդներու միջեւ» *եւայլն: Բայց օդանաւային գրասենեակի գրաւումէն՝ միւս բողոքի ցոյցերը վերջ գտան ոստիկանութեան միջամտութեամբ եւ, իւրաքանչիւր անգամ, տասնեակ մը երիտասարդներու ձերբակալութեամբ: Փարիզի թերթերէն շատեր մէկէ աւելի անգամներ արձագանգ հանդիսացան այս դէպքերուն:*

Էրիմի այցելութիւնը նաեւ Թուրք եւ քիւրտ ուսանողներու կողմէ բողոքի ցոյցերով դիմաւորուած էր եւ առիթ հանդիսացած՝ որոշ մերձեցում մը ստեղծելու այս վերջիններուն եւ հայ ուսանողներու միջեւ: Տեղի ունեցած էին քանի մը խառն ժողովներ, որոնց ընթացքին Թուրք եւ քիւրտ յեղափոխականները իրենց համաձայնութիւնը յայտնած էին մասնակցելու միասնական ցոյցի մը՝ ընդդէմ Թուրքիոյ վարչակարգին, աշխարհակալութեան եւ ի պաշտպանութիւն հայ եւ քիւրտ ժողովուրդներու ազգային իրաւունքներուն:

Անկէ խանդավառուած՝ ԵՀՈՄի տղաքը ուզեցին դուրս բերել իրենց գործունէութիւնը զուտ հայկական շրջանակէն եւ անոր տալ աւելի մեծ ու միջազգային տարողութիւն:

Այս նպատակին է որ կը ձգտէր «Նոյն ժողովուրդ պայքարի մէջ՝ հայ, քիւրտ, թուրք» *նշանախօսքով Մեծ Եղեռնի տարեդարձին առիթով կազմակերպուած « Համերաշխական Հանրաժողովը », որ տեղի ունեցաւ 26 Ապրիլի երեկոյեան, Համալսարանական Ոստանի Քանատական Տան մէջ, նախագահութեամբ Փրոֆ. Լորան Շվարցի, եւ որուն մասնակցեցան մօտ 200 հոգի, մեծ մասամբ հայ երիտասարդներ:*

Սակայն, հակառակ իրենց սպասածին՝ այդ հանրաժողովը եղաւ ձախողութիւն մը ԵՀՈՄի տղոց, իսկ վնասակար ձեռնարկ մը Հայութեան համար, տեղի տալով բուռն քննադատութեանց եւ արդար դայրոյթի գրգռումներու:

Այն հայ ուսանողները որոնք, հակառակ մեր ժամանակակից պատմութեան դասերուն, միամտօրէն հաւատք ընծայած էին Թուրքերու խոստումներուն եւ կարծած էին միեւնոյն պայքարը տեսնել հայ, քիւրտ եւ Թուրք ժողովուրդներու առջեւ՝ դառն յուսախաբութիւնը ունեցան հաստատելու թէ պարզապէս երազած էին, երբ իրենց աչքերով տեսան որ իրենք զիրենք ծայրայեղ ձախակողմեան եւ միջազգայնական դաւանող Թուրք «ընկերները» կը շարունակեն միշտ, ըստ իրենց հայրերու սովորութեան, ուրանալ հայկական ջարդերը եւ մերժել ոչ միայն Հայութեան, այլ նաեւ քիւրտ ժողովուրդի ազգային արդար իրաւունքները: Հանրաժողովին մասնակցելու իրենց մերժումը՝ աշխարհակալութեան դէմ պայքարը ազգային պահանջներէն գերադաս նկատելու պատրուակով՝ լաւագոյն ապացոյցն էր իրենց ազգայնամոլ եւ յետադիմական կեցուածքին: Եւ Փրոֆ. Լորան Շվարց ինքը, որ կը գլխաւորէ Թուրքիոյ բռնութեանց զոհերու պաշտպան կոմիտէն՝ պարտաւոր զգաց ընդգծելու որ Թուրքերը տակաւին շատ հեռու են միջազգայնական եւ համերաշխական այն ոգիէն, որ կը խանդավառէ հայ եւ ֆրանսացի երիտասարդութիւնը:

Ինչ կը վերաբերի Քիւրտերուն, անոնք թէեւ սկզբունքով չէին մերժած իրենց մասնակցութիւնը բերել, բայց, հեռաւորութեան պատճառով (իրենց կեդրոնը Գերմանիա ըլլալով) գործնապէս ներկայ չգտնուեցան հանրաժողովին: Քրտական յեղափոխութեան պաշտպան կոմիտէի նախագահ Ժան-Փիէռ Վիէնոն է որ պաշտպանեց — շատ լաւ կերպով, նոյնիսկ ի վնաս Հայերուն — իրենց դատը: Իսկ իրենք ղրկած էին ԵՀՈՄին ուղղուած գրաւոր պատգամով մը, որուն մէջ դատապարտելով հանդերձ հայկական ջարդերը, կը խօսէին միմիայն քիւրտ ժողովուրդի ազգային պահանջներու մասին՝ անոնց լուծումը տեսնելով Թուրքեւ-քիւրտ դաշնակցային Պետութեան մը ստեղծումին մէջ, ուր, ի շարս այլոց, Հայերը եւս պիտի կարենային ապրիլ «եղբայրաբար»: Ինչ որ յստակօրէն կը նշանակէ թէ, գէթ առ այժմ, Քիւրտերը կը մերժեն Հայութեան հողային իրաւունքները Թուրքիոյ արեւելեան նահանգներուն մէջ, ուր, Հայերու բնաջնջումէն ետք՝ իրենք է որ փաստօրէն մեծամասնութիւն կը կազմեն:

Այս անթոյլատրելի երեւոյթները պիտի չպարզուէին հրապարակաւ, եթէ ԵՀՈՄի տղաքը, որ այնքան ջանք թափած էին եւ նիւթական մեծ զոհողութիւններ ըրած՝ աւելի լուրջ եւ պատասխանատու ձեւով շարժած ըլլային, եւ փոխանակ հակահայ քարոզչութեան առատ բեմ ստեղծելու՝ նախ եւ առաջ պաշտպանած ըլլային Հայութեան դատը:

Միջազգայնականութեան եւ ժողովուրդներու միջեւ համերաշխութեան (յաճախ վիճելի) սկզբունքը չէ որ խնդրոյ առարկայ է հոս, այլ այն տարրական պայմանը՝ որ նման համերաշխութիւն մը պէտք է ըլլայ փոխադարձ: Կարելի չէ խօսիլ հայ, քիւրտ եւ Թուրք ժողովուրդներու համերաշխութեան մասին այնքան ատեն, որ այս վերջինները կը յամառին ուրանալ իրենց ոճիրները եւ մերժել Հայութեան ազգային անժամանցելի իրաւունքները: Ոչ ոք կրնար վրդովիլ՝ եթէ 26 Ապրիլի հանրաժողովը յարգած ըլլար այս տարրական բայց հիմնական պայմանը:

Բարեբախտաբար, այս ձեռնարկէն կըրած մեր վատ տպաւորութիւնը կը փոխուի՝ երբ կը կարդանք ԵՀՈՄի վերջերս հրատարակած գրքոյկը, որ կը կրէ «Փոքր Ասիոյ վերակառուցման համար» *վերնագիրը եւ որուն կ'արժէ անդրադառնալ աւելի երկարօրէն:*

ՏԻԳՐԱՆ ՇԻՐՎԱՆԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ա. ՔՈՉԻՆԵԱՆԻ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ

ԽՄԲ.— Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի հերթական լիակատար նիստը գումարուած է Յունիս 1ին, օրակարգ ունենալով՝ «Հանրապետութեան կուսակցական կազմակերպութիւններու հարցերը խորհ. Միութեան կազմութեան 50ամեակի նախապատրաստութեան ուղղութեամբ»: Այս հարցին շուրջ զեկուցում մը կատարած է Ա. Քոչինեան, Կեդր. Կոմիտէի Ա. քարտուղարը: Ստորեւ կը ներկայացնենք զեկուցումին հիմնական միտքերը արդիւնաբերութեան մասին:

— Արդիւնաբերութեան ձեռնարկութիւնները մեծ աշխատանք կատարեցին արտադրութիւնը աւելցնելու եւ որակը բարելաւելու ուղղութեամբ: Արդիւնաբերութեան արտադրութեան յաւելումին 70 տոկոսը, քիչ մը աւելիով, իրականացած է շնորհիւ աշխատանքի արտադրողականութեան բարձրացումին: Անցեալ տարի աշխատանքի արտադրողականութեան աճը 6,1 տոկոս եղաւ: Առաջադրութիւնները իրագործեցին գրեթէ բոլոր նախարարութիւնները: 1970ի համեմատութեամբ 10,7 տոկոս յաւելում արձանագրուեցաւ 1971ին, արտադրութեան ծաւալին մէջ, իսկ 9 տոկոս՝ համախառն արտադրութեան մէջ:

Միաժամանակ ակնյայտնի է, որ յաջողութիւնները կրնային աւելի ըլլալ, եթէ բոլոր ձեռնարկութիւններն ալ իրականացնէին պետական առաջադրութիւնները, մինչդեռ 67 ձեռնարկութիւն կամ բոլոր ձեռնարկութիւններու 10 տոկոսը չիրագործեց ծրագիրը: Բայց միայն այս չէ պատճառը: Աշխատանքի թափը նուազեցաւ, որովհետեւ թերութիւններ կային աշխատանքի ղեկավարման մարզին, ինչպէս նաեւ ծրագիրներու մէջ: Արտադրութեան աճին թափը առաջին եռամսեային 11 տոկոս էր, մինչդեռ չորրորդ եռամսեային նուազելով իջաւ 5,5 տոկոսի:

Հայաստանի արդիւնաբերութեան լուրջ

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Բոլորը նայեցին նրա ետեւից եւ տեսան, թէ ինչպէս խաղաղ ու վեհ էր հեռանում բարձրահասակ, նեղիրան ուստան՝ աղբիւրների հուշակաւոր վարպետը...

Եւ երբ նրա հեռանալուց յետոյ բոլորը միանգամից նորից շուռ եկան դէպի Հեղնար աղբիւրը՝ հրաշքը վերացել էր իսպառ եւ ջուրը ցամաքել էր ընդմիշտ...

×

Եկաւ քրէական ու բժշկական քննութիւնը եւ տեսնելով բոլորովին անջուր մի աղբիւր, պատահած դէպքն արձանագրեց իբրեւ անհասկանալի պատճառներից գրգռուած թիւրատեսութիւն:

×

Եւ մնաց մի սովորոյթ: Փողոցներում, թէ տներում, խնջոյքի, թէ աշխատանքի ժամանակ, աղբիւրների հուշակաւոր վարպետին բարեւելուց յետոյ, Գիւմրեցիները մի պահ նայում էին նրա ետեւից եւ մրմնջում.

— Պայծառ մնաս, ուստա Մկրտիչ...

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Այն լանջի վրայ, որտեղ առաջ քաղաքի Թուրքական թաղամասն էր ընկած, այժմ ոչինչ չկար: Թէեւ ներքեւում առաջուայ նման ձգուած էին բոստանները, իսկ դրանց ետեւում լայն ու հեռու տարածուած էր քաղաքը, թէեւ բլուրի բարձրում հեռու տարածուէր էր դաշտը, եւ հորիզոնի վրայ կապոյտով մշուշուած կանգնած էր Արագածը, թէեւ ամէն ինչ թւում էր միանգամ ընդմիշտ իր տեղում հաստատուած, բայց Թուրքական թաղամասն այլեւս գոյութիւն չունէր:

Դատարկուած բլրալանջի վրայ, պայծառ արեւի տակ ծուփ կանգնել էին օչոշներն իրենց սպիտակ պսակաթերթիկներով՝ դեղին եւ ուռուցիկ գլխիկների շուրջը: Լանջն ամբողջ սպիտակել էր օչոշներից: Թւում էր, թէ այդ համատարած սպիտակութիւնը սպոյ սաւան էր, որ փռուել էր անդարձ հեռացածների անդառնալիօրէն ջնջուած բնակատեղի վրայ:

Երբ անցորդը կամ այցելուն վարժւում էր առաջին տպաւորութեանը՝ սկսում էին նկատուել նաեւ մանրամասնութիւնները: Տեղ-տեղ, գետնի քարքարոտ մասերում, օչոշները տեղի էին տուել սպիտակ ու դեղին անթառամներին: Դրանց տափակ, կոշտ գլխիկները, բաղկացած բազմաթիւ մանր ծաղիկներից, խիտ բռնել էին փոքրիկ տարածութիւններ: Եւ նայելիս դժուար էր լինում որոշել՝ մեռա՞ծ էին անթառամները, թէ կենդանի, որովհետեւ դրանք միշտ սպիտակ էին կամ դեղին, կոթերը՝ միշտ դունաթափ-կանաչ, համարեա դորշ, եւ դրանցից միշտ բուրում էր փչրուած ժայռի հոտ:

Անթառամների հետ միատեղ բուսել էր նաեւ անխոտը, որն իր գորշ երանգով եւ տերեւների ձեւով նման էր անթառամի թփիկին, կարծես նոյնը լինէր, բայց առանց ծաղկի: Եւ դրանից բուրում էր ուրիշ հոտ, որը միեւնոյն ժամանակ համ էր յիշեցնում:

Օչոշների սպիտակ ծածկոյի տակ, գետնին ընդհուպ, ծեփ փռուել էր ճնճղապաշարը, որն ուտելի էր համարւում: Դա մի փոքրիկ կանաչ էր՝ հողից անմիջապէս դուրս եկած մի քանի թարմ կանաչ, ձուածիր տերեւներով:

Բլրալանջի զանազան մասերում, հողի տակից տեղ-տեղ դուրս ցցուած փոքրիկ քարերի հարաւային արեւոտ կողմերում, բուսել էին ուրիշ բոյսեր, իսկ հիւսիսային ստուերոտ կողմերում՝ ուրիշ բոյսեր: Արեւի տակ կանգնած էր բարձր աւելուկը՝ կարմիր ցօղունով, որ եղէգնի էր նման, եւ կանաչ տերեւներով, որ կպչուն էին թւում: Ցօղունի ծայրին, երկարաւուն թոյլ փնջով, արդէն հասել էին ժանգագոյն սերմերը:

Աւելուկների հետ կանգնել էին սուր փշերով ծածկուած տատասկները եւ աղբրանք կոչուող բարձր ու լայնաթուփ բոյսը, որն ունէր շան ականջների նման կախ, դեղնաւուն սպիտակ ծաղիկներ՝ խոր բաժակներով, եւ թունաւոր էր:

Իսկ ստուերի մէջ, գետնին ընդհուպ, բուսել էր օձի ծաղիկն իր զարմանալի թարմ-դեղին գլխիկով: Օձի նմանում էր նրա կոթը, որ ողորկ էր, ձիգ ու սնամէջ, եւ երբ այն կտրւում էր, տալս դուրս էր տալիս մի սպիտակ կաթիլ՝ երեւի օձի կաթը:

Սակայն ստուերի ու խոնաւութեան իսկական բոյսը ջրակոտեմն էր, որ բըսնում էր թաց տեղերում եւ ուտելի էր համարւում: Դա ունէր խոր կտրուած երկար տերեւներ, իսկ հասունանալիս՝ շատ մանր, սպիտակ ծաղիկներ:

(60 – Շար.)

թերութիւններէն մէկն ալ այն է, որ դեռ մինչեւ այսօր աշխատող ձեռքերու 40 տոկոսը կը զբաղի բեռնման եւ բեռնաթափման եւ յարակից աշխատանքներով: Այս ճիւղին մէջ անթոյլատրելի կերպով դանդաղ կ՚ընթանան արտադրութեան գործերու մեքենայացման եւ ինքնաշխատացման եղանակներու գործադրութիւնը:

Զգալի թերութիւններ կան արտադրութեան կարողութիւնները օգտագործելու աշխատանքին մէջ՝ քիմիական, հաստոցաշինական եւ թեթեւ արդիւնաբերութեան ձեռնարկութիւններու մէջ: Ասոր հիմնական պատճառը հերթափոխութեան անկանոնութիւնն է, աշխատանքի անկազմակերպութիւնը: Ի դէպ, այս թերութիւնները նկատելի են տնտեսութեան միւս ճիւղերուն մէջ եւս:

Արտադրութիւնը արագացնելու համար կարեւոր է արդիւնաւորացնել թեքնիք միջոցները: Մինչդեռ որոշ տեղերու մէջ կը բացակային նոյնիսկ թեքնիք միջոցները բարելաւելու յստակ ծրագիրներ, իսկ շատ մը ձեռնարկութիւններու մէջ դանդաղ քայլերով կը փորձեն օգտուիլ գիտութեան նոր յաջողութիւններէն:

Վերջերս Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր– Կոմիտէի Բիւրօն քննութեան առաւ որակի բարձրացման հարցը սարքերու գործատուներու մէջ: Քննութիւնը ցոյց տուաւ, որ չուկայ հանուած բազմաթիւ սարքեր ետ են մնացած թեքնիք զարգացումէ, վստահութիւն չեն ներշնչեր, թերամշակ են:

Ցաւոտ հարց մը եւս: Մեր կուսակցութիւնը մեծ ուշադրութիւն կը դարձնէ աշխատանքի պաշտպանութեան հարցերուն: Արկածներէ խուսափելու ուղղութեամբ շատ բան կատարուած է վերջին տարիներուն: Այնուամենայնիւ, որոշ փաստեր կը վկայեն, որ առանձին գործատուներու մէջ անհանդուրժելի կերպով պէշ ձեւով կը լուծուին աշխատանքը պաշտպանելու եւ դայն արկածներէ զերծ պահելու կոչուած խնդիրները: Վերջերս որոշ գործատուներու մէջ պատահած արկածները ցոյց կուտան, որ անոնց ղեկավարները անտարբեր են նման հարցերու հանդէպ:

Արդիւնաբերութեան արտադրութեան ասպարէզին մէջ գոյութիւն ունեցող միւս լուրջ թերութիւնը ծրագիրները յաճախակի եւ չհիմնաւորուած կերպով նուազեցնելու արատաւոր սովորութիւնն է: Այդ վնասակար տրամադրութիւնը գործերու վիճակը լաւ ներկայացնելու նպատակ ունի, եւ ըստ էութեան կը նշանակէ ծրագիրները թերակատարել: Ծրագիրները յաճախակի փոխելու, զանոնք նուազեցնելու ձգտումը յատկապէս աչքի կը զարնէ քիմիական, սարքաշինութեան եւ թեթեւ արդիւնաբերութեան մէջ: Անցեալ տարի, օրինակ, քիմիական արդիւնաբերութեան մէջ ծրագիրը փոխուած է վեց անգամ, թեթեւ արդիւնաբերութեան մէջ՝ երեք, արդիւնաբերական շինարարութեան մէջ՝ չորս, գունաւոր մետաղագործութեան մէջ՝ երկու անգամ:

Գէշը այն է, որ նման դատապարտելի սովորութիւնը կը շարունակուի ընթացիկ տարիին ալ: Ճիշդ է, արդիւնաբերութեան մէջ առաջին եռամսեայի համախառն արտադրութեան ծրագիրը իրագործուեցաւ 3,1 տոկոսով, եւ ցուցանիշը, ինչպէս կը տեսնուի, դրական է, բայց դարձեալ գոհացուցիչ չէ, եւ ահա թէ ինչու: Հարցը այն է, որ սկիզբը նախորդ տարուան համապատասխան ժամանակաշրջանի համեմատութեամբ նախատեսուած էր համախառն արտադրութեան 8,3 տոկոսի աճ, բայց որովհետեւ ծրագիրը 22,8 միլիոն ռուբլիով նուազեցուցին, աճը եղաւ ընդամէնը 5,2 տոկոս:

Ակամայ կը մտածես, թէ ինչո՞ւ, հակառակ երեւոյթը տեղի չունենար, այսինքն թէ ինչո՞ւ նախարարը կամ ձեռնարկութեան տնօրէնը, արտադրութեան աղբիւրները գիտական ձեւով հաշուելու, եւ անոր հիման վրայ ծրագիրները բարձրացնելու յստակ առաջարկներով չեն դիմեր Կեդր. Կոմիտէի կամ Նախարարներու Խորհուրդին: Անհրաժեշտ է վերջ տալ ծրագիրները փոփոխութեան ենթարկելու, զանոնք նուազեցնելու սովորութեան եւ գործնական միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի աճի թափը պահպանուի: Ասոր անհրաժեշտութիւնը աւելի եւս կը շեշտուի, երբ նկատի առնուի, թէ այնքան ալ գոհացուցիչ պատկեր չի պարզեր արդիւնաբերութիւնը: Պէտք է ուղղակի ըսել, որ տնտեսական տարին անբաւարար ձեւով սկսաւ: Արդարեւ, անհանդուրժելի է, որ Ապրիլի ծրագիրները առհասարակ թերակատարուեցան:

Այսպէս կարելի չէ շարունակել: Այս կացութիւնը պէտք է լուրջ մտահոգութիւն պատճառէ կուսակցութեան եւ տնտեսութեան ղեկավարներուն: Պէտք է կտրուկ միջոցներու դիմել, որպէսզի բեկում յառաջ կայ արդիւնաբերութեան արտադրութեան մէջ, որպէսզի արտադրութեան աճի թափերու ընթացիկ տարուան առաջադրութիւնները անպայման գերակատարուին:

ՕՐ. ԼԻՍԻ ՄԵԼԻՔ-ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆԻ

ԽՕՍՔԸ ՄԻԼԱՆՈՅԻ ԱՊՐԻԼ 24Ի ՈԳԵԿՈՉՄԱՆ

—0—

ԽՄԲ.— Մայիս 7ի մեր թիւով, հրատարակած էինք Միլանոյի մեր աշխատակցին թղթակցութիւնը, նուիրուած Ապրիլ 24ի հանդիսութեան, ուր խօսք առած էր նաեւ Հայաստանէն՝ Օր. Լիսի Մելիք–Օհանջանեան: Տրուած ըլլալով որ թղթակցութեան մը սեղմ ամփոփումին մէջ, դժուար է տալ բանախօսներու սառացի արտայայտութիւնը, Օր. Լիսի Մելիք–Օհանջանեան ստորեւ կը մանրամասնէ իր ելոյթին հիմնական թէզերը.—

Հայ ժողովուրդը շարունակ պայքարել է զանազան ոսոխների դէմ, բայց այդ պայքարի հիմնական զէնքն են եղել գրիչը եւ շինարար ձեռքերը. հէնց այդ զէնքով է նա յաղթել իր պատմական ճակատագրին: Հայ ժողովուրդին վիճակուեց ցեղասպանութիւն կոչուած ողբերգութիւնը, որը դրանով սկսեց իր սարսափելի երթը 20րդ դարում և որը դարձրեց Հայը ողբի եւ որբի ժողովուրդ: Սակայն հայ նահատակները զոհուեցին իրենց մարդկային արժանապատուութիւնը պահելու համար, հաւատարիմ մնալու իրենց ժողովրդին, հաւատքին, լեզուին, հայրենիքին. մեռան ապրեցնելու համար եւ մեզ թողեցին այդ պատգամները: Հայ ժողովուրդը բուժեց իր վէրքերը. անթաղ մեռելները սաացան ամենուրեք իրենց յուշարձան – շիրիմները: Այն ժողովուրդը որ պէտք է անտուն մնար եւ ոչնչանար՝ նոր պայծառ կեանք է կառուցում իր հայրենիքում, իր տանը: Այսօր գիտնականները հեռաւոր աստղեր են ուսումնասիրում, տիեզերքի հետազօտման են մասնակցում, քարից թել են սարքում, հաշուիչ մեքենաներ են ստեղծում: Այդ բոլորի մէջ իրենց լուման ունին եւ եղեռնի որբերը: Հայաստանի անուանի մարդկանց 60–70 տոկոսը հէնց այդ որբերն են: Դա է հայ ժողովրդի պատասխանը իր ճակատագրին: Մեր ժողովուրդը մեծ զոհաբերութիւններով կառուցեց իր հայրենիքը, ստեղծեց բարոյական մեծ արժէքներ: Եղեռնի հետեւանք մնաց արար աշխարհով տարածուած սփիւռքը: Բաւ է օտար ափերում մնալ, պէտք է տուն վերադառնալ ապրելու, աշխատելու, նոր կեանք կառուցանելու Հայրենիքում մեզ հետ միասին, անգամ սխալուելու եւ այդ սխալը ուղղելու մեզ հետ միասին: Գալ՝ սիրելով հայրենիքը ինքը, այլ ոչ թէ հայրենիքում միշտ զգալ իր պարտքը հայրենիքի առաջ չկատարած:

Եղեռնի միւս հետեւանքն է «գաղթական»ի հոգեբանութիւնը. Թող վաղ անցնի մեզնից: Կ՚արժէ յիշել թէ ինչքա՞ն յուզումնալից է նշւում Երեւանում Նահատակաց օրը:

Հայ ժողովուրդը իր «սեւ օրերուն» մէջ անգամ ցուցաբերեց շինարար աշխատանք կառուցանելով վարդագոյն Երեւանի 60 տոկոսը, գործարանների զգալի մէկ մասը, հիմնելով բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններ ուրեղ կրթութիւն են ստացել հայ երիտասարդները, այդ թւում այն որբերը, որոնք հիմա փրոֆէսօրներ՝ անուանի մարդիկ են դարձել:

Հիմնական է հայրենիք վերադառնալ: Գալ՝ ոչ թէ միայն որպէս Թուրիստ, կողմնակի աչքով նայելու, այլ՝ տուն վերադառնալ, դէպի տուն...:

ԷՎԱ ԱՐԶՈՒԵԱՆԻ

Պարախումբը

Անցեալ Շաբաթ օր ամսոյս 17ին, Սէն-Տոմինիք ընդարձակ եւ նորակառոյց սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Էվա Արզուեանի պարախումբին ներկայացումը, որ մեծապէս արժանի եղաւ ներկաներու խանդավառ ծափահարութեան:

Փոքրիկներու մասը, թէպէտ շատ սիրուն, բայց դեռ խակ տպաւորութիւն մը թողուց, հիւանդութիւններու պատճառաւ ժամանակի պակասի հետեւանքով:

Ինչ կը վերաբերի տասնեակ մը մեծերու, վայելք մը ուղղակի. ի՛նչ ներդաշնակութիւն, ի՛նչ ճաշակ, ճկունութիւն, գողտրիկ պատկերներ պարերու պահանջին համեմատ ճոխ զգեստաւորումներով...: Երազային գեղեցկութիւններու հաւաքածոյ մը, հայկական խեկական պարերու տոհմականութիւնը յարգուած՝ ի՛նչ ինչ նորութիւններով: Մեր հիացումը անսահման եղաւ, եւ այս բոլորը առաջնորդուած միայն եւ միայն դեռատի վայելչակազմ Հայուհիէ մը՝ Էվա Արզուեան, որ ոչ միայն հայկական պարը կ՚ուսուցանէ զանազան ուսումնասիրութիւններ կատարելէ յետոյ, հին դարերէն սկսեալ մինչեւ օրերս, այլ եւ ինք կը մասնակցի իր աշակերտներու պարերուն, ապացուցանելով այդպէս, թէ ինքն է, բառին բուն նշանակութեամբ, ղեկավար տաղանդաւոր ուժը այս նորաստեղծ պարախումբին: Պէտք է ըսել թէ հազիւ վեց ամիսէ ի վեր գոյութիւն ունի ան, եւ այս պարագան աւելի եւս կը մղէ մեզ, պարուսոյցի կարողութեան վրայ հիանալու. կարճ ժամանակուան մէջ եթէ այսքան յառաջդիմութիւն, ի՞նչ պիտի ըլլար եթէ գեղարուեստական անձնաւորութիւններ թեւ թիկունք հանդիսանային այս խումբին, որ կը պարփակէ նաեւ ուրիշ ազգերէ բաղկացած աշակերտներ:

Օտարներ խանդավառուած են եւ կ՚աշխատին ամէն կերպ օգտակար ըլլալ ձեռնարկին: Մենք՝ Հայերս, չե՞նք կրնար աղուոր օրինակ առնել անոնցմէ, քաջալերական մեր ջանքերը չխնայելով այս բացառիկ եւ մեծ ապագայ խոստացող հայկական պարախումբին: Միաժամանակ պէտք է յիշել հինգ երիտասարդներէ բաղկացած նուագախումբը Էրերունի, որ արժանացաւ խանդավառ ընդունելութեան մը, թմբուկներու եւ տուտուքներու մասնակցութեամբ: Օր. Պէթի Յակոբեան նոյնպէս իր հաճելի եւ մարզուած ձայնով հանդէսին փայլը աւելցուց: Վերջապէս շատ հաճելի օր մը, եւ մանաւանդ յայտնութիւն մը անկասկած:

ՇԱՔԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (92)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

Պատրիարքը, որ կը նախագահէր ժողովին՝ սա կարծիքը յայտնեց.

— Էֆէնտիմ, քանի որ Թաղին մէջ երկու հակառակ կուսակցութիւններ կան՝ պէտք է երկուքին ալ գոհացում տալ, վեսսալամ:

— Այդ ի՞նչպէս կ՚ըլլայ, սրբազան, հարցուց ժողովականներէն մին:

— Աժամեայ Թաղական Խորհուրդ մը կազմենք, մէջը երկու կուսակցութիւններէն ալ մարդիկ գտնենք, ըմնցաւ գնաց:

— Սրբազան, այն ատեն խնդիրը աւելի կը կնճռոտի:

— Ընդհակառակն, մեր մէջ խնդիրները այս կերպով կը կարգադրուին:

— Ես կ՚առաջարկեմ, որ նոր ընտրութիւն տեղի ունենայ, ըսաւ ուրիշ ժողովական մը:

— Միտքերը շատ գրգռուած են՝ նոր ընտրութիւն կատարել դժուար է, գիտել տուաւ ուրիշ մը:

— Իմ ըսածիս պէս ըրէք, պնդեց պատրիարքը, խառն Թաղական Խորհուրդ մը ընտրեցէք առժամեայ հանգամանքով:

— Ըստ իս, ըսաւ Կարպիս Նիզակ էֆէնտի, պէտք է նկատի առնել Թաղին մեծամասնութեան կամքը, առանց գանց ընելու փոքրամասնութիւնն ալ, որովհետեւ ըստ Սահմանադրութեան, փոքրամասնութիւնն ալ իր կշիռը ունենալու է:

— Շատ իրաւացի է, հաստատեց ժողովական մը:

— Եզրակացուցէք, ըսաւ ատենապետը:

— Ես կ՚առաջարկեմ որ, շարունակեց Կարպիս Նիզակ էֆէնտին, երկու կողմերուն ալ գոհացում տրուի, առանց օրինական տրամադրութիւններուն հակասելու:

— Աղէկ, օղլում, բայց ի՞նչպէս, հարցուց պատրիարքը:

— Շրջահայեցութեամբ գործելու է...

— Կտրուկ որոշում մը տանք, լմննայ, ըսաւ ուրիշ ժողովական մը:

— «Ալ օն փարալըք տա պուլնտան», բացագանչեց պատրիարքը խնդալով:

— Սրբազան, ի՞նչ ըսիք, գոչեց ժողովականը բարկացած:

— Ճանըմ, շախա բան մը ըսի, դուն ալ ի՞նչ իրար կ՚անցնիս, պատասխանեց պատրիարքը, թռհափ բան, քիչ մը էյլէնմիշ ըլլալը մե՞ղք է...

Այս կերպով փակուեցաւ այդ փոքրիկ միջադէպը:

Ժողովը յետոյ շարունակեց իր խորհրդակցութիւնը Բ. Թաղին ընտրական խնդրոյն մասին եւ ի վերջոյ որոշեց յառաջիկայ նիստին մէջ լուրջ նկատողութեան առնել խնդիրը եւ պարտ ու պատշաճը տնօրինել:

ԺԵ.

Պօղոս էֆէնտի եւ իր կինը հիմա բոլորովին քաշուած կեանք մը կ՚անցընէին: Գրեթէ մարդու հետ չէին տեսնուիր եւ տիկին Շաղիկ տունէն դուրս չէր ելլեր: Տանը մէջ ալ այր ու կին օտարականներու պէս կը վարուէին իրարու հետ եւ հազիւ անհրաժեշտ պարագաներու մէջ իրարու խօսք կ՚ուղղէին:

Պօղոս էֆէնտի առ երեսս ներած էր կնոջը եւ չէր ուզած որ գայթակղութիւն յարուցանէ, բայց ներքնապէս չէր մարսած եղածը: Իրաւ է, որ Տիրանը դարձեալ իր քով առած էր կասկածի տեղի չտալու համար, բայց միայն գործի մասին ատեն–ատեն խօսք կ՚ուղղէր անոր:

Իր այս հոգեկան կացութեան մէջ Պօղոս էֆէնտի մինակ մտածում մը ունէր, այն էր վրէժ լուծել Մարգար էֆէնտիէն:

Մանրակրկիտ քննութենէ մը ետք հասկցած էր, որ իր հակառակորդը լրտեսել տուած էր իր կինը եւ այդ կերպով կրցած էր հասկնալ անոր յարաբերութիւնները Տիրանի հետ ու յետոյ նամակով մը խնդիրը իմացուցած էր իրեն:

Հիմա իր միակ մտածումն էր նոյն խաղը խաղալ Մարգար էֆէնտիին, լրտեսել իր կինը եւ դայն յանցանքին մէջ բռնել, բայց ասոր համար անձնուէր օգնականի մը պէտք ունէր ու այդ օգնականն էր, որ կը պակսէր իրեն:

— Ա՜խ, կը հառաչէր, եթէ սա չունչանորդի Աբգարին պէս մէկը ունենայի ձեռքի տակ...

Ի զուր միտքը կը չարչարէր այս տեսակ անձնուէր մարդ մը ձեռք ձգելու համար:

Եւ յետոյ, ուրիշ կէտ մըն ալ կար:

— Արդեօք տիկին Սաթէն սիրահար մը ունէ՞ր...

Նախ հարկ էր այս կէտը լուսաբանել: Գիտէր, որ իր կինը ամբասատանած էր տիկին Սաթենեանը իբրեւ անհաւատարիմ, բայց այս ամբաստանութիւնը որեւէ որոշ ապացոյցի վրայ հիմնուած չէր եւ ասոր համար ազդեցութիւն չէր գործած:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընկերական ընդհանուր ժողովը Շաբաթ, Յուլիս 1, ժամը 9ին Գասպար Իփէկեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատոմսով:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Քրիստափոր» խումբի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ (1 Յուլիս) ժամը 16ին, Մշակոյթի Տունը: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք-Վարուժան» ընկերական ժողովը տեղի կ'ունենայ 30 Յունիս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին ընկ. Աստ. Ծրպուրեանի բնակարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի յուշարձանի յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է.—

Զեռամբ Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ.— Յ. Պօշնաքեան ընտանիքի զաւակները իրենց ծնողաց յիշատակին՝ 500, Ա. Զօլաքեան 100, Տիկին Ա. Փերամազեան 50, Տիկին Ա. Պետրոսեան 20 ֆրանք:

(Շար.)

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Մարկրիթի Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, այրի Տիկին Շ. Ֆերմանեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի.—

Տիկին Կիւլիզար Դարբինեան, Տիկին Զարուհի Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Տեմիրճեան 10ական, Տէր եւ Տիկին Յ. Էփէկեան 50, Տէր եւ Տիկին Ո. Ծերուկեան, Տէր եւ Տիկին Թ. Վարդապետեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Քուլայեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Տէր-Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Մուրատեան 20ական ֆրանք:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԼԻՈՆ.— Փոքրիկներու առաջին խումբը կը մեկնի 3 Յուլիս Երկուշաբթի առաւօտ, ժամը 7ին, Հայոց եկեղեցիին առջեւէն, 295, Ռիւ Պուալօ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՓԱՐԻԶի խումբը կը մեկնի Երկուշաբթի, Յուլիս 3, Սքուար Մոնթոլոնէն, ժամը 7.30ին: Ծնողքներէն կը խնդրուի իրենց զաւակները առաջնորդել որոշեալ ժամուն:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԾՈՎԱՓ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը, համաձայն ընդհանուրի փափաքին, կը կազմակերպէ Բ. զբօսապտոյտ մը 2 Յուլիսին դէպի Տօվիլ-Թրուվիլ:

Այժմէն արձանագրուիլ Տիկին Թաղէոսեանի մօտ 878-27-35 կամ Տիկին Ուզունեանի մօտ 254-17-74:

Երթուդարձ 25 ֆր. — կէս գին 10 տարեկանէն վար երախաներու համար:

Մեկնում՝ Սքուառ Մոնթոլոնէն առաւօտեան ժամը 7.30ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Մ. Ը. Մ. - ԱՐԾԻՒ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յուլիս 2 Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 22

Վալապրի օդասուն անտառին մէջ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— երգ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր, պուլի մրցում, փոքրերու համար զանազան խաղեր եւ անակնկալներ

Ճոխ պիւֆէ — արեւելեան համադամ աղանդերներ — շամփուրով խորոված

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի դպրոցին ամավերջի հանդէսը 2 Յուլիս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, եկեղեցւոյ կից սրահը:

Աշակերտներուն կողմէ պիտի ըլլան արտասանութիւն, երգ, պար եւ խիստ ծիծաղաշարժ թատերգութիւն մը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Հայր Գեղամի:

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ Պօմոնի հասարակութիւնը:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Ֆրանսայի շրջանի Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր հայրենակից անդամները, ընդհ. ժողովին, որ տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ, Յունիս 30ին, երեկոյեան ժամը 9ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի «Հիւսիսեան» սրահին մէջ, 6 Ռիւ Ֆավանթին, Վալանս:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հերոսներու օրուան նուիրուած դաշտահանդէսը 23 Յուլիսին: Անձրեւի պարագային, յաջորդ Կիրակի 30 Յուլիսին: Մանրամասնութիւնները յետագային:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Յուշի երեկոյ

Նուիրուած՝ ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿԻ

(մահուան տարելիցին ի յիշատակ)

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

Կը նախագահէ

Պատուելի Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆ

Կը խօսին.— Տիկին Լ. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ եւ Պ. Ա. ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

Յունիս 30, Ուրբաթ ժամը 20.30ին, Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ սրահը, 28, Ավընիւ Պուրկէն, Իսի

Մուտքը ազատ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները եկեղեցւոյ պայծառութեան համար.—

Տէր եւ Տիկին Լ. Էօքսիւզեան նուէր 50 ֆր., Պր. Ա. Յարութիւնեանի ընդ. Օրդ. Թադէոսեանի ամուսնութեան ուրախ առիթով Տ. Ամիրխանեան 50, Պր. Օ. Գասպաքեան իր Թոռնիկի՝ Վարուժան Արիկեանի մկրտութեան ուրախ առիթով 50, Գալուստ-Էօլէ Աճարոնեանի մկրտութեան ուրախ առիթով կնքահայր Պր. Ս. Մանուկեան 80, Պր. Թ. Պապանեան խաղալինի 10:

Երանուհի Գրիգորեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգիստին առթիւ Պր. Գ. Գրիգորեան, Տիկին Ն. Սինանեան 100ական, Վալանսէն Տիկին Ճինպաշեան 200 ֆրանք:

(Շար.)

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ Յուլիս 2ին Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի:

Առատ կերուխում, պատրաստուած ընկերուհիներու կողմէ: Տեղւոյն վրայ պիտի ըլլան երգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ:

Մուտքը Ազատ է:

le CLUB des JEUNES de L'UGAB

INVITE TOUTE LA JEUNESSE ARMENIENNE A PARTICIPER A SON

RALLYE 1972

L'ambiance, la bonne humeur et le rire seront de rigueur durant la journée, qui se terminera par un diner dansant dans une auberge des environs de Paris

DIMANCHE 2 JUILLET

Rendez-vous : Métro Château de Vincennes, Café LE DRAPEAU à 9 h. précises

N'oubliez pas de vous munir de la Carte Michelin No 97

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

Սեպտեմբեր մէկէն

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	70 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	15 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. Վարչական ժողովը այսու կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր իրաւասու անդամները ներկայ գտնուելու 59րդ Ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի Շաբաթ, Հոկտեմբեր 28, 1972, առաւօտեան ժամը 9.30ին, Առաջնորդարանի Կիւլպապի Կիւլպէնկեան Մշակութային Կեդրոնի Գավուքճեան սրահին մէջ, 630 Սեքընտ էվընիւ, Նիւ Եորք, Ն. Ե., ԱՄՆ:

Ներկայս 59րդ Ընդհ. ժողովին համար տրուած միակ հրաւիրագիրն է: Կը խնդրենք հետեւաբար Միութեան յարգոյ իրաւասու անդամներէն, որ անձնապէս ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ թուականին եւ ամէնէն ուշը մինչեւ Հոկտեմբեր 6, 1972, իրենց փոխանորդագրերը յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան Ընդհ. Տնօրէնին, կամ ղրկեն հետեւեալ հասցէին.—

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
109 East 40 Street
New York, N. Y 10016

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Ներկայացում եւ վաւերացում 1971 տարեշրջանի Ընդհ. տեղեկագրի:
2. Ներկայացում եւ վաւերացում 1971 տարեշրջանի ընդհ. հաշուետուութեան:
3. Մասնակի ընտրութիւն Կեդր. Վարչ. ժողովի:
4. Մասնակի ընտրութիւն Հաշուեքննիչ Յանձնախումբի:
5. Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ:
6. Գնահատանքի բանաձեւեր:

Ի դիմաց Կեդր. Վարչ. ժողովի
Ատենապետ Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Ատենադպիր Ր. Ք. ԿՐԵԿԸՐԻ

Մայիս 8, 1972 Նիւ Եորք, Ն. Ե.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ կազմակերպուած «Հերոսներու Օր»ուան նուիրուած դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 23ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն-Մօրիսի ծանօթ դաշտին վրայ:

ԵՐԿՈՒ ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ 17 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԳԻՆ 2.500 ՖՐ.

ԱՅԺՄԷՆ ԻՍԿ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԵՐԵՔ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ

12 ՅՈՒԼԻՍ — 4 ՕԳՈՍՏՈՍ — 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Երդ ու դարձ օդանաւով: ԵՐԿՈՒ ՀՈԳԻՆՈՑ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, ԼՈԳԱՐԱՆՈՎ, «Արմենիա»ի կամ «Անի»ի մէջ: Նախաճաշ, ճաշ, ընթրիք, բազմաթիւ շրջապտոյտներ

Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար
Արձանագրութեանց համար դիմել՝
TRANSTOURS, 22 Rue du 4-Septembre, Paris (2e) — Tél. 742-77-40
ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. Ունենանի, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. Ալիքսանեանի՝
11, Rue du Bassin, St. Julien — Tél. 51-74-90 — 66-38-92
ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ Ն. Գասպարեանի — ԼԻՈՆ՝ Պալեանի — ՏԷՍԻՆ՝ Կ. Գարայեանի
ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ Յ. Պօյաճեանի

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1972-73 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են:

Վարժարանը կը գործադրէ ֆրանսական երկրորդական վարժարաններու ծրագիրը տալով նոյնպէս իր սանուհիներուն հայեցի դաստիարակութիւն:

Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան ամէն օր.

1, Bld. du Nord — 93 - Le Raincy
Հեռաձայն 927-01-72

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Միջին տարիքի հայ խոհարար մը, հայկ. հաստատութեան մը համար: Ներկայանալ «Յառաջ»ի վարչութեան:

Imprimerie Spéciale
du Journal «Haratch»
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
28
ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI
28 JUIN
1972

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

Le Numéro 0,70 F.

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 120 ֆր. Վեցամսեայ 65 ֆր.
Արտասահման Տար. 135 ֆր. Հատը 0,70 ֆր.

48րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 12.451
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
48e ANNÉE — N° 12.451

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԱԶԴՈՒՐՄԱՆ ԿԱՅԱՆ

———0———

Վերջացաւ դպրոցական տարեշրջանը եւ սկսաւ ամառնային արձակուրդը:

Հաւատարիմ աւելի քան չորս տասնեակ տարիներու աւանդութեան, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը այս տարի եւս Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն Պէլֆոնթէնի իր կազդուրման կայանին մէջ պիտի ընդունի քանի մը հարիւր երկսեռ պզտիկներ, գաւառէն ու Փարիզէն:

Ժիւրայի գեղատեսիլ ու զուարթաւէտ անտառներու ծոցին, իր սեփական շէնքը տարուէ տարի նոր բարեզարդումներով օժտուած, հանգստաւէտութեան լաւագոյն պայմաններ կը ներկայացնէ, արժանանալով ո՛չ միայն հայ ծնողքներու, այլեւ պետական պատկան իշխանութեանց անվերապահ գնահատանքին:

Մեծ է պահանջը: Կապոյտ Խաչի Շրջանային Վարչութիւնը չի կրնար գոհացում տալ բոլոր դիմումներուն, տեղի անձկութեան պատճառաւ:

Ծրագրած է իր հողին վրայ կառուցանել նոր մեծ շէնք մը, արդիական բոլոր յարմարութիւններով օժտուած: Պատրաստուած է արդէն յատակագիծը եւ շինութիւնը պիտի սկսի ի մօտոյ:

Ինչպէս անցեալին, ներկայիս ալ Կապոյտ Խաչը իր ամբողջ յոյսը դրած է հայրենակիցներու լումաներուն վրայ: Համեստ նուիրատուութեանց շնորհիւ է, որ անիկա սեփականատէր է դարձած ներկայ կալուածին:

Կայանի իր տարեկան հանդէսներուն կը մասնակցին մեծ թիւով հայ ընտանիքներ զանազան շրջաններէ: Ամբողջ օր մը կը վայելեն հայ երկսեռ փոքրիկներու հայկական պարերը, երգերն ու արտասանութիւնները: Եւ իրենց առատաձեռն նուիրատուութիւններով կը քաջալերեն Կապոյտ Խաչի յոյժ հայրենասիրական այդ ձեռնարկը:

Շրջանային Վարչութիւնը կանդ չառներ որեւէ զոհողութեան առջեւ՝ իր հոգածութեան յանձնուած տղոց ու աղջիկներու հանգստութիւնն ապահովելու համար: Անոնք ո՛չ միայն լաւ սնունդ կը ստանան եւ հաճելի ժամանցներ կ՚ունենան, այլ նաեւ կը սորվին մայրենի լեզուն, հայերէն երգեր ու ռոհմիկ պարեր՝ երկսեռ երիտասարդ հսկիչներու խնամքին տակ:

Կազդուրման կայանին մէջ անոնք ո՛չ միայն ֆիզիքապէս կը կազդուրուին, այլ եւ ամբողջ մէկ ամիս կ՚ապրին հայաշունչ միջավայրի մէջ, կը շփուին հայկականութեան հետ, կը ներշնչուին հայկական զգացումներով ու տուն կը վերադառնան հայացած:

Կապոյտ Խաչի գլխաւոր նպատակներէն մէկն ալ այդ է արդէն, այսինքն ազգապահպանումը:

Օգնե՛նք մեր գաղութի կանացի այս մեծագոյն կազմակերպութեան, հնարաւորութիւն տալու համար անոր, որ օր առաջ գլուխ հանէ իր ծրագրած մեծ ձեռնարկը, կոչուած կրկնապատիկ թիւով փոքրիկներ ընդունելու իր կազդուրման կայանը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԵՒ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԵՑԱՆ

———0———

Երեքշաբթի առաւօտ ժամը 5ին մօտ էր միայն որ Միթերան եւ Մարշէ յաղթական ժպիտով մը դուրս ելած են Համայնավար կեդրոնատեղիի—Քոլոնէլ Ֆապիէն — ժողովասրահէն: Երկու կուսակցութեանց պատուիրակութիւնները, այս երկրորդ հանդիպումի ընթացքին, փոխադարձ զիջումներով հասած են համաձայնութեան կառավարութեան ծրագրի մը շուրջ ինչպէս նաեւ եւ մանաւանդ երեսփոխանական ընտրութեանց առեն իրենց բռնելիք դիրքին: Այս մասին մանաւանդ շատ յստակ է իրենց որոշումը: Երկրորդ շրջանին պիտի քաշուի այն թեկնածուն (համայնավար թէ ընկերվարական) որուն դիրքը նուազ նպաստաւոր եղած է առաջին շրջանին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՈՅԻ ուժերու յաջորդական յարձակումները Հիւէի վրայ ցարդ ետ մղուեցան առաւելաբար ամերիկեան օդանաւերու բուռն ռմբակոծութիւններուն հետեւանքով: Օդանաւերը քանդած են Ջրելեկտրակայան մը Հանոյի մօտերը:

ՈՒԿՐԱՆԻՈՅ մէջ տարեսկիզբէն ի վեր հարիւրէ աւելի Ուկրանացիներ ձերբակալուած են խորհրդային զաղտնի ոստիկանութեան կողմէ: Բոլորն ալ ձերբակալուած են իբրեւ ազգայնականներ: Ձերբակալեալները մեծամասնութեամբ մտաւորական դասին կը պատկանին: Այս տեղեկութիւնները կու տայ ընդյատակեայ զաղտնի ամսագիր մը՝ «Ժամանակակցութիւն ընթացիկ իրադարձութիւններու»:

ԿՈՒԱԹԵՄԱԼԱՅԻ փոխ – նախագահը՝ Օլիվերօ Փայզ, որ աջակողմեան խմբակցութեան մը պետն է, սպաննուեցաւ ձախակողմեան արձակազէններու կողմէ: Մեքսիկացի տասը զինուոր ալ սպաննուեցաւ, երբ ձախակողմեան արձակազէններ յարձակեցան զինուորական փոխադրակառքի մը վրայ:

ԻՏԱԼԻԱ նոր կառավարութիւն մը ունեցաւ: Վարչապետ Անտրէոթթի 22 օրուան դժուար խորհրդակցութիւններէ եւ բանակցութիւններէ ետք յաջողեցաւ կեդրոնի տարրերով կազմել նոր դահլիճը, որու մաս չեն կազմեր ընկերվարական մարքսականները:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ յարձակումը Լիբանանի վրայ դատապարտուեցաւ Ապահովութեան Խորհուրդի կողմէ: Էլ Ֆաթհի առաջնորդը Դամասկոսի մէջ Սուրիոյ նախագահին հետ տեսակցելէ ետք Պէյրութ ժամանեց: Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն Արաֆաթ ընդունած է Լիբանանցիներու առաջարկը վերջ տալու խափանարարական գործողութիւններուն եւ, միեւնոյն ատեն, պարպելու կարգ մը շրջաններ Հար. Լիբանանի մէջ, ուրկէ Իսրայէլացիք նոր պատրուակներով յարձակում չգործեն Լիբանանի սահմանամերձ շրջաններու վրայ: Իսրայէլացիները տրամադրութիւն յայտնած են գերիներու փոխանակում կատարել միջազգային Կարմիր Խաչի հըսկողութեան տակ: Գերի ունին 58 Եգիպտացի, 46 սուրիացի եւ վեց լիբանանցի, որոնց փոխարէն կ՚ուզեն ձեռք ձգել երեք գերի օդանաւորդներ Սուրիոյ եւ 10 զինուորներ Եգիպտոսի մէջ:

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԷՋՄԻԱԾՆԱՅ ՄԷՋ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի հրաւէրով 1972 թուականի Յունիսի 16ին Մայր Աթոռ ժամանեց Հռոմէական Կաթողիկէ Եկեղեցու պատուիրակութիւն, իբրեւ ներկայացուցիչ Նորին Սրբութիւն Պօղոս Զ. Սրբազան Քահանայապետի:

Հռոմի սուրբ եկեղեցու Գահակալը, իր պատուիրակներին ուղարկելով Ս. Էջմիածին, ցանկացել էր արտայայտել իր բարձր գնահատանքը այն այցելութեան համար, որ Նորին Սրբութիւն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կատարել էր ի Հռոմ 1970 թուականին:

Պատուիրակութեան մաս կազմում էին Հռոմի Սուրբ Աթոռի Քրիստոնեաների Միութեան Քարտուղարութեան նախագահ՝ Նորին Գերազանցութիւն Կարդինալ Ժան Վիլլպրանտը, Մարսէյլի արքեպիսկոպոս՝ Գերաշնորհ Ռոժէ Էչեգարայը, Ս. Ղազարի Մխիթարեան Միաբանութեան ընդհանուր քարտուղար Հայր Ներսէս Տէր-Ներսէսեանը եւ Քրիստոնեաների Միութեան Քարտուղարութեան գրասենեակի պետ՝ Հայր Ջոն Լոնգը:

Հռոմի Սուրբ Աթոռի բարձր պատուիրակութիւնը եկել էր Հայոց Հայրապետին բերելու Նորին Սրբութիւն Պօղոս Զ. Սրբազան Պապի խաղաղութեան եւ եղբայրական սիրոյ նամակը:

Ուրբաթ օր ժամը 18.30ին Երեւանի օդակայանում յարգարժան հիւրերին դիմաւորեցին եւ բարի գալուստ մաղթեցին Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական պատուիրակ Տ. Սերովբէ արքեպիսկոպոս Մանուկեանը, Արարատեան թեմի առաջնորդական փոխանորդ Տ. Կոմիտաս արքեպիսկոպոս Տէր-Ստեփանեանը, Մայր Աթոռի միջեկեղեցական յարաբերութիւնների բաժնի վարիչ Տ. Արսէն վարդապետ Բերբերեանը, ընդհանուր քարտուղար՝ Պարգեւ Շահբազեանը եւ Տ. Գէորգ վարդապետ Սերայդարեանը:

Օդակայանից հիւրերը առաջնորդուեցին Երեւան, կաթողիկոսարանի բնակելի շէնքը, որը դրուած էր նրանց տրամադրութեան տակ:

Հետեւեալ օրը, Շաբաթ, Յունիսի 17ին, առաւօտեան ժամը 11ին, հիւրերը Տ. Սերովբէ եւ Տ. Կոմիտաս արքեպիսկոպոսների ուղեկցութեամբ ժամանեցին Ս. Էջմիածին, ուր զանգերի ղօղանջների տակ հանդիսաւոր կերպով մուտք գործեցին Մայր Տաճար եւ աղօթեցին Իջման սուրբ Սեղանի առաջ:

Մայր Տաճարում հիւրերին ընդունեց Մայր Աթոռի լուսարարապետ Տ. Յուսիկ եպիսկոպոս Սանթուրեանը՝ շրջապատուած Մայր Աթոռի միաբաններով:

Այնուհետեւ հիւրերը առաջնորդուեցին վեհարան եւ ընդունուեցին Ամենայն Հայոց Հայրապետի կողմից:

Բարեկամական կարճ զրոյցից յետոյ յարգարժան հիւրերը դիտեցին Մայր Աթոռի թանգարաններն ու շինութիւնները, այցելեցին Սուրբ Հռիփսիմէի եւ Սուրբ Գայեանէի վանքերը եւ ապա ժամը 15ին հրաւիրուեցան վեհարան:

Նոյն օրը երեկոյեան Մայր Տաճարում տեղի ունեցաւ երեկոյեան ժամերգութիւն եւ ապա՝ էկումենիկ համատեղ աղօթքի արարողութիւն, որից յետոյ հիւրերը ներկայ եղան Հոգեւոր Ճեմարանի հանդիսասրահում իրենց պատուին կազմակերպուած ուսանողական հանդէսին:

Յունիսի 18ին, Կիրակի օրը, մեծարգոյ հիւրերը ներկայ եղան Մայր Տաճարում պատարագի արարողութեանը: Պատարագեց Տ. Կոմիտաս արքեպիսկոպոսը: Նորին Սրբութիւնը քարոզեց եւ վերջում հաւատացեալ ժողովրդին ներկայացրեց պատուարժան հիւրերին:

Յաւարտ պատարագի, վեհարանի դահլիճում տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր ընդունելութիւն, որին ներկայ էին, բացի հիւրերից, Մայր Աթոռի միաբանութիւնը, Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդի անդամները եւ Երեւանի մշակութային ու հասարակական կազմակերպութիւնների ներկայացուցիչներ:

Ընդունելութեանը ներկայ էր ՀՍՍՀ Մինիստրների սովետին առընթեր հայ եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ Ս. Գասպարեանը:

Գահասրահում ողջոյնի խօսքով հիւրերին դիմեց Տ. Սերովբէ արքեպիսկոպոսը, որից յետոյ Մարսէյլի արքեպիսկոպոս Ռոժէ Էչեգարայը կարդաց Հռոմի Սրբազան Քահանայապետի եղբայրական սիրոյ ուղերձը՝ ուղղուած Հայոց Հայրապետին:

Ապա տեղի ունեցաւ պաշտօնական ճառերի փոխանակում Հայոց Հայրապետի եւ Կարդինալ Վիլլպրանտի միջեւ:

Ժամը 15ին վեհարանի ճաշասրահում հիւրերի պատուին տրուեց պաշտօնական ճաշկերոյթ:

Նոյն օրը երեկոյեան ժամը 18ին հիւրերը այցելեցին Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցի դամբարանը Օշականում:

Յունիսի 19ին, Երկուշաբթի օր, պատուիրակութեան անդամները աղօթեցին Ծիծեռնակաբերդի հայ նահատակաց յուշարձանի առջեւ, ապա եղան Մեսրոպ Մաշտոցի անուան մատենադարանը եւ այնտեղից ուղեւորուեցին Ս. Գեղարդայ վանքը, ուր նրանց ցոյց տրուեց ջերմ ընդունելութիւն:

Վանքի վանահայրը, ի պատիւ հիւրերին, տուեց ճաշկերոյթ:

Պատուիրակութեան անդամները այցելեցին նաեւ Գառնի եւ դիտեցին վերականգնուող հեթանոսական տաճարը:

Նոյն օրը երեկոյեան ժամը 20ին հիւրերը ներկայ եղան իրենց պատուին Մայր Տաճարում կազմակերպուած հոգեւոր համերգին: Մայր Տաճարի երգչախումբը, խմբավար Պր. Խորէն Մէյխանաջեանի ղեկավարութեամբ, կատարեց հայկական, ռուսական եւ արեւմտաեւրոպական հոգեւոր երգեր:

Համերգից յետոյ Հայրապետը վեհարանում ընդունեց Կարդինալ Վիլլպրանտին եւ պատուիրակութեան միւս անդամներին: Տեղի ունեցաւ յուշանուէրների փոխանակում, որից յետոյ Հայոց Հայրապետը, եղբայրական սիրոյ ողջագուրումով, հիւրերին մաղթեց բարի ճանապարհ:

Յաջորդ առաւօտեան, Յունիսի 20ին, Երեւանի օդակայանում Մայր Աթոռի միաբանութեան եւ պաշտօնէութեան ներկայացուցիչները ողջերթ մաղթեցին բարձրաստիճան հիւրերին, որոնք մեկնեցին Հռոմ:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ
(Կնիք)

21 Յունիս 1972, Ս. Էջմիածին

ԽՄԲ.— Յաջորդաբար կը հրատարակենք նաեւ Պօղոս Զ.ի ուղերձը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին եւ Վազգէն Կաթողիկոսի խօսքը ուղղեալ Կարդինալ Վիլլպրանտի:

Ե.Հ.Ո.Մ.Ի ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ
ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

—o—

Բ.

ԽՄԲ. — Մեր աշխատակիցը իր յօդուածին այս մասին մէջ կը ներկայացնէ հիմնական թէզերը պրոշիւրի մը, զոր լոյս ընծայած է ԵՀՈՄը եւ ուր Հայ Դատի լուծման համար առաջարկներ կ'ըլլան: Այսօր, հայ երիտասարդութիւն մը հասած է, մանաւանդ ուսանողական շրջանակներու մէջ, որ միտք կը յոգնեցնէ նոր բանաձեւումներ գտնելու համար ի նպաստ Հայ Դատին: Գնահատելով հանդերձ այս ճիգն ու աշխատանքը, պարտինք շեշտել թէ այս պրոշիւրին մէջ յայտնուած միտքերը, որոնք շատ գործնական բնոյթ ալ չունին, կրնան իրաւացի կերպով շփոթութիւններ ստեղծել մտքերուն մէջ բոլոր անոնց — այսինքն հայ ժողովուրդին — որոնք չեն կրնար ընդունիլ հայկական հողային որեւէ լուծում որ կը ձգտի երկրորդ Հայաստանի մը ստեղծման:

Մեր աշխատակիցը կ'ընէ արդէն իր յստակ վերապահութիւնները, բայց մտքերու մէջ թիւրիմացութիւն չստեղծելու համար, անհրաժեշտ կը նկատենք անգամ մը եւս շեշտել թէ մեր բանաձեւումը կը մնայ միշտ նոյնը՝ ամբողջական Հայաստան, ամբողջական Հայութեամբ:

* * *

Խտացուած 22 մեծադիր էջերու մէջ, « Փոքր Ասիոյ վերակառուցման համար » գրքոյկը Հայ Դատին նուիրուած ուսումնասիրութիւն մըն է, ֆրանսերէն լեզուով(?): Ան կը բաղկանայ հինգ գլուխներէ՝ 1) Թուրքիոյ բաժանումները, 2) Արտաքին պահանջներ, 3) Փոքր Ասիոյ Դաշնակցութիւն, 4) Փոքր Ասիոյ Դաշնակցութեան կոչումը, 5) Թուրքիա: Ան կը պարունակէ նաեւ քարտէս մը, վիճակագրական բազմաթիւ աղիւսակներ եւ յաւելուածական բաժին մը ուր մանրամասն եւ քննական տեղեկութիւններ կը գտնուին Օսմանեան Կայսրութեան հայ բնակչութեան (1914էն առաջ), ամբողջ աշխարհի Հայութեան (1914 եւ 1965 թուականներուն), Թուրքիոյ քիւրտ ազգաբնակչութեան եւ, վերջապէս, Թուրք աշխարհագրական վիճակագրութեանց մասին:

Միջին Արեւելքի մէջ «խսկական խաղաղութեան» մը հաստատումին նպաստելու անհրաժեշտութիւնն է որ մղած է Հայ ուսանողները ձեռնարկելու այս ուսումնասիրութեան, որուն նախաբանը կը սկսի հետեւեալ տողերով. «Նոյնիսկ ենթադրելով որ հանդարտած ըլլան ներկայիս Միջին Արեւելքը պառակտող վէճերը՝ հոն չի կրնար հաստատուիլ իսկական խաղաղութիւն մը, ցորչափ վերատեսութեան չենթարկուիր ամբողջ շրջանի հիմնաքարը կազմող ներկայ կառոյցը»: Որովհետեւ «Թուրքիոյ հարաւային եւ արեւելեան սահմանները՝ գծուած ապա երկիցս փոփոխութեան ենթարկուած մեծ Պետութեանց կողմէ, երկու համաշխարհային պատերազմներու միջեւ, իբրեւ արդիւնք իրենց մրցակցութեանց՝ արուեստական են, անյարիր, անարդար, եւ այս իսկ պատճառով՝ ծանր դժուարութեանց զօրեղ աղբիւր մը կը հանդիսանան»:

Այս անարդար եւ վտանգաւոր կացութիւնը դարմանելու նպատակով է որ ուսումնասիրութեան հեղինակները Թուրքիոյ հարաւ արեւելեան եւ արեւելեան նահանգները կ'ենթարկեն նոր սահմանագծումի մը, որ կը փորձէ միանգամայն հիմնուիլ աշխարհագրական, ցեղային ու պատմական տուեալներու վրայ, եւ յարգել աշխարհագրական ու տնտեսական գոյութիւն մը ապահովելու նուազագոյն պայմանները:

Նկատի ունենալով ջուրի խնդիրները, որոնք «կոչուած են հետզհետէ աւելի մեծ կարեւորութիւն ստանալ աշխարհի այս շրջանին մէջ ուր ան հազուագիւտ է», անոնք իբրեւ սահմանագծումի սկզբունք կ'որդեգրեն ջուրերու բաշխման գիծերը, այլ խօսքով՝ լեռնակատարները:

Կատարեալ վիրաբուժական գործողութիւն մը, որ կը յանգի յաւիտենական « Հիւանդ Մարդ »ուն՝ Թուրքիոյ մէկ նոր եւ կարեւոր անդամահատութեան, որով ան կը կորսնցնէ Անդրտաւրոսեան լեռնաշղթային արեւելքը՝ Միջերկրականէն Սեւ Ծով երկարող հարաւ արեւմուտք — հիւսիս արեւելք գիծի մը համաձայն՝ իր ներկայ տարածութեան 40,5 առ հարիւրը (311.100 քառակուսի քիլոմեթր՝ 768.000 քառ. քմ.ի վրայ) եւ բնակչութեան մօտ 28 % տոկոսը (1965ի թիւերով՝ 8.780.000 հոգի, 31.400.000 բնակիչին վրայ):

Բացի Թուրքիայէն, եւ պարզապէս յարգելու համար ջուրերու բաշխման սկզբունքը՝ հեղինակները կ'անջատեն նաեւ 1.600 քառ. քիլմ. Սուրիայէն եւ Իրանէն, որոնք յաջորդաբար կը կորսնցնեն (բայց ոչ առանց հատուցումի) 600 քառ. քիլմ. եւ հազար քառ. քիլմ., մօտ 20.000 բնակիչով:

Այս ձեւով՝ նոր սահմանագծումին համար «տրամադրելի» կը դառնան ընդամէնը 312.700 քառ. քիլմ. հող եւ 8 միլիոն 800.000 բնակիչ:

Դիտել տալէ ետք թէ, հակառակ Հայերու եւ յոյներու բնաջնջումին՝ «ոչ-թուրք ազգաբնակչութիւնները բացարձակ մեծամասնութիւն կը կազմեն բաժնուած շրջաններուն մէջ», հայ ուսանողները երեք գլխաւոր պատճառաբանութեամբ կ'արդարացնեն իրենց նոր սահմանագծումը: Առաջին՝ ան պիտի գոհացնէ շրջակայ երկիրներու (որոնց շարքին կը դասուի նաեւ Խորհրդային Հայաստանը) արդար պահանջները: Երկրորդ՝ ան իրենց արդար իրաւունքներուն մէջ եւ պատմական հողերուն վրայ պիտի վերահաստատէ ընկճուած եւ արմատախիլ եղած ժողովուրդները, որոնք դեռ երէկ միակ բնակիչներն էին այդ շրջաններուն, այսօր տակաւին մեծամասնութիւն կը կազմեն հոն եւ, հակառակ իրենց գաղթելու դիտումով թափուած վայրագ ճիգերուն՝ կը մնան միշտ պահանջատէր: Երրորդ՝ ան թոյլ պիտի տայ ստեղծել, համաշխարհային երկու պլոքներու միջեւ՝ «չէզոք Պետութիւն» մը, որ այդ իսկ պատճառով՝ պիտի ըլլայ «խաղաղութեան եւ բարգաւաճութեան ազդակ» մը:

Առաջին կէտը՝ այսինքն շրջակայ երկիրներուն պահանջները՝ կը վերաբերի Սուրիոյ, Իրաքի, Իրանի, ինչպէս նաեւ Խորհրդային Հայաստանին ու Վրաստանին, որոնք միասնաբար կը ստանան, անջատուած շրջաններու ծայրամասերուն վրայ, 69.700 քառ. քիլմ. տարածութիւն եւ 1.970.000 բնակիչ: Սուրիայէն ետք, որուն կը յատկացուի 29.100 քառ. քիլմ. Ալեքսանտրէթի շրջանէն եւ 1.200.000 բնակիչ, Խորհրդային Հայաստանն է որ, իբրեւ «դրացի երկիր», խոշոր չափ մը կ'ապահովէ՝ ձեռք ձգելով 18.500 քառ. քիլմ. տարածութիւն եւ 460.000 բնակիչ (մեծ մասամբ Քիւրտերէ բաղկացած), Կարսի եւ Արտահանի շրջաններուն մէջ, որոնք արդէն ռուսական կայսրութեան կը պատկանէին Ա. համաշխարհային պատերազմէն առաջ: Վրաստանին կը յատկացուի Արդուինը՝ 5.900 քառ. քիլմ. տարածութեամբ եւ 150.000 բնակիչով:

Այսպէս, գոհացում տալէ ետք շրջակայ երկիրներու պահանջներուն՝ ուսումնասիրութեան հեղինակները կ'առաջարկեն ստեղծել մնացեալ հողերուն վրայ, «Դաշնակցութիւն» մը կամ «Համադաշնակցութիւն» մը, որուն կու տան «Փոքր Ասիոյ» մակդիրը եւ որ բաղկացած պիտի ըլլայ չորս Պետութիւններէ՝ Կիլիկիա, Արմենիստան, Քիւրտիստան եւ Լազիստան, բայց դուռ ձգելով նաեւ Կիպրոսի առջեւ՝ յետագային անոնց միանալու:

Միշտ պատմական ու ցեղային տուեալներու վրայ հիմնուելով եւ համաձայն ջուրերու բաշխման գիծերուն է որ անոնք կը ճշդեն վերոյիշեալ Պետութեանց սահմանները:

1.— Կիլիկիա, «Դաշնակցութեան պատուհանը Միջերկրականի վրայ», պիտի ըլլայ բազմազգ Պետութիւն մը, «ուր Հայերը, Յոյները, Թուրքերը, Քիւրտերը, Արաբները, Ալաուիթները եւ ուրիշները պիտի ապրին ամբողջական հաւասարութեան մէջ»: Ան պիտի դառնայ «Ասպնջական հող» մը բոլոր անոնց համար որոնք որդեգիր հայրենիք մը կը փնտռեն: Անոր տարածութիւնը պիտի ըլլայ 55.100 քառ. քիլմ. իսկ բնակչութիւնը՝ 1.740.000 հոգի, 1965ի թիւերով:

2.— Քիւրտիստան, որ պիտի բաղկանայ Եփրատի եւ Տիգրիսի աւազաններէն՝ պիտի ունենայ 105.000 քառ. քիլմ. տարածութիւն, 2.910.000 բնակչութեամբ (միշտ 1965ի թիւերով), առնուազն 72 առ հարիւր տոկոսով Քիւրտ:

3.— Արմենիստան, «այսպէս կոչուած շշփոթելու համար Խորհրդային Հայաստանի հետ», պիտի ընդգրկէ Հայկական Բարձրաւանդակի մեծ մասը եւ պիտի ունենայ 64.200 քառ. քիլմ. տարածութիւն: Այս սահմաններուն մէջ ապրող բնակչութեան թիւն էր, 1965ին, մէկ միլիոն .200.000 հոգի, գլխաւորաբար Քիւրտերէ բաղկացած: Արմենիստանին տալու համար իր պատմական, ցեղային նկարագիրը՝ ուսումնասիրութեան հեղինակները կը խորհին թէ Սասնոյ, Տարօնի եւ Վանի բնակիչները, որոնք ապաստան էին Ջարդերէն եւ ներկայիս կ'ապրին Հայաստանի եւ խորհրդային այլ հանրապետութեանց մէջ, պիտի նախընտրեն իրենց նախկին վայրերը վերադառնալ (պայմանով, սակայն, որ խորհրդային քաղաքականութիւնը թոյլատրէ): Միւս կողմէ, նաեւ Սփիւռքի Հայութեան նկատառելի մէկ տոկոսը պիտի ուզէ, ըստ իրենց, իր պապենական հողերուն վրայ ներգաղթել:

4.— Լազիստան, որ Տրապիզոնի շրջանին մէջ պիտի կազմէ Դաշնակցութեան 4րդ Պետութիւնը, պիտի ունենայ 18.000 քառ. քիլմ. տարածութիւն եւ մօտ մէկ միլիոն բնակիչ: Թէեւ Լազերու թիւը փոքր է (ըստ աղբիւրի՝ ան կը տարուբերի 400.000ի և 120.000ի միջև և իրենց ազգային գիտակցութիւնը այնքան զօրաւոր չէ որքան Քիւրտերու մօտ, բայց հեղինակները նկատել կու տան, թէ անոնք պատմականօրէն Թուրքերէն տարբեր ցեղ մըն են եւ իբրեւ այդպիսին՝ պէտք է կարելիութիւնը ունենան իրենց ազգային ինքնայատկութիւնը զարգացնելու եւ պահպանելու, ազգային օճախի մը մէջ:

Ընդամէնը՝ Փոքր Ասիոյ Դաշնակցութիւնը պիտի ունենայ 243.000 քառ. քիլմ. տարածութիւն եւ 6.830.000 բնակիչ, առանց հաշուելու ներգաղթի (յատկապէս Հայերու) կամ բնակչութեանց ներքին շարժումներուն հետեւանքով ըլլալիք փոփոխութիւնները: Ուստի, ան պիտի ըլլայ, գէթ սկզբնական շրջանին, միջին կարեւորութեամբ Պետութիւն մը՝ համեմատաբար նօսր բնակչութեամբ:

Ի՞նչ պիտի ըլլայ այս Պետութեան կոչումը: Ուսումնասիրութեան 4րդ գլուխը այս հարցին է նուիրուած:

ՏԻԳՐԱՆ ՇԻՐՎԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) Pour une Restructuration de l'Asie Mineure.

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

—o—

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Ստուերի եւ խոնաւութեան խսկական բոյս էր նաեւ այն բարձր թուփը, որի անունը յիմար բոյս էր նշանակում: Դրա հաստ ցօղունը՝ թարմ-կանաչ, միշտ սառը ջրով յագեցած, ուտելի էր համարւում, բայց ասւում էր, որ յիմարներն են ուտում այդ բոյսը կամ ուտողները յիմարանում են: Բաւական էր այն պոկել արմատից, որպէսզի ինքնավստահ ցցուած ցօղունն ու պիրկ տերեւներն իսկոյն դալկանային եւ վերածուէին կանաչ փալասի:

Բլրալանջի այն տեղերում, որտեղ այդ բոյսերից ոչ մէկը չկար, գետինը ծածկուած էր չափազանց մանր կանաչով, կարծես քարաքոսով եւ կարծես ներկուած լինէր: Այնտեղ հատու կէնտ բուսնում էր միայն սապնածաղիկն իր չիւղային բարակ կոթով, մազային բարակ, երկնագոյն ճիւղաւորումներով դէպի ամէն կողմ եւ դրանց ծայրերին գտնուող սպիտակ, չատ մանրիկ ծաղիկներով, որոնք թուփը նմանեցնում էին գնդաձեւ մշուշի:

Արեւն իր հանդարտ պայծառութեամբ տարածուել էր բլրալանջի վրայ: Եւ եթէ նոյնիսկ արեւի համատարած լոյսի տակ անկարելի էր նկատել հին բնակատեղի որեւէ հետք, ապա դա մի բոյսի շնորհիւ էր, որ կոչւում էր սատանի չափալաղ՝ սատանայի ապտակ: Բոյսը բաղկացած էր գետնի վրայ փռուած մի կամ երկու հսկայական տերեւից: Թւում էր, թէ քամին մի վիթխարի ծառից պոկել էր նրա առողջ ու կանաչ տերեւները եւ թափթփել գետնին: Երբ անցորդը կամ այցելուն կռանար եւ ետ տանէր սատանայի ապտակի լայն ու մեծ տերեւներից մէկն ու մէկը, դրա տակ կը տեսնէր հին թաղամասի որեւէ հանդչող հետքը՝ ինչ-որ պատի հազիւ նկատելի հիմք, որեւէ մայթից մնացած սալաքար, փշրուած ափսէի մի բեկոր...

Սատանայի ապտակների հետ խառը բուսել էին նաեւ եղան լեզու կոչուող տերեւները, որոնք կարծես սատանայի ապտակների մանրացած տեսակը լինէին, սակայն ողորկ եւ ջղուտ: Ասւում էր, թէ եղան լեզուն բուժիչ յատկութիւն ունի, նրա տերեւները կապւում էին վէրքերի վրայ: Սակայն դրանք դեռեւս չէին լիզել սատանայի ապտակների տակ թաքնուած տխուր հետքերը:

Որքան էլ բազմազան լինէին բոյսերն ու ծաղիկները բլրալանջի վրայ, այնտեղ տիրապետողն այնուամենայնիւ օշնների համատարած սպիտակութիւնն էր, որ գալով բոլոր կողմերից դէպի լանջի մէջտեղում գտնուող բաւական ընդարձակ հրապարակը, շրջապատել էր այն: Հրապարակի վրայ արդէն, բուսել էին ուրիշ ծաղիկներ, իսկ դրանց միջեւ, ճղակոտոր եւ վաղուց ի վեր չորացած ծառի տակ, գտնւում էր վաղուց ի վեր ցամաքած Հեղնար աղբիւրը...

×

Երբ բոստանների մէջտեղով անցնող ճանապարհով Գալուստը բարձրացաւ բլրալանջ՝ ցրուեցին նրա այն կասկածները, թէ նա գուցէ չկարողանայ գտնել իր մօր անուան աղբիւրը: Ծրջապատի ամայութեան մէջ աղբիւրի գլխաքարը միակ վեր բարձրացած կէտն էր եւ այն աչքի էր ընկնում դեռ հեռուից: Բլրալանջի ճանապարհով քաղաք իջնող սայլերից գիւղացիները յաճախ էին նկատում աղբիւրը եւ վազում էին ջուր խմելու: Սակայն տեսնելով այն ցամաքած, նայում էին հիասթափութեամբ, ընթերցում էին սեւ գլխաքարի մէջ գրուած կարմիր գիրը, տարակուսում էին մի պահ, ապա շուռ գալով, վազում էին արդէն բոստանների մէջտեղի ճանապարհն իջած իրենց սայլերի ետեւից:

Գալուստն ուրախացաւ աղբիւրը հեշտ գտնելու համար, բայց եւ իսկոյն թախիծը համակեց նրան: Աւելի լաւ կը մնէր, եթէ նա մի քիչ ուշ գտնէր այն, որպէսզի կարողանար տիրապետել իր վրդովուած հոգուն: Չէ՞ որ այդ աղբիւրի տակ հանգչում էր նրա յիշողութեան պատկերներից վաղուց ի վեր ջնջուած իր մայրը...

Աղբիւրի մի կողմում բուսել էին կարմիր լալաները: Պայծառ, տաք, վառւում էին դրանց բաժակներն արեւի տակ, ինչպէս մխացող վէրք: Բոյլն ամբողջ՝ կարծես արիւն լինէր՝ վաղուց թափուած, բայց դեռ թարմ...

Աղբիւրի միւս կողմում բուսել էին ոսկածաղիկները: Դրանց դեղնապայծառ փոքրիկ բաժակներն անչափ նման էին լալաներին, դրանք կարծես լալաներ էին, որ ոսկեծաղիկ էին դարձել, կամ արիւն էր, որ փոխարկուել էր արեւի:

(61 – Շար.)

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ԱՆԿԱԽ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ռումանիոյ Համայնավար կուսակցու-թեան ընդհ. քարտուղարը՝ Չաուչեսքու, կը շարունակէ անկախ քաղաքականու-թիւն վարել բոլոր ճակատներու վրայ եւ ամէն ուղղութեամբ: Այդ քաղաքակա-նութիւնը տասնեակ տարիներու անցեալ ունի եւ իր դրական արդիւնքը տուած է անկասկած:

Գարունէն ի վեր Չաուչեսքու կը փորձէ ամրապնդել իր դիրքը քաղաքական աշ-խարհի մէջ: Ռումանիա նախ վերանորո-գեց բարեկամութեան դաշնագիրները Ա-րեւելեան Գերմանիոյ եւ Հունգարիոյ հետ, երկու ընկերվարական երկիրներ, որոնք անցեալին քննադատած էին Պուք-րէշի քաղաքականութիւնը: 1971 Յուլի-սին հունգար եւ ռումէն ղեկավարները լեղի-անուշ խօսքեր փոխանակած էին իրենց միջեւ: Հունգար մամուլը մտահո-գութիւն յայտնած էր այդ օրերուն Չաու-չեսքուի Փեքին այցելութեան կապակցու-թեամբ եւ դատապարտած էր Պելկրատ-Թիրանա-Պուքրէշ առանցքի մը հաստատ-ման պատրաստութիւնը: Պուքրէշ բո-ղոքած էր նման մեկնաբանութեան մը դէմ: Այս վէճը այժմ մոռցուած կը թուի ըլլալ: Այսուհանդերձ, Հունգարիա եւ Ռումանիա բարեկամական դաշինք կնքե-լով հանդերձ, չէին ծածկած իրենց տա-րակարծութիւնները «ազգային գերիշ-խանութեան» ըմբռնումին շուրջ: Նոյն ձեւով, երբ Արեւելեան Գերմանիոյ ներ-կայացուցիչը Պուքրէշ ժամանեց համա-ձայնագիրը ստորագրելու համար՝ Ռու-մանացիները հասկցուցին անոր, թէ ի-րենք ըստ կամս պիտի վարեն իրենց ար-տաքին քաղաքականութիւնը, յատկապէս ինչ կը վերաբերի Դաշնակցային Գերմա-նիոյ:

Ռումանացիներու դիմումը Հասարա-կաց Շուկային՝ առանձնաշնորհեալ կապ ունենալու անոր հետ, կրկին կը հաստա-տէ Պուքրէշի անկախ քաղաքականու-թեան ուղեգիծը: Առաջին անգամն էր, արդարեւ, որ ընկերվարական ճակատի անդամ երկիր մը կը դիմէր Հասարակաց Շուկայի: Մոսկուա որոշ դժկամակու-թեամբ դիտեց այս քայլը, յիշեցնելով, թէ քոյր պետութիւններ չեն կրնար տար-անջատ ճամբաներով առաջնորդուիլ եւ նկատի առնելով Խորհ. Միութեան փոր-ձառութիւնն ու ուժը՝ իրեն կը վիճակ-ուէր պատասխանատուութիւններ ստանձ-նել միջազգային բեմի վրայ: Սակայն եւ այնպէս Բրեժնեւ պիտի յայտարարէր յետագային, Մարտ 20ին, որ պատրաստ էր նկատի առնելու Հասարակաց Շուկա-յի իրականութիւնը: Հետեւցնե՞լ պէտք է, թէ Բրեժնեւ Չաուչեսքուի տեսակէտին յարեցաւ: Ոչ, իրականութեան մէջ ան կը կշտամբէր իր ռումէն դաշնակիցը, որ անգամ մը եւս ինքնագլուխ կը գործէ:

Միեւնոյն ատեն հիմնական տարբերու-թիւն մը կայ Բրեժնեւի եւ Չաուչեսքուի դիրքորոշումներուն միջեւ: Ռումանիոյ Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը ամէնէն առաջ կ'ուզէ իր երկրին շահերը ապահովել: Անշուշտ, ան եւս Մոսկուայի նման կը ճշդէ, թէ ինք կը ճանչնայ Հասարակաց Շուկան պայ-մանով որ Արեւմուտքն ալ ընդունի Արե-ւելեան Եւրոպայի իրականութիւնը, այ-սինքն՝ Գոմեքոնը: Տարբերութիւնը, սա-կայն, անոր մէջ է միայն, որ Ռումանիա առանձին կը շարժի:

Չաուչեսքու «ինքնատիպութիւն» ցոյց տուաւ Մարտ եւ Ապրիլին այցելելով ութ ափրիկեան երկիրներ: Ժամանակացոյցը որոշ ընտրութիւն մը երեւան կը բերէր: Ռումանիոյ առաջնորդը իր այցելութիւն-ներու շարքին զետեղած էր երկու եր-կիրներ, որոնք շատ լաւ յարաբերութիւն-ներ կը պահպանեն Խորհ. Միութեան հետ. խօսքը Եգիպտոսի եւ Ալժերիոյ մա-սին է: Զարմանալի էր անոր տուած այ-ցելութիւնը Սուտան: Անցեալ Յուլիսին Խարթում դատապարտուած էր բոլոր համայնավար երկիրներու կողմէ, որով-հետեւ հալածանք սարքած էր համայնա-վարներու դէմ: Էջը դարձած է այժմ: Միացեալ զեկոյցին մէջ կողմերը կը յի-շեցնէին, թէ «յարաբերութիւնները իրենց բնականոն հունին մէջ են մտած»: Չաու-չեսքու Խարթումի մէջ կրկին նկատել կու տար, թէ անկարելի է ընկերվարու-թիւն կառուցանել առանց նկատի առնե-լու ազգային առանձնայատկութիւնները: Չաուչեսքու ութ ափրիկեան երկիրներ այցելելով կը ձգտէր ցոյց տալ, թէ Ռու-մանիա երրորդ աշխարհի հետ միւս բո-լոր քոյր երկիրներէ աւելի ամուր կապեր ունի: Բոլորովին տարբեր շրջագիծի մէջ պէտք է առնել Ռումանիոյ առաջնորդին այցելութիւնը Պելկրատ, որ չէզոք քա-ղաքականութեան ախոյեանն է դարձած: Անկասկած, Չաուչեսքու Պելկրատ չգնաց քանի մը համաձայնագիրներ կնքելու հա-մար միայն:

Ռումանիա համայնավար այն միակ երկիրն է, ու նաեւ աշխարհի այն հազ-ուագիւտ երկիրներէն մէկը, որ կրնայ պարծենալ, թէ շատ բարեկամական յա-րաբերութիւններ կը պահպանէ Իսրայէլի եւ արաբ աշխարհի հետ միաժամանակ: Չաուչեսքու կրնայ իր երկիրը հրաւիրել ոչ միայն Տիկին Մէյրը եւ նախագահ Սատաթը, այլեւ Արաֆաթը: Բոլոր կող-մերուն ալ ընդունելի խօսք մը ունի. Ե-գիպտացիներուն կը յիշեցնէ, թէ Պուք-րէշ վաւերացուցած է Ապահովութեան Խորհուրդի 1967 Նոյեմբերի որոշումը, որ կը պահանջէ արաբ հողերու պար-պումը. Պաղեստինցիներուն կը յիշեցնէ, թէ Մերձ. Արեւելքի հարցը կարելի չէ կարգադրել անտեսելով զիրենք, վերջա-պէս, Իսրայէլացիներն ալ երախտապարտ են, որ Ռումանիա երբեք չէ խզած իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները ի-րենց հետ:

Չինեւխորհրդային հակամարտութեան մէջ եւս Պուքրէշ անկախ դիրք մը որ-դեգրեց: Սկիզբները Փեքին եւ Մոսկուա ճնշում կը բանեցնէին Ռումանիոյ վը-րայ, որպէսզի իր յստակ դիրքը ճշդէ: Ռումանիա մերժեց կողմերէն մէկն ու մէկուն յարիլ եւ, այսօր Չինացիք կը շը-նորհաւորեն Չաուչեսքուն, որ դէմ դրած է Ռուսերու ճնշումին: Այս վերջինները, բնականաբար դժգոհ են, որ Ռումանիա ոչ միայն չի դատապարտեր մաոյակա-նութիւնը, այլեւ ընդհակառակն կը գոր-ծակցի «դասակարգի թշնամիին» հետ: Այսուհանդերձ, ան աւելի յառաջ չերթար զգաստութեան բերելու համար անառակ զաւակը:

Ռումանացիները ճարտար դիւանագի-տութեան մասնագէտ են դարձած:

Թ. Ա. Թ.

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑԻՆ

Շաբաթ 17 Յունիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Փարիզի Առաջնորդարանի սրա-հին մէջ, տեղի ունեցաւ Ս. Յովհ. Մկր-տիչ Մայր եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ դըպ-րոցին հանդէսը, հովանաւորութեամբ Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ Արքեպս. Մանուկեանի: Հանդիսութեան ներկայ էին Կրօնական Ընկերակցութեան ներկա-յացուցիչներ, աշակերտներու ծնողքներ, ազգականներ եւ բարեկամներ:

Հանդէսին բացումը կատարեց դպրոցի աշակերտուհիներէն Օր. Տալպլեան, որ եւ վարեց յայտագրի գեղար-ուեստական բաժինը:

Յայտագիրը կը բաղկանար աշակերտ-ներու կողմէ կատարուած արտասանու-թիւններէ, եւ կարճ բայց օրինակելի թատերգութենէ մը:

Հանդիսականներու բուռն ծափահա-րութիւններուն արժանացաւ փոքրիկն Պօղոսեան, որ յստակ առոգանութեամբ եւ ինքնավստահօրէն արտասանեց Վա-հան Թէքէեանի «Տաղ հայերէն լեզուի»ն: Ներկաներուն համար անակնկալ մը եղաւ Օր. Աշխէն Գործունեանի լեզուի մասին կատարած արտասանութիւնը, որ իրենց դասընկերներէն՝ Վիգէն Կարապետեանի մէկ հեղինակութիւնն է, զոր կ'արտա-տպենք այստեղ, առ ի քաջալերութիւն.—

ԼԵԶՈՒՍ

Նախ չկայիր դուն ինծի համար,
Հարուստ կամ աղքատ
Խորունկ կամ սնամիտ

Մարդու հոգին

Անցոյս ու կոյր,
Մարդու հոգին
Լուռ չի մնար

Անիմաստ է
Բայց օրէնք է
Պէտք է որ միշտ
Աշխարհին մէջ,
Ձայն մը նետէ
Տխուր ուրախ:

Ճակատագրին իր համաձայն
Եւ զոյներուն իր համաձայն
Մարդու հոգին
Ունի լեզուն...
Իր կամ օտար
Պաղ կամ հրակէզ:

×

Լեզուն հօրս
Լեզուն իմս
Ուշ գտայ քեզ
Բայց ես կ'ուզեմ
Եւ կ'աղօթեմ
Որ միշտ մնաս
Խոռվ հոգւոյս
Տաք հայելին:

Յայտագրի գեղարուեստական բաժնի գործադրութենէն ետք, ուսուցչուհի Օր. Սիլվա Էլմաճեան, որ տարիներէ ի վեր անձնուիրաբար եւ մեծ գոհողութեամբ կը տանի հայերէն լեզուի դասաւանդու-թիւնը վերոյիշեալ դպրոցին մէջ, իրենց մէկ տարուան գործունէութեանց մասին կարդաց համառօտ տեղեկագիր մը, ուր-կէ ի յայտ կուգայ թէ այս տարի Կի-րակնօրեայ դպրոցը քառասուն կանոնա-ւոր աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ ունեցած է, երկու ուսուցչուհիներու հըս-կողութեան ներքեւ ուսուցուած է հա-յերէն լեզու, քերականութիւն, Հայոց պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն: Անկէ ետք տեղի ունեցաւ մրցանակաբաշ-խութիւն:

Ապա յանուն Հայրապետական Պատուի-րակին՝ Գէտ Ծ. Վր. Նազգաշեան, Սըր-բազան Հօր օրհնութիւններն ու գնահա-տանքը փոխանցեց ուսուցչուհիներ՝ Օր. Սիլվա Էլմաճեանի եւ Օր. Ռոզին Ալեքսա-եանի, անոնց տարած անձնուէր եւ օգ-տակար աշխատանքին համար: Յետոյ խօսքն ուղղելով ներկաներուն ըսաւ թէ, մեզմէ իւրաքանչիւրը հայ լեզուի եւ հայ հաւատքի տարածման եւ պահպանման համար պարտաւորութիւն մը ունի եւ պէտք է որ ամէն Հայ իր պարտականու-թեան գիտակցութիւնն ունենայ, որպէս-զի այն հուները որոնք հայկական ան-դաստանին մէջ ծիլեր կ'արձակեն, Աւե-տարանին իսկ բացատրութեամբ, դառ-նան առոք հասկեր եւ հայկական ան-դաստանը դառնայ աւելի պտղաբեր եւ աւելի հարուստ:

Այնուհետեւ, բոլորին կողմէ երգուած Տէրունական աղօթքով, վերջ գտաւ հան-դիսութիւնը:

Ձ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (93)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

Պօղոս էֆէնտի խորհեցաւ իր կնոջ հետ տեսակցութիւն մը ունենալ այս մասին եւ հասկնալ, թէ ամբաստանութիւնները տիկին Սաթէնի մասին որքա՛ն հիմնաւոր էին:

Գիշեր մը, երբ ճաշէն յետոյ, այր ու կին առանձին նստած էին իրենց սեն-եակը, Պօղոս էֆէնտի յանկարծ ըսաւ.

— Հիմա կը հասկնամ կոր, թէ ինչո՞ւ համար խեղճ տիկին Սաթէնին վրայ խենթ ու խելառ ամբաստանութիւններ ըրիր...

— Ինչո՞ւ համար, հարցուց Շագիկ կուսարար չեշտով մը:

— Պարզապէս քու խաղքութիւններդ ծածկելու համար...

— Վա՛յ, ատիկա ե՞րբ հասկցար...

— Ե՞րբ պիտի հասկնամ, հիմա հաս-կցայ, երբոր մենք սասնկ ամէնուն մօտ խաղք եղանք, մինչդեռ տիկին Սաթէն իր պատիւով կ'ապրի կոր:

— Սաթէնը պատիւո՞վ կ'ապրի կոր, գոչեց Շագիկ բարկութեամբ, վա՛յ գըլ-խուս, բողանոցին կիները անկէ աւելի պատիւ ունին:

— Ատոնք պարապ խօսքեր են, փաստ պէտք է, փաստ:

— Ո՞ր մէկը ըսեմ... բերանս բանալ մի տար:

— Ընդհակառակն, եթէ բան մը գիտես, ըսէ տեսնենք, գոչեց Պօղոս էֆէնտի, բայց ըսելիք մը չունիս որ... ամէնքն ալ պարապ խօսքեր են:

— Անանկ է, երբ խնդիրը քու կնոջդ վրայ ըլլայ՝ ճիշդ կ'ըլլայ ամէն բան, իսկ ուրիշին համար է՝ սուտ է անպատճառ ... մինակ ես յանցաւոր եմ, միւսները ամէնքն ալ մէյ-մէկ սուրբեր, սատուա-ծածիններ են...

— Քա՛, քու անհաւատարմութիւնդ տեսայ, գոչեց Պօղոս էֆէնտի սրմտած:

— Անոր ալ եաւէէն իյնաս, լրտեսել տաս նէ՝ անորն ալ աչքովդ կը տեսնես:

— Բան մը գիտես նէ՝ լըջօրէն ըսէ, առանց անորոշ խօսքերէ բան չըլլար:

— Ո՞ր մէկ գիտցածս ըսեմ...

— Մէկ հատը բաւական է... հիմա կ'ըսես կոր թէ՝ տիկին Սաթէն սիրո՞ղ ունի:

— Հարկաւ կ'ըսեմ, ինչո՞ւ պիտի չըսեմ, ումէ՞ պիտի վախնամ, պոռաց Շագիկ բորբոքելով:

— Ո՞վ է, անունը ի՞նչ է տեսնենք:

— Ո՞ր մէկը ըսեմ... մէկ հատ, եր-կու հատ չէ որ... անամօթը... արդէն ամէնուն բերանն է...

— Ես երբեք, քենէ զատ, մէկէ մը ա-նոր մասին բան մը չեմ իմացած:

— Դուն արդէն անանկ ես, ուրիշնե-րուն մասին խօսուածներուն խուլ կ'ըլ-լաս, իմ վրաս բան մը ըլլայ նէ՝ ականջ-ներդ կը բացուին:

— Հիմա դուն Սաթէնին սիրահարնե-րէն մէկուն անունը կրնա՞ս տալ, ան նայինք:

— Ինչո՞ւ պիտի չկրնամ տալ, հարկաւ կուտամ...

— Ըսէ տեսնենք...

— Հեռուն երթալու պէտք չկայ, մէկ հատը մէջտեղն է...

— Ո՞վ է տեսնենք:

— Ո՞վ պիտի ըլլայ իշէ Միհրանիկը ... Նուարդին էրիկը:

— Տոսախեան Միհրանիկ էֆէնտի՞ն, հարցուց Պօղոս էֆէնտի հետաքրքրուած:

— Հրամմեր ես, Միհրանիկ էֆէնտին:

— Առաջին անգամն է որ սասնկ բան մը կը լսեմ կոր:

— Ուրիշէն լսելու պէտք չկայ, գործը մէջտեղն է... Սաթէնին փէշէն զատուած չունի, ամէն օր տուներնին է:

— Ճանըմ, ատկէ ի՞նչ կ'ելլայ, բարե-կամ են, կը տեսնուին:

— Ամէն բանին չափ կայ... առտու ի-րիկուն քիթ քիթի են, իրարմէ բաժ-նուած չունին:

— Այդ քու ըսածդ պարզ ընթացրու-թիւն մըն է:

— Ես ըսածս գիտեմ... ձեռքս կրակը կը դնեմ, որ ըսածիս պէս է...

— Ես փաստ կ'ուզեմ, փաստ, գոչեց Պօղոս էֆէնտի, տեսնելով որ իր կնոջ խօսքերը որեւէ հաստատուն հիմ չունէին:

— Փաստ կ'ուզես նէ՝ իրենց ծառա-ները խօսեցնել տուր մէյ մը:

— Դուն խօսեցնել տուե՞ր ես:

— Կ'ըսեմ կոր նէ՝ հարկաւ բան մը գի-տեմ... մէյ մը Սուրբիկը խօսեցնել տուր տէ կ'իմանաս:

— Ո՞ր Սուրբիկը, Սուրբիկը ո՞վ է, հարցուց ամուսինը:

— Սասունեաննենց սպասուհին, որ հի-մա քովերնէն ելած է:

— Ինչո՞ւ ելեր է:

— Ես ի՞նչ գիտնամ, հանըմին գործին չէ եկեր ճամբեր է, կ'երեւայ, որ իր խաղերուն գործիք ըլլալ չէ ուզեր խեղճ աղջիկը:

— Էյ դուն ո՞ւր տեսար տէ խօսեցուցիր այդ Սուրբիկը:

— Հիմա Փութուրեաննենց քով մտած է՝ հոն տեսայ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի յուշարձանի յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է.—

Պուշ տիւ Ռոնի Ընդհ. Խորհուրդի Նըպաստ (Մայիս 19ի Ընդհ. Խորհուրդի որոշում) 5000 Ֆր., Սէնթ Անթուանի գաղութ 2575, Ա. Պապայեան 1000, Յ. Մխիթարեան 1000, Տոքթ. Յ. Ոսկանեան, Ա. Միսաքեան 500ական, Պալապանեան 300, ձեռամբ Պ. Մաչոյեանի 250, Շիրճեան 150, Հ. Համբարձումեան, Ա. Ղարիպ-եան, Ժաք, Հայպանեան, Տոքթ. Պօյաճեան, Տիկին Աթէշեան, Գրիգորեան, Կազմածի Փրովանսալ Ընկերութիւն՝ Ափիկ, Գույումճեան, Տոքթ. Սարաֆեան, Է. Հրաչեան, Թանապաչեան, Զ. Անդրէասեան 100ական:

(Շար.)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Յուշի երեկոյ
Նուիրուած՝ ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿԻ
(մահուան տարելիցին ի յիշատակ)
ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ
Կը նախագահէ
Պատուելի Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆ
Կը խօսին.— Տիկին Լ. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ
եւ Պ. Ա. ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ
Յունիս 30, Ուրբաթ ժամը 20.30ին, Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ սրահը, 28, Ավընիւ Պուրկէն, Իսի
Մուտքը ազատ է:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԾՈՎԱՓ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը, համաձայն ընդհանուրի փափաքին, կը կազմակերպէ Բ. զբօսապտոյտ մը 2 Յուլիսին դէպի Տօվիլ-Թրուվիլ:

Այժմէն արձանագրուիլ Տիկին Թաշճեանի մօտ 878-27-35 կամ Տիկին Ուզունեանի մօտ 254-17-74:

Երթուդարձ 25 Ֆր. — կէս գին 10 տարեկանէն վար երախաներու համար:

Մեկնում՝ Սքուար Մոնթոլոնէն առաւօտեան ժամը 7.30ին: Կը խնդրուի ճըշդապահ ըլլալ:

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընկերական ընդհանուր ժողովը Շաբաթ, Յուլիս 1, ժամը 9ին Գասպար Իփէկեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Քրիստափոր» խումբի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ (1 Յուլիս) ժամը 16ին, Մշակոյթի Տունը: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ-Վարուժան» ընկերական ժողովը տեղի կ'ունենայ 30 Յունիս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին ընկ. Աստ. Ծրպուրեանի բնակարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է:

AU THEATRE DU CASINO D'ENGHIEN-LES-BAINS
Jeudi 6 Juillet à 21 heures précises

RECITAL DE LA PIANISTE

Huguette AGEDERIAN

Oeuvres de Haendel, Chopin, Debussy, Liszt

Prix des places 10, 15 et 20 Frs.

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի դպրոցին ամավերջի հանդէսը 2 Յուլիս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, եկեղեցւոյ կից սրահը:

Աշակերտներուն կողմէ պիտի ըլլան արտասանութիւն, երգ, պար եւ խիստ ծիծաղաշարժ թատերգութիւն մը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Հայր Գեղամի:

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ Պօմոնի հասարակութիւնը:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՕՐ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կը հաղորդէ Լիոնի եւ շրջականներու Հայութեան թէ՝

Կիրակի Յուլիս 2ին

ի պատիւ Պարոն Նափոլէոն Պուլուքեանի (որ վերջերս Ֆրանսական բարեխնամ կածավարութեան կողմէ ստացած է Ասպետաց Կարգի Առաջին շքանշան) յարգանքի օր մը հետեւեալ յայտագրով.

Առաւօտեան ժամը 10ին Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ:

Յաւարտ պատարագի, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ գինեձօն, որուն մուտքը ազատ է: Իսկ ժամը 1.30ին հացկերոյթ մը Շալէ-տէ-Փարքի մէջ:

Ճաշին մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել Ազգ. Տան գրասենեակը: Հեռաձայնի թիւ (78) 60-47-18

ՎԱՐՁՈՒ Է

Ռիւ Լէոփոլտ Պելան (Փարիզ 2), քաղաքիս կեդրոնը, վարձու է 100 քառակուսի մեթրանոց յարկաբաժին մը, առեւտրական եւ միւսք:

Հեռաձայնել 964-55-24
ժամը 9էն 12

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-էն 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 Ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 Ֆր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 Ֆր. 7էն պակաս՝ 32 Ֆր.

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: Ծամբորդութիւնը՝ օթոքառով Փարիզէն:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները եկեղեցւոյ պայծառութեան համար.—

Նուարդ Վարժապետեանի մահուան 4րդ տարելիցի հոգեհանգիստին առթիւ Տէր եւ Տիկին Մ. Ժ.-Ժ. Լօէչէ 50 Ֆր.: Գրիգոր Տէր-Մարգարեանի տարելիցի հոգեհանգիստին առթիւ Բաբաեղեան ընտանիք 20, Տիկիններ Միքայէլեան եւ Մարկոսեան 10ական: Սարգիս Առաքելեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգիստին առթիւ Պոլէնէն Պր. Ա. Առաքելեան, Տէր եւ Տիկին Պուճաքեան 50ական, Ս. Սարաֆեան ընտանիք 30, Ժանն Ձուղասզեանի հոգեհանգիստին առթիւ Ձուղասզեան ընտանիք 50, Շահան Սարգիսեանի տարելիցի հոգեհանգիստին առթիւ Տիկին Սեդա Սարգիսեան 50, Ե. Պ. 50, Եկոյ. Տիկնանց Միութեան: Յակոբ Ուզուրլեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգիստին առթիւ Տիկին Սականեան 30, Դանիէլեան 20:

Տարարախտ Վահրամ Պապիկեանի թաղման տխուր առիթով Տէր եւ Տիկին Վ. Մարճոյեան 100, Վալանսէն Պր. Ս. Պարսամեան 50, Պր. Օ. Մակարեան 50, Պր. Յ. Փափազեան Եկոյ. դպրոցին 20, Տիկիններ Փէքմէզեան, Թումիկեան եւ Օր. Գալուստեան 20ական:

Ժաք - Յարութիւն Ծըլըղեանի մահուան 4րդ տարելիցի հոգեհանգիստին առիթով տարաբախտին ծնողքը՝ Տէր եւ Տիկին Ստեփան Ծըլըղեաններ, յիշատակի երկու լուսարձակ գետեղել տուին Վարդանանց Աւարայրի պատերազմը խորհրդանշող պատկերը լուսաւորելու համար:

ՀՐԱՇԱԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ

ՆԷՕՇԱԹԷԼ
ՅՈՒԼԻՍ 14էն 16

ՄԵԿՆՈՒՄ Յուլիս 14ին եւ վերադարձ 16ին: Հաւաքուիլ Ուրբաթ, Յուլիս 14ի առաւօտ ժամը 7.30ին Մեթրօ Շաթօ տը Վենսէն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 8ին Կառ տիւ Նոռ, Քիւրվէօր սրճարանին առջեւ: Մեկնում ժամը 8.15ին դէպի Զուիցերիա հարաւի կառուղիով, Օսէռ, Ավալոն, Տիժոն, Տոլ, Արպուա, Փոնթարլիէ եւ ժամանում Նէօշաթէլ: Տեղաւորում շատ հանգստաւէտ պանդոկ մը, տաք եւ պաղ ջուր:

Յաջորդ օրը՝ Շաբաթ Յուլիս 15, այցելութիւն քաղաքի եւ հանդիստ լիճին ափին: Մեկնում ճաշէն վերջ դէպի Պեռն, այցելութիւն այդ գեղեցիկ քաղաքին եւ վերադարձ Նէօշաթէլ իրիկունը: Կիրակի, Յուլիս 16, մեկնում դէպի Փարիզ ժամը 10ին եւ ժամանում Կառ տիւ Նոռ իրիկուան ժամը 10ին առեւններ:

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ 195 ՖՐԱՆՔ

ամէն բան մէջը, բացի խմիչքէն: Անմրցելի գին: Որեւէ Աժանսի մօտ կարելի չէ գտնել:

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

Հ. Մ. Ը. Մ. - ԱՐԾԻՒ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յուլիս 2 Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 22
վալապրի օդաւուն անտառին մէջ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— երգ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր, պուլի մրցում, փոքրերու համար զանազան խաղեր եւ անակնկալներ

Ճոխ պիւֆէ — արեւելեան համադամ ազանդերներ — շամփուրով խորոված

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ Յուլիս 2ին Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի:

Առատ կերուխում, պատրաստուած ընկերուհիներու կողմէ: Տեղւոյն վրայ պիտի ըլլան երգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ:

Մուտքը Ազատ է:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 9ին, առաւօտէն սկսեալ

Parc Valpré, 124, Rue Marietton — LYON-Vaise

Սիրով կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջանի հայրենակիցները

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՎԻԷՆ.— Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան տարեկան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 9ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ֆրանսայի շրջանի Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր հայրենակից անդամները, ընդհ. ժողովին, որ տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ, Յունիս 30ին, երեկոյեան ժամը 9ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի «Հիւսիսեան» սրահին մէջ, 6 Ռիւ Ֆավանթին, Վալանս:

le **CLUB des JEUNES de L'UGAB**
INVITE TOUTE LA JEUNESSE ARMENIENNE A PARTICIPER A SON

RALLYE 1972

L'ambiance, la bonne humeur et le rire seront de rigueur durant la journée, qui se terminera par un dîner dansant dans une auberge des environs de Paris

DIMANCHE 2 JUILLET

Rendez-vous : Métro Château de Vincennes, Café LE DRAPEAU à 9 h. précises
N'oubliez pas de vous munir de la Carte Michelin No 97

Կ'ՈՒԶՈՒԻ՝
URGENT

Apprentis, remailleuses, surjeteuses, mécaniciennes, rebrousseuses, racoutreuses, bonne rémunération.

S'adresser :

ROGER CARAMAN
108, Rue du Fbg. du Temple, Paris.
Tél. : 358-38-47
358-65-05

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 29 ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI 29 JUIN 1972

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

Le Numéro 0,70 F.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 120 ֆր. Վեցամսեայ 65 ֆր.
Արտասահման Տար. 135 ֆր. Հատը 0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.452
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
48e ANNÉE — N° 12.452

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԷՋՄԻԱԾՆԱՅ ՄԷՋ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՊՕՂՈՍ Զ.Ի ՈՒՂԵՐՁԸ

Ծայրագոյն Պատրիարք և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Նորին Սրբութիւն Վազգէն Ա.ին

Ձերդ Սրբութիւն,

Խնդրեցինք Մեր սիրելի եղբօրը՝ Կարդինալ Ժան Վիլլրանդէն, այցելել Ձերդ Սրբութեանը Ս. Էջմիածնի Ձեր պատմական Աթոռում՝ ի գլուխ Հռոմի Եկեղեցու մի պատուիրակութեան: Ցանկանում ենք, որ այս քայլը լինի Մեր երախտագիտական զգացմունքի մի նոր արտայայտութիւն այն այցելութեան համար, որ Դուք տուեցիք Մեզ Հռոմում երկու տարի առաջ եւ որի մասին Մեզ մի գեղեցիկ յուշագիրք ուղարկելու նրբազգացութիւնն ունեցաք:

Բացի այդ, կը ցանկանայինք, որ այս քայլը հանդիսանար նաեւ ձեր եւ մեր եկեղեցիների միջեւ արդէն գոյութիւն ունեցող հաղորդութիւնը խորացնելու բաղձանքի մի արտայայտութիւն եւ գրաւականը Մեր կամեցողութիւնը՝ օգտուելու Սուրբ Հոգու կողմից ընծայուած բոլոր առիթներից՝ առաջ ընթանալու համար այդ ճանապարհի վրայ:

Մենք ուրախ ենք, որ, որպէս հետեւանք Ձերդ Սրբութեան կողմից Մեզ տրուած այցելութեան, արդէն զարգացել է փոխադարձ սիրոյ եւ անկեղծ գործակցութեան մի նոր ոգի Քրիստոսի Եկեղեցու ծառայութեան գործում. աշխարհի շատ մասերում կաթոլիկ համայնքներն ու հայկական համայնքները ձեռք են բերել ի Քրիստոս իրենց միութեան մի նոր գիտակցութիւն:

Այժմ, երբ Մեր ներկայացուցիչները գալիս են Ձերդ Սրբութեան մօտ, Մենք կը ցանկանայինք վերստին հաւաստիացնել Ձեզ, թէ որքան ուրախ ենք զգում Մեզ այս զարգացումների համար եւ որքան վստահ, որ ինքը՝ Եկեղեցու Տէրը պիտի շարունակի, իրեն յատուկ ճանապարհներով, առաջնորդել մեզ դէպի ամբողջական կատարումը խաղաղութեան եւ հաշտութեան սպասուորման, որ Նա վստահել է իր Եկեղեցու հովիւներին (Կորնթ. 2, 5–18):

Մաղթելով, որ Ամենակարողն Աստուած իր օրհնութիւններով լցնի Ձերդ Սրբութեանը, ձեր եկեղեցու եպիսկոպոսական դասին, հոգեւորականութեան եւ հաւատացեալներին, կրկին յայտնում ենք Ձեզ Մեր եղբայրական սիրոյ ողջ զգացմունքը ի Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս:

ՊՕՂՈՍ Զ.

Վատիկան, 9 Մայիսի 1972 թ.

ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՕՍՔԸ

Ուղղեալ Ն. Գերազանցութիւն Կարդինալ Ժ. Վիլլբրանդին
(Կիրակի, 18 Յունիս 1972)

Ձերդ Գերազանցութիւն,

Ի Քրիստոս սիրով, բարի գալուստ կը մաղթենք Ձեզի եւ Ձեր բարձր պատուիրակութեան անդամներուն, որ կուգաք յաւիտենական քաղաք Հռոմէն, իբրեւ պատգամաբերները Ն. Ս. Պօղոս Սրբազան Քահանայապետին:

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին եւ յատկապէս Մենք յոյժ երջանիկ ենք Ձեզ ողջունելու այստեղ Ս. Էջմիածնի մէջ, բազմադարեան գերագոյն կեդրոնը մեր ժողովուրդի քրիստոնէական հաւատքի, Ձեր այցելութեան մէջ տեսնելով շարունակումը եղբայրական սիրոյ այն յարաբերութիւններուն, որոնք սկիզբ առին մեր եկեղեցիներուն միջեւ, մանաւանդ երկու տարիներ առաջ Մեր պաշտօնական այցելութեամբ Հռոմ: Մեր այդ այցը, պատմական այնպիսի վկայութիւն մը հանդիսացաւ որ մեր Եկեղեցիին եւ անձամբ Մեզի համար պիտի մնայ ոչ միայն անմոռանալի, այլ նաեւ լուսաւոր անկիւնադարձ մը մեր յետագայ կեանքի ճանապարհին:

Այսօր Ձեր ներկայութեան, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Գահէն անգամ մը եւս կը խոստովանինք թէ կը հաւատանք համաքրիստոնէական եղբայրութեան խէժին եւ Եկեղեցիներու հետզհետէ աւելի մերձեցման ու համագործակցութեան, Քրիստոսի սիրոյն մէջ միանալու տենչով ոգեշնչուած:

Երբ կը նայինք մեր ետեւ, անցնող դարերուն, ինչքան կ՚ափսոսանք այսօր, որ այդքան երկար, շատ երկար ժամանակ, Քրիստոսի անունով ապրող ու գործող Եկեղեցիներ չեն կարողացած, գոնէ կրօնական կեանքի մէջ, իրականացնել Քրիստոսի մեծագոյն պատուիրանները՝ սիրոյ եւ խաղաղութեան: Ողբերգութիւն մը եղած է այդ, որ ահա մեր օրերուն կը սկսի վերջ գտնել: Մենք բոլորս երջանիկ կը զգանք զմեզ որ մեր օրերուն է որ կը կատարուի այդ բարեշրջումը: Եւ եթէ մեզմէ ոմանք կը կարողանան գերակատարները հանդիսանալ երջանիկ այս նոր խրախուսութեան, այդ կրնան նկատել անոնք, իրենց կեանքի մեծագոյն մխիթարութիւնը: Անկասկած թէ նման մեծ դերակատարներ հանդիսացան նաեւ՝ հանգուցեալ Յովհաննէս ԻԳ. Պապը, եւ Ձեր մեծ Եկեղեցւոյ այժմու Քահանայապետը Պօղոս Զ.:

Կրօնական տեսակէտէ, մեր ժամանակները կը բնորոշուին քրիստոնէական Եկեղեցիներու՝ «աշխարհին բացուելու» եւ աշխարհին հետ «տիալոկ»ի մէջ ըլլալու ձգտումով ու անհրաժեշտութիւնով, կրօնական, գիտական, մշակութային եւ ընկերային — քաղաքական մակարդակներու վրայ:

«Բացուիլ աշխարհին» կրօնական կեանքի մակարդակին վրայ, կը նշանակէ ապրիլ եւ գործել Եկեղեցիներու մերձեցման, միութենական ոգիով, էկումենիկ ոգիով:

«Բացուիլ աշխարհին» գիտութեան մակարդակի վրայ, կը նշանակէ համաձայնեցման հիմքեր գտնել գիտութեան եւ կրօնքի միջեւ, այսինքն՝ բնական պատճառականութեան գիտական սկզբունքին եւ գերբնական հաւատալիքներու կրօնական ուսմունքին միջեւ:

«Բացուիլ աշխարհին» մշակութային մակարդակի վրայ, կը նշանակէ օրկանապէս հաղորդ մնալ արդի աշխարհի մշակոյթին, մէկ կողմէ որդեգրելով Եկեղեցւոյ կեանքին մէջ, այդ մշակոյթի, արուեստներու որոշ ըմբռնումներ եւ արտայայտութեան ձեւեր, միւս կողմէ ձգտելով կրօնական բազմադարեան մշակոյթի, արուեստներու արժէքները արդիականութեան լոյսին բերել եւ անոնցմով բեղնաւորել արդի մշակոյթի զարգացման ընթացքը:

«Բացուիլ աշխարհին» ընկերային մակարդակի վրայ, կը նշանակէ գտնել իմաստուն ճանապարհը որ Եկեղեցիները իրենց ճակատագիրը չկապեն որոշ դասակարգային շահերու, այլ ճշմարտապէս հարազատ մնալով աւետարանական ուսմունքին, դառնան քարոզները ընկերային արդարութեան ու հաւասարութեան եւ մարդու կողմէ մարդու շահագործման դրութեանց վերացման:

Եւ վերջապէս «աշխարհին բացուիլ» քաղաքական մակարդակի վրայ, պիտի նշանակէր, դաւանիլ եւ պաշտպանել Պետութիւններու խաղաղ գոյակցութիւնը եւ համագործակցութիւնը, բոլոր մեծ ու փոքր ազգերու իրաւական հաւասարութիւնը, անոնց ազատ ինքնորոշման իրաւունքը եւ բոլոր տեսակի անհանդուրժողութեանց ու խտրականութեանց վերացումը, միջազգային հաստատ, անաչառ օրէնքներու ուժով երաշխաւորուած Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան բարձր հեղինակութեամբ:

Մեզի այնպէս կը թուի թէ էկումենիկ շարժման հետ անքակտելի կերպով կապուած են այս բոլոր հարցերը: Էկումենիկ շարժման գաղափարը անջատել մեր օրերու մարդկութիւնը յուզող կենսական ու հիմնական հարցերէն, պիտի նշանակէր սահմանափակել Եկեղեցւոյ գործունէութեան դաշտը ու անոր առաքելութիւնը:

Մեր կարծիքով, ուղիղ չէ մտածել թէ էկումենիզմը միմիայն Եկեղեցիներու միութեան շարժում մըն է: Այդպէս մտածել ու գործել պիտի նշանակէր հեռու մնալ մեր օրերու աշխարհէն, մեր շուրջ ալեկոծուող կեանքէն եւ անոր նորանոր յառաջընթաց զարգացումներէն, ինչ որ պիտի նշանակէր անտեսել՝ կրօնական հաւատքը իբրեւ ողեկան գործօն ուժ պահպանելու անհրաժեշտութիւնը նոր կեանքի պայմաններու մէջ:

Հակուած ենք, ուրեմն, մտածելու թէ էկումենիզմը միմիայն Եկեղեցիներու մերձեցման եւ ապագայ միութեան համար գործող շարժում մը չէ, այլ նաեւ ու մանաւանդ շարժում մը՝ միացեալ ուժերով ու ճիգերով պաշտպանելու քրիստոնէական հաւատքը եւ զայն տիեզերական դարձնելու արդի աշխարհի մէջ:

Մենք պէտք է գիտնանք փնտռել ու գտնել Քրիստոսի Աւետարանի գոյութեան իմաստն ու անհրաժեշտութիւնը մարդկութեան ապագայ կեանքի կառուցման ճանապարհին վրայ: Մենք կը հաւատանք թէ կառուցուող ապագայ աշխարհը եւս պիտի լուսաւորուի Քրիստոսով, վասնզի վկայ է երկհազարամեայ պատմութիւնը թէ Քրիստոսի Աւետարանը՝ յաւիտենական բարոյական ճշմարտութիւններու շտեմարան է, մշտանորոգ ոգեկանութիւն է, տեւական յեղափոխութիւն է:

Աշխարհին բացուելու ձգտումին, մեր օրերու ամենահրամայական արտայայտութիւններէն մին, կը շարունակէ մնալ աշխարհի խաղաղութիւնը պահպանելու եւ ամրապնդելու գաղափարը, որ մեր աղօթքներու, մեր մտածումներու եւ մեր գործունէութեան առանցքը պէտք է կազմէ այսօր:

Այս կը նկատենք կրօնական մեր գերագոյն պարտականութիւնը, այնպէս ժխտած պիտի ըլլայինք մեր ուխտը Աստուծոյ հանդէպ որ «խաղաղութեան Աստուած» է: Այս զգացումը մեր գիտակցութեան մէջ գուցէ առաւել տիրական է, որովհետեւ Հայ Եկեղեցին եւ հայ ժողովուրդը աւելի քան հազար տարի տառապած են ու նահատակուած ռազմամոլ ու ծաւալապաշտ Պետութիւններու սանձազերծած պատերազմներու հետեւանքով: Մեր ժողովուրդը այդ ճակատագիրը ունեցաւ նաեւ մեր դարուն, նախ առաջին համաշխարհային պատերազմին՝ Օսմանեան Կայսրութեան կազմակերպած ցեղասպանութեամբ, երբ բնաջնջուեցաւ մօտ

(Շար.ը կարդալ 3րդ էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ - ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Իւմանիթէ պարզած է յաղթանակի դրօշակը եւ Ժորժ Մառշէ կը շեշտէ թէ «քաղաքական դէպք մըն է հսկայ տարողութեամբ, որ թուական մը պիտի ըլլայ մեր երկրին բանուորական եւ ժողովրդավար շարժումին»: Արդարեւ եթէ Համայնավար կուսակցութիւնը զիջումներ ըրած է (առաւելաբար ընդունելով Եւրոպայի գաղափարը եւ Հասարակաց Շուկան), կասկած չկայ թէ Միթերան շատ աւելի զիջում ըրած է, քանի շատ անորոշ կը մնան կարգ մը յօդուածներ, որոնք կը վերաբերին այն հարցերուն ուր Համայնավար կուսակցութիւնը տեղի չէր կրնար տալ: Արդարեւ ընդունելով հանդերձ «Եւրոպան», յօդուած մը կը նախատեսէ վեթոյի իրաւունքը Հասարակաց Շուկայի Խորհուրդին մէջ, այլ խօսքով որեւէ ատեն Ֆրանսա (եթէ համայնավար-ընկերվարական իշխանութեան գլուխ գան) կրնայ կեցնել ամէն ինչ:

Համաձայնութիւնը կը նախատեսէ նաեւ կարգ մը յօդուածներու ջնջում կամ փոփոխութիւն Սահմանադրութեան մէջ, օրինակ թիւ 16ը՝ որ բացարձակ իրաւունքներ կուտայ Նախագահին բացառիկ պայմաններու մէջ: Պիտի փոխուի նաեւ ընտրական դրութիւնը եւ վերահաստատուի համեմատականի ձեւը (ներկայիս՝ մեծամասնութեան ձեւն է): Ընկերվարական եւ Համայնավար կը յայտարարեն նաեւ թէ պատրաստ պիտի ըլլան քաշուելու եթէ որեւէ ատեն կորսնցնեն մեծամասնութիւնը երեսփոխանական ընտրութեան ատեն: Շրջաններու մասին ընկերվարականները շատ տեղի տուած են քանի կառավարական այս հասարակաց ծրագիրը շրջանը կը վերածէ «հողային հաւաքականութեան» մը որ հանրաքուէով ընտրուած ժողով մը պիտի ունենայ իր գլուխը: Կը ջնջուի նահանգապետը եւ տեղը կ՚անցնի «կառավարութեան կոմիսար» մը:

Ընկերային գետնի վրայ անշուշտ խոստումները շատ են —ամէն հոսանք նոյնը կ՚ընէ ընտրութիւններու նախօրեակին — Սմիքը (նուազագոյն աշխատավարձքը) կ՚ըլլայ 1000 ֆր.: Շաբաթական աշխատանքը 40 ժամը պիտի չանցնի առանց աշխատավարձքի նուազումի: Հանգստեան կոչուելու տարիք այրերու՝ 60, կիներու 55 եւ թոշակները չեն կրնար Սմիքէն վար ըլլալ:

Ազգայնացումներու շուրջ ալ Համայնավարները, ըստ երեւոյթին, զիջումներ ըրել տուած են ընկերվարականներուն: Ըստ իրենց ծրագրին պիտի ազգայնացուին.— դրամատուն եւ ելմտական հաստատութիւն, ապահովութեան ընկերութիւնները, ռազմական ճարտարարուեստը, դեղարանային ճարտարարուեստները (Ռօն-Փուլէնք, Ռուսէլ, եւայլն), քիմիական հաստատութեանց մեծ մասը (Քիւլման, Փէշինէ): Կը դադրի հիւլէական զինումը:

Այս նոր իշխանութիւնը կողմնակից է նաեւ որ երկու Գերմանիաները մաս կազմեն ՄԱԿի եւ Արեւելեան Գերմանիոյ նըկատմամբ Ֆրանսայի դիրքը փոխուի:

Կասկած չկայ որ այս ամբողջը կ՚իրականանայ պարզապէս ընտրական քարոզչութիւնը լաւ ապահովելու համար եւ չի թուիր որ նման համաձայնութիւն մը կրնայ կեանք ունենալ ընտրութիւններէ անդին, ինչ ալ ըլլայ անոնց արդիւնքը:

Ե.Հ.Ո.Մ.Ի ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ
ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Առանց կարծիք յայտնելու անոր կազմակերպչական կառոյցներուն, ընկերային փարչակարգին կամ Թուրքիոյ հետ անոր հաստատելիք կապերուն մասին, հեղինակները կը խորհին թէ Փոքր Ասիոյ Դաշնակցութիւնը պիտի հռչակէ, ներքին գետնի վրայ եւ իր բոլոր քաղաքացիներուն համար անխտիր՝ «կատարեալ ազատութիւն շրջագայելու եւ բնակութիւն հաստատելու երկրի ամբողջ տարածքին վրայ»։ Արտաքին գետնի վրայ՝ ան պիտի պահէ «բացարձակ չէզոքութիւն»։

Միւս կողմէ, ան պիտի դառնայ, յատկապէս Հայերու որակաւոր ներգաղթին շնորհիւ, «զարգացման ազդակ» մը ամբողջ շրջանին համար եւ «շաղկապ» մը՝ իր դրացիներուն միջեւ։ Անոր ստեղծման ամէնէն գործնական եւ բարերար հետեւանքը պիտի ըլլայ վերաբացումը, մէկ կողմէ դէպի Միջերկրական, միւս կողմէ դէպի Սեւ Ծով եւ Անդրկովկաս տանող հաղորդակցութեանց աւանդական ճամբաներուն։

Հարց պիտի տրուի — եւ իրաւամբ — թէ այս ընդհանուր վերակառուցման մէջ ի՞նչ պիտի ըլլայ Թուրքիան, որուն ի վնաս է որ կը կատարուի վերջ ի վերջոյ նոր սահմանագծումը։ Այս հարցը եւս քննուած է ուսումնասիրութեան մէջ, որուն 5րդ եւ վերջին գլուխը հետեւեալ պատասխանները կուտայ։

1) Կորսնցնելով հանդերձ իր տարածութեան եւ բնակչութեան կարեւոր մէկ տոկոսը՝ ան պիտի մնայ միշտ շրջանի ամէնէն մեծ երկիրը (457.000 քառ. քիլոմեթր) եւ ամէնէն մեծ բնակչութիւն ունեցողը (22.600.000 հոգի 1965ին)։

2) Ոչ–Թուրք ժողովուրդներու եւ հողերու անջատումով՝ ան պիտի դառնայ «անսահմանօրէն աւելի միատարր երկիր մը քան ինչ որ է այսօր» եւ պիտի ձերբազատի իր ներքին խնդիրներէն որոնք արդիւնքն են «դրեթէ անկարելի ձուլումի մը իր կամքին եւ կարգապահութեան անհրաժեշտութեան»։

3) Փոքր Ասիոյ Դաշնակցութեան ստեղծումը պիտի վերացնէ Թուրքիոյ եւ Խորհրդային Միութեան միջեւ հասարակաց հողային սահմանը, որուն կարեւորութիւնը այնքան էական նկատուած է որ կը բացատրէ երկուստեք ռազմագիտական խարիսխներու գոյութիւնը։

4) Վերջապէս, պատուար մը կազմելով Թուրքպոյ եւ Ասիոյ Թրքախօս երկիրներու միջեւ՝ այս նոր Պետութիւնը «Թուրքիայէն պիտի հեռացնէ համաթուրանական որեւէ փորձութիւն՝ ի վնաս Խորհրդային Միութեան» (եւ ի մասնաւորի՝ Հայաստանի)։

Այս իսկ պատճառներով՝ ուսումնասիրութեան հեղինակները կ՚եզրակացնեն թէ իրենց առաջարկած նոր սահմանագծումը եւ վերակառուցումը ոչ միայն տարկայականօրէն պիտի չվնասեն Թուրքիոյ, այլեւ սրբագրելով պատմական անարդարութիւն մը՝ պիտի թոյլ տան «յղանալու եւ իրագործելու զարգացման եւ բարգաւաճման մեծ ծրագիրներ, որոնց մէջ Թուրքիան անուղղակիօրէն իր տեղը պիտի ունենայ»։

Ահաւասիկ, շատ ամփոփ գիծերով, «Փոքր Ասիոյ վերակառուցման համար» ուսումնասիրութեան բովանդակութիւնը։

Մենք եւս մեր կարգին եզրակացնելու համար՝ չենք կրնար չաւելցնել կարգ մը նկատողութիւններ, զորս անհրաժեշտ կը համարենք։

Եւ նախ՝ անոր դրական կողմերու մասին։

Պէտք է ընդունիլ որ հակառակ շօշափուած խնդիրներու բարդութեան բայց նաեւ՝ սովորականութեան, ԵՀՈՄի տղոց սոյն ուսումնասիրութիւնը լուրջ աշխատանք մըն է՝ յստակ, գիտական եւ տարկայական։ Ան կը պարունակէ շատ ինքնատիպ գաղափարներ եւ առաջարկներ, որոնք թերեւս բոլորն ալ ընդունելի չըլլան, բայց միշտ հետաքրքրական են։ Այլ արժանիք մըն ալ որ ուսումնասիրութեան ընդհանուր ոգին կը յատկանշէ եւ զոր չենք կրնար ուրանալ՝ այն է որ հեղինակները Հայ Դատը չեն անջատեր Մերձաւոր Արեւելքի միւս ժողովուրդներու — յատկապէս Քիւրտերու — դատէն եւ պահանջներէն, եւ բոլորին կողմէ ընդունելի ու բոլորին համար արդար ըլլալու յաւակնութիւնը ունեցող ընդհանուր լուծում մըն է զոր կ՚առաջարկեն, իբրեւ գլխաւոր նպատակ ունենալով «նպաստել քաղաքական հասարակաց գործունէութեան յառակաղիծի մը պատրաստութեան»։

Գալով վիճելի կէտերուն՝ եթէ ուսումնասիրութեան տեսանկիւնէն դիտուած անոնք հասկնալի ու անխուսափելի կը թուին, Հայ Դատի տեսակէտէն «թերի եւ անընդունելի» են։

Նախ՝ առաջարկուած ծրագիրը նկատառելի չափով կը սահմանափակէ Հայ ժողովուրդի հողային պահանջները։ Նախագահ Ուիլսընի իրաւարարութեամբ Հայութեան վերադարձուած 108.000 քառ. քիլմ. տարածութեան վրայ՝ ան միայն 64.200 քառ. քիլմ. կը յատկացնէ Արմենիստանին։ Ընդունելով հանդերձ որ Կիլիկիոյ կցումը Դաշնակցութեան եւ այս վերջինին մէջ տիրելիք շրջագայութեան եւ բնակութիւն հաստատելու ազատութիւնը որոշ չափով պիտի հակակշռեն մեր հողային «կորուստը», չենք կրնար չընդգծել որ ԵՀՈՄի ծրագիրը ի վերջոյ կը յանգի խնդրարկութեան ենթարկելու միջազգային դաշնագիր մը, որ հակառակ ծանօթ պատճառներով չիրագործուելուն՝ կը շարունակէ մնալ հիմնական վաւերագիր մը Հայ Դատի համար։

Երկրորդ՝ Խորհրդային Հայաստանի կողքին եւ անկէ անջատ «Արմենիստան»ի մը ստեղծումը ոչ միայն կը ժխտէ միացեալ Հայաստանի գաղափարը, որ անշէջ նպատակակէտը կը մնայ Հայութեան, այլ նաեւ գործնական գետնի վրայ դժուար իրագործելի կը թուի (առանց Ներկայ Հայաստանի հիմնական ու ամբողջական օժանդակութեան)։

Երրորդ՝ պէտք չէ մոռնալ որ մէկ Հայաստանի ու միացեալ Հայութեան գաղափարին հետ, հայ ժողովուրդը — ինչպէս նաեւ Քիւրտերը — կը ձգտի անկախութեան եւ ազգային գերիշխանութեան։ Արդ, այս գաղափարները, որքան ալ որ յարաբերական ըլլան, չեն կրնար վերապրիլ դաշնակցային Պետութեան մը շրջագիծին մէջ։

Չորրորդ՝ վերջին մեղադրանք մըն ալ որ կրնայ ըլլալ ԵՀՈՄի ծրագիրին՝ այն է, որ ան կը մնայ շատ տեսական եւ չի յանգիր գործնական աշխատանքի։

Ափսոս ճիշդ է... միայն երեւութապէս։ Խորքին մէջ, գործնական աշխատանքը առանցքն իսկ է ամբողջ ուսումնասիրութեան, բայց զայն պէտք է փնտռել տողերուն ընդմէջ։

Հայ ուսանողներուն նպատակը կը թուի ըլլալ ոչ թէ «հրաշք լուծում» մը առաջարկել Հայ Դատին համար, այլ փորձել Թուրքիոյ արեւելեան նահանգներով չահագրգռուած ժողովուրդներու միջեւ միասնական գործունէութեան եւ պայքարի հող պատրաստել՝ ի խնդիր անոնցմէ իւրաքանչիւրին պահանջներու եւ իրաւունքներու դոհացման։ Եւ արդէն, առաջարկուած Դաշնակցութիւնը ոչ քարացած կառոյց մըն է, ոչ անթափանցելի եւ ոչ ալ փակ՝ իրմէ — առ այժմ — դուրս մնացողներուն առջեւ։ Ան նախաքայլն է ապագայ տնտեսական եւ քաղաքական համայնքի մը՝ ազատօրէն ընդունուած եւ բաղկացած՝ ի միջի այլոց, ամբողջական Հայաստանէ մը եւ միացեալ Քիւրտիստանէ։

Երազա՞նք, պիտի ըսեն շատեր։

Քաղաքական հեռաւոր եւ իրապաշտ տեսիլք՝ խորհիլ պիտի համարձակիմ ես։

Ցամենայն դէպս՝ ԵՀՈՄի ծրագիրը արժանի է խորհրդածութեան։

Մաղթելի է որ մեր քաղաքական կազմակերպութիւնները լարուած ուշադրութեամբ կարդան զայն։

ՏԻԳՐԱՆ ՇԻՐՎԱՆԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ
ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԱՌԹԻԻ

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ամէն տարի, հայերէնի դասընթացքները, «Յառաջ»ի Սեպտեմբեր – Հոկտեմբերի յաջորդական թիւերուն մէջ, անկասկած հաւատարիմ թէ պատահական ընթերցողին ուշադրութիւնը կը գրաւեն իրենց բազմասինակ յայտարարութեանց եւ խմբագրականով։

Դպրոցական տարեշրջանի նախօրեակներուն կամ առաջին օրերուն, ի տես «դասընթացքներու առատութեան» Հայը թերթին յայտարարութեանց անմիջական ազդեցութեան տակ կրնայ միայն ու միայն խանդավառուիլ ու լաւատես ըլլալ։ Ան, արդարօրէն, հարկ չի նկատեր առաջին հերթին աւելի հեռուն դիտել, մտահոգուիլ այդ դասընթացքներու ուսուցութեան բովանդակութեամբ կամ աշակերտութեան հետեւողականութեամբ. կենսականը այդ դպրոցներու գոյութիւնն է։ Հայուն համար, այդ դասընթացքները, առօրեայ կամ շաբաթական, համապատասխան մշակուած ուսումնական ծրագիր մը չունին կամ ձգուած են ուսուցչի ձեռնհասութեան ու կարողութեան, թէ երկրորդական ընդհանուր ուսումներու մակարդակին կամ պարզապէս տարրական՝ ունին իրենց անժխտելի եւ ծայր աստիճան կարեւորութիւնը։

Այս պարզ հաստատումներէն յետոյ, եթէ ոչ զգացական աչքերով դիտենք մեր դպրոցներու ընդհանուր վիճակը, իրենց ամէն երեսներով, անոնք լուրջ խորհրդածութեան առիթներ կը ստեղծեն, ի յայտ բերելով մտահոգիչ դժուարութիւններ որոնք շատ անգամ քողարկուած կը մնան ազգային զգացումներու այդ ընդհանուր «դիեստին» տակ։

Չկայ անշուշտ ճշգրիտ եւ նոյնիսկ հաւանական վիճակագրութիւն, եւ սակայն անձնական փորձառութեամբ եւ ազգային կեանքի առօրեայ շփումներով կրնանք հաստատել թէ՝ հայ կեանքէն ներս գործող միութիւններէն գոնէ մէկը՝ երկուքի վրայ, կը կազմակերպէ հայերէնի դասընթացքներ։

Անոնց գոյութիւնը, բնականաբար կը դնէ յաճախակիութեան հարցը։ Տարեշրջանի ընթացքին ի՞նչ համեմատութեամբ աշակերտութիւնը կը հետեւի այդ դասերուն։ Հոս ալ փորձառութիւնը ցոյց կուտայ որ՝ յաճախակիութեան յատկանիշը հակադարձաբար համեմատական է դպրոցական տարեշրջանի յառաջացման հետ։ Ճշգրիտ վիճակագրութիւն մը որոշ շաբաթօրեայ դպրոցներու մէջ, ի յայտ կը բերէ որ Հոկտեմբեր 1էն մինչեւ Յունիս 30 երկարող 9 ամիսներու ընթացքին բացակայութեան համեմատութիւնն է՝ հարիւրէն քառասունէն վաթսուն, ինչ որ կը նշանակէ թէ որոշ դպրոցի մը համար եթէ տարեշրջանի սկիզբը արձանագրը –

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Աւազանի պռունգներին իրեն ոլործուն թելերն էին երկարել եւ իրար հիւսել դունատ – վարդագոյն բաղեղները՝ իրարից հեռու վրանաձեւ սպիտակ ծաղիկներով։ Բաղեղներն ամէն կողմից կախուել էին աւազանի պռունգներն ի վար դէպի աւազանի յատակը, որ ծածկուած էր պատահականօրէն այնտեղ ընկած մանրիկ քարերով ու խիճով, եւ որի անկիւններում կար վաղուց ի վեր ցամաքած աղբիւրների անխուսափելի վկան՝ չոր, գունաթափ հողափոշին։

Քարէ աստիճանները եւ աւազանի յատակի սալաքարերը մնացել էին անվթար, սակայն դրանց ճեղքերից դուրս էր աճել խոտը՝ կարծես ճզնելով իրարից հեռացնել քարերը։

Գալուստն իջաւ աւազան եւ կանգնեց մի բոպէ տարակուսած՝ չգիտնալով, թէ ինչից սկսել։ Ապա նա մօտեցաւ աղբիւրի գլխաքարին, ընեց փայլուն, կարճ խողովակից, սպասեց՝ չի՞ պտըտւում արդեօք այն, չունի՞ որեւէ գաղտնիք...

Խողովակը չէր պտըտւում, գլխաքարը նոյնպէս անշարժ էր։

Գալուստը կռացաւ դէպի յատակը։

— Էդ ի՞նչ կ՚էնես, օղուլ...

Անսպասելի միջամտող ձայնից Գալուստը ցնցուեց եւ նայեց վերեւ։

Աւազանի պռունգին կանգնած էր հաջի Վարոսը։

— Էդ ի՞նչ կ՚էնես, Գալուստ ջան, — կրկնեց նա՝ ճանաչելով Հեղնարի տղային։

— Եկել եմ մօրս գերեզմանին տեսութեան, — ասաց Գալուստը եւ նստեց աւազանի պռունգին։

Հաջին նոյնպէս նստեց։ Գալուստը նայեց նրան։ Նա գիտէր հաջու եւ իր մօր պատմութիւնը։ Ձեռքը դնելով վշտից յաւիտենապէս կքած նրա թիկունքին, երիտասարդը հարցրեց.

— Իսկ դո՞ւ ինչ ես անում այստեղ, հաջի։

— Ե՞ս... Ես ամմէն օր կուգամ, կ՚աշեմ, աղօթք կ՚էնեմ... Քառասունհինգ տարեկան մարդ եմ, քանիհինգս մեղքի մէջ անցաւ, հինգս՝ Երուսաղէմ երթալ-գալուս ճամբուն, մնացած տասնըհինգ տարիս ես աղօթքով եմ անցուցէ Հեղնարի մեղաւոր հոգու հմար։ Աստուած ձէնս կ՚իմանա՞յ, թէ չէ՝ չիտեմ։ Ախր ես աւելի մեղաւոր եմ...

Չնայած Վարոսի դեռ ոչ ծեր հասակին, նրա մազերը բոլորովին սպիտակ էին, աչքերում չկար ոչ եռանդ, ոչ փայլ։

— Հաջի, մօրս յիշո՞ւմ ես, — հարցրեց Վարոսը։

— Ինչղ օր աչքիս առաջ կայնած եղնի, — շշնջաց հաջին խուլ ձայնով։

— Ինչպիսի՞ կին էր մայրս, հաջի...

Հաջին ձայն չհանեց։ Նա մտածկոտ նայեց ցամաք խողովակին եւ գլուխը կախեց։ Իսկ յետոյ, երբ խօսեց, նրա խօսքերը Գալուստի պատասխանը չէին, այլ իր սեփական մտքերի.

— Սուրբ կնիկ էր, օղուլ... Սէրը մեղք կը սեպէր, սիրուց կը տանջուէր, վերջն էլ սիրու մեղքէն ու տանջանքէն մեռաւ... Վո՞վ կրնար մեղանչէ։ Աչէ... — Մատնացոյց անելով աղբիւրի գլխագիրը, հաջին, ով գիտէ, քանիերորդ անգամ իր կեանքում, կարդաց։

— Հմը հիմի, օղուլ, ուրիշ, հիմի սէր ու ընտանիք իրար են միացէ, ամմէն մարդ կրնայ ազատ սիրէ ու առնէ ում օր ուզենայ։ Մարդն ինքն է իրան գլխու տէրը։ Հրաշք չկայ, էլ Աստուած մարդոց գործերուն չի խառնուի։

Ապա մի քիչ լռելուց յետոյ, նա աւելացրեց.

— Մեր ժամանակն ուրիշ էր։ Հրաշք կար։ Չէ՞ս հաւատայ։ Ում օր կը պատմեմ Հեղնար ախպուրի հրաշքը՝ չի հաւատայ, կը խնդայ։ Կը խնդայ ու կը մեղանչէ։ Ի՞նչ կրնաս էնէ։ Վենձանաց խօսք է՝ մէ աչքը հազար անկաշ ածէ։ Ըսել է՝ ինչքան կ՚ուզես, անկաշը մ՚ց չի եղնի, աչքը պիտի լցուի, աչքը պիտի տեսնի, աչքը պիտի ստուգէ...

— Իսկ եթէ դան, Հեղնար աղբիւրը քանդե՞ն, հաջի, — յանկարծ հարցրեց Գալուստը։ — Մարդու հետաքրքրութիւնն ամէն բանից վեր է։ Ո՞վ գիտէ...

Հաջին յուզուեց, դողդղացող ձեռքը դրեց Հեղնարի տղայի ծնկանը եւ շշնջաց.

— Ես ինքս էլ էդ բանից շատ կը վախենամ։ Ըշտը էդոր հմար է, օր ամմէն օր իտեղ կուգամ, կ՚աշեմ։ Ես կը սըպանեմ քանդողին, Աստուած վկայ, կը մորթեմ տեղն ու տեղը...

Հաջու մեռած այտերը կենդանութիւն ստացան, փայլեցին կատաղութեամբ։ Սակայն այդ տեւեց միայն մի վայրկեան, ապա դրանք նորից պղտորուեցին, ջրակալեցին, անշնչացան։ Նա վեր կացաւ։

— Գնո՞ւմ ես, հաջի, — հարցրեց Գալուստը։

— Ըպը դու չե՞ս գայ, — զարմացաւ հաջին։

(62 – Շար.)

ուղներու թիւը 30 էր, մինչեւ տարեվերջին կանոնաւորապէս հետեւողներու թիւը կ'իջնէ 12ի, 15ի կամ 18ի:

Ինչո՞վ կարելի է բացատրել աշակերտութեան թիւի այս յարաճուն նուազումը: Կարելի է զայն բացատրելու համար մատնանշել երեք գլխաւոր ենթաքաններու կատարած եւ ունեցած պաշտօններն ու դերերը՝ ուսուցիչ, աշակերտ, ծնողք:

Նախ զատենք անմիջապէս, առաւել կամ նուազ մանկավարժ ու ճեռնհաս ուսուցչի պարագան, որովհետեւ ընդհանրապէս տրուած ուսումը համեստ է, եւ պատահական ու բարեացակամ ուսուցիչներու կարողութեանց սահմաններու մէջ, առանց նկատի առնելու նոյնիսկ զարգացման իրենց անձնական մակարդակը:

Զատենք նաեւ տեսական ուսուցման անընդունակ աշակերտներու պարագան, որ կրնայ առաջ գալ կամ մտային ու նկարագրի անբաւարարութենէն, կամ ընկերային – մշակութային միջավայրի ամբողջական անտարբերութենէն: Այս դասակարգի աշակերտները կը գտնուին ամէն հաստատութիւններու մէջ եւ ֆրանսական նոր վիճակագրութիւն մը հարիւրին տասի համեմատութիւն մը կու տայ:

Կը մնայ ծնողքներու խաղացած դերը, որ անտարակոյս աշակերտութեան թիւի նուազման գլխաւոր պատճառն է:

Հոս կը հանդիպինք երկու տեսակ ծնողքներու՝ առաջինը բոլորովին անտարբեր եւ ոչ մտահոգ իր զաւակներուն կրթութեան ու ապագային, այսինքն ամբողջապէս հրաժարած. երկրորդը՝ այնքան մտահոգ եւ մտատանջ որ աւելի խոհեմ կը նկատէ այլ «այնքան ալ ոչ կենսական եւ նոյնիսկ ապարդիւն» պարտականութիւններով բեռնաւորել իրենց զաւակներուն արդէն «յրաղած միտքն ու ուղեղը»: Առաջինին համար ըսելիք չկայ, եթէ ոչ՝ թէ հարկ է նախ կրթել ծնողքը եւ ապա զաւակը: Երկրորդին համար պէտի ըսենք որ «սխալ խնդրի» մը առջեւ կը գտնուի, որովհետեւ չաբաթօրեայ հայերէնի դասընթացքները առաւելագոյնը երկու կամ երեք ժամեր կը խլեն: Այս պահերը բնաւ չեն ծանրաբեռներ իրենց զաւակները, այլ ընդհակառակն, կ'ամբացնեն ստացուածքները, կը բանան նոր մտային օգտակար եւ անհրաժեշտ հորիզոններ: Այս ուղղութեամբ տանք կարգ մը բացատրութիւններ եւ ապացոյցներ:

Երկլեզուախօսութիւնը անպատեհութիւն մը չէ, մանաւանդ հայերէնի պարագային: Այն հայ աշակերտը, որ սորվելով կը խօսի հայերէնը, կը գրէ ու կը կարդայ ալ աւելի դիւրութիւններ ունի օտար լեզուներ խօսելու ու սերտելու: Զմոռնանք որ մեր երեսունըութ տառերով լայնօրէն զինուած ենք հնչելու բոլոր լեզուները նոյնքան հարազատութեամբ քան երկրացիները (ֆրանսերէնէն մինչեւ արաբերէնը, գերմաներէն անգլերէն, եւ մինչեւ չինարէն...): Զմոռնանք նաեւ որ մեր լեզուն իր հոլովումներով ունի լրիւ շարադասութիւն մը եւ շատ դիւրութեամբ կարելի է, օրինակ, թարգմանել հայերէնը գերմաներէնի եւ փոխադարձաբար, որովհետեւ գերմանական քերականութիւնն ալ ունի հոլովումներ: Այս ձեւով կարելի է բազմապատկել օրինակները ցոյց տալու համար երկլեզուախօսութեան (հայերէն եւ ...) առաւելութիւնները, համեստօրէն այդ ձգենք լեզուագէտներուն, աւելցնելով միայն թէ՝ այս հիւլէական դարուն, ուր գիտութիւնները տեւաբար կը զարգանան, ուր ընկերային կեանքի մէջ ալ աւելի կարեւորութիւն կը տրուի մտային կարողութիւններու, հայերէնը կրնայ ըլլալ մեզի համար միայն ու միայն անժխտելի, բնական եւ ցեղային ազդակ՝ առաւել ընդլայնելու մեր մտային հորիզոնները:

Մինչ երկլեզուախօսութեան շուրջ, ըսենք թէ Ամերիկայի մէջ, նախակրթարանի միջին դասընթացքի առաջին տարիի դասարանին մէջ (միջին տարիք 9) արդէն իսկ կը տրուի երկրորդ լեզու մը: Ֆրանսայի մէջ, այսօր, այս ուղղութեամբ կ'ըլլան փորձեր (Էfոլ փiլոթ) եւ գերմանալի թող չթուի եթէ քանի մը տարիէն ընդհանրանայ:

Նաեւ հանդարտեցնելու համար եւս մտատանջ ծնողքներ, թէ իրենց զաւակներու ուղեղները չեն ծանրաբեռնուիր հայերէնով, ըսենք որ արդէն իսկ ոչ միայն երկրորդական ուսումներու, ոչ միայն նախնական ուսումներու մէջ, այլ եւ այսօր քանի մը տարիներէ ի վեր մանկապարտէզներու մէջ (հարիւրէն յիսունի համեմատութեամբ), կը տրուի արդիական թուաբանութիւն, որ կը գրաւէ շատերը (աշակերտ եւ ծնողք): Այդ չորս կամ հինգ տարեկան պատանիներու դիւրաթեք ուղեղները կը մարզուին այդ գիտութեանց յատուկ տրամաբանութեամբ եւ պատճառաբանութեամբ:

Ուստի, կը հրաւիրենք բոլոր հայ ծնողքները այս կարգ մը խորհրդածութիւններուն: Առանց յոռետես ըլլալու, եթէ վաղը եւս մեր հայերէնի շաբաթօրեայ դպրոցները շարունակեն ներկայացնել այսօրուան գունատ եւ անորոշ վիճակը, բոլոր պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ ծնողքներուն:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԻՍԻԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՃԱՇ - ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

—0—

Յունիս 17ի Շաբաթ իրիկունը բացառիկ երեւոյթ մը կը ներկայացնէր Ս. Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ հանդիսասրահը, ուր տեղի կ'ունենար Իսի-լէ-Մուլինոյի Հայ Մշակոյթի Տան ճաշ-հաւաքոյթը:

Ժամանակէն առաջ սեղանները գրաւուած էին աւելի քան երկու հարիւր յիսուն երկսեռ հայրենակիցներու կողմէ, որոնց մէջ մեծ թիւ մը կը կազմէին երիտասարդները՝ եկած Իսիէն, Քլամարէն, Մէօտօնէն, Սեւրէն, Շաւիլէն, Պուլոնէ – Պիյեանքուրէն ու Փարիզէն: Հաւաքոյթի ամբողջ տեւողութեան — իրիկուան ժամը 7էն մինչեւ առտուան ժամը 2ը — խանդավառ մթնոլորտ մը կը տիրէր սրահին մէջ: Երիտասարդ երգիչ Պետրոս Պետիկեան իր նուագախումբի ընկերակցութեամբ անխոնջ կ'երգէր հայկական ազգային ու յեղափոխական երգեր՝ բարձրացնելով սեղանակիցներու հայրենասիրական տրամադրութիւնը:

Իսիի Մշակոյթի Տան Յանձնախումբի ժրաջան ու անձնուէր նախագահը՝ Յարութիւն Տիրվանեան՝ ո՛չ մէկ ճիգ խնայած էր հաճելի դարձնելու համար երեկոյթը:

Նախ քան ճաշի սպասարկութիւնը խօսք առին Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի ուսուցիչներէն Հ. Վարդան Քէչիշեան եւ Կարօ Մեհեան, պանծացնելով մշակոյթի դերը Հայոց պատմութեան մէջ, Ոսկեդարէն մինչեւ մեր օրերը: Շնորհիւ իր մշակոյթին է, որ Հայը կըրցած է կուրծք տալ իր գոյութեան սպառնացող ամէն կարգի վտանգներու: Հալածանքներու, կեղեքումներու, նոյնիսկ համատարած ջարդերու ճակատագրական ու բախտորոշ օրերուն Հայութիւնը գոյատեւելու, դիմանալու եւ իր ազգային դիմագիծը անաղարտ պահելու արտակարգ քաջութիւն է ցոյց տուած, շնորհիւ իր մշակոյթին: Հայ մայրը անապատի աւազներուն վրայ մայրենի լեզուն սորվեցուցած է իր զաւակներուն: Տարագրութեան ամէնէն դժնդակ օրերուն գաղթական Հայը կարելին ըրած է կորուստէ փրկելու համար ազգին դարաւոր գրական ժառանգութիւնը: Այսօր ալ արտասահմանի մէջ կառչած ենք մեր մշակոյթին ու աւանդութեանց: Մշակոյթի տուներ կը հիմնենք նոր սերունդը կորուստէ փրկելու, զայն Հայութեան կապելու համար:

Յանձնախումբին կողմէ գանձապահուհի Տիկին Տիգրանուհի Յովսէփեան կարդաց գրաւոր համառօտ տեղեկագիր մը շինարարական աշխատանքներու եւ նիւթական կացութեան մասին: Յանձնախումբը կեանքի կոչուած է 1970 Դեկտեմբերէն եւ առաջին օրէն իսկ գործի լծուած: Հանգանակութեան համեստ գումարներուն եւ ընկերներու փոխատուութեանց շնորհիւ կարելի եղած է գնել Իսիի հայաշատ կեդրոնին մէջ յարմար շէնք մը, որ ներկայիս կը նորոգուի եւ մեծ ծախքերու կը կարօտի օգտագործելի վիճակի մէջ դրուելու համար:

Նիւթական հաշիւը կը ներկայանայ հետեւեալ ձեւով.—

Ընդհանուր մուտք՝ 107.183 փրանք:

Սոյն գումարին 8.000 ֆրանքը նուիրած է Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը, 5500 ֆր. Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը, 3500 ֆր. Դուբայի Հայրենակցական Միութիւնը, 500 ֆրանքը Պոնտոսի Հայրենակցական Միութիւնը: Մնացեալը գոյացած է անհատական նուիրատուութիւններէ, որոնց ցանկը հրատարակուած է Յառաջի մէջ:

Ընդհանուր ելք՝ 104.711 փրանք:

Շէնքի գնումը արժած է 66.903 ֆր.: Նորոգութեան համար ցարդ ծախսուած է՝ 36.000 ֆրանք: Զանազան ծախքեր՝ 1808 ֆրանք: Սնտուկը պատրաստ գումար՝ 2.472 ֆրանք:

Ճաշ – հաւաքոյթի ընթացքին կատարուած հանգանակութենէն գոյացած է 5.220 ֆրանք: Հանգանակութիւնը կը շարունակուի: Շատեր առիթ չունեցան իրենց նուէրները տալու այդ իրիկուն, երաժշտութիւնն ու պարերը, մանաւանդ հաւաքական խմբապարերը լսելի չէին դարձներ հանգանակողներու ձայնը:

Երեկոյթին երգով ու արտասանութիւններով իրենց մասնակցութիւնը բերին՝ Իսիի սրուած երգչուհին Օր. Շաքէ Պէնկեան, Ժան Թասլաքեան եւ Սեդրակ Թահմազեան (արտասանութիւն): Այս վերջինը Պէյրութէն հասած էր նոյն իրիկունն իսկ:

Հաճելի եւ օգտակար երեկոյթ մը:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԷՋՄԻԱԾՆԱՅ ՄԷՋ

—0—

(Շար. Ա. էջէն)

երկու միլիոն հայ քրիստոնեայ ազգաբնակչութիւն Արեւմտեան Հայաստանի մէջ, եւ ապա համաշխարհային երկրորդ պատերազմին՝ երբ նացիստական յարձակման դէմ, հայրենական մեծ պատերազմին, զոհուեցան աւելի քան 300.000 հայ ժողովուրդի զաւակներ, իրենց ռուս եւ այլ ազգի սովետական միլիոնաւոր հերոսներու կողքին:

Մենք չենք կամենար որ կրկնուին այլեւս նման ողբերգութիւններ, ոչ մէկ տեղ աշխարհի վրայ:

Ահա թէ ինչու Մենք ուրախութեամբ ողջունեցինք՝ վաւերացումը Սովետ-Գերմանական՝ ուժի գործադրումից հրաժարուելու դաշինքի եւ խաղաղ գոյակցութեան նպաստող այն պատմական համաձայնագրերը որոնք վերջերս ստորագրուեցան Մոսկուայի մէջ, Սովետական Միութեան ղեկավարներու եւ Միացեալ Նահանգաց նախագահի միջեւ:

Ս. Էջմիածնի Սեղանի առաջ պիտի մընանք միշտ աղօթող որ հեռահետէ աճի ու զօրանայ բարի կամեցողութիւնը եւ խաղաղարար ոգին Պետութիւններու բոլոր ղեկավարներուն միջեւ:

Իբրեւ Հովուապետ Հայ Եկեղեցիին, մեր ժողովուրդի հետ միասին մեր բոլոր յոյսերը, մեր բոլոր ապագայի երազանքները կապած ենք աշխարհի խաղաղութեան եւ ժողովուրդներու բարեկամութեան դատին հետ:

Ձերդ Գերադանցութիւն, Մենք երջանիկ ենք որ Ձեր այցելութիւնը Ս. Էջմիածին, առիթ ընծայեց Մեզի արտայայտելու Մեր այս մտածումներն ու խոհերը, քաջ գիտնալով եւ մեծապէս գնահատելով Ձեր մեծ Եկեղեցւոյ եւ յատկապէս Սուրբ Պետրոսի Աթոռի Գահակալ Ն. Ս. Պօղոս Զ.ի՝ Ս. Հոգիով ներշնչուած կոչերն ու անդուլ ջանքերը ի խնդիր սիրոյ եւ խաղաղութեան ամրապնդման մարդկանց սրտերուն եւ աշխարհին մէջ:

Կը խնդրենք Ձեզմէ որ Ձեր վերադարձին Հռոմ, տանիք Ձեր Սրբազան Քահանայապետին մեր Եկեղեցւոյ քրիստոնէական ողջոյնը եւ Մեր եղբայրական յարգալից սիրոյ հաւաստին, Մեր սրտէն բըխած մաղթանքներով որ Տէրը իր լոյսով փառաւորէ անոր առաքելութեան ճամբան այժմ եւ միշտ:

«Եւ Աստուած իմ լի արասցէ զամենայն պէտս Ձեր ըստ իւրում մեծութեան՝ փառօք ի Քրիստոս Յիսուս: Այլ Աստուծոյ եւ Հօր մերում փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: (Փիլիպ. Դ. 19–20):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (94)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

Փութուրեաններ իրենց ծանօթ ընտանիք մըն էին, որոնք օդափոխութեան եկած էին վերին Վոսփորի այն գիւղը, ուր կը գտնուէին այս միջոցիս:

— Սա ծաղկահար աղջիկ մը տեսանք նէ անցած օր տուներնին՝ ա՞ն է, հարցուց Պօղոս էֆէնտի:

— Ճիշդ ան է, Մարգար էֆէնտիենց տունն ալ տեսած ըլլալու ես:

— Չեմ յիշեր կոր:

Պօղոս էֆէնտի պահ մը լռեց եւ սկսաւ մտածել: Այդ Սուրբիկը իբրեւ Սասունեաններու ներքին կեանքին մօտէն տեղեակ մէկը, թերեւս կրնար օգտակար ըլլալ: Իր կնոջ մինչեւ հիմա ըրած անորոշ ակնարկութիւններուն մէջ Սուրբիկ միակ լուրջ յենակէտը կը ներկայացնէր, միակ աղբիւրը, ուրկէ կարելի էր որոշ բան մը քաղել:

Միայն թէ Շաղիկ ո՞ր աստիճան ճըշմարիտ կը խօսէր ճամբուած սպասուհիին բերանը ամբաստանութիւններ դնելով: Այս կէտը հարկ էր լուսաբանել:

— Դուն Սուրբիկը երկար բարակ խօսեցուցի՞ր, հարցուց կնոջը:

— Խօսեցնելու պէտք չկայ, արդէն ինք կը պատմէ կոր, պատասխանեց Շաղիկ խեղճին սիրտը այնքա՜ն երեր է, որ...

— Անիկա՞ պատմեց Սաթէնին Միհրանիկի հետ ունեցած յարաբերութիւնները:

— Ան ալ ըսաւ, ուրիշ բան ալ ըսաւ, ո՛ր մէկը միտքս պահեմ... կ'ուզես նէ՝ օր մը հոս կանչենք, խօսեցնել տուր, ականջովդ լսէ, քանի որ իմ խօսքիս չես ուզեր կոր հաւատալ:

Այս առաջարկը ամէնէն բանաւորը թըւեցաւ Պօղոս էֆէնտիի: Արդարեւ իր կնոջ անկեղծութեան վրայ շատ վստահութիւն չունէր, կրնար իրողութիւնները խեղաթիւրել կամ չափազանցել: Իր կողմէ կատարուած հարցափորձ մը կրնար աւելի որոշ արդիւնք մը տալ:

— Իրաւունք ունիս, օր մը կանչել տուր տէ՝ հետը մէյ մը տեսնուիմ, միայն թէ յատկապէս անոր համար կանչուածի ձեւ չառնէ...

— Վազուընէ թէզը չկայ, ես անիկա հոս բերել կուտամ:

— Բայց ինք կասկածի երթալու չէ, որ յատկապէս զինք հարցափորձել կ'ուզենք:

— Անհոգ եղիր, ես ամէն բան կը կարգադրեմ... արդէն Սուրբիկը միամիտ աղջիկ մըն է, խորամանկութիւն չունի:

Այր ու կին այսպէս համաձայնութիւն գոյացնելէ ետքը տիկին Շաղիկ հարցուց.

— Ան չէ ամմա՝ այս գործին ետեւէն իյնալուդ նպատակը ի՞նչ է:

— Ինչ պիտի ըլլայ, պատիւս վերահաստատել, գոչեց Պօղոս էֆէնտի:

— Սաթէնին սիրող ունենալ կամ չունենալը քու պատիւդ հետ ի՞նչ յարաբերութիւն ունի:

— Ի՞նչ ըսել է, ինչպէս անոնք իմ ետեւէս իյնալով զիս խաղք ըրին, ես ալ հիմա իրենց խաղքութիւնը մէջտեղ կը հանեմ, կ'երթան կը սորվին... թող ամէն մարդ ալ տեսնէ, որ ինքն ալ մենէ վար չի մնար... արժանապատուութեան խնդիր է այս:

— Իրաւունք ունիս, պատասխանեց կինը, մէյ մը խաղք ըլլան նէ՝ ալ անկէ ետքը լեզունին իրենց կը քաշեն:

— Դուն ադ Սուրբիկը վաղը բերել տուր:

— Իրիկունը գաս նէ՝ հոս կը գտնես, ապահով եղիր:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Աստիկ Աչճեան, այրի Տիկին Ֆիլոր Սարեան, Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Մինաս Աչճեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Վալա Պարէեան խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ-մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 24ին, 86 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Երեքշաբթի 27 Յունիս եւ մարմինը փոխադրուեցաւ Սէն Փիէրի գերեզմանատունը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սիւզան Զիլինկիրեան, կը տեղեկացնէ թէ իր ամուսնոյն՝

ՏՈՔԹ. ՎԱՀՐԱՄԻ

(Աղքատախնամի նախկին նախագահ)

մահուան տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին Յուլիս 2ի Կիրակի առաւօտ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները եւ բարեկամները ազօթակից ըլլալու:

×

Աղքատախնամի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իր նախկին նախագահին՝

ՏՈՔԹ. ՎԱԿՐԱՄ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

յիշատակին, անոր մահուան տարելիցին առթիւ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Յակոբ Հացագործեան կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի (Յուլիս 2) առաւօտ Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իր կնոջ՝

ՍԱՌԱ ՀԱՑԱԳՈՐԾԵԱՆԻ

(ծնեալ Դաւիթեան)

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Այս տխուր առթիւ, Պ. Յակոբ Հացագործեան 70 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Աստիկ Աչճեան, Երուանդ Շահպազեանի մահուան տխուր առթիւ իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն այրի Տիկին Սոֆիի, իր զաւակներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, եւ փոխան ծաղկեպսակի 30 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Սմբատ Աւագեան 150 ֆրանք կը նուիրեն Ֆր. Կապոյտ Խաչի կայանին, Տիկին Ասիա Ազարէկեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի յուշարձանի յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է.—

Քէմէճեան, Գալաքեան, Մէթր Քիւչիւքեան, Հ. Քիմպուլեան, Գոճակէօղեան, Փ. Սիմոնեան, Ա. Խաչիկեան, Խաչիկեան 50ական, Մկրտիչեան 20, Օր. Կիրակոսեան 16, Օր. Գարագաշեան, Օր. Ագիլլաղեան, Ա. Ագիլլաղեան, Ս. Ագիլլաղեան, Յ. Մահտէսեան, Ժ.Բ. Յարութիւնեան, Յ. Թամամճեան 12ական, Յ. Վարդերեսեան, Լ. Վարդերեսեան 10ական:

Հանգանակութեան ընդհ. գումար Մայիս 25էն՝ 85.465 Ֆր. 23:

(Շար.)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Յուշի երեկոյ

Նուիրուած՝ ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿԻ

(մահուան տարելիցին ի յիշատակ)

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

Կը նախագահէ

Պատուելի Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆ

Կը խօսին.— Տիկին Լ. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ

եւ Պ. Ա. ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

Յունիս 30, Ուրբաթ ժամը 20.30ին, Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ սրահը, 28, Ավընիւ Պուրկէն, Իսի

Մուտքը ազատ է:

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընկերական ընդհանուր ժողովը Շաբաթ, Յուլիս 1, ժամը 9ին Գասպար Իփէկեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Քրիստափոր» խումբի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ (1 Յուլիս) ժամը 16ին, Մշակոյթի Տունը: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք-Վարուժան» ընկերական ժողովը տեղի կ'ունենայ 30 Յունիս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին ընկ. Աստ. Ծրպուրեանի բնակարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԾՈՎԱՓ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը, համաձայն ընդհանուրի փափաքին, կը կազմակերպէ Բ. զբօսապտոյտ մը 2 Յուլիսին դէպի Տօվիլ-Թրուվիլ:

Այժմէն արձանագրուիլ Տիկին Թաղէոսեանի մօտ 878-27-35 կամ Տիկին Ուզունեանի մօտ 254-17-74:

Երթուդարձ 25 Ֆր. — կէս գին 10 տարեկանէն վար երախաներու համար:

Մեկնում՝ Սքուար Մոնթոլոնէն առաւօտեան ժամը 7.30ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Անրօ - Շաֆէ խաչատուրեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց անդրանիկ զաւկին

ՆՈՅԵՄԻ - ՄՈՏի

ծնունդը:

Լիոն, 21 Յունիս 1972

×

Տէր եւ Տիկին Մ. Միրզէ իրենց թոռնիկին Նայեմի - Մոտի ծննդեան առթիւ 100 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՕՐ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կը հաղորդէ Լիոնի եւ շրջականերու Հայութեան թէ՝

Կիրակի Յուլիս 2ին

ի պատիւ

ՊԱՐՈՆ ՆԱՓՈԼԷՈՆ ՊՈՒԼՈՒՔԵԱՆԻ

(որ վերջերս Ֆրանսական բարեխնամ կառավարութեան կողմէ ստացած է Ասպետաց Կարգի Առաջին շքանշան) յարգանքի օր մը հետեւեալ յայտագրով.

Առաւօտեան ժամը 10ին Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ:

Յաւարտ պատարագի, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ գինեձօն, որու մուտքը ազատ է: Իսկ ժամը 1.30ին հացկերոյթ մը Շալէ-տէ-Փարքի մէջ:

Ճաշին մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել Ազգ. Տան դրասենեակը: Հեռաձայնի թիւ (78) 60-47-18

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 Ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 Ֆր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 Ֆր. 7էն պակաս՝ 32 Ֆր.

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: Ճամբորդութիւնը՝ օթոքառով Փարիզէն:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

Հ. Մ. Ը. Մ. - ԱՐԾԻՒ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յուլիս 2 Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 22

Վալապրի օդասուն անտառին մէջ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— երգ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր, պուլի մրցում, փոքրերու համար զանազան խաղեր եւ անակնկալներ

Ճոխ պիւֆէ — արեւելեան համադամ աղանդերներ — շամփուրով խորոված

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի դպրոցին ամավերջի հանդէսը 2 Յուլիս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, եկեղեցւոյ կից սրահը:

Աշակերտներուն կողմէ պիտի ըլլան արտասանութիւն, երգ, պար եւ խիստ ծիծաղաշարժ թատերգութիւն մը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Հայր Գեղամի:

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ Պօմոնի հասարակութիւնը:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ Յուլիս 2ին Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի:

Առատ կերուխում, պատրաստուած ընկերուհիներու կողմէ: Տեղւոյն վրայ պիտի ըլլան երգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ:

Մուտքը Ազատ է:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 9ին, առաւօտէն սկսեալ

Parc Valpré, 124, Rue Marietton — LYON-Vaise

Սիրով կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջանի հայրենակիցները

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԼԻՈՆ.— Փոքրիկներու առաջին խումբը կը մեկնի 3 Յուլիս Երկուշաբթի առաւօտ, ժամը 7ին, Հայոց եկեղեցիին առջեւէն, 295, Ռիւ Պուալօ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՓԱՐԻԶի խումբը կը մեկնի Երկուշաբթի, Յուլիս 3, Սքուար Մոնթոլոնէն, ժամը 7.30ին: Ծնողքներէն կը խնդրուի իրենց զաւակները առաջնորդել որոշեալ ժամուն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՎԻԷՆ.— Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան տարեկան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 9ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ֆրանսայի շրջանի Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր հայրենակից անդամները, ընդհ. ժողովին, որ տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ, Յունիս 30ին, երեկոյեան ժամը 9ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի «Հիւսիսեան» սրահին մէջ, 6 Ռիւ Ֆավանթին, Վալանս:

ՎԱՐՁՈՒ Է

Ռիւ Լէոփոլտ Պելան (Փարիզ 2), քաղաքիս կեդրոնը, վարձու է 100 քառակուսի մեթրանոց յարկաբաժին մը, առեւտրական եւ միխսթ:

Հեռաձայնել 964-55-24

ժամը 9էն 12

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Աշոտ Շաքարի Անանեան, ծնած 1907ին Պօղոսքլիսա գիւղը (այժմ Շամախեան): Կնոջը անունն է՝ Գոհար Համբարձումի Եսայեան, զաւակները՝ Գէորգ կամ Ռոպէր ծնած 1932ին, Ռիմա, ծնած 1928ին, Ռիթա (1936), Ռայա (1939): Իրմէ լուր չկայ 1941էն ի վեր երբ մեկնած է պատերազմի:

Տեղեկացնել.—

ՀԱՍՑԷ.— Նոր Նորքի, 3րդ զանգուածի 9րդ փողոց, 4րդ շէնք, 60 բնակարան, Երեւան:

le CLUB des JEUNES de L'UGAB

Organise un voyage d'été

en ARMENIE

du 7 au 25 Août avec une extension en GEORGIE

Vol PARIS - EREVAN direct, séjour en pension complète à l'Hôtel ANI (1ère classe) en plein centre de la ville

Prix tout compris comprenant les excursions en ARMENIE et en GEORGIE 2000 Frs.

Renseignements — U. G. A. B. Club des Jeunes, 11 Square Alboni — Paris (16e) Tél. : TRO. 03-18

ՈՒՐԲԱԹ
30
ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI
30 JUIN
1972

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS 9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.

LE NUMÉRO 0,70 F.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.453 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 48e ANNÉE — N° 12.453

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՖԷՏԱՅԻՆԵՐԸ

———0———

Արաբեւիսրայէլեան անլուծելի վէճին մէջ առաջնակարգ տեղ մը կը գրաւէ Պաղեստինի արաբ գաղթականներու ցաւոտ հարցը։

Շուրջ քսանըրդ դար անցաւ այն օրէն ի վեր, երբ 1948ի կռիւներու ընթացքին առաջին անգամ Պաղեստինի Արաբներէն մեծ թիւ մը տուն–տեղ լքելով խուճապահար ապաստանեցաւ դրացի արաբական երկիրները։

1956ին եւ 1967ին նոր գաղթականներ աւելցան հիներուն վրայ։ Ներկայիս աւելի քան մէկ միլիոն պաղեստինցի գաղթականներ կ'ապրին Յորդանանի, Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Իրաքի սահմաններուն մէջ, առանց հաշուելու Կազայի գրաւեալ շրջանին մէջ ապրողները։

Վերջին վիճակագրութեանց համաձայն, 300.000 Պաղեստինցիներ կ'ապրին Լիբանանի մէջ, ինչ որ կը կազմէ ընդհանուր բնակչութեան մէկ տասներորդը։

Ամէնէն աւելի Լիբանանի մէջ է, որ կատարեալ ազատութիւն կը վայելեն Պաղեստինի ազատագրութեան նուիրուած զինուորական կազմակերպութիւնները, որոնք կամաւորներ կ'արձանագրեն գաղթականներու բնակիչներէն։

Քանի մը տարի առաջ, Գահիրէի մէջ, նախագահ Նասրի միջնորդութեամբ, Լիբանանի ներկայացուցիչին եւ ֆէտայիներու գլխաւոր պատասխանատու Եասըր Արաֆաթի միջեւ ստորագրուեցաւ համաձայնագիր մը, որով Պէյրութի կառավարութիւնը յանձնառու կ'ըլլար արգելք չհանդիսանալ պաղեստինեան կազմակերպութեանց գործունէութեան Լիբանանի հողամասին վրայ։

Այս համաձայնագիրը կնքուեցաւ իրաբեւ հետեւանք ծանր դէպքերու, որոնք կը սպառնային եղբայրասպան կռիւներու հանգամանք ստանալ։ 1969ին, Հանրապետութեան նախագահ Շարլ Հէլուի օրով, կառավարութիւնը որոշած էր վերջ տալ ֆէտայիներու կողմէ լիբանանեան հողէն Իսրայէլի դէմ կատարուած յարձակումներուն, առիթ չընծայելու համար փոխ–վրէժի։

Այս որոշումը հաճելի չթուեցաւ սուրիական կառավարութեան, որուն հրասայլերը սահմանը անցնելով յարձակեցան լիբանանեան դիրքերու վրայ։ Տրիպոլիսի խուլամարնակ շրջաններուն մէջ ալ ըմբոստութեան դէպքեր պատահեցան։ Դժուարաւ կարելի եղաւ առաջքն առնել աւելի ծանրակշիռ արինահեղութեանց։

Տարօրինակ երեւոյթ։ Արաբական Պետութիւնները ամէն կերպ կ'աջակցին Լիբանանի պաղեստինցի ֆէտայիներուն, սակայն իրենց հողերուն վրայ կ'արգիլեն անոնց գործունէութիւնը, Իսրայէլի փոխ–վրէժէն խուսափելու համար։ Մասնաւորաբար Սուրիա խստիւ կ'արգիլէ ֆէտայիներու յարձակումները Իսրայէլի դէմ իր սահմաններէն, թէեւ թոյլ կուտայ, որ անոնք մարզուին իր հողին վրայ։

Յորդանանի պաղեստինցի ֆէտայիները «Պետութեան մէջ Պետութիւն» կազմած՝ փորձանք էին դարձած երկրի կառավարութեան, մանաւանդ երիտասարդ Թագաւորի գլխուն։ Ասոնք ամենախիստ միջոցներով հաշուեյարդարի ենթարկեցին իրենց հողին վրայ սանձարձակ, անիշխանական ձեւով գործող ֆէտայիները։ Անկէ ի վեր խաղաղութիւն կը տիրէ Հիւսէյն Թագաւորի երկրին մէջ, շնորհիւ Պետէւիներու հաւատարմութեան։

Լիբանանի սահմաններուն վրայ է, որ վերջերս ֆէտայիները պարբերաբար բախումներ կ'ունենային Իսրայէլցիներուն հետ, որոնք անցեալ շաբաթ լայն ասպարէզի վրայ յարձակումներ գործեցին սահմանամերձ գաղթակայաններու եւ գիւղերու վրայ, մարդկային ու նիւթական մեծ վնաս պատճառելով Պաղեստինցիներու եւ լիբանանեան քաղաքացիներու շարքերուն մէջ։

Իսրայէլացիք Լիտտայի օդակայանին մէջ քանի մը Ճափոնցիներու սարքած ծանօթ սպանդին համար քաւութեան նոխազ մը կը փնտռէին։ Ամէնէն դիւրին որսն էր Լիբանան։

ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը այս անգամ ալ բանաձեւ քուէարկեց այպանելով անմեղ զոհերու պատասխանատուները եւ պահանջելով լիբանանեան հողի վրայ գերի բռնուած սուրիացի հինգ բարձրաստիճան սպաներու ազատարձակումը։ Սակայն ինչպէս միշտ, այս բանաձեւն ալ հողեչահ խօսքերու սահմանէն անդին պիտի չանցնի։

Լիբանանի Խորհրդարանը փոթորկալից նիստ ունեցաւ եւ խստիւ բողոքեց Իսրայէլի անարդար յարձակումներուն դէմ։ Միաժամանակ պահանջուեցաւ չեղեալ նկատել Գահիրէի համաձայնագիրը։

Եասըր Արաֆաթ համաձայնեցաւ, որ այսուհետեւ պաղեստինցի ֆէտայիները ոչ մէկ յարձակում պիտի գործեն Իսրայէլի վրայ Լիբանանի սահմաններէն, չվտանգելու համար հիւրընկալ երկիրը։ Անոնց գործունէութիւնը պէտք է կեդրոնանայ գրաւեալ հողերուն վրայ, ներքին եղեռնափորձերով եւ ահաբեկումներով։ Լիբանան կը շարունակէ ամէն կերպ աջակցիլ իր հողին վրայ ապրող պաղեստինցի գաղթականներուն՝ բնակարանի, պարենաւորումի եւ կրթութեան մարզերուն մէջ։ Սակայն չի հանդուրժեր, որ ֆէտայիներու երեւէն երկիրը Իսրայէլացիներու աւերիչ յարձակումներուն ենթարկուի։

Խաղաղասէր է Լիբանան։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՈՒՐԿԻՊԱ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

———0———

Թունուզի նախագահը Փարիզ ժամանեց առջի օր, ընկերակցութեամբ իր կնոջ եւ չորս նախարարներու։ Օրլիի օդակայանի մէջ դիմաւորուեցաւ եօք Նախագահ Փոմփիտուի կողմէ, Հապիպ Պուրկիպա թեանով ընկալլտ փոխադրուեցաւ, ուրկէ պաշտօնական շքախումբով ընդունուեցաւ Էլիզէ։

Ֆրանսայի Նախագահին համար Պուրկիպա բառին ամբողջական իմաստով պետական դէմք մըն է, այսինքն մէկը, որ առօրեայ հարցերէն դուրս մեծ նպատակակէտներ կը հետապնդէ պատմութեան շրջագիծին մէջ եւ ոչ թէ իրադարձութիւններու ազդեցութեան ներքեւ։

Իր ճառին մէջ նախագահ Պուրկիպա շեշտեց. «Պաշտօնական այցելութիւնս Ֆրանսա, ինծի համար փափաքի մը իրագործումէն աւելի բան մըն է, փաստն է որ վերջապէս շահած եմ գրաւս։ Այսինքն կախում ունենալու կապերը փոխարինել՝ քաղաքակրթութեան, առողջ գործակցութեան կապերով»։ Երկու երկիրներու միջեւ տարակարծութիւններ գոյութիւն չունին եթէ նկատի չառնուի Միջերկրականի ապահովութեան հարցը, որու քննութեան համար Թունուզ կ'առաջարկէ միջերկրականեան երկիրներու խորհրդաժողով գումարել, մինչ Փարիզ առ այժմ մասնաւոր պատճառներ չի տեսներ։

Այս հարցը խօսակցութեան նիւթ կը դառնայ Փոմփիտու – Պուրկիպա հանդիպման ընթացքին։ Աւելցնենք, որ Մերձաւոր Արեւելքի խնդրին մէջ Պուրկիպա միշտ իրատես քաղաքականութեան ջատագովն է եղած, գիտնալով որ պատերազմը շատ ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ արաբ աշխարհի վրայ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ նախագահն ու Հնդկաստանի վարչապետը, Զուլֆիքար Ալի Պութօ եւ Տիկին Ինտիրա Կանտի խօսակցութիւններու ձեռնարկեցին Սիմլա քաղաքին մէջ։ Հնդկաստան կ'ուզէ, որ մնայուն խաղաղութիւն հաստատուի Հնդկական ցամաքամասի վրայ եւ այս ուղղութեամբ երաշխաւորութիւններ կը պահանջէ Փաքիստանէ։ Պութոյի յայտարարութեան համաձայն՝ Հնդկաստան պէտք է փութով ետ վերադարձնէ փաքիստանցի գերիները, որոնց թիւը 90 հազարի կը հասնի։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ազատագրական ճակատի առաջնորդը՝ Արաֆաթ համաձայնեցաւ վերջ տալ ֆէտայիներու գործունէութեան Լիբանանի մէջ։ Արաֆաթ տեսակցած էր Լիբանանի վարչապետին հետ։ Այս վերջինը՝ Սայէպ Սալամ յայտարարեց խօսակցութիւններու աւարտին, թէ «շատ գոհ» է ձեռք ձգուած արդիւնքին համար։

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԻՔՍԸՆ յայտարարեց, թէ 10.000 ամերիկացի զինուոր պիտի հեռացուի յաջորդական երկու ամիսներուն, Հարաւ. Վիէթնամէ։ Այդ թուականին 40 հազար զինուոր պիտի մնայ Հարաւ. Վիէթնամ։ Ռազմաճակատի կռիւները բուռն են։ Սայկոնի ուժերը հակայարձակման անցան Քուանկ Թրի նահանգին մէջ։ Հանօյի ուժերն ալ, իրենց կարգին, յարձակումի անցան Հիւէի մօտերը։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգէթ կուսակցութեան անդամներէն աւելի քան հարիւր հոգի պահանջեցին, որ Թուրքիա շարգիլէ մեկոնի մշակութիւնը։ Անոնց կարծիքով նախկին վարչապետը՝ Նիհատ Էրիմ մեկոնի մշակումը արգիլելու որոշում տուած է՝ նախագահ Նիքսընի ճնշումին ենթարկուելով։ Այդ որոշումին հետեւանքով 70.000 գիւղացիներու ապրուստի միջոցները խախտած են։

ՓԱՐԻԶԻ Իսրայէլի եւ Խորհ. Միութեան դեսպանները խօսակցութիւն ունեցած են իրարու հետ դիւանագիտական ընդունելութեան մը ընթացքին։ Երկու դիւանագէտները փափաքած են, որ բարելաւուին երկու երկիրներու յարաբերութիւնները։ Խորհրդային դեսպանատունը հաստատեց այս լուրը։

ՔՈՒՊԱՅԻ վարչապետը՝ Ֆիտէլ Քասթրօ Մոսկուայի օդակայանը ընդունուեցաւ Բրեժնեւի, Կոսիգինի եւ Պոդգորնիի կողմէ։ Քասթրօ երկու շաբաթ կը մնայ Խորհ. Միութիւն։ Քասթրօ Լենինի շքանշանը ստացաւ։

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ մէջ զօրաւոր շարժ մը տեղի ունեցաւ, որու հետեւանքով մեռաւ 9 հոգի։ Սպանիոյ գիւղերէն Քասերէսի մօտերը անդունդը գլորեցաւ փոխադրակառք մը։ 20 ճամբորդ մեռաւ։ Փենսիլվանիոյ (Մ. Նահանգներ) ողողումներուն հետեւանքով 122 հոգի խեղդուած է վերջին լուրերու համաձայն։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ կատարուած հանրային կարծիքի քննութիւն մը ցոյց կուտայ, թէ Ամերիկացիներու մեծամասնութիւնը — 60 առ հարիւրը — կը վաւերացնէ նախագահ Նիքսընի քաղաքականութեան գիծը։ 32 տոկոսը չի վաւերացներ համաձայն չըլլալով անոր հետ, իսկ ութ տոկոսը «տեսակէտ չունի»։

ՕՐԼԻԻ մէջ երեք Ֆրանսացիներ ձերբակալուեցան, մէկը Քանատայի Օդանաւային Ընկերութեան մէջ աշխատող հիւրընկալող օրիորդ (օթէս) մը, երբ կը փորձէին կեղծ 100 տոլարնոցներ ալրել։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ օդուժի սպայակոյտը որոշեց նոր հրթիռներ շինել պայքարելու համար լրտեսող արուեստական արբանեակներու դէմ։ Խորհ. Միութիւն եւ Մ. Նահանգներ տարիներէ ի վեր գիտէր կը լրտեսեն արուեստական արբանեակներով։ Ռուսերը արդէն իսկ փորձեր կատարած են յատուկ հրթիռներով քանդելու համար զանոնք, հարկ նկատուած պարագային։

ՀԻՒՍԻՍ. ՔՈՐԷԱՅԻ վարչապետը՝ Քիմ Ի. Սունկ յայտարարեց, թէ ինք պատրաստ է տեսակցութիւն ունենալու Հարաւային Քորէայի վարչապետին հետ, որպէսզի երկու երկիրները համաձայնին կրճատել իրենց սահմանային ուժերը։

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ իր 496րդ արուեստական արբանեակը արձակեց։ Կը պատկանի Քոսմոսի շարքին։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ պատասխանատու մը նշանակեց որու պաշտօնն է առաջքն առնել ճամբու արկածներու օրէ օր աճող ծաւալին։ 1971ին 16 հազար մեռեալ եւ 350 հազար վիրաւոր կար կառքի արկածի հետեւանքով, Ֆրանսայի մէջ մինչ 1972ի առաջին չորս ամիսներու հաշուեկշիռը նախատեսել կուտայ 20 հազար մեռեալ եւ 400 հազար վիրաւոր ամբողջ տարուան համար։ Ապահովութեան միջոցները բազմապատկելու պաշտօն ունի Քրիսթիան Ժերոնտօ որ ծնած է 1938ին եւ Փոլիթէքնիք աւարտած։ Հեղինակն է հատորի մը՝ «Քաղաքի փոխադրութեան միջոցները»։ Արձակուրդներու նախօրեակին կառավարութիւնը շատ մտահոգ է ճամբաներու խիկական ջարդէն, որու գլխաւոր պատճառները կը նկատուին.— արագութիւնը եւ նախապատուութեան ոչ–յարգումը։ Ալքոլն ալ անշուշտ մեծ դեր կը խաղայ, տրուած ըլլալով որ ամէն ոք ի վերջոյ համոզուած է որ մահը, ինչպէս արկածները ուրիշին համար են միայն։

ՅՈՒԼԻՍ ՄԷԿԷՆ սկսեալ աշխատավարձքի ժամական նուազագոյն սակը 4,10էն կը բարձրանայ 4,30ի, ինչ որ կը նշանակէ 745,33 ամսական։ Պարզ է որ այս սակն ալ գոհացում չի տար Սէ. Ժէ. Թէ.ին որ ամսական 1000 ֆրանքը իբրեւ նուազագոյն կը պահանջէ։

ԴԵՄՈԿՐԱՏ ԿԵԴՐՈՆԻ նախագահը՝ Ժան Լըքանիւէ յայտարարած է, ընկերվարական – համայնավար համաձայնութենէն եւք, որ «միակ ընտրութիւնը այլեւս՝ կեդրոնն է»։ Լըքանիւէ կը գտնէ որ այս համաձայնութիւնը աւելի յստակ կը դարձնէ կացութիւնը եւ պարզ կը դառնայ նաեւ որ մէկ կողմէ Իւ. Տէ. Էռ.ը կ'իշխէ Պետութեան վրայ եւ միւս կողմէ համայնավարներն ալ՝ ձախին վրայ։ Ժ. Ժ. Սերվան – Շրէպէր, յանուն Արմատականներուն, «զարմացած, վրդոված եւ տխրած» է ի տես համայնավար–ընկերվարական համաձայնագրին։ Անկախ Հանրապետականները (Ժիսքառէն) կը գտնեն որ ցարդ դեմոկրատ կազմութիւնը ունեցող Ընկերվարական կուսակցութիւնը ի վերջոյ այնպիսի ճամբայ մը բռնեց, որ միայն ոստիկանական Պետութեան մը կառոյցին կրնայ տանիլ եւ Ֆրանսայի սնանկութեան։

ԱՆԳԼԻՈՅ Անն իշխանուհին պաշտօնական հիւրն է Մոնաքոյի իշխանապետութեան, քանի մը օրուան համար։

«Ո՞ՐԵՐՈՐԴ»...

Գուշակեցէք հաւանօրէն որ լեզուաշինութեան վարպետ խորհրդահայ գրիչներու նոր մէկ գիւտն է այս անորոշ ածականն ալ՝ որ կոչուած է փոխարինելու «բուրժուա – նացիոնալիստական» արեւմտահայերէնի քանիերորդը···

Երեւանի «Գարուն» ամսագրի աշխատակիցներէն մէկն է Ալեքսանդր Թոփճեան, որ գրական այդ հանդէսի 1972 Փետրուարի թիւին մէջ (էջ 61) կը գրէ·

— «Բաւական է մի ընդհանուր ակնարկ նետել վերջին տարիների գրական կեանքին՝ համոզուելու համար (արդէն ՈՐԵՐՈՐԴ անգամ) որ աւագ եւ միջին սերնդի քննադատների մեծ մասը կամաց-կամաց հեռանում է ամէն օր ծագող գրական բարդոյթներից դէպի գրականագիտութեան եւ գրականութեան տեսութեան անդորր աշխատանքը»: (Ընդգծումը՝ մերմէ, «Հ.»):

Յօդուածագիրը կը շօշափէ գրական քննադատութեան հետ աղերս ունեցող կարգ մը խնդիրներ: Նական չէ, որ ··· բան մը հասկնաք այս քանի մը տողերու մէջբերումէն: Կարեւորը ա՛յն է, որ այսուհետեւ «քանիերորդ»ը չգործածէք եւ ըսէք «որերորդը»:

— Ծնողքիդ ո՛րերորդ զաւակն ես···

— Մեսրոպեան վարժարանի ո՞րերորդ կարգին մաս կը կազմես···

Պարբերաբար կը թղթատենք Երեւանի գրական – բանասիրական հանդէսները, նոր բան մը սորվելու համար· ու ի՜նչ նորութիւններ կը գտնենք:

Անցեալները տարբեր «յեղափոխութեան» մըն ալ հանդիպեցանք «Հայրենիքի Ձայն» շաբաթաթերթին մէջ: — «Շատայարկ» շէնքի մը մասին կը խօսուէր՝ փոխան «բազմայարկ»ի···

Կը թուի, թէ խորթ զաւակ կը թուին դասական հայերէնի բարդութիւններն ու արմատները, եւ կամ՝ արեւմտահայ դըրոշմը վանելու մասնաւոր ճիգ մը կայ:

Վաղն ալ նմանօրինակ ուրի՜շ նորութիւններու վկայ ըլլանք ապահովաբար: «Բազմապատկութիւն» բառին տեղ գործածենք շատապատկութիւնը, «բազմաթիւ»ին տեղ՝ շատաթիւը··· եւ այսպէ՞ս շարունակաբար: Չէ՞ որ հայրենիքէն կուգայ նորութիւնը:

Մասնաւոր ուշադրութեամբ կարդացինք Ալեքսանդր Թոփճեանի «Քննադատութիւնը եւ գրական պրոցեսը» խորագրուած տեսութիւնը (այսինքն՝ գրականութեան ընթացքը եւ քննադատութիւնը), ու թէեւ շատ բան չհասկցանք մանրագիր հինգ էջերու այդ կուտակումէն, սակայն գէթ մեր տխրութեան անդրադարձանք՝ հանդիպելով բառերու եւ բացատրութեանց, որոնք գարշ ու փա՜յլն են հայրենական հայերէնին:

— Տենդենց (հակում, ձգտում, ուղղութիւն), պոէզիա (բանաստեղծութիւն), փունկցիա (դեր, պաշտօն), ժանր (սեռ, տեսակ), յուքկա (շրջագգեստ, փէշ), ափաշկարա (բացորոշ, բացայայտ), պրոֆիլակտիկա (ախտարգելում), իմիտատոր (կապկող, հետեւակ, ընդօրինակող), էտապ (հանգրուան), ստատիկ (կայուն), ստրուկտուրա (կառուցուածք, կառոյց, յօրինուածք), էմոցիոնալ (զգայական), վոլեւնտարիստական (կամայական), սոցիոլոգիզմ (ընկերաբանական), վուլգար (հասարակ, տափակ, գռեհիկ, սովորական), կուլտուրա (մշակոյթ), պրոբլեմ (հարց, խնդիր), անալիզ (լուծում, վերլուծում, քննարկում), պասիւ (կրաւորական)···

Կ՚ըմբռնենք, որ այս բառերը գործածութեան տարբեր երանգներ ալ ունին: Մասնաւորաբար գիտական առումով աշխատասիրութեանց մէջ՝ բառաբանային բացատրութիւններու պէտք չէ կառչիլ եւ մտքի յստակութեան կամ իմաստի պայծառութեան նախընտրել չինծու բառակերտումներ:

Լուծումը, սակայն, օտար բառերը իւրացնելու գիւրին ճամբան չէ:

Մասնաւորաբար հայրենիքի մէջ՝ սովորութեան մը բնոյթը առած է այս բառերուն լրիւ համապատասխանող հայերէնները գործածելու պահանջը. եւ ոչ ոք թող փորձէ համոզել մեզ՝ թէ մեր լեզուն անկարող է այդ ճիգը ընելու յաջողութեամբ:

Ի՞նչ կը բանին մեր լեզուագէտ – հայագէտները, գրագէտներն ու «գիտաշխատող»ները: Անպայման ռուսական «պորշ»ը կամ թաթարին եղինձ ու փո՞ւշը պիտի խառնենք հայերէնին՝ որպէսզի ··· «բազմազգ» դիմագիծ ու նկարագիր ստանայ նաեւ Մայրենիքը:

Մշակութային կապի կոմիտէն ո՞ր օրուան կը սպասէ, դիմելու համար Գիտական Կաճառին կամ կուսակցական առաջնորդին եւ պարզելու անոնց՝ թէ հայրենիք – սփիւռք միութեան առաջին կենսական միջոցը մայրենի լեզուի մաքրագործումն է:

Երեւանի կողմէ խանդավառ արտայայտութիւններու ականջալուր կը դառնանք յաճախ. «Սփիւռքում, հայ ժողովուրդը անյա՛գօրէն կարդում է հայրենական հրատարակութիւնները»···

Ինքնախաբէութեան մէջ են, եթէ կը հաւատան իրենց ըսածին:

Թերթ, գիրք ու հանդէս ստացողներու իննսուն առ հարիւր համեմատութիւնը գլխապտոյտ եւ արհամարհում կ՚ունենայ՝ երբ կը փորձէ կարդալ այնքա՜ն ճոխ ու հարուստ վաստակը հայրենի մտքին: Եւ ոչ միայն կը տառապի, այլեւ կ՚ընդվզի: Ոչ միայն ակամայ կը հրաժարի կարդալու փորձէն, այլեւ կ՚ափսոսայ Մայրենիքի հաշւոյն:

«Ո՞րերորդ» անգամն է այս, որ կը մատնանշենք լեզուական բարբարոսութիւնը. «ո՞րերորդ» խնդրանքն է որ կը ներկայացնենք ընդունայն ու··· «ո՞րերորդ» դարուն ողջմտութեան ձայնը լսելու յօժարակամութիւնը ցոյց պիտի տան հայրենիքի ջոջերը:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՈՍԿԷ ԿԱՄՈՒՐՋ

Գաղտնիք չէ, որ նոյնիսկ ամենատաղանդաւոր մարդկանց կեանքում վճռական դեր է խաղում մի բարի ձեռք, որն առաջ է մղում նրանց, դառնում հովանի ու պահապան:

Պատմութեան բազմադարեան դաժան փորձը իր ամբողջ անողոքութեամբ ցոյց է տուել, որ այդպէս է նաեւ փոքրաթիւ ազգերի ճակատագիրը: Ինչքան էլ նրանք լինեն տոկուն ու արիասիրտ, աշխատասէր ու շնորհալի, միեւնոյն է, լիովին չեն կարողանայ իրականացնել իրենց իտէալները, ապրել ազատ ու ապահով, բարգաւաճել, եթէ չկայ այդ բարի ձեռքը, եթէ քիչ են բարեկամները եւ շատ են թշնամիները:

Հայ ժողովուրդը եւս հազարամեակներ շարունակ մէն-մենակ է ապրել ու պայքարել, անհաւասար ռազմաճակատում պաշտպանել իր ապրելու իրաւունքը: Բայց այդ պայքարը վերջ ի վերջոյ ուժասպառ էր արել ժողովրդին: Եւ կ՚ընդհատուէր մեր պատմութիւնը, եթէ ռուս մեծ ժողովուրդը մեզ տոյալէտ չազատէր պատմական մենակութեան մղձաւանջից:

Հէնց այդ ժամանակուանից էլ մենք սիրեցինք Ռուսաց հզօր ու չքեղ լեզուն, վայելեցինք ոչ միայն մեր մեծ հարեւանի մտերմութիւնը, այլեւ նրա հարուստ մշակոյթի բարիքները: Ռուսաց լեզուն դարձաւ մեր երկրորդ մայրենի լեզուն, աշխարհի բոլոր ժողովուրդների հոգեւոր գանձերին հաղորդակից լինելու միջոցը:

Վերածնութեան լոյսով ողողուեցին ցարական նախկին կայսրութեան վիթխարի տերիտորիայում ապրող բոլոր ժողովուրդները, եւ Ռուսաց լեզուն ոսկէ կամուրջ դարձաւ նրանց միջեւ: Սովետական Միութեան կազմաւորումից յետոյ արդէն կէս դար է անցել, ինչ շուրջ 250 միլիոն մարդ հասարակական ու տնտեսական կեանքի բոլոր բնագաւառներում իրար հետ սերտօրէն համագործակցում են Ռուսաց լեզուի միջոցով:

Մենք սիրում ենք Ռուսաց լեզուն ոչ միայն նրա համար, որ դա աշխարհի հարուստ, բարեհնչուն ու մշակուած լեզուներից մէկն է, այլեւ այն պատճառով, որ դա Հոկտեմբերեան փրկարար յեղափոխութեան լեզուն է, ժողովուրդների բարեկամութեան լեզուն: Իսկ թէ ինչ է ժողովուրդների բարեկամութիւնը, մենք լաւ գիտենք: Յիսուն տարին պատմութեան համար կարող է թուալ մի ակնթարթ, բայց հէնց այստեղ էլ, պէտք է ասել, կայ ակնթարթ, որ դար արժէ: Ահա դրա ցայտուն ապացոյցը:

Հայ ժողովուրդը յիսուն տարում գտաւ այն, ինչ որոնում ու չէր գտնում հազարամեակներ շարունակ: Յիսուն տարում մենք աշխարհի աչքի մարդկանց մէկընդմիշտ ազատեցինք մեր մասին ցաւով խօսելու ծանր պարտականութիւնից: Կէս դարն էլ բաւական եղաւ, որ մինչեւ հեռաւոր Աւստրալիա փախած հայերը գան Հայաստան՝ իրենց վերածնուած հայրենիքը, դժուարութեամբ հաւատան իրենց տեսած հրաշքին: Լենինեան ազգային իմաստուն քաղաքականութիւնը ցոյց տուեց, որ յիսուն տարում փոքրիկ Հայաստանի մոռացուած լեռները կարող են տեսանելի լինել ամբողջ աշխարհին···

Մեծ է Ռուսաց լեզուի հեղինակութիւնը: Այդ լեզուով իր մտքերն է արտայայտել համամարդկային արժէքներ ըստեղծած հանճարների՝ գրողների ու գիտնականների մի փայլուն համաստեղութիւն: Այդ լեզուով իր ուսմունքն է ստեղծել, խօսել ու գրել ժողովուրդների ազատութեան ու եղբայրութեան ամենամեծ ջատագովը՝ Վլադիմիր Իլիչ Լենին:

Ռուսաց լեզուի հեղինակութիւնը շատ աւելի բարձրացաւ համաշխարհային երկրորդ պատերազմից յետոյ, երբ սովետական ժողովուրդները ծունկի բերեցին հիտլերեան ֆաշիզմը՝ մարդկութիւնն ազատելու նրան սպառնացող ամենամեծ չարիքից:

Ռուսաց լեզուի ազդեցութեան եւ տարածման ոլորտները շարունակ ընդլայնւում են: Այն այժմ ուսումնասիրւում է ամբողջ աշխարհում: Սոցիալիստական երկրների, ԱՄՆի, Արեւմտեան Գերմանիայի, Անգլիայի, Ֆրանսայի, Դանիայի, Շուէտի, Նորվեգիայի, Ֆինլանդայի համալսարանների ուսումնական ծրագրերում իր պատուաւոր տեղն ունի Հոկտեմբերի լեզուն: Ռուսաց լեզուն ուսումնասիրւում է Ճափոնիայում, Աֆրիկայում ու Լատինական Ամերիկայի մի շարք երկրներում, Աւստրալիայում: Ռուսաց լեզուին տիրապետողների եւ այդ լեզուն այս կամ այն չափով իմացողների թիւը արդէն հասնում է կէս միլիարդի:

Ռուսաց լեզուի օգնութեամբ սովետական իւրաքանչիւր ժողովրդի հոգեւոր մշակոյթը դառնում է մեր Միութեան միւս բոլոր ժողովուրդների, ամբողջ աշխարհի սեփականութիւնը:

Տարբեր ազգութիւնների պատկանող սովետական բազմամիլիոն մարդիկ իրենց մայրենի լեզուի նման սիրում եւ տարեց տարի աւելի խորն են ուսումնասիրում Պուշկինի ու Լերմոնտովի, Բելինսկու ու Չերնիշեւսկու, Գերցենի ու Դոբրոլիւբովի, Տոլստոյի, Դոստոյեւսկու, Նեկրասովի, Գորկու լեզուն, Հոկտեմբերի լեզուն:

ՊԱՐՈՅՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

(Սովետական Հայաստան»
14 Յունիս 1972

ԽՄԲ. «ՅԱՌԱՋ»Ի.— Ապսպրանքի վրայ գրուած այս յօդուածը, զոր նոյնութեամբ արտատպեցինք Երեւանի «Սովետական Հայաստան» օրաթերթի Յունիս 14ի թիւէն, մասնաւոր շահեկանութիւն մը պիտի չներկայացնէր եթէան խորհրդանիշը չըլլար ծիծաղելի մտայնութեան մը մէկ կողմէ, եւ ռուսացման յարատեւ քաղաքականութեան մը նիգին միւս կողմէ: Այս քաղաքականութիւնը նոր չէ անշուշտ, քանի նոր չէ նաեւ «Հոկտեմբերի լեզուն» (արդեօ՞ք ուրիշ լեզու կը խօսէին ցարական վարչակարգի օրով երբ նոյն գաղթատիրական քաղաքականութիւնը կը գործադրուէր): Մէկ բան է պանծացնել ու գնահատել ռուսերէն լեզուն, ռուս մշակոյթն ու գրականութիւնը ու բոլորովին ուրիշ բան է լծորդ դառնալ ռուսացման քարոզչութեան: Երա՜նի թէ «Սովետական Հայաստան՝ նոյն պաշտամունքն ունենար Մեսրոպի լեզուին հանդէպ, որպէսզի լեզուներու խառնակութիւն չտիրէր Երեւանի մէջ:

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

— Ոչ, ես ուզում եմ մի քիչ ժամանակ մենակ մնալ մօրս գերեզմանի մօտ···

Հաջին երկիւղածութեամբ տեղի տուեց Գալուստի որդիական զգացմունքին եւ դանդաղաքայլ ու կորաքամակ հեռացաւ բլրալանջով: Գալուստը հայեացքով ուղեկցեց նրան, եւ երբ նա անհետացաւ լանջի վայրէջքում, Գալուստը թեւերը վեր քշտեց եւ սկսեց աշխատել: Գործիքներ բերած չլինելու պատճառով նա ամէն ինչ ձեռքով էր կատարում: Դա ե՛ւ դժուար էր, ե՛ւ շատ ժամանակ էր պահանջում: Վերջապէս նա մէկ առ մէկ հանեց ծանր սալաքարերը, շարեց աւազանի պռունգին: Նա շարժւում էր մեծ զգուշութեամբ՝ բացուող գաղտնիքից ոչինչ չփչացնելու համար:

Երբ աւազանի ողջ յատակը սալաքարերից մերկացաւ, Գալուստն սկսեց հոգատարութեամբ զննել այն: Աւազանի յատակը ծածկուած էր արդէն ժանգոտած երկաթէ մի պարզ սալքով: Իւրաքանչիւր սալաքարի տակ կար մի ղեկ, որի ծայրը դնում էր աղբիւրի գլխաքարի տակ՝ միանալով միւս ղեկերի ծայրերին: Բաւական էր ոտք դնել սալաքարերից որեւէ մէկի վրայ, որպէսզի ղեկը սեղմուէր եւ իր ծայրով փակէր ջրի հոսանքը:

Գալուստը հեշտութեամբ պարզեց նաեւ այն, թէ ինչպէս էր յաջողեցրել իր հայրը՝ ջուր խմել: Սանդուխքից իջնելից հարկաւոր էր երկու ոտքերը միաժամանակ դնել երկու տարբեր սալաքարերի վրայ: Այդ դէպքում դրանց տակի ղեկերի ծայրերը կը սեղմուէին իրար եւ չէին բարձրանայ ջրի հոսանքը փակելու: Իսկ ջրի վերջնականօրէն ընդհատուելն առաջացել էր այն բանից, որ ուստան ոտքով աննկատելիօրէն պտտեցրել էր ջրի անկման տեղի ծակ, կլոր քարը: Քարի տակ գտնուող երկաթաթերթը տեղափոխուել էր եւ կալնել ջրի անցքը: Երբ Գալուստը քարը նորից պտտեցրեց, քան տարուայ ցամաք աղբիւրից նորից հոսեց անապակ ջուրը:

Նոյն վայրկեանին աւազանի պռունգից լսուեց մի բարձր խռպոտ ճիչ.

— Եա՛···

Գալուստի սիրտը կանգ առաւ:

Այնտեղ նորից կանգնած էր հաջի Վարոսը: Անակնկալ տեսարանից չռած աչքերով նա անթարթ նայում էր մերթ ժանգոտ երկաթներին, մերթ վազող ջրին:

— Եա՛, — կրկնեց նա եւ ցատկեց աւազան, — է՞ս ինչ է···

Առանց պատասխանելու, Գալուստը ոտքը դրեց երկաթներից մէկի վրայ, ջուրն ընդհատեց, ապա նորից բաց թողեց եւ մօտեցաւ վազող ջրին:

Բայց առանց այդ էլ, հաջին ամէն ինչ հասկացել էր: Նա շարունակում էր նայել, եւ ապա նորից, կարծես նոր միայն նկատելով բացականչեց.

— Եա՛···

Դողդղացող ձեռքով նա քանդեց օձիքը:

— Ըսել է՝ սո՞ւտ էր ամմէն ինչ··· Սաղ քաղաքն հաւատաց, սաղ քաղաքն ընձի ու Հեղնարին մեղքըրեց: Սէրը պապանձաւ··· Ընտանիքի օրէնքը սուրբ դարձաւ··· Գիւմրին···

Հաջու հեւղհեւէ մարող ձայնը դարձաւ անլսելի, այժմ նրա շրթունքները շարունակում էին շարժուել անբարբառ: Բայց յանկարծ նա դադարեց մրմնջալուց, արագ թեքուեց դէպի ջուրը, նայեց՝ վախենալով շրթունքները կամ ձեռքը հպել ջրին, չհաւատալով ջրի անարգել հոսանքին: Ապա զոյգ ձեռքերով բռնեց գլուխը եւ բղաւեց.

— Եա՛··· Ըպը կեանքս ընչի՞ անցաւ···

(63 – Շար.)

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

———o———

ՏԷՍԻՆ (Յառաջ). — Հայաստանի անկախութեան հռչակման 54րդ տարեդարձը տօնուեցաւ այստեղ, 18 Յունիս Կիրակի կէսօրէ ետքը ժամը 4ին, քաղաքապետարանի սրահը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Դրօ խումբին, Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան եւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին։ Մայիս 28ի պատմական արժէքը գնահատող հաւատաւորներու բազմութիւն մը եկած էր անգամ մըն ալ ոգեկոչելու բոլոր մարտիկներուն ու անկախութեան զոհերուն անջնջելի յիշատակը։

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ Նոր Սերունդի խումբին Յառաջ նահատակով։

Օրուան նախագահ ընկ. Հայկունի Թաշճեան իր բացման խօսքով ըսաւ. — Անցնող ժամանակը շատ բան կը փոխէ մարդոց հոգեբանութենէն։ Եւ սերունդներ կը յաջորդեն իրարու, իւրաքանչիւրը տարբեր ըմբռնումով ու գործելակերպով։ Ահա թէ ինչո՞ւ ներկաներուն մեծամասնութիւնը տակաւին կը չարունակէ կամել հին սերունդը։ Սակայն կը յուսանք որ նորեկ երիտասարդութիւնը պիտի արդարացնէ իր վրայ դրուած յոյսերը։ Ինչպէս երէկ, երբ շնորհիւ ազգային զարթօնքին Հայը թօթափեց դարերու ստրկութիւնը, փշրեց գերութեան շղթաները, կենաց ու մահու պայքար մղելով՝ Հայաստանը բռնագրաւող, ժողովուրդը ջարդող ու հարստահարող դարաւոր ոսոխին դէմ ու կերտեց Հայաստանի անկախութիւնը։ Որովհետեւ, ան իր արեան մէջ կը կրէր Հայկէն, Տիգրանէն եւ Վարդանէն ժառանգած արիութեան մասնիկներ։ Այժմ մեր պարտականութիւնն է նոյն ոգին ներշնչել նորագոյն սերունդին, որպէսզի չխաթարի անոր նկարագիրը եւ դառնայ հայ ժողովուրդին արժանի սերունդը։

Խնդրեց ներկաներէն մէկ վայրկեանի լռութեամբ յարգել ազատագրութեան հերոսներուն յիշատակը։

Արտասանեց Վալանսի Նոր Սերունդէն Օր. Օւլէթ Քաչաճեան։ Իսկ Օր. Լիւսի Քէչէճեան հաճելի ու քաղցր ձայնով մը մեներգեց։ Երկուքն ալ ջերմօրէն գնահատուեցան։

Ապա, ընկ. Պերճ Մարտիրոսեան երիտասարդներուն ուղղուած ֆրանսերէն գրութեամբ մը թուեց յիշողութիւններ թարմացնող պատմական ճշմարտութիւններ։ Կ՚ամփոփեմ գլխաւոր մասերը. —

Ազգային գիտակցութիւն ունեցող երիտասարդութեան համար Մայիս 28ը կը նկատուի համայն Հայութեան պանծալի թուականը, որ Սարդարապատի ճակատամարտով կը բնորոշուի ու իր մէջ կը խտացնէ ժողովրդային դիւցազն զոհողութիւնը հայրենիքի ազատագրութեան համար։ Շնորհիւ այդ փառաւոր թուականին, ժողովուրդը փրկուեցաւ բնաջնջումէ եւ Հանրապետութիւն մը տեղ գրաւեց աշխարհի քարտէզին վրայ։

Հայաստանի անկախութիւնը տեւեց երկուքուկէս տարի։ Այդ կարճ ժամանակամիջոցի ընթացքին հայկական կառավարութիւնը իրականացուց ազգի մը յատկանիշները համարուող բոլոր տուեալները։ Հիմնեց ընկերային, առողջապահական հիմնարկութիւններ, նոր դըպրոցներ, համալսարան, դրամատուն, փոստ – հեռախօս – հեռագրային սպասարկութիւն, ազգայնացուց մենաշնորհներ, սատարեց երկրագործութեան յառաջդիմութեան, զարկ տուաւ ճարտարարուեստին, վերջապէս ապացոյցը տըւաւ իր կայուն վիճակին ու հետապնդեց Հանրապետութեան հողերը ընդարձակելու, Սեւրի դաշնագրի հիման վրայ։

Այժմ ալ, Հայութիւնը իր ամբողջութեամբ կը հետապնդէ նոյն գաղափարը Հայկական Դատի նկատմամբ եւ տարակոյս չկայ որ պիտի իրագործուին անկախութեան եւ ազգային միասնականութեան հանդէպ իր տածած բաղձանքները։

Երկու քնքոյշ երգերով Օր. Լիւսի Քէչէճեան իր խոր զգայնութիւնը փոխանցեց ունկնդիրներուն։ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վալանսի խումբէն վեց օրիորդներ, գեղեցիկ հանդերձանքով պճնուած պարեցին երկու գեղջկական պարեր, ինքնատիպ ու ճկուն խաղերով։

Ապա բեմ բարձրացաւ օրուան բանախօս ընկ. Միսաք Միրզէ։ Թէեւ զինքը յաճախ կը լսենք, սակայն, ամէն անգամ յափշտակութեամբ կը հետեւինք իր խօսքերուն, որովհետեւ ունի արտայայտուելու ձիրք ու շնորհ։

Կուտամ մեր ընկերոջ բանախօսութեան յատկանշական մասերը։ Եթէ ապրէինք մեր հայրենիքին մէջ բնական պայմաններու տակ, ըսաւ ընկերը, անշուշտ կարիքը պիտի չունենայինք կազմակերպելու նման հանդէսներ օտար հորիզոններու տակ։ Որովհետեւ, Մայիս 28ը, իբրեւ ազգային ամէնէն մեծ տօնը, պիտի դառնար ամբողջ Հայութեան սեփականութիւնը եւ պիտի տօնուէր պետական նախաձեռնութեամբ՝ արտակարգ շուքով ու ժողովրդային խանդավառ ցոյցերով, ինչպէս կը տօնեն բոլոր ազգերը իրենց անկախութեան տօները։

Դժբախտաբար, գէթ առ այժմ, Մայիս 28ը կը տօնուի Հայութեան մէկ հատուածին կողմէ, ինչ որ անբնական երեւոյթ մըն է։

Ի՞նչ վիճակի մէջ էր Հայութիւնը Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութենէն առաջ. ընկեր Միրզէ առարկայօրէն ներկայացուց տխուր եւ յուսադրիչ պատկերները։ Մէկ կողմէ տարագրութիւն, ջարդ, աւեր։ Միւս կողմէ հերոսական դրուագներ Վասպուրականի, Սասունի եւ այլ արծուեբոյներու մէջ։ Նաեւ, յանդուգն գործողութիւններ՝ հայ կամաւորներու կողմէ։ Այսուհանդերձ, Էրզրումէն մինչեւ Երեւան, Հայութեան նահանջ ընթացքը տեղի կ՚ունենար, ու Երեւանի առջեւ Հայութիւնը պիտի կըռուէր թրքական գերազօր ուժերու դէմ, գերմարդկային զոհողութեամբ։ Նահանջ չկար այլեւս։ Ժողովուրդը ունէր երկու գլխաւոր թշնամիներ. մին Թուրքը, երկրորդը «դէպի տուն» խուժող ռուսական բանակը որ կը կողոպտէր ամէն ինչ իր ճամբուն վրայ։ Իսկ հայ համայնավարներ կը փառաբանէին թրքական ազատարար բանակը...

Սակայն, փառք ժողովուրդին, որ գիտցաւ դիմագրել բոլոր վտանգներուն ու կերտել Հանրապետութիւնը։ Այդ տագնապալի օրերուն պարզուեցան հայրենասիրութեան սրտայոյզ տեսարաններ եւ օրինակելի հերոսութիւններ։

Շնորհիւ Հանրապետութեան հեռատես ղեկավարներուն, Հայաստանի Հայութեան համեմատութիւնը հարիւրին 39էն բարձրացաւ հարիւրին 80ի։ Հանրապետութեան կառուցուածքը զօրացաւ եւ Պետութիւնը ձեռնարկեց սահմաններու ընդարձակման։ Շնորհիւ այդ Հանրապետութեան է որ այսօր գոյութիւն ունի մեր հայրենիքը։ Ներկայիս մխիթարական երեւյթներ կը նշմարուին Հայաստանի մէջ։ Ծիծեռնակաբերդի յուշարձանը եւ Եղեռնի նահատակներուն ի յիշատակ տնկուած մէկուկէս միլիոն ծառերը նշանակալից պարագաներ են։ Ազատութեան տենչը բոլոր ժողովուրդներու մօտ դարձած է կեանքի իմաստ իսկ։ Հայ երիտասարդութիւնը եւս, ուր որ ալ գտնուի ներշնչուած է նոյն ոգիէն։ Ան հպարտ է իր հայրենիքով ու իր ծագումով։ Թթխմոր կայ Հայաստանի մէջ ուր յառաջապահ գիտակից սերունդ մը հասած է։ Այդ սերունդը վաղը տէր պիտի կանգնի հայկական իրաւունքներուն եւ ան հաւատացած է որ վաղ թէ ուշ պիտի իրականանան իր եւ Հայութեան բաղձանքները։

Օրիորդներու պարախումբը պարեց Տարօն պարը, յատկապէս նուիրուած Մայիս 28ին, որ խանդավառեց ներկաները եւ ատով վերջ գտաւ հանդէսը։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

×

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

———0———

ՎԻԷՆ (Յառաջ). — Կապոյտ Խաչի դըպրոցի ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ «Գ. Իփէկեան» սրահը, Յունիս 18ին։ Անձրեւոտ օդի պատճառով կարելի չէր եղած զայն ընել Փոն տ'Էվէքի ծառաստանը, բացօթեայ։

Օրուան խօսնակը՝ փոքրիկն Աճէմեան ժամը 16ին բեմ հրաւիրեց դպրոցի երախաները՝ 4էն 12 տարեկան, երգով ցերեկոյթին բացումը կատարելու։ Փոքրիկները մեղմանոյշ ձայնով երգեցին «Մեր հայրենի քաղցր լեզուն» եւ «Հայ հերոսները» երգերը։

Ընկերուհի Ա. Մաղաքեան իր խօսքին մէջ նախ շնորհաւորեց ներկաները, որ քաջալեր կը հանդիսանան հայեցի կըրթական գործին, ապա անդրադարձաւ Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի չորս տասնամեակներու գործունէութեան։ Միութեան հիմնական աշխատանքներէն մէկն է եղած զուրգուրալ հայ մանուկներու եւ երիտասարդներու վրայ՝ հայեցի նկարագրով թրծելով։

Դպրոցի աշակերտները յաջորդաբար հրամցուցին երգեր, արտասանութիւններ եւ պարեր, ինչպէս նաեւ զաւեշտ մը։ Դերակատարներն էին փոքրիկներ Աճէմեան, Քէլէչեան եւ Պասմաճեան։

Շնորհակալութեան խօսք եղաւ դըպրոցի ուսուցչուհիի հասցէին։ Տիկին Տէր-Յարութիւնեան խղճմտօրէն վարած էր իր պաշտօնը։

Ընտանեկան խնջոյքով շարունակուեցաւ ցերեկոյթը։

Յ. Պ.

ԱՌԱԾԱՆԻ

Քեզ սպաննողը տառապեցնելու պէտք չունի։

(Աֆրիկեան)

Սրտերուն քօղը կը պատռի՝ երբ սրտերը զիրար գիտեն։

(Պէրպէր)

Աչքերը օժտուած են մտքով, հոգիով ու մարմնով։

(Ֆրանսական)

Մեղուներու թագուհին խայթոց չունի։

(Փորթուկալեան)

Մաղին համար թերութիւն չէ ծակեր ունենալը։

(Լիբանանեան)

Հաղարուտանին չի կենար, երբ ոտքերէն մին կաղայ։

(Սիամական)

Մրջիւնին համար ցօղն իսկ հեղեղ է։

(Սանսկրիթ)

Թզուկը ամէն կողմն հսկաներ կը տեսնէ։

(Գերմանական)

Կատուն աղիծ է մուկին համար։

(Ալպանական)

Սեւերը Սատանան ճերմակ կը գծեն։

(Եթովպական)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (95)

ԹՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

Այս կարգադրութենէն ետքը այր ու կին առանձնացան իրենց խուցերը։

Տիկին Շագիկ ուրախ էր, որ առիթ մը ստեղծուած էր իր ամուսնոյն հետ յարաբերութիւններ մշակելու։ Գայթակղական ծանօթ դէպքէն ի վեր առաջին էր, որ Պօղոս էֆէնտի այսքան երկար եւ գրեթէ մտերմական տեսակցութիւն մը ունեցած էր իրեն հետ։ Ամուսնոյն ունեցած վրէժխնդրական ծրագիրը իրեն ալ կը ժպտէր եւ անշուշտ իր ձեռքէն եկածը պիտի չխնայէր անոր յաջողութեանը համար։ Միայն թէ, աւաղ, զօրաւոր զէնք մը չունէր ձեռքը։ Սուրբիկի շատախօսութիւնները ճամբուած սպասուհիի մը որամտութենէն ծնած բամբասանքներ էին պարզապէս, առանց որոշ ու փաստացի իրողութիւններու։

— Թերեւս ամէն բան չէ ըսած, մտածեց Շագիկ, վաղը առտու զինքը բերել տամ ու աղէկ մը խոստովանեցնեմ, եւ յետոյ երկանս դէմ հանեմ։

Առտուն ամուսինը մեկնելէ ետքը, Շագիկ սպասաւորը ղրկեց ու Սուրբիկը բերել տուաւ։

Երեսուն տարեկան, նիհար, ծաղկահար, տգեղ աղջիկ մըն էր Սուրբիկ, ծածկամիտ ու շատախօս բնաւորութեամբ։

Շագիկ չուզեց, որ անմիջապէս յայտնէ, թէ ինչո՞ւ համար բերել տուած էր Սուրբիկը, այլ ուզեց անզգալաբար խօսքը դարձնել տիկին Սաթէնի վրայ։

— Անցած օր ձեր տունը բեւանի մը կերայ, շատ համով էր, տիկինին հարցուցի նէ՝ ըսաւ որ դուն եփած ես, անա՞նկ է, հարցուց։

— Հրամմեր էք, պատասխանեց Սուրբիկ։

— Մեր Թագուկը կերակուր աղէկ կ՚եփէ, բայց անուշեղէն շատ աղէկ չի յաջողցներ, չէ՞ս կրնար անգամ մը իրեն սորվեցնել։

— Շատ աղէկ, երբ որ կ՚ուզէք, ի՞նչ պիտի եփենք։

— Առաջ մէյ մը բեւանին սորվեցուր։

— Արդէն մեծ բան մը չէ, թարիֆ ընեմ նէ՝ ինքնիրեն կրնայ շինել։

— Չէ, ես կ՚ուզեմ, որ դուն ձեռքովդ եփես անգամ մը, անանկ թարիֆով միտքը չի մնար։

— Ինչպէս հրաման կ՚ընէք նէ՝ անանկ կ՚ընենք։

— Կ՚երեւայ որ այդ տեսակ անուշեղէնները տիկին Սաթէնին տունը սորված ես, ըսաւ Շագիկ քմծիծաղով մը։

— Հոն չզացած արդէն գիտէի...

— Բայց տիկին Սաթէնին համար կ՚ըսեն, որ շատ վարպետ է անուշեղէն շինելու համար։

— Ձեմ գիտեր, ես բնաւ անոր անուշ եփելը չեմ տեսած։

— Քանի անգամ որ տունը անուշ կերած ու հաւնած եմ՝ «ես եփած եմ» ըսած է։

— Ատանկ սուտ պարծանքները կը սիրէ, պատասխանեց Սուրբիկ, նայինք հիչ ոտքը խոհանոց դրա՞ծ է...

— Կրնա՞յ ըլլալ, որ տանտիկին մը ոտքը խոհանոց չդնէ։

— Անանկ բաներու նայած չունէր...

— Ինչո՞ւ համար, ատեն չէ՞ր գտներ, հարցուց Շագիկ ժպտալով։

— Ես ի՞նչ գիտնամ, անոր գործերուն իմ խելքս չի հասնիր։

— Ան չէ ամմա, ինչո՞ւ քեզ ճամբեցին։

— Անոնք չճամբեցին, ես ելայ, պատասխանեց Սուրբիկ նեղացած դէմքով մը։

— Իրենք անանկ չեն ըսեր կոր։

— Ի՞նչ կ՚ըսեն կոր, նայինք։

— Ծանըմ, տեսակ-տեսակ բաներ, իբր թէ շատ ծոյլ ես եղեր, աղտոտ ես եղեր, անկիրթ ես եղեր... տունէն բաներ պակսեր է, քենէ կասկածեր են, ես ի՛նչ գիտնամ, տսանկ խօսքեր։

Տիկին Շագիկ անպատկառօրէն կը ստէր։ Բնաւ Սուրբիկի մասին բան մը չէր ըսած, բայց իր նպատակն էր պարզապէս սպասուհին գրգռել իր նախկին տէրերուն դէմ ու անոր լեզուն բանալ։ Իր այս հնարքը յաջողեցաւ։ Սպասուհին բարկաճայթ գոչեց.

— Վայ ստախօսներ, ամօթ՝ չէ՞ իրենց, որ ասանկ մուր քսել կ՚ուզեն վրաս... եթէ ես ալ գիտցածներս ըսեմ, այն ատեն պոյերնին կը տեսնեն։

— Ինչ ունին, որ ինչ պիտի ըսես, ատոնք պարապ խօսքեր են։

— Ես իմ ըսածս գիտեմ, Շագիկ հանըմ։

— Տիկին Սաթէնը ես ալ ճանչցած եմ, իր վրայ երբեք պակասութիւն մը չեմ տեսած...

— Դուք ի՞նչ կրնաք տեսնել... դուրսէն հարկաւ բան մը յայտնի չըլլար... մէյ մըն ալ ինծի հարցուր անոր ինչ կնիկ ըլլալը... բայց ինչպէս պէտք է, ես իրենց պէս չեմ, լեզուս կը քաշեմ կը նստիմ, բամբասանքէն չեմ ախորժիր։

— Անցածները սակայն բաներ մը կը պատմէիր կոր հանըմիդ մասին, միտքէդ ելա՞ւ։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Օննիկ Նաշալեան կը ծանուցանէ որ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իր կնոջ՝

ՄԱՐԻ ՆԱՇԱԼԵԱՆԻ
(ծնեալ Մխնեան)

մահուան քառասունքին առթիւ, Յուլիս 2ին, Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Յակոբ Հայապործեան կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի (Յուլիս 2) առաւօտ Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իր կնոջ՝

ՍԱՌԱ ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆԻ
(ծնեալ Դաւիթեան)

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՌՈՏՈՍԹՈՅԻ «ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ»Ի ԱՌԹԻՒ

Ստորագրեալներս՝ Սարգիս Փաչա-ճեան (Սոֆիա), հեղինակ «Յուշամատեան Ռոտոսթոյի Հայերուն» գրքին, Տիկին Գեղուհի Տէտէեան (Փարիզ), հրատարակիչ նոյն գրքի, ներկայիս կու-գանք յայտնել մեր խորին շնորհակալու-թիւնները բոլոր այն այնիւ նուիրատու-ներուն, որոնք մասնակցեցան «Յուշա-մատեան»ի հրատարակման ծախքերուն:

Շնորհակալութիւն նաեւ Փարիզաբնակ Տիկին Մառի Աթմաճեանի, Պերլինաբնակ Պ. Պետրոս Ֆրունճեանի, Աթէնաբնակ Պ. Արմենակ Գարանֆիլեանի, Պ. Վ. Ս. Մալխասեանի (Ամերիկա), Պ. Ն. Թօփալ-եանի (Պէյրութ), որոնք խորիմաստ գրա-խօսականներով ջատագովեցին «Յուշա-մատեան»ի բովանդակութիւնն ու ար-ժէքը:

Նոյնպէս շնորհակալութիւն Պ. Պ. Լե-ւոն Ալեքսանեանի (Նիւ Եորք), Մաթէոս Մաթէոսեանի (Պուէնոս Այրէս), Աւետիս-եանի եւ Փափազեանի (Պէյրութ), որոնք սատարեցին «Յուշամատեան»ի տարած-ման՝ ցոյց տալու համար հին ու նոր Ռոտոսթոցիներու մտաւոր աշխատանքի վաստակը, հայրենասիրական խիզախում-ները եւ սխրանքները ի փառս հայ ազգին, հայրենիքին ու մեր պապենական հա-ւատքին:

ԳԵՂՈՒՀԻ ՏԷՏԷԵԱՆ
ՍԱՐԳԻՍ ՓԱՉԱՃԵԱՆ

24 Յունիս 1972

«Յուշամատեան»ը ստանալու համար դիմել Տիկ. Գեղուհի Տէտէեանի՝
12, Rue des Marais — Viroflay (France)

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի դպրոցին ամավերջի հանդէսը 2 Յուլիս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, եկեղեց-ւոյ կից սրահը:

Աշակերտներուն կողմէ պիտի ըլլան արտասանութիւն, երգ, պար եւ խիստ ծիծաղաշարժ թատերգութիւն մը, ղեկա-վարութեամբ ուսուցիչ Հայր Գեղամի:

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ Պօմոնի հասարակութիւնը:

ՄԻԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
EN PLEIN CENTRE DE PARIS

Raffi — **TRAITEUR**

60, Rue Lafayette — Paris (9e)
Tél. : 770-12-92

Epicerie Fine — Patisseries —
Mézés arméniens et grecs

TOUTES NOS SPECIALITES SONT PREPAREES PAR NOS SOINS
sous vos yeux

Pour vos :
— Réunions
— Soirées
— Réception et cocktails

N'hésitez pas à nous consulter.

ՏԽՐՈՒՆԻ

Պելժիոյ կառուցին վրայ կառքի եղե-րական արկածի մը զոհ գացած է Օր. Ժագլին Յակոբեան, 40 տարեկան գար-գացած Հայուհի մը, որ քարտուղարուհի եղած է Պելժիոյ Ֆրանս. գեսպանատունը:

Իր մայրն ու քոյրը ծանրապէս վիրա-ւորուած են մինչ ինք տեղն ու տեղը մե-ռած է:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Պրիւքսէլի կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ, ուր առաջին անգամ հայածէս արարողութիւն կը կատարուէր, ձեռամբ Նորվան վար-դապետի:

Այս տխուր առթիւ մեր ցաւակցութիւն-ները՝ ողբացեալին մօրեղբօր՝ Պ. Հայկ Թօփաքեանի, որ նոյն օրերուն դժբախ-տութիւնն ունեցած է նաեւ կորսնցնելու իր եղբայրը՝ Պոլիս:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Վիէնէն Պ. Հայկազ Յակոբեան կը նուիրէ 10 Ֆր. Հ. Յ. Դ. ակումբին: Շաւէն Պ. Սարգիս Թորոսեան 20 Ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. ակումբին, 30 Ֆր. ալ Կապ. Խաչի Վիէնի դպրոցին:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԽՄԲԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ Յուլիս 2ին Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկի սրահին մէջ, մասնակցու-թեամբ Նոր Սերունդի:

Առատ կերուխում, պատրաստուած ըն-կերուհիներու կողմէ: Տեղւոյն վրայ պի-տի ըլլան երգ, արտասանութիւն եւ զա-նազան անակնկալներ:

Մուտքը Ազատ է:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԾՈՎԱՓ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը, համաձայն ընդհանուրի փափաքին, կը կազմակերպէ Բ. զբօսա-պտոյտ մը 2 Յուլիսին դէպի Տօվիլ-Թրու-վիլ:

Այժմէն արձանագրուիլ Տիկին Թադէոս-եանի մօտ 878-27-35 կամ Տիկին Ուզուն-եանի մօտ 254-17-74:

Երթուդարձ 25 Ֆր. — կէս գին 10 տա-րեկանէն վար երախաներու համար:

Մեկնում՝ Սքուար Մոնթոլոնէն առա-ւօտեան ժամը 7.30ին: Կը խնդրուի ճըշ-դապահ ըլլալ:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սեւան խումբի կողմէ, հովա-նաւորութեամբ Անի կոմիտէի, Յուլիս 2ի Կիրակի ամբողջ օրը, Փոն տ'Էվէքի ա-վորական դաշտին վրայ:

Հայկական աղանդերներով ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում:

Կը խօսի
ընկ. ԺԻՒԼ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (Տէսինէն)

Նոր Սերունդը ձեզ կը ներկայացնէ շատ մը անակնկալներ ու հայկական տոհ-միկ պարերու փունջ մը:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Անի կոմիտէի, Կիրակի Յուլիս 16, ժամը 14էն սկսեալ Փոն տ'Էվէքի ծանօթ դաշտավայրը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը շնոր-հակալութեամբ ստացած է Վիէնաբնակ ազգայինէ մը 500 Ֆր. ի նպաստ կայանի նոր կառուցուելիք շէնքին:

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ըն-կերական ընդհանուր ժողովը Շաբաթ, Յուլիս 1, ժամը 9ին Գասպար Իփէկեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերնե-րու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներ-կայանալ անդամատոմսով:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Քրիստափոր» խում-բի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ (1 Յու-լիս) ժամը 16ին, Մշակոյթի Տունը: Ըն-կերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Մ. Ը. Մ. - ԱՐԾԻՒ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յուլիս 2 կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 22
վալապրի օդասուն անտառին մէջ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— երգ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւ-րոպական պարեր, պուլի մրցում, փոքրերու համար զանազան խաղեր եւ անակնկալներ

ճոխ պիւֆէ — արեւելեան համադամ աղանդերներ — շամփուրով խորոված

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

A 10 heures — Concours de Boules
A 14 h. 30 — Jeux d'Enfants
A 16 h. — Chants et Danses folkloriques

avec la participation des Guides Arméniennes : « HAI ARINOUCH »

BAL — REJOUISSANCE — AMBIANCE
BROCHETTES — BUVETTE

Départ du Car :
Beaumont : 8 h. 30 Bar Tabacs
Ville : 8 h. 45 Bar du Globe
Cabucelle : 9 h. Bar Pascal

le CLUB des JEUNES de L'UGAB

INVITE TOUTE LA JEUNESSE ARMENIENNE A PARTICIPER A SON

RALLYE 1972

L'ambiance, la bonne humeur et le rire seront de rigueur durant la journée, qui se terminera par un diner dansant dans une auberge des environs de Paris

DIMANCHE 2 JUILLET

Rendez-vous : Métro Château de Vincennes, Café LE DRAPEAU à 9 h. précises
N'oubliez pas de vous munir de la Carte Michelin No 97

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Աշոտ Շաքարի Անանեան, ծնած 1907ին Պօղոսքլիսա գիւղը (այժմ Շամախեան): Կնոջը անունն է՝ Գոհար Համբարձումի Եսայեան, զաւակները՝ Գէորգ կամ Ռո-պէր ծնած 1932ին, Ռիմա, ծնած 1928ին, Ռիթա (1936), Ռայա (1939): Իրմէ լուր չկայ 1941էն ի վեր երբ մեկնած է պա-տերազմի:

Տեղեկացնել.—

ՀԱՍՑԷ.— Նոր Նորքի, 3րդ զանգուածի 9րդ փողոց, 4րդ շէնք, 60 բնակարան, Երեւան:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՕՐ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Մի-ութեան վարչութիւնը կը հաղորդէ Լիոնի եւ շրջականներու Հայութեան թէ՝

Կիրակի Յուլիս 2ին
ի պատիւ
ՊԱՐՈՆ ՆԱՓՈԼԷՈՆ ՊՈՒԼՈՒՔԵԱՆԻ

(որ վերջերս Ֆրանսական բարե-խնամ կառավարութեան կողմէ ստացած է Ասպետաց Կարգի Առաջին շքանշան) յար-գանքի օր մը հետեւեալ յայտագրով.

Առաւօտեան ժամը 10ին Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ:

Յաւարտ պատարագի, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ գինեձօն, որու մուտքը ա-զատ է: Իսկ ժամը 1.30ին հացկերոյթ մը Շալէ-տէ-Փարքի մէջ:

Ճաշին մանրամասնութեանց եւ արձա-նագրութեանց համար դիմել Ազգ. Տան գրասենեակը: Հեռաձայնի թիւ (78) 60-47-18

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՎԻԷՆ.— Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան տարեկան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունե-նայ Յուլիս 9ին:

ԱՐԵՒԻՆ ՀԵՏ,
ԱՐԵՒԻ ՓԱՅԼ ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU
Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98